

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

**УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ,
МАЙБУТНЄ**

в рамках

Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе»

Київ 2019

«Українська ідентичність: історія, сучасність, майбутнє» (в рамках програми МОН України Всеукраїнські сговородинські навчання «Пізнай себе»), 14 травня 2019 р. – Київ, 2019.– 371 с.

Збірник студентських наукових праць укладено за матеріалами науково-методичного семінару «Українська ідентичність: історія, сучасність, майбутнє», який пройшов 14 травня 2019 року у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Збірник охоплює актуальні аспекти сучасної української філософії.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № __ від _____ 2019 року).

Редакційна колегія: Шинкарук В. Д., д-р філол. наук, проф.(голова); Савицька І.М., канд. філос. наук, проф., (заступник голови ред. колегії); Сторожук С.В., д-р філос. наук, доц., (заступник голови ред. колегії); Кравченко А.Г., канд. філос. наук, доц.; Харченко С.В. канд. філол. наук, доц., Рудик Я. М. канд. пед. наук, доц., Горбатюк Т. В., канд. філос. наук, доц., Данилова Т.В., канд. філос. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Самарський А.Ю., канд. філос. наук, Матвієнко І.С., канд. філос. наук.

Тези подано в авторській редакції. Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей. Передрукувати опубліковані матеріали в збірнику наукових праць дозволяється тільки за згодою авторів.

ТРИГОРІЙ ССАВИЧ СКОВОРОДА

*Майбутнім ми маримо, а сучасним
гордуємо: ми прагнемо до того, чого немає,
і нехтуємо тим, що є, так ніби минуле
зможє вернутись назад, або напевно мусить
здійснитися сподіване.*

УДК: 94(477):821.161.2-1.001.1/.2Сковорода: Стус

СОКОЛОВА Олександра Максимівна,
аспірантка гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

**“ОДИН З НАЙКРАЩИХ ДРУЗІВ - СКОВОРОДА”:
АНТРОПОЛОГО-ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ ІДЕЇ Г. СКОВОРОДИ І
ВИМОГИ “УЧИТИСЯ ЖИТИ” ВАСИЛЯ СТУСА**

У листі до дружини й сина від 1 червня 1981 року В. Стус, звертаючись, зокрема, до сина писав: “Дорослій, сину. Ти мусиш швидко доросліти. Убережися зараз од багатьох зваб (у Твої роки сто чортів починають лізти в душу – Ти їх жени геть, знай-бо: від того, як Ти впорасешся з цим чортогонінням, багато в чому залежатиме Твоє життя). У Твоєму тілі, у душі Твоїй заговорять нові голоси – багато всіляких бажань нових”. Для В. Стуса надважливим завданням було завчасно застерегти юного сина від загроз, що можуть очікувати його на життєвому шляху, коли, не маючи досвіду, не озброєний надійними переконаннями та глибокими знаннями стосовно можливих наслідків від захоплення небезпечними звабами, він міг би потрапити в складні ситуації, відволікаючись від вирішення необхідних для особистісного утвердження життєвих проблем. Тому, на переконання В. Стуса: “Треба бути готовому до цієї крутії – і триматися так, аби потім не було соромно, що не встояв, що піддався звабі”. У зв’язку із викладеними завданнями В. Стус запропонував синові свій переклад вірша Р. Кіпплінга, у якому зібрані найістотніші виміри особистісного самоутвердження людини, яка всю землю може назвати своєю, тобто людини, гідної свого високого покликання. Зокрема, в перекладі В. Стуса у вірші наголошується: “Коли змертвілі нерви, думи, тіло // ти можеш знову кидати у бій, // коли триматися немає сили // і тільки воля владно каже: стій! // Коли в юрбі шляхетності не губиш, // а будши з коренями – простоти, // коли ні враг, ні друг, котрого любиш, // нічим тобі не можуть дорікти. // Коли ти знаєш ціну щохвилини, // коли від неї геть усе береш, // тоді я певен: ти єси людина // і землю всю своєю назовеш”. Бо “володіти землею” – для особистостей, покликаних до цього своєю долею, життєбуттійнісно, отже, спроможних демонструвати це право – як достойно вчитися і бути відповідними високих знань – як треба жити. “Ось так і треба жити. Отак і триматися, виборюючи самого себе з лінощів, бездіяльності, безінтересу і т.д. Учися жити – то високе мистецтво, якого чимало людей так і не навчилося, хоч прожили життя”.

Глибоке переконання людей у тому, що вони володіють “умінням жити” – споконвічно притаманне людині заблудження, закорінене в звичаєних, стереотипних переважаннях засвоєних позицій відношення до

світу та інших людей, сприймання та оцінки подій і явищ суспільного життя, коли, разом з тим, уважається, що пріоритетними мають бути власні потреби та інтереси. Цим самим, як і Г. Сковорода, В. Стус привертає увагу до гідних людини зобов'язальної і відповідальної “вимірів” і засадничих принципів життя. Бо відмежування особи від свого життя розмаїттям другорядного, - явищ, предметів – і не є, власне, життя: життям не є для людини її існування, якщо вона не володіє достойним її умінням жити, а позірне, лише так зване “вміння пристосуватися”, - принизливе для людини. На засадах цінностей якраз лише “істинної” людини відкривається індивідуально-особистісне здобування “міри життя” кожною людиною як зреалізовуваною її долею радістю свого життєбуття. Але радість буття як найвищу “міру життя” спромагається пережити людина “істинна”, життєздійснюючись “у себе вдома”, на засадах самопізнання та подолання самовтечі на “луки задоволення”, подолання принципу “життя як задоволення”, як подолання стану “життєвої кризи” та оволодіння, відповідно, можливостями діяльної любові, коли друга і “виростає” як подолання кризи. За виразом В. Стуса: “Кризи бувають у всіх, а коли розпросториш себе на інших людей – то легше перебути”. Уміння жити є необхідністю для кожної індивідуальності людини, позаяк вона – людина, переконаний В. Стус. І для усіх суцільних та ще ненароджених людей в царині оволодіння уміннями жити завжди були і є зразки, справжні друзі людей – люди великі, як, наприклад, творчість Г. Сковороди. А стосовно, наприклад, Бетховена, він писав: “І яка це була людина! Все життя – в горі, в нещасті, в муці – і він – один проти цілого світу – перемагає! Тобто, не поступається напасникам, а йде напролом: або світ прийме мене таким, як я є, як мене народила мати – або вб’є, знищить мене. Але я – не поступлюся!”. “Із кожної миті своєї, з кожного почуття й думки своєї зроблю свій портрет, тобто портрет цілого світу: хай знає цей світ, що душив, гнув мене, що я вижив, зберігся, доніс до людей усе, що хотів”. А цим “бажанням донести” до інших і демонструється, у певному смислі, і бачення гідною людиною свого життя, і відповідне уміння жити. “А що хотів донести? Що люди мають жити, як янголи, з любов’ю одне до одного, з почуттям, що всі люди – брати, рівні, чесні, богоподібні, всесильні, незламні, кришталеві”. Здатна бачити світ і життя під таким кутом зору – людина, що оволоділа й відповідними правилами життя, як його збереження, примноження своїми вчинками та власним життєздійсненням: здійснення такої людини – завжди свято, якщо життєвим принципом для неї є думка: “Бо все живе і хоче жити. Тож хай живе – усе, що росте, цвіте, пасеться, розриває зубами, кігтями. А ми, брати – люди, - посеред квітів, птаства, і звірини, і дерев”. Тому В. Стус в дусі філософії Григорія Сковороди і наголошує: “Бач, сину, я дуже хочу, аби Ти виріс чесним, мужнім, мудрим чоловіком. Бо людина буває тільки така. Інша проживе, проскніє ... А чи була вона людина? Чи було в неї життя? Чи залишила вона по собі добрий слід?”. Людина має бути у своєму житті як людина – і тоді вона оволодіватиме своїм майбуттям: мати своє майбутнє спромагається лише добродійна людина. Бути добродійною – значить володіти найдостойнішим людини –

мистецтвом життя, дотримуючись загально визнаної форми (“формули”) активного життєздійснення.

УДК 821.161.2:141(091)Сковорода

СОЛОДІЛОВА Варвара Олексіївна,
студентка 3 курсу, ТВБ факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

**“О, ЧИТАЧІ ВИ МОЇ, ЧИТАЧІ ...”: ЧИТАННЯ “БЛАЖЕННИХ КНИГ”
В КОНЦЕПЦІЇ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ ГРИГОРІЯ
СКОВОРОДИ**

Начало всього і смак є любов.

Як пожива, так і наука не
сприймається від нелюбого

Григорій Сковорода

Дійовим засобом розвитку людської індивідуальності, вважав Г.С. Сковорода, є читання творів, зокрема, відомих античних авторів, на його думку, це – важливіша умова розумового виховання і самовиховання, духовного розвитку та утвердження “істинної” людини. Завдяки постійному ознайомленню із кращими зразками світової класичної літератури розширюються світоглядні уявлення, збагачується мислення, поглиблюється розуміння смислу життя та призначення людини, розуміння завдань та цілей особистісного життєздійснення. Розвинене вміння вдумливого читання супроводжується також пробудженням внутрішньої потреби все змістовнішого й постійного спілкування з творами світової літератури, філософської думки, що свідчить про людину розумово розвинену, шляхетну. Значення цих умінь і потреб проявляється, переконаний Г.С. Сковорода, і в тому, що, володіючи досвідом читання людина спробується надалі більш чітко, змістовно, обґрунтовано сприймати порушені нові проблеми у кожному новому тексті. З розвиненим досвідом читання проявляється, крім того, і вкрай важливий навик вдумливо слухати – як своїх співрозмовників, так і лекції викладачів у процесі навчання, коли дисципліноване, окультурене завдяки читанню мислення зорієнтовується на виокремлення найістотнішого у викладеному змісті навчальних предметів. Тому Г.С. Сковорода також переконаний, що читання, вміння читати, потреба, за його виразом, “поклонитися стародавнім авторам, є чи не найдійовішими чинниками розвитку пізнавальних здібностей, вміння мислити “доречно й завчасно”, здатності самопізнання як, зокрема, вміння розглядати себе у різних аспектах, вироблення навиків самоорганізованості, потреби самоконтролю та особистої відповідальності. Тому, скажімо, і в

розмовах, і в листуванні з М. Ковалинським Г.С. Сковорода зорієнтовує його на дотримання основних вимог щодо засвоєння в процесі читання ключових ідей, смислу відомих літературних джерел. З висловлених українським мислителем побажань, а це, на наш погляд, найістотніше впливає, що лише внутрішня самозосередженість, уважне ставлення до прочитаного, пробудження інтересу як засвоєваних ідей, так і до особливостей побудови кращих літературних творів, до стилю викладу думок і т.д., тобто, зрештою, що лише небайдужість читача є необхідною основою результативності процесу читання. А з іншого боку, обізнана з високими зразками літератури людина володіє схильністю до послідовного та все глибшого засвоєння та переосмислення й вищих людських чеснот, серед яких на першому плані – віра, надія й любов, бо ж, наголошував Г.С. Сковорода, “всі вони без кінця творять”. Але ж як на життєву необхідність для кожної людини Г.С. Сковорода наголошував на доконечності поглибленого читання й перечитування Біблії, яка, як відомо, виконувала визначальну роль в житті і творчості українського мислителя, про що свідчать усі без винятку його твори, як художні, так і філософські, які, подібно до збірки поезій “Сад божественних пісень”, за виразом автора, “проросли із зерен Священного Писання”. “Вибайте, друзі мої, надмірну мою схильність до цієї книги. Визнаю свою гарячу пристрасть”. Так, завдяки постійному читанню Біблії зміцнюється та поглиблюється віра, що виконує особливу роль в самопізнання та самореалізації особистості.

Крім того, “слід також додержуватись порядку і вибору, варто читати не так багато щодо кількості, як багато щодо якості”. Адже на передні позиції при цьому виходять навик та вміння (які також поглиблюються та зміцнюються завдяки систематичному ознайомленню з літературою) поглибленого завдання прочитаного матеріалу, вміння його виваженого, послідовного осмислення та переосмислення. Бо у протилежному випадку зміст прочитаного засвоюватиметься лише частково.

Тому чи не найважливішою вимогою до читача є не пасивне, індиферентне, незацікавлене ставлення до літератури, але вироблення та постійне дотримання власної, активної інтелектуальної і зацікавленої позиції, а саме: по-перше, “брати від авторів те, що тобі потрібно” і, по-друге, проявляти якраз у цьому ракурсі “старанність і пильність”. Тому серед давньоримських авторів, вважає Г. Сковорода, на підвищену увагу заслуговують твори Ціцерона, зокрема діалоги про дружбу, старість і обов’язки, а також книги Вергілія, Горація і Овідія. Ретельне і відповідальне опрацювання тексту має супроводжуватися конспектуванням. Так зазначається: “Все, що гідне бути відзначене, повинне знайти собі місце у виписках, які називаються короткі виписки, замітки і виписки історичні”. До коротких виписок належить те, що не має характеру історії, не випикується докладно, а відзначається лише автор, книга, розділ”. У “замітках” повинно випикуватися все, що не належить до історії, однак випикується трохи докладніше. Іншими словами, завдяки “заміткам” поглиблюється та розширюється уявлення стосовно предмета дослідження і, отже,

використання “заміток” може надалі повторюватися, завдяки чому зміцнюється позиція дослідника. “Замітки” також включають “звичаї старих часів, епітафії, цікаві описи, афоризми або вислови, які пояснюють детальніше рідкісні речі, гідні подиву, нові, дивні”. Вибір книг повинен визначатися, у першу чергу, потребами морально-етичного виховання і самовиховання.

УДК: 821.161.2(092)Сковорода

СОКОЛОВА Олександра Максимівна,
аспірантка ГПФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
МАРУХАЧ Марія Петрівна,
студентка 2 курсу, ТВБ факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

З НАМИ ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА!

... “Неподалік корпусів нинішнього Національного аграрного університету 1770 року в Китаєвій пустині на запрошення настоятеля, родича о. Юстина деякий час проживав Григорій Сковорода. Відчувши, однак, “порух внутрішнього духу” та “слідуючи цьому за своїм звичаєм”, він, всупереч умовлянням друзів залишитися, відбув до Охтирки. А через кілька тижнів надійшла звістка: у Києві чума, місто закрили. “Наскільки близько від нас Бог, як думає про нас, оберігає нас, наче квочка своїх курчат, зібравши під свої крила, якщо ми лиш не віддаляємось від нього у похмурі бажання нашої розтлінної волі”, - ось до чого, за словами М. Ковалинського, спрямовує думку Г. Сковорода, переповівши про цей та інші подібні факти свого мандрівного життя. Ми, сьогоднішні, маємо всіляко наближатися до Г. Сковороди – людини, яка бувала серед цих же предковічних дубів, що й навколо нас, мандрувала цими ж стежками, до людини щирої, чистої душею, мудрого філософа, який своєю творчістю відобразив найістотніші риси української ментальності, глибинний зміст якої – світогляд хлібороба”.

Наведена думка – уривок зі “Слова до читача” навчального посібника “Вступ до філософії”, надрукованого на початку ХХІ століття – намагання привернути увагу до смисложиттєвості філософської мудрості Г. Сковороди. Його життя і філософська творчість – це доброзичливе звернення до кожного з нас, він писав свої твори як для і його сучасників, і для майбутніх поколінь. І мандрував голосіївськими стежками, геніально прозрівши крізь століття і нашу гірку національну долю, складність нашого сучасного, вкрай

суперечливого буття, ретранслюючи своєю високою філософською творчістю національно-духовні цінності.

Філософія Григорія Сковороди спрямована на пробудження шляхом реалізації самопізнання прагнення людини “повернутися додому”, освоюючи внутрішній світ, перебувати вдома і бути вільною, бо незалежною від зла зовнішнього світу, оволодівати духом гідного людини життєздійснення. Тому, по великому рахунку, як вчив український мислитель, пізнання буття у єдино адекватній людині спосіб може й повинно зреалізовуватися як самопізнання, як повернення і зміцнення людини у світі шляхом піднесення та достойного утвердження світу внутрішнього, спроможного протистояти злу світу зовнішнього. Адже світ, у якому життєздійснюється людина, також безмежно різнобічний. Він, вочевидь, не складається лише з “речей чистих”, як і рафінований, ідеальний світ не є і бути не може реальним, у тому числі матеріально-предметним, життєвим світом людини. Але, наголошує Г. Сковорода у вірші “Про розраду примарну”, цей світ для “розуму пробудженого” сприймається та осмислюється на основі положень: “Бог справедливий усюди, чергуючи речі постійно. // Чистих речей не бува: Бог створив усього розмай”. Розмаїття, багатоспрямованість тенденцій світу – у безмежності проявів форм його буття, у взаємодії зі світом життєдіє й людина за відповідними їй проявами способу буття. Відповідно – з позицій людини сприймаються та реалізуються предмети, явища і їх властивості: людині надається українським мислителем, по суті, найширший “кредит довіри” – від кожного з нас, до кого і звернена його думка, очікує він докладання необхідних зусиль для подолання зла внутрішнього, а відтак – і зовнішнього. Тому, за виразом Г. Сковороди: “Адже поверхня гідного покрита солодким. Початок // Чого солодким був, те гіркий має кінець. // І навпаки, осолода понурою працею вкрита, // Й той осолоду здобув, хто міг спожити терпке”. Повага до людини зміцнюється в атмосфері формулювання питання та усвідомлення відповіді на нього, а саме: “Тіло чом наше в повазі, недійсне, коли його видно?”. Мислення стверджується, “воскресаючи з тіней” констатацією висновку: “Схована ж дійсність завжди, видно лише її тінь”. І як, “сповнене світла”, воно “прозирає” за матеріально-тілесні явища й процеси до суті дійсності. Істина - як саме життя людини, істина, що живе життям людини, тобто її втратою буде завершення людського життя, бо вона доведена і існує життєбуттям людини. На відміну від об’єктивно науково, експериментально доведеної та підтвердженої, яка, отже, існує в системі науково-дослідницької діяльності. Теоретичне пізнання як реалізація гносеологічного суб’єкт-об’єктного відношення на шляху застосування відповідних мислительних форм, завдяки яким висвічується об’єкт пізнавальної активності та формування нового знання. Особистісність – водночас і прояви самозростання, самопіднесення в умовах її буття збагаченнями внутрішнього світу, і засади цього піднесення, якими існує в суспільстві гідна людина із досягнутої висоти особистісність, володіючи відповідно збагаченим інтелектуально-духовним досвідом, розумінням дійсності, вона більш адекватно оцінює дійсність, обґрунтовано бачить

відмінність також між сушим і можливим. Особистість, особистісна самореалізація індивідуальності відзначається соціо-природно-людською цінністю, є реальною демонстрацією смислу і спрямованості соціокультурного розвитку – культури, освіти, соціальних інституцій. Якими б не були значущими “природно-соціокультурні” чинники конституювання особистості все ж вирішальні індивідуально-людські якості та здібності – цілеспрямованого визначення, утвердження, розвитку внутрішнього світу як самоутвердження, саморозвиток індивідуальності у процесі внутрішньої праці.

УДК: 94(477):821.161.2-1: 82-96Сковорода

**ГОРКАВА Маргарита Геннадіївна,
магістр 1 року навчання, ТВБ факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор**

**“ЖИВИ В ГРАДІ, ЩО МАТИ УСІМ”:
ШКОЛА “МИСТЕЦТВА ЖИТТЯ” ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ**

Радість і життя єдині
Григорій Сковорода

І своїм життям, і своєю філософською творчістю Григорій Сковорода демонструє для кожної без винятку людини захоплюючі можливості гідності життя на засадах свідомого вибору, оволодіння уміннями й навиками жити гідно. Поглиблене засвоєння, переосмислення ідеї Г. Сковороди про “істинну людину”, у певному смислі, може сприйматися як людиностверджувальна орієнтація її життя, покликана сприяти виваженому віднаходженню свого місця у ньому, відповідального вибору життєвого шляху. Усе розмаїття життєвих проблем синтезується, зрештою, більш-менш чітким визначенням та вирішенням питання про те як людині бути, про змістовну життєву вагомість засадничих цінностей людського світовідношення – віри, надії, любові. І в кожному випадку усе вагомішими можуть і повинні бути власні інтелектуальні зусилля, духовна зрілість, світоглядова культура, позаяк життєздійснення людини як людини, є і, зрештою, повинні бути процесами самотворчості особистості, визначатися ступенем внутрішньої розвиненості, спроможностями вільних, гідних людини, проявів самостійних зусиль розумової активності. А внутрішня, інтелектуально-духовна активність віддзеркалює рівень розвиненості світоглядово-філософської культури. Але і, рівною мірою, особистісні внутрішні прояви репрезентують характер, зміст і спрямованість активності філософствування. У листі до К. Ляшовецького від 19 липня 1761 року Г. Сковорода зазначає, що більшість людей дбає про матеріальні статки та почесні, однак, для нього зазначені скарби світу не

становлять жодного інтересу. Натомість, пише він, “аби я мав духовні багатства, і той хліб духовний, і той одяг, без якого не можна ввійти у вельми прикрашені чертоги небесного жениха. Всі свої сили, всю свою волю я сюди скеровую: хай зникне все тілесне”. “До істини схильним розумам”, як випливає з вчення Г. Сковороди, важливішим предметом переосмислення є також постулат єдності індивідуального та соціального буття, на чому артикулює український мислитель, демонструючи свою позицію стосовно ролі матеріальних статків у житті та відношення до інших людей і суспільства в цілому – як засадничих принципів “мистецтва життя”, засвоювати уміння якого він закликав кожную людину. По-справжньому високим, гідним людини умінням жити оволодіває той, наголошує Г. Сковорода, хто спростається збагнути, як на перший погляд, просту істину, що “суцый день тільки наш”. Бо, з одного боку, “не наше то уже, що пройшло мимо нас”, а з іншого боку, - “не наше, що принесе прийдешня пора”, ми не відаємо, “що принесе вечорова зоря”. Своєрідним епіцентром розмислів мислителя, яким присвячена пісня 23-тя із “Саду божественних пісень”, і є його прагнення продемонструвати зв’язок необхідності для людини гідної оволодіти “мистецтвом життя” із глибокими роздумами над змістом свого життя – як передумови вироблення уміння жити життям, сповненим індивідуально-особистісними проявами, повнотою свого життя кожен суцый день. “Мистецтво життя”, як засадничий чинник життєбуття гідної людини повинно бути предметом постійної уваги. Тим більше, що і життєві обставини, і складні соціальні умови, події громадського життя, відносини з іншими людьми не можуть не впливати і на образ життя людини, і на зміст та спрямованість внутрішнього життя. Тому гідне людини “істинної” мистецтво життя повинно розглядатися не як завершений і, у певному сенсі, довершений здобуток, але як надбання постійно збагачуване – як здатність жити по-людськи довершено: дійсно високомистецьким є життя, освітлюване постійними розумовими зусиллями та думками, спрямованими на віднаходження достойних виходів з тих чи інших життєвих ситуацій – заради збереження й зміцнення визначальної атмосфери “мистецтва життя” – найдорожчого для кожної людини “сердечного миру”. Між тим, запитує Г. Сковорода, куди ж у дійсності спрямовані наші помисли, у якій “землі” переважно зосереджені наші сподівання та прагнення, чи маємо ми час для осмислення й переосмислення життєвої важливості чинника “сердечного миру”? Найчастіше, відповідь на поставлене питання негативна. І тому для більшості людей поза межами досяжності високе “мистецтво життя”, засноване на цінностях “сердечного миру”. Бо ж: “Чи не всі розмови наші самі брехні та бісівські вітри? Ах, наскільки ми самих себе не пізнали, забувши нерукотворний дім наш і голову його – душу нашу, і голову її – богоподібний рай миру!”. Спільною для переважної більшості людей у суспільстві ознакою є відсутність потреби зосередження на внутрішньому житті, а відтак – і глибокого розуміння своєї людської суті, що не має, не повинна бути неприродно “втиснута” у межі емпіричної дійсності як самодостатні. А тому й “маємо ж за те достатню винагороду: насилу із тисячі

знайти одне серце, щоб воно не було зайнято гарнізоном кількох ескадронів бісівських”. При цьому також виокремлюються особливості тих, хто не спробує постійно перебувати “на божественній сторожі ... продовження всекорисної війни” в ім’я і чистоти своїх думок, і достойного людини “мистецтва життя”. Вони “через те зробилися в корінь недбайливі, глухі, дурні, лякливі, немайстерні і цілком борці, розслаблені на те, щоб і сама велика до нас милість Божа, але якої ми не розуміємо, так серцем нашим колотила, як вовк вівцями”. Тому Г. Сковорода вчить, аргументовано демонструючи, що для дотримання вимог достойного людини “мистецтва життя” рівною мірою значущими є “шукання та збереження” і “небес”, і “землі” “найдорогоціннішого сердечного миру”.

УДК: 94(477): 159.9(092)Сковорода

СОКОЛОВА Олександра Максимівна,
аспірантка ГПФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
МАЗУР Вікторія Юріївна,
студентка 2 курсу, ТВБ факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

“ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ВІДБИВ ГЕНІАЛЬНО ДУШУ НАЦІЇ”: МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Життєбуття духовно і морально цілісної особистості є практичною демонстрацією її самореалізації на засадах добротверджувальності, коли, відтак, єдиною “гарантією” реалізації її особистісного статусу, як відповідності світу, є її готовність бачити світ широко відкритими очима, в усьому його різнобарв’ї та чути різноманіття його голосів. І лише в єдності любові, віри й надії, як засадничих чинників добротворення, отримує можливість творчого самоздійснення особистість в умовах національно-культурного буття – як особистість національна. Але, отже, тією чи іншою мірою, реалізуючи також гуманістичні цінності життєздійснення в умовах своєї батьківщини.

Тому, з одного боку, в період новітньої історії для українських мислителів, громадсько-політичних діячів при висвітленні питань національного, національно-культурного, політичного життя українців визначальними якраз і були гуманістичні мотиви. А з іншого боку, батьківщина повинна сприйматися й розумітися не стільки як ідеальна, скільки – життєбуттійна, реальна, особистісно стверджувальна передумова,

свобода і незалежність якої – як життєсмісловий епіцентр життєтворчості особистості, коли вищі морально-етичні виміри і демонструють свободу й незалежність батьківщини – як особистості національної.

Так, у вірші “De libertate”, Г. Сковорода писав: “Що є свобода? Добро в нім якеє? // Кажуть, неначе воно золотее? // Ні ж бо, не злотне: зрівнивши все злото, // Проти свободи воно лиш болото”. А тому важливішою життєвою турботою для мислителя і є якраз турбота про те, аби зберегти, не втративши, своєї свободи. “О, якби в дурні мені не пошитись, // Щоб без свободи не міг я лишитись”. І цілком закономірні також його величання захисників національної свободи як героїв. “Слава навіки буде з тобою, // Вольності отже, Богдане-герою”. По відношенню до нації актуалізується, скажімо, така характеристика, як суверенність, яка вважається покликаною гарантувати справедливість. У контексті ж порушених при цьому морально-етичних чинників особистості, саме як особистості національної, увиразнюється також поліваріантність смислового “навантаження” таких понять як “народ”, “нація” і “батьківщина”. Так, “народ”, як поняття, може розглядатися і як суверенна нація, і також як “своя батьківщина”, але коли, в ракурсі моральному, у смисловому полі цих понять, відповідно, артикулюються цінності - справедливість і несправедливість – конкретні прояви відношення до індивідів як членів суверенної нації чи до інших націй. Апріорне визнання справедливості як характеристики суверенної нації зніціюється єдністю останньої із поняттями “народ” та “батьківщина”. Народ “як суверенна нація”, батьківщина як, у певному сенсі, батьківське місцеперебування, природно можуть асоціюватися із поняттям “справедливості”, адже припускається, що “суверенна нація не чинить несправедливо по відношенню як до своїх членів, так і своїх сусідів”. І лише нація несуверенна демонструє свої загарбницькі прагнення по відношенню до інших народів і націй.

Поняття “батьківщина”, “народ” і “нація” повинні розглядатися, у першу чергу, в контексті змістовності, інтенсивності духовного життя в системі вироблених індивідуумом форм світовідношення і, зрештою, у співвідношенні із життєбуттійнісними проявами особистості національної. Не самі по собі батьківщина і нація “одухотворюють” внутрішній світ та життєздійснення людини, а відповідний характер останніх актуалізують смисли та значущість перших – як зманіфестування вільного, суверенного життєздійснення людини як особистості в умовах своєї нації та батьківщини. Скрізь і завжди, де і нами відчутні, принаймні, мінімальні прояви духовності, для кожної людини не притаманні відчуття справедливості, потреба протистояння несправедливості, - почуття та переживання, що, зрештою, у певному сенсі “перевершують” поняття батьківщини, але висока моральність і гідність яких людиностверджувально поєднує особистісне буття в умовах своєї батьківщини і нації.

Внутрішньо цілісна особистість не “шукає життя вроздріб”, - вона “живе оптом”, наголошував В. Стус. Він, зокрема, апелює до такої історичної ваги події. “Індія звільнилася на гандизмові, який став масовим. Це диво –

для нас. А наш Сковорода – теж трохи “гандист”, а наш Сковорода відбив геніально душу нації, зрефлексованої мораллю, фанатичною вірою і прагненням абсолютної загальнолюдської справедливості, кришталевої Правди”. У вірші “Дума Сковороди” Василь Стус писав: “Блакитний світ – як блекота. // Блакитний світ – звечірнів. // З тобою ж – тільки той і та, і тільки те, що вірне. // Чи йми їм віри чи не йми - // вони живуть, як п’ють. // Живуть самі і ждуть самі, // самі себе кують”. Для Григорія Сковороди як для мислителя головним предметом осмислення та пізнання якої – людина, умови й шляхи здобування нею внутрішнього примирення і щастя буття “істинної” людини, відповідно щонайпершою турботою є внутрішнє збагачення, внутрішнє самопізнання. На засадах результатів останнього і розгортається життя людини. Сповнене достойними людини прагненнями життя – основне і визначальне для кожної індивідуальності, зорієнтованої на особистісність її самореалізації - “коли ти сам собі ростеш, // і сам себе не просиш”. Для Григорія Сковороди статус індивідуальності людської особистості визначається та зреалізовується рівнем зобов’язальної відповідальності її як особистості, людини в системі координат образу буття світу.

УДК: 94(477): 82-96Сковорода

**СОКОЛОВА Олександра Максимівна,
аспірантка ГПФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор**

ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА ШИНКАРУКА ФІЛОСОФСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК ШКОЛА СВІТОГЛЯДОВО- ФІЛОСОФСЬКОГО МИСЛЕННЯ

У своїх філософських дослідженнях Володимир Шинкарук, висвітлюючи, зокрема, принципи філософії діяльності, обґрунтовує положення, за якими розширюються та поглиблюються розуміння позитивно стверджувальних можливостей людської активності. Остання у підсумку, за виразом В.Г. Табачковського, набувала статусу “не підпорядкованої об’єктивним законам, свободної, здатною підноситися над обставинами”, здатною “перегравати обставини й створювати нову дійсність, багато в чому не опосередковану, не похідну від обставин, себто від минулого”. Відтак завдяки здійсненим пошукам в якості істотного методологічного орієнтиру було обґрунтовано “нетрадиційне бачення об’єктивності розвитку як невіддільного від наявності у ній альтернативних можливостей, серед яких суб’єкт діяльності чинить вибір, виявляючи міру своєї свободи – й відповідальності, своєї величі й обмеженості”.

На наш погляд, демонстрація глибоких філософських прозрінь дослідженнями Володимира Шинкарука творчості Григорія Сковороди великою мірою була зумовлена також “спорідненістю”, у певному сенсі, “романтизованості” світоглядних настанов українських мислителів. Адже започаткована очолюваною В.І. Шинкаруком школою “світоглядovo-антропологічна переорієнтація вітчизняної філософії ... була пов’язана з вельми романтизованими уявленнями про людину та її ставлення до світу”. Але це потребує об’єктивної оцінки “З позицій сьогодення той романтизм виглядає досить уразливим. Але я не певен, що якби його не було, ми б замахнулися на переорієнтацію, про яку йде мова: романтизм був певним психосвітоглядом “допінгом” для нас самих. І чимало важила тут особиста вдача засновника Київської світоглядovo-антропологічної школи, який органічно поєднав у собі романтизм та аналітизм”.

Увагу В.І. Шинкарука привертають порушені Г.С. Сковородою соціально-філософські проблеми, зокрема, і проблема “ідеального суспільства”, коли в якості відповідного зразка для українського мислителя послужили біблійні тексти при створенні образу картини “нового світу”, “країни і царства любові” і позаяк йдеться при цьому не про “плотське” існування, то в такому світі немає “ні старості, ні статі”. І якщо “суб’єктом добра” мислиться не матеріально-тілесна людина, а “людський дух”, “істинна людина”, то відповідно, наголошує В.І. Шинкарук, можуть мислитись також “ідеальні стосунки між людьми” і, коли, у підсумку, виникла ідея “Горньої республіки”. Вона “будується на чотирьох засадах: любові, спільності всього (“все там общее”), рівності, республіканських громадських засадах”. За, безперечно, усієї ідеалізованості створена Г.С. Сковородою картина “країни і царства любові” є тим ідеалом суспільного буття, до якого повинна прагнути морально досконала, “істинна” людина. У філософській антропології Г.С. Сковороди для В.І. Шинкарука щонайперше привертають увагу артикулювання на “вільному потязі особи до відповідної їй нахилам “сродної” праці, гострі інвективи проти “світу зла, як певного способу життя, що підлягає моральному засудженню, від якого потрібно відвернути, врятувати людей”, здеморалізованих представників державної влади, розуміння людського життя, як неперервної боротьби зі злом – боротьби, заснованої на освоєних людиною завдяки самопізнанню знаннях своєї, даної від Бога, добродійної природи. За виразом В.І. Шинкарука, Г.С. Сковорода, як просвітитель, вважав, що “сили добра, які протистоять злу, містяться в самій людині, дані їй від природи; потрібно їх відкрити, пізнати і привести в дію, тобто просвітити людей, навчити їх долати зло і вести спосіб життя, справді гідний людини”. Лейтмотиви заклику – боротися проти зла демонструє діалог “Суперечка біса з Варсавою”. Адже на заклик проти її душі, що вона буцімто “не повчаюча, а павучача”, Варсава проголошує непроминальність для людини мати сміливість “благовістити Божу славу оцю: Як злість важка й гірка, // Благість же легка й солодка”. “Благість” тотожна із “потрібністю”, яка не є “злістю”, остання, отже, ніколи не може бути “благістю”, “потрібність” же є “тілкою “благості й блаженства”, які, у свою чергу, є

“тілкою від дерева життя”, місце його розташування - “посеред плоті нашої”, і воно має бути позначене як “закон розуму” - “тихе світло святої слави безсмертного серця небесного ... Образ постаті його, йому ж слава навіки. Амінь”. Роз-пізнати, збагнути “закон розуму” “посеред своєї плоті” спромагається лише душа, просвітлена знаннями себе як проявів божої волі, душа не засліплена переважаючою темнотою плоті і захищена від гріха, адже: “Гріх є душевна сліпота”.

Увагу В.І. Шинкарука привертає також прагнення Г.С. Сковорода не витворити загальнозначиму “модель суспільства” щасливих людей, а, апелюючи у першу чергу якраз до людини, допомогти їй збагнути свої першочергові життєві завдання та цілі. Цю позицію Варсави зманіфестовують положення: “відкликати обтяжених від скорботи”, вивільнитися від життєвих умов, сповнених “днів мерзенності запустіння”, жити так, аби не “чинити неправду” та “заспокоїтися від труднощів”, звільнитися від “світських тягарів” (“багатства, бенкетів та насолод цього світу”).

Для В.І. Шинкарука Г.С. Сковорода є видатним представником філософії українського Просвітництва, його філософські пошуки, основне завдання його філософської творчості – людина, доля простих людей, коли, на його глибоке переконання, кожен може й повинен, докладаючи власні зусилля, збагнути свої можливості й нахили та утвердити себе в своєму житті і бути щасливим.

УДК 821.161.2:37.17-053.67:14(091)Сковорода

ОСТРОВСЬКА Галина Миколаївна,
магістр 1 року навчання, ТВБ факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

“ПОДИВИМОСЯ ОЧИМА РОЗУМУ”:
ЗАСАДИ МОРАЛЬНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ
У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Бери вершину і матимеш середину
Григорій Сковорода

Питанням морально-інтелектуального виховання молоді Григорій Сковорода приділяв підвищену увагу, про що красномовно засвідчує і досвід його практичної діяльності, і літературна та філософська творчість. У листі до М. Ковалинського від 29 серпня 1763 року мислитель наголошує на надважливості зосереджуватися в молодому віці на необхідності опановувати життям свого тіла. Але неспівмірно істотнішими для молоді людини є

завдання оволодіння уміннями та навиками керувати душею, за принципом: “Якщо велика справа – панувати над тілами, то ще більша – керувати душами”. Для молоді людини надважливо “привести себе до золота мудрості”, зазначав мислитель, адже цим визначається увесь життєвий шлях. Людина у молодому віці мусить, глибоко переосмислюючи доконечність цієї вимоги, збагнути й постійно дотримуватись вимоги - “мати незайманості”, зазначав Г. Сковорода, не зневажати споконвічні моральні норми, зокрема, також переосмислюючи їх в процесі читання Святого Письма, яке особливо дійово спрямовує на дотримання норми помірності в усіх життєпроявах. Адже, писав мислитель: “Якщо важливо лікувати тіло, то чи не найважливіше разом з тілом зберігати й душу людини цілою, здоровою, незіпсованою? Але це буває тоді, коли кому-небудь пропонується і прищеплюється помірність – мати незайманості”. Глибокий антрополого-екзистенціальний смисл обстоювання Г. Сковородою вимог в період формування, зміцнення особистості у тому, що її реалізацією зманіфестується внутрішнє переродження людини, її утвердження саме як відповідальної особистості “наближенням” до своєї людської неповторності. Незаперечним свідченням цього є зростання, зміцнення свободи її життєпроявів, вільного, до цього ще невідомого, оприявнення людиною себе в статусі творця, здатного “розкриватися” новими гранями бачення світу та свого місця у ньому. Бо ж якраз людина помірностей – це людина із “незайманою”, тобто вільною від спотворюючих природу людини, як образу і подоби Божої, нахилів, прагнень та потягів. І тому вона отримує можливість переживання найглибшої радості свого буття, відчувати життя своє у його найпотаємніших проявах, глибинах усього того, що може відкривати життя людини чистої від надмірностей. Якраз на цьому – на можливостях повноти і радості свого буття людини “помірної” та “незайманої” і артикулює Г. Сковорода, позаяк завдяки їм людина постає істотно відмінною, бо інтелектуально – духовно чутливою – відмінною від лише “емпіричної”. Адже, за його виразом: “Ці дві чесноти призводять до того, що очі людини стають надзвичайно гострими і майже орлиними, ноги – дуже легкими, як у оленя, пам’ять – міцною і ангельською, судження – божественними, а не людськими, усе тіло, нарешті, - чистим і вільним, достойним прийняття божественної мудрості, яка уникає порочного тіла, як бджола диму”.

Зокрема, спрямованими на виховання високоморальної, інтелектуально розвиненої, і отже – шляхетної молоді, переконаний Г. Сковорода, можуть і повинні сприяти відкриті, щирі, довірливі й доброзичливі відносини між вчителем та учнем. Причому, неодноразово зазначав він, не лише учневі необхідне постійне спілкування із учителем високоерудованим та відповідальним, хоча й вимогливим. Але й для самого учителя, у якості сприятливої умови для подальшої успішної навчально-виховної діяльності необхідне спілкування із достойними, морально відповідальними, вдумливими та дисциплінованими учнями. А отже – й відносини з такими учнями повинні постійно зміцнюватися та поглиблюватися. Зокрема, у листі до свого улюбленого учня М. Ковалинського від 26 травня 1762 року Г.

Сковорода писав: "... Людям, які люблять благочестя, особливо приємні чисті душею юнаки і отроки, від природи нагороджені щасливими здібностями. І Сократ їх звичайно називає ... дітьми Божими". Але для Г. Сковороди необхідно не тільки і не стільки підтримувати добрі стосунки зі своїм учнем, а якраз надавати усе більшої змістовності, піднесеності, інтелектуальної спрямованості атмосфері їхніх взаємин, коли й тимчасові розлуки наповнюються необхідним смыслом. Так, він зазначав: "А щоб у розлуці зі мною ти не тужив, я вирішив написати для тебе кілька благочестивих грецьких сентенцій, тобто пам'ятку. Як тільки з'явиться в тебе бажання поговорити зі мною, поглянь на ці вислови, і тобі здасться, ніби ти розмовляєш зі мною; згадуй при цьому, які розмови любить вести твій друг". Безперечно, сприятлива у виховально-навчальному сенсі атмосфера взаємин між учителем та учнем, цілком закономірно, переконаний український мислитель, може й повинна бути предметом турботи також учня. Тому і з боку учня щодо вчителя також повинна проявлятися щирість та любов – як визначальні передумови успішного навчання. За виразом Г. Сковороди, наприклад, хоча грецьку мову офіційно не дозволялось вивчати в Харківському колегіумі ("щоб не переобтяжувати учнів"), все ж: "Якщо мене любиш, вивчишся їй".

Отже, як на наш погляд, спілкування Г. Сковороди зі своїм учнем засвідчує: з метою адекватного витлумачення та використання значущості позитивної атмосфери взаємин "учитель-учень", для успішного виховання молоді необхідно враховувати їхні особистісні якості, завдяки яким можуть і головне – повинні розвиватися та поглиблюватися навчальні завдання.

УДК 821.161.2:329.7(091)Сковорода

**ПОЛІЩУК Надія Валеріївна,
аспірантка ТВБ факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор**

**“БУДУ ЖИТЬ НА ТІЙ ВОДІ, ВТІШ МЕНЕ У ЦІЙ БІДІ”: “ВОДНА
СТИХІЯ” У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ –
КОНСТИТУТИВНИЙ ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ
САМОСВІДОМОСТІ**

Творчість Григорія Сковороди синтезує змістовність взаємодії чинників внутрішнього життя, світовідчуття, світопереживання та світогляду людини, як, власне, способу бачення, розуміння світу та визначення світовідношення. Душевний світ національної людини – демонстрація внутрішньої цілісності. Упродовж історичного розвитку, становлення етнокультури, зміцнення національної свідомості, бачення людиною світу

були позначені утвердженням єдності форм його буття, але що, отже, під тим чи іншим кутом зору логічно прослідковуване могло набувати статусу відповідного типу світоглядного мислення. Цілісність же душевного світу зманіфестувала цілісність життєбуття людини, її відповідність історичним проявам суспільства (спільноти) як умови її ідентичності. Національною є людина, укорінена в історичних, культурних, природних умовах життєздійснення, суб'єкт соціальної, культурної творчості, об'єктивний у своїх життєбуттійнісних починаннях, а, так чи інакше, зацікавлений в їх здійсненості, результативності і, зрештою, у своїй причетності до соціокультурних процесів. Прояви самосвідомості соціального суб'єкта, національної людини, вочевидь, не можуть редукуватися до їх “об'єктивного положення”. Необхідно відійти від позиції стороннього спостерігача життя – і для самого життя, і для нас. Це означає повернення у саме життя, відтворення різноманіття життєвих зв'язків, наповнення буттєвісним сенсом проявів людини. Коли буття як людина, як людське буття – утривалений, повнокровний, життєвідтворювальний і життєстверджувальний процес людського існування у просторі й часі. Лише цілісність буття спроможна “делегувати” людину, як свою “інтимно-втаємничену” функцію – лише “органічність” життя має (спроможне мати) подібну потребу: лише цілісна, у просторі та часі свого буття, людина спроможна мати потребу в усій повноті життєвої творчості. Вільна людина життєтворить у себе вдома. Домівка, як і Родина, - вищі якості людськості.

Тому, на наш погляд, особливо важливо враховувати роль чинника життєбуттійнісної стверджувальності історичного розвитку національної самосвідомості. Адже, відповідно, статус національної людини при цьому, активністю душевно-духовного життя і протистоїть деструктивності “духовного атомізму”, позначеного відсутністю бачення, розуміння внутрішніх зв'язків, процесів та явищ світу матеріального та утвердження цілісності внутрішнього світу людини, предметом душевно-духовної активності якої є питання відношення до світу, природи, але, в першу чергу, закликає Г. Сковорода, - відношення до самої себе.

Бо першою і головною турботою людини, яка – вільна, не боїться нічого, але “лиш гріха стережеться”, і тому “ключом усіх утіх” для такої людини - “вбити всякий гріх”, коли душа зміцнюється та виростає на чистій, джерельній воді Божого Граду, в якому панують “невинність”, “мир” і “любов”: “Боже мій! Це ти – мій град! Боже мій! Це ти – мій сад, // А невинність – то мій квіт, мир, любов – ото наш плід”. Адже, наголошує мислитель: “Бо душа моя верба, ти для неї як вода, // Буду жить на тій воді, втіш мене у цій біді”.

Адже, скажімо, у певному смислі моральне виправдання застережень українського мислителя помітне на негативних впливах “духовного атомізму” за наслідками розуміння людиною природи, природних стихій – як не синтезованих, не позначених у їх бутті внутрішніми зв'язками, а відтак, натомість як таких, що демонструють відсутність цілісної картини природи, не увиразненої, разом з тим, також національно-культурними рисами, які,

завичай, і покликані виконувати цю синтезуючу людиностверджувальну роль в системі світоглядних цінностей і норм життєдіяльності. Для людини ж Г. Сковороди – природа єдина в її проявах, є тим екзистенціальним прихистком, до якого всіляко прагне людина добродісна, але що для людини технічної цивілізації є нонсенсом. “Чи ж для багатьох природа не розкладається на нічим не пов’язані між собою землю, ліс, поле, річку і т.д.? І чи багато хто з нас спробується за деревами бачити ліс? Чи ж для багатьох “ліс” є не лише узагальнюючий іменник та риторичне втілення, тобто чиста фікція, а щось єдине, живе?”. І чи не парадокс: неспроможність бачити, розуміти, переживати життєбуттійність єдності “стихій природи” - “лісу”, “землі”, “води”, втрата можливості переживати “життя лісу”, “життя води” закономірно суголосні із нинішніми процесами “омертвіння”, деградації, винищення лісів, загостренням проблеми збереження води? А тому, як на наш погляд, актуалізація у запропонований спосіб конституювання “єдності самосвідомості”, як “визначення та утвердження” реальної єдності, водночас є також шляхом набування непроминальності для утвердження якраз національної самосвідомості внутрішніх феноменів її формування як відображення відношення до світу, бачення його, світу, “елементів” у єдності його стихій – єдності, якої не може не визнавати, стверджуючись змістовно, національна самосвідомість: визнання єдності стихій “баченню” внутрішнім поглядом їхньої душі – передумова конституювання єдності національного образу світу. А загальносвітоглядовими, смислбуттійнісними засадами при цьому повинні послужити геніальні філософські прозріння Г. Сковороди, що, в даному ракурсі, є, разом з тим, і змістовним зманіфестуванням національної ідентичності.

УДК 141:821.161.2(091)Сковорода **СОКОЛОВА Олександра Максимівна,**
аспірантка гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

**“ЩО Є ФІЛОСОФІЯ? – З СОБОЮ ВМІТИ ВЕСТИ РОЗМОВУ”:
СМИСЛОБУТТІЙНІСТЬ ФІЛОСОФІЇ У ТВОРЧОСТІ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ**

Принципово важливою відмінністю, високим гуманізмом філософської творчості Г. Сковороди є зверненість до кожної людини, незалежно від її інтелектуального рівня чи соціального стану, прояви довіри до людей відкритих до проблем світу і свого життя, демонстрація впевненості у спроможності людини, як храму Божого, проявляти засадничі душевні цінності – любов, віру, надію, постійно збагачуючи в тиші сердечного життя – “перебування на самоті з собою”. Філософія у творчості Г. Сковороди,

утверджується в статусі способу духовного буття людини, що, відповідно, синтезується проявами її життєздійснення, її особистісних якостей, - життєтворчістю “істинної” людини. Тому Г. Сковорода від самого початку і привертає увагу, зокрема, свого улюбленого учня М. Ковалинського, до вкрай важливого на шляху самопізнання – самоутвердження людини добродісної, уміння зосередження на внутрішньому, душевному житті. Людина гідна покликана надзвичайно відповідально відноситися до внутрішнього життя, залишати, зосереджуючись на цьому, щонайбільший часопростір для нього, враховувати, постійно зміцнюючи та поглиблюючи властиві для кожного потреби в “розмові душі із собою”. Бо ж, за виразом українського мислителя, душа “мовчки веде бесіду сама з собою, ніби грою втішаючи себе, і, як орел, літає по високих і широких небесних просторах і ніби бореться”. Лейтмотивом “розмови душі із собою” є “запитальність”: розмаїття проявів світу, його безмежність і вічність, явища природи, її вражаюча людину краса і розмаїття предметів та їх властивостей, події людської історії та суспільства, відносини між людьми, прагнення збагнути своє місце і призначення у житті, його смисл – ось зміст розмови душі людини із собою. І, крім того, для українського мислителя душа при цьому не може, не повинна бути невільною: неволя душі – однозначне свідчення її руйнації, бо невільна, обмежена у своїх духовних, розумових пошуках душа буде безсилою у своїй боротьбі з метою належного збагнення та розуміння питань, що позначалися нею. До того ж невільна у її прагненнях душа – це найтяжче покарання для людини, засвідчуючи про її неспроможності самопізнання та утвердження своєї індивідуальності як про втрату, упевнений український мислитель, найприємнішого, тобто максимально відповідного її внутрішнім запитам і схильностям на шляху утвердження своєї “істинності”. Адже, констатує Г. Сковорода: “Важко уявити, наскільки це приємно, коли душа вільна і відречена від усього, подібно до дельфіна мчить у небезпечному, але не безумному русі”. На наш погляд, у наведених міркуваннях Г. Сковороди вкрай важливо враховувати, що “мовчазна бесіда душі із самою собою” – чи не найвеличніші прояви людини гідної, але які і є, зрештою, демонстрацією здобування нею інтелектуально-духовної розвиненої людини “істинної”, що оволодіває шляхетним правом розмови зі світом. До слова, правом, яким оволодіває і кожна нація, зреалізовуючи його у процесах історичного, етно- та націо-культурного, і суспільно-політичного становлення. Про це, зокрема, засвідчує національно-духовно успадковане розуміння філософії як “загальної науки” (П. Юркевич) і “теоретичної форми світогляду” (В. Шинкарук).

До прикладу, за словами П. Юркевича, “є загальна наука, яка дає норми для мислення; є наука норм для буття, є наука норм для діяльності. Логіка, метафізика і етика – ці абсолютно загальні пізнання про те, що мислимо, що є й чому належить бути, вважаються й досі у кращих університетах елементарними науками й складають університетську педагогію”. П.Д. Юркевич переконаний, що ця “загальна наука” за умов постійного розширення та поглиблення природничонаукових знань спроможна

виконувати найістотнішу виховально-навчальну роль. Адже у науці, з одного боку, неперервно поглиблюються знання, “зростає тіло її, що складається з багатьох відомостей”, але, з іншого боку, “сама душа науки – система раціональних принципів – лишається без культури й без відома про саму себе та про своє ставлення до останніх цілей людської особистості”. Філософські знання та освіта культивують мислення суб’єкта освіти як особистості, установку на вільну творчість, сприяють формуванню, поглибленню чинників самосвідомості науки та наукової культури. Адже “варто зробити зусилля, щоб уявити собі, яким має бути розумове й моральнісне становище молодої людини, котра з усією палкістю свого віку й усіма своїми обдаруваннями віддалася на чотири або п’ять років виключно на здобуття фахового вишколу, який абсолютно нічим не нагадує їй про її вищу особистість і про умови її внутрішньої гідності та слушно визнаваний нею самою за корисний інструмент для здобуття різних зисків у людському суспільстві. Наскільки таке заняття відповідає свободі особи, наскільки воно зумовлює виникнення шляхетних поривань, без яких людина не є людиною, наскільки воно саме забезпечене від механізації, яка завжди йде пліч-о-пліч з однобічністю, а особливо наскільки воно сприяє розиткові вищого погляду на світ і життя?”. Філософська, гуманітарна освіта забезпечить “університети від загрози обернутися на школи, де безліч наук не пов’язані між собою чистою і безкорисливою дружбаю, не утворюють між собою живої ради й не беруть на себе надати молодій людині все, крім того, у чому власне полягає вища освіта ... В університетських аудиторіях здобуваються як фаховий вишкіл, так і відомості, що зумовлюють вищу культуру живої особистості”.

Філософські знання та освіта покликані відновлювати до певної міри дезінтегровану “єдину моральнісну особистість” сучасними науковими знаннями, що, так чи інакше, формують зміст освіти.

УДК 141.7:159.923.32(091)Сковорода

ЛОШАКОВА Юлія Анатоліївна,
аспірантка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

“ПАМ’ЯТАЙ, ЩО ТИ ХРАМ БОЖИЙ”: ІМПЕРАТИВИ МОРАЛЬНОГО ЗМІЦНЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ЦІЛІСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У перші десятиліття ХХ століття П.О. Флоренський привертав увагу до, по суті, трагічних наслідків деструктивного впливу індустріальної

цивілізації на внутрішній світ людини, на її непідготовленість до жорстких і жорстоких процесів соціального й економічного розвитку, до темпів перетворень, що створювали вкрай несприятливі умови для людського життєбуття. “Погляньте – то, як розпадаються засади внутрішнього життя: святиня, краса, добро, користь не лише не утворюють єдиного цілого, але нині навіть подумки не підлягають поєднанню. Сучасність - святиня полохлива, переховується у таємничому, вже ні для кого й непотрібному, куточку душі. Краса – бездіяльна і мрійлива, добро – риторичне, користь, цей горезвісний кумир наших днів – зухвала й жорстока. Життя розсипалось”. Але цілісність внутрішнього життя це не зовнішнє “прилаштування” його засад, а навпаки – повнота їх проявів як цілісного переживання людиною свого життя, життєбуття людини у вимірах засад душевно-духовної “складової” індивідуальності, у тому числі життєздійснення якої розгортається у традиційних для неї етно-національно-культурних умовах. Цілісність внутрішнього життя, цілісність людини вибудовується шляхом поглиблення і розширення кожного начала цієї цілісності, а тим самим із необхідністю поширення його “юрисдикції” також на інші начала, унеможливлення появи моральних лакун. Так, добро, краса, любов і ненависть, віра і безвір’я, довіра і недовір’я, віра і надія є, проявляються як, так би мовити, доведені до свого логічного завершення – в статусі національно-культурно, національно-ментально і світоглядово-філософськи конституційованих чинників буття індивідуальної особистості – як особистості національної. Людське ж буття утверджується на основі культурної цілісності, оскільки опосередковане культурою. Оскільки це – дійсність людини, яка перебуває у центрі культурного буття. Активне перетворення усіх рівнів суцього зумовлене потребами відтворення, розвитку культурних потреб, їх нових форм. Зрештою, й утверджується усе більш культурна (окультурювана) дійсність, оскільки і діяльність, і дійсність орієнтуються культурою. Вони – єдині, нерозривні, тією ж мірою буття людини відтворюється усе більш людським. На це спрямована й поява якісно нових структур, форм культури, інтенсифікація їх розвитку, “діалог культур”, утвердження на першому плані особистісного буття. І дійсно, для морально-філософської творчості Г. Сковороди, позначеної, зрештою, практичною, людиностверджувальною спрямованістю, характерне якраз “поліваріантне” бачення та розуміння засад духовно-душевного життя людини. Мислитель прагне донести думку, що така моральна чеснота як любов символізує ніколи і нічим не перевершувану особистісну якість, бо “що може бути більш приємне, солодке і животворне, ніж любов?”, запитує він. Тому і слід наголосити, у першу чергу, що нежиттєвість, нездатність людини відповідати своєму статусові без любові – найважливіший вихідний пункт антропології Г. Сковороди. “Хіба мені не уявляються позбавленими сонця і навіть мертвими ті, що позбавлені любові, і я анітрохи не дивуюсь, що сам Бог називається любов’ю”. Але любов – прояви внутрішнього життя, і як така, визначає характер відношення до світу, до інших людей і до самого себе. Це, вочевидь, означає її процесуальність, а не завершений стан. Тому

виокремлюється “хороша любов” – як любов “істинна, міцна і вічна”, коли, отже, вічність любові завжди повинна засвідчувати її істинність та непроминальність як демонстрація моральності людини. Водорозділом між вічною і міцною та неістинною, цілком природно, постає відношення до “тлінних речей”, зосередження інтересів і прагнень людини на матеріальному багатстві – на тому, що не може відповідати природі людини. Хоча, з іншого боку, на підтвердження життєвості, зманіфестовуючої природи любові є й дослідження відомого сучасного українського філософа В.А. Малахова, який, зокрема, зазначає: “Безспірним фактом сучасної свідомості та життєвідчування є те, що людська любов вразлива: вона позбавлена жодних гарантій онтологічної незнищенності. Жорстокий досвід ХХ століття, а разом з ним і кризові, перехідні явища нашого нинішнього життя чітко засвідчують, наскільки щільно інколи поєднані любов з усвідомленням ненадійності буття, з відчуттям смертності, крихкості, приреченості наших любимих – і яких моральних висот вона при цьому здатна досягати”. В системі ж світоглядно-філософських пріоритетів Г. Сковороди цілком закономірно, що чинник спорідненості обстоюється як такий, що може засвідчувати про наявність гідної людини любові, про життєстверджувальну роль любові в життєвих проявах людини: доброчесності людини – це “споріднене” присутності любові, або, що впливає з даних положень, закоріненість людини в умовах свого буття за, так би мовити, усіма її людськими можливостями, оприявнюваними її любов’ю: людина недостойна – позбавлена любові. Бо ж: “Міцна і вічна любов виникає із спорідненості вічних душ, які зміцнюються доброчесністю тих, хто її гартує, а не тих, хто її руйнує. Бо як гниле дерево не склеюється з іншим гнилим деревом, так і між негідними людьми не виникає дружби”. Пам’ятати, що ти є храм Божий – заклик, який, отже, також нагадує думку про те, що вічна душа людини потребує надзвичайно відповідального ставлення кожного до себе як до людини, покликаної бути гідною свого високого призначення – зміцнення, збагачення своїх доброчесностей любові, віри та надії; що любов зміцнюється загартуванням (як виконанням кожним людських зобов’язань) своїх доброчесностей.

УДК 141:159.9(091)Сковорода

ЖДАМАРОВА Анна Володимирівна,
аспірантка ГПФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор,

ПОЦІНУВАННЯ ЩОДЕННЯ – УМОВА ЖИТТЄЗДІЙСНЕННЯ
“ІСТИННОЇ ЛЮДИНИ” ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода проголошує, що своїм часом для людини є лише день реального проживання життя, коли вона, усвідомлюючи це, оволодіває уміннями сприймати й розуміти багатство дійсності в контексті “суцього дня” можливостей самопроявів і всупереч проти неї спрямованих тяжких випробувань. Тому він застерігає: “Заздрість, печаль, страх і ревність, туга, // Спрага несити, бунт, похва, наруга, // День і ніч тебе опалюють, // Як Сіонград, розбивають // Душевний твій дім”. Лише завдяки піднесено людському, заснованому на відкритому відношенні до світу “веселого серця” – “Розвеселімся, о, не смутімося // Всі ненастанно ми, християни!” – людина спромагається жити “як своїм суцям днем”. Але таким високим мистецтвом може й повинен оволодівати кожний гідний свого високого покликання. “Як не вмієш так-от жити, // Вивчи-бо фігуру ту! // Ах, не може умістити // Розум хитрість цю просту”. Проголошуючи заклик “звільніться і зрозумійте”, Григорій Сковорода артикулює на необхідності знищення “зовнішньої людини” як головної перешкоди для активних життєвих здійснень “внутрішньої людини” та згубності абсолютизованих матеріально-тілесних потреб і недостойних людини страхів, туги, заздрості – аби вивільнити неповторну індивідуальність. Сковорода обізнаний з досвідом переживання “нудьги як докучливої печалі”, що “гризе зятято, як міль плаття чи ржа сталь”, нуда особливо підступна, її “ніяк не збореш, хоч меч добре свій сталиш”. Але “минає нудьга” і “світ любо сяє // Веселість сердечна – це ведро неба ясного, // Коли проминув морок, шум вітру мирського”. Філософська антропологія Сковороди зманіфестує ідею гідності людини, як розвиток індивідуальності повнотою її життєпроявів, духовно-інтелектуального самоутвердження змістовним переосмисленням життєвої активності заради уникнення суєтного повсякдення та вироблення відповідного відношення до, на його переконання, людського життя як “щасливого часу”, а не виправданого намірами та вчинками самого по собі прагнення “довго жити”. І тому слушно запитує він: “То ж для чого так бажаєм // Жити літ до вісімсот // Коли ми життя збуваєм // На дурниць пустомолот?”. Прагнення людини повинні виправдовуватися змістовним сповненням високих сподівань – чесним, у святості, чистоті й користі, здійсненням достойних її життєвих справ. Але таким має проходити кожен день, бо лише день реальний і є “простором” звершення людських намірів, лише упродовж дійсного “живого” дня здійснимі можливості самопроявів людини, як господаря свого життя. Адже, наголошує Сковорода: “Не наше то уже, що пройшло мимо нас, // Не наше, що принесе прийдешня пора, // Суцйй день тільки наш, а не ранковий час, // Не знаєм, що принесе вечорова зоря”. Людина покликана звітувати перед собою у тому, що її життєпрояви, зрештою, максимально обмежені в часі і не можуть бути свавільними, скажімо, безпідставними перенесеннями “на майбутнє” її повноцінно людських задумів та мрій, що лише звужує життєві можливості, вони не можуть сприйматися й розумітися як, буцімто, не своєчасні, не отримуючи свого належного місця у плані часу людського життя. І що унеможлиблює зрозуміння найціннішого – “внутрішньої” людини, вічності душі. В “Розраді від філософії” С. Боеція

зазначається: “Усе, що підлегле умовам часу, ... все ж не було б таким, що його справедливо ми вважали б вічним. А це тому, що воно не йме, не обіймає водночас усього обсягу свого, хай і безконечного, життя: до прийдешнього ще не дотяглись руки, а минуле вже з них вихопилось”. Умови часу “обтяжують” існування суцього – умови життєздійснення людини потребують, аби наголос все ж переносився на саму людину, а не залишався в умовах, а це якраз і актуалізує даний процес “перенесення”. “І тільки те, що охоплює і посідає водночас усю повноту свого безмежного життя, те, чому ні з майбутнього й крихти не бракне, а ні з минулого жодної краплини не спливає, лишень те з повним правом називається вічним. Воно й себе завжди сприйматиме в усій повноті теперішнього, й нескінченність плинного часу неминуче матиме перед собою на видноті”. Тому, переконаний Г. Сковорода, “істинна” людина спромагається правильно використовувати свій життєвий час, і найнегативнішими наслідками для людини обертається його змарнування. У листі до М. Ковалинського від 7 лютого 1763 року він зазначав: “Тому, що з усіх втрат втрата часу найтяжча, навіть одна мить цих ангельських днів така цінна, що перевищує все, що ми маємо, навіть себе самого настільки, наскільки час перевищує все, чим ми володіємо”. Все, чим би людина не володіла чи володіє нині, в принципі не може порівнюватися з часом. Бо це “все” як предмет поширення влади людини, у кінцевому рахунку, поступово саме “перебирає на себе” владу над людиною, уярмлюючи її не лише матеріально-тілесно, але й внутрішньо, духовно, обмежуючи її життєві інтереси, деформуючи внутрішні поривання, ідеали та мрії, зрештою, пригнічуючи та знекровлюючи “внутрішню людину”. Разом з тим, якраз належне ставлення до свого часу наповненням його собою, коли в часі розгортається, збагачуючись внутрішня людина є присутньо життєбуттійнішим спрямуванням на її утвердження. А отже, неспівмірна перевага часу над будь-якими “володіннями” людини, на чому наголошує мислитель, у тому, що час при цьому розуміється як простір розгортання безмежного розмаїття внутрішнього життя, переживання збагнених, істинних життєвих цінностей, неспотвореного, не zdeформованого сприймання світу, природи, традицій минулого та можливостей утвердження людини в прийдешньому. “Пере-вищення” часу порівняно із будь-чим, його висоти і піднесеність у тому, що якраз час зманіфестує свободу життєбуттійності вільної, тобто “істинної людини”.

УДК 141.7:37.03(091)Сковорода

МИХНЮК Сергій Вікторович,
аспірант ГПФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
КАЛІНІЧЕНКО Анна Сергіївна,
студентка 2 курсу, ТВБ факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор

“ПІЗНАЙ СЕБЕ” ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І ОСОБИСТІСНІСТЬ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ЛЮДИНИ

Заклик “пізнай себе” не означає відмову від науково-пізнавальної активності, але, як зорієноване на себе, пізнання не може й не повинно свавільно “здеформуватися” пріоритетністю, як буцімто особливо важливим освоєнням природних явищ та суспільно-історичних процесів. Цей заклик є застереженням від невиправданого перебільшення ролі науки та наукових знань у достойному людині життєздійсненні. Їх однозначно позитивне поцінування, як самодостатнього здобутку, спотворює розуміння людиною свого покликання, її внутрішню природу, пробуджує безпідставну самовпевненість і гординю, що також є проявами несвободи.

Але подібне засудження наукових знань, вочевидь не означає нехтування наукою, як такою, на чому неодноразово наголошував український мислитель. Ним не сприймається лише намагання “підійматися” до усе більших висот, спираючись на наукові знання, які є відображенням речей і предметів, що, отже, обмежує вихід за безпосередню сприймувану дійсність. Зокрема, зміцнюючи нерозуміння прихованої порожнечі “світської пустелі”, схильності до “честолюбства”, “срібллюбства”, “насолодолубства” та підступності мирського світу зла. Але, докладаючи відповідні вияви волі, прагнення бути вільною, людина може й повинна подолати це зло і, відповідаючи на питання: “То що ж робити?”, він закликає: “Збери розсіпані по пустелях світських, по честолюбству, по срібллюбству та насолодолубству думки твої і ввійди всередину себе, обмини стіну і завісу мертву мертвої твоєї храмини”.

Проявами ж “живого життя” входженням у внутрішній світ зманіфестується свобода особистості. Адже здійснюване “збиранням своїх думок” входження “всередину себе” є, у першу чергу, життєвий процес внутрішнього зростання, духовного зміцнення “свого дому”, як, водночас, і віддалення від недостойного людини, для душевного спокою – світу зла, якому має протистояти людина вільна. Завдяки науці збагачується знання про існуючий світ, природну дійсність – як відблиск вищої божественної реальності, не піддатний для освоєння науковими методами. Тому свідченням гідності людини є і відповідне відношення до природознавства та природничо-наукового пізнання. Розуміння істинного призначення, можливостей і меж науково-пізнавальної діяльності, переконаний Григорій Сковорода, є істотним показником духовності людини, розвиненості її “верховної науки”. Він наголошує, що двері до “верховної науки” відкриті завжди і всюди – для будь-якого століття, країни, статі і віку людини, яка, внутрішньо вільна налаштовується на освоєння цієї науки. Адже кожна людина прагне до щастя, чим, між іншим, якраз і нехтують усі науки, крім

“верховної”, заснованої на самопізнанні людиною своєї внутрішньої природи, свого Бога, що, вочевидь, не є і не може бути обмежене гносеологічним відношенням. Віддалення від “тіні”, як становлення людини гідної у її свободі, яка мислить вільно, вона помірно і самостримано сприймає, переосмислює, пізнаючи глибинні зміст і смисл божественного слова як відображення невидимого. Вона “у волі Божої” розбудовує внутрішній світ, також сприймаючи під “виглядом зовнішнього тіла”, “божественне і невидиме”. “Г. Сковорода не піддає сумніву божественної суті ані природи, ані будь-якої громадянської історії, включаючи історію Христа”. Але “зовнішнє тіло” не є і не може бути перешкодою для вільного відношення до “божественного і невидимого” людини гідної і вільної у своєму внутрішньому спокої. Останній є дійсно присутньою якістю людини гідної, вільної, для якої зовнішній світ є її світом, як налагодженим простором вільного життєздійснення і що, отже, відзначається подоланням протистояння завдяки внутрішнім зусиллям. “Спокій душі ... не варто трактувати як бездіяльність. Мовиться лише про те, щоб не поставити на місце протиставлення людини світові злагоду з ним”. Пробудження та зміцнення завдяки самопізнанню любові до своєї душі, як місця перебування з любов’ю зібраних своїх думок по чужих пустелях, а повернення додому для людини завжди в радість, також поступово вгамовує невинуватну прихильність до суєтного – як існування так і знання. Для Г. Сковороди важливо, відтак, відрізнити “вченого”, котрий “багато споживає”, від “мудрого”, який “мало їсть зі смаком” - “мудрість і смак є одне і те ж”. Мудрий – наділений смаком поцінування і активного сприймання душевно корисного та здатного приносити душевну радість. Мислитель зазначає: “Справжній смак при здоров’ї, а пряма мудрість при користі. Немає нічого кращого, як справжня користь і немає кращої користі, як користь душевна. Душевна користь – це ліки, поживи і здоров’я серця. Здоров’я ж, - веселість і що ж дорожче за це? Все суєта, крім цього”.

Отже, поява душевної радості може також свідчити про внутрішню інтелектуальну мислительську розвиненість, про вміння вольового зосередження та зорієнтованість і людського істинного самопізнання, і наукового пізнання матеріального світу. Життям “від себе”, особистісними виявами живе людина, узвичаєна у своєму внутрішньому світі, вона – вільна, а не свавільна, і саме тому є господарем у своєму домі. І тому як зманіфестування людинолюбства та життєлюбства філософія Г. Сковороди опікується користю вищої гідності – душевною.

УДК 141.7:123.1(091)Сковорода

МАЗУР Вікторія Юрївна,
студентка 2 курсу, ТВБ факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
ЯКИМЧУК Микола Вікторович,
студент 2 курсу, ТВБ факультету,

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАКСЮТА Микола Єгорович,
доктор філософських наук, професор**

СВОБОДА ТА ІДЕАЛ “ІСТИННОЇ ЛЮДИНИ” – КОНСТИТУТИВНІ ЧИННИКИ ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

За сучасних надскладних умов людського буття та необхідності докорінної переорієнтації засадничих принципів світовідношення однією з чи не найвизначальніших утверджується проблема свободи. Її практичне вирішення проявляється формуванням умов особистісного буття, коли індивідуальне життя людини демонструє можливості творчості, гідність її біографії на фоні соціокультурних процесів – по суті, це питання, що так чи інакше, привертало увагу і Г.С. Сковороди. Так, скажімо, він обстоював положення, за якими “істинна людина” - “у її Богові”, тобто, що “істинна людина і Бог тотожні”, що “істинну людину” представляють “душа і серце”, а не чинники матеріально-тілесні, не “зовнішня плоть і кров”. Із “думкою і серцем” асоціюються також здібності, схильності і “сродність” людини, тобто її зорієнтованість віддавати переваги певному виду трудової діяльності, що, власне, й покликана вільно освоювати кожна людина у процесі самопізнання. “Істинною” українським мислителем розуміється людина, яка пізнала в собі внутрішньо, “сердечно” представлену єдність думок, схильностей, моральних цінностей, що можуть і повинні проявлятися її “сродною працею”.

Але це, у свою чергу, означає, що обстоювані Г.С. Сковородою необхідність і самопізнання та пов’язаного з ним формування “істинної людини”, і можливостей реалізації “спорідненої праці”, у кінцевому рахунку, утверджуються в умовах справедливого суспільства, тобто ним повинно бути суспільство “істинних людей” із відповідною атмосферою дотримання вимог добродійного життєздійснення – суспільство людей, що “пізнали в собі свого Бога”. Ідеал “істинної людини” передбачає вільний вибір виду діяльності, який би відповідав внутрішнім потребам – кожна праця почесна і законна, переконаний Г.С. Сковорода. “Суттю філософії Сковороди є визначення свободи волі людини у виборі свого життєвого шляху, у визначення самопізнання своєї власної природи. Природа кожної людини не визначає її долю – людина може загинути, потрапити в тенета зла, якщо визначить свій шлях проти своєї природи, сродності, і досягнути щастя, якщо пізнає сама себе, свою природу”. Г.С. Сковорода впевнений, зазначає Мирослав Попович, “що свобода досяжна кожній людині незалежно від її соціального статусу”. Бо, ще раз слід наголосити, для філософських пошуків Г.С. Сковороди, “вихідною і визначальною” є конкретна людська індивідуальність, коли “наповненням і сповненням” її внутрішнього світу – думок, інтересів, потреб – і має бути “сродна” їй діяльність, яка при цьому

також не може не приносити користі для суспільства, що, отже, покликано сприяти формуванню у міжлюдських відносинах доброзичливості, злагоди та співпраці.

Але це засвідчує, що ідеал “істинної” людини набуває своєї значущості в атмосфері шанування обстоюваного Г.С. Сковородою принципу “нерівної усім рівності”, як спрямованого проти вимоги зовнішнього вирівнювання, без врахування індивідуальних відмінностей між людьми, завжди наявних у суспільстві – як відверто нерозумної, застерігав український мислитель, спрямованої проти “блаженної природи”. Перебування “істинної” людини у “свободі духа”, демонструючи її свободу як вищу людську якість несумісне, відтак, ані з фаталізмом, ані із свавіллям, що й відображають її можливості здійснювати свободу вибору. Але доля людини не відмежована від всезагального простору існування людей у суспільстві як із “всеобщей должностью”. Для кожного індивідуума активна участь завдяки “сродному” труду у житті спільноти є “благодійною”, позитивною, інтегруючою суспільний розвиток з індивідуальною діяльністю. Ідеал “істинної” людини, життєздійснення якої визначається, головним чином, її духовною свободою, коли індивідуально-особистісне життя зреалізовується її активно-творчими (у “сродности”) зв’язками із суспільством, коли “должность” кожного координується із “всеобщей должностью”, завдяки чому така людина живе життям щасливим: “істинна людина” відзначена також “істинним життям”.

“Істинна людина” – це покликаний надихати кожного ідеал людини, яка, докладаючи власні зусилля волі, оволодіває умовами вільного життєздійснення, вивільнюючись від жорстких залежностей матеріального світу зла, освоюючи, натомість, свою духовну сутність та, разом з тим, усе істотніше й дійовіше проявляючи себе у відносинах з іншими людьми та суспільством в цілому.

Отже, ідеал “істинної” людини Г.С. Сковорода розглядає у контексті суспільного розвитку як розвитку свободи, бо лише у такому випадку її статус реалізується проявами її моральності, в душі єдності “сродності”, схильностей, інтересів кожної індивідуальної особистості, яка, водночас, спроможна переживати радість і щастя свого життя. Ідеалом “істинної” людини Г.С. Сковороди відповідає лише вільне суспільство - “духовна людина”, наголошував він, є вільною “в усіх напрямках літає безмежно”. І ще раз зазначимо, що “істинна людина” освоює свої схильності, здібності та покликання, по суті, тим самим демонструючи себе в суспільстві в статусі вільного господаря, у тому числі, й свого внутрішнього життя, своєї духовності. За логікою проявів свободи, відтак, настирливо закликає людину Г. Сковорода, не залишатися в межах обмежених “рідною спокосою” природних потягів та потреб матеріального рівня свого життя, а, навпаки, постійно наповнювати його своїм індивідуальним та неповторним.

КОВАЛЬСЬКА Ірина
студентка II курсу 2 групи
Факультету ХТІ та УЯПАК

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент**

УНІКАЛЬНІСТЬ БІБЛІЇ

Слово «Біблія» походить від грецького «біблос» («папірус, що вироблявся в місті Бібл»). У сучасному розумінні - зібрання текстів книг Старого і Нового Завітів.

Унікальність Святого Письма в тому, що його писали протягом 16 століть (60 поколінь). У Посланні до Римлян Апостол Павло написав: «А все, що давніше написано, написано нам на науку, щоб терпінням і потіхою з Писання ми мали надію».

Біблійна історія переконливо доводить і показує: Всевишній ніколи не залишає тих, які в Нього вірять. Слугами Слова Божого виступають представники різних прошарків суспільства.

Автор П&арос;ятикнижжя Мойсей виріс у будинку фараона. Пророк Амос був пастухом, Ісус Навин - воєначальником, пророк Неємія - виночерпиєм, пророк Даниїл - прем'єр-міністром, Соломон - царем (як і його батько-псалмоспівець Давид).

Покликаний Христом Матвій раніше працював збирачем податків, апостол Лука - лікарем, апостол Павло - раввином, інші апостоли - звичайними рибалками.

Різні частини Біблії створювалися у різних місцях: Мойсей писав в пустелі, Данило - в палаці, Павло - в темниці, Лука - під час подорожей, Іоанн - на острові Патмос.

Священні тексти формувалися на трьох континентах (в Європі, Африці і Азії) і на трьох мовах - на івриті, на арамейській і на грецькій. Біблія щедро рясніє літературними жанрами: історичні записи, поезія, притчі, алегорії, закони (ритуальні, кримінальні, цивільні, гігієнічні).

Біблія - одна з перших великих книг, перекладених іноземною мовою. Грецький варіант Старого Завіту (Септуагінта) з'явився завдяки переведенню зі староеврейського тексту приблизно в III столітті до н. е.

За кількістю видань, перекладів і тиражу у Біблії немає конкурентів серед інших світових книг. Вона опублікована приблизно на 300 мовах і діалектах, а її окремі книги - майже на 800 мовах. Щоденний тираж становить близько 33 тисяч примірників, тобто друкується кожна секунда.

Головна унікальність Біблії - сповіщення більше 300 старозавітних пророцтв про Месію і їх виконання в новозавітне час. Чудесне народження Ісуса Христа було передбачене ще в Книзі пророка Ісаї: «Тому Господь Сам дасть вам знака: Ось Діва в утробі зачне, і народить Сина, і наречуть ім'ям&арос;я Йому: Еммануїл».

Виконання цього пророкування - у євангелістів Матвія і Луки: «... виявилось, що вона має в утробі від Духа Святого... Йосип ... прийняв дружину свою, і не знав він її, аж доки Вона народила Сина Свого первістка, і він дав Йому ймення Ісус».

Старозавітний пророк Малахія писав: «... прибуде до храму Свого Господь, Якого ви шукаєте ...». Виконання - у Матвія: «І ввійшов Ісус у храм Божий, і вигнав усіх продавців і покупців у храмі...».

Візит до Єрусалиму на віслику був передбачений ще пророком Захарією: «Радій вельми, о дочко Сіону, веселись, дочко Єрусалиму! Ось Цар твій іде до тебе, справедливий і повний спасіння, покірний, і їде на ослі і на молодому ослі, сині ослиці».

Виконання - у Луки і Матвія: «І привели його (осла) до Ісуса; і накинувшись одержу свою на осла, посадили на нього Ісуса. І коли Він їхав, стелили одержу свою по дорозі. А як Він наближався вже до сходу з гори Оливної, то весь натовп учнів ... славити Бога ... ».

Ціна за зраду Христа також була оголошена у старозавітного пророка Захарії: «І взяв Я тридцять срібняків і кинув до дому Господнього, для гончара». Виконання - у євангеліста Матвія: «І кинувши в храм срібняки, він (Іуда) вийшов ...». Тоді первосвященики «зробивши нараду, купили на них поле ганчарське, щоб мандрівників ховати ...».

Пророк Амос пророкував про затемненні під час розп'яття Христа: «І буде в той день, говорить Господь Бог: захід сонця опівдні і затьмарений землю серед світлого дня ...». Це сталося в новозавітний період, згідно свідчень євангеліста Матвія: «Від шостої аж години темрява сталась по цілій землі аж до години дев'ятої». У євреїв шоста година - це полудень, а дев'ята - третій година дня.

Ісайя передрік, що «визначили Йому гроба з лиходіями, але Він похований у багатого ...». Саме так і сталося згідно з євангелістом Матвієм: «... прийшов муж багатий із Ариматеї, на ім'я Йосип, що й був навчався в Ісуса він ... просив Тіла Ісуса ... І взявши Тіло, Йосип обвив його плащаницею чистою і поклав його в гробі новому своїм ... ».

Переконали і незаперечні докази надійності старозавітних книг - сувої (свитки) Мертвого моря, знайдені в Кумранських печерах в 1947 році після Різдва Христового.

Йдеться про стародавні сувої, написані у дохристиянську епоху. Вони складаються приблизно з 40 тисяч уривків. У деяких печерах виявили коментарі до Святого Письма. Один з виявлених сувоїв - повний давньоєврейський текст книги Ісайї. Вчені-палеографи віднесли його до II ст. до Р. Х.

Текст сувою Ісайї - 125 рік до Р. Х. - ідентичний масоретського тексту, сформованому через дев'ять століть (916 рік після Р. Х.). Це чудо свідчить про вражаючу точність, з якою протягом 1000-річчя переписували священні книги.

З приходом Сина Божого історія людства розділилася на дві частини: до Різдва Христового і після Різдва Христового. Своїм народженням на землі

від Пречистої Діви Марі Богочоловік Христос дав новий початок життя. Його день народження святкують у всіх країнах. Як пише Біблія, Господь з нами був, є і буде завжди, «в усі дні до кінця віку» (Мф. 28:20). Про це Він сказав у Своему Святому Письмі, адресованому кожному з нас...

Список використаної літератури:

1. Євген Онацький. Біблія, Святе Письмо // Українська мала енциклопедія.
2. Ковальський В. И. Тайна Божественного откровения для нашего утешения [Електронний ресурс] / В. И. Ковальський. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://megapoisk.com/bog-i-biblija-sprasenie-i-prosveschenie>.
3. Святе Письмо // Енциклопедія українознавства. Словникова частина (ЕУ-ІІ). — Париж, Нью-Йорк, 1973. — Т. 7. — С. 2716—2735.

КОВАЛЬСЬКА Ірина

студентка ІІ курсу 2 групи

Факультету ХТІ та УЯПАПК

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,

кандидат філософських наук, старший викладач

ФІЛОСОФІЯ НЕОПЛАТОНІЗМУ

Прогресуюча криза римського суспільства в останні роки республіки і в перші роки імперії закономірно відображається й у філософії. Посилення впливу християнства дедалі більше зміцнює позиції містицизму та ірраціоналізму. Філософські течії цієї епохи по-різному намагаються пристосуватись до філософії, роль якої змінюється. Неопіфагорійська філософія намагається ствердитись, повернувшись до містики чисел; філософія Філона Олександрійського (30-ті рр. до н. е. - 50-ті рр. н. е.) прагне поєднати грецьку філософію з іудейською релігією.

Найцікавішим бачиться неоплатонізм, який розвивається в III—V ст. н. е., в останній період існування Римської імперії. Сформований у спільній з християнством соціальної атмосфері, він є специфічною рефлексією соціального песимізму та наслідком розкладу соціально-політичних відносин Римської імперії.

Найзначніший представник неоплатонізму Плотін (бл 205 - бл 270 рр. н. е.) вважає, що основою всього, що існує, є надчуттєвий, надприродний, надрозумний божественний принцип. Від нього залежать усі форми буття. Це принцип абсолютного буття, він непізнаваний. Єдине істинне буття досягається лише шляхом проникнення в центр чистого споглядання і чистого мислення, що є можливим, знову ж таки, лише через «відторгнення» думки - екстаз. Будь-що інше, що існує в світі, виводиться з цього єдино істинного буття.

Плотін створює градацію існувань від зовнішнього (дійсного, істинного) до найнижчого (недійсного). На вершині цієї градації стоїть божественний принцип, далі — божественна душа, а внизу — природа.

Багато уваги Плотін приділяє душі, яка є певним переходом від божественного до матеріального. Душа - це щось чуже матеріальному, тілесному і зовнішнє щодо них Вона не пов'язана з тілом органічно, а є частиною загальної душі. Тілесне - це прив'язок душі, воно варте лише переборення. Акцент на «духовному» (воно - благо) веде до повного пригнічування всього тілесного і матеріального (зла), що виливається в проповідь аскетизму. Коли Плотін говорить про матеріальний і чуттєвий світ, він характеризує його як недійсне буття, що має в собі образ дійсного. За своїм характером недійсне суттєве не має форми, властивостей і будь-яких ознак.

В етиці Плотін поєднує принцип добра з єдино дійсно суттєвим - з божественним розумом або душею, а протилежність добра - зло - ототожнює з недійсним буттям, тобто з чуттєвим світом. Єдиним дійсним пізнанням є пізнання дійсного буття, тобто божественного принципу, який не може бути осягнутий ні чуттєвим, ні раціональним шляхом. Єдиний шлях наближення до божественного принципу - екстаз, який досягається лише духовним зусиллям — душевним зосередженням і приглушенням усього тілесного.

Плотін доводить, що душа не тотожна красі: Душа - одна для всього світу, а в світі поряд з прекрасними душами існують і потворні. Тому, слідуючи початку краси, світова душа слідує не тому, що є вона сама, а тому, що існує для неї як її прототип. Ми пізнаємо цей прототип по аналогії: як сама світова Душа діяльна по відношенню до іншого буття, котра отримує від неї форму, так і власна форма душі передбачає діяча, від якого душа отримує свою форму. Те, що дає душі форму - Розум. Розум перший душі, він існує сам по собі. Так як всі, згідно Плотіну, творить себе душею, то нею твориться і єдність, проте лише в певному розумінні. Єдність - тільки властивість душі. З іншого боку, в душі існує також безліч сил, здібностей і прагнень. Таким чином, і з цієї точки зору душа не тотожна єдності і не є його джерелом. Плотін доводить, що душа не є джерелом єдності Розуму: 1) Розум - не самодостатній початок: до Розуму ми піднялися від краси, а краса залежить від блага; 2) Розум містить у собі безліч ідей; 3) навіть розглянутий сам по собі, він передбачає подвійність: мислимого і мислення, предмета і інтелектуальної діяльності. Будучи вищим, він має своїм предметом те, що вище його самого.

Отже, неоплатонізм побудував систему релігійного і філософського синкретизму, що з'єднувала основні східні і грецькі фантастичні ідеї в хаотичне ціле. Це було щось, подібне ідеального пантеону; божества, міфи і символи всіх народів зливалися в цій системі, значення їх витлумачувалося алегоричними поясненнями в дусі вчення Платона про ідеї. Суворе, стоїчне вчення про чесноти і стриманості було перебільшено неоплатоніками в смаку східного аскетизму. Вірування в духів і в чудеса, зародки якого знаходяться у Плутарха, є у Апулея вже дуже розвиненим, і скоро воно

дійшло до крайньої фантастичності. Люди того століття відчували хтивне захоплення, занурюючись в містицизм. Колишня народна релігія, яку неоплатонізм палко захищав проти починають долати її християнства, отримувала духовний характер через алегоричне тлумачення її міфів і догматів. Неоплатонічної протягом проявлялося в основних своїх ідеях обоготворений обдарованих людей, які вважалися засновниками святого життя, змішанням усіляких форм богослужіння, потягом до містичного злиття з божеством, досягаемому допомогою аскетизму і фантастичних обрядів, презирством до практичного життя, що зробилася більш-менш нечистою.

Список використаної літератури:

1. Кремень В. Г. Неоплатонізм [Електронний ресурс] / В. Г. Кремень. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1364/53/1/2/>.
2. Неоплатонізм [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.com.ua/1_29881_neoplatonizm.html.
3. Орлов К. Д. Плотин и Неоплатонизм [Електронний ресурс] / К. Д. Орлов – Режим доступу до ресурсу: <https://works.doklad.ru/view/ygyOQxZonNo.html>.

АВА-ВОАСНЕ Oliver,
студент факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології, БТ, 2 курс
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

A PRESENTATION ON PYTHAGORAS: AN ANCIENT GREEK PHILOSOPHER

Pythagoras of Samos (c. 570 - 490 B.C.) was an early Greek Pre-Socratic philosopher and mathematician from the Greek island of Samos.

He was the founder of the influential philosophical and religious movement or cult called Pythagoreanism, and he was probably the first man to actually call himself a philosopher (or lover of wisdom). Pythagoras (or in a broader sense the Pythagoreans), allegedly exercised an important influence on the work of Plato. As a mathematician, he is known as the "father of numbers" or as the first pure mathematician, and is best known for his Pythagorean Theorem on the relation between the sides of a right triangle, the concept of square numbers and square roots, and the discovery of the golden ratio.

Unfortunately, little is known for sure about him, (none of his original writings have survived, and his followers usually published their own works in his name) and he remains something of a mysterious figure. His secret society or

brotherhood had a great effect on later esoteric traditions such as Rosicrucianism and Freemasonry

HIS LIFE

Pythagoras was born on the Greek island of Samos, in the eastern Aegean Sea off the coast of Turkey, some time between 580 and 572 B.C. His father was Mnesarchus, a Phoenician merchant from Tyre; his mother was Pythais, a native of Samos. He spent his early years in Samos, but also travelled widely with his father. According to some reports, as a young man he met Thales, who was impressed with his abilities and advised him to head to Memphis in Egypt and study mathematics and astronomy with the priests there, which he soon had the opportunity of. He also travelled to study at the temples of Tyre and Byblos in Phoenicia, as well as in Babylon. At some point he was also a student of Pherecydes of Syros and of Anaximander (who himself had been a student of Thales). While still quite a young man, he left his native city for Croton in southern Italy in order to escape the tyrannical government.

Polycrates, the Tyrant of Samos (or possibly to escape political problems related to an Egyptian-style school called the "semicircle" which he had founded on Samos).

In Croton, Pythagoras established a secret religious society very similar to (and possibly influenced by) the earlier Orphic cult, in an attempt to reform the cultural life of Croton. He formed an elite circle of followers around himself, called Pythagoreans or the Matematikoi ("learners"), subject to very strict rules of conduct, owning no personal possessions and assuming a largely vegetarian diet. They followed a structured life of religious teaching, common meals, exercise, music, poetry recitations, reading and philosophical study (very similar to later monastic life). The school (unusually for the time) was open to both male and female students uniformly (women were held to be different from men, but not necessarily inferior). The Matematikoi extended and developed the more mathematical and scientific work Pythagoras began. Other students, who lived in neighboring areas, were also permitted to attend some of Pythagoras' lectures, although they were not taught the inner secrets of the cult. They were known as the Akousmatikoi ("listeners"), and they focused on the more religious and ritualistic aspects of Pythagoras' teachings (and were permitted to eat meat and own personal belongings). Among his more prominent students were the philosopher Empedocles, Brontinus (who may have been Pythagoras' successor as head of the school), Philolaus (c. 480 - 385 B.C., who has been credited with originating the theory that the earth was not the center of the universe), Lysis of Taras (who is sometimes credited with many of the works usually attributed to Pythagoras himself), Cercops (an Orphic poet), Hippasus of Metapontum (who is sometimes attributed with the discovery of irrational numbers), Zamolxis (who later amassed great wealth and a cult following as a god among the Thracian Dacians) and Theano (born c. 546 B.C., a mathematician, student, and possibly wife or daughter, of Pythagoras)

HIS WORK

Because of the secretive nature of his school and the custom of its students to attribute everything to Pythagoras himself, it is difficult today to determine who actually did which work. To further confuse matters, some forgeries under his name (a few of which still exist) circulated in antiquity. Some of his biographers clearly aimed to present him as a god-like figure, and he became the subject of elaborate legends surrounding his historical persona. The school that Pythagoras established at Croton was in some ways more of a secret brotherhood or monastery. It was based on his religious teachings and was highly concerned with the morality of society. Members were required to live ethically, love one another, share political beliefs, practice pacifism, and devote themselves to the mathematics of nature. They also abstained from meat, abjured personal property and observed a rule of silence (called "echemythia"), the breaking of which was punishable by death, based on the belief that if someone was in any doubt as to what to say, they should remain silent. Pythagoras saw his religious and scientific views as inseparably interconnected. He believed in the theory of metempsychosis or the transmigration of the soul and its reincarnation again and again after death into the bodies of humans, animals or vegetables until it became moral (a belief he may have learned from his one-time teacher Pherecydes of Syros, who is usually credited as the first Greek to teach the transmigration of souls). He was one of the first to propose that the thought processes and the soul were located in the brain and not the heart. Another of Pythagoras' central beliefs was that the essence of being (and the stability of all things that create the universe) can be found in the form of numbers, and that it can be encountered through the study of mathematics. For instance, he believed that things like health relied on a stable proportion of elements, with too much or too little of one thing causing an imbalance that makes a person unhealthy. Another of Pythagoras' central beliefs was that the essence of being (and the stability of all things that create the universe) can be found in the form of numbers, and that it can be encountered through the study of mathematics. For instance, he believed that things like health relied on a stable proportion of elements, with too much or too little of one thing causing an imbalance that makes a person unhealthy.

МАЙОР А. Ю.,
студентка факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології, БТ, 2 к.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

**ФЕНОМЕН ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКОМУ
ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ**

Багато сторіч український етнос в наслідок залежності від інших народів зазнавав культурні та соціальні обмеження, був у залежності від інших народів, що прагнули переробити під себе, змінити український народ, прагнули забути свою культуру і історію, насаджали власний світогляд, караючи інакомислячих.

Тарас Григорович Шевченко був людиною, яка в своєму серці несла вогонь, що вказував на вірний шлях над прірвою занепаду – до відродження духовного і культурного.

Він був провісником відродження українського духу, і сьогодні, все що нас оточує, все що ми бачимо навколо нас – це все частина цілої епохи в житті українського народу – епохи Тараса Шевченка [1].

Філософія Шевченка глибоко індивідуальна, особиста і, разом з тим, ґрунтувалась на національній ідеї українського народу, його ментальності. У його філософії – відображення щирої і беззахисної у своїй відкритості душі мислителя, розвитку відтвореного розуму, інтелекту, що простежує життя людське у всеоб'ємності. Особистий, внутрішньо-мистецький світ Тараса Шевченка, переплавлений в литво філософських узагальнень, постав у таких образах, в яких сам народ упізнавав свою душу, прочитав свою історію, зазирнув у своє майбутнє.

Філософія сина українського народу виростає насамперед з конкретно-узагальненого ставлення до любові, надії і віри. Саме з любові до України виникає шевченківська філософія пробудження людської гідності, смутку-жалю знівченого життя, сили протесту і бунтарства. Улюблений герой Шевченкових поезій і картин – лицар народний, повстанець-гайдамака, козак-запорожець, що виступає оборонцем рідного краю, носієм народної правди і честі [2].

Прекрасні картини природи весь час хвилюють поета, викликають у нього роздуми, пробуджують любов до рідного краю. Він розуміє, що розлука з рідними місцями довга, і тому "серцем лине у темний садочок на Україну", а тоді "ніби серце одпочиває" від спогадів. Поет безмежно любив свою Україну, її народ [3]:

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю! [4]

Почуття глибокого патріотизму долають чорний смуток і безнадію в поезії «Мені однаково, чи буду...» [5]:

Та неоднаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окрадену, збудять...
Ох, не однаково мені. [6]

Шевченківська творчість пронизана вірою в незнищенність людини, вірою в те, що людина ніколи не змириться з безправством, рабство ніколи не

визнає за норму існування. Життя селян-кріпаків реалістично відображено у вірші «І золотої, й дорогої...» [2]:

Мені здається, що ніколи
Воно не бачитиме волі... [7]

Філософський характер творчості Т.Шевченка відображає її народність, коли кожне явище життя розглядається мовби очима народу, з позицій народу, кожна подія минувшини чи сьогодення вимірюється мірою народної моралі, чистотою й цнотливістю душі трудової людини. Завдяки народності виявляє себе оригінальність шевченківського бачення світу, інтенсивність його світосприймання.

Твори Шевченка і на сьогодні надзвичайно важливі та актуальні, тому що в основі їх лежить безмежна любов до України. Цю велику любов поет проніс крізь усі роки свого життя, присвятивши його боротьбі за визволення свого народу. Великий Кобзар надихав українців у боротьбі за незалежність країни у буремні роки революцій, в боях за визволення рідної землі в роки війни [8]. Шевченко в нас більше ніж великий поет – він національний пророк і мученик, розіп'ятий і воскреслий [9].

Список використаної літератури:

1. Шарапринт / Феномен Тараса Шевченка. – Режим доступу: http://www.xn--80aayuiecs0c.com.ua/load/referaty/referaty/fenomen_tarasa_shevchenka/6-1-0-1957
 2. Електронна бібліотека міжнародних відносин / Гуманістична сутність світогляду Т.Г.Шевченка. – Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/30.htm>
 3. Укрліб. Бібліотека української літератури / Любов до рідної України в поезіях Т. Шевченка. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=10144>
 4. ІЗБОРНИК / Сон. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev207.htm>
 5. Українська література / Тарас Шевченко - Мені однаково. – Режим доступу: <http://ukrclassic.com.ua/katalog/sh/shevchenko-taras/2359-taras-shevchenko-meni-odnakovo-analiz>
 6. ПОЕТИКА. Бібліотека української поезії / Тарас Шевченко – В казематі. – Режим доступу: http://poetyka.uazone.net/kobzar/meni_odnakovo.html
 7. Народна освіта / Відображення тяжкої долі селян-кріпаків у поезіях Т. Г. Шевченка «Якби ви знали, паничі...», «І золотої, й дорогої...». – Режим доступу: <https://narodna-osvita.com.ua/157-vdobrazhennya-tyazhkoyi-dol-selyan-krpaky-u-poezyah-t-g-shevchenka-yakbi-vi-znali-panich-zolotoyi-y-dorogoyi.html>
 8. Українські твори з мови та літератури / Феномен Тараса Шевченка. – Режим доступу: <https://ukrtvory.ru/fenomen-tarasa-shevchenka.html>
- Fable.in.ua / Феномен Шевченка. – Режим доступу: <https://fable.in.ua/fenomen-shevchenka/>

ХАРХАН Л. В.,
студентка факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології, БТ, 2 к.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЛІТЕРАТУРНА, ХУДОЖНЯ, ФІЛОСОФСЬКА, СОЦІОПОЛІТИЧНА СПАДЩИНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ОЧИМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Шевченкознавство нині – одне з найоб'ємніших, найбагатших галузей нашої літературознавчої науки. Адже такий неосяжний обшир думки й духу, повністю осягнути хтозна чи й реально. Для літературознавства суттєве значення має грань проблеми, позначене терміном «філософія літератури». Внаслідок особливої уваги письменника до аспектів буття, світобудови, сенсу людського життя, його літературні тексти набувають філософської наповненості. У такому сенсі у творчості Шевченка на перший план виходить проблема філософського бачення «правди-істини».

Звертаючись до періоду ранньої творчості Великого Кобзаря, представленої зразками ліричної поезії, баладами та історичними поемами, то слід відокремити поему Шевченка «Гайдамаки», хоча й поезія «До Основ'яненка» заслуговує на філософське осмислення змісту. Лірично-філософський вступ до історичної поезії «Гайдамаки» несе велике смислове навантаження. Роздуми над плинністю часу, над вічними змінами в природі й людському суспільстві («все йде, все минає»), звернення до гайдамаків змушує читача сягнути глибини змісту твору. У пролозі, що має філософське спрямування, автор викладає своє матеріалістичне розуміння світу, де все взаємопов'язане. Я вважаю, що саме це сприяє глибокому осмисленню вболівання за долю «громади в сіряках», бо саме ця частина народу уособлює його прагнення, болі й надії. Впевнена, саме це стало визначальним у виборі головного героя поеми. Тим самим він поставив себе на боці поневоленого народу, кидаючи виклик вічним «модним» темам тогочасної літератури та й мистецтва в цілому. Навіть не до кінця усвідомлюючи, поет намагається донести до нас філософію буття. Він прагне розбудити громадське сумління сучасників, котрі перетворилися на слухняних, покірних кріпаків, занедбали й забули славу батьків і дідів своїх:

А унуки? їм байдуже,
Панам жито сіють.
Багато їх, а хто скаже,
Де Гонти могила,—
Мученика праведного
Де похоронили?

Де Залізник, душа щира,
Де одпочиває?
Тяжко! Важко! Кат панує,
А їх не згадають.

Як на мене, саме в першому періоді творчості, переосмисливши причини трагічного становища рідного народу, Тарас Шевченко переходить до закликів збудитися і всіма силами відстоювати вищі людські права на життя, на свободу і гідність.

Так, уже в творчості періоду «Трьох літ» (1843-1847) він робить певні кроки сучасної йому проблематики. У вірші «Три літа», що дав назву всій збірці, поет описує зміни у власному світогляді, показує процес свого прозрівання, за три роки перебування в Україні – з 1843 до 1845:

І тепер я розбитий
Серце ядом гаю
І не плачу, й не співаю,
А вию совою.

А вже такі твори, як «Сон», «Холодний Яр», «Тризна», «Заповіт», мали й служили справі поширення радикальних ідей визволення слов'янських народів від деспотизму і справі національного відродження. Поема «Тризна» стала першою заявкою на нове слово у творчому методі поета – критичному реалізмові. Назва сама говорить про себе – правдиве відображення дійсності. Свідомо оминаючи твори зі шкільної програми «Сон», «Кавказ», хочу зупинитися на поезії «Чигирине, Чигирине»... Це медитативно-філософський монолог ліричного героя, у якому він розмірковує про минуле й майбутнє України, осмислює національну історію. Перша частина поетичного твору – філософський роздум автора, знову ж таки, про плинність часу («Над землею летять літа»), який руйнує і змінює все.

У наступній частині відчутне його розчарування, засвідчене риторичними запитаннями:

За що ж боролись ми з ляхами?
За що ми різались з ордами?
За що скородили списками
Московські ребра??!
Що ж на ниві уродилося??!

У поемі-містерії «Великий льох», яка була найменш дослідженим твором, автор продовжує тему викриття злочинів, скоєних російським самодержавством проти України. Вражаючим є те, що вже на той час Шевченко розглядає проблеми, які призвели до втрати української національної свідомості, а самою Україною – державності. А скільки роздумів викликає постать гетьмана Мазепи! Тарас Григорович вважає Мазепу героєм України, бо той відстоює українську державність, за що Петро I жорстоко покарав прибічників гетьмана.

Отже, містерія «Великий льох» - це пробудження національної свідомості й гідності українців завдяки правдивому відображенню минулого. Великий Кобзар пропонує по-новому осмислити історичне минуле України,

що дає змогу оцінити самого поета, його ідеологічний крок вперед, далекозорість його поглядів.

Як своєрідний заповіт Тараса, на мою думку, сприймається його «Послання і мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм»..., яким ще жити в Україні й робити все для її розквіту («в своїй хаті своя правда, і сила, і воля»).

Глибоке філософське осмислення поетом ролі інтелігенції в суспільстві залишається актуальним і в наші дні. У зверненні «Обніміте ж, брати мої, найменшого брата» вчувається гострий біль за прийдешній день України. Але цей день настане тоді, коли спадуть окупи соціально-національного гніту, коли запанує національна єдність і братерство. Тільки за такої умови «оживе добра слава, слава України».

Циклом «В казематі» розпочинається третій період творчості Тараса Григоровича Шевченка – період заслання». Із тринадцяти поезій циклу (згодом поет додав ще два вірші) глибиною філософського самоаналізу позначена поезія «Мені однаково, чи буду...». У цьому вірші великий син України виражає не лише любов до неї і тугу за рідним краєм, а й здатність до самозречення в ім'я вітчизни. І хоча він загине на чужині, доля України все одно турбує його:

Та не однаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Ох, не однаково мені.

У поемі «Марія» на біблійному матеріалі осмислено поетом такі проблеми людського буття, як духовність людини, сенс її життя, що полягає в любові до людей. «Ісаія. Глава 35» - це переосмислення поетом біблійних обрядів. Картини природи України порівнюються з лугами і берегами памстинськими. За філософією автора у нове життя знайдуть дорогу тільки раби, тобто поневолене селянство, а владика «не знайдуть тих шляхів».

Таким чином, філософське осмислення творчості Тараса Шевченка, це крок до самоусвідомлення своєї причетності до проблем людини і суспільства, переконаність в тому, що поет бачив щасливе майбутнє України.

Пророче звучання цієї мрії ми знаходимо в поезії «І Архімед, і Галілей»...

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люде на землі.

На моє глибоке переконання, кожне слово Великого Кобзаря несе в собі таїну філософського навантаження, бо не має воно часових і просторових меж, а звернене до кожного зокрема, хто бореться за свою незалежність. Як засвідчив Євген Маланюк, «хтось уже довго сказав, що цитатами з Тараса Шевченка, як цитатами з Біблії, можна доводити все». І

кожна «ідеологія» чи «партія» у нас може – при допомозі цитат – з тріумфом проголошувати Шевченка своїм. Тож читаймо, переосмислюймо, робімо висновки і пам'ятаємо славу дідів і прадідів наших.

КИПЧ Дарія,
студентка факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології, БТ, 2 к.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ У ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Шевченко - найвідоміша постать в історії України, основоположник української літератури і взагалі чудова людина, яка присвятила своє життя батьківщині. Чому ж він такий популярний досьогодні? Тому що був вихідцем з села, знав, яка важка доля в українців, і хотів допомогти, захистити своїх земляків. Майже всі його твори основані на бідному українському населенні, його житті, і, як типових, так і загальних проблемах.

Саме з любові до України виникає шевченківська філософія пробудження людської гідності, смутку-жалю знівченого життя, сили протесту і бунтарства. Улюблений герой Шевченкових поезій і картин — лицар народний, повстанець-гайдамака, козак-запорожець, що виступає оборонцем рідного краю, носієм народної правди і честі. Він завжди змагався з утискувачами українців, хоча його постійно пресували, Тарас ніколи не змінював свої позиції. В його творах ми є глядачами зі сторони народу, саме тому можемо відчуті всю біль і неможливість щось змінити.

Напевно, Шевченко такий близький простому люду, тому що сам таким був, знав, яке важке життя в бідності. Тому в його творах завжди звучав такий негатив до еліти, панів. Звичайно, коли він став незалежною людиною, хоча історія звільнення Шевченка дещо драматизоване і обрамлене міфами, проте вільною людиною він все-таки став, він зрозумів, яка ж велика різниця між панщиною і незалежністю. Це ніби два зовсім паралельні виміри, яким не судилося перетинатися. І тому він вважав своєю повинністю показати українцям, що таке справжнє життя, що означає жити, а не існувати.

Звичайно, існує досить багато легенд, про культурне життя письменника (випивка, дорогий одяг, гульні), проте дитяча травма залишилась у ньому назавжди. Тому спосіб життя не може заперечувати думки і позиції людини, бо від розгульного життя (що, до речі, не підтверджено), він не зіпсувався.

Отже, якою є філософія у творчості Шевченка? Про що вона? Чого прагне? Вона повністю спрямована до народу, спроби допомогти йому,

врятувати від панщини, дати шанс на краще життя, пробудити до дії. Звичайно, у творчості його також немало його автобіографії, яка просякнута тугою, болем, але водночас міфологічністю, смутком. Саме тема країни, батьківщини, незламність Шевченка і відданість народу зробили його безсмертним в усі часи й періоди існування українців, адже проблема повноцінності і незалежності нашої країни буде актуальною ще досить довгий час.

КАЙСТРО Сергій,
студент ф-ту тваринництва та
водних біоресурсів, 2 к., ВБР
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНІ УНІВЕРСИТЕТИ

Кілька сторіч тому навчання у будь-якому навчальному закладі було привілеєм лише дуже багатих людей. Такими людьми були королі, магнати, графи і інша знать, якій необхідно було мати певний багаж знань, щоб управляти великою територією і численними слугами. Століття тому освіта стала більш доступна і нею володіли люди, які мали великий достаток. Вони його досягали за допомогою розума, який вони діставали у навчальних закладах. Наука була потрібна їм для ефективнішого використання своїх ресурсів. У наш же час освіта потрібна кожному. Адже вижити у час нових технологій і технологічного прогресу неможливо, адже щоб вижити потрібно розібратися у кожній складовій цього світу.

Зараз кожна дитина починаючи з ясельного віку отримує дуже багато інформації. Потім, як вона навчиться читати, вона відкриває для себе неосяжні простори інтернету. Де розміщено сотні тисяч книг, мільйони статей з кожної галузі життя людини. І тут постає питання: «чи потрібні університети у наш час?»

З точки зору моєї спеціальності розумію, що досягти таких знань, які я вже засвоїв нереально знаходячись дома освоїти. Нереально навчитися держати рибу через екран монітора. Можна передивитися сотні відеороликів на YouTube, але через них буде нереально відчувати, що риби не тільки холодні і мокрі, але й ще мають таку властивість, як двигатися.

Також нереально навчитися відібрати проби у водоймі без нагляду викладачів, які допоможуть порадою, або своїм прикладом. Так комп'ютерні технології ніколи не досягнуть того щоб проаналізувати помилки учня.

Університети надають нам кращих кадрів у кожній галузі. Так люди, які хочуть отримати значення у певній галузі, приходять в університет і спілкуються з даними професіоналами, і під час спілкування отримують

досвід, власні ідеї, думки на рахунок певних речей. Так студенти отримують досвід багатьох років на ряду із власними доопрацюваннямию

Також не слід забувати про мозкові штурми які виникають під час дискусій окремих тем. Під час них студенти з своєю креативністю створюють нові ідеї які потім же застосовують на практиці.

Отже я вважаю що університети потрібні у наш час. Адже ніколи не досягнеться за допомогою інформаційних технологій не досягнеться саме звичайне людське спілкування. Адже під час нього люди набувають знань, переймають досвід старших поколінь. Також не можна хабувати про те що людина це істота соціальна і їй потрібне спілкування із іншими однодумцями.

І всетаки не слід забувати про те що студентські роки це найкращі роки у житті людини. Адже у цей час у людей виникає дуже багато кумедних ситуацій, які назавжди залишаються у пам'яті людей.

Тому з моєї точки зору Університети ніколи не зникнуть – людям завжди буде потрібне спілкування з однодумцями і обміном інформації із кращими професіоналами країни.

ПОТУПА Олександр,
студент ф-ту тваринництва та
водних біоресурсів, 2 к., ВБР
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЯКИМ МАЄ БУТИ УНІВЕРСИТЕТ МАЙБУТНЬОГО

Студентство - це рушійна сила багатьох соціальних явищ та прошарок населення, який одним з перших реагує на проблеми. Молодість, завжди, дає людині більше впевненості та наснаги для нових звершень. На мою думку, якщо людина не прагне до чогось нового та більшого, то можливо вона не до кінця молода, можливо, десь там живе «стареган» і вона не хоче виходити з своєї тісної «хрущовки».

Сучасний університет, що це? Ні, щоб розібратися, що це, потрібно для початку подумати, чи він як явище взагалі потрібен. Моя думка така, що університет та вища освіта потрібна всім. але у свій час. Є такі люди, що після школи не прагнуть навчатися далі, та батьки через свою любов та хотіння всього кращого своєму чаду штовхають його на стежину вищої освіти попередньо навіть не розібравшись потрібно це йому чи ні. Рішення присвятити мінімум чотири роки навчанню є не якимось заурядним і буденним, а в багатьох сенсах вирішальним, тому перед тим як рватися зі шкіри та оплачувати дитині навчання, батькам треба розуміти чого їх спадкоємець прагне і хоче. Явище, яке описав зараз зустрічається рідко, бо

мало хто з батьків, має належний контакт з своїми підлітками максималістами.

Наступним питанням після вмотивованості навчання в університеті є його структура і стиль життя в ньому. Виш це не школа і не всі його закони можуть прийти до смаку. Особисто мені сучасна система навчання в університеті не дуже подобається. Моя думка що викладач і студент повинні мати взаємовідносини більш неформального характеру. Викладач, як старший товариш повинен ділитися своїм досвідом, а не тільки навчальним матеріалом. Таке явище як лекції я б взагалі виключив з програми, всю інформацію яку потрібно студент може знайти на порталі університету, викладач тільки повинен своєчасно її розмістити це збереже голосові зв'язки лектора, а найголовніше його нерви, бо тримати в увазі аудиторію в якій сидить кілька десятків незрозуміло як вмотивованих студентів неможливо. Наступним хвилюючим мене питанням, яке стосується навчання і стипендій, це рейтингова система нарахування стипендій. На мою думку рейтинг вбиває чесне навчання, якщо не повністю то на 99 відсотків. Студент змагаючись, намагається «видавити» всі бали з викладача будь-яким способом, і часто ці способи розходяться з загальним уявленням про чесність. Так рейтинг як змагання спонукає вдосконалюватися, але винагородою за найвищі місця в ньому потрібно зробити щось інше, менш матеріальне. Також дуже великою проблемою є додаткові 10 балів за позанавчальну діяльність. Це не правильно, коли академічну стипендію, яка в сутності своїй закладає винагороду за навчання, отримують люди, які не є передовиками в цій справі. Я сам активіст і беру активну участь у житті університету, тому вважаю, що в сучасному університеті повинна бути стипендія за навчання і за активну діяльність це дасть змогу людям, які зрозуміли, що їхня спеціальність їм не до душі, не втрачати мотивації і не сидіти на місці можливо навіть набувати досвіду в соціальних галузях роботи.

Останньою думкою на рахунок «університету майбутнього» в моїй голові є думка про підготовку до нього, нашій країні конче необхідна реформа старшої школи і ця реформа повинна торкатися питання вибору і направлення школяра у те русло, яке йому дійсно цікаве і до чого в нього лежить душа. Дуже важко навчаючись в університеті розуміти, що це зовсім не твоє, деяких це так гнітить що вони опускають руки і тільки малий відсоток людей шукає підземні тунелі якими може дістатися своєї мети, адже коли людина займається, тим, чим їй подобається, то вона щаслива.

БОЙКО Юрій,
студент ф-ту тваринництва та
водних біоресурсів, 2 к., ВБР
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,

кандидат філософських наук, доцент

УНІВЕРСИТЕТ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Навіщо потрібен у сучасному світі університет? У наш час існує безліч джерел інформації, що дозволяють людині навчатися без учителів. Однак, я вважаю, що університет має посягати місце у цьому світі.

По-перше, сучасний університет поєднує у собі усі новітні технології та роботу з ними. Мало хто нині шукає інформацію у друкованих книжках і тим паче переносить цю інформацію, ну, скажімо, для реферату, на папір, а не вводить у електронний файл.

По-друге, університет навчає правильно ставити цілі. Мабуть, хтось може здати сесію, готуючись до неї лише кілька діб, однак це може бути лише один раз і то з певною напругою. Від успішного планування свого часу залежить якість засвоєння матеріалу, так званий принцип «зроби сьогодні та адаптуй завтра».

По-третє, кожен сучасний університет надає документи по закінченню навчання. Жодна «Вікіпедія» не передбачає такої функції.

Університет також навчає дисципліні та спілкуванню. У більшості вчорашніх абітурієнтів є страх виступати перед публікою, викликати прихильність до себе людей, правильно подати себе. Університет лікує усі ці комплекси.

Сучасний університет має також давати можливість отримати грант чи поїхати на стажування; мати можливість безкоштовно розвинути персонал і студентів.

**ПЛІЩ Юлія,
студентка ф-ту тваринництва та
водних біоресурсів, 2 к., ВБР
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент**

ЯК Я РОЗУМІЮ ФІЛОСОФІЮ

Філософія – не наука. Пізнаючи її бездонність, я поринаю у обійми бездоганності, але водночас недосконалості, у історію минулих тисячоліть, але не можу бути впевненою в її достовірності. Адже з кожного вислову філософа, я вбираю якусь свою істину, трактую її по своєму і застосовую у своє життя так чи інакше, інколи намагаючись просвітлювати людей, допомагаючи в складних ситуаціях.

Філософія – це те, що ми самі вважаємо правильним. Я вважаю, що кожна людина – це великий, але ще не прославлений філософ. І це не залежить від віку, від національності, гендерності чи раси, від математичного

чи гуманітарного складу розуму, прилеглості до астрономії чи творчості Клода Моне, а може і все одночасно. У кожного своя філософія і кожен з нас це великий безмежний Всесвіт духовності і матеріальності. І нехай я буду наївною, але з рукою на серці скажу, що ще ніколи не зустрічала людей без своєї філософії.

Я вважаю, що людина стає мудрішим філософом саме тоді, коли переживає складні життєві негаразди і здатна вийти з них переможницею... переможницею над собою!

Справді, сильна і мудра людина не скаже: «Чому саме зі мною? Для чого мені ще Ці проблеми?». Вона подивиться в прекрасні світлі, як світ очі життю і скаже: «А чому б і не зі мною?».

Філософії неможливо навчитися, вона йде зсередини кожного з нас. І зараз мабуть виникло протиріччя в голові: «а як же вчителі філософії, які були сотні чи тисячі років?». Насправді, я вважаю що лише людина мудра і свідома могла чомусь навчитися і стати відомою після навчання у таких «вчителів мудрості». Не мисляча людина не хотіла б вчитися не на власному досвіді, а зі слів філософів. Адже всім відомий вислів, що мудра людина завжди вчиться на чужих помилках. Філософії неможливо навчитися без початку, який іде з свідомості. Вона дає сили для мудрості, але водночас її безжально забирає; ми маємо ділитися нею з оточенням, щоб мати простір для самовдосконалення.

Тож варто берегти у собі філософа і не витратити свій потенціал. Берегти людей, які можуть вас чомусь навчити і не берегти знання, які отримали, а ділитися ними з близькими і не тільки... Будьте мудрими і неповторними!

КВЕТНИЦЬКА Поліна,
студентка факультету захисту рослин,
біотехнології та екології,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА БІОТЕХНОЛОГІЧНОГО «ПОКРАЩЕННЯ» ЛЮДИНИ

На початку ХХІ ст. намітилася тенденція до використання новітніх технологій для конкретного впливу на людину з метою розширення, вдосконалення, поліпшення його розумових, фізичних, психологічних і моральних якостей. Діяльно розповсюджується в великому суспільстві інтернаціональне трансгуманістичне переміщення відіграє величезну роль в популяризації роздумів біотехнологічного «поліпшення» людини, в що кількості і до його конструктивної перебудови [4].

Один з важливих дослідників біоетики і завдань вдосконалення людини Б.Г. Юдін аналізує всілякі підходи до усвідомлення суті і трансгуманізму. М. Мор визначає трансгуманізм як «філософію життя», яка жадає продовження і прискорення виходу осмисленого життя за межі його сьогоденної людської форми і людських обмежень завдяки науці і технологіям. Безперечно, власне що в якості домінуючого значення розуміється не людина (що, власне кажучи, можна вважати основною рисою гуманізму), а абстрактне «розумне життя». М. Портер заявляє, власне що трансгуманізм - це ця теорія, згідно якої ми можемо і зобов'язані бути більш, ніж людьми, очевидно перегукуючись у власних судженнях з ніцшеанськими намірами надати людині надлюдські риси [2].

Трансгуманізм всякими способами відкидає консервацію і гальмування науково-технічного процесу. Лімітованість і безсилля біоприроди людини вважаються, з його точки зору, істинною перешкодою науково-технічного прогресу. Трансгуманізм по черзі «озброює людину найрізноманітнішими технічними способами, безмежно "підсилюють" натуральні органи людського тіла, а часом і створюють свіжі активні системи або ж "функціональні органи", тобто знаряддя в найширшому значенні слова». Ідея ця не нова, ще Ніцше визначав людини як Бога на ходулях, знаючи під останніми технічними досягненнями, дуже максимальне полегшення йому побуту.

Унікальність послідовників трансгуманістів в тому, власне що вони вимагають форсованих заходів швидкого граничного вдосконалення всієї природи людини, які не зводяться до створення більше бездоганною «зовнішньою» технікою, а сподіваються вже пряме використання «просунутих продуктів» біо-хіміко-медичних і інших технологій в людське тіло, вимагають вчиненого зрощування натурального і штучного походження в «нову» істоту під колишньою назвою «людина». Підсумком належить то, власне що орієнтується як вдосконалення людської природи - «human enhancement» [1].

Нарешті, трансгуманістичне переміщення постулює ідею про те, власне що дорога до змін лежить крізь НБІКС-технології (конвергентні нано-, біо-, інфо-, когнітивні науки і технології). Варто прийняти, власне що прогрес в подібній інтерпретації отримує новий зміст - мова вже йде не про нормальні досягнення цивілізації: він вже прямо пов'язаний зі зростанням інструментального втручання в людську природу.

З'являється важка біоетична проблема. З одного боку, майже всі заклики трансгуманістів до широкого поширення технологій (наприклад, біопротезування) в практиці буденної медицини, абсолютно, позитивним. Свіжі технології, дозволяють робити протези і імплантати органів штучного походження і імплантувати їх по причинам ампутації, пошкодження або ж порушення функціонування їх натуральних аналогів не просто дорікнути в жорстокості напрямку. З іншого боку, змінюються цінності. У разі якщо в класичній лікарській практиці завдання втручання обмежена відновленням і приведенням хворого до наявної норми, то, з точки зору трансгуманістичного

дискурсу, метою медицини належить радикальне розширення адаптаційних ймовірностей людини, тобто видозміна самої норми [3].

Перед людиною, якою би технологічно просунутою вона не була, щоразу залишається воля вибору, право на власну унікальність, право на еталони, право на помилку. У разі якщо говорити про людину, то, які би гарні не були можливості біотехнологічних планів, які обіцяють мало не невичерпне життя без старіння і захворювань, їх суть залишається незмінною. Вона вимірюється не параметрами мозку або ж тіла, а культурно-етичними і соціальними аспектами.

Список використаної літератури

1. Ананьєв, Б. Г. Людина як предмет пізнання / Б. Г. Ананьєв. - 3-е изд. - СПб. : Пітер бук, 2001. - 282 с.
2. Климова, С. М. Гуманітарна експертиза і експертне співтовариство: постановка проблеми / С. М. Клімова // Філософські науки. - 2017. - № 4. - С. 68-80.
3. Робочі зошити з біоетики. Гуманітарний аналіз біотехнологічних проектів «покращення» людини: зб. науч. ст. / Під ред. Б. Г. Юдіна. - М.: Изд-во Моск. гуманітаріїв. ун-ту, 2016. - Вип. 23. -164 с.
4. Фролова, М. І. «Еволюційний гуманізм» Джуліана Хакслі в «добу глобалізації» / М. І. Фролова // Людина. - 2013. - № 3. - С. 44-58.

САХАРОВА Владислава,
студентка факультету захисту рослин,
біотехнології та екології,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ КЛОНУВАННЯ

Останнім часом значно зріс інтерес філософів, соціологів, широкої громадськості до етичних аспектів наукової діяльності в галузі медицини, біології та біотехнології. Дослідження геному людини не тільки відкрило широкі перспективи розвитку біотехнологій та лікування різних захворювань, але і породило безліч питань філософського та етичного характеру серед яких найбільшу суспільну реакцію викликала можливість застосування біотехнології клонування на людях. На сьогоднішній момент простежується багато різноманітних і неоднозначних поглядів на клонування людських ембріонів [1].

В іудаїзмі, християнстві та ісламі є загальне положення, що людина створена за образом і подобою Бога. Церква вбачає виклик в спробі створення людини шляхом клонування, інтерпретуючи це як спробу піднятися до Бога, який також створив людину. Для католицького світу

клонування обернулося серйозною богословською проблемою: чи успадковується первородний гріх людьми, що з'явилися без статевого акту? Православна Церква ставиться до клонування різко негативно, кажучи навіть, що у клона немає душі [2].

Ісламський громадський діяч Гейдар Джемаль спростовує строго негативне ставлення Ісламу до технології клонування, вказуючи, що в деякому сенсі Адам і пророк Іса (Ісус Христос) є клонами, так як походять від одного біологічного батька. Джемаль стверджує, що, якщо вірити стародавнім міфам, люди були здатні до партеногенезу. З позиції Ісламу клон не позбавлений душі, оскільки душа вселяється в ембріон тільки на 40-й день розвитку [3].

В.С. Овчинский вказує, що в таких східних релігіях, як буддизм, даосизм і синто, не проводяться різкі етичні відмінності між людством і тваринним світом, як в християнстві, тому між клонуванням людини і тварини тут немає великої різниці [4]. Доктор філософських наук, І. В. Вишев, висуває цікаве твердження: а що, як клонування людини не суперечить планам Бога, а є спробою наблизити людину до свого образу і подоби [5].

«Остання людина» Ф. Ніцше, «людина маси» Х. Ортега-і-Гассета, Е. Фромм фіксує появу в суспільстві у великій кількості людей безликих, обмежених, відірваних від культури, по-споживацьки налаштованих до науки, які зневажають авторитети. Саме цей тип людини становить можливу цільову групу, які будуть користуватися біотехнологіями, не замислюючись про етичність своїх дій і не боячись втратити індивідуальність. Коріння такого становища справ вони бачать в суспільстві споживання. Ж. Бодрійяр описує клонування як закономірний підсумок, що проходить в суспільстві розкріпачення, долання кордонів, прагнення до антисептики, яка знищують будь-яку відмінність [1].

Отже, практично у всіх релігійних вченнях, які побудовані на понятті «гідність людини», клонування та інші біотехнології, сприймаються насторожено. У зв'язку з цим, є неминучим плюралізм позицій з приводу біотехнологій.

Список використаної літератури:

1. Шевчук. О. Клонирование человека как социально-философская проблема // Вестник АН Украины - 2002.
2. Довгич. Н. Клонирование человека // Наука и общество – 2002.
3. Джемаль Г. Исламский взгляд на клонирование [Електронний ресурс] – 29 березня 2008. – Режим доступу: <http://www.ingnet.ru/forum/printthread.php?s=5cfea8cbd053f967c9e5a2d158933252&t=91>
4. Овчинский В.С. Ужас биотехнологий [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.biosafety.ru/index.php?idp=23&idn=741>
5. Вишев И. В. Клонирование человека: бессмертие и воскрешение [Електронний ресурс] – 28 жовтня 2007. – Режим доступу: http://www.damian.ru/Actualn_tema/borisov/vishev.html

ГОРДИНСЬКИЙ Сергій,
студент факультету захисту рослин,
біотехнології та екології,
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ УЯВНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В НАУЦІ

Ідеалізація – особливий вид абстрагування, який являє собою уявне внесення певних змін у досліджуваний об'єкт відповідно до мети дослідження.

У результаті таких змін можуть бути, наприклад, вилучені з розгляду якісь властивості, ознаки, зв'язки об'єктів (точка – матеріальне тіло, розміром якого можна знехтувати).

Уявний експеримент припускає оперування ідеалізованим об'єктом (що заміщує в абстракції об'єкт реальний); оперування полягає в уявному створенні того чи іншого стану, різних ситуацій, що дозволяє виявити якісь важливі особливості досліджуваного об'єкта. У цьому виявляється певна подібність між уявним (ідеалізованим) і реальним експериментами. Більше того, будь-який реальний експеримент, перш ніж його буде здійснено на практиці, дослідник спочатку «прокручує» в уяві — у процесі обмірковування, планування. У цьому випадку уявний експеримент виступає в ролі попереднього ідеального плану реального експерименту.

Метод уявного експериментування традиційно пов'язують з фізикою. Дійсно, багато великих фізиків починаючи з Галілея запропонували чудові експерименти цього типу. Звичайно, вчені вважають за краще реальні експерименти. Але часто їх постановка неможлива з технічних, практичних або принципів міркувань. Крім цього, відомо, що деякі вчені, наприклад Ейнштейн, зізнавалися в тому, що вони більше мислять образами і моделями, ніж поняттями або логічними доводами [1]. Однак уявні експерименти не можна відносити лише до психології наукової творчості, вони прояснюють фундаментальні питання, тестують старі і намічають нові принципи. На цій основі розробляються нові теорії, що дозволяє пропонувати вже реальні експерименти, які експериментатори потім дійсно проводять.

Так, В.А. Штофф уже півстоліття тому досить адекватно проаналізував цю позитивну роль уявного експерименту в точних науках. Останній він трактував як пізнавальний процес, який багато в чому збігається за структурою з реальним експериментом [2]. Тому не можна відносити до уявного експерименту будь-який вид творчої уяви. «З усіх ознак уявного експерименту найістотнішою є модель - побудова її, вивчення, зміна та інші уявні операції над нею. Таким чином, в число основних операцій, які становлять уявний експеримент, повинні бути включені наступні: 1)

побудова за певними правилами уявної моделі (ідеалізованого "квазіоб'єкта") справжнього об'єкта вивчення; 2) побудова за такими ж правилами ідеалізованих умов, що впливають на модель, включаючи створення ідеалізованих "приладів", "інструментів"; 3) свідомо і планомірна зміна і відносно вільне і довільне комбінування умов; 4) свідоме і точне застосування на всіх стадіях уявного експерименту об'єктивних законів і використання фактів, встановлених в науці, завдяки чому виключаються абсолютне свавілля, неприборкана і необгрунтована фантазія » [3].

Основне позитивне значення уявного експерименту як методу наукового пізнання полягає в тому, що одержані завдяки ньому теоретичні припущення дають можливість ефективно досліджувати реальні об'єкти та явища. Спрощення як результат ідеалізації полегшує створення теорії, допомагає розкрити закони досліджуваної області явищ матеріального світу. Якщо теорія в цілому правильно описує реальні явища, то ідеалізація, що лежить в її основі, є правочинною.

Список використаної літератури:

1. Вейтгеймер М. Продуктивне мислення. М., 1987.
2. Степін В.С. Теоретичне знання. Структура, історична еволюція. М., 2000.
3. Штофф В.А. Моделирование і філософія. М., 1966.

ДРОЗДЕНКО Ірина,
студентка 3 к., 1 гр. факультет захисту рослин,
біотехнології та екології,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ФРІДРІХА НІЦШЕ

Фрідріх Вільгельм Ніцше (1844 — 1900 рр.) — філософ, який частіше за інших був приреченим на нерозуміння читача. З його цитат, напевно, найвідомішою вважають «Бог помер» та «Якщо ти йдеш до жінки, не забудь батіг!». Проте мало хто знає Ф. Ніцше — людину, яка була сором'язливою у спілкуванні із жінками, Ф. Ніцше — композитора і музиканта, який ненавидів антисемітизм та дуже оригінального мислителя, який у значній мірі вплинув на діячів ХХ століття (З. Фрейда, Ж.-П. Сартра, С. Цвейга, Т. Манна, Г. Гессе, Ж. Дерріду та ін.).

Рано можна було помітити, що хлопчик є незвичайною дитиною. У 10 років він писав вірші та музичні твори, а в 14 почав писати автобіографію. Фрідріх любляв давні мови: грецьку мову, латину. У 1864 році в Бонні він обирає для свого навчання богослов'я та класичну філологію.

У 1869 році він близький до захисту дисертації. Проте, ще не закінчивши навчання, йому пропонують місце професора класичної філології. Це цікаво ще й тому, що в цей час він остаточно відмовляється від філології, у листі своєму другу пише, що їй місце — серед іншого мотлоху наших предків. Його поважають співробітники, лекції відвідує багато студентів. У 1870 році починається Франко-пруська війна. Ф. Ніцше йде на війну добровольцем, але у нього одночасно починаються дизентерія та дифтерія, тому він змушений повернутися додому.

За два місяці він продовжує читати лекції. Одночасно він пише книгу «Народження трагедії з духу музики». У ній йдеться про те, що в Древній Греції трагедія виникла з двох протилежних принципів — «діонісійського» та «аполлонського». Занепад трагедії був пов'язаним із «сократичним духом», раціоналізмом. Р. Вагнер високо оцінив цей твір, писав, що не читав нічого дивовижнішого від цієї книги. Але у всіх інших книга не знаходить визнання. Тож, книга стає для автора справжньою катастрофою — він губить свій авторитет гарного професора, його лекції все рідше відвідують студенти. Через чотири роки до свого завершення підходить дружба між Ніцше і Вагнером. І це також стало важкою втратою для Фрідріха. Одночасно серйозно погіршується здоров'я Ф. Ніцше. Медики не прийшли згоди щодо хвороби, на яку страждав Ф. Ніцше. Більшість із них називає цю хворобу спадковою.

Наступні 10 років Ф. Ніцше проводить як вільний філософ. Він подорожує в пошуках придатного для його стану клімату. Проте так і не знаходить його. І, незважаючи на стан здоров'я, він продовжує писати. У 1881 році з'являється «Ранкова зоря», «Людське, надто людське». У 1882 році — «Весела наука».

Після видання твору «Так говорив Заратустра» у Ф. Ніцше справи йдуть все гірше і гірше. Поступово дає про себе знати наближення божевілля. У січні 1889 року, в результаті нервового нападу в Тюрині, його було відправлено до психіатричної клініки в Йенському університеті. Його мати наглядала за ним, а після її смерті це робили його сестри. А тим часом до Ф. Ніцше приходять слава і популярність. Проте сам він цього вже не міг розуміти, бо помер. Фрідріх Ніцше пішов із життя 25 серпня 1900 року в Веймарі[1].

Ніцше справедливо вважав себе послідовником Шопенгауера, але він вищий Шопенгауера у багатьох відношеннях, особливо тому, що його вчення послідовне і несуперечливе. Шопенгауєрівська східна етика самозречення не личила його метафізикою всемогутності волі. У Ніцше ж воля є первинною не лише в плані метафізичному, але і в етичному. Ніцше, хоча він і був професором, - філософ скоріше літературного складу, ніж академічного. Він не винайшов ніяких нових спеціальних теорій в онтології і епістемології; найбільше значення має насамперед його етика, а також його гостра історична критика. Я майже повністю обмежуся розглядом етики і критики релігії, так як саме ці аспекти його праць зробили його впливовим.

Усвідомлено Ніцше не був романтиком; дійсно, він часто різко критикує романтиків. Усвідомлено його світогляд був еллінським. Його захоплюють досократики, за винятком Піфагора. Він живить схильність до Геракліта. Великодушний чоловік Аристотеля дуже схожий на «шляхетну людину» Ніцше, але в основному Ніцше стверджує, що грецькі філософи, починаючи з Сократа і далі, були нижче своїх попередників. Ніцше не може пробачити Сократові його плебейського походження, називає його «goturier» і звинувачує в розкладанні знатної афінської молоді за допомогою демократичних моральних принципів. Особливо він засуджує Платона за схильність до повчань. Однак ясно, що йому не дуже хочеться засуджувати Платона, і, щоб пробачити йому, Ніцше припускає, що Платон, ймовірно, був нещирим і проповідував чеснота тільки як засіб утримання нижчих класів у покорі. Він назвав його одного разу «великим Каліостро». Ніцше подобаються Демокрит і Епікур, але його прихильність до останнього здається нелогічною, якщо тільки її не інтерпретувати як насправді захоплення Лукреція.

Критика релігії і філософії у Ніцше повністю знаходиться під владою етичних мотивів. Він захоплюється деякими якостями, які, як він вірив (може бути, і правильно), можливі тільки у аристократичного меншини; більшість, на його думку, має бути засобом для підвищення меншини, більшість не можна розглядати як має якісь незалежні домагання на щастя чи благополуччя. Зазвичай Ніцше називає простих людей «недоробленими і неповноцінними» (bungled and botched) і не заперечує проти того, щоб вони страждали, якщо це необхідно для створення великої людини.

Буддизм і християнство, говорить він, однаково є «нігілістичним» релігіями в тому сенсі, що вони заперечують вихідне відмінність цінності між одним і іншим чоловіком, але буддизм все ж таки викликає менше заперечень. Християнство - дегенеративно, повно розкладаються елементів; його рушійна сила - це бунт «недороблених і неповноцінних». Цей бунт почали євреї, його занесли в християнство «святі епілептик», на зразок св. Павла, позбавленого будь-якої чесноті. «Новий заповіт - це євангеліє повністю підлих різновидів людини ». Християнство - найбільша фатальна і спокуслива брехня з усіх коли-небудь існували. Ніхто з видатних людей ніколи не був подібний до християнського ідеалу, взяти хоча б героїв «Життєписів» Плутарха. Християнство має бути засуджене за заперечення цінності «гордості, пафосу відстані, великої відповідальності, яка б'є через край життєрадісності, прекрасною звіроподібного, інстинктів війни і завоювання, обожнювання пристрасті, помсти, гніву, чуттєвості, ризику і знання». Усі ці речі хороші, і всі їх християнство оголошує поганими, - так стверджує Ніцше[2].

За Ф. Ніцше, загальноприйнята мораль підриває «волю до влади», яка є основою права сильного, котрий стоїть вище всіх моральних, релігійних і інших нормативних установлень. В основі «моралі панів» повинні бути наступні принципи: єдина безумовна цінність – «життя»; люди нерівні – у них різні життєві сили і «воля до влади»; сильна людина вільна від

моральних зобов'язань, не зв'язана ніякими нормами. Усім цим вимогам, за Ф. Ніцше, задовольняє суб'єкт моралі панів - надлюдина («білява бестія»). По суті справи в міркуваннях Ніцше надлюдина займає місце Бога. «Бог помер. Ми його вбили», – сповіщає Ф. Ніцше вустами Заратустри. І на його місце повинна прийти надлюдина.

Таким чином, погляди Ф. Ніцше цілком перевернули принципи традиційної класичної етики, орієнтованої на ідеали гуманізму і прогрес розуму. «Мораль панів» – це мораль сили і егоїзму, котра теж має певні обов'язки, але тільки стосовно подібних до себе. Позбавлена «моралістичних забобонів», випущена Ф. Ніцше на свободу «білява бестія» викликала справжнє захоплення у середовищі естетизованої європейської інтелігенції кінця ХІХ – початку ХХ століття, бо відкривала для неї нові виміри особистої свободи. Але трапилось так, що ідеї нічим не стримуваного активізму, ірраціонального прагнення до утвердження свого життя, цинічна зневага до гуманістичних цінностей дуже швидко перейшли зі сфери рафінованого філософствування в практичну площину обробки мас, були використані ідеологами німецького фашизму. Коли Гітлер звільняв своїх вояків від моральних сумнівів і химери совісті, він лише посилював руйнівну інерцію цих фатальних думок Ф. Ніцше[1].

Список використаної літератури

1. Александрова О.С.. Філософія: Конспект лекцій для студентів факультету соціології та управління/ Уклад.: Александрова О.С. – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 125 с.. 2011;
2. Режим доступу: <https://daviscountydaycare.com/storya-zaxdno-flosof/155-flosofya-novogo-chasu-nczshe-.html>.

БІЛОУС Наталія,
студентка 1 групи 3 курсу
Факультету захисту рослин,
біотехнології та екології
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВНА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода - геніальний український поет у стилі релігійного бароко, філософ і вчений, великий представник давньої книжної української мови. Мовотворчість Григорія Сковороди реалізувалась у різноманітних жанрах: оригінальна і прикладна поезія, філософські і педагогічні трактати, байки, притчі, проповіді і епістолярій.

Постать Сковороди завжди була овіяна таємницями, домислами, вигадками й викликала інтерес. Та це й не дивно, бо Григорій Сковорода ще

за життя став легендою. З цього приводу Микола Костомаров писав: «Мало можна вказати таких народних постатей, якою був Сковорода і який би так пам'ятав і поважав народ. На всьому обширі від Острога до Києва, у багатьох будинках висять його портрети. Його мандрівне життя є предметом оповідань і легенд...».

Сковорода зробив істотний внесок в скарбницю вітчизняної культури. Він писав пісні і музику до них, вправно грав на кількох музичних інструментах, малював, а головне - створив численні літературні і філософські твори.

З творчої спадщини Григорія Сковороди залишилися збірка ліричних поезій «Сад божественних пісень», книга «Байки харківські», філософські трактати й притчі. Особливість творів Сковороди полягає в тому, що в ліричних поезіях він філософ, а у філософських працях - лірик.

Але Григорій Сковорода - не лише талановитий поет-лірик, а й видатний байкар. Він створив 30 прозових байок, оцінених Іваном Франком як у «десять разів глибші і краще розказані, ніж Саадієві, написані гарною, подекуди граціозною мовою». Відтворити істину й висловити критичне ставлення до суспільних явищ - таке, на думку Сковороди, завдання й призначення байки. Як філософ, Сковорода навчав, що в природі - краса, гармонія, а в суспільстві - несправедливість, і щоб змінити навколишнє на краще, треба кожному змінити себе самого. Пізнавай себе, а пізнавши - удосконалюйся. Великий філософ доводив, що людина не може бути щасливою, якщо діє всупереч своїй природі. Веління природи - це веління Бога в людині. Пізнання природи - це пізнання Бога.

Григорій Сковорода залишив багату наукову і літературну спадщину, яка мала і має вплив на формування і збагачення стилістичної системи української мови. Його наукові трактати у жанрі монологів і діалогів з традиційними засобами класичної риторики і виразними вкрапленнями живомовних елементів, його літературна творчість, у якій дедалі сильніше проступали окремі риси нової, що народжувалась, літературної мови, засвідчили синтез книжної і народної мудрості. Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями: світ ловив мене, та не спіймав; народ спить, но всякий сон єсть пробудний; сродна праця; всякому городу нрав і права; хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися; копай усередині себе криницю для тої води, яка зросить і твою оселю, і сусідську; нова людина має і мову нову; одне мені тільки близьке, вигукну я; о школо! о книги!

Місце Григорія Савича Сковороди в українській літературі визначається не тільки його внеском у розвиток поезії, віршової та прозової байки, а й художньо-літературною вартістю його філософських творів - діалогів та притч. Видатний філософ завершує тривалий історичний період розвитку філософії на Україні, яка була наслідком творчого використання здобутків світової думки. Сковорода вивчав праці близьких йому філософів і

брав з них на озброєння ті або інші філософські ідеї, перетворюючи їх на вихідні пункти розробки власного вчення.

Шлях Григорія Сковороди в філософію був довгим. З прожитих 72-х років він віддав філософській роботі лише останні 25 років свого життя. Тільки в 70-80-х роках XVIII ст. він почав створювати свої філософські діалоги, трактати, притчі і, мандруючи по Україні, став проповідувати своє філософське вчення. А шлях майже в 50 років був тільки підготовкою до цієї мандрівки в образі бродячого філософа-наставника.

Свої думки він часто підносить у вигляді біблійних притч, байок., часто згадує Біблію і Бога. У Сковороди Бог - це синонім природи, розуму, любові і не має нічого спільного із релігійними уявленнями про надприродну силу, так званого Творця. Філософ ніколи не дивився на Біблію як на сукупність релігійних догм, християнських моралізувань, божественних повчань, які слід розуміти буквально. Для нього Біблія - збірка художніх творів, джерело істини, шедевр художнього мислення людей, де в алегорично-символічних і метафоричних образах трактуються питання людського буття. Христос - лише один з героїв цього художньо-філософського твору.

Між іншим, оскільки Біблія давала змогу трактувати різні положення по-різному, вища духовна влада негативно ставилася до поширення її серед народу, навіть рядовим священикам не обов'язково було знати цю книгу.

Біблію Сковорода вважав і "богом", і "змієм". "Християнський бог є біблія, - пише він у філософському трактаті "Ізраїльський змій". Але цей бог наш, по-перше, на єврейський, потім на християнський рід незліченні і жахливі навів марновір'я, потоп. Із марновір'я народились нісенітниця, суперечки, секти, ворожнеча, міжусобні і дивні, ручні та словесні війни, дитячі страхи та ін. Нема жовчніших та жорстокіших забобонів...

У своїх філософських поглядах він підносить значення розуму. Культ розуму ріднить Григорія Сковороду з французькими просвітителями XVIII віку - Вольтером, Руссо, Дідро. Український народний мислитель гідно представляв слов'янський світ перед найпередовішою філософською думкою доби.

У дечому він пішов навіть далі французьких просвітителів. Так Руссо у своїй філософії "природної людини" стверджував вищість такої людини над суспільною. Тобто стверджував думку, що суспільство змушує людину вироджуватися. Герой творів Сковороди не заперечує суспільства взагалі, його не задовольняє таке суспільство, в якому існує кріпосницький гніт, національна, соціальна і духовна неволя.

Ідея "природної людини" у Сковороди поглиблюється ідеєю спорідненої праці. Людина, мовляв, тоді принесе найбільше користі людям, суспільству, коли повністю розкриє свої можливості за покликанням у своєму природному званні і стані.

Людина, як твердить філософ, не тремтячий раб, а "коваль свого щастя", "шумливий бурхливий дух". Сам залізної, монолітної натури, він готовий був платити життям за ідею і вважав, що шлях до щастя -

"наслідування блаженній натурі": - Бажаєш бути щасливим?.. Для цього не треба їздити за моря, колінкувати перед сильними світу сього, щастя завжди і всюди з тобою, його тільки треба пізнати. Про це йдеться в філософському творі "Вхідні двері до християнської добродітності".

Не зв'язана з офіційною ідеологією і водночас поєднана з поступом свого часу, з найпередовішою думкою світу, - філософія Сковороди як селянського демократа-просвітителя сприяла формуванню української нації з безликої і задавленої селянської маси.

На Україну за Сковородою прийшло пробудження народу, з яким зв'язані імена Котляревського і декабристів, Шевченка і аж до Івана Франка і Лесі Українки. І якщо на утиски самодержавства Росія відповіла Пугачовим і Радіщевим, то Україна - Коліївщиною і Сковородою.

Отже, філософська спадщина Григорія Сковороди багатогранна. Вона охоплює самі різноманітні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Цілком природно, що про все написати неможливо, так і у автора роботи немає таких глибоких знань по кожному з напрямів. Однак, що можна однозначно зтверджувати, так це те, що всі грані спираються на загальний центральний стержень, що розглядає проблему природи людини і її призначення. Цей стержень включає в себе і сам образ Сковороди, що підтвердив практикою життя силу свого вчення.

Григорій Сковорода змінив основи багатьох наук в Україні. Його просвітительська діяльність сприяла відкриттю першого університету в Україні. У своїх творах, які наче підсумували найвищі здобутки давньоукраїнської літератури, Сковорода оспівав природу України, її працьовитих людей, їх прагнення до волі і щастя, висміяв панівну верхівку за її паразитизм і знуцання з народу, проголосив людину та її волю найвищою цінністю. Сковорода розвинув ідеї демократизму й гуманізму, вніс у нашу літературу нові теми та образи. Його сатира підготувала ґрунт для появи політичної сатири Шевченка. Сковорода перший з українських письменників по-новому поставився до народнопоетичної творчості, розірвавши ланцюг заборон, який сковував митців. Народна мудрість стала основою в трактуванні письменником-філософом багатьох процесів суспільного життя. «Спадщина Сковороди, - справедливо зауважив літературознавець Іван Пільгук, - є свідченням тієї істини, що в тяжкі часи історичних роздоріжж український народ носив у собі негасиму жагу волелюбства. Спадщина Сковороди є дорогим надбанням української національної і світової культури».

Пам'ять про Григорія Сковороду вшановують в Україні та в усьому світі. Широко відзначаються знаменні ювілеї великого поета. Про творчість українського поета-філософа написано чимало книжок і статей. Образ Сковороди в художній літературі відтворили Пантелеймон Куліш (поема «Грицько Сковорода»), Тарас Шевченко (повість «Близнець»).

Українські сучасні поети теж присвятили своєму далекому попередникові вірші та поеми. Зворушливо й велично сказав про Сковороду Максим Рильський у «Слові про рідну матір».

Образ мандрівного філософа відтворено в поемі-симфонії Павла Тичини «Сковорода» та вірші «Давид Гурамішвілі читає Григорію Сковороді «Витязя в тигровій шкурі», в поезіях Андрія Малишка, Миколи Вінграновського, Івана Драча, Володимира Підпалого та інших.

Пророче передбачуючи майбуття, а в ньому долю свого народу, великий письменник і філософ писав: «Ми створимо світ краший. В Горній Русі (в майбутній Україні) бачу все нове: нових людей, нове творіння і нову славу». Можливо, ми, українці кінця ХХ століття, і є тими новими людьми, які творять нову славу нашої оновленої землі. На цій землі завжди житиме в серцях вдячних правнуків легендарний любомудр, наша гордість і слава - Григорій Сковорода.

Список використаної літератури:

1. Багалій Д. Український мандрівний філософ Григорій Сковорода / Багалій Д. - К., 1992.
2. Махновець Л. Григорій Сковорода. Біографія / Махновець Л. - К., 1972.
3. Мишанич О. Григорій Сковорода і усна народна творчість / Мишанич О. - К., 1976.
4. Шевчук В. Ідея простоти в елітарному світогляді Г. Сковороди / Шевчук В. // Наука і культура. - К., 1993.
5. Шинкарчук В. Великий селянський просвітител ь / Шинкарчук В. // «Філософська думка», 1972.

УДК 091

ЧОРНА Тетяна Сергіївна,
студентка 3 курсу, 1 групи ФЗРБ та Е
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

СИМВОЛІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОГЛЯДНИХ НАСТАНОВ Г. С. СКОВОРОДИ

Мислитель, просвітител ь, гуманіст, філософ і поет. Своє вчення він викладав в усних і письмових "розмовах", бесідах та оповідях, у численних діалогах, трактатах, віршах, байках, піснях, фабулах, притчах, епіграмах, афоризмах, листах, присвятах, "книжечках".

Головний предмет його філософії — людина з її земними справами, думами, прагненням до щастя. Саме вона є мірилом і критерієм правди.

Г. Сковорода засуджував кріпосне право і всю феодальну систему разом з її правом і судочинством, за яких правда за тим, хто сильніший, а "якщо убогий, тоді і бідний і дурний". Він був ворогом монархічного ладу, тиранії, визнавав волю найбільшим здобутком людини. Суспільно-політичний ідеал Сковороди — республіка. В ній немає майнової нерівності,

гноблення людини людиною. Закони тут "зовсім не підходять тиранії", тому що забезпечують права всім громадянам, а республікансько-демократичний устрій дає можливість чесно працювати усім вільним людям відповідно до їх здібностей та схильностей. Принцип "схильності" був проголошений Г. Сковородою як головний принцип республіканського устрою. Він означав необхідність для всіх громадян займатися тільки тією працею, до якої у них є природні здібності. Кожен в республіці повинен займатися "різною" працею.

Утопічними були не тільки суспільно-політичні ідеали філософа, такими ж були і методи їх досягнення: надія на освіту, особливо молодого покоління, моральне самовдосконалення.

Відштовхуючись від вчень філософів попередніх епох, мандрівний філософ у процесі роздумів над проблемами суспільства і держави створив власну етико-моралістичну, етико-гуманістичну систему розуміння ідеального, людини, особи, "філософії серця". Світ у Сковороди - це втілення трьох начал: макрокосмосу (Всесвіт), мікрокосмосу (людина) і символічної реальності (Біблія), що "пов'язує макрокосм і мікрокосм". Кожне з цих начал складається з видимої природи (тварі) і невидимої (Бога). Це означає, що й людина має двоїсту природу. Щастя людини - у пізнанні істини, тобто у пізнанні самої себе й пізнанні світу. Головне призначення людини - досягнення Бога через видиму природу. Справжнього щастя вона досягає у "сродній" праці, тобто спорідненості з будь-яким видом трудової діяльності: чи то духовної, чи то фізичної. Отже, призначення людини - через самопізнання, наполегливу працю знайти своє місце в житті і суспільстві, яке визначене кожному Богом, природою, відшукати власні здібності, тобто чітко усвідомити своє становище в суспільстві, власну "споріднену ділянку", щоб не став "вовк вівчарем, ведмідь - ченцем, а лошак - радником"

Одним із важливих джерел впливу на формування символічної політики України була філософія Григорія Сковороди. Це філософія гідності як основної засади існування людини. Цю ідею він втілював і продемонстрував на прикладі власного життя. Вчений-філософ «відстоював свою творчу індивідуальність, особисту свободу, не піддаючись спокусам світу», багатству, владі, високому соціальному стану, світськості. Проблематику дослідження символічної політики сучасної України актуалізує сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди. Символічна політика – це не тільки дія з використанням символів, але й дія, що сама виступає як символ. Українська дослідниця В. Полянська вказує, що символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і персон. Символічна політика використовується більшим колом учасників,

політичних акторів, які використовують символи для змін настроїв суспільства. Із розвитком інформаційної мережі Інтернет господарюючій верхівці все складніше контролювати канали інтерпретації соціальної реальності. Наприклад, використання символів лише задля формування позитивного іміджу влади; як наслідок, існує «розходження» між символічною складовою та реальними діями влади, що пов'язується з негативними тенденціями. Однак виокремлюють і позитивні аспекти впливу, такі як консолідація суспільства, спрощення артикуляції інтересів, політичне просвітництво громадян. Однією з форм символічної політики «знизу» можна розглядати феномен політичних акцій протесту, наприклад Майдан в Україні. Майдан співвідноситься з характеристикою символічної політики – «дія, що виступає як символ». Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади. Технології символічної політики пов'язують політичні та соціальнополітичні інститути з політико-культурними структурами, що визначають поведінку індивіда стосовно структури розподілу політичної влади та режиму її здійснення. Так, за визначенням В. Полянської, символічна політика є системою політичних технологій, серед яких можна виділити політичну міфологізацію, політичну ритуалізацію та політичну номіналізацію.

Список використаної літератури:

1. Проценко О. В. Діалог через віки (Сковородинські думи Євгена Пашковського) : штрихи до теми / Оксана Проценко // Григорій Сковорода. Інтерпретації : Культурологія. Філософія. Педагогіка. Літературознавство : [зб. наук. праць]
2. Радянське літературознавство. – 1972. - № 11. – С. 61-70

УДК 091

ГРИНЕВИЧ Іванна Олександрівна,
студентка 3 курсу 1 групи,
ФЗРБтаЕ, спеціальність Екологія,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНА СПАДЩИНА Г.С. СКОВОРОДИ

"Філософія, або любов до мудрості, — говорив Григорій Сковорода, — скеровує усе коло діл своїх до тієї мети, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світлість думкам, яко голові всього. Коли дух веселий, думки спокійні, серце мирне, — то й усе світле, щасливе, блаженне. Оце є філософія".

Спадщина Григорія Сковороди більше двох століть є важливим складником гуманітарних наук не лише в Україні, а й далеко за її межами. З одного боку, вона відбиває його епоху й розвиток філософської думки епохи бароко, а з іншого - є витокom багатьох феноменів подальшого розвитку науки і культури України. Стрижневими у філософській творчості Г.С. Сковороди є антропоцентричні погляди, пов'язані з уявленнями філософа про щастя людини, її духовний розвиток, що постає із самопізнання. Пов'язуючи щастя особистості з моральністю й духовністю. [3]

Одне із центральних місць у світоглядній системі Сковороди посідає теза про найважливіше, найглибше емоційно-вольове начало людини — серце. З нього випливає все: і думка, і прагнення, і почуття. Моральність людини теж повинна бути звернена на серце. Звідси вимога: "пізнай себе", "поглянь у себе" тощо.

Згідно з його концепцією "двох натур" весь світ і все суще має дві натури: зовнішню, видиму і внутрішню, невидиму. Сковорода підкреслював нерозривну єдність, цілісність цих двох натур, зазначаючи, що невидима натура (Бог) первинна щодо видимої (матеріальної). Бог — у всьому матеріальному, в нашій плоті, в кожному з нас, він вічний. "Ця невидима натура, чи Бог, усю твар прозирає й утримує; скрізь завжди був, є і буде. Наприклад, тіло людське видно, але презирливого й утримуючого його розуму не видно"

Мислитель надав своєму вченню про двонатурність діалектичного характеру, вирізнивши протилежності, з яких складається світ, його суперечності й постійний рух.

Поряд з теорією "двох натур" Сковорода розробив теорію "трьох світів". Разом вони й мали дати відповідь на питання: "Світ — що ти є?"

Мислитель поділяв усю дійсність на три гармонійно взаємозв'язані світи: макрокосм, мікрокосм і символічний світ, або Біблію. Кожен з них складається з обох натур — видимої і невидимої. Найбільш повно ця концепція викладена у діалозі "Потоп зміїний". "Є ж три світи. Перший є всезагальний і світ населений, де живе все народжене. Цей, складений із незліченних світ — світів, і є великий світ. Інші два часткові й малі світи. Перший — мікрокосм, тобто світик, малий світ або людина. Другий світ символічний, тобто Біблія"

Макрокосм — це природний світ реальних, видимих речей і явищ. Він є "тінню" справжньої невидимої "натури" — Бога. Цей світ єдиний, і його єдність складається з видимої і невидимої натур, які нерозривні й водночас непок'єднані, адже Бог не є самою природою.

Мікрокосм (малий світ, людина) теж складається з видимої і невидимої натур. У людині, як і в усьому існуючому, є тілесне і духовне, тлінне й вічне, проте істинне лише невидиме, а тілесне є "тінню" цього невидимого. Справжня людина народжується тоді, коли осягає невидимість, коли стає духовною, коли вона пов'язана із своїм внутрішнім світом, єством якого є Бог. По своїй сутності, по своєму "серцю" людина тотожна Богові, і,

пізнаючи своє єство, вона пізнає Бога. Служіння Богові, любов до нього є одночасно служінням і любов'ю до самого себе.

Оскільки невидиме (Бог) існує скрізь а мікрокосм (людина) гармонійно взаємодіє з макрокосмом і відтворює в собі його особливості, то людина є центром, де сходяться всі проблеми життя, діяльності, пізнання. Тому сократівський принцип "пізнай себе" проходить червоною ниткою крізь філософські твори Сковороди. Самопізнання— ключ до розкриття всіх таємниць світу і самої людини. В цьому основна риса його філософії — антропологізм. [1]

Пізнання себе для Г. Сковороди є, передусім, пізнанням у собі божественного – образу Божого в людині. Воно відкриває людині інший вимір її існування – духовний. Пізнаючи себе, людина відкриває таємниці власної природи й Божий задум щодо неї.

Виокремивши людину в окремий світ, український мислитель ствердив право кожної людини на свій індивідуальний світ – створений відповідно до власних здібностей. Саме ту людину, якій під силу не лише створювати індивідуальний світ, а й керувати ним, Г. Сковорода ототожнював із Богом, називаючи її «істинною людиною».

Український мислитель стверджує, що пізнання внутрішньої людини – це пізнання людиною Бога, який у кожній людині є справжньою людиною. «Везде есь бог. К чему ему переходит с места на место, от одной внешности к другой. Да где ж его ближе искать для тебя, как в тебе самом?». [2; 4; 5; 6]

З позицій сучасних напрацювань постмодерної філософії він підходить до визначення смислу і цінностей людського буття. Серед іншого вчений зазначає, що саме людина "олюднює" , "одухотворює" навколишню дійсність. Людину людиною робить саме свідомо духовна діяльність. На думку вченого, людина має виходити за межі матеріального, природно-споживчого буття. Попри все інше - маються на увазі можливості і обов'язок морального зростання людини та її самовдосконалення - духовна трансценденція виступає одночасно і як умова, і як імператив морального розвитку. [3]

Отже, розвиваючись і звертаючись до надбань попередньої доби, мислитель впроваджував у свої праці антропоцентризм, як результат гуманістичного спрямування розпочатого в XIII -XVI ст. Поєднання мудрості й розуму є необхідною тенденцією для людини нової епохи, особистості, що значно відрізняється від людини середньовічної, пізнання якої обмежується пошуком шляху до богопізнання. Своєю творчістю і життям Г.Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибоких перетворень.

Філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і "сродної" людській природі дії. [2; 4; 5; 6]

Перелік використаної літератури:

1. Волинка Г. І. та ін. Вступ до філософії: Київ, 1993 р. – 120 с.
2. Мартич Р. Філософсько-релігійна концепція живого в системі поглядів Григорія Сковороди.//Українська мова і література в школах України. - 2015 р. -№4. С.7-10
3. Ткаченко В. В. Г. С. Сковорода і сучасний філософсько-антропологічний дискурс / В. В. Ткаченко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2012. – № 4. – С. 92-98.
4. Ткаченко Л. Григорій Сковорода: екзистенційні доміанти життєтворення //Рідна школа. -2014. -№11. С.64-69
5. Чернишов В. В. Антропологічне вчення Г. Сковороди.//Філософія і політологія в контексті сучасної культури. -2013. –Вип.6. С.38-42
6. Чирка Л. Г. Антропологічний аспект філософії Григорія Сковороди // Грані. -2013. -№5. С.84-87

МАРЧЕНКО Інна,
студентка 2 курсу, групи СР-170016,
Гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У культурі кожного народу, серед її великих творців, є поети, імена яких оповиті невмирущою любов'ю і славою. Таким поетом українського народу є Тарас Шевченко, чия безсмертна спадщина – одна з найбільших в сучасному просторі. Про те, яким був Шевченко, свідчать, насамперед, його твори. Саме вони – внутрішній світ, стан душі, духовність, мораль.

Серед сучасної молоді свято тримається думка, що Тарас Шевченко – велет, геніальний поет, певним чином пророк, а найголовніше прекрасна людина. І це не пафосні слова, а щира правда. Він є справжнім батьком для багатьох людей, не лише громадян України, адже творчість не має меж та не знає кордонів. Шевченко вчить нас тим простим істинам, які ми почали забувати, він дає відповіді на запитання, спонукає до дій.

Тарас Шевченко – великий мрійник і бунтар, що йшов за покликом серця. Він був патріотом і громадянином світу, боровся за справедливість і цурався рабської ментальності. Його слова цитують у всьому світі, образ поета увіковічують.

Творчість великого Кобзаря як ніколи актуальна у світлі нинішніх подій. Тарас Григорович у своїх поезіях, ніби передбачає, пророкує страшні

ситуації. Проте, попри сумні прогнози, він допомагає знайти вихід. Його поезія піднімає дух нинішнім борцям, вона, наче тримає їх в тонусі. Я впевнена, що великий Кобзар, якби був нашим сучасником, то обов'язково був би на Майдані. А зараз, він допомагає нашим борцям з неба. Відтак, я вірю, що в Україні все налагодиться, запанує мир та єдність, адже Тарас Григорович саме про це і писав. Як дивно, століття спливають від написання віршів, а слова не втрачають своєї актуальності, ніби викарбувані вчора.

Геніальність Тараса Шевченка, як на мене, є у силі його слова. Воно будило український народ протягом багатьох років, закликаючи не вдовольнятися рабством, а прагнути і боротися за свободу. Жага справедливості, заклик підніматися з ярма, гаряча і щира молитва до Бога – лейтмотиви творів Тараса Шевченка, які сьогодні можуть стати духовними орієнтирами для нашого суспільства. Мрія Шевченка – оновлена Україна, де «врага не буде й супостата, але буде син і буде мати і будуть люди на землі.» На мою думку, Він був першим українським європейцем, для якого Російська імперія дев'ятнадцятого століття була якимось неможливим пеклом, де існувало рабство не тільки формально, але й у свідомості людей. Можливо, в даній ситуації, нам не вистачає саме таких людей. Таких щирих, принципових та чесних дітей України.

Спадщина Тараса Григоровича Шевченка накладає чіткий відбиток на кожного, хто хоч трішки нею зацікавиться.

ГРИБАН Юлія Павлівна,
студентка 2 курсу СР-170016
Гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ФЕНОМЕН ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

У кожного народу є постать, чия творча спадщина стала надбанням всього людства: для Англії – це Шекспір, для Франції – Оноре де Бальзак, для Німеччини – Ремарк, а для України – Шевченко. Ім'я Тараса Шевченка відоме кожному не тільки в країні, але за її межами. Своїми витворами мистецтва: картинами та поезією, він заявив про себе, як посланця всього українського народу, на весь світ. Людина, яка народилася у сім'ї кріпаків, «отримала у спадок» нелегку долю, як ніхто інша знала про проблеми буття простих людей, про їхні страждання, про єдину мрію – свободу. Усі свої сміливі думки він втілював у книзі, яка створена горем і сльозами, гнівом і надією – «Кобзар».

Без Тараса Григоровича Шевченка не можна уявити українську культуру та літературу. Він є основоположником української літературної мови, ключовою постаттю у літературі. Своїми творами Шевченко ввів «поняття» про Україну як самостійну державу з нескореним, сильним духом народом. У своїх посланнях автор відстоює національну ідею, прагне пробудити національну гідність, закликає відновлювати та зберігати національну ідентичність. Як приклад таких суджень є рядки з поезії «Чи ми ще зійдемося знову?» :

... Свою Україну любіть, Любіть її... Во время люте, В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть... [1].

Відомо, що багато українських письменників та художників наслідували, вчилися і пізнавали красу України завдяки творчості Великого Кобзаря. Серед титанів українського слова Леся Українка, Іван Франко, Остап Вишня, Максим Рильський, майстер художнього образу Іван Гончар та багато інших. Геніальна поетеса нашого часу Ліна Василівна Костенко звертається до Тараса Григоровича як до пророка національного відродження та свого народу зі словами :

Кобзарю!

Знов до тебе я приходжу, бо ти для мене совість і закон. <...>

Бо пам'ятайте, що на цій планеті,
відколи сотворив її пан Бог, ще не було епохи для поетів, але були поети для
епох! [2].

Тарас Шевченко – це духовний класик до якого можна звертатися постійно. Це опора українського народу, який через усе своє життя проніс любов та надію на «світлі» часи до рідної Батьківщини. Чого тільки варті слова з поеми-послання «І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє» :

... І забудеться срамотня

Давня година,

І оживе добра слава,

Слава України,

І світ ясний, невечерній

Тихо засіяє... Обніміться ж, брати мої.

Молю вас, благаю! [3].

Отже, варто згадати слова українського поета Павла Тичини: «Сьогодні думи Шевченка є невіддільними від дум нашого народу. І тому народ так часто, так охоче звертається до свого поета. Гуманізм Шевченка, його ставлення до людини, його постійна турбота – як це зараз нам співзвучно» [4]. Тарас Шевченко геніальний поет, чия поезія не залишає байдужим нікого, це поет, який всім серцем співпереживав за долю мільйонів людей, маючи гіркий життєвий шлях, це поет, який пристрасно звертався із закликом до боротьби, адже не міг змиритися з тим, що в кривавих ріках тоне людська свобода, це поет, чії твори нагадують молитву, це душа українського народу, яка житиме вічно.

Список використаних джерел:

1. Бібліотека української поезії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pysar.net> (дата звернення 02.03.2019). – Назва з екрану.
2. Бібліотека української літератури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua> (дата звернення 02.03.2019). – Назва з екрану.
3. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua> (дата звернення 02.03.2019). – Назва з екрану.
4. Департамент освіти і науки Чернівецької облдержадміністрації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblosvita.com> (дата звернення 02.03.2019). – Назва з екрану.

МЕЛЬНИЧУК Віта Михайлівна,
студентка 2 курсу СР-170016
Гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сьогодні Україна постає перед нами як багатонаціональна держава. Мешканці нашої країни захищені конституцією України, незважаючи на приналежність до інших меншин. Ментальність українців така, що у багатьох моментах ми є досить дружелюбними, з однієї сторони це добре, а з іншої бачимо історичну тенденцію зазіхань, на наші території. Саме це і стає основою для низки глобальних проблем, які ми українці відчуваємо і зараз, це і війна на Сході, як приклад «дружби Росії і України», це і зв'язки Закарпаття з Угорщиною, як проблему що змовчується роками, але маленькими кроками руйнує самотність українців на заході. Тому визначення ідентичності, є важливим фактором для формування сильної держави, саме для українців, та тих хто вважає себе українцем.

До питання ідентичності з давніх-давен звертались різні історики, філософи та громадські діячі. Одним з таких був Михайло Грушевський, який майже сотню років тому, у брошурі «Хто такі українці і чого вони хочуть» історик вказував: « [Українцями є] всі ті, хто зроду Українець, родився і виріс з українською мовою на устах і хоче тепер іти спільно з своїм народом, з усіма свідомими синами українського народу, які хочуть працювати для його добра, боротися за його свободу і кращу долю. Але не тільки хто природжений Українець, а також і всякий той, хто щиро хоче бути з Українцями, і почуває себе їх однодумцем, товаришем, членом

українського народу, бажає працювати для його добра. Якого б не був він роду, віри чи звання – се не важно. Його воля і свідомість рішає діло». [1]

Історично ми можемо простежити багато моментів, які б говорили про ідентичність українського народу. Зокрема це мова – фактор, що є чинником формування нації, народу та держави. Сьогодні ми маємо «мовний закон», який говорить нам про те, що в Україні є одна державна мова, і усі державні установи, публічний світ, ЗМІ мають використовувати українську мову, як основну та єдину. На разі, багато громадян нашої країни не згодні з таким рішенням, що виявляється у підписуванні петиції, але якщо дивитись через призму історії, не лише нашої країни, ми бачимо приклади, коли саме мова, була елементом визначення ідентичності народу, наприклад Ізраїль. Що ж тоді, лише ті хто володіють українською мовою – українці? Виходячи з слів Грушевського «Його воля і свідомість рішають діло», дійсно українці, мають володіти українською мовою, але на рівні свідомості, на рівні розуміння, що країна без мови, може бути країною для багатьох.

Мова стає чинником консолідації суспільства та чинником розбудови сильної, незалежної та демократичної країни. Мова, як засіб, використавши, який ми можемо захистити власні інтереси, традиції, культуру та історію. Відсутність національної мови є однією з найбільш серйозних перешкод, яку необхідно перебороти при створенні національної ідентичності.

Сьогодні ми бачимо тенденцію до збільшення значимості української мови. Багато українських політиків, дипломатів, громадських діячів, свідомо розуміючи значення мови для країни та народу, удосконалюють свої знання української. Молоді люди, бажають лишатись в своїй державі та розвиватись у різних сферах діяльності. Більшість українців згодні захищати території незалежної держави. Якщо звернути увагу на те що сьогодні багато українців розмовляють російською мовою, ініціаторам мовної політики в Україні варто звернути увагу на той аспект, що українська мова має бути включеною у всі сфери життєдіяльності українського народу, але варто врахувати, що безпосереднє приниження прав у сфері мови призводить до порушення психічної рівноваги, стимулюючи неадекватні зовнішні реакції. Тому варто враховувати багаторічну білінгвальну мовну реальність і також міжнародні стандарти у політичній діяльності.

Отже, мова є головним знаряддям для розбудови сильної та незалежної держави. Мова є елементом визначення ідентичності держави. Сьогодні ми бачимо позитивні зміни у підвищенні значущості української мови, не лише серед наших громадян, а й серед людей інших країн, це підтверджують соціологічні опитування, зокрема Центру Разумкова, де визначено, що 68% громадян України, вважають рідною саме Українську мову. Серед проблем, що негативно впливають на розвиток нашої мови, ми можемо віднести багаторічний російсько-українського білінгвізм, а також поширення «глобальних мов», (зростання ролі міжнародних мов).

Список використаних джерел:

1. М. С. Грушевський // Грушевський, Михайло Сергійович. Хто такі українці і чого вони хочуть / Твори: у 50 т. / М. С. Грушевський; редкол.: П. Сохань

(голов. ред.), Я. Дашкевич, І. Гирич та ін.. – Львів: Видавництво «Світ». – 2007. Т. 4. Кн. 1. – С. 152–164.

РЕВЕНКО Олександра Сергіївна,
студентка 2 курсу СР-170016,
Гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПОВ'ЯЗАНІ З УКРАЇНСЬКОЮ ІДЕНТИЧНІСТЮ

Ще наприкінці ХІХ століття перед українцями постала проблема національного самовизначення. Довелося змінювати своє бачення та відмовитися від сталого порядку речей і знайти шлях до визначення «українець». Своя культура, мова та демократичні ідеали стали мостом для пізнання своєї приналежності до певного народу, етносу та національності. На думку Андрія Окари, якби в ті часи українців було набагато менше, то вони пішли б шляхом розвитку кубанських чорноморських козаків: будучи нащадками запорожців і зберігши культуру та, частково, мову, зараз є прибічниками російської ідентичності та державності.

Не випадково навіть сучасна етнологія один із великоросійських субетносів називає «українським». Тобто у ХІХ столітті фактично йшлося про боротьбу між статусом українців як етносу чи малоросів як субетносу «великої російської» нації.

Михайло Грушевський досліджуючи українську ідентичність, майже сто років тому, звернув увагу на де-які чинники національної самоідентифікації. Насамперед українцем є той, хто ним народився, хто щиро хоче ним стати, а ті ж хто відрікся від «своїх» – земляки. Для Грушевського були важливі свідомість і воля, якими керувались люди охочі до становлення власної нації або ж приєднання до будь-якої існуючої, хоч і не своєї.

Сьогодні на шляху до української ідентичності стоїть мовний чинник. Не всі українці «родилися і виростили з українською мовою на устах» – загалом – це їх свідомий вибір в своєму самостійному житті. Не всі, хто виявляє (згідно з даними соціологів) готовність захищати Україну зі зброєю в руках, розмовляють українською мовою вдома чи в побуті. Але так чи інакше – громадянський чинник був і залишається тут головним. І якщо взяти дослідження соціологів, де в середньому від 1/5 до 1/4 усіх опитаних виступає проти незалежності України, то постає закономірне запитання: чи мають українську ідентичність ці люди?

Отже, однією з головних проблем пов'язані з українською ідентичністю є незавершеність формування української модерної нації.

Патріотизм та підтримка незалежності в Україні не тотожні. Так само не тотожні й мовна визначеність індивіда та підтримка ним незалежності. Так складалося історично і фактично до 1991 року Україна не мала досвіду власної національної держави але факт того, що українці існують можна побачити на сторінках Шевченка, битвах Хмельницького, народних піснях, традиціях та звичаях. Ми – тут і будемо допоки чути шелест калини і видно наш стяг.

САЛЬНИК Ельвіра Вікторівна,
студентка 2 курсу СР-170016,
Гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ – ЕТНІЧНЕ САМОУСВІДОМЛЕННЯ

Аналізуючи проблеми української ідентичності необхідно враховувати, що процес становлення нації України є розлогим і складним, ніж у більшості європейських націй. Здавна українські знавці казали, що українцями є всі ті, хто зроду українець, родився і виріс з українською мовою на устах і хоче тепер іти спільно з своїм народом, з усіма свідомими синами українського народу, які хочуть працювати для його добра, боротися за його свободу і кращу долю. Але не тільки хто природжений українець, а також і всякий той, хто щиро хоче бути з українцями, і відчуває себе їх однодумцем, товаришем, членом українського народу, бажає працювати для його добра. Якого б не був він роду, віри чи звання – це не важливо. Його воля і свідомість рішає діло. В давніх розповідях йдеться про так званих свідомих українців, проте не відлучаються від українства і «несвідомі», як далі пишеться, «наших земляків». А от ті, хто начебто належить за походженням, але не хоче бути українцем, хто свідомо переходить до іншої національної спільноти, вони не вписуються в коло власне українців.

Національна ідентифікація українців простежується у глибинному змісті етнічного самоусвідомлення. Багато в чому провідними рисами української суспільної свідомості були спонтанність й анархізм, які зовні сприймалися як прояв абсолютного волелюбства. На особистісному рівні це втілювалося в гіперболізованому індивідуалізмі, котрий часто межував з егоїзмом. Особливістю національної ідентифікації українців стало й те, що вона відбувалася не стільки на основі конкретної етнонаціональної ідеї, скільки навколо певної соціальної групи – козацтва.

На сьогоднішній день головною проблемою є незавершеність формування української модерної нації. Надзвичайно актуальна і проблема

протидії цілеспрямованому розмиванню та деструкції української ідентичності. Розмивання зсередини української ідентичності, здійснюється системою освіти, керованою українською владою. Ідеться не тільки про гуманітарний цикл, а й про природничі дисципліни. Молоді українці втрачають конкурентоспроможність на світовому ринку інтелектуальної робочої сили.

В майбутньому розв'язання зазначених вище проблем неможливе без розв'язання проблеми надання можливості всім охочим вивчити українську та ввійти в український культурний світ. У суспільно-політичній і філософській думці України завжди гострим було питання щодо орієнтирів та пріоритетів українського розвитку. Після відродження власної державності у свідомості українців залишився складний набір стереотипів самоусвідомлення, де переплелися наслідки дохристиянського життя стародавніх слов'ян, впливу візантійської ортодоксальної церковно-культурної традиції, степових народів, католицизму, комуністичної ідеології і намагань створення «єдиного радянського народу», захисної реакції плекання національної самобутності, різного розвитку історико-географічних регіонів України тощо.

Отже, на мою думку, обґрунтовуючи конкретні проблеми сучасної політики, ми ні на мить не повинні послабляти увагу до головної – у дієздатної держави має бути сформована національна ідентичність.

ГУНЬКО Олена,
студентка 1 курсу СПГ-1802,
ННІ Лісового і садово-паркового господарства
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Українська ідентичність – історично сформована адаптивно-еволюційна система ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту і українську культуру з-поміж інших аналогічних об'єктів.

Сферою виробництва нових ідентичностей є громадянська ідентичність – простір з націленістю на узагальнення, де цілісністю такого узагальнення взагалі не є держава, але так чи інакше структурована влада. Останні тенденції світоустрою показують, що структурою цієї влади можуть бути спільноти, в тому числі і мережеві.

Ця структурна теорія сформована на благодатному (для теорії) матеріалі російської ідентичності як однієї з найбільш проблемних у сучасному світі. При цьому менш проблемною, ніж російська, є європейська

ідентичність. А українська ідентичність за рівнем своєї проблемності знаходиться якраз між російською та європейською.

Проблемність української ідентичності корениться значною мірою у її пов'язаності з російською ідентичністю – історією, близькими політичними, економічними, соціальними та культурними зв'язками.

Кожне покоління українців має відповідати на питання «хто такі українці та чого вони прагнуть». І не тільки в такому урізаному вигляді. Сучасні уявлення про колективну ідентичність, як це і показано в структурній теорії, формулюють цілий ряд зобов'язань щодо формування нашої ідентичності. Ці зобов'язання покладає на нас та обставина, що ми все ще зберігаємося як спільнота, а отже маємо уявляти «хто ми є», «де і з чого ми постали», «що ми вважаємо святим і священним», «у чому смисл нашого існування», «чого ми прагнемо і на що сподіваємося», «як і від кого ми маємо захищатися».

В Україні спостерігається суттєва різниця в системі ідентичностей громадян з різних регіонів. Регіональний зріз дає можливість виявити найочевидніші розбіжності в усьому масиві етнічних, мовних, релігійно-конфесійних, геополітичних, політико-ідеологічних орієнтацій та пріоритетності тих чи інших типів ідентичності громадян. Це дає підстави для виявлення впливу регіональних особливостей на перспективи становлення нації та спільної ідентичності в країні.

Для частини українських громадян саме регіональний чинник за впливом на специфіку ідентичності виявляється одним із ключових. Поряд із етнічною та національною ідентичностями регіональна приналежність може виступати як стійка та навіть головна складова ідентичності. Соціологічні дані демонструють вагому роль типу регіональної ідентичності в системі соціальних ідентичностей українських громадян.

У зовнішньополітичному вимірі перспектива становлення національної ідентичності як сутнісної ознаки українського суспільства і держави передбачає дистанціювання України від джерел політичних, економічних, культурних, інформаційних тощо загроз фундаментальним національним інтересам та здобуття таких позицій у геопросторі, за яких є умови для максимальної реалізації національних інтересів.

Органічне поєднання регіональних відмінностей в цілісному українському суспільстві та здобуття єдиною національною ідентичністю ключових позицій в системі загальнонаціональних зв'язків, з урахуванням основи історико-політичної єдності регіонів України, має реальні підстави. Подолання суперечностей у системі соціальних ідентичностей всередині українського суспільства пролягає в площині здійснення ефективної політики, по-перше, спрямованої на оптимальне поєднання, а не протиставлення загальнонаціональних цілей і регіональних завдань; по-друге, на узгодження національних інтересів та інтересів і запитів регіонів України.

Вже котре десятиріччя Україна прагне до міжнародної інтеграції. Україна прагне. Сказано в однині, проте насправді ми множина, не те, що не

об'єднана, а аж занадто розрізнена, щоб зватися суспільством. Політичний, соціальний, і навіть географічний поділ з кожним роком все більше і більше віддаляють нас від плідного співробітництва з дружніми європейськими націями.

На даний момент, ситуація така – кожний індивід прагне задовольнити свої потреби, самореалізуватися, при цьому вибирає власні шляхи досягнення цілей. Про приналежність до певного суспільства, а тим більше нації, мова, звичайно, йде, але якось надто повільно. Але якщо кожна людина усвідомить себе громадянином держави, частиною нації і діятиме в рамках моральних та правових норм цієї нації, досягти успіху буде значно легше. А коли кожен член суспільства досягне успіху, то й усе суспільство вийде на якісно новий щабель розвитку. Інакше виходу немає, оскільки людина без нації суперечить визнаним нормам.

Формувати українську ідентичність доводиться в складних умовах. Тому вірогідно, що в 2020 році українська ідентичність буде, але буде несхожою до багатьох прогнозованих варіантів. Ця гіпотеза стає власне підсумком всіх проведених дискусій, висновок із якої тільки один: висновки робити рано.

ХМАРУК Олексій Юрійович,
студент 1курсу СПГ-1802,
ННІ Лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОНЯТТЯ «НАЦІЯ», «НАЦІОНАЛЬНЕ», «ЕТНІЧНЕ»

Проблема національної ідентичності є досить популярною серед української наукової спільноти. Це обумовлено, з одного боку, тим, що визначення української ідентичності може бути певним теоретичним засобом створення національної держави, ще одним ідеологічним кліше, за допомогою якого ті чи інші політичні сили вибудовують нові аргументи у боротьбі за владу. Проте, з іншого боку, теоретичне вирішення цієї проблеми допомагає висвітлити справжній національний інтерес, усвідомлення якого є необхідною компонентою розвитку українського суспільства, спроможною обумовити його життєздатність. Сама ця проблема не є специфічною для України. Проблема національного взагалі й національної ідентичності зокрема була досить сталою у ХХ столітті, а в нинішні часи вона тільки загострилася.

Досягнення Україною реальної незалежності та її залучення до міжнародної системи поділу праці створюють якісно нову ситуацію для розвитку української нації – народу з давньою та самобутньою культурою,

багатою історією, народу, який має значний потенціал інтелекту і духовності. Нове становище України у світі вимагає відповідного осмислення її нових національних інтересів, відмінних від тих, що притаманні напівколоніальній країні. Таке осмислення має починатись із радикальної переоцінки усталеної за радянських часів системи цінностей. Історично українська національна свідомість розвивалась переважно в умовах відсутності повнокровної державності, але стійкість духу нації, його здатність до самовідтворення у вкрай несприятливих умовах життя багатьох поколінь зробили можливим проєкт сучасної України як суверенної демократичної держави.

Українська нація належить до числа історичних європейських народів, що в свій час, у 1 тис. н. е., визначили основні риси етнічного обличчя Європи. Намагання російської історичної науки обґрунтувати ідею, що початок утворення української нації слід датувати періодом XV-XVI ст. має не науковий, а політичний сенс – довести, що українці не мають права на самостійне державне існування, оскільки вони є лише частиною великої російської нації. З тією ж метою була винайдена штучна історіографічна абстракція «давньоруський народ», який начебто жив у межах «першої східнослов'янської імперії» – Київської Русі.

Крім історичного центру, український простір складають землі, приєднані внаслідок колонізації українцями Південно-Східних теренів. Південний її напрям пов'язаний з козацькою колонізацією, що створила осередок у Запоріжжі й пізніше вийшла в південні степи аж до Кубані. Інший напрямок пов'язаний коли українськими мігрантами, які заселяли Слобожанщину.

Отже, процес збирання земель у межах нашої країни скінчився лише в середині XX ст. Тривалий час українці, що складають переважну більшість населення України, хоча й усвідомлювали себе єдиним народом, однак проживали в різних державних утвореннях, зазнаючи величезного асиміляційного тиску з боку тих націй, які панували в цих державах. Внаслідок цього існують більш або менш значні регіональні відмінності між українським населенням, що, безсумнівно, позначається й на процесах національної консолідації. Особливо істотними є відмінності між північно-західними та південно-східними регіонами країни, що за певних умов можуть набути небезпечних проявів, загрозливих для української державності.

Якщо основним внутрішнім питанням проблеми ідентичності є питання національної ідентичності, то цілком логічно було б припустити, що різне тлумачення національного призводить до різних результатів при дослідженнях національної ідентичності. Звичайно, зараз ніхто вже не змішує поняття етнічного чи національного з поняттям нації. Проте якраз поняття «нація» дуже часто ототожнюється з деякими аспектами двох перших понять. Саме тому виникло в лоні вітчизняної політичної науки поняття «нація». Смысловое навантаження його саме й полягає в тому, щоб відрізнити соціально політичне розуміння поняття «нація» від понять етнічного і національного. Проте вже наявність цих понять свідчить, що сьогодні іншого розуміння терміну «нація» окрім як «політична нація» не

існує. Все інше – або перетин з поняттями етнічного чи національного, або просто підміна понять. Однак тут існує ще й суто лінгвістична складність: прикметник, утворений від слова «нація», має форму «національний», в даному випадку такий, що стосується нації.

Отже, нація – це суспільно-політична категорія, яка вказує на стосунки народу з певною державою і об'єднує в собі, як певні елементи, громадян цієї держави. Поняття національного вказує на культурні ознаки народу – насамперед мову, релігію, взагалі світосприйняття. І, нарешті, поняття «етнічне» традиційно містить в собі кровні зв'язки і вказує на походження людини з певного етносу, так би мовити, на її природні корені.

**ХРИСТЮК Петро Павлович,
РОМАНЬ Віталій Михайлович,
студенти 2 курсу СПГ-1702**

**ННІ Лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**

**Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент**

МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Специфіка формування української національної ідентичності визначається тим, що українська історіографія XIX ст. концентрувалася на проблемі відродження культури й етнографії, а не на вирішенні політичних проблем. У XIX ст. український націоналізм був питанням соціальної справедливості у панславістському контексті, а не питанням політичної незалежності. Зокрема, М. Грушевський висловлював думку, що вирішенням українського питання є не створення держави, а реструктуризація Російської й Австро-Угорської імперій, і продовжував наголошувати на соціальних, а не етнічних проблемах, які є ключовими для України.

Загалом національне питання в Україні у другій половині XIX ст. перебувало в руслі романтичного ставлення до нації, оскільки в умовах заборон і переслідувань усього українського інакше й бути не могло.

Український народ, який є основою української політичної нації, має велику і гідну історію, але історія новітньої української державності – держави України – набагато коротша і починається з 1991 року.

Це породило ряд проблем. Зокрема проблем з формуванням новітньої української спільноти – української політичної нації – та з консолідацією цієї спільноти на базі новітньої української ідентичності.

Застарілі моделі, які пробують прижити на суспільному тілі різні політичні та громадські сили або не спрацьовують, або мають регіональне застосування. Це призвело до фрагментації українського суспільства за ідентифікаційною чи регіональною ознакою.

Ми бачимо, що продовження експериментів з насаджуванням новітньому українському суспільству неадекватних реальному українському суспільству та сьогоднішньому часу інтеграційних принципів, веде не лише до фрагментації і так мозаїчного тіла модерної української політичної нації, а й до ще більшого його розколу.

На жаль, ми бачимо, що розкол новонародженої модерної української політичної нації став політтехнологією для багатьох політичних сил, метою яких є не майбутнє України а скороминущі вузькокорпоративні цілі. Ми вважаємо таку практику шляхом в нікуди, або шляхом до катастрофи.

Сьогодні модерна українська політична нація перебуває у стані формування. Ми усвідомлюємо проблеми формування української нації на даному етапі. Однак ми не вважаємо ці проблеми чимось специфічно українським. Інші політичні нації також проходили через непрості випробування, формуючи свою ідентичність, свою спільноту і врешті-решт – державу.

Українська нація відрізняється від інших тим, що вона виникла нещодавно – як політична нація вона появилася тільки зі здобуттям Незалежності, а тому сьогодні ми спостерігаємо бурхливий процес її формування, пошуку спільного, пошуку новітньої української ідентичності.

Разом з тим розуміємо, що цей процес ніколи не зупиниться, бо перед нами з'являтимуться все нові і нові виклики – немає застиглих у своєму розвитку націй. Застиглі ж нації стагнують або помирають.

Формувати українську ідентичність доводиться в складних умовах. Тому вірогідно, що в майбутньому ідентичність буде, але буде несхожою до багатьох прогнозованих варіантів. Ця гіпотеза стала власне підсумком дискусії, висновок із якої тільки один: висновки робити рано.

**КУРАНДА Марина Олександрівна,
студентка 2 курсу СПГ-1701
ННІ Лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент**

ЧИМ ВАЖЛИВА ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ЛЮДИНИ

Філософія... Доволі гарне слово, вам не здається? Відчувається щось таке вишукане і почесне. Неначе це якась красива, велична річ? якою володіють тільки великі пани чи королі. Тобто, це наче якась цінність, яка доводить їх статус. Чи вона виражає цінність і для кожного? Чи ви колись думали про це? А чи часто ви взагалі замислюєтесь про такі речі?

Насправді ж філософія у перекладі з грецької означає «любов до мудрості» і це чудово характеризує дане слово. Тут є два головні поняття:

любов і мудрість. Якщо поняття любові всім близьке та важливе в житті кожного, то чи важлива мудрість? А що взагалі таке мудрість? В уяві постає якийсь таємничий, завжди задуманий дід з довгою бородою і, поважним, спокійним, неначе переживши все на світі, поглядом. Але це ж всього лише нав'язані кінематографом та літературою асоціації. Мудрість це поняття не конкретне. Це всі ті знання набуті з досвідом і в результаті власного аналізу. Але для цього ж не обов'язково прожити 80 років і потім коронувати себе мудрецем. Тут все ж важливий не вік.

Але що тоді? Що важливо? Думки? Бо якраз вони відрізняють нас від тварин. В нас є можливість обдумувати свої вчинки, вчинки інших, думати про все багатство питань та загадок всесвіту. Одже і робити якісь висновки, в першу чергу для себе. І все-таки, як ви думаєте чи потрібно це людям? Думати?

За допомогою думок, а також уяви, ми можемо перебувати в своєму власному світі – свідомості, і там творити що тільки хочеться. Але як же реальність? По при велику емоційність і барвистість свідомості, яку нам пощастило відчутти, реальність все ж перемагає в цій битві. Реальність має велику множину почуттів і відчуттів, велику кількість ситуацій, які відбуваються кожен хвилину життя. І в кожній з них своя значущість. Ніяка думка та уява не зможе замінити це. Людям життєво необхідна реальність для нормального функціонування. Вони створені в цьому світі і в ньому й помирають. До речі, думки так само як і допомагають нам почуватись добре, коли ми думаємо про щось приємне, так і можуть завести в депресію. Багато людей в нас час потерпають від цих думок.

Але давайте подивимось на тварин. Вони живуть собі і відчують себе доволі непогано, якщо навкруги не має небезпеки. Вони не думають про те, що буде завтра і як їм пережити холодну зиму. Вони діють так, як їм підказують інстинкти та автоматизми, вироблені на протязі їх існування. Це було б і з нами, якщо б ми позбулись здатності думати, аналізувати, робити висновки. Чи ви хочете цього? Чи не думаєте ви про свідомість, як про свободу? Ви хочете бути вільним? Напевно більшість відповість «так». Всі бажають свободи.

Тобто, якщо людська свобода – це свідомість, думки і уява, що керують свідомістю, є головними ресурсами при отриманні мудрості, а любов до мудрості – це філософія, то вона, тобто філософія, нам просто призначена з початком існування людської ери.

Хоч більшість людей не розуміють її значущості та сенсу... Будні занадто заповнюють всю свідомість. І думки про те як збудований світ і всі його складові, стають не такими важливими, як вирішення щоденних проблем. Вони не хочуть розуміти навіщо їм філософія і яка з неї користь. Це їх вибір. А філософія це розвиток самого себе, свого світосприймання. А як відомо розвиток це і є саме життя. Це все, що тут потрібно сказати.

**ВЛАСЕНКО Анастасія,
студентка факультету аграрного менеджменту,**

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент**

МІСЦЕ ЖІНОЧНОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Жінка – найбільш невідоме та загадкове творіння у Всесвіті. Її образ вивчала незліченна кількість вчених, письменників, митців та інші видатних людей, але розуміння жінки як окремого «виду» людини так і залишилося нез'ясованим і незрозумілим. З давніх-давен вона поєднувала в собі охоронницю домашнього затишку, хазяйку, кохану жінку та матір. Для чоловіків вона є джерелом, з якого вони черпають енергію, натхнення та пристрасть. Жінка завжди була підтримкою для чоловіка в тяжких життєвих ситуаціях, була поруч при вирішенні складних питань і підбадьорювала, коли в цьому була потреба.

Жінка за своєю природою характеризується сильною емоційністю, переживаннями та схильністю все контролювати та перестраховуватися, яка йде від інстинкту захисту дітей, родини і самої себе. Жінки у два рази більше схильні до депресії, ніж чоловіки, і це пояснюється її природою. Перш за все, жінка асоціюється в нас з гармонійністю, ніжністю, красою, пристрастю, добротою, мудрістю та ще багатьма якостями. Усі ці якості/ознаки є складовими жіночності, а жіночність грає дуже важливу роль в житті як самої жінки, як чоловіка, так і всього суспільства.

Гармонійна жінка – жіночна жінка, а вона в свою чергу передає свою радість свої сім'ї, чоловіку та оточуючим її людям, таким чином закликаючи щастя та успіх у своє життя та життя її близьких та рідних людей. Відсутність жіночності, а тобто гармонії, спричиняє розлад в багатьох сім'ях. А причиною її відсутності в сучасному світі є підміна понять. На сьогодні, жінка перебуває у часі, коли бореться за свої права та більші можливості. Зміна пріоритетів в сторону кар'єри й повної незалежності від чоловіка сприяє «стиранню» первинних ознак жіночності, чому сприяють стрес, великі обсяги обов'язків, нерівність чоловіків та жінок в сьогоденних умовах життя.

Поряд із цим, спостерігається зростання самоосмислення жінками свого місця в соціумі та об'єктивної оцінки тих проблем, які стають на заваді цьому рухові. Відбувається процес становлення масових жіночих організацій, збільшується кількість жіночих об'єднань. Причини, через які жінки об'єднуються, різноманітні. Діапазон їхніх інтересів і діяльності дуже широкий: від клубів за інтересами до спроб впливу на реальну політику.

Однією з найсерйозніших проблем жіночого руху взагалі є подолання заангажованості суспільства до сприйняття жінки у межах звичних стереотипів, згідно з якими соціальна роль жінки зводиться тільки до обслуговування чоловічої частини населення та родини. Без високого статусу

жінки неможливо стати цивілізованою та багатою державою. Статус жінок акумулює в собі особливості соціально-політичного устрою країни, рівень її економіки, культури, управління, правових норм, він чутливо реагує на глибинні зміни в усіх сферах, у суспільній свідомості, ціннісних орієнтаціях. Для більшості працездатних жінок адаптація до ринкових змін в економіці проходить надто важко. Жінки об'єктивно є менш конкурентоспроможною категорією на ринку праці. Це виявляється у зайнятості за наймом, підприємницькій діяльності, професійному та кар'єрному зростанні. Отже, сьогоденна ситуація має причинно-наслідковий характер. Проблема місця жіночності є гострою і нагальною для вирішення тому що сім'я починається з жінки, а суспільство з сім'ї.

УДК 091

МАММЕДЛІ Ріад,
студент факультету аграрного менеджменту,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ПОХОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ: ЕВОЛЮЦІОНІЗМ ТА КРЕАЦІОНІЗМ

Справа в тому, що наука засвідчує як унікальність людини, так і її спорідненість із іншими формами життя та буття. Людина відрізняється цілою низкою унікальних рис, проте її організм складається із тих же хімічних елементів, із яких складаються інші органічні явища та процеси; анатомічно людина має ті ж самі частинки та складові, які мають інші тварини, а з деякими видами мавп ми, можна сказати, анатомічно ідентичні [1, с. 34].

Тому законним залишається питання: звідки, як та завдяки чому людина має такі унікальні та контрастуючі між собою риси? Звідки людина прийшла та куди крокує? - Досить очевидно, що ті чи інші відповіді на ці питання значною мірою можуть впливати на організацію нашого життя, на соціальні, політичні та правові рішення. Звісно, що філософське осмислення людини не може обминути питання про походження людини.

Основні версії походження людини

- занесення людини (та життя) на Землю із інших світів або планет (інопланетна версія)
- виникнення людини внаслідок реалізації якоїсь фундаментальної космічної програми (версія антропного принципу в будові Всесвіту)
- виникнення людини внаслідок якоїсь фатальної помилки в ході природно-космічних процесів (концепція тупикової гілки еволюції)

При всіх їх відмінностях наявні версії походження людини тяжіють або до еволюціонізму, або до креаціонізму з тими чи іншими нюансами. Крім зазначених у схемі існує ще один варіант пояснення походження людини, і він на перший погляд досить дивний - це намагання довести, що людина взагалі ніколи не виникла, що вона існує в космосі стільки, скільки існує і цей останній. Отже, окреслимо сутність основних концепцій походження людини.

Інопланетна версія - мало чого пояснює як в людині, так і в її походженні, оскільки відсуває питання про корені людини у не-визначену далечінь: мовляв, десь та колись сформувалися розумні істоти, а потім вони колонізували Всесвіт. В кращому випадку, прийнявши означену версію, ми можемо сподіватись на те, що наші "інопланетні батьки" в якихось фатальних для людства ситуаціях прийдуть нам на допомогу. Але, схоже на те, що історія не дає нам підстав для таких сподівань [2;3].

Еволюційна теорія має досить багато фактичних проявів задля того, щоби її зневажати; наука доводить, що еволюціонували і рослинний світ, і світ тварин. Для засвідчення реальності еволюційних процесів зовсім не обов'язково звертатись до археології, адже певні факти еволюційних змін спостерігаються і зараз; зокрема, яскравим свідченням еволюції постають результати мутацій, зникнення деяких видів тварин та рослин, нарешті, результати селекційної діяльності людини. На користь еволюції свідчать і зміни, що відбуваються в людському суспільстві на протязі відомих історичних епох. В той же час еволюційна теорія не здатна дати задовільних відповідей на цілу низку важливих питань

Креаціонізм - навпаки, зосереджує увагу на вирішенні саме означених питань. В основі креаціонізму лежить впевненість у тому, що людські характеристики не можна логічно та причинно вивести із процесів життя або їх умов та обставин: в людині є дещо принципове вище та кардинально відмінне від означеного [1]. З позиції креаціонізму людський розум, людську особистість, здатність любити, страждати, співчувати, радіти красі аж ніяк не можна звести до властивостей матеріальних або біологічних процесів. Людина створена - в поширеному варіанті Богом, в інших - найпершими та вищими силами буття, світовим розумом або світовим духом. Саме творенням можна пояснити людські почуття, розумність, особистість; оскільки Бог - це всетотальна індивідуальність, особистість, остільки саме він вкладає ці якості в людину. Оскільки людина створена від надлишку любові та добра, то її призначення - перебувати в спілкуванні, діалозі із Богом, черпаючи від Нього найвищі почуття єдності із повнотою буття, із вищою красою та гармонією буття, почуття любові та свободи.

Список використаних джерел

- Охріменко О.Г. Фундаментальні філософські проблеми. IV. Проблема людини. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Ohrimenko/ohr-4.html>
- Хайтун С.Д. Феномен человека а фоне универсальной эволюции.- М.: КомКнига, 2005- 536 с.

- Антропогенез. <http://biology.home.nov.ru/antrop.htm>

УДК 091

**АЛІЄВ Самір,
студент факультету аграрного менеджменту,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент**

ФІЛОСОФІЯ КОНФУЦІЯ

У сучасному світі навряд чи можна зустріти людину, яка не чула б про знаменитого Конфуція (551-479 рр. До н. Е.) І його вченні. Для багатьох мільйонів людей Конфуцій став моральним ідеалом. У стародавніх книгах його часом називають просто Вчителем; на його висловлювання посилаються філософи, політики, вчені всього світу, а фрази його стали «крилатими» і сьогодні їх можна почути в самих різних ситуаціях. Уже в ранньому віці батьки, вихователі в дошкільних установах вчать дітей: «Не роби іншим того, чого не бажаєш собі». Виявляється, що багато хто навіть не знають, що це висловлювання належить китайському філософу Конфуцію.

Вчення Конфуція багатогранно - це сукупність етичних, духовних і соціальних норм і правил, які передавалися з покоління в покоління протягом майже 2,5 тисячі років. Норми і правила стосувалися виховання людини, визначали його поведінку в суспільстві, в сім'ї, на службі. І в даний час в усьому світі перед будь-якою людиною постають проблеми, які стосуються процесу виховання. Причини цих проблем закладені в постійній зміні цінностей суспільства.

Одна з головних думок в навчанні Конфуція - це турбота про старших і про близьких людей. Філософ вважав, що це повинно встановити зв'язок між сучасним суспільством і його попередніми поколіннями, а значить, забезпечити спадкоємність традицій, досвіду і т. Д. Особливе місце у вченні займає почуття поваги і любові до людей, які живуть поруч. Якщо суспільство просякнуте таким духом, то дуже згуртовано, а значить і здатне до швидкого та ефективного розвитку.

Мудрий Учитель вважав, що моральність є головною основою поведінки людини, і тому людей розглядав і оцінював, з позиції моралі. З точки зору філософа, все люди за своєю природою близькі між собою, але вони мають різні звички. Вона частина стають добрими і моральними, а інша частина - поганими і злими. Конфуцій називав вищого людини «шляхетним чоловіком» і протиставляв йому «низького людини», який позбавлений моральності.

Китайський філософ Конфуцій вважав, що благородні люди повинні оберігати і поширювати в народі моральні цінності, і в цьому він бачив одну з головних складових частин «здоров'я» суспільства, а його атрибутом

- вважав знання. На питання про те, що ж таке знання, Конфуцій відповідав, що «вживати всі свої сили до виконання того, що справедливо і пристойно людині; шанувати духів і геніїв і триматися в шанобливому від них віддалі - ось що називається знанням».

«Шляхетний» чоловік, - писав Конфуцій, прагне до гармонії і злагоди з іншими і з самим собою. Більш повно характер цього принципу можна усвідомити з наступних висловів Конфуція: «Шляхетний чоловік ввічливий, але не улесливий. Маленька людина улеслива, але не ввічлива». На думку мудрого філософа «шляхетний» чоловік обов'язково повинен мати багату внутрішню культуру. Людина без духовної культури ніколи не стане «благородною». Конфуцій так само застерігав від надмірного захоплення: якщо в людині беруть гору властивості натури, то виходить дикість, якщо освіченість, то одна вченість. Основним положенням філософії Конфуція є віра в те, що будь-яка людина може стати кращою, розумнішою і прекраснішою.

Мислитель, не проповідував будь-які нові ідеї. Він твердо вірив у своє покликання воскресити в пам'яті людей веління древніх мудреців, прагнув протидіяти злу і несправедливості, хотів зробити китайський народ добродішним, щасливим і процвітаючим. Філософ ніколи не займався питаннями богослов'я, вважав, що «якщо ми не знаємо людей, то, як пізнати духів? Якщо не знаємо ще життя, то як пізнати смерть?». Китайський філософ Конфуцій пропонував змінювати світ на краще зсередини. Тому, в сучасному світі, щоб змінити наше суспільство на краще, треба спиратися на вчення Конфуція і його моральні ідеали.

УДК 1(091) : 82-1

**БАГДАСАРЯН Наріне Юрїївна,
студентка факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент**

ФІЛОСОФСЬКІ УЯВЛЕННЯ ПРО СВІТ ПРИРОДИ

Слово “природа” викликає багаті асоціації у будь-кого, хоч воно щодо буденного вжитку і видається дещо пишномовним. Пересічний обиватель певної місцевості пов'язує це слово зі своїм безпосереднім, чи ближнім довкіллям. У комфортне життя мешканців міста природа частіше входить погодою, докучливими опадами, коливаннями температури, кімнатними рослинами й тваринами, виїздами “на природу” у вихідні дні. Більшість жителів села сприймає природу з боку повсякденних трудових відносин з природними факторами. У високорозвинених країнах звертає на себе увагу значне зменшення кількості населення, яке, так би мовити, протистоїть природі віч-на-віч: це невелике число фермерів та працівників добувної

промисловості. Технічний прогрес сприяє віддаленню людини від природи і може статися, що в перспективі у більшості населення Землі переживання взаємовідносин з природою відійдуть на периферію свідомості і емоційного комплексу. [1, с.-312]. Хіба що засоби масової інформації час від часу будуть доносити до нас жахливі картини природних катаклізмів, а астрономи ще раз нагадають про ймовірні зіткнення Землі з космічними об'єктами.

І все ж у духовному досвіді людства природа закарбувалась так давно і в такому вигляді, що архаїчні стереотипи сприйняття природи будуть даватися знаки ще довго і, може статися, ніколи й не зникнуть. У історичні часи філософія приступила до осмислення відношення до природи однією з перших. Але ще з прадавніх часів і задовго до філософії міфологічно-релігійні світоглядні схеми вже відбили різні етапи взаємодії людей та довкілля. І з цим філософська думка не може не рахуватись, бо, з одного боку, і міф, і релігія є досі дієвими складовими свідомості людей, а з іншого – тільки філософії притаманна первісна рефлексивна здібність, тобто здатність досліджувати всі форми свідомості й знання, в тім числі і філософського. Тож звернемось спочатку до того духовного спадку, який стосується сприйняття людьми їх відношення до природи.

Характерним є те, що первісні люди переносили на природні явища свої властивості, якості, почуття, скрізь вбачаючи в природі дію живих сил чи то зооморфного, чи то антропоморфного гатунку. Особливістю міфу є обов'язковість сюжету про походження предметів: описати, пояснити зовнішній світ – значить розповісти про його походження і тим самим задовольнитися. Майже повсюдно універсальне уявлення про світ люди втілили у образ “світового дерева” [2, с.-398-406]. Цей образ зафіксовано у текстах різного жанру, у образотворчому мистецтві (живопис, орнамент, вишивка), у архітектурі.

По вертикалі дерево символізує три основні космічні зони: небесне царство, наземне і підземне; у часовому відношенні три частини дерева можуть символізувати минуле, сучасне й майбутнє; у поелементному відношенні – вогонь, вода, земля). До кожної частини дерева можна було віднести і окремі класи істот (тварин): до верхньої належали птахи, до середньої – копитні, до нижньої – змії, миші, жаби, риби.

У найдавніших світоглядних системах всіх народів міфи про природу займають значне місце. Найбільш древніми були міфи про тварин, походження сонця, місяця, зірок. Далі у більш розвинених міфологічних системах широко представлені космогонічні (походження всесвіту) й антропогонічні (походження людей) міфи. [3, с.-639].

Думки про виникнення природи, її устрій містяться і в усіх світових релігіях (буддизм, християнство, іслам). Започаткування природи у християнській Біблії виглядає таким: «Напочатку Бог створив Небо та землю. А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води. І сказав Бог: « Хай станеться світло!» І сталося світло. І побачив Бог світло, що добре воно, - і Бог відділив світло від

темряви. І Бог назвав світло: «День», а темряву назвав: «Ніч». І був вечір, і був ранок, - день перший».

У довгу (близько тисячі років) добу європейського середньовіччя панували, звичайно, християнські уявлення про світ природи, у які були, між іншим, вплетені й давні міфологічні традиції. Для середньовічного сприйняття світу характерним є його глибокий символізм та ієрархічність. [4, с. -98-120]. Символізм походив від подвоєння світу: крім світу об'єктів природи є ще світ відповідних родових понять, який, хоч і потойбічний, але настільки ж реальний (якщо не більше), що й перший.

У філософії поняття природи вживається у декількох смислах. У широкому природою є те ж саме, що і матерія. Різниця між цими поняттями полягає тільки в акцентах: коли ми говоримо «природа», то маємо на увазі всю множину і різноманітність матеріальних об'єктів, процесів і властивостей у їх наявному виді. Коли ж ми говоримо «матерія», то хочемо підкреслити (ще доволі абстрактно) лише об'єктивність як сутнісну сторону існуючого. [5, с.-47]. Широкий смисл природи охоплює собою і суспільство. Такий смисл може й не є надто продуктивним, але його слід нагадати, бо і «матерія», і «природа» то є конечні поняття конкретних наук.

Розвиток науки і філософії поглибив і значно урізноманітнив знання людства про оточуючий світ. Так Арістотель, прийнявши піфагорове уявлення про землю як кулю, додав навколо неї кришталевий купол з зірками. Землю Арістотель поставив у центр Всесвіту. Через 500 років по тому Птолемей (90-160) створює модель, за якою Земля є нерухомим центром Всесвіту, а Сонце та планети рухаються навколо неї. У XVI ст. Ніколай Копернік (1473-1543) змінює цю картину на геліоцентричну, а Джордано Бруно (1548-1600) дещо пізніше вводить ще й ідею нескінченності природи і незліченності світів, Галілео Галілей (1564-1642) обґрунтовує думку про схожість небесних і земних тіл, Ісаак Ньютон (1643-1727) формулює закон всесвітнього тяжіння.

Завершеність і досконалість механіки надихнули Іммануїла Канта (1724-1804) на розробку гіпотези про походження сонячної системи з первинної туманності завдяки гравітаційним процесам, і це дало йому змогу проголосити в одному з творів: «Дайте мені матерію і я побудую з неї Всесвіт!».

Пізнання природи як Всесвіту досягло сьогодні великих успіхів. У природознавстві під Всесвітом (або Метагалактикою) розуміють найбільшу природну сферу, доступну нам для спостереження і дослідження. Відомо, що Земля (її середній діаметр дорівнює приблизно 12,7 тис. км) - планета Сонячної системи (діаметр цієї системи - 10 млрд км), Сонце входить до нашої Галактики (від грец. γαλακτικός - молочний), що є частиною Метагалактики. Так званий Молочний шлях, який кожний спостерігав на зоряному нічному небі, і є нашою Галактикою. [6, с.-274-356].

Здобутки науки стосовно устрою Всесвіту, не вичерпують весь теперішній зміст поняття природи. Гегель свого часу справедливо зауважував, що фізиці нічого присвоювати право тлумачення змісту поняття

природи, бо не вона його створила. Про це свідчить сама історія слова “природа” (у більшості європейських мов закріпився латинський варіант – “натура”).

Отже, однією з перших і найбільш важливих частин світу, до якої людство визначало своє відношення, була природа. Філософія, відбиваючи світоглядні запити, з самого початку також звертає свою увагу до природи. Категорія буття допомогла нам попередньо усвідомити таку просту річ: перш ніж людина досягне думкою своє відношення до світу, вона повинна мати світ в наявності, тобто сущим. І ми прагнули осмислити всі можливі відтінки «буття». Серед форм буття, які не залежать від нашої свідомості, що існували і можуть існувати незалежно від людського втручання, є й природа.

Список використаної літератури

1. Вернадский В.И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планетное явление. Книга вторая. М., 1977. -312 с.
2. Дерево мировое // Мифы народов мира. Энциклопедия. Т.1. М., 1991. -398-406 с.
3. Думка Стародавнього світу. – К., 1994. – 639 с.
4. Жеребкін С. Міф про метафізику //Філософська думка. 1998. - 98-120 с.
5. Кондзьолка В. Історія середньовічної філософії. – Львів, 2001 р. - 47 с.
6. Рассел, Бертран. Человеческое познание: Его сфера и границы. К., 1997. - 274-356 с.

УДК 1(091)

ФЕДОРОВ Артем Олексійович,
студент факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода — видатний український філософ - містик, богослов, поет, педагог, можливо, і композитор літургійної музики. Мав значний вплив на сучасників і подальші покоління своїми байками, піснями, філософськими творами, а також способом життя, через що його називали «Сократом».

Г.Сковорода являв собою рідкісний приклад узгодженості своєї філософської системи і власної життєвої поведінки, яка цілковито засновувалась на синтезі емоційної та раціональної сфери людської істоти. Філософ ніколи і ні в чому не поступився своїми переконаннями, не поласився на спокуси, жив саме так, як підказувала йому власна сутність, свою філософську систему творив з голосу цієї сутності, а не на чийсь замовлення. Аскетичний образ мандрівного філософа сприймається багатьма

поколіннями українців як ідеал мудреця-пророка, який навчав свій народ, доносив йому правду про істинне благо.

Основною проблемою філософії Сковороди є людина, її щастя включно з шляхами його досягнення. Ця проблема органічно впливає з філософської системи Сковороди, яка полягає в існуванні "двох натур" і "трьох світів".

Важливою складовою філософії Сковорода є теза про двоїстість у всьому: видиме і невидиме, зовнішнє і внутрішнє, тілесне і духовне, тлінне і вічне, твар і Бог, матерія і форма, старе і нове, явне і таємне. Розшифровка існування "двох натур" слідує безпосередньо з трактату "Про Бога": "...Весь світ складається з двох натур: одна - видима, друга - невидима. Видима натура зветься твар, а невидима - Бог.. у стародавніх [людей] Бог звався "розум всесвітній". Йому в них були різні імена: натура, буття речей, вічність, час, доля, необхідність, фортуна та ін. А в християн найвідоміші йому імена такі: дух, Господь, цар, отець, розум, істина. Що ж до видимої натури, то їй також не одне ім'я, наприклад: речовина чи матерія, земля, плоть, тінь та ін. ...".

Григорій Сковорода створив концепцію трьох світів, яка полягає в існуванні:

- 1) великого або макрокосмосу (Всесвіт);
- 2) малого або мікрокосмосу (людина);
- 3) символічного (біблія, міфологія тощо).

Макрокосмосом, який є першим і головним світом у Сковороди, є весь Всесвіт, що включає в себе все народжене у великому світі і складається з безлічі паралельних світів. Цей світ вічний і безмежний - у ньому немає ні початку, ні кінця. Метою пізнання цього світу є не опис окремих предметів, а розкриття їх невидимої натури - збагнення їх внутрішньої сутності, бо тільки через неї можна осягнути "таємні пружини розвитку всього Всесвіту". При цьому Сковорода вважає, що внутрішня невидима суть речей завжди пов'язана з видимою через зовнішню форму, яка визначається мірою, ритмом, симетрією, пропорцією.

Сковорода, наслідуючи вчення Аристотеля, стверджує, що в основі всіх матеріальних речей лежить єдність чотирьох елементів — вогню, повітря, води і землі. Переносячи цю тезу на людину, тобто мікрокосмос, він стверджує, що саме від рівноваги чотирьох елементів залежить тілесне здоров'я людини.

За твердженням Сковороди, всі речі у великому світі постійно рухаються і складаються з протилежностей, тобто його вчення насичене діалектикою. Виходячи з розуміння Сковородою природи великого світу, в цілому його погляди дослідники визначають як ідеалістичний пантеїзм у своєрідній формі, специфіка якого полягає в тому, що він є перехідною формою від теїзму через об'єктивний ідеалізм до матеріалізму.

Другим з "трьох світів" є малий світ - мікрокосм - світ людини. У трактаті "Симфонія, названа книга АСХАНЬ, про пізнання самого себе" Сковорода від імені одного з дійових осіб "Друга" задає питання «...А що ж

таке людина?»), на що далі слідує відповідь: «Щоб воно не було: чи діло, чи дія, чи слово - все те марнота, якщо воно не отримало свого здійснення в самій людині. Вся оця різновида плоть, уся незмірна незліченність і видимість сходиться в людині і пожирається в людині. ...».

У концепції Сковороди людина є малим світом, мікрокосмосом, що містить в собі всі особливості Всесвіту - макрокосмосу. Тобто людина, по суті, є моделлю великого світу або його зменшеною копією.

Отже, за уявленнями Сковороди, все, що здійснюється в світі - макрокосмі, знаходить своє завершення в людині – мікрокосмі, а можливості пізнання світу людиною безмежні. Прагнення людини до пізнання зводиться до прагнення людини до Бога без посередників, а Богом філософ вважав саму природу, а людину її витвором. Тобто, через пізнання Бога, людина пізнає саму себе. У цьому сенсі Сковорода заперечує вчення про непізнаваність світу, тобто агностицизм.

Разом з тим, важливим аспектом теорії пізнання Сковороди є те, що він не пов'язує зростання людиною своїх пізнань із досягненням матеріальних потреб, що розуміється як людське щастя. Його філософія містить протилежний постулат: чим глибше людина пізнає оточуючий світ і саму себе, тим скромніші повинні бути її матеріальні потреби. Ця думка особливо яскраво виражена в "Притчі, названій "Еродій":

“...Вмій малим ти вдовольнятися. За великим не женися,
Сіті кинуто на лови, їх ти вельми бережися.
Я кажу вам, що не треба у розкошах жити,
На таких, кажу, повсюди розпинають сіті.
Триста впало у неволю з пристрасті в цім часі,
Шістсот плачуть у хворобах – дуже були ласі. ...”.

У творах Сковороди людина виступає мірою всього існуючого, бо перш ніж пізнати великий і символічний світи, людина повинна пізнати саму себе. Саме у пізнанні самого себе він вбачав щастя, яке розцінював як душевний світ і вважав найважливішим для людини.

Третім у концепції "трьох світів" є символічний світ, що ототожнюється Сковородою з Біблією. Хоча, на його думку, Біблійські легенди це фантазія, обман, фальсифікація, небилиці, але вони мають таємниче значення та містять повчальне знання.

Але твори Сковороди свідчать, що у розумінні символічного світу, окрім Біблії, він надає чималого значення також язичницькій міфології. Таким чином, Сковорода урівнює Біблію з міфологією, розглядаючи біблійні сюжети як притчі, що узагальнюють пізнавальний та моральний досвід людства.

Сковорода і сам писав притчі з вигаданими образами, які мали глибоке внутрішнє значення. Тому і Біблію він розглядав як засіб пізнання істини, а збагнення внутрішньої натури він пов'язує з пізнанням краси, вважаючи, що зовнішня форма - це випадкове явище, натомість внутрішня натура є істинним джерелом краси. За допомогою Біблії філософ прагнув змалювати утопічну картину ідеального з погляду моральності світу,

в якому стверджується істинно людський спосіб життя. А саме існування третього світу у Сковороди є необхідним для забезпечення зв'язку двох інших світів, тобто, людини з Богом.

Отже, своєю концепцією про три світи Сковорода розвинув вчення ще античних філософів, поставивши в центр своєї філософської системи людину.

Застосовуючи філософію двох натур і трьох світів до людини, Сковорода робить висновок, що людина може бути щаслива тільки тоді, коли живе у відповідності до закладених природою здібностей.

Роздумами про щастя людини і шляхами його досягнення сповнена вся творчість Сковороди, але найяскравіше представлені вони у трактаті «Розмова, що називається Алфавіт, або Буквар миру», в байках, а також у латиномовних віршах. «Як хочеш бути щасливим, не шукай свого щастя за морями, ...не мандруй по Єрусалимах», бо, як вважав Г. Сковорода, воно не тільки поруч з тобою, воно «всередині тебе»: у твоєму чистому серці, у твоїй чесній душі, що живе за законами Божими і за велінням Божим.

Все, що людині потрібно, їй закладено природою. А завдання людини - пізнати все це в собі, щоб можна було використати з найбільшою користю.

Досягнення щастя залежить тільки від самої людини. Адже щастя міститься в нас самих, пізнаючи себе, ми знаходимо душевний спокій. За Сковородою, щастя можна легко досягти, якщо йти шляхом любові та віри. На думку мислителя усі люди створені для щастя, але не всі отримують його. Він вважає, що ті, хто женеться за багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, тому що у результаті вони мають не щастя, а його привид. Філософ стверджує, що здібності дає людині Бог, при цьому царство Боже міститься всередині самої людини. Отже, людина, прислухаючись до свого внутрішнього голосу, повинна обрати собі заняття, яке приносить їй задоволення, тобто воно повинно відповідати внутрішній схильності.

Так Сковорода формулює тезу про те, що основою щастя є «сродна» праця, тобто та, до якої людина має природні здібності. Відповідно до народної мудрості Сковорода вважав працю джерелом життя, а виховання, на його погляд, мусить здійснюватися за принципом «вродженості», вибору для тієї чи іншої людини якогось виду діяльності в силу її «природи».

Головне джерело нещастя і страждань людей філософ вбачає у несправедливому розподілі праці тогочасного суспільства, який ґрунтується на нерівності. Тому він виступає проти поневолення людини, наруги над її гідністю.

Сковорода стверджував, що «сродна» праця є потребою людського тіла, але водночас і духовною потребою, оскільки вона звеселяє дух, приносить задоволення і насолоду. «Сродна» діяльність характеризується ще й тим, що вона однаково корисна як для суспільства, так і для людини, яка знайшла своє покликання. Саме поєднанням суспільного і особистого інтересів «сродна» праця відрізняється від праці випадкової, або обраної з міркувань користі, слави чи гордості.

Сковорода вважав, що побудувати ідеальне суспільство, де кожен реалізує свої природні здібності у “сродній” праці і отримує насолоду від цього, можна за допомогою освіти та самопізнання. Тому ним проголошується самопізнання як універсальний засіб моральної перебудови світу. Щастя ж, на думку філософа, доступне всім, адже природа нікого не обділила і дає кожній людині однакові шанси при народженні. І головним завданням людини є відвернення уваги від згубних “плотських” жадань та інтересів і пізнання в собі “справжньої людини”, з метою знайти своє покликання і щастя в “сродній” праці.

На думку філософа, щоб уникнути нещастя, людина не повинна займатись діяльністю, що не відповідає її природі, навчатися тому, до чого не лежить душа, дружити з тим, хто не відповідає його природі. Однією з основних ознак «сродної» праці є те, що вона приносить людині насолоду самим процесом її, а не наслідками, винагородою чи славою. Разом з тим, Сковорода наголошує, що така праця не повинна бути важкою для людини, вона повинна приносити їй насолоду. Тема "спорідненої праці" - одна з найважливіших тем, що складають філософську систему Сковороди і набула значення загального принципу, що визначає не тільки людське щастя, але і все людське буття.

Постать Григорія Сковороди займає особливе місце в історико-культурному розвитку України. Це філософ, який зумів гармонійно поєднати філософію і життя. За словами Д. Чижевського, «життя Сковороди є його філософією, а його філософія є його життям». У словах українського мандрівника, викарбуваних потім на його могилі - «Світ ловив мене, та не впіймав» - вкладається розуміння сенсу життя та спрямування всієї філософії Г. Сковороди.

Використані джерела:

1. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода. – 2 вид. випр. – К. : Обрій, 1992. – 472 с.
2. Редактор В.В. Войтович. Сковорода Григорій. Пізнай в собі людину / Пер. М. Кашуба; Пер. поезії В. Войтович. - Львів: Світ, 1995. - 528 с.
3. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 1. — 532 с.; — Т. 2. — 576 с.
4. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди. — Харків, 2004. — 272 с.

УДК 1(091) : 82-1

**БАЛИДІНА Дарія Русланівна,
студентка факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**

**Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент**

РЕЛІГІЯ У СУЧАСНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО

На всіх етапах розвитку людської цивілізації релігія була і залишається одним з найважливіших факторів, що впливають на світогляд і спосіб життя кожного віруючого, а також на відносини в суспільстві в цілому. Кожна релігія ґрунтується на вірі в надприродні сили, організованому поклонінні Богу або богам і на необхідності дотримуватися певних норм і правил. Ідея неминучого зменшення впливу релігії в суспільстві з розвитком прогресу набирала силу щонайменше з XVIII століття і стала аксіомою до середини XX століття, коли в суспільних науках утвердився термін «теорія секуляризації». Секуляризаційна теорія означає, що релігії - раніше прийняті символи, доктрини і інститути - втрачають свій престиж, з економічним розвитком суспільства роль релігії і релігійних інститутів неухильно знижується.

Тим часом кінець XX століття для багатьох несподівано ознаменувався поверненням релігійного фактора в політику і суспільне життя. Світ сьогодні, з деякими винятками, настільки ж люто релігійний, як і завжди. Ідея про те, що модернізація неминуче призводить до занепаду релігії, - помилкова. Доказом цьому служать статистичні дані та результати соціологічних досліджень.

Процес глобалізації торкнувся і релігійної сфери, тому в сучасному світі все більшої ваги набувають основні світові релігії. Яскравим прикладом цього факту може послужити релігійна ситуація на Африканському континенті - якщо ще трохи більше 100 років тому серед населення африканських держав переважали представники місцевих етнорелігій, то зараз всю Африку можна умовно поділити на дві зони - мусульманську (північна частина материка) і християнську (південна частина материка). Найбільш поширеними релігіями в сучасному світі є так звані світові релігії - буддизм, християнство та іслам; кожна з цих релігійних течій має понад мільярд adeptів.

Очевидно, що розквіт світових релігій і поява численних нових релігійних течій прямо залежить від духовних і психологічних потреб людей. Роль релігії в сучасному світі практично не змінилася в порівнянні з тією роллю, яку грали релігійні вірування в минулі століття, якщо не враховувати того факту, що в більшості держав релігія і політика розділені, і священнослужителі не володіють владою робити істотний вплив на політичні та цивільні процеси в країні.

Тим не менш, у багатьох державах релігійні організації мають значний вплив на політичні та соціальні процеси. Також не слід забувати, що релігія формує світогляд віруючих, тому навіть в світських державах релігійні організації опосередковано впливають на життя суспільства, так як вони формують погляди на життя, переконання, а найчастіше - і громадянську позицію громадян, які є членами релігійної громади. Роль релігії в сучасному світі виражається в тому, що вона виконує наступні функції: задоволення духовних потреб людей. Так як більшості людей притаманний інтерес до глобальних філософських питань, саме релігія надає відповіді на ці питання,

а також допомагає людям знайти духовну рівновагу і гармонію. Регулятивна функція релігії. Вона полягає в тому, що кожна релігія має звід встановлених правил і моральних норм, яких повинен дотримуватися кожен віруючий. Тому можна сказати, що релігійні організації створюють і обґрунтовують морально-етичні та поведінкові норми. Втішальна функція релігії. У моменти трагедій, складних життєвих ситуацій і сильних душевних страждань багато людей звертаються до релігії, так як хочуть отримати розраду. У релігійних організаціях люди можуть не тільки отримати потрібну підтримку від віруючих, а й знайти надію на краще, повіривши в можливість допомоги вищих сил. Комунікативна функція релігії. Практично у всіх релігійних організаціях віруючі спілкуються між собою, знаходять серед одновірців товаришів і друзів. Релігія об'єднує людей однієї конфесії в групу, дає їм певні моральні, духовні і ціннісні орієнтири.

Бурхливий розвиток світових релігій і поява багатьох нових релігійних течій на початку ХХІ століття викликало неоднозначну реакцію в суспільстві, так як частина людей почала вітати відродження релігії, а інша частина суспільства висловлюється рішуче проти збільшення впливу релігійних конфесій на суспільство в цілому. Якщо характеризувати ставлення сучасного суспільства до релігії, то можна помітити деякі тенденції, які застосовуються практично до всіх країн: більш лояльне ставлення громадян до релігій, які вважаються традиційними для їх держави, і більш вороже - до нових течій і світових релігій, "конкуруючим" з традиційним віруванням; збільшення зацікавленості релігійними культами, які були поширені в далекому минулому, але вже майже забулися до недавнього часу (спроби відродити віру предків); виникнення і розвиток релігійних течій, які являють собою симбіоз певного напрямку філософії і догм з однієї або відразу декількох релігій; швидке збільшення мусульманської частини суспільства в країнах, де ще кілька десятиліть ця релігія була не дуже поширена; спроби релігійних громад лобіювати свої права і інтереси на законодавчому рівні; поява течій, які протидіють збільшенню ролі релігії в житті держави.

Незважаючи на те, що більшість людей позитивно або лояльно відносяться до різних релігійних течій і до їх прихильникам, спроби віруючих диктувати іншій частині суспільства свої правила часто викликають протест у атеїстів і агностиків.

УДК 091

ДЕЦЮРА Таміла,
студентка факультету аграрного менеджменту,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОЛІТИЧНА МОВА ЯК ВПЛИВ НА МАСОВУ СВІДОМІСТЬ

«Політична мова - це особлива знакова система, призначена саме для політичної комунікації, для вироблення суспільної злагоди, поняття й обґрунтування політичних і соціальних рішень в умовах множинних суспільних інтересів істинно плюралістичного суспільства».

Політична мова обов'язково використовується і в пропаганді і володіє певними закономірностями. Виявлення їх набуває істотне значення зазвичай в тих випадках, коли виявлення пропагандистського ухилу політичних матеріалів представляє певні труднощі. Такими матеріалами найчастіше є інформаційні повідомлення в газетах і журналах.

У практиці пропаганди використовуються певні прийоми та методи, з яких і складається техніка маніпулювання масовою свідомістю аудиторій. Нерідко вплив мови в політичній рекламі є прихованим і має маніпулятивний характер, що призводить до управління свідомістю та поведінкою людей у бажаному для суб'єктів влади напрямку через реалізацію комунікативної та оціночної функції. Оскільки головною метою політичної комунікації є досягнення та утримання влади, то особливої значимості набувають стратегії та тактики впливу, спрямовані на переконання адресата у правильності своєї позиції перед позиціями політичних противників.

Стратегію розглядають як процес розробки та реалізації комунікативного завдання, що має на меті ефективний вплив на адресата. Мовною тактикою слід вважати одну або декілька дій, які сприяють реалізації стратегії. Одна з найважливіших стратегій політичної маніпуляції – стратегія ідентифікації, тобто ототожнення політика з народом.

Суть сучасної маніпуляції полягає навіть не в тому, щоб сформуванню установку на вибір тієї чи іншої політики або політичної партії в ході виборчої кампанії, а в тому, щоб сконструювати таку реальність, в рамках якої електорат взагалі сприймає виборні інститути і виборні процедури як єдино легітимну і ефективну форму вираження волі народу, визнає умови, норми і правила гри, встановлені правлячою політичною елітою, навіть якщо цей режим не користується підтримкою.

Мовні особливості політичної комунікації:

- Кожен політик має свої особливості публічної мовної діяльності. Лінгвісти вивчають ці особливості, описують і створюють мовної портрет політика. Мовні портрети відомих політичних діячів у спрощеному вигляді відомі більшій частині суспільства (це проявляється в тому, що досить послухати уривок телеінтерв'ю і зрозуміти, з ким ведеться бесіда, за манерою розмови, за особливостями вимови і так далі).
- Провідними функціями політичної комунікації є спонукальна, когнітивна та комунікативна. За допомогою тексту необхідно передати інформацію адресату для спонукання його до політичної активності.
- Базовий стиль політичної мовленнєвої діяльності - публіцистичний. Але він знаходиться в постійній взаємодії з розмовним стилем мови, і періодично перетинається з художнім і науковим.

- Для створення цікавого запам'ятовується тексту політики використовують різні мовні засоби виразності - фігуральний вислів. Вони в свою чергу поділяються на стежки (метафора, метонімія, оксюморон, порівняння, перифраз, уособлення і т. Д.) І фігури (анафора, епанафора, риторичні вигуки, парцеляції та ін.). Також можна зустріти авторські неологізми (Філологія).
- Використання переважно загальноживаної лексики, а також емоційно забарвлених слів, а також слів, що мають специфічні значення (оцінки, порівняння, незгоди). Деякі політики використовують просторечну і невнормовану лексику, останню зазвичай з метою епатувати публіку.

Отже, політична мова невіддільна від політичної тематики, яка цілком природна не тільки для офіційної, а й для розмовної мови, або політизація мови визначається політизацією мислення. А цей процес, давно вийшов за рамки будь-якої країни.

Список використаних джерел:

1. Касьянова О. Г. Мова політики та політичний дискурс як взаємозалежні категорії / О. Г. Касьянова // Англістика та американістика. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2013. – Вип. 10. – с. 20-23.
2. Масель, Ю. С. Загальна характеристика стратегій та тактик маніпулювання в англійській політичній рекламі. Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. - Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2012. - с. 514-519.
3. Нагорна Л. Політична мова: зміст і структура поняття / Л. Нагорна // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. - К., 2005. - Вип. 7. - с. 195-207.
4. Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. - К.: Світогляд, 2005. - 315 с.

УДК 091

**ДМИТРЕНКО Анастасія Сергіївна,
студентка факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент**

THE PHILOSOPHY OF PRAGMATISM

The term "pragmatism" comes from the Greek word "practice", that is, "cause" or "action". Pragmatism is a philosophical direction in which practice (experience) acts as the main methodological principle, and the practical effectiveness of different exercises and theories is taken as a criterion for their truth.

The most important ideas of pragmatism originated at the end of the XIX century. in the United States, but it took shape as a current in philosophy and was

especially popular in Europe in the first half of the XX century. Moreover, in the USA in the 1930's pragmatism occupied a position almost official philosophy. The founder of pragmatism is the American scholar Charles Pierce (1839-1914), and Americans William James (1842-1910) and especially John Dewey (1859-1952) contributed greatly to its development, creating its own variant of pragmatism – instrumentalism.

Philosophical views. In the late XIX - early XX centuries. especially widespread were idealistic doctrines, extremely abstract and detached from life. They were mainly taught at European and North American universities. Pragmatism has put forward his "philosophy reconstruction" program, according to which philosophy should have become a means for solving the problems that face a person, and especially in difficult (problem) situations.

In this case, the real world in which a person lives, was interpreted as being "experienced" by a person in his experience, namely human life - as a "stream of emotions" contained in human consciousness. Hence, all the philosophical and naturalistic issues associated with the existence of the external world, its features and laws, is cut off as insignificant. It does not matter what matters is that there is an external world in itself, from where it originated, which lies in its basis, etc .; It is only important how this external world affects us (in our experience) and how we must act ourselves to obtain the results we need. Hence the famous "principle of Pierce": the concept of an object is achieved by considering all the practical consequences arising from the actions with this object. Paying his attention to the fact that consciousness works through language and through the use of language, Pierce paid much attention to the sign nature of the language and thereby laid the foundations of the general theory of signs (semiotics or semiology), which became an independent science in the 20th century.

Human consciousness is understood in pragmatism as an "instrument of adaptation" to the outside world, needed by man to survive in his struggle for existence [1] (as James argued, the mind is a functionally dynamic instrument for adapting to the human habitat). Therefore, the task of consciousness is not in knowing the world, but in justifying successful actions.

All that produces consciousness, that is, ideas, theories, concepts, are only tools or tools for action. It is senseless and useless to raise the question of how correctly our concepts and theories describe the outside world. Their value is that they allow them to get some practical consequences. Accordingly, the truth is understood as usefulness (Dewey), and hence, any theory or doctrine, if they are beneficial, are evaluated as true.

This logic of pragmatism can be explained by the following example. So, in antiquity and in the Middle Ages, it was believed that the illnesses are due to the fact that the evil spirit drove into the human body. And if, following the procedure for the expulsion of evil spirits, we managed to cure a patient, then, this "theory" of the disease is true. And if we cured the patient with the help of modern drugs, then the modern medical theory is true. And if "they" work, both of them, and other theories, then the true can be considered both, despite their fundamental

incompatibility. The choice between several competing theories is determined by their practical effectiveness.

On the other hand, it turns out that if any theory remains purely speculative, that is, no benefit from it cannot be extracted, then it cannot at all be regarded as genuine. The consistent application of the pragmatic approach led James, in particular, to the justification of the religious faith, which, in his opinion, brings to man the undoubted benefits.

Although in the 1930's pragmatism occupied the United States in the prevailing philosophical doctrine, but in the second half of the XX century. he gradually began to descend from the stage. And since the 1970's pragmatism has been completely superseded by analytic philosophy (postpositivism), giving the last significant influence in the formulation and resolution of a number of epistemological and social problems. Particularly noteworthy is the significance of Pierce in the development of semiotic ideas, given the general interest in linguistic issues in the philosophy of the 20th century.

References:

1. Stuhr, J. (Ed.) Pragmatism and Classical American Philosophy: Essential Readings and Interpretive Essays. New York: Oxford University Press, 1999.

УДК 1(091) : 82-1

**ЗИМІНА Марина Сергіївна,
ІЩЕНКО Ярослава Андріївна**
студентки факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Філософія Середньовіччя, утворившись у суспільстві з однозначною орієнтацією на духовні абсолюти, із суцільним пануванням релігії, зайняла специфічне місце в європейському духовному житті того часу: вона обслуговувала богослов'я. Але водночас середньовічна філософія зробила неоціненний внесок в освоєння позачуттєвих сутностей, сприяла нагромадженню нових знань. Тому вона є особливо плідною для вивчення "внутрішньої людини" (Августин) та духовних процесів суспільного життя [1, с. 81].

Залежно від історіософської позиції, середньовіччя як історичну епоху можна вважати або закономірним продовженням античності, або новим витоком історії. Більш прийнятною є друга позиція, яка ґрунтується на концепції історичного коловороту (греко-римська цивілізація занепала, прийшли нові народи і розпочався новий цикл нової цивілізації) [3, с. 75]

Становлення середньовічної філософії поєднане з патристикою (від слова «патер» — «батько», мається на увазі «отець Церкви»). Основні проблеми патристики, що успішно досліджували Квінт Септімії Флоренс Тертуліан, Оріген, Василь Великий, Григорій Нісський, Августин Блаженний та інші, — це, по-перше, проблема суті Бога і його троїстості (тринітарна проблема); по-друге, взаємодія віри і розуму, одкровення християн і мудрості язичників (греків і римлян); по-третє, розуміння історії як руху до визначеної кінцевої мети і визначення мети: «град Божий»; по-четверте, взаємодія волі людини через можливість порятунку або загибелі її душі; по-п'яте, проблема походження Зла у світі і з'ясування, чому його терпить Бог, та ряд інших [2, с.87-88]

Тезу про необ'єднуваність філософії і релігійної віри активно проповідував і Квінт Тертуліан. Стверджувалося, що між Вірою і Розумом немає ніяких точок дотику. Принцип Тертуліана: «Вірую, тому що абсурдно» [2, с.88]

На думку Орігена, Бог — проста природа, що не допускає якої-небудь складності, і «всецільний розум» (розум і джерело розуму). Обґрунтовувалась і нематеріальність Бога, досконалість і вічність якого, за переконанням Орігена, з необхідністю вимагають такого уявлення. Друга вирішальна властивість Бога, теж уперше приписана Орігеном, проявляється в нескінченності [2, с.89].

Наступний період (XIII—XV ст.) в розвитку середньовічної філософії називають схоластиккою. Схоластика (лат. — учений, шкільний) — філософське вчення, в якому поєднані релігійно-філософські засновки з раціоналістичною методикою та формально-логічними проблемами.

Філософія викладалась у школах при монастирях, вона була шкільною мудрістю, звідси і назва — «схола» (з грецької — школа). Пізніше це слово набуло негативного значення, ним стали позначати відірване від життя мудрування. У розвитку схоластики існує два періоди:

1. До XII ст. На цьому етапі домінують ідеї Августина, пов'язані з неоплатонізмом (августиніанство). На думку Августина, Бог є джерело буття, чиста форма, найвища краса, джерело блага. Підтримка буття світу є постійне творення Богом. Якби творча сила Бога припинилася, світ негайно ж повернувся б у небуття [2, с.90].

2. З XIII по XV ст. У цей час поширюються ідеї Фоми Аквінського (1225—1274), який пристосував учення Арістотеля до потреб зміцнення позицій католицизму. За іменем Фундатора цей період схоластики отримав назву томізм. Фома Аквінський виділяє чотири ступені буття:

- царство мінералів, де форма є лише зовнішньою визначеністю речей;
- рослинне царство, де форма виступає як рослинна душа;
- тваринне царство і, відповідно, тваринна душа;
- людина і розумна безсмертна душа.

Церква високо оцінила вчення Фоми Аквінського. Він, як і Августин, був канонізований як святий. У XIX ст. його вчення було поновлене церквою (неотомізм), проголошено офіційною філософією Ватикану [3, с.76].

Література

1. Петрушенко В. Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. 2-е видання, виправлене і доповнене - К.: "Каравела"; Львів: "Новий світ-2000", 2002. - 544 с.
2. Горлач М., Кремень В., Ніколаєнко С., Требін М. та ін. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 1028 с.
3. Євген Причепій, Анатолій Черній, Леонід Чекаль. Філософія. Підручник (Альма-матер). – К.: «Академія», 2009. – 592 с.

УДК 091

КОВБЕЛЬ Юлія,
студентка факультету аграрного менеджменту,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

З давніх давен, чоловіки та жінки виконували різні функції у суспільстві. Чоловікам було довірено здобуття харчування та захист сім'ї від хижаків та ворогів через їх переважну силу та витримку. Жінкам відводилась роль зберігачів сімейного вогнищу, догляд за дітьми, приготування їжі та піклування про чоловіка через їх тендітну натуру та фізичну слабкість. Але з часом, гендерні ролі у суспільстві змінювалися, та жінки отримували права врівень з чоловіками, що було ознакою визнання їх рівності та значення у спільноті. Особливо на протязі 20 століття, жінки змогли досягти успіхів в багатьох галузях дискримінації, включаючи право на голосування, працевлаштування та участь в політичному житті своїх країн. На жаль, не всі країни досягли такого рівню розвитку та захисту гендерної рівності – наприклад, в азіатських та арабських країнах, а також в країнах пострадянського простору, гендерна рівність все ще існує лише на папері, та сфера працевлаштування – одна з найбільш виражених стосовно гендерних обмежень.

Міф. "Прибічники гендерної рівності вважають, що жінки й чоловіки однакові". Це не так: жінки й чоловіки різні хоча б у тому аспекті, що жінка має біологічний потенціал до того, щоб виносити, народити й вигодувати грудьми дитину, а чоловік – ні. Із цим пов'язана низка фізіологічних особливостей і потреб. І ніхто з прибічників гендерної рівності цього очевидного факту не заперечує. Однак така відмінність не означає, що жінка не може мати інших мрій і прагнень, окрім як народжувати дітей, а чоловік мусить пропадати на роботі, заробляючи на матеріальні потреби родини, та

ледве бачити, як ростуть його діти. Прибічники гендерної рівності наголошують на тому, що:

- від гендерних стереотипів потерпають як жінки, так і чоловіки;
- гендерні стереотипи стають на заваді особистісному розвитку людини;
- як жінкам, так і чоловікам потрібні можливості вільно реалізовувати себе як у родинному, так і в суспільному житті залежно від власних особистісних уподобань.

Отже, суть ідеї гендерної рівності зовсім не в тезі про однаковість чоловіків і жінок, а у визнанні цінності особистості кожної людини незалежно від її статі, а також повазі до права кожної людини реалізовувати себе в найрізноманітніших життєвих царинах, не потерпаючи від тиску соціальних обмежень щодо "чоловічих" і "жіночих" справ.

Джудіт Батлер є провідною сучасною філософінею та дослідницею гендеру. Вона навчалася у єврейській школі, де вперше зіткнулася з філософською етикою мислителів єврейського походження. Після цього, вона отримала філософську освіту у Єльському університеті, а згодом почала викладати у різних відомих університетах. Батлер найбільше відома своїми гендерними студіями. Вона запропонувала визначення гендеру, яке є загальноприйнятим на сьогоднішній день: стать визначається біологічно, а гендер – культурно. Вона каже про перформативність гендеру. Перформативність – це те, як ми себе виражаємо, яким чином діємо. Наша поведінка, сформована вихованням та тими базовими цінностями, які ми прийняли, утворює гендер. На думку Батлер, гендеру не існує початково, він існує по мірі того, як ми його виражаємо. Суспільство тисне на нас, змушуючи поводитися відповідно до нашої статі (аби гендер дорівнював статі), і ми маємо бути проти цього насилля.

Більше того, стереотипним є навіть вважати, що існує лише два гендери. Джудіт Батлер вважає, що з огляду на перформативний характер, гендер не є чимось чітко визначеним, строгим та постійним. Гендер є флюїдним, мінливим, адже такою є поведінка кожної людини за різних обставин. Певною мірою, філософія навіть виступає проти визначення та класифікації гендерів, оскільки вважає, що визначеність тягне за собою нормативність. Це означає, що допоки ми приймаємо флюїдність гендеру, люди мають більше свободи самовираження. Якщо ми, скажімо, визначимо навіть 10 гендерів, від кожної людини очікуватимуть відповідну тому чи іншому гендеру поведінку. Коли є визначеність, є свого роду стандарт. А якщо є стандарт, норма. Відповідно, коли щось не є нормою, його змушуватимуть нею стати.

Якщо говорити про безпосередньо філософське підґрунтя роздумів Джудіт Батлер, то варто згадати феноменологічну традицію. Феноменологи закликають не пояснювати, а описувати. Ми маємо описувати наш досвід таким, який він є. Базуючись на цій настанові, філософія і приходять до перформативного конституювання флюїдного гендеру.

Список використаної літератури

1. Джудіт Батлер. «Перформативний гендер». <https://www.youtube.com/watch?v=Bo7o2LYATDc>
2. 2007-2019. Интернет-образование Главное ст. Світові тенденції гендерної рівності на роботі

УДК 091

ОТЧЕНКО Еліна,
студентка факультету аграрного менеджменту,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО МНЕМОТЕХНІКУ

Для кожної людини інформація є невід'ємною частиною життя. Але дуже часто необхідні дані просто не зберігаються в нашій голові. Шукаючи вихід з цієї ситуації, я відкрила для себе таке диво, як мнемоніка. Мнемотехніка – це специфічні техніки, які спрямовані на збереження протягом тривалого часу складного за змістом матеріалу без критичного осмислення. Ці прийоми полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Мнемотехнічні методи базуються в основному на створенні зв'язків та асоціацій між фактами, які необхідно запам'ятати. Вважається, що це слово придумав Піфагор Самоський (6 століття до н.е.). Аристотель також був обізнаний із мистецтвом запам'ятовування. Він розглянув питання пам'яті в одному із своїх трактатів «Про пам'ять».

Можливості запам'ятовування за допомогою методів мнемотехніки в десятки разів перевищують можливості звичайної пам'яті. Так, для людини практично нездійсненна задача запам'ятовування двохсот цифр. Опанувавши методи мнемотехніки, можна запам'ятовувати такий обсяг точних відомостей всього за 10-15 хвилин. Головним секретом мнемотехніки зв'язок зорових образів, які може фіксувати мозок. І надалі під час пригадування одного з образів цієї асоціації наш мозок відтворює всі раніше з'єднані образи. Для мнемотехнічних технік характерно 4 етапи: кодування, запам'ятовування (поєднання 2 образів), запам'ятовування послідовності, закріплення в пам'яті.

Сучасне трактування мнемотехніки – це процес засвоєння нової інформації шляхом утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів і прийомів. Основні прийоми:

«Першої букви»: запам'ятовування чітко визначеної послідовності слів шляхом створення асоціативного зв'язку перших букв слів, що запам'ятовуються, з першими буквами слів спеціально створеного речення або фрази. Чапля Осінь Жде Завзято Буде Сани

Фарбувати для 7 кольорів веселки. Де Ти – ЦиЛиНи для запам'ятовування приголосних, після яких пишеться м'який знак.

Римування: перетворення інформації у вірші, пісні, рядки, зв'язані з певним ритмом чи римою.

Метод Цицерона на просторову уяву: використовується для запам'ятовуванні великих обсягів інформації; суть полягає в створенні матриці образів, тобто послідовної системи асоціацій. Кожна частина ланцюга матриці містить певний образ. І ключові слова асоціюються з кожним образом по чергово. Наприклад, можна уявити, що ви проходитье по знайомій вулиці. Дані, які необхідно запам'ятати, в думках розставляємо по дорозі і прив'язуємо до об'єктів. Таким чином, ви зможете все згадати, якщо уявите цю вулицю.

Метод Айвазовського заснований на тренуванні зорової пам'яті: необхідно подивитися на предмет чи людину протягом 3 секунд, намагаючись запам'ятати якомога більше деталей. Потім заплющіть очі і уявіть образ в деталях, задавайте собі питання про подробиці цього предмета. Далі розплющіть очі на секунду і доповніть образ. Після неодноразового повторення цих дій має скластися максимально повний образ.

Приєм «Матрьошка»: образи з'єднуються парами. В результаті образи складаються в матрьошку, де за меншим образом стоїть більший.

Приєм символізації (метод піктограм) застосовується для запам'ятовування абстрактних понять, що не мають чіткого образного значення.

Приєм прив'язки до добре знайомої інформації: історичні дати, відомі люди, бренди, вислови, фрази.

Запам'ятовування довгих термінів або іноземних слів за допомогою співзвучних: наприклад, слово петрушка англійською буде parsley ['pɑ:rsli], що, особисто для мене, схоже на звучання прізвища Елвіса Преслі.

Запам'ятовування інформації за допомогою знаходження яскравих незвичайних асоціацій (картинки, фрази): звук капання рідини кап-кап-кап полегшує запам'ятовування іменника сыр [kʌr] чашка.

Отже, прийоми мнемотехніки значно полегшують процес запам'ятовування інформації, що, в свою чергу, допомагає мінімізувати час, витрачений на її вивчення, який в сучасному темпі життя є надзвичайно необхідним.

Список використаної літератури:

1. В. Хромов. Мнемотехніка — Мистецтво запам'ятовування [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mova.info/Page2.aspx?11=145>, вільний. — Мнемотехніка — Мистецтво запам'ятовування

2. М. Зиганов, В. Козаренко «Мнемотехника: Запоминание на основе визуального мышления» [Електронний ресурс] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://ariom.ru/litera-dop.html> – Мнемотехника

УДК 1(091) : 82-1

ФЕДИШИН Петро Михайлович,
студент факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент

СУЧАСНА ВІДПОВІДЬ НА ПИТАННЯ «ЩО Є СМЕРТЬ І ЩО Є ПІСЛЯ СМЕРТІ?»

Душу людини можна представити як інформацію, яку людина «накопичила» і зберегла за своє життя: від народження (або злиття статевих клітин, якщо припустити що генетика визначає людську сутність) і до самої смерті (мозку, не тіла). Наше «я» формується завдяки зв'язкам між нейронами у головному мозку. Деякі зв'язки короточасні і швидко зникають – людина/тварина щось забуває, деякі є більш довготривалими і стабільними – щось запам'ятовується. Ці знання (це і власний досвід, і знання «про навколишній світ і способи взаємодії із ним» що були отриманні «зі сторони») формують і визначають людську особистість, інакше кажучи душу.

На сьогоднішній день принцип небуття інформації є основоположним принципом для фізичних теорій наряду із принципом причинності. І якщо інформація нікуди не убуває, навіть після смерті тіла, то виходить що безсмертя душі доказано науково? Не все так просто.

Треба згадати про таке поняття як інформаційна ентропія. У 40-х роках минулого сторіччя Клод Шеннон зайнявся питанням «що є інформація» і як же її вимірювати. Очевидна відповідь, що інформація вимірюється у байтах, а її кількість визначається розміром місця зберігання, вбивається простим прикладом: ясно, що один том, який списаний буквою «а», містить значно менше інформації, ніж один том «Війни і миру». Обсяг однаковий, але інформації міститься різна кількість. Один том, списаний фразою «мама мила раму» несе більше інформації, ніж том «списаний буквою «а», але менше, ніж один том «Війни і миру». При цьому кожний новий символ, що буде доданий у книжку повинен додавати/збільшувати інформацію. Шеннон зв'язав інформацію із вірогідністю появи символу. Якщо символ у потоці зустрічається рідко, то його поява несе більше інформації, якщо часто – то менше. Кожен новий додає інформацію. Маємо, що чим більше ентропія (хаос при генерації символів), тим більше інформації.

Під інформацією у більшості випадків мається на увазі щось, що має хоч якийсь сенс. А наявність сенсу відразу призводить до суб'єктивності –

сенс може сильно відрізнятись, залежно від того хто інформацію сприймає. Геніальність ідеї Шеннона полягає у тому, що він відмовився шукати у інформації сенс – в результаті поняття «інформація» перестало бути чимось суб'єктивним.

Перед тим як перейти до питання «безсмертя душі» розглянемо один приклад. Василь на своє 16-річчя записав на CD-диск улюблені пісні. Через 16 років він знайшов диск і вирішив згадати молодість. Раптом виявляється що кожен другий трек «заїкається», кожен третій читається не повністю, інші не читаються взагалі. Диск «посипався». Питання: інформації стало більше чи менше? Зрозуміло, що із точки зору Василя і деяких стандартів інформації стало менше, «музики» теж стало менше. Із точки зору термодинаміки – ентропія збільшилась, хаоса теж стало більше. А із точки зору Клода Шеннона – інформація змішалась із шумом. Тобто Шеннон розділив інформацію на ту, що несе сенс, і на ту, що не несе, тобто «шум».

Повернемось до питання «безсмертя душі». Поки життя теплиться у тілі, підтримується гомеостаз (структура живого організму), у тому числі підтримується і зв'язок між нейронами у головному мозку. Момент смерті. Зв'язки між нейронами рвуться все швидше і швидше, потім масово гинуть самі нейрони, які згодом навіть не можна розібрати у слизі, що утворився. Хаос збільшується, ентропія зростає, інформація (із точки зору термодинаміки і фізики) теж збільшується. Но зв'язки, що мали хоч якийсь сенс, зникають, інформація, що мала хоч якийсь сенс, замінюються шумом. Душа, як інформаційне відображення людини, перетворюється у нічого не значущий шум...

P.S. Сьогодні смерть втратила свою невідомість. При бажанні, людина може дізнатися що із нею буде відбуватись, і що вона буде відчувати вмираючи. Навіть є сучасна відповідь на питання «а що після?». Єдине, на що немає однозначної відповіді – а чи потрібно їй взагалі знати про це?..

УДК 1(091) : 82-1

**ЯХНОВСЬКА Анастасія Віталіївна,
студентка факультету ветеринарної медицини,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна,
кандидат філософських наук, доцент**

ФІЛОСОФІЯ ПЛАТОНА

Платон - давньогрецький філософ, постать якого стала уособленням філософії як такої. Походив зі старовинного аристократичного роду. Починав як поет і драматург, але вже в 20 років, завдяки Сократу і Кратилу, захопився філософією, відмовившись від поетичної творчості. Близько 387 р. П. заснував власну філософську школу - Академію. Платон є першим в історії філософом, більша частина творчої спадщини котрого дійшла до наших днів.

Корпус платонівських творів, що збереглися, обіймає 34 діалоги (з них 23 вважаються автентичними, а 11 - сумнівними), «Апологію Сократа» і 13 листів; до нього входять також «Визначення» та 7 неавтентичних діалогів. Окрему частину творчості становлять т. зв. «езотеричні», або «неписані» вчення («Навколо Блага»), які Платон вважав за можливе викладати лише усно [1, с. 482].

Філософія Платона охоплює безліч найважливіших тем і сюжетів, але не становить єдиної теоретичної системи. Стрижнем платонівської творчості - як життєвої, так і інтелектуальної - є намагання подолати глибоку кризу і руйнацію основ суспільного устрою, що стали ознакою епохи. Платон створює грандіозну полісну утопію - зразок досконалого суспільства, завдяки чому стає засновником соціального конструктивізму у західній метафізиці. Разом з тим, вирішити проблему досконалого суспільства - того, що не є мінливим встановленням людей, а відображає природу речей, — неможливо без з'ясування сутності самого буття. Вирішення питання «що насправді є, існує?» стало визначальним для творчості Платона [1, с.483].

Платону належить честь відкриття «ідеального». Однак він, на відміну від переважної більшості нас із вами, вважав, що ідеальне існує не тільки в людській голові, але й поза межами людини. Іншими словами, за Платоном, поза дійсним світом існує паралельний світ, який є ідеальним, і в ньому живуть ідеї, тобто узагальнені поняття, схожі на поняття в нашій голові. Ідеї Платон також називав «ейдосами», «сутностями» або «формами», а паралельний світ, в якому вони живуть - «країна Гіперуранія» (уран - означає небо, Гіперуранія - вища за небо). Окрім того, за Платоном, саме цей світ ідей є нерухомою першоосновою, а не повітря, вода, буття чи навіть людина, як вважали до цього. Причому, ідея - це першооснова спільна як для світу, так і для людини. Світ ідей - невидимий, а той світ, який ми бачимо, - це матеріальний світ. Матеріальний світ є відображенням, недосконалою копією світу ідей, яку Бог (Деміург) зліпив із матерії, користуючись світом ідей, як взірцем. Інакше кажучи, є, наприклад, дерево (яке ми бачимо), а в паралельному світі існує ідея (поняття) дерева. Причому ця ідея досконала, а наші видимі дерева - це тільки відображення цього ідеального дерева, які Бог (Деміург) виліпив із матерії. І Бог, і матеріальний світ, і світ ідеальний існували вічно [2, с. 47].

«Держава», або «Політея» вважається центральною працею Платона, в якій він розвиває терміни справедливості та ідей, останній на прикладі своєї концепції ідеальної держави. Написана в 360-370-і роки до н. е. «Держава» складається з діалогів Сократа, які його учень Платон переповідає друзям, перемежовуючи діалоги з прикладами, відступами, повчаннями, цитатами і міфами [1, с. 482]. Людина розвиває одвічно притаманні своїй душі потенції, якості, а виховання лише оформляє, розкриває їх. Визнання вродженості чеснот дало змогу П. обґрунтувати становість моралі. Найвища чеснота, мудрість властива філософам, тому саме вони здатні найефективніше управляти державами. Хоробрість, сила духу є вродженою чеснотою воїнів, захисників держави. Землеробам і ремісникам, на його погляд, властива

помірність. Справедливість він вважав найважливішою чеснотою держави, що уможлиблює існування: «державу ми визнали справедливою, коли наявні в ній три різні за своєю природою стани роблять кожен свою справу». Тому справедливість, згідно з концепцією, означає «займатися своєю справою і не втручатися в чужі». Перехід з одного стану в інший є найбільшою шкодою для держави, найбільшим злочином і несправедливістю. Однак дітей, які мають високі задатки, треба із усією пошаною переводити до вищого стану, і навпаки. Щоб зберегти державний устрій і спосіб життя, П. рекомендував обмежити спілкування з іноземцями, а громадянам своєї держави заборонити виїжджати в інші країни. Особливо важливим, на його думку, було досягнення цілковитої однодумності громадян. Розмірковувати про державні закони, творити їх, обговорювати оцінювати правила поведінки громадян є правом і обов'язком мудреців і правителів. Для збереження спокою в державі він радив вислати за межі країни без права повернення поетів, оскільки вони схильні бентежити уми співгромадян. Тих, хто впав у безчестя через нерозуміння, необхідно, на його думку, відправляти до в'язниці на п'ять років, а за повторну аналогічну провину страчувати, як і вільнодумців. Ідеальна держава П. не передбачала місця для свободи та індивідуальності навіть для воїнів. Правителі мали вирішувати все (зокрема належність людей до певного стану, їхні смаки тощо), тобто громадяни фактично були позбавлені можливості морального вибору [3, с. 301].

Філософія Платона характеризується також своєрідним протиставленням тіла і душі. Тіло – смертне, а душа безсмертна. Тіло живої істоти створене із часточок вогню, землі, води і повітря, позичених у тіла космосу. Призначення тіла – бути тимчасовим вмістилищем душі, її рабом. Як і тіло, душа створена богами. Душі творяться із залишків тієї суміші, із якої Бог створив душу космосу. За Платоном індивідуальна душа складається з двох частин: розумної і нерозумної. За допомогою першої частини людина здатна мислити, а друга сприяє почуттям: завдяки їй людина закохується, відчуває голод і спрагу, буває охоплена іншими почуттями [1, с.483].

Платон відіграв ключову роль у розвитку західної метафізики: вчення про буття надало вищого онтологічного статусу конкретностям навколишнього світу, подавши все розмаїття його форм у вигляді незмінних першообразів; полісна утопія створила ідеал досконалого суспільства і обґрунтувала практику соціальних перетворень. П. мав вирішальний вплив не лише на подальшу античну думку, а й на всю європейську філософську традицію [1, с. 484 - 485].

Література:

1. Платон // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. — Київ : Абрис, 2002. — С. 482. — 742 с.
2. Киричок О. Б. Філософія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Олександр Борисович Киричок Полтава : РВВ ПДАА ,2010. - 381 с.

3. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики : Словник . - Житомир : Вид - во ЖДУ ім . І. Франка , 2014. - 416 с.

ДУДА Іван,
студент економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Учнівська молодь України як об'єкт і суб'єкт соціальної передачі знань, досвіду є інтелектуальним потенціалом, активною, творчою складовою сучасного суспільства. Учнівська молодь є складовою соціальної групи молодь, як соціальна група, має спільні інтереси, мету, являє собою певну цілісність, є учасником різноманітної діяльності, обумовленої періодом навчання, отриманням професії та участю в продуктивній праці суспільства.

Ідентичність і ідентифікація – процес і результат ототожнення себе з іншим суб'єктом. Процес ідентифікації, у результаті якого в особистості формується низка ідентичностей, зокрема й національна, інтенсифікується в студентському віці. Відчуття людиною своєї ідентичності з'являється після розв'язання нею кризи, яка може виникати на п'ятій стадії її психосоціального розвитку – в юності.

Актуальність проблеми зумовлена корінними змінами, які відбуваються у світі, наявністю глобальних проблем, змінами соціально-економічних і політичних реалій українського суспільства. Сьогодні Україна постала перед викликом збереження цілісності та власної державності. Дати необхідну відповідь існуючим загрозам можливо лише якщо громадяни країни будуть усвідомлювати, що незалежність української держави є запорукою їх власного особистісного розвитку та виявлять готовність зробити все від них залежне для благополуччя Батьківщини.

Революція Гідності, яка розпочалася у 2014 році розділила історію нашої країни, історію нашої пам'яті на чіткі «до» і «після», заставила змінити пріоритети, визначитися з ціннісними орієнтаціями.

Серед негативних чинників у вихованні національно-культурної ідентичності підлітків варто визначити інформаційну війну та військову агресію РФ по відношенню до України, де особливий акцент був зроблений на:

- російськомовному населенні, відлученому від української мови;
- перекручуванні історичних фактів та запереченні автентичності української мови та культури та самого існування нації;

- боротьбу за утвердження російської мови як другої державної та витіснення української мови з медіа-ринку;
- використанні політтехнологій та передвиборчих компаній з метою розмежування регіонів України, зіткнення інтересів на основі різниці та поглиблення суперечностей;
- ностальгії за радянським минулим.

Також особливо хочеться відмітити, що до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної традиції, досвіду щодо формування національної ідентичності учнівської молоді, у попередні часи боялися взагалі терміну «національний». Протягом двох десятиліть було розроблено низку концепцій, але жодна не була розгорнута і не втілювалася в конкретні кроки з реалізації через зміну векторів розвитку держави.

Проблеми громадянського виховання завжди були актуальними для педагогічної еліти України. Такі відомі українські діячі, як В. Антонович, М. Драгоманов, М. Грушевський, І. Огієнко, Г. Ващенко, Б. Грінченко, А. Макаренко, В. Сухомлинський та сучасні дослідники звертали увагу у своїх роботах на особливе значення формування громадянських рис молоді. Формування національно-культурної ідентичності має опиратися на:

- історичну правду;
- історичну пам'ять;
- національні ідеали;
- національну гідність;
- національну самосвідомість;
- патріотизм.

Проблема формування в учнів національної самосвідомості та національної ідентичності передбачає й формування національних почуттів, поглядів, переконань, ідеалів, ціннісних орієнтацій, як найголовніших компонентів світогляду громадянина України.

Національна ідентифікація учнівської молоді має певні особливості.

Перша особливість витікає із вікових і психологічних особливостей учнівського віку, цим визначається зміст, форми і методи ідентифікації. Формування національної ідентичності учнівської молоді відбувається в процесі історичного мислення. Також на цей процес впливають ЗМІ, Інтернет, процес глобалізації, позакласна діяльність, інтелектуальні змагання.

Другою важливою особливістю національної ідентифікації учнівської молоді є те, що суб'єкт не є активним учасником історичного процесу, учасником подій, які осмислюються. Це відбувається поетапно, послідовно протягом навчання, на основі варіативних форм пізнавальної та навчальної діяльності.

Третя важлива особливість національної ідентифікації учнівської молоді полягає в тому, що процес здійснюється за допомогою представників старших поколінь та засобів навчання, наприклад, кінофільмів, підручників, зміст яких змінюється. В сучасних умовах творчість, новаторство, політична, моральна і естетична культура педагога мають визначальну роль у формуванні національної ідентифікації.

Сьогодні перед системою освіти стоїть найважливіше завдання у формуванні національної ідентичності учнівської молоді на уроках історії, у забезпеченні знаннями стосовно історії людства та країни (краю), культури, сфери відносин «людина-держава» та напрацювати багатокомпонентні механізми, які не були сталими, а змінювалися впродовж всього життя людини.

Встановлюючи роль національної ідентифікації у становленні «Я-образу» підлітків і юнаків віком 14-20 років, зафіксовані регіональні відмінності у розвитку національної ідентичності респондентів. Так, для підлітків і юнаків із західних регіонів актуальною виявилася ідентифікація зі своєю нацією, водночас їм притаманний високий рівень сформованості національної ідентичності, порівняно з їх ровесниками з півдня і північного сходу держави. Встановлені регіональні відмінності зумовлено специфікою етногенезу та розвитку української нації. Натомість така специфіка й призводить до виникнення суперечливості й неоднозначності у змісті національної ідентичності молоді особистості

Сьогодні відбувається не лише розбудова держави, а й системи освіти, реформування якої покликані стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, національного відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні. Уроки історії мають дати учням необхідні приклади відваги і мужності наших предків, які самовіддано боролися за національну незалежність, виховувати почуття поваги до героїчного минулого нашої Батьківщини, почуття гордості за приналежність до українського народу, сприяти залученню учнівської молоді до розбудови своєї держави.

Враховуючи те, що майбутнє є особливо привабливим для молоді, держава повинна робити все можливе для попередження втрати молоддю довіри до держави як до важливої передумови національного самовизначення. На основі аналізу вторинних соціологічних даних виявлено незмінно негативне ставлення молоді до державних органів. Молоді люди лише в поодиноких випадках звертаються до державних органів. Потрібні органи влади, відповідальні за безпосереднє здійснення державної молодіжної політики.

Метою формування національно-культурної ідентичності є становлення громадянина-патріота України, який усвідомлює свою приналежність до українського народу, причетність до долі країни, її ролі у світовому співтоваристві, а також є носієм української культури, мови, береже історичну пам'ять, цінує культуру, традиції, готовий боронити, розбудовувати Україну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, державу.

Список використаної літератури

1. Білан С. І. Національна ідентифікація учнівської молоді як чинник формування громадянської ідентичності особистості. Молодий вчений. 2015. № 1(1). С. 138-142.

2. Гладун В. Формування національної ідентичності учнівської молоді в освітньому процесі на уроках історії. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. 2016. № 4. С. 99-104.
3. Співак Л.М., Піонтковська Д.В. Проблема національної ідентичності у просторі вікової психології. Науково-практичний журнал «Психологія». Тематичний спецвипуск «Психологія особистості: теорія, досвід, практика». Одеса: ПНЦ НАПН України, 2012. № 6. С. 104-197.

ОДИНЕЦЬ Дмитро,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення мовними проблемами. Численні публікації на мовну тематику в пресі мають переважно полемічний, агітаційний чи звинувачувальний характер. Принагідні і фрагментарні у своїй масі, часто перенасичені плаксивою емоційністю та обережною поблажливістю, вони не надто сприяють формуванню свідомого патріотизму й активної позиції в питаннях національного та мовного буття. Певній частині публікацій властива псевдонауковість, яка подекуди носить антиукраїнський характер.

З огляду на актуалізацію та необхідність науково-незаангажованого підходу до вирішення проблеми мови в контексті формування сучасної української нації, на наш погляд, досить своєчасним є звернення до теоретичної спадщини Й. Фіхте, який став першим зарубіжним мислителем, який обґрунтував взаємозв'язок нації та мови. Зокрема, Й. Г. Фіхте розглядав мову як одну із головних ознак національних відмінностей. На думку німецького дослідника, мова формує глибинний органічний зв'язок людей, а тому її не можна розглядати лише як систему мовних «абстракцій», вона включає весь «чуттєво-образний спосіб вираження». За Й. Г. Фіхте, «не народ висловлює свою свідомість, а його власна свідомість говорить з нього» [5, с. 124].

Загалом Й. Г. Фіхте переконаний, що мова кожного народу знаходиться на межі проникнення чуттєвого і духовного світів, а наявна різноманітність мов, з одного боку, ускладнює людське взаєморозуміння, а з іншого – веде до

внутрішньої консолідації мовної спільноти. Він стверджує, що «Власне не людина говорить, а у ній говорить її людська природа і знаходить спільну мову з іншими собі подібними» [5, с. 124]. Отже, за Й. Г. Фіхте, мова постає головним чинником формування національного характеру, а відтак дає психологічну основу для постання нації. Аналогічні думки висловлювали й німецькі романтики: Й. Г. Гердер, В. Гумбольдт та Ф. Шляєрмахер.

Фактично, Й. Г. Фіхте та німецькі романтики розглядали мову, як головне джерело внутрішнього, особистого, і суспільного життя. Цей й не дивно, адже цілком очевидно, що мова, з одного боку, відтворюється і переживається кожною окремою людиною, а, з іншого – виступає архівом переживань і думок народу, свідком його змагань і долі. Саме тому, сутністю мови виступає не слово, а зміст який із цим словом асоціюється в свідомості людини.

Ідеї німецького романтизму щодо засадничого націєтворчого значення мови знайшли своє яскраве відображення в українській теоретичній думці: спочатку проблему захисту української мови поставив П. Куліш, згодом своє теоретичне оформлення вона знайшла у творчості О. Потебні. Український дослідник, аналогічно Й. Г. Фіхте, переконаний в тому, що «Мова, це не тільки відома система способів пізнання... Мова є водночас шлях усвідомлення естетичних і моральних ідеалів, і в цьому відмінність мов не менш важлива, ніж у ставленні до пізнання» [3, с. 259]. Крім того, учений порівнює мову із зором, оскільки в той час як найменші зміни в будові ока і діяльності зорових нервів неодмінно впливають на все світосприйняття людини, так само й найменші зміни в будові мови спричиняються до інших комбінацій мислення. О. Потебня доводить, що мова постає головною і обов'язковою ознакою єдності народу, знаряддям національної свідомості. Мова завжди постає як продукт «народного духу», відтак саме в мові виражена національна специфіка народу, його світогляд.

Важливе значення для націософії несуть роздуми О. Потебні щодо двомовності, яка не тільки широко нав'язувалася за радянського часу всім неросійським народам, але й широко пропагується в сучасній Україні. Зокрема, український мислитель впевнений, що «Людина, яка розмовляє двома мовами, переходячи від однієї мови до іншої, змінює водночас і характер і напрям плину думки, а плин її далі впливає лише посередньо» [3, с. 260]. Цікаво, що знання двох мов у ранньому віці, на думку О. Потебні, є досить шкідливим, оскільки ускладнює досягнення цілісності світосприйняття, заважає науковій абстракції, роздвоює системи зображення і спілкування. Ці висновки повністю підтверджує й педагогічна теорія початку ХХ століття. В цьому контексті, варто пригадати Міжнародний конгрес у Люксембурзі (1928), де фахівці рішуче відкидали двомовність й обґрунтовували необхідність навчання в школі на рідній мові [1].

Загалом як німецькі так і українські романтики розглядали мову не як зовнішню ознаку, «яку можна поміняти на шаровари з вишиванкою та смокінг» [2, с. 117], залишивши при цьому національну ідентичність, а як важливу складову внутрішнього ества людини та спільноти, що об'єднана за

допомогою мови. На їх думку, мова органічно поєднана з психікою людей, з глибинами свідомого і підсвідомого. Фактично, «мова – це дім духу» (М. Хайдегер), в тому числі і того, що робить англійців англійцями, французів французами, а українців українцями.

Дійсно, такі твердження мають рацію, адже коли припустити, що у нинішній Франції населення й далі говорить кельтською, франконською та латинською мовами, то цілком очевидно, що замість однієї французької нації існувало б аж три, а Франція була б не національною державою, а державою національностей. Тож не дивно, чому в час національного підйому французів – добу великої революції, – вони подбали про планову мовну асиміляцію ще не зовсім зроманізованих чи офранцужених провінцій за допомогою мережі шкіл, і, таким чином, французький народ став природною, національною одиницею [4, с. 136-137].

Список використаної літератури

1. Бочковський О. Вступ до націології . Мюнхен, УТГІ, 1991-1992. URL: <http://www.ukrstor.com/ukrstor/natiologia24.html>
2. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. 218 с.
3. Потебня А.А. Эстетика и поэзия. М.: Искусство, 1976. 614 с.
4. Ребет Л. Теорія нації. Мюнхен, В-во «Сучасна Україна», 1955. 199 с.
5. Фіхте Й. Г. Промови до німецької нації. Мислителі німецького Романтизму. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. 588 с.
6. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
7. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.
8. Сторожук С. В. «Вавилон» как фактор национальной консолидации: европейский и украинский контекст. «Historical projection and modern interpretation of the substance and form of human activity, creativity and aesthetics issue»: materials digest of the XXXIII International Research and Practice Conference (London, October 11 – October 16, 2012). London: IASHE, 2012. P. 90-92. 24.
9. Сторожук С. В. Культурно-психологические признаки этноса (на примере первобытной и рабовладельческой формации). Dynamics of human intelligence evolution, moral and aesthetic world perception and artistic creation»: materials digest of the XX International Scientific and Practical Conferences and the I stages of Research Analytics Championships (London, March 10 – March 13, 2012). London: IASHE, 2012. P. 128-130.
10. Сторожук С. В. Український «Вавилон» в контексті світової та вітчизняної філософської думки / Науковий часопис Національного

педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наук. пр. К., 2012. Вип. 29 (41). С. 218-224.

БАЛЕНКО Мар'яна,
студентка Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

Г. СКОВОРОДА: ФІЛОСОФІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сковорода увійшов в історію української культури як видатний мислитель-філософ. Все його життя й діяльність були спрямовані на поліпшення життя народу, удосконалення існуючого суспільного ладу.

Сковорода постійно жив серед простих людей, знав їх думи й прагнення, співчував бідним і знедоленим, сам розділяв їхню гірку долю. Тому не випадково він поставив перед собою філософську проблему – пояснити сенс життя людини, знайти для неї шлях до щастя і дати відповідь яким повинно бути нове суспільство.

Основним принципом свого філософського вчення Сковорода проголосив систему самопізнання, самовиховання людини. Це, на думку філософа, повинно було створювати передумови для перетворення людей з кріпаків у вільних, щасливих працівників, отже торувати шлях до нових соціальних відносин, до щастя. А право на щастя мають усі люди. Воно належить усім як повітря, сонце, вода.

Сковорода вчив: пізнати себе – значить пізнати свій духовний світ, виробити такі морально-етичні принципи як доброта, правдивість, чесність, справедливість. Пізнати себе – значить знайти в собі природну схильність до тієї чи іншої праці, яка потрібна і корисна не тільки для окремої людини, а й суспільства. Праця, вважав Сковорода, – це смисл життя кожної людини.

Отже, тільки пізнавши себе, свою внутрішню натуру, людина може знати свої можливості, мати впевненість у своїх здібностях, визначити своє місце в суспільстві і принести Йому найбільшу користь.

Сковорода вірив у те, що шляхом самопізнання можна досягти загального щастя для всіх, перетворити хижацький світ у рай на землі. Це звичайно, було утопією. Такі утопії були характерні для всіх просвітників. Поставивши питання про щастя для всіх, для всього народу, Сковорода вирішував тільки внутрішню, морально-психологічну проблему, не помічаючи її безпосередньої залежності від зовнішніх, соціально-політичних факторів.

Філософ був сином своєї епохи, суперечливість розвитку якої своєрідно позначилися на його творчості і поглядах. З одного боку Сковорода вчив про

вічність і первісність матерії, з другого – писав про співіснування двох світів; духовного і матеріального.

З одного боку Сковороді близькою була матеріалістична старогрецька філософія Епікура, а з другого боку – він цікавився ідеалістичною філософією Сократа і Платона. Сковорода не був атеїстом, але він бачив бога не у традиційному образі, а у вигляді світового розуму, вищої закономірності, яка властива всій природі.

Роки мандрівного життя були періодом розквіту філософської діяльності Сковороди, з під його пера один за одним виходили діалоги, трактати, байки, притчі тощо. Сковорода розробляє свою концепцію «двох натур» і «трьох світів» як філософську основу свого вчення про людину про смисл її буття та справжнє щастя. Одна натура – «видима» предмети і явища матеріального світу, друга натура – «невидима» бог, дух, розум, істина. Перший світ – це «макрокосм» всесвіт, другий світ – це «мікрокосм» людина і третій світ – світ символів – Біблія, тобто символічне трактування її текстів.

Обґрунтовуючи матеріальність великого світу Сковорода все-таки вважав рушійною силою невидиму натуру бога, а матерію розглядав лише як «тінь божу», як інертну, пасивну масу, що не має власного джерела руху. Через це у розв'язанні основного питання філософії він стояв на позиціях об'єктивного ідеалізму.

Однак у теорії «трьох світів» основну увагу Сковорода зосереджує не на поясненні «макрокосму», всесвіту, а на вченні про «мікрокосм», про людину, її сутність та шляхи досягнення щастя. Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне.

В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Розкривши розуміння Сковородою людського життя, ми маємо розглянути, як же він мислив саму людину.

Для нього людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм. зі своїми законами існування. У людині зосереджений метафізичне увесь Всесвіт, зокрема у цьому мікрокосмі є й Бог. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе у світі. – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху.

Людину Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя.

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок.

Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється. Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Своєю творчістю і життям Г. Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г. Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії.

Список використаної літератури

1. Драч І.Ф., Кримський С.Б., Попович М.В. Григорій Сковорода: Біографічна повість. К.: Молодь, 1984. 216 с.
2. Стадниченко В. Еретик Сковорода. Зеркало Недели. № 46 (30 листопада – 6 грудня). 2002.
3. Мірчук І. Г.С. Сковорода (нотатки до історії української культури). Український культурологічний альманах. Випуск 39-40. К.: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2000. С. 38-57.
4. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів в 2 т. / За ред. В.І. Шинкарука. Т.1. – К.:Наукова думка, 1973. 532 с.

5. Сагач Г.М. Храм Слова. Духовне красномовство. К.: Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2005. 296 с.
6. Storozhuk S. V., Goyan Y. N. The impact of virtual reality on self-actualization of teenagers: anthropological dimension. Anthropological Measurements Of Philosophical Research. 2016. №. 9. P. 17-28.
7. Storozhuk S., Goian I. Gender existence: correlation between equality and identity. Philosophy and Cosmology. 2017. №18. Pp. 208-218.
8. Storozhuk S, Hoian I., Fedyk O. Conceptual modern gender policy challenges. Cherkasy university bulletin: philosophy, 2019. №. 2. Pp. 15-23.

ПАРХОМЕНКО Назар,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК НЕВІДДІЛЬНА СКЛАДОВА АНТРОПОСОФІЇ Г. СКОВОРОДИ

Видатний український філософ Г.С. Сковорода (1722-1794) був Вихованцем Києво-Могилянської академії. Беручи до уваги досвід минулих наукових досліджень, не заперечуючи, а органічно переосмислюючи досвід та знання попередників. зробимо спробу проаналізувати філософію Г.Сковороди у світлі сучасного бачення.

Звертаючись до творчої спадщини Г. Сковороди не важко помітити, що їхнє основне спрямування зводиться до дослідження людини та її існування. Науку про людину та її щастя Г. Сковорода вважав найважливішою з усіх наук. Міркування щодо цієї проблематики у Г. Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривне пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.

Прагнучи не втратити авторитету проповідника та вчителя, Г. Сковорода, прагне навчити як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Поділяючи світ надвоє – на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, Г. Сковорода по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальный

аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвій необхідності цих понять. Людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра. Буквальне тлумачення положення про необхідність і нерозривність любові та віри обумовлене усвідомленням Г. Сковородою неможливості існування людини у звичайному світі поза цією єдністю.

Але є ще й інший аспект проблеми, те, що називається підтекстовою філософією Сковороди. Любов та віра дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного «Я». Категорії любові та віри несуть у собі глибокий пізнавальний зміст, живлять душу людини, наповнюють її творчою енергією, підштовхують її на шлях дійсного щастя. «Крізь любов та віру людина пізнає себе», – твердить Г. Сковорода. Принцип «Пізнай себе», як відомо, не вперше з'являється у Г. Сковороди. Пріоритет у цьому плані, звичайно ж, належить Сократу. Але принципово новим у Г. Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові. Більше того, мислитель іде ще далі, він розглядає віру і любов не тільки як підґрунтя душі, а й як органічний прояв духовності людини, а причиною цього прояву є, як він вважає, насамперед природні прагнення людини.

Антиподами любові та віри, протилежними за своєю дією на людину, у Г. Сковороди є поняття суму, туги, нудьги, страху. Всі вони, на його думку, роблять душу людини приреченою на розслаблення, позбавляють її здоров'я. Тому Г. Сковорода наполягає на тому, що запорука здоров'я душі – її радість, кураж.

Отже, звертаючись до трактування Г. Сковородою таких категорій, як любов, віра та їхніх антиподів, ми бачимо, що філософ намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення. На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія «щастя». Щастя міститься в нас самих, осягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри. Його досягнення залежить тільки від самої людини, її серця. Всі люди створені для щастя, але не всі отримують його, вважає мислитель. Ті, хто задовольнявся багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягли щастя. Вони отримують не щастя, а його привид, образ, який у кінцевому рахунку перетворюється на прах.

Г. Сковорода наполегливо підкреслює, що люди, у своїй більшості, вступають на легкий шлях видимості щастя, та наводить приклад, що сталося з вченням Епікура про щастя. Люди побачили зовнішній бік його вчення про щастя як насолоду, тому й лають його за це до сьогоднішнього дня. Не в

насолоді щастя, а у чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г. Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик «Пізнай себе» – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його.

Список використаної літератури

- Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». К., 2005. 16 с.
- Storozhuk, S. and I. Goyan. 2016. Greek as the Basis of Gender Stereotypes. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 10:78–89.
- Сторожук С. В. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський вимір): Монографія. К.: ВАДЕКС, 2013. 320 с.
- Storozhuk, S. and Goyan I. The ethnic principle as the basis of civil politics. *Cherkasy University Bulletin: Philosophy*, 2016, 11/13. 31-36.

ПЕТРАШ Дмитро,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сучасний розвиток інформаційного суспільства та засобів комунікації актуалізує проблематику дослідження символічної політики. Це, у свою чергу, вимагає ретельного аналізу характеру та впливу символів в умовах медіатизації політичної дійсності. Політика набуває не просто символічного характеру, символічна дійсність перетворює сферу політики на сферу виробництва символів. Ці тенденції дедалі більше зумовлюють пошуки нових теоретико-методологічних підходів до визначення впливу символів на процеси конструювання та відтворення політичного життя в умовах інформатизації дійсності.

Аналіз досліджень і публікацій показує, що символічна політика належить до наукових тем, які почали активно обговорюватись саме в західній політичній науці. Вітчизняна політологія долучилась до активного вивчення цієї проблематики порівняно нещодавно.

Символи виступають невід'ємним атрибутом політики. Головною особливістю символів є нескінченна кількість внутрішніх значень, що реалізуються в зовнішніх проявах. Це сприяє тому, що символ передає інформацію миттєво, минаючи всі перешкоди для її критичного осмислення реципієнтами. Виходячи з цього, слід зазначити, що політичні символи – потужний ретранслятор у дискурсивних практиках взаємодії політичних акторів, зокрема представників влади, громадян та суспільства.

Символічна політика як особливий вид політичної комунікації формується на основі різних засобів – мас-медійних продуктів, артефактів, ідеологічних конструктів, політичних меседжів.

Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади.

Сучасна символічна політика багато в чому зобов'язана своїм масовим впливом на суспільство візуальному дискурсу. Цей специфічний дискурс розгортається у вигляді репрезентативних символів, які не претендують на істинність або хибність, але виявляються для мільйонів людей основним джерелом інформації про навколишній світ. Саме пріоритетність візуального дискурсу зменшує важливість характеристик логічності та послідовності інформації, безпосередньо осмислення побаченого. Більшого впливу набувають не тексти або аргументи, а яскраві символи та кадри, що легко запам'ятовуються.

На підтвердження тези про важливість та впливовість візуального дискурсу можна зазначити наявність стійких асоціацій кольорів та символів із політичними силами та подіями.

Серед символів українського Майдану 2014 р. одним із найстійкіших є символ «Небесної сотні». Символ «Небесної сотні» використовується у назвах вулиць та площ, літературі, кінематографі, скульптурі тощо. Візуальний та семіотичний дискурси символів та символічної політики акцентують увагу на образному мисленні.

Отже, символічна політика являє собою особливий вид політичної комунікації. Символічна політика використовує характеристики впливу символів на індивідуальну та масову свідомість громадян. З огляду на стрімкий розвиток процесів інформатизації, символічна політика активно ретранслюється за допомогою засобів масової комунікації.

Список використаної літератури

1. Ярошенко В. М., Присяжненко І. О., Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу. Режим доступу: [politics.chdu.edu.ua>article/download/51967/47851](http://politics.chdu.edu.ua/article/download/51967/47851)
2. Сторожук С. В. Генеза нації в контексті західноєвропейського та українського модернізму / Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць. К.: 2011. Вип. 7 (105). С. 41-51. 52.
3. Сторожук С. В. Мультикультуралізм і національна держава: перспективи взаємодії / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство.

ГОРБНЯК Микола,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Історія України надзвичайно цікава та суперечлива. Українська Радянська Республіка була фактично найрозвиненішою серед всіх Республік Радянського Союзу, вона багато разів переживала упадок. Про те, що Радянська влада завадила Україні стати повноцінною державою чи навпаки об'єднала її роздріблені шматки можна довго. Але думаю факт голодомору як пригноблення Українського народу відкидати було б некоректно.

Після розвалу союзу в 1991 Україна до сих пір переживає такий процес як декомунізація. Так як Україна фактично серед республік була одним з ініціаторів розпаду радянського союзу та була на відмінно від інших республік рішучою та патріотичною ,після проголошення незалежності український народ розпочав процес декомунізації.

Декомунізація – це процес позбавлення країни від комуністичного минулого. В Україні декомунізація почалася з освіти та виховання. В 1991 році був повалений манумент на честь Жовтневої революції. Декомунізація України розпочалася ще задовго до Революції гідності хоча варто зазначити що під час революції процес декомунізації прискорився в багато разів, було перейменовано безліч вулиць, будинків, та проспектів.

Але на мою думку є такі пам'ятки архітектури які вже стали більше як просто сліди комуністичного правління. Прикладом цього є ВДНХ на Виставковому центрі в місті Києві та багато інших манументів які на мою думку не заслуговують на демонтаж.

Далеко не всі громадяни України сприйняли закони про декомунізацію спокійно. Але справедливо зазначити що противниками цих законів були люди похилого віку які до сих пір вимірюють все в рублях та живуть в надії на об'єднання Радянського Союзу. Хоча їх можна зрозуміти так як при союзі і справді були порівняно більші виплати та субсидії але це вже зовсім інша тема. Щось було краще щось гірше...

Можна бути патріотами але не треба бути фанатиками можна дивитись в майбутнє але не можна забувати про своє минуле яким би воно не було.

Список використаної літератури

1. Сторожук С. В. Сутність поняття «територіальна нація» у концепції В. Липинського / Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць. – Вип.10(98). К.: 2010. С. 78-87.
2. Сторожук С. В. Амбівалентність національної культури / Релігія та соціум. Міжнародний часопис. Чернівці: Чернівецький нац. університет, 2014. С. 129-134. 15.
3. Сторожук С. В. Нація як об'єкт історико-філософського аналізу: автореф. дис. ...д-ра філос. наук: 09.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 33 с.
4. Сторожук С. В. Нація як засадничий чинник державотворення (європейський контекст). Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць. Вип. 6 (104). 2011. С. 49-59. 17.
5. Сторожук С. В. Специфіка української політичної традиції: історіософський аналіз. Мультиверсум. Філософський альманах. К., 2011. Вип. 8 (106). С. 138-147. 18.
6. Сторожук С. В. Специфіка впливання культури на формування націй. Динамика еволюції людського інтелекта, етико-естетического восприяття мира и художественного творчества: Сб. мат-ов XIII-ой Международной научно-практической конференции. Одесса, 2011. С. 100-102

ХАЛІМОН Катерини,
студентки Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ГЕНДЕРНІ СТЕОТИПИ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

З давніх давен вважалося, що жінка є берегиня дому, сім'ї. Але ж яка роль жінки в українській культурі: вчора, сьогодні, завтра.

До прикладу візьмемо XVI-XVIII ст. Жінки вищих суспільних станів в Україні в XVI-XVIII ст. мали досить широкі спадкові права, на відмінно від більшості країн Західної Європи. Жінки мали право на свою власну думку. Звичаєве право українського народу передбачало участь жінок в копних судах і дозволяло їй в разі відсутності чоловіка виходити і відповідати за нього, то вже від XVIII ст. Жінка поступово почала втрачати цю можливість. Але уже в XVIII ст. став періодом обмеження і позбавлення українських жінок звичайної суспільних прав. Законодавче обмеження дуже сильно вплинуло на суспільне становище жінок, їх сімейні та майнові інтереси.

Образ жінки в культурі суспільства Радянської України. Перш за все, зазначимо відмінності у політиці щодо жінок, яку провадила радянська влада на територіях нашої держави, що у 1922 році були приєднані до СРСР та у ставленні в цей же час до жінки на західноукраїнських землях. Якщо у першому випадку українка отримує офіційно задеклароване право на освіту, то у другому – вона самотійно починає боротися за право на гідну оплату праці, навчання та національну самосвідомість. Применшувати кроки радянської політики на шляху до паритетної демократії в суспільстві не можна, але, як виявилось, у багатьох випадках вони залишалися в статусі де-юре. В реальності ж, селянки-колгоспниці часто не могли отримати паспорт для того, щоб виїхати на навчання в місто. Західноукраїнська жінка в цей час активно боролась за своє право на рівні із чоловіком умови праці, за можливість національного волевиявлення. Це і призвело до того, що з приходом радянської влади на український захід багато українок вступили до лав Української Повстанської Армії, Організації Українських Націоналістів, провадили власну політику в раніше створених об'єднаннях. Це призвело до закриття радянською цензурою багатьох західноукраїнських жіночих видань, у яких були яскраві заклики до самоствердження української нації, до жіночої боротьби (наприклад, «Жінка», «Громадянка», «Жіноча воля», «Діло» тощо). Отже, радикалізм в національній свідомості, що проявлялася в українки на заході, не був притаманний жінкам зі східних земель України. У цьому і полягає основна особливість ролі жінки в культурі суспільства України, яка в 1939 році повністю увійшла до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки.

В 1948р. Генеральна Асамблея ООН прийняла і проголосила загальну декларацію прав людини яка гарантувала:

- Що кожна людина має право на працю на вільний вибір роботи, на справедливі умови праці.

- Кожна людина має право створювати професійні спілки і входити до професійних спілок для захисту своїх інтересів.

Чинне законодавство дає можливість чоловікам і жінкам України рівні можливості і права. На даний час багато хто рахує, що жінка не може стояти на посаді вище чоловіка, бо жінка це слабка стать, яка не може постояти за себе і за інших, але це не так. Бо кожна впевнена в собі жінка яка прагне здобути чогось вищого ніж має, вона обов'язково цього доб'ється навіть якщо будуть казати, що це не так.

З інформаційних джерел ми вияснили, що 53% населення країни, кількість жіночих організацій росте, а кількість жінок в організаціях влади зменшується. В часи Радянського Союзу тільки одна жінка займала пост міністра – Катерина Фурцева . На сьогоднішній день в Україні нема жодної жінки, яка би займала високу посаду в політиці. З розвитком в країні ринкових відносин, багато жінок відкривають свої власні справи, хоча вони і не великі. Також можна сказати і про заробітну плату, що рівень жіночої заробітної плати складатиме 2/3 чоловічої. Гендерна рівність в оплаті праці є прямим порушенням принципу рівної оплати за рівну працю. Жінки

займають низько оплачувані посади, тому що чоловіки витискають жінок з добре оплачуваних.

Список використаної літератури

1. Земзюліна Н. Соціалізація жінок в Радянській Україні 20-х – 30-х. ХХ ст. Українки в історії. Київ: Либідь, 2004.
2. Сторожук С., Гоян І.М., Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії, 2018. Вип. 280. С. 18-29.
3. Storozhuk, S. and Goyan I. Socio-cultural and ideological preconditions of gender equality. Future Human. 2017. Vol. 8.
4. Сторожук С., Гоян І.Н. Гендер как социальный конструкт. Социальное воспитание, 2017. № 2.
5. Сторожук С., Гоян І.Н. Стратегии гендерного равенства как элемент социальной политики. Социальное воспитание, 2018. №1.

ПОДОЛЬСЬКИЙ Андрій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

РОЛЬ КОЛЕКТИВОЇ ПАМ'ЯТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Взаємозв'язок між історичною пам'яттю та національною ідентичністю – це науково доведений факт. Дана тема залишається предметом інтенсивних досліджень, обговорень і дискусій вже протягом довгого часу. Дослідженням цієї теми займаються наукові дисципліни – соціологія, політологія, історіографія, філософія тощо.

Великий мислитель ХХ століття папа Іван Павло II стверджував, що «нації, як окремі індивіди, обдаровані історичною пам'яттю... історії нації, об'єктивовані і зафіксовані письмово, є одним з найважливіших елементів культури – елементом, який є вирішальним для ідентичності нації у вимірах часу» [3 с.83]. Ще одну думку запропонував Т. Кузьо: «Немає пам'яті – немає ідентичності, немає ідентичності – немає нації» [2 с.134]. Проте взаємозв'язок історичної пам'яті та ідентичності нації залишається відкритим питанням, яке дає можливість для інтерпретації.

Як говорив відомий український письменник М. Рильський: «Хто не пам'ятає минулого, той не має майбутнього». Дійсно, щоб рухатися вперед нація повинна пам'ятати і шанувати своє історичне минуле.

А тепер розглянемо конкретно формування ідентичності на прикладі нашої країни – України.

Утворення України як держави почалося з виникнення Київської Русі. Перша згадка про Україну вживається в Київському літописі за 1187р. Територія Київської Русі була великою, тобто на цій території проживали різні етнічні народи. Тобто, якщо ми говоримо про формування української ідентичності, то говоримо не лише про етнічних корінних українців, а про всіх людей, які населяли, проживали і проживають на території України. Адже, кожна нація внесла свій внесок у формування ідентичності.

Щоб правильно сформулювати думку про формування української ідентичності, наведемо цитату українського історика Я. Грицака, який застерігає від надмірної «етнізації»: «Не можна трактувати її лише як результат дії самих лише українських мас, забуваючи про присутність на українських етнічних землях упродовж всієї історії інших національних груп ... кожен з цих народів робив свій внесок в «український проект» [4 с. 21]. Дійсно, визнаючи і усвідомлюючи цей факт ми не лише об'єднуємося, як держава, нація, а і всі разом несемо відповідальність за результати, які отримуємо в майбутньому.

Згадаймо декілька моментів зі всесвітньої історії та історії України, щоб зрозуміти важливість і необхідність єднання всіх національних меншин і українців в цілому. Наприклад, трагедія Бабиного Яру чи депортація кримських татар. Ці події мають стати «місцями пам'яті» всієї нашої нації, органічною частиною українського норову, ці події згуртовують націю навколо спільної трагедії та живлять національну свідомість почуттям співпричетності до всіх цих подій.

Наша історія багата на різні події, але пов'язана з історією інших держав. Це поступово вбиває нашу історичну пам'ять, а отже, і українську ідентичність. Яскраво це описує англійський дослідник історії Е. Вілсон: «... українську ідентичність іще треба «перебудувати», відокремити її від інших національних історій, з якими пов'язувалося життя українців протягом століть – російської, радянської, польської, угорської тощо» [5, с. 378].

Пам'ять українців потребує вивільнення від маси імперсько-радянських стереотипів у сприйнятті історичного минулого держави, які гальмують процес національного самоусвідомлення громадян України.

Виходячи з усього вище сказаного можна зробити висновки, що наша ідентичність напряму залежить від нашого історичного минулого, котре тісно переплітається з історією інших держав. Щоб мати чисту українську індивідуальність ми повинні відсіяти «чужу» історію. Це дасть нам можливість для створення нашої української індивідуальності. Якщо історію нашої країни залишити попередньою і не переглянутою, то матимемо суміш української ідентичності та ідентичностей інших держав. В такому разі наша

індивідуальність вже не є нашою, а набором всіх націй з якими пов'язана наша історія. Коли ми будемо готові прийняти нову історію України без залучення інших держав, тоді ми зможемо остаточно сформувати українську ідентичність.

Список використаної літератури

1. Іван Павло II. Пам'ять та ідентичність. Львів: Літопис, 2005. 167 с.
2. Грицак Я. Страсті за націоналізмом. К.: Критика. 2004. 343 с.
3. Вілсон Е. Українці: несподівана нація. К.: К.І.С. , 2004. 552 с.
4. Сторожук С. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Гуманітарний часопис. 2018. № 1. С. 11-22.
5. Сторожук С. Мультикультуралізм і національна держава: перспективи взаємодії. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наук. пр. К., 2014. Вип. 32 (45) С. 195-203.
6. Кривда Н., Сторожук С. Культурна ідентичність як основа колективної єдності. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(8), Vol.2, June 2018.

КОРЧИНСЬКИЙ Андрій,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ЕТНІЧНІСТЬ ЯК ЗАСІБ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

З різних джерел я зрозумів, що багато хто гадає, що українцем є той хто відповідає таким умовам:

1. Людина сама визнає себе українцем.
2. Людина розмовляє українською мовою.
3. Наявність українського предка.

Якщо це так, тоді багато людей, які увійшли в історію України як славетні митці, політики, вчені і. т. д. але не мають українського предка, не є українцями? Наприклад батьки Лесі Українки були дворянами Російської імперії, Богдан Хмельницький був поляком.

З результатів опитувань, громадяни нашої держави вважають цих людей найвидатнішими українцями на ряду з Тарасом Григоровичем Шевченком. На теперішній час на території України біля половини населення не є українцями, бо вони не розмовляють на державній мові ?

Я гадаю що українцем є та людина, яка визначається духовним критерієм. А Українцями є ті люди, які об'єднанні між собою духовно. Звісно справжнім українцем, не є людина з Алжиру, Туреччини або з Китаю яка прийняла громадянство України і проживає на її території, але ця особа повинена належати українському етносу. Тобто громадянство і етнос це різні поняття. Громадянин – це категорія політична, яка об'єднує людей, наділених правами делегувати своїх представників в органи державної влади усіх рівнів. Етнос історично сформована на визначеній території стійка сукупність людей, що має єдину мову, спільні риси й стабільні особливості культури і психології.

Ще українцем можна назвати ту людину, яка поєднує свою духовну сутність із духовною сутністю етносу.

Тут може виникнути ряд запитань. Що таке “духовна сутність етносу”? Хто її означає? Як я її можу впізнати і як я можу порівняти її з моєю, персональною, духовною сутністю? Та і взагалі, хто і де думає над питанням - Яка моя власна духовна сутність?

Ці питання складні і потребують глибокого вивчення філософів, психологів та інших вчених. Для мене, як для простої людини все на багато простіше. Я знаходжу всі відповіді на рівні відчуттів, які мені кажуть що я українець бо мені добре бути українцем і я гарно себе відчуваю з іншими українцями.

Таким чином, серед тих «критеріїв українця» буде достатньо лише першого критерія. Людина сама визнає себе українцем. Інші умови лише підсилюють це твердження. Якщо особа вважає що вона українець то вона буде по мірі можливості розмовляти українською мовою і матиме українські корені\гени.

Мій висновок є такий. В Україні не є українцем та людина, яка себе не визнає духовно українцем, а має духовну приналежність до іншої культури чи етносу.

Список використаної літератури

1. Сторожук С. В. Культурно-психологические признаки этноса (на примере первобытной и рабовладельческой формации). Dynamics of human intelligence evolution, moral and aesthetic world perception and artistic creation»: materials digest of the International Scientific and Practical Conferences and the stages of Research Analytics Championships (London, March 10 – March 13, 2012). London: IASHE, 2012. P. 128-130. XX I
2. Сторожук С. В. Историософские основания этнокультурного раскола современного украинского общества. «Modern problems of humanity in the context of social relations and international politics development»: materials digest of the International Scientific and Practical Conferences (London, July 31 – August 06, 2012). London: IASHE, 2012. P. 107-109. XXIX

3. Сторожук С. В. Світоглядні підстави української національної ідеї / Вісник Черкаського університету. Серія Філософія № 11 (304). Черкаси: 2014. С. 39.

ІВАНОВ Володимир,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ: СПІЛЬНОТА У ПОШУКАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

На перший погляд, інтеграція в світову спільноту вимагає від держави вражаючих результатів макроекономічного розвитку, політичної стабільності та діючих інститутів права. Назва країни – це лише бренд, сила ж її знаходиться в єдності історичної пам'яті та усвідомленні народу як єдиного цілого. Першим рішучим кроком до руйнування стереотипів залежного суспільства та наявності кількох моделей ідентичності є декомунізація.

Початок звільнення від комуністичної ідеології в Україні по праву можна датувати 2015 роком. Загалом було перейменовано 858 сіл, 48 селищ міського типу та 31 місто, не враховуючи зміну назв вулиць, площ та різних архітектурних об'єктів [3]. Подібним чином був засуджений тоталітарний режим у багатьох країнах колишнього соціалістичного табору – Естонії, Латвії, Литві, Чехії, Словаччині та Польщі.

Процес перейменування топонімів націлений на повернення історичних назв. У випадку відсутності останніх або їх немилозвучності надаються пропозиції присвоїти населеним пунктам нові назви. Також розглядається можливість зміни етимології (наприклад, назву міста Дніпропетровськ пропонували вважати похідною від Святого Петра, а не радянського політичного діяча Г.І. Петровського).

Нерозуміння з боку місцевого населення створило підґрунтя для виникнення конфліктних ситуацій. Найскладнішим виявилось перейменування Кіровограда. За результатами опитування жителі міста підтримали першу його назву – Єлисаветград, однак Всеукраїнська асоціація викладачів української мови і літератури виступила з протестом проти присвоєння місту назви, пов'язаної з Російською імперією, і запропонувала Інгульськ [2, с. 26]. Після тривалих суперечностей було прийнято рішення обрати політично нейтральну назву – Кропивницький – на честь засновника українського театру.

Як говорив Григорій Сковорода: «Безумцеві властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось». Україні, які вирости в

Радянському Союзу, неоднозначно і з незгодою сприймало декомунізацію. Змінити свідомість набагато важче, ніж просто змінити назву міста. Однак, навіть звичайне перейменування вулиць забезпечує не тільки зв'язок між поколіннями, а й «дає змогу послідовно сформувати україноцентричну модель історичної пам'яті, очищену від імперської та особливо радянської історичної спадщини» [1, с. 27].

Комплект цілеспрямованих дій та послідовність загальнодержавної політики може згуртувати суспільство навколо єдиної ідеї. Прикладом є встановлення календарних пам'ятних дат по вшануванню жертв голодомору, політичних репресій, комуністичного та нацистського тоталітарних режимів. Одним із добутоків сучасності стало також переосмислення Другої світової війни та започаткування відзначення 8 травня як Дня пам'яті та примирення.

Українці потребують формування національної системи символів, які зможуть відновити колективну гідність та об'єднати. Одним із таких символів є червоний мак як традиційний символ скорботи, що оспівується в народних думах як образ пролитої козацької крові. Визнання національних героїв, які солідарно визнаються всім суспільством, також формують його ідентичність. Особистості, які захищали, творили та прокладали шлях у майбутнє своєму народові згуртовують навколо себе людей. Це дійсно важливий процес, адже тільки сильна духом нація здатна позбутися стереотипів та подолати будь-які кризові явища.

Список використаної літератури

1. Гурик М.І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 11. С. 26-29.
2. Дрогушевська І. Декомунізація топонімії: концепція повернення історичних назв на карту України. Проблеми безперервної географічної освіти та картографії. 2017. Вип. 26. С. 22-27.
3. Дослідження центру Разумкова: декомунізація сприяє формуванню спільної ідентичності// Український інститут національної пам'яті. 2017. URL: <http://www.memory.gov.ua>
4. Сторожук С. В. Историософские основания этнокультурного раскола современного украинского общества. «Modern problems of humanity in the context of social relations and international politics development»: materials digest of the XXIX International Scientific and Practical Conferences (London, July 31 – August 06, 2012). London: IASHE, 2012. P. 107-109.
5. Сторожук С. В. Світоглядні підстави української національної ідеї / Вісник Черкаського університету. Серія Філософія № 11 (304). Черкаси: 2014. С. 39.

ЗАЇКА Владислав,
студент Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор**

НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ГРУПОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Свята є невід'ємною частиною життя суспільства, складовою духовної культури будь-якого народу. Вони пов'язані з його історією, трудовою діяльністю, психологією, ментальністю, побутом, геосередовищем, народною художньою творчістю, релігією.

В сучасній Україні національні свята, на мою думку, втратили свою вагу, я вважаю обумовлено це досить важкими часами для держави і народу. В наш час свято-це швидше привід для зустрічі з рідними, друзями і в наслідку для веселощів і відволікання від буденності, турбот і повсякденної рутини. А навіщо ж іще свята, запитаєте ви, і я відповім; Так свята для цього і потрібні, але не тільки, з давніх давен люди об'єднували традиції своїх предків і свої сучасні і так формувалось сьогоденне суспільство, наші традиції, наша спадщина ад же хто ми без минулого, без нашої історії. І саме просування і об'єднання цієї культурної спадщини в більшості відбувалося через свята, тому вони є дуже важливою складовою цілісності нації. Сьогодні в Україна намагаються відновити культуру і традиції святкування національних свят.

А тепер давайте розглянемо традиції святкування деяких найбільш знакових свят в нашій культурі:

Святом Хрещення закінчуються Різдвяні святки, які тривають з 7 по 19 січня. Згідно з біблійною розповіддю Христос був охрищений у водах річки Йордан, що і дало другу, народну, назву свята. Напередодні, тобто 18 січня вся родина, як і перед Різдвом збирається за столом. До столу подаються лише пісні страви і готується голодна, або ж Бідна кутя. Чому вона так називається пояснити важко, можливо тому що весь день напередодні Водохрещі не можна нічого не їсти, бо суворий піст. В деяких регіонах України, в основному на Заході, в цей день щедрували. В церквах цього вечора освячують воду, яка набирає особливої сили та цілющості. Хрещенською водою лікують рани, вона допомагає відвернути будь-яке лихо. Отож, прийшовши вранці після вечірньої церковної відправи додому потрібно скропити кожен куточок Вашої оселі свяченою водою, тоді у Вашому домі буде лад та спокій; Як бачите від традиційного святкування мало що залишилось, йдемо далі: Трійця На 50-й день після Великодня православна церква святкує Пятидесятницю.

В Біблії говориться, що саме в цей день на апостлів зійшла благодать Духа Святого. В народі свято Трійці відзначається три дні Перший день, то Зелена, або Клечальна неділя, другий - Клечальний понеділок і третій -

Богодухів день. На Зелену неділю дівчата за допомогою вінків ворожать. Для цього потрібно до та пустити вінки за водою, якщо вони зйдуться, то дівчина цього року вийде заміж. У Зелену неділю треба сходити на кладовище та пом'янути померлих родичів, обов'язково залишивши їм які-небудь наїдки. Після цього влаштовуються різноманітні гуляння зі скоморохами та рядженими. В Клечальній понеділок після церковної відправи освячують поля, аби Господь захистив їх від граду та пожеж. Діти влаштовують цікаві ігри. Одна з яких має назву "Завивати вінки". Третій, Богодухів день, найбільше святкують дівчата, які влаштовують цікаві забави, наприклад, "Водити тополлю". Суть її полягає в тому, що серед гурту дівчат обирають найгарнішу, яка і виконує роль Тополі. Потім цю красуню, аби її ніхто не впізнав, прикрашають вінками. Разом з веселою юрбою, Тополя ходить по домівках і господар кожного дому в який вона зайде має її щедро віддячити. Також цього дня освячували криниці. Так було колись, а що залишилось сьогодні, думаю відповідь ви маєте самі.

Сама форма свят змінювалася із культурно-історичними процесами у суспільстві. До нашого часу дійшло мало традиційних форм відзначення свят. Але маючи чималий запас інформації про свята, можна сформувати прекрасну систему дозвілля. Можна збагатити традиційними елементами проведення дозвілля. Досить актуальним є цей спосіб проведення свят на рівні міста. Для міського населення, яке зазвичай мало обізнане з народними традиціями і обрядами, буде дуже цікаво і корисно. Це дозволяє піднести національний дух, пізнати культуру народу і просто цікаво провести час. Особливо корисним є залучення календарних свят для проведення культурно-дозвілевих дійств у закладах освіти. Учні, студенти готувались до таких заходів, досліджують, вивчають історію свят, що в свою чергу дозволяє проводити і вивчення народних традицій, і виховання у молоді національної свідомості, і загалом збагатити знання про народну культуру. До того ж збільшуються дозвілеві форми проведення культурно-масових дійств. Так у основній частині подана інформація про суть свята, традиції і обряди, які можна використати при написанні сценарію до культурно-дозвілевих дійств.

Список використаної літератури

1. Сторожук С. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Гуманітарний часопис. 2018. № 1. С. 11-22.
2. Сторожук С. Мультикультуралізм і національна держава: перспективи взаємодії. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наук. пр. К., 2014. Вип. 32 (45) С. 195-203.
3. Кривда Н., Сторожук С. Культурна ідентичність як основа колективної єдності. International Journal of Innovative Technologies in Social Science. 4(8), Vol.2, June 2018.

**студент економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор**

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Історично склалося так, що після монгольського нашестя український народ був завжди під економічним, політичним і національним гнітом, що польсько-литовської, австро-угорської держав, так і Російської імперії. Іноземне ярмо намагалось знищити незалежність, державність і навіть саму назву «Україна». Русифікація була настільки жорстокою, що протягом трьох століть українців намагалися переконати, що ми – «малороси», «другорядна» нація.

Царський уряд, а потім і радянський уряд, проводили жорстку політику проти розвитку українознавства. Але завдяки українській еліті, а саме тим представникам, які не змогли прийняти цю ситуацію, розвивалися українські дослідження.

Сьогодні можна виділити наступні етапи розвитку українознавства:

I етап – пов'язаний з утворенням Київської держави і встановленням її міжнародної влади, дослідження – як за межами батьківщини (твори грецьких, римських і візантійських дослідників), так і на території України.

II етап – час розквіту Великого князівства Києва, який характеризується появою літописної літератури (Галицько-Волинська літопис, Повість минулих літ, тощо).

III етап – епоха Гетьманщини, що характеризується появою козацьких літописів, що особливо важливо, оскільки охоплює події з Київської Русі до XVII ст. У цей період вийшов твір І. Гізеля «Синопис».

IV етап – XIX століття характеризується багатомірними дослідженнями українського етносу в історії, етнології, фольклорі, соціально-економічній, національній, конфесійній, філософській, мовній сферах. Це період, коли українознавство з творів В. Антоновича, М. Драгоманова, І. Котляревського переходить до робіт Г. Сковороди і Т. Шевченка, а також до синтезу багатотомного видання М. Грушевського «Історія України-Руси».

V етап – це межа XIX-XX століть до початку 30-х років. Вона характеризується утвердженням ідеалу національно-духовного і політико-державного відродження, а, отже, і розквітом українознавства як науки.

З 1918 р. Починають виникати українськомовні видання всіх відділів Української академії наук. Важливу роль на цьому етапі відіграли І. Франко,

Л. Українка, Б. Грінченко, А. Кримський, В. Вернадський та багато інших видатних українців.

Останній етап пов'язаний з розвитком української суверенної держави у 1990-х роках і до наших днів. Характерний той факт, що українознавство впроваджується як у науковій системі, так і в системі освіти, культури та державного управління.

На моє глибоке переконання роль нації є основою української ідентичності.

Сьогодні, в умовах незалежної держави, питання про відродження нації стоїть доволі гостро. Активним засобом цього є формування національної гідності людини і гордості за свою батьківщину, для свого народу, відмова від почуття національної другорядності, яка була насаджувалася роками.

Дослідники вже не сумніваються, що кожна нація є «від Бога», отже має космічно-природне походження, самодостатня і унікальна. Предметом науки є інтерес, яка формується нація? Чи змінюються вони? Якщо для більшості істориків і філософів природа є головним чинником націй, то ідеологи церкви і політики прагнуть підкреслити на фідеїстичну основу. Це змушує деяких покладатися на досвід історії – інші в підході до проблеми перш за все ставлять ірраціоналізм і месіанізм.

Народність, плем'я – це ланки спільноти, які мають особливості етносу в глибині, а в довгостроковій перспективі – нації і держави. Але не кожен етнос переростає в націю і факт, що індивідуальний етнос і з втратою державності не втрачають внутрішніх властивостей і рис.

З цієї точки зору, історія розпаду Київської Русі є повчальною, оскільки присутність різних етнічних груп послаблювала нашу правову державу, її було легше перемогти, але водночас він також довів її природну незламність.

Протягом XVIII-XIX ст. було поставлено питання, чи повинна Україна бути державою чи ні? І були сили, які під викликом обставин говорили: спасіння у формуванні спільноти іншого типу - національних держав!

Важливим кроком стало формування політичної нації як нової якості етнічної групи. У зв'язку з цим сповідь Т.Шевченка була абсолютно виправданою: «моє життя є частиною життя моєї Батьківщини». Саме Шевченко запитував не лише про долю і роль, а й про природу нації в цілому. Він не сумнівався, що українці мають свій характер.

Я вважаю, що сьогодні ми можемо твердо сказати, що українське почуття єдності, співане в історичних піснях, не втрачено, незважаючи на репресії, голод і війну. Ми доводимо це ще й не тільки для себе, а й для всього світу.

Але, як кажуть, немає роду без вироку. Багато особистостей минулого і сьогодення кинули тінь на образ українського народу.

Я переконаний, що не слід забувати: репутація нашого народу, доля України, залежить від дій кожного з нас. Тож будьмо по відношенню одне до одного одностайними, товаришами та друзями, адже ми український народ, незалежно від того де ми живемо на заході чи на сході, якою мовою спілкуємося та яку віру сповідуємо.

Сьогодні ми не маємо права бути національно неактивними. Перетворення нашого громадянства в справжню українську націю – це наша найважливіша мета. Ми повинні скористатися тим шансом, який дала нам історія, і зробити все залежним від нас, щоб наш народ і наша держава зайняли гідне місце в міжнародній спільноті.

На мою думку, наші пращури залишили нам у спадок прекрасну землю. На ній можна не тільки жити, а й процвітати, якщо кожную справу робити з розумом. Мені здається, наша безгосподарність зумовлена лише нашим національним менталітетом. Нам треба навчитися доводити справи до логічного завершення.

Тому мій висновок такий – замало просто милуватися і любити Україну чи гордитися тим, що ти є часткою українського народу, а кожен має визначити своє місце у відродженні держави і присвятити своє життя цьому покликанню.

Список використаної літератури

1. Кононенко П.П. Українознавство: Підручник для вищих навчальних закладів. К., 2005. С. 23-24.
2. Половець В.М. Українознавство. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Чернігів: Просвіта, 2006. С. 74-77.
3. Сторожук С. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір / С. В. Сторожук, І. М. Гоян, О. В. Федик // Гуманітарний часопис. 2018. № 1. С. 11-22.

**ГОЛОЮХ Богданна Вікторівна,
студентка Інституту енергетики,
автоматики і енергозбереження
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СТОРОЖУК Світлана Володимирівна,
доктор філософських наук, професор**

У ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

На сьогоднішній день політичний напрям України приділяє велику увагу орієнтації на Європу. Так як цей вибір відкриє нові можливості співпрацювання з іншими країнами Європи які більш технологічно розвинені. Дасть змогу посилити економіку країни в перспективі. І зміцнити відносини з країнами Європи. На теперішньому етапі розвитку країни процес інтеграції стає більш потрібним, тому що потреба в модернізації у всіх напрямках життєдіяльності українського народу та приходу до кращих стандартів життя.

Україна яка до недавніх пір була однією із засновниць СНД приділяє велику увагу розвитку торгівлі з країнами СНД на засадах суверенного партнерства, взаємозв'язку і вигідних умов.

Стратегічний план щодо партнерства зі сходом могло б допомогти Україні сформулювати власний план для успішного вступу до ЄС. Домовленості про умови з Європою може допомогти українській економіці так як відкриваються торгівельні шляхи з Європою, і можливістю для більш дешевої сировини, для перспективи розвитку внутрішньої економіки, відкрити нові технології і відкрити нові шляхи для збуту української сировини.

Столиця надає умови партнерства з європейськими програмами фінансування українським потужностям що в перспективі дасть можливість модернізації підприємств. Але так як європейський ринок є конкурентоспроможним, українська влада прагне до відкритої співпраці.

Європейський союз – це можливість України в більш розвиненій демократії та забезпечені більш сприятливих економічних прибутків.

Українська держава добре вивчила фінансування аграрних країн Євросоюзу. Видно що країні, яка не належить до Європейського Союзу, важко зазіхати на отримання усіх повноваження фінансування. Одночасно здібність агропромислового комплексу України надає права створювати результативні підприємства навіть без потреби фінансування. Підприємцям та фермерам необхідні малоцінні фінансові запаси. Європейський Союз та Україна могли би створити колективний Аграрний фонд фінансування, який міг би покривати вітчизняним компаніям навички до кредитної допомоги під невеликий процент.

Збагнути свою відповідальність за стан проблем у країні, складність економічних витрат і необхідність витратити велику кількість фінансів для переходу економіки нашої країни до економіки європейських країн по вимогам стандартів.

Я вважаю, що перехід України є дуже важким і має складати в собі багато планів, і так щоб надати необхідну захищеність національних інтересів країни. На теперішньому етапі найважливішим є питання щодо утворення найкращих умов до переходу України до європейських структур.

Список використаної літератури

1. Сторожук С. Проблема визначення сутності держави: соціокультурний та історико-філософський контекст. Гілея: науковий вісник. 2014. С. 190–194.
2. Сторожук С. Нація: історія і теорія проблеми (історико-філософський вимір). К.: Вадекс, 2013. 320 с.
3. Сторожук С. В. Теоретичні засади трансформації цінностей української нації в контексті історіософії В. Липинського. «The value system of modern society»: materials digest of the XVII International Scientific and Practical Conference (London, January 19-January 23, 2012). Odessa: InPress, 2012. P. 148-149.

**ЛАПТЄВА Д.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів**

**і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент**

ПИТАННЯ ОСВІТИ У ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода навчавшись у Києво – Могилянській академії вивчив класичні та європейські мови, не закінчивши академію вирішив подорожувати європейськими університетами, не повертаючись в академію прийняв практику домашнього вчителя.

Для України Г. Сковорода заклав основи філософії освіти майбутнього, яку розумів як складний процес, у котрому має приділятися належна увага як до "зовнішнього", світському знанню, так і знанню "внутрішнього", що полягає не лише у вивченні святих текстів, але й в умінні знайти себе в суспільстві, обрати власний життєвий шлях.

Важливу у цьому процесі роль повинен відіграти учитель, який належними знаннями, життєвим досвідом, власним прикладом повинен допомагати учневі навчатися.

Учитель повинен навчати молодих людей наставляючи їх на шлях істини і щастя, таким чином, людина зосереджується на власному покликанні і робить його справою свого життя. За Сковородою освіта допомагає усвідомити учневі духовність, весь освітній процес покладений на те щоб знайти в учневі самого себе і своє внутрішнє «я».

Людина не досягне багатства і внутрішньої гармонії якщо шукатиме поза собою якісь блага. Основна мета виховання навчити самоаналізу, що допоможе стати на правильний життєвий шлях і розвивати свої здібності відповідно до фаху. Людина знаходить ту справу задля якої вона народилась і призначена Богом, це мить коли людина знайшла свій життєвий шлях, щастя та рівновагу.

Якщо людина не навчена самоаналізу і обирає справу задля збагачення, прибутків, престижу то вона навіть серед таких благ приречена бути незадоволеною і страждати і ніщо не допоможе їй уникнути цих страждань. Г. Сковорода не тільки міркував якою має бути освіта, у чому сенс пізнання але й сам долучався в ролі вчителя.

Бувши філософом – педагогом він покладав зусилля на те щоб учень віднайшов себе, власну внутрішню божественну сутність, не примусами і покараннями а любов'ю та довірою, уважно придивлявся до духовного стану, рівня розвитку та здібностей у потрібний момент давав імпульс для їх удосконалення, працював у Харківському колегіумі, де по своєму оцінював учнів, міг стати ректором але відмовився. З 1753 працював у Переяславському колегіумі та через свої новаторські ідеї які не оцінило керівництво змушений був звільнитися.

Для України Сковорода заклав основи філософії майбутнього він говорив що людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але

прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра. Наука про людину і її щастя найважливіша серед усіх.

КУЦ А.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

КОРДОЦЕНТРИЗМ У ФІЛОСОФІЇ СКОВОРОДИ

Серце має власні розумні підвалини, про які розумові нічого не відомо. Одне із центральних місць у світоглядній системі Григорія Сковороди посідає теза про найважливіше, найглибше – емоційно-вольовий початок людини – серце. З нього випливає все: і думка, і прагнення, і почуття. Моральність людини теж повинна бути звернена до серця. Звідси вимога: "пізнай себе", "поглянь у себе" тощо.

Осмислюючи серце, Г.Сковорода говорить про «думки серця», про його «безодню», навіть про Бога у серці. Інколи він поєднує думки, душу, «розум» і серце як одне й те саме. Поряд зі «старим» серцем він веде мову й про «нове» серце – «нового Адама», Христа, «істинну людину». Спробуємо збагнути, як і в якій площині розглядав Сковорода феномен серця?

Відомо, що для Г.Сковороди серце позначало не фізичний орган і не прості людські емоції, а щось незмірно більше і глибше. За його словами, серце – це безодня, яка одкривається в людській істоті. Безодня, що є джерелом усіх наших думок, почуттів і дій. Своєю концепцією «серця» Г.Сковорода передбачив відкриття психології ХХ ст., а зокрема теорії Карла Юнга про позасвідоме, включно з колективним позасвідомим. Серце в Сковороди – це той безмежний психо-простір за межами свідомості, що містить знання глибше і ширше від знання інтелекту. І серце пов'язане з ідеєю людини-мікрокосмосу, в якому живе відбиття усіх правд і містерій всесвіту. Тому, для Сковороди, пізнавши себе не поверховим розумом, а глибиною серця, людина пізнає Бога.

Секрет щастя за Г.Сковородою в найпростішій істині. Тобто секрет щастя в тобі самому, в твоєму серці, повному любові! Комусь життя цього філософа здається занадто далеким від сучасності. Адже нам так часто доводиться робити не те, що ми насправді хочемо: заради своєї сім'ї, щоб вижити, досягти благополуччя. Але людині не так вже й багато потрібно для щастя. Ганяючись за примарним матеріальним щастям, ми порушуємо божественний закон, який полягає в тому, що всім на світі управляє любов. Ми робимо те, що не любимо, живемо з тими, кого не любимо, поруч з нами знаходяться чужі люди, яких ми так і не навчилися любити. Врешті-решт, ми

не любимо навіть самих себе, не вмiючи знаходити в собі Бога. Ми не слухаємо і не чуємо свого серця. Проте, на думку Григорія Сковороди, справжній секрет щастя знаходиться саме в нашому серці. Може, нам варто прислухатися до слів видатного філософа всіх часів і народів? Із серця піднімається, виростає і думка, і прагнення, і відчуття. На «серце» людини повинна бути звернена і головна увага моральної чинності людини. Звідси вимога «пізнай себе», «поглянь у себе» і т. д. Відціля і визнання рівноцінності різних людських типів і людських індивідумів. Відціля ж і своєрідна теорія «нерівної рівності» людей щодо їх морального та релігійного життя.

«Серце», як це стає зрозумілим із його характеристики, є для Г.Сковороди позасвідоме (скоріше «над-свідоме» ніж «під-свідоме»). І цікаво те, що продовжуючи платонівську і християнську традицію, Сковорода малює це позасвідоме не як нижче в порівнянні до свідомого психічного життя, а як вище і глибше, не як джерело порушень і збочень у «нормальному» ході психічних переживань, а джерело усього доброго та світлого, не як сліпу силу, а скоріше як провидчу та пророчу.

У контексті традицій філософствування для Григорія Сковороди серце є любов'ю до мудрості. А справжня мудрість – це спосіб життя, який базується на пошукові істини й на існуванні згідно з цією істиною.

Із цим пов'язане акцентування уваги на ролі серця як центру духовного життя людини, сили, яка керує перетворенням людини. На думку Г.Сковороди, серце – істинно людське в людині, воно проводить людину шляхом самовдосконалення.

Пізнання можливе лише через людину. Головним інструментом пізнання є серце. Людина повинна знайти в серці останній критерій, основу пізнання і життя. У діалозі "Наркіс. Розмова про те: пізнай себе" Григорій Сковорода назвав людське серце "головою усього в людині". Істинною людиною є серце в людині, а глибоке серце, одному лише Богові пізнаванне, є ніщо інше як необмежена безодня наших думок.

ІВАНОВА А.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

СИМВОЛІЗМ ЯК ОСНОВА ПОЛІТИКИ

Основою політики є система символів. Політичні технології полягають у задаванні контексту, політичного тренду в умовах реалізації поставлених задач. Це нагадує впровадження певного символічного коду, схожого на

певну азбуку (кирилиця, латиниця). Кожен символ має свій знак і звучання, а механізм поєднання цих символів є вже функцією знакової системи.

Символічна політика є видом політики, який діє в царині політичної свідомості та спрямований на конструювання і підтримання легітимності влади на рівні довіри до її інститутів і обличчя. Вона реалізується через субституції (підміна політичної реальності в свідомості громадян), відтворення існуючого кредитування або суспільного договору в символічних діях, нагнітання чогось (підміна політичної реальності та шантаж політичної свідомості маніпулятивними засобами), відтворення харизматичного права на легітимну владу.

Дослідження символічної політики – спроба визначити специфічну функцію політичної системи, яка змінила свою якість з огляду на зміну основоположних засобів політики в світових масштабах. Економічна політика держави включає управління державними багатствами, відображає ступінь участі держави в розподілі благ. Символічна політика є управлінням у сфері свідомості, що відображає ступінь впливу держави на поведінку своїх громадян з метою самовідтворення і життєдіяльності.

Змістом символічної політики є виробництво довіри до політичної влади, або її функціональних замінників і уособлень. Символічна політика складається зі взаємопов'язаних технологій трансформації та присвоєння символічного капіталу суб'єктами політичної влади. Технології символічної політики пов'язують політичні та соціально-політичні інститути з політико-культурними структурами, що визначають поведінку індивіда стосовно структури розподілу політичної влади та режиму її здійснення. Символічна політика є системою політичних технологій, серед яких можна виділити політичну міфологізацію, політичну ритуалізацію та політичну номіналізацію.

Від інших видів політики символічна політика відрізняється об'єктом застосування та знаряддям, інструментами реалізації. Отже, об'єктом символічної політики є політичний дискурс та символічні пласти масової свідомості. Політичний дискурс є простором смислів, якими оперують як політичні діячі, так і пересічні громадяни, а перш за все – політична наука, в надрах якої зароджуються або черпають обґрунтування політичні проекти. Вплив на політичний дискурс, що є механізмом переведення політичного порядку в символічний та навпаки, є основною метою символічної політики.

Символічна політика як явище і процес застосування (використання) символічного ресурсу влади має своєю умовою наявність впливу технологічних законів ЗМІ на політичний процес в політичній системі, тобто розгортання політичного режиму. Сьогодні в політичній науці, головним чином від політтехнологів, творців виборчих кампаній, можна почути термін „медіатизація політики” (Г. Павловський). Саме тут знаходимо аргументацію щодо чітко вираженої тенденції поширення процесу, при якому політичне життя переміщується в символічний простір мас-медіа. Режим роботи ЗМІ став одним з найважливіших, хоча і неписаних, законів публічної політики.

Починаючи з часів перебудови, телебачення стало дуже важливим засобом впливу на масову свідомість і громадську думку. Воно спрямоване на персоніфікацію політичного процесу, емоціоналізацію та ірраціоналізацію його сприйняття. Це, в свою чергу, обумовлює технологізацію процесу впливу та звернення політичних акторів до якісно інших форм розподілу і перерозподілу владних ресурсів, серед яких тепер одним з найголовніших є символічний капітал.

КОНОВАЛ А.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

В сучасному суспільстві невід'ємною складовою процесу придбання стабільних соціальних позицій є отримання освіти. З точки зору суспільства - це процес формування освітнього потенціалу нації, формування найважливішої якісної характеристики робочої сили та населення. З погляду індивіда, отримання та підвищення освіти - це процес придбання більш високого освітнього статусу і пов'язаних з цим можливостей поліпшення інших статусних позицій (посади, доходу та ін.), процес досягнення більш високого культурного рівня, який відбивається націннісних установах і способу життя.

Важливість соціологічного вивчення життєвих планів та їх реалізації, у тому числі освітнього шляху молоді, пов'язана з тим, що, по-перше, цей процес є невід'ємною ланкою механізму відтворення суспільних структур за рахунок нового покоління: по-друге, його перебіг, особливо в сучасний період суспільних перетворень, сполучено з соціальними протиріччями, що виникають на різних рівнях соціальної реальності (у сім'ї, населеному пункті, регіоні, суспільстві в цілому); по-третє, це значна за масштабами сфера узгодження інтересів індивіда та суспільства.

Процес життєвого самовизначення пов'язаний з ситуаціями вибору, в яких особливе місце належить ціннісним орієнтаціям і конкретним мотивам, що формуються на їх основі. Тому старшокласники загальноосвітніх шкіл є фокусною групою для вивчення не тільки їх життєвих планів, а й проблематики цінностей, особливо цінностей, пов'язаних з продовженням освіти.

У життєвих планах людини актуалізуються її інтереси і потреби. Але в планах присутні не всі інтереси і потреби людини, а, як правило, ті з них, які мають під собою підставу, тобто вписуються в рамки можливостей його

індивідуального і соціального вибору. Саме рівень освіти задає тренд соціального розвитку.

Актуальність цієї тематики наразі є безапеляційною. Ще Г. Сковорода підіймав питання освіти, яке з роками набувало все більшої значимості. Освіту Г. Сковорода розглядав, як один із головних засобів реалізації свого суспільного ідеалу та виховання всього народу. У своїх учнів він виховував любов до Вітчизни, до народу, чесність, працелюбність, ввічливість, вдячність батькам, учителям і благодійникам, зневагу до життєвих спокус, багатства. Просвітницькі ідеї Г. Сковороди мали двосторонній характер, з одного боку вони виражались колосальним впливом на громаду, з іншого – були винятково оригінальними й новими для того часу. Тому для розповсюдження освітніх ідей Г. Сковорода використовував такі засоби, як усна проповідь, власні твори та живий, наочний приклад свого життя, які, на нашу думку, допомогли йому у досягненні своєї мети.

ДЗІЗІНСЬКА А.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК СЕНС ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ

Наукові дослідження дають змогу стверджувати, що життя на нашій планеті існує понад 4 млрд років. Проте й на сьогодні немає одностайних уявлень щодо механізмів виникнення життя. Чи випадково багато казок починаються “жили-були”? Кожен з нас, з’являючись на світ, сприймає власне життя-буття та життя-буття докіль себе як безпосередню даність. Життя дане людині, з якого починається увесь подальший рух, само здійснення людини. Важливим аспектом філософського осмислення людини є врахування її природного руху замкненим колом: народження - життя - смерть. Людське існування полягає не в тому, щоб тільки жити, а й у тому, як і для кого чи чого жити. Людина – таємнича істота, така велична і водночас така слаба, для чого дані їй її радощі та страждання, навіщо саме її буття таке вибагливе, складне і суперечливе? Передусім не слід забувати, що буття кожного з нас має початок і кінець. Кожен з нас пам’ятає про неминучість власної смерті й, здебільшого має гіркий досвід переживання смерті близьких нам людей. Все це здатне спонукати до роздумів про те, в чому сенс нашої присутності на цьому світі на цій прекрасній Землі. Дане питання являється одним з найважливіших проблем історії людства і має актуальність і на даний час. Ще більшою мірою цікавлять людину проблеми смерті і безсмертя, розуміння вічності людського існування, сенсу життя і кінцевої його мети. Так в чому полягає сенс життя?

Сенс життя пов'язаний з об'єктивно важливими цінностями, які виступають як найвища мета людської діяльності і прагнень. Сенс життя не узгоджується з егоїзмом, індивідуалізмом, з відстороненням від себе обов'язків стосовно світу, інших людей. Якщо людина виявилася потрібною тільки самій собі і весь її інтерес зводиться до власної потреби, вона втрачає сенс життя, перед нею відкривається прірва, вона приходять до безнадійного песимізму. Життя не може бути ні великим "НІЩО", ні нудним, одноманітним повторенням одного і того ж. Ще Г.Сковорода зазначав, зміна навколишнього світу залежить від зміни самого себе. Ми не можемо змінити умови й обставини свого існування (вони залежать не тільки від нас, а ще й від багатьох зовнішніх факторів). Але ми можемо змінити себе, і тоді світ зміниться навколо нас. Це дійсно так. Пізнай себе, а пізнавши, удосконалюй. Пізнаючи свої нахили, людина правильніше визначить своє місце в суспільстві і дасть йому найбільшу користь. Саме в користі для людей Г. Сковорода вбачав сенс свого існування.

Питання про сенс життя також турбувало таких давньогрецьких філософів, як Демокріт та Епікур. "Життя заради життя"- його фундатором був найвидатніший мислитель античності Епікур. "Добре прожив той, хто прожив непомітно" – ось його теза. Найвищим добром мислитель визнає блаженство, насолоду. Воно полягає в задоволенні природних потреб і в досягненні душевної рівноваги – спокою душі, а тим самим і щастя. Ці моральні вимоги вважаються природними, як наслідок людської сутності.

Наприкінці IVст. до н.е. в Греції формується одна з найбільш розповсюджених філософських течій – стоїцизм. Етика стоїків висуває на вершину людських зусиль добродетельність. Це єдине благо, яке означає жити у злагоді з розумом. За їхньою теорією людина не повинна бажати того, що не в її владі, тобто свідомого примирення з долею. Ідеалом стоїчних прагнень виступає спокій. Один з представників римського стоїцизму Сенека сенс життя вбачає в досягненні абсолютного душевного спокою. Найвища цінність – удосконалення власної душі і розуму, тобто самого себе.

Маркова С.О.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

МЕДИЦИНА І ФІЛОСОФІЯ ЯК ОСНОВА СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ЛЮДИНИ

Людство давно цікавить питання: що спільного між філософією і медициною? Адже на перший погляд здається, що ці дві галузі абсолютно різні, проте між ними існує з'єднувальна ланка. І цією ланкою є людина.

Філософія з медициною завжди були тісно пов'язані. Ця тема є актуальною й сьогодні, бо людина завжди шукатиме порятунку для тіла звертаючись до медиків, а з душевним неспокоєм та невизначеністю йтиме до філософів. Головною метою даної тематики є визначення взаємозв'язку між філософією та медициною. Встановлення спільності у питаннях та проблемах. Адже і філософія і медицина працюють з “вічними” проблемами, які хвилюють людство у всі часи.

Аналізуючи минуле, можна стверджувати той факт, що ще Демокріт (460- 370 рр. до н.е.), друг Гіппократа, зауважив, що лікарське мистецтво зцілює хвороби і рани тіла, а філософія є визволителем душі від пристрастей і переживань. Невипадковим є також той факт, що багато філософів були медиками, а медики фактично ставали філософами. Прекрасним прикладом можуть бути: Піфагор, Емпедокл і Демокріт, Аль-Кінді, Ар Разі, Дж. Локк, Ібн- Рушд і Ібн- Сіна і чимало інших. Також цікавим фактом є те, що у середньовічних ісламських університетах в Андалузії предмети філософії і медицини були зведені в одне й мали назву “хікма”, що перекладається як мудрість. Багато відомих філософів наполягали на тому, що між медициною і філософією існує тісний зв'язок (Геракліт, Платон, Ф. Бекон, Кант, Гегель, Гален, Авіценна, Парацельс). Відомий французький письменник-філософ епохи Відродження М.Монтень зазначав:” Душа, яка вмістила в собі філософію, не може не заразити своїм здоров'ям і тіло”. Донині є актуальними висловлювання давньогрецького філософа Демокріта, який вважав, що: “Істинний філософ- лікар, але такий, що не дозволяє своїм пацієнтам здогадатися, що він їхній лікар, він при цьому обслуговує їх відповідно до їхньої природи, тобто лікує їх, виходячи з них самих і через них самих”.

В античні часи філософію ставили рівнем вище, ніж медицину адже на думку Платона, Аристотеля, Демокріта і Гіппократа, саме вона вивчала глибинні, досяжні розуму сутності здоров'я, життя. Вважали, що медицина може отримати тільки окреме, відносно і поверхнєве знання, істинне- тільки тією мірою, якою воно відповідає філософії. Світогляд лікаря мав бути філософським, послуговуючись насамперед етикою. Тому давньоримський лікар Цельс зазначав, що медична наука є частиною філософії. Отже, філософію і медицину поєднували- в першу чергу-етична і онтологічна проблематика.

В рамках натурфілософії починають формуватися перші уявлення про сутність хвороб і недугів та здоров'я в цілому. Наприклад, послідовник Емпедокла Гіппократ вважає, що здоров'я і хвороба визначаються правильним (кразією, кресивом) і неправильним (дискразією, дискресивом) поєднанням чотирьох соків організму: крові, слизу, жовчі і чорної жовчі. Вони відповідають чотирьом першопочаткам Емпедокла (вогню з центром у серці, землі з центром у мозку, повітрю з центром у печінці і воді з центром у селезінці). За теорією Парацельса, вся природа населена злими духами, які у хворої людини знаходяться в шлунку, і для подолання хвороби необхідно допомогти верховному життєвому духу (цілющій силі). Проблеми лікарської

етики і деонтології можуть бути вирішеними лише у тісному зв'язку з філософією. Адже лікарю потрібно кожного дня пробиватись у внутрішній світ пацієнта, психологічний стан, світогляд, намагатись змінити вже усталену систему цінностей, обговорювати болючі важливі теми. І цілком очевидно, що лікарю, який опанував такі розділи філософії як аксиологія (теорія цінностей) і екзистенційні проблеми, працювати з пацієнтами буде легше і продуктивніше, з меншим дискомфортом для себе та пацієнтів.

Зрозуміло, що філософ не поставить правильний діагноз пацієнту замість лікаря, не встановить, у якому стані знаходиться хворий (норма чи патологія), а філософ також не має уявлення, як треба працювати з пацієнтами в операційній чи на прийомі, що слід і не слід говорити, як заспокоїти і утихомирити паніку. Однак з багажем філософських знань лікарю буде легше знайти вихід з важких ситуацій, знайти правильні слова у хвилини відчаю і страху. Філософія і медицина схожі у наступному: відношення до проблем життя і смерті, спільне дослідження методологічних і соціальних проблем медичного пізнання та осмислення виключно проблем людського життя та його продовження..

Отже, подане дослідження підтверджує тісний зв'язок між цими двома древніми науками. Я думаю, що вкрай необхідно збагачувати лікарів філософським знанням, особливо в царині гуманістичних ідей.

МАРКОВА С.О.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

НЕЙМОВІРНА ПОСТАТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ІСТОРІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.
Й неситий не виоре
На дні моря поле.

В історії кожного народу чи держави є такі люди, яких не можливо забути. Адже ці люди змінили хід історії, докладали неабияких зусиль заради позитивних та конструктивних змін в нашій країні. Тарас Шевченко став основоположником нового українського світогляду, підніс постать українця на небачений раніше рівень. Він наголошував на історичній пам'яті, адже історія - це явище циклічне, вона постійно повторюється. Тарас Шевченко своїм гарячим словом закликав народ до боротьби за краще життя, за те, що належить нам по праву. Сьогодні на нашу територіальну цілісність все так само зазіхають, нав'язують свої закони, ведуть брудні ігри. Процес само

ідентифікації триває. , На жаль, велика кількість людей так і не розуміють хто вони і на чийй землі живуть. Минуло майже 205 років з дня народження Тараса Шевченка, проте, незважаючи на це, його вірші досі актуальні. Тарас Шевченко був не просто Кобзарем, народним героєм, який зумів згуртувати українців навколо національної ідеї визволення. Він був не просто поетом і мислителем, він був провидцем. Як нагадування, звучать його слова: "Народе мій, розгублений й нещасний, ти стільки наробив помилок, та роззирнись навколо - у твоїх силах змінити все, якщо гуртом" або - "Схаменіться, будьте люди, бо лихо вам буде!".

Для багатьох з нас наразі Тарас Шевченко є символом свободи і боротьби за неї, відкритої позиції і вічного протистояння з загарбниками - "Встане правда! Встане воля! І тобі одному помоляться всі язики вовіки і віки. А поки що течуть ріки, кровавії ріки!" Саме з такими словами сучасні українські вояки йдуть в окопи. А проводжаємо їх такими словами - "Борітеся-поборете, вам Бог помагає! За вас правда, за вас сила і воля свята". Твори Тараса Шевченка вплинули на формування світоглядної позиції українців, вони й зараз вчать любити Батьківщину, виховують віру в творчі сили народу, надихають на самовіддану працю.

ГРИЦУТА А.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРО ФІЛОСОФІЮ СОКРАТА

Сократ першим прийшов до висновку, що філософія — це усвідомлене взаємовідношення людини і світу, а філософ — це людина, яка змінює своє відношення до світу відповідно до змін обставин нашого буття. У центрі філософії Сократа — людина, але він її розглядав насамперед як моральну істоту, тому філософія Сократа — це етичний антропологізм. Головним предметом бесід Сократа були питання етики — питання про те, як треба жити. Він виходив із фалесівського «Пізнай самого себе» і «Я знаю, що я нічого не знаю». Поставивши у центр своєї філософії людину, Сократ стверджує, що пізнати світ людина може, тільки пізнавши себе, свою душу, вчинки, і в цьому полягає основне завдання філософії. Завдяки цьому пізнання переходить від філософського сумніву «я знаю, що я нічого не знаю» до народження істини за допомогою самопізнання. Одним зі шляхів для самопізнання є самовиховання і освіта, як спосіб отримання блага.

Сократ рішуче повертає філософські дослідження від вивчення Космосу, природи до людини як духовної істоти. "Пізнай самого себе" — такою є головна теза сократівського філософствування. Сократ принципово

відмовляється від записування своїх думок, вважаючи дійсною сферою знання, мудрості живу бесіду з опонентами, живу полеміку.

У бесідах і дискусіях Сократ звертає увагу на пізнання сутності чеснот. Для Сократа мораль зливається зі знанням. Справжня моральність, за Сократом, — це знання того, що є благо і прекрасне і разом з тим, корисне для людини, що допомагає їй досягти блаженства і життєвого щастя. Чесноти, тобто пізнання того, що є благо, можуть досягти лише «шляхетні люди».

Основними чеснотами Сократ вважає стриманість, мужність, справедливість. Ці чесноти людина набуває шляхом пізнання і самопізнання. Чесноти, а також моральні норми і закони, засновані на них, Сократ вважав вічними і незмінними.

Головним завданням філософії він вважав раціональне обґрунтування релігійно-морального світогляду. Вважав зайвим і неможливим вивчення природи і пояснення природних явищ. Філософія Сократа — своєрідна межа в історії античної філософії. У всіх досократівських мислителів світ виступає у вигляді цілісності, яка підпорядковує собі людину — "одну" з частинок Космосу. Сократ же вирізняє людину, визначаючи предметом філософії відношення "людина — світ". Сократ вважав, що філософія збагачує людей, припускаючи, що правильні дії виходять із правильних знань, а чеснотам можна навчити. Намагався обґрунтувати моральність розумом, що ставило під сумнів святість традиційних норм. Переконавшись Сократа в існуванні об'єктивної істини приводить його до висновку, що існують об'єктивні моральні норми, а відмінність між добром і злом не відносна, а абсолютна.

ОСТАПЕНКО К.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРИРОДНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ЄДНІСТЬ

В сучасному світі боротьба за людський розумовий фактор, світорозуміння людей, їх життєві, соціальні і духовні орієнтири, настрої та світосприйняття наразі ускладнилися. Визначальну роль тут відіграє об'єктивна оцінка сучасної філософської думки, яка є відображенням світогляду українця в умовах сьогодення.

Усі концепції сучасної філософії виходять з того, що сутність людини тісно пов'язана з її біологічним ареалом існування. Усі філософські напрями звертаються до головного суб'єкта змін дійсності — людини. Адже людина та

її світ, створена ним природа – це безпосереднє поле застосування філософського знання.

Складний, суперечливий, динамічний світ є досить особливим симбіозом особистісного та біологічного. Сучасна епоха – це епоха якісних кардинальних наукових, технічних та соціальних змін. Людська спільнота потребує гуманного співіснування з природою. Адже саме ці взаємовідносини є запорукою позитивних економічних, соціальних та політичних змін у нашому суспільстві.

Заслугою філософів є те, що саме ними підіймаються наразі нагальні проблеми взаємовідносин соціального світу зі світом природи. З цієї точки зору необхідно раціонально підійти до аналізу даних взаємин. Адже, осмисливши їх сутність, можна приймати важливі рішення, які будуть відповідати вимогам часу та вимогам свого особистого життя.

Людина, яка працює на землі відчуває велику залежність від природи. Землеробство базується на використанні біологічних, природних можливостей. Все сучасне землеробство розвивається на основі, та з урахуванням, об'єктивних законів природи, а вирощування врожаю – на основі використання не одного, а цілої їх системи.

Рослина – це організм, який підпорядковується дії біологічних законів, де головну роль відіграє зв'язок організму і навколишнього середовища.

Збільшення населення у світі вимагає підвищення рівня життя, уникнення епідемій, збудниками яких є часто тварини та представники живого світу природи, а також врожаїв, створення засухоустійких, морозостійких рослин, які б вирішили глобальну проблему голоду. Отже, на тваринний та рослинний світи прямо впливають як зовнішнє середовище так і соціологічні та соціально-політичні закони.

Відомо, що без людини та її відношення до тварини та рослини, без штучного середовища, яке створила людина для їх сприятливого розвитку, вони мають всі шанси загинути або здичавіти. Життя рослини і тварини залежить від життя людини, яка їх окультурила. Сучасний ветеринар – це симбіоз високоосвіченого професіонала та чуттєвої, духовної людини, філософа, що здатен до осмислення та аналізу складних непередбачуваних ситуацій, прийняття швидких та ефективних рішень.

Загалом на ветеринарію впливають як природничі так і суспільні науки. Але і ветеринарія допомагає в розвитку не тільки сільськогосподарських наук, але й космічних, екологічних, метеорологічних. Сучасна ветеринарія налагоджує все тісніший зв'язок з теоретичними науками.

Ветеринарія в XXI столітті є такою галуззю наукового знання, яка є засобом вирішення найгостріших соціально-економічних проблем: епідемії, смертність, природні катаклізми, екологічні катастрофи. Від способів і засобів вирішення цих проблем залежать буття і світогляд усього людства.

КЛИМЕНКО Артем,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів

і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ДОБА ПОСТМОДЕРНУ

Постмодерн - соціологічна, історико-філософська концепція сприйняття світу в епоху постіндустріалізму, що спирається на недовіру до традиційних реалістичним концепціям, до істинності відображення реальності людськими органами почуттів.

Постмодернізм як специфічне явище в історії і соціології був виділений західними соціологами в кінці 1980-х рр.. Розуміння постмодернізму розробили французькі філософи-постструктуралістів: М. Фуко, Ж. Деррид, Ж. Бодріяр, спираючись на концепцію про переважання «страху і трепету» в менталітеті жителя постіндустріальної цивілізації.

Постмодерністи виділили 4 основних вектора розвитку суспільного життя в період постіндустріалізму:

- Агностицизм (істина - це лінгвістичний феномен, сфера знань - це мовні ігри, істини - загальноприйняті судження, а не відображення реальності).

- Прагматизм (критерій інтелекту - успіх, тому вираз успіху в сучасному капіталістичному світі - це багатство).

- Еклектизм (в прагненні не до істини, а до успіху можливе використання і змішання різних способів і методик, таким чином, кращим відображенням дійсності стає колаж, музейна колекція).

- Анархо-демократизм (незбагненність істини перетворює будь-які об'єднання, включаючи державні, в насильство над вільно мислячої особистістю).

Постмодернізм виникає як усвідомлення вичерпності онтології, у межах якої реальність могла підлягати насильницькому перетворенню, переводу з "нерозумного" стану до "розумного". Предмет чинить опір впливові людини, порядок речей "мстить" нашим спробам його переробити. Таке скептичне відхилення від установки на перетворення світу тягне за собою відмову від спроб його систематизації: світ не тільки не піддається людським зусиллям його переробити, але й не вкладається ні в які теоретичні схеми.

Наука підлягає з боку постмодернізму серйозній критиці, їй вже відказують у монопольному володінні істиною. Постмодернізм заперечує її здатність давати об'єктивне, достовірне знання, відкривати закономірності та причинні зв'язки, виявляти тенденції. Її критикують за те, що наука абсолютизує раціональні методи пізнання, а ігнорує інтуїцію, уяву та інші нетрадиційні способи, що вона прагне пізнавати загальне і суттєве, недооцінюючи одиничне та випадкове. Сприймаючи в силу цих причин

науку як спрощене та неадекватне знання про світ, деякі постмодерністи проголошують релігію вище науки.

Постмодернізм - це "скандальний", з точки зору класичних інтелектуальних навичок, тип філософствування "без суб'єкта": суб'єкт розпався як центр системи уявлень (репрезентацій). Замість звичних категорій "суб'єктивність", "інтенціональність", "рефлексивність" з'являються безособові "потoki Бажання", імперсональні "швидкості", неоконцептуалізовані "інтенсивності".

У постмодерновому суспільстві досить типовою та розповсюдженою є фігура "яппі", що позначає молодого професіонала, що мешкає у місті. Це представник середніх верств населення, що насолоджується всіма благами цивілізації, без "інтелігентських комплексів". Ще більш поширена фігура "зомбі" - запрограмована істота без особистих якостей, не здатна до самостійного мислення. Така людина живе одним днем, головний стимул для неї - професійний та фінансовий успіх будь-якою ціною та якомога швидче. Кредо сучасного постмодерніста може звучати приблизно так: "Стою на тому, але можу де завгодно і як завгодно".

Світогляд сучасної постмодерної людини не має визначених міцних засад, адже всі форми ідеології розмиті, не спираються на волю; це своєрідна софт-ідеологія, тобто м'яка і ніжна. У ній уживається все, що раніше вважалося несумісним; у постмодерністському світогляді немає стійкого внутрішнього ядра.

Світовідчуття постмодерної людини можна визначити як неофаталізм, адже людина вже не сприймає себе як хазяїна своєї долі, він вірить у гру випадковості, у раптове, несподіване везіння. Мета, а тим більше велика ціль, перестають бути важливою цінністю; в наші дні спостерігається "гіпертрофія засобів і атрофія цілей".

Розчарування в ідеалах та цінностях, у зникненні майбутнього, яке виявилось ніби вкраденим, призвели до посилення нігілізму та цинізму. Етика у постмодерністському суспільстві відходить на другий план, пропускаючи вперед естетику, культ чуттєвих та фізичних насолод.

У культурній сфері панує масова культура, а в ній - мода та реклама. Постмодернізм наполягає на тому, що саме мода все освячує, обґрунтовує та узаконює; все, що не визнається модою, не має права на існування. Навіть наукові теорії, щоб привернути увагу, повинні бути модними, оскільки і для них внутрішні змістовні достоїнства перебиваються зовнішньою привабливістю та ефектністю. Звідси і все постмодерне життя нестійке, ефемерне, як і примхлива, непередбачувана мода.

Важливою рисою постмодерну є театралізація, оскільки всі суттєві події набувають форми шоу, яскравого спектаклю; навіть політика із сфери активної та серйозної діяльності людини-громадянина перетворюється на видовище, місце емоційної розрядки. У постмодерному суспільстві не може бути революцій, бо немає глибоких протиріч, достатньої енергії та пристрасті; політика все

більше наповнюється азартом, грою, все менше опікується розробкою програм, висуненням стратегічних цілей, осмисленням об'єктивного стану суспільства.

Таким чином, можна виділити визначальні риси постмодернізму:

- культ незалежної особистості;
- потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого;
- прагнення поєднати, взаємодоповнити істини (часом полярно протилежні) багатьох людей, націй, культур, релігій, філософій;
- бачення повсякденного реального життя як театру абсурду, апокаліптичного карнавалу;
- використання підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності, несправжності, протиприродності панівного в реальності способу життя;
- зумисне химерне переплетення різних стилів оповіді (високий класицистичний і сентиментальний чи грубо натуралістичний і казковий та ін.; у стиль художній нерідко вплітаються стилі науковий, публіцистичний, діловий тощо);
- суміш багатьох традиційних жанрових різновидів;
- сюжети творів — це легко замасковані алюзії (натяки) на відомі сюжети літератури попередніх епох;
- запозичення, перегуки спостерігаються не лише на сюжетно-композиційному, а й на образному, мовному рівнях;
- як правило, у постмодерністському творі присутній образ оповідача;
- іронічність та пародійність.

ТЕРЕЩЕНКО Єлизавета,
студентка 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ФРЕЙДИЗМУ

У Відні 1900 р. вийшла у світ книга невідомого тоді автора “Тлумачення сновидінь”. Вона не стала сенсацією (за 8 років розійшлося лише 8 її примірників). Її автором був австрієць Зігмунд Фрейд. Але саме її ідеї були покладені в основу найреволюційнішого, найнеоднозначнішого явища філософії, психології, культури, свідомості ХХ ст. – психоаналізу (фрейдизму). З. Фрейд розглядав психічне життя людини як багаторівневе явище, глибинним рівнем якого є несвідоме.

На його думку, людина є передусім біологічною істотою і прагне задовольнити насамперед свої природні інстинкти, потяги як певну суму енергій.

Основним проявом людської особистості вчений визнає сексуальний інстинкт (ерос). Енергію, завдяки якій діє сексуальний інстинкт, він називає лібідо. Людина є замкнута енергетична система, кількість енергії у кожної людини постійна величина. Психіка людини складається з 3-х компонентів, рівнів: “Воно”, “Я”, “Над-Я”. “Воно” (id) – несвідома частина психіки, яка містить у собі біологічні уроджені інстинктивні потяги (сексуальні). “Воно” насичено сексуальною енергією “лібідо”. Будучи несвідомим й ірраціональним, “Воно” (інстинкти) спрямовує поведінку людини відповідно до “принципу задоволення”. Задоволення і щастя – головні цілі людини в житті. “Я” (ego) – свідомість, розумна, раціональна частина психіки. “Я” формується під впливом суспільства, яке висуває свої вимоги до людини. Тому “Я” підпорядковується “принципу реальності”. “Над-Я” (super-ego) – слугує носієм моральних стандартів, це та частина особистості, яка виконує роль судді, критика, цензора, совісті. “Над-Я” у чоловіків формується через подолання Едіпова комплексу, який полягає в сексуальному потязі хлопчика до матері і ворожих почуттях до батька, котрий сприймається як суперник. А у жінок – через подолання комплексу Електри, який, в свою чергу, полягає в “сексуальному потязі” дівчинки до батька і ворожих почуттях до матері. Ці переживання містяться в сфері несвідомого і утворюють осередок збудження, не проникаючи в свідомість.

Якщо “Я” прийме рішення чи здійснить дію в угоду “Воно”, але на противагу “Над-Я”, то відчує покарання у вигляді почуття провини, сорому, докорів совісті. “Над-Я” підпорядковується “ідеалістичному принципу”.

Головний конфлікт у структурі особистості виникає між “Над-Я” і “Воно”, між моральністю людини, сумлінням і інстинктами. Дії обох несвідомі, позбавлені контакту з реальністю.

З іншого боку, свідомість – “Я” (принцип реальності) знаходиться в стані конфлікту з безсвідомим – “Воно” (принцип задоволення).

Принцип реальності і принцип задоволення несумісні, тому особистість завжди перебуває у стані напруження, від якої рятується за допомогою механізмів психологічного захисту, такими, наприклад, як витіснення (переведення того, що не відповідає принципу реальності, у зміст несвідомого), сублімація (різні форми проявів енергії лібідо) тощо.

Сублімація – “перерозподіл енергії”. Енергія сублімується, трансформується в енергію інших видів діяльності, які прийнятні для суспільства і людини (творчість, мистецтво, суспільна активність, трудова активність).

Якщо енергія інстинктів не знаходить виходу або не сублімується, то вона витісняється із свідомості в сферу несвідомого. Потяги, інстинкти, які колись були витіснені у несвідому частину психіки, зберігаються як приховані. Осередок збудження може поступово “розхитувати” систему захисту, що призводить до неврозів – нестійких розладів нервової діяльності. Більш важкі розлади механізмів захисту призводять до

психіатричних захворювань (напр. шизофренія), для яких характерна значна деформація свідомості і сприйняття реальності.

Для лікування психічних розладів психоаналітик повинен шукати інформацію про причини неврозів, яка знаходиться у сфері несвідомого. Пацієнт сам не може працювати з цією інформацією, адже вона на рівні свідомості відсутня. Складність в отриманні інформації полягає також у тому, що несвідоме проявляється у свідомості, по-перше, опосередковано – у вигляді обмовок, описок, помилок пам'яті, сновидінь і, по-друге, у формі “символів”, які вимагають відповідного трактування. У

психоаналізі існують різні способи отримання інформації психоаналітиком (гіпноз, снобачення, асоціації, обмовки, малюнки). Принцип лікування, в своїй основі, полягає в тому, що психоаналітик допомагає хворому пережити – на рівні свідомості – ситуацію, що приводить до полегшення стану людини. Психоаналіз – вчення З. Фрейда, система ідей, методів інтерпретації сновидінь та інших несвідомих психічних явищ, а також діагностики і лікування різних душевних захворювань.

Погляди З. Фрейда вийшли за межі власне психології і можуть розглядатися як значне явище філософії і культури ХХ ст.

КЛИМЕНКО Артем,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

М. ГРУШЕВСЬКИЙ: ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Михайло Грушевський, 95 років тому, шукаючи відповідь на питання про українську ідентичність, у брошурі «Хто такі українці і чого вони хочуть» звертав увагу на такі чинники національної самоідентифікації. «Передусім, розуміється, — зазначав Грушевський, — [Українцями є] всі ті, хто зроду Українець, родився і виріс з українською мовою на устах і хоче тепер іти спільно з своїм народом, з усіма свідомими синами українського народу, які хочуть працювати для його добра, боротися за його свободу і кращу долю. Але не тільки хто природжений Українець, а також і всякий той, хто щиро хоче бути з Українцями, і почуває себе їх однодумцем, товаришем, членом українського народу, бажає працювати для його добра. Якого б не був він роду, віри чи звання — се не важно. Його воля і свідомість рішає діло». Як бачимо, для Грушевського, як для пізніших націологів Європи, з їхніми загостреними до межі і за неї твердженнями, що «нація — це щоденний референдум», крім традиції, головними чинниками є воля і

свідомість, тобто діяльний вибір людини на користь належності/неналежності до українства. У цьому фрагменті йдеться про так званих свідомих українців; проте Грушевський не відлучає від українства і «несвідомих», як він далі пише, «наших земляків». А от ті, хто начебто належить за походженням, але не хоче бути українцем, хто свідомо переходить до іншої національної спільноти, для Грушевського вони не вписуються в коло власне українців.

З часів Грушевського змінився — в силу відомих обставин — мовний чинник. Він залишився важливим, але вже не у такому формулюванні. Бо ж, скажімо, далеко не всі сьогоденні знані достойники культури, особливо городяни, «родилися і вирости з українською мовою на устах» — ця мова — результат їхнього свідомого вибору у дорослому віці; з іншого боку, не всі, хто виявляє (згідно з даними соціологів) готовність захищати Україну зі зброєю в руках, розмовляють українською мовою вдома чи в побуті. Але так чи інакше — громадянський чинник був і залишається тут головним. І якщо взяти дослідження соціологів, де в середньому від 1/5 до 1/4 усіх опитаних виступає проти незалежності України, то постає закономірне запитання: чи мають українську ідентичність (у будь-якому сенсі, за Грушевським чи за новітніми теоріями) ці люди? Адже цифра така стабільна вже впродовж багатьох років. І чи можна, як пропонує дехто, скажімо, науковець Георгій Касьянов, уважати, що кожен громадянин України (точніше, персонаж з паспортом такого громадянина) апріорі є українцем з тим чи іншим видом української ідентичності, належить до української нації? І чи не є ті, хто заперечує свою українськість у громадянсько-політичному сенсі (хоча часом є етнічними українцями) — насправді такими собі російсько-советськими фольксдойчами?

Питання ці зовсім не теоретичні, а суто практичні. Від того чи іншого способу їхнього розв'язання залежить і майбутнє України (як держави і як країни), і — в тактичному плані — програма дій тих політичних сил, які справді прагнуть побудови модерної європейської України.

ОМЕЛЬЧУК Владислав,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО ІСТИНУ

Проблема істини завжди була серцевиною теорії пізнання. Всі філософські напрями і школи намагалися сформулювати своє розуміння істини. Класичне визначення істини дав Арістотель, визначивши істину як відповідність наших знань дійсності. Проте це визначення було настільки

широким і абстрактним, що його дотримувались всі філософи, як матеріалісти, так і ідеалісти, як діалектики, так і метафізики.

Це визначення істини визнавали такі різні за своїми філософськими поглядами мислителі, як Ф. Аквінський і П. Гольбах, Г. Гегель і Л. Фейєрбах, а також К. Маркс та його послідовники. Різняться їхні погляди і в питанні про характер відображуваної реальності та про механізм відповідності.

Специфіка сучасного розуміння істини полягає, по-перше, в тому, що дійсність відображена в істині, трактується як об'єктивна реальність, яка існує незалежно від свідомості і сутність якої виявляється через явище; по-друге, пізнання та його результат — істина нерозривно пов'язані з предметно-чуттєвою діяльністю людини, з практикою, достовірне знання сутності та її проявів відтворюється в практиці. Істина — це адекватне відображення об'єкта суб'єктом, яке відтворює об'єкт таким, яким він існує незалежно від свідомості суб'єкта пізнання.

Об'єктивність є вихідною фундаментальною характеристикою істини, з якою тісно пов'язана інша фундаментальна характеристика істини — абсолютність, тобто її принципово стійкий, сталий характер.

Істинне знання є істинним завжди, воно практично вічне. Проте вказані риси абсолютності істини є справедливими лише в діалектичній єдності з іншою фундаментальною характеристикою істини — її відносністю. Порушення цієї діалектичної єдності, спроба відокремити абсолютність від відносності (й навпаки) так само, як і в разі відокремлення об'єктивності від суб'єктивно-практичного ґрунту істини, ведуть до зникнення істини, перетворення її на свою протилежність — заблудження.

Абсолютна й відносна істина — це не дві різні істини, а одна й та ж істина, розглядувана під різними кутами зору. Зрозуміло, що порушення рамок відносності істини негайно веде до її перетворення у свою протилежність — заблудження. Таким чином, кожне заблудження можна розглядати як істину, поширену за межі її чинності.

З аналізу діалектики абсолютної і відносної істини виводиться й наступна її фундаментальна характеристика — конкретність. І справді, абстрактна постановка питання про істинність того чи іншого твердження приводить до неозначеного (такого, що включає взаємовиключаючі відповіді) рішення.

У реальному процесі пізнання омана, як і істина, є його закономірним результатом. Пізнання здійснюється через єдність та боротьбу полярних протилежностей — істини та омани. Постійне їхнє співіснування та взаємодія мають джерелом практику, оскільки саме вона є основою пізнання в цілому, а, значить і його результатів.

Це положення на перший погляд суперечить іншому фундаментальному положенню сучасної матеріалістичної гносеології про практику як критерій істини. Здавалося б, істина і тільки вона має бути продуктом вивіреного практикою процесу пізнання. Омана ж, навіть коли вона з'являється в разі нерозвинутої самого пізнання, має відразу ж

виявлятися практикою і виключатися з подальшого функціонування в системі знання. Проте в дійсності все відбувається по-іншому.

Коли мова йде про те, що те чи інше знання підтверджується практикою, мають, як правило, на увазі, що діяльність здійснювана згідно з даними знаннями, дала очікуваний результат або що дане знання без суперечностей пояснює всі наявні факти даної теорії. Проте необхідно пам'ятати, вся складність полягає в тому, що омана в цьому плані може бути не менш "доказовою", ніж істина. Істина, справді, несуперечливо пояснює наукові факти і, реалізуючись у дії, дає корисний ефект. Але це не означає, що справедливим буде і протилежне твердження: з корисного ефекту неодмінно витікає істинність того чи іншого положення. Омана досить часто теж може давати і дає корисний ефект, особливо, коли це не стосується суспільнозначущих цілей і потреб у їх загальноісторичному значенні.

БОГДАНЕЦЬ Владислав,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОГЛЯД КРІЗЬ ПРИЗМУ ФІЛОСОФСЬКОГО БАЧЕННЯ НА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ПРОГРЕСУ

Людська думка не може не прагнути знайти певну логіку, певну впорядкованість розвитку історії, тим більше, що певний порядок в історії інтуїтивно розпізнається. Очевидно, що історичний процес не є лише калейдоскопом, хаосом подій. У ньому можна виділити певні періоди розвитку, певні типи суспільства.

Людська історія є принципово незавершеною. Знаходячись в середині незавершеного процесу, не знаючи його кінця, не маючи іншої системи для порівняння (бо людство - єдине і унікальне, іншого просто немає), не можна сказати, на якій стадії всесвітньої історії як цілої людство знаходиться. До того ж історичний процес, на відміну від природних явищ, є процесом людської діяльності і творчості, який передбачити дуже складно.

Формаційна теорія К.Маркса була спрямована на теоретичне обґрунтування ідеї прогресу з позиції матеріалістичного розуміння історії. Історія, за К.Марксом, є єдиним закономірним процесом сходження від нижчого до вищого стану суспільства, або типу суспільно-економічної формації.

В основі такого розвитку лежить закон розвитку способу виробництва. К. Марксом був запропонований об'єктивний критерій історичного розвитку - рівень розвитку продуктивних сил, ступінь продуктивності праці.

Поряд з цим головним, економічним показником, визнавався і інший - гуманістичний, зміст якого полягає у загальному становищі людини в соціальній системі, у можливостях, які відкриваються для розвитку особистості, для задоволення її потреб і реалізації здібностей.

Ідея прогресу в тому значенні, яке їй надала попередня епоха, може вважатися вичерпаною. Не випадково формаційний підхід до історії змінився у ХХ столітті на цивілізаційний. Поняття цивілізації передбачає розгляд історії не лише як історії економіки, а як історії людей, в єдності їх матеріального і духовного життя.

Основу цивілізацій складають певні культурні цінності. Кожна епоха є відбитком неповторної унікальної культури, яка є самоцінною і не підлягає порівнянню, не може вимірюватись критеріями прогресу. М. Бердяєв вважав вчення про прогрес (як про поступальний розвиток «по сходинках» історії нижчого до вищого, від менш досконалого до більш розвиненого) хибним і невиправданим ні з філософської, ні з моральної, ні з наукової точки зору.

При такому підході втрачається самоцінність кожної епохи, покоління, культури. Вони перетворюються лише на засіб майбутнього, більш досконалого суспільства. Насправді ж кожна епоха, кожна цивілізація і культура, за словами одного з істориків, рівною мірою наближена до Бога.

Критерій більшої або меншої досконалості, повноцінності або меншовартості щодо періодів історичного розвитку не спрацьовує. Людство все більше розуміє необхідність «рівноправного партнерства», діалогу різних епох і різних культур. Не випадково, що в період кризи техногенної цивілізації людство все частіше звертається до культурних цінностей традиційного суспільства, вони виявляються такими, що потребують освоєння наново і по-новому.

Безперечно, людство йде вперед, але це скоріше рух від дитинства до юнацтва, від юнацтва - до зрілості. Це сходження не до кращого, а до складнішого: це нові труднощі, нова відповідальність, загострення і необхідність подолання нових, більш серйозних проблем.

Сучасна філософія поставила питання людини і культури дуже близько. Так як проблеми людини і культури дуже тісно пов'язані в повсякденному житті, у всіх сферах людської діяльності, перш за все в такій важливій і необхідній сфері діяльності людини як сфера цінностей. От чому сучасне суспільство приділяє велику увагу вивченню етики, естетики, права і держави, релігії і науки, антропології, етнографії, психології, педагогіки, літератури і мистецтва.

БОГДАНЕЦЬ Владислав,
студент 1 курсу агробіологічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
КИЧКИРУК Тетяна Василівна,

ПАРАДИГМИ БАЧЕННЯ ДВОХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ УКРАЇНИ З ОСОБЛИВОСТЯМИ ЇХНІХ ДОГМАТІВ

Дотепер ми маємо в Україні принаймні дві ідентичності, які конкурують одна з одною за право представляти повну і справжню «ідею України». Першою є власне ідентичність, яку можна назвати, «ідентичністю Українського П'ємонта» - що висновує себе протягом всієї «філософії національної ідеї», від Т. Шевченка та українофілів, М. Драгоманова і І. Франка, Д. Донцова і М. Грушевського, «січових стрільців» і вояків ОУН-УПА, до українських «шестидесятників», Народного Руху і яка проголошує властиво національно-українською, українською *par excellence*, яка проголосила і здійснила ідеал незалежної України у змаганні з усіма супротивниками – від «москалів» до поляків. Ця модель ідентичності стала істеблїшментом незалежної України і майже офіційною ідеологією шкільних і вузівських посібників з історії, літератури, філософії, релігії, культури.

Попри всю діалектичність, розшматованість, немонологічність цієї ідентичності, вона стала певною вже не ідеологемою, а міфологемою, із власною сакральною хронотопологією і пантеоном героїчного минулого – із сакральністю Т. Шевченка, С. Петлюри, С. Бандери, боротьби ОУН-УПА, із пієтизацією Західної України, з якої починається відродження нації, з доконечною відданістю українській мові, яка впорядковується згідно до західних зразків.

І в той же час із радикальним протиставленням російським впливам, відмежуванню від російських елементів у мові, історії, культурі. У церковній сфері досконало цей образ втілює УГКЦ, але він є своїм і для «неканонічних» православних ієрархій УПЦ КП і УАПЦ, суспільно-політично їх презентує то партії В. Ющенко і Ю. Тимошенко, то О. Тягнибок, але цікаво, що саме ця ідентичність стала своєю для більшості української літературної інтелігенції від Харкова до Львова, із культом львівських краєвидів і кави, постмодерним ухилом літератури, зверненістю до європейських проблем і прагненням переосмислити традиційні категорії українства.

Множинність течій у першій ідентичності контрастує з позірною єдністю другої – ідентичності «Святої Русі». Назва, звичайно, умовна – вона відсилає на всю ту сукупність історіософій, що пов'язують природу і долю України із Росією або/та певним загальним «общерусским» простором – будь-то концепція «історично-цивілізаційної єдності» «Русского мира», чи то радянський патріотизм ветеранів і людей старшого віку, ідеологія «общерусского единства» часів Імперії, чи традиційна міфологема Святої Русі. Всім їм притаманне відчуття такої ж «рідності» української землі, як і «великої спільної батьківщини». Закидати їм чужорідність до України – означає не бачити, що для них Київ і Львів є не менш рідними, ніж Москва і Пітер, і для них неможливо вважати або Карпати, або Камчатку чужою, закордонною землею.

Якщо україноцентрична ідентичність висновує себе з «одвічних змагань українського народу до незалежності» і спостерігає ознаки становлення ідеї України від Володимира Великого, у Богдана Хмельницького, І. Виговського, І. Мазепи, вимальовує героїку козацтва, січових стрільців чи УПА, то «русоцентрична» починає від тієї ж Русі і «се буди мати градом руським» князя Олега і виводить себе у міфологемі православної Русі із мрією про теократію і Царство Боже, із культом духовних подвижників, героїзмом Сергія Радонезького чи образом Серафима Саровського, із протиставлення себе вже не Росії, а монголам, Польщі, Заходу (я вживаю терміни «україно-» чи «русо-центричний», ні в якому разі не протиставляючи їх як протистояння України і Росії, нібито мислячи «україноцентричну» парадигму ідентичності як природно притаманну Україні – вже тому, що обидві є українські). Механізм ідентифікації – відмежування, питання – від кого? – Україна не Росія, чи Русь (і Україна як іпостась Русі) не Захід. Сакральність Львова і «П'ємонту» заступається сакральністю Лавр, Києва, Москви і «Золотого Кільця», відсилання на український патріотизм – звертанням до «православної релігійності» або «кровної спорідненості трьох братніх народів».

Значущим для нас є те, що для обох українська територія є не чужою. І, як показує політичні і церковні розмежування, ці ідентичності співіснують в українському суспільстві. Ба більше – немає жодного, щоб ставши над дискурсами цих ідентичностей, слугувало б метадискурсом, об'єднало їх довкола спільного знаменника, крім формального фасаду громадянства держави Україна. Ми маємо дві України – «Україну Русі» і «Україну...»... не «...України» - що дає право вважати її більш українською? – краще визначити «Україну Європи», до якої переважно звертається її погляд. «Європи» - ще й тому, що саме Європа в особі своїх мислителів намагається реалізувати проект «європейських іншостей», де Україна постає «у народів вольних колі». Для них спільним є лише потяг до приватизації України, власна ідентичність якої, якщо вона існує, лишається terra incognita – і ще взаємна замкнутість до дискусій, які припиняються там, де починається мова про «рідне та інтимне». Для когось рідною є вся «Руська земля», для когось лише Україна, sine qua extra. Обидва є патріотами України – але комусь незрозуміло, як можна в цей же час так само любити й Москву чи Новгород, як і Київ. Я свідомо ухиляюся від роздумів над політикою РФ щодо України чи над ставленням до України властивих росіян – моїм предметом турботи є українські ідентичності у їхньому феноменологічному спогляданні.

ГАЛИЦЬКА Вікторія,
студентка 1 курсу факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,

ІОНІЙСЬКА ШКОЛА НАТУРФІЛОСОФІЇ: ВІД МІФОЛОГІЧНОГО ДО ФІЛОСОФСЬКОГО СПОСОБУ МИСЛЕННЯ

В чому різниця між міфологією і філософією? Міфологія - це форма знання, що передавалася від покоління до покоління без необхідності в тому, щоб її записували. В той час не всі люди вміли читати та писати. Міф передавав суть явища без подробиць. Пригадаймо, наприклад, міф про Хроноса – бога часу. У Хроноса та Геї (богині Землі) народжувалися діти й ці діти поступово з'їдалися батьком. З погляду сьогодення – це якимось безглуздя – у батька якісь специфічні відносини з дітьми, він їх з'їдає. А все ж таки, який контекст цього стародавнього міфу? Саме слово Хронос, яке означає час, повинно розумітися не як батько, а як те начало, котре дає початок, народження всім речам. Ці речі виникають у часі і зникають у ньому. І коли батько поїдає свою дитину, то це треба розуміти так, що речі виникають і зникають у часі. Перехід від міфологічного до філософського способу мислення відбувався поступово й одна з перших спроб філософського осмислення світу належать іонійській школі натурфілософії. Розгляд ідей мілетців може дати деяке уявлення про цей шлях.

Іонійська школа (вона ж Мілетська) походить своєю назвою від місця її виникнення, а саме – західне узбережжя Малої Азії, іонійське місто Мілет. Вона є найдавнішою школою у грецькій філософії, а її основоположника Фалеса прийнято вважати засновником античної філософії. Представники цієї школи, в основному, були натурфілософами, тобто сама філософія ґрунтувалась на розумінні фізичних явищ. З цього стає зрозуміло, що за своєю формою вона є матеріалістичною філософією.

Основними представниками Мілетської школи були безпосередньо її засновник Фалес та двоє мислителів Анаксимандр і Анаксімен. Фалес визначився тим, що він перший відмовився визнавати антропоморфних богів. Саме ж «божественне» він ототожнює з водою, а отже з матеріальним. Але в той самий час інший представник даної філософії вважав, що першоосною всього є айперон (за деякими поясненнями ця першопричина є середнім між усіма стихіями), такої теорії притримувався Анаксимандр. Анаксімен у свою чергу казав, що всі речі - це різні варіації повітря, які виникають внаслідок його згущення чи розрідження. Не дивлячись на різні думки натурфілософів щодо першооснов, усе ж таки, і Анаксимандр, і Анаксімен розвивали матеріалізм Фалеса.

Фалес не тільки відзначився як філософ, але і як вчений. Він підрахував кількість днів у році, міг обчислити час сонячного затемнення, знайшов висоту єгипетських пірамід. Він знав, що є час доби коли довжина його власної тіні на землі дорівнює його зросту і в той самий час він зробив позначку на землі від тіні піраміди, і виміряв її, таким чином обчислив висоту піраміди. Йому належить теорема про конгруентні трикутники, яку він вивів спостерігаючи, як кораблі заходять у бухту. Фалес, також, прийшов

до висновку, що життя і смерть - це одне і те саме. Тоді у нього запитали: «Якщо життя і смерть - це одне, чому б тобі не померти?», на що Фалес відповів: «А от саме тому». Послідовне філософське мислення показує, що не буває безвихідного положення і складні ситуації можуть в перспективі містити в собі нові можливості, тільки треба вміти їх побачити. Філософія з її здатністю побачити інші точки зору, може позбавити людину від впливу ідеологій, фанатизму і песимізму.

Ще один цікавий факт: вирахувавши гарний врожай маслин, Фалес починає скуповувати масляні преси, тоді місцеві жителі вирішили, що він збожеволів. Городяни зрозуміли свою помилку тільки після невидано щедрого урожаю маслин, але було вже запізно, всі преси для масла належали Фалесу. Використовуючи своє вміння передбачати погоду він прорахував розвиток подій і отримав величезний прибуток, продавши місцевим жителям їх же преси. Про що німецький філософ Гегель через 2,5 тисячі років сказав, що Фалес один з філософів, який зміг довести, що будучи філософом можливо дуже легко розбагатіти. І тут є одна цікава річ, якщо ми хочемо розбагатіти швидко, але при цьому легально треба побачити в речах щось таке, що не змогли побачити в цих речах інші. Треба мати оригінальний підхід до суспільства, світу, буття. І якщо є ця унікальна перспектива, котра не кожному відкривається, то можна прийти до цікавих рішень та, зокрема, розбагатіти швидко і легально.

Анаксимандр та Анаксімен також були й видатними вченими. Звичайно, кожен дотримувався своїх поглядів стосовно усіх фізичних процесів у світі (починаючи від першопричини його виникнення і закінчуючи теоріями розвитку людини розумної). Анаксимандру вдалось створити першу геометричну модель Всесвіту, Анаксімен був зачинателем античної астрономії, що є взаємодоповнюючими елементами складання цілісної картини щодо тогочасного розуміння будови світу.

Отже, кожен з представників іонійської школи поглиблювався у проблеми земного життя, починаючи досліджувати світ, а не просто вірячи міфам. Вони доводили, що незгоди, погана погода не залежать від волі богів і цим самим змінили систему поглядів на світ. Мілетська школа мала вагомий внесок у Античну філософію, на її тлі розвивалася подальша філософія того періоду. Ідеї цієї школи підштовхували мислителів до спроб критичного переосмислення міфології та налаштовували до абсолютно нового для тих часів мислення.

Список літератури

1. Стрикалюк Б. Іонійська філософія
2. Шинкарук В.І. Анаксимандр. - Київ: Абрис, 2002. - 742 с.
3. Шмигевський М. В. Видатні математики. - Харків: «Основа», 2004. - 176 с.

МАМЄЛЄКОВА Меріам,
студентка 1 курсу факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів

**і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,
асистент**

ПИТАННЯ ВІДМІННОСТІ СВІДОМОСТІ ЛЮДЕЙ ТА ТВАРИН

Здається, що між людиною та твариною майже нічого спільного. І люди, і тварини є живими істотами, але поводять себе, на перший погляд, по-різному. На мою думку й на думку деяких дослідників, відмінність поведінки впливає з відмінності потреб та свідомості людей та тварин. Спробуємо розібратися з цим питанням.

Прийнято вважати, що свідомість людини дає можливість відображати навколишню дійсність, а також себе, події що відбуваються, робити висновки, мислити. Людська свідомість є сукупністю думок, правил, цілей і т.д., які формують уявлення про речі навколо та їх властивості. Вона поєднує усі форми сприйняття, утворює загальну картину того, що відбувається. До властивостей свідомості належать ідеальність та чіткість відображення, об'єктивність, цілеспрямованість, практичність.

Головною відмінністю поведінки тварин та людей вважають те, що всі дії тварин зумовлені прямою біологічною необхідністю. Тварини не роблять того, чого від них не вимагає конкретна ситуація, у якій вони знаходяться в даний момент. Людина ж навпаки здатна проектувати ситуацію та передбачати хід подій, обдумувати щось крім теперішнього часу.

Основою для формування і функціонування характеристик свідомості є наявність мови: думки відображаються словами, що дають змогу поділитись ними з оточенням. Тварини тільки подають певні сигнали, що виражають емоції за допомогою звуків. Людина ж здатна інформувати інших про щось конкретне, виражати свою точку зору та підтримувати розмову про щось. Під час спілкування також розвивається мислення та світогляд, і, якщо тварини не обмінюються великою кількістю інформації, то їх бачення світу є обмеженим настільки, наскільки потрібно для задоволення базових потреб.

Помітно те, що іноді поведінка тварин дуже схожа на людську, здається, що вони здатні відчувати щось вище, ніж задоволення чи біль, тобто радість чи смуток. Але напевне сказати неможливо, адже тварини не можуть поділитись з нами своїми почуттями. Доказів того, що тварини здатні до співчуття не існує, тому його вважають рисою, що притаманна лише людині.

Найбільш схожими до людей тваринами є шимпанзе. Вони здатні використовувати предмети для того, щоб добути їжу, чи захиститись. Але тільки людина використовує речі для праці, залишає їх для подальшого використання у майбутньому, планує, а отже живе у світі постійних речей. Під час розвитку трудових навичок, людина вчилась мислити абстрактно, нестандартно для вирішення життєвих задач, що призвело до розвитку головного мозку та оцінки об'єктів дійсності з різних точок зору. Підтримую погляди тих дослідників, які вважають, що саме праця спричинила розвиток

людини, не схожий на розвиток тварин, і саме вона, можливо, створила необхідність у спілкуванні, що призвело до розвитку мовлення та різних світоглядів. Інстинкти, рефлекси та базові потреби об'єднують людину з тваринним світом і вказують на її біологічну належність до тварин. Але психіка людини та тварин формувалась по різному. Як уже стверджувалось вище, поведінка тварин керується лише біологічними потребами. Складається враження, що їх психіка декілька століть назад та сучасна майже не відрізняються, адже керуються однаковими правилами. Світогляд же у всіх людей різний та змінюється з роками, у залежності від обставин. Людина розвивається у залежності від суспільства та історії.

Отже, найбільша відмінність між свідомістю людей та свідомістю тварин полягає у тому, що поведінка тварини керується лише інстинктами, обставинами у даний момент часу, рефlekсами. Зовсім по-іншому влаштована людина, що мислить більш глибоко та продумує дії на майбутнє. Під час розвитку цивілізації потреби у їжі, житлі та безпеці стали задовольнятися простіше, що надало змогу розвиватися у різних напрямках та досліджувати навколишній світ. Можливо колись люди будуть увесь час присвячувати саморозвитку, але на даний момент біологічні потреби все ще постійно нагадують про себе.

Список літератури

1. Дубровский Д. И. Новое открытие сознания? (По поводу книги Джона Серла «Открывая сознание заново») // Вопросы философии. — 2003. — № 7. — С.92-111.
2. Деннет, Д. Виды психики: на пути к пониманию сознания. — Перевод с англ. А. Веретенникова. Под общ. ред. Л. Б. Макеевой. — М.: Идея-Пресс, 2004. — 184 с.
3. Пенроуз, Р. Тени разума. В поисках науки о сознании. — М., 2005.
4. Гриффин Д.Р. Разум животных: от познания до сознания (переработанное издание). — Чикаго, Иллинойс: University of Chicago Press, 2001.
5. Вессон Р. Превыше естественного отбора. — Кембридж: MIT Press, 1997.

МАТВІЙЧУК Денис,
студент 5 курсу факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,
асистент

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

Філософія з давніх давен була спрямована на пізнання людини. Але у кожен поворотну історичну епоху пропонувалася нова трактовка. У ХХ

столітті, яке було відзначено Першою та Другою Світовими війнами, такий напрям філософії, як екзистенціалізм набув найбільшого розвитку. Сама назва цього напрямку містить у собі програму: замінити класичну «філософію сутностей» (essential) філософією людського існування (existentia).

Перші форми філософії екзистенціалізму беруть свій початок у вченні філософа С. К'єркегора, німецьких філософів – К. Ясперса та М. Хайдеггера, французьких письменників й філософів Ж. П. Сартра, А. Камю, Г. Марселя. Екзистенціалісти зафіксували й намагалися осмислити тривожне, і навіть трагічне світосприймання багатьох людей.

Задача філософії, на думку М. Хайдеггера, полягає у тому, щоб «зрозуміти людину як існування-екзистенцію і саме це розуміння покласти в основу філософії у якості її вихідного пункту» [7]. За К'єркегором, «людина має відкрити таку істину, заради якої їй захотілось би жити і померти» [1].

Моделлю людини, як такої, для екзистенціальних філософів стала поміщена в суміжну ситуацію – на грані життя та смерті – страждаюча й занепала духом людина. На нашу думку, таке уявлення про людину й зараз залишається актуальним, адже відчуженість і страх у сучасному світі не зникли, а навпаки, посилюються.

Так, Ж. П. Сартр у роботі «Екзистенціалізм – це гуманізм» пояснює специфіку людського існування так: «при виготовленні речі людина попередньо формує її ідею, тобто, сутність тут випереджає існування речі. Принципово іншим чином виглядає справа з людиною. Людське дитя народжується, вже існує, однак, йому ще належить набути людської сутності, стати людиною. Тут існування передує сутності» [6].

Людина робить саму себе, набуває своєї сутності, вже існуючи, у цьому полягає перший принцип екзистенціалізму, з якого випливають багато важливих наслідків: немає заданої людської природи, т.б. ніяка зовнішня сила, окрім даного індивіда не може за нього здійснити його перетворення в людину. І саме він несе відповідальність, якщо його перетворення в людину так і не відбудеться. Отже, екзистенціальні філософи проголошують здорову і дуже важливу ідею індивідуальної відповідальності людини за все, що відбувається з нею самою та з іншими людьми. «Людина – свого роду «проект», який живе, розгортається, реалізується чи не реалізується, і процес знаходження людської сутності індивідом триває усе його життя, не втрачаючи гостроти, напруження, драматизму» [2].

Екзистенціалісти виступали проти віри у певний, наперед гарантований прогрес, який неначе здійснюється сам по собі, без будь-яких зусиль, дій окремих людей. Цю віру філософи вважали не лише наївною, а й надзвичайно небезпечною. Хосе Ортега-і-Гасет зазначав, що: «ідея прогресу «приспала» у європейцях і американцях те радикальне відчуття небезпеки, яке і є субстанцією людини» [5]. Екзистенціалісти висловлювали занепокоєння тим, що людство, «прогресуючи, людство може перестати бути насторожі, відкинути усі клопоти, звільнити себе від усякої відповідальності»

[4]. Про це А. Камю пише у романі «Чума» (1947). «Вільний вибір індивіда – його доля, його відповідальність і його трагедія» [3]. Ситуація особистісного вибору – улюблена тема екзистенціальної філософії.

Не можна забувати й про те, що екзистенціалісти надавали дуже широкого значення «опору», вбачаючи у ньому людську долю і свободу людини. А. Камю так перефразував відомий вислів «я мислю» Декарта: «я бунтую, значить, я існую», що є дуже актуальним і у наш час. Саме у ті дні й години, коли людина у межовій ситуації дивиться в обличчя смерті, головну опору, підкреслювали вони, людина має знайти у самій собі, своїй екзистенції, лише тоді її вірність супротиву буде стійкою. І так виглядає справа у будь-якій ситуації, коли людина бореться за свободу, за своє сокровенне «Я» (свою екзистенцію), коли йде усупереч найбільш несприятливим обставинам.

Підводячи підсумок вищевикладеному, слід зазначити: по-перше, існує зв'язок між екзистенціальною філософією й широко розповсюдженими у ХХ столітті настроями відчаю, відчуженості від суспільства; по-друге, філософія екзистенціалізму розглядає людину як особистість, як індивідуальність зі своїми унікальними властивостями, по-третє, екзистенціальна філософія людини є багатоплановим вченням, якому властиві і деякі суперечності, проте вона є актуальною й нині.

Список літератури

1. Антологія мировой філософії.– М.: 1969, - т. 1, ч. 1, - с. 365.
2. Бердяев Н. Смысл творчества. – М.: 1916, - с. 15.
3. Гайденко П. П. Проблема личности в экзистенциализме. – М.: 1994, - с. 28.
4. Камю А. Избранное.-М.: 1969, - с. 387.
5. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства.– М.: Радуга, - 1992, - с. 288.
6. Сартр Ж.П. Экзистенциализм – это гуманизм. В кн. Сумерки богов. М.: Политиздат, - 1989, - с. 319.
7. Хайдеггер М. Бытие и Время. - М., - 1997.

МОМОТЮК Юлія,
студентка 2 курсу факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,
асистент

ВЧЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ Г. СКОВОРОДИ

“...Вмій малим ти вдовольняться. За великим не женися,
Сіті кинуто на лови, їх ти вельми бережися.
Я кажу вам, що не треба у розкошах жити,

На таких, кажу, повсюди розпинають сіті.
Триста впало у неволю з пристрасті в цім часі,
Шістсот плачуть у хворобах – дуже були ласі...”.

Г. Сковорода

Досить складним і дуже актуальним, напевно, в усі часи є та було питання пізнання людини. Скільки людей, стільки й думок на цю тему. Серед філософських вчень про людину яскраво виділяється вчення Григорія Сковороди з його розумінням людини й її місця в світі.

В основу філософської системи Г.Сковороди покладено вчення про існування "двох натур" і "трьох світів". Сенс вчення про дві натури полягає у тому, що усе на світі має дві сторони: видиме (матерія, речовина та ін.) та невидиме (Бог). Усе видиме є мінливим та змінним, а невидиме існує вічно. Бог є причиною виникнення та існування усього на світі, він найголовніший у Всесвіті. У вченні ж про три світи перераховуються: макрокосм (весь Всесвіт), мікркосм (світ людини) та світ символів. Зупинімося на мікркосмі – це маленький світ і ним є світ людини. В пізнанні людини можна розпізнати чотири ідеї. Першою ідеєю є ідея саме про внутрішній світ людини. На думку Григорія Сковороди людина є загубленою у цьому Всесвіті і щоб віднайти себе, людині потрібно усамітнитись, втекти від усього, що викликає спокусу та поринути у себе. Осягнути самого себе - означає осягнути Бога, бо він і є сенсом внутрішньої людини. А якщо служиш Богу, значить служиш і собі. Отже, суттю цієї ідеї є те, що удосконалення людини досягається моральними звершеннями. Важливу сходинку в цій думці займає друга ідея - "ідея серця". Адже серце відноситься саме до аспекту душевності, чогось внутрішнього і дуже важливого. Філософ вважає, що серцем можуть володіти, як світлі сили, т. б. ті, що підносять людину, так і темні сили (приводять людину до краху), тому людина повинна бажати його очищення. З цього випливає ще одна ідея - "усунення волі людини", її сенсом є те, що зміцнення очищеного серця йде через боротьбу. Людина має звільнити себе від волі, бо ж вона є породженням свавілля. Коли волю знищити, то керувати людиною починає воля Божа. Але це не означає, що людина перестає бути індивідуальною, адже існує нерівна рівність, її суттю є рівність перед Господом, не зважаючи на таку різницю людей один від одного. У кожного своя суть, яку не можна змінити. Григорій Сковорода говорив: "пізнай себе, слухай себе, подивись в себе", - це дає можливість вибрати дорогу, якою ми будемо йти по життю.

Отже, у вченні про людину для Григорія Сковороди виявляється дуже важливою здатність людини до самопізнання і в його філософії майже немає нічого пов'язаного з матеріальними потребами. Для того аби бути щасливим потрібно зовсім небагато, лише правильно зрозуміти самого себе та оточуючий світ і тоді наші потреби будуть скромнішими і розумнішими. Адже не навчившись розуміти свій внутрішній світ ми так і далі будемо залежні від зовсім непотрібних речей, які, як нам буде здаватись, так необхідні.

ТРЕТЬЯКОВА Ксенія,
студентка 1 курсу факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ДУБРОВІНА Оксана Валеріївна,
асистент

ФІЛОСОФІЯ І РЕЛІГІЯ ЯК ТИПИ СВІТОГЛЯДУ

Філософія, як і релігія прагнуть до відповіді на питання: яке місце людина займає в світі і як вона взаємодіє із ним? Сутність добра і зла, їх джерела, способи досягнення моральної досконалості – саме ці питання вони порушують в рівній мірі. І філософії, і релігії властиве, в тій чи іншій мірі, уявлення про людину, як істоту, що схильна до трансцендування, тобто вихід за рамки можливого досвіду, за межі досягнення світу тільки засобами розуму.

Релігія - форма світогляду, що заснована на вірі в наявність надприродних сил, які впливають на життя людини. Для людини з релігійним типом світогляду характерна чуттєва образно-емоційна (а не раціональна) форма сприйняття навколишньої дійсності. Зараз філософам часто приписують роль проповідників і психологів, що є хибним. Як казав св. Нікон Синайський, « бути філософом – не значить бути богословом. Якщо ти істинно віриш і молишся – ти богослов. Потрібна внутрішня досконалість, щоб зрозуміти досконале» [Ельчанинов О. Записи (2001) Записи.- М.: Батьківський дім, 2013.- 16 с.].

Суть релігії і релігійного життя не в примусовій очевидності, але в зусиллях і виборі. Дуже часто за релігію приймають невизначену суміш з дитячих спогадів, які ми отримуємо іноді в церкві.

Релігія заснована на певних догматах, що вимагають беззаперечної віри, а істини філософії доводяться через звернення до розуму. Філософія ніколи суворо і фундаментально не суперечить будь-яким науковим відкриттям як умовам розширення знань людства про світ.

Філософський світогляд існує як альтернатива (серед інших альтернатив) релігійному світогляду і навпаки, релігійний – як альтернатива філософському, поряд з тим, людський світогляд може містити елементи обох цих світоглядів. Вважають, що історично релігійний світогляд виник услід за міфологічним, а за ним – філософський. Філософія відрізняється від релігії тим, що більше тяжіє до раціональності, що означає доказовість знань і використання при цьому логічних засобів. Крім цього, якщо в релігії субстанціональним початком світу може визнаватися тільки духовно-моральний абсолют, то в філософії (в залежності від концепції) це може бути як матеріальне, так і ідеальне начало. Юрій Білодід зауважив, « ... філософія і є та сама наука, котра вивчає, аналізує, узагальнює, певним чином витлумачує світоглядні проблеми. Саме вона на рівні науки включається в формування орієнтації в бурхливому морі життя. Коли ламається телевізор,

то можна викликати майстра по ремонту, коли фермер не розуміє, що трапилось з його кукурудзяним полем, то викликає для консультації агронома чи біохіміка. Але хто мені і тільки мені може визначити: "Яка для мене найбільша життєва цінність?", "Чого я хочу досягти?", "На що я здатен?" і т. д. Консультанта для власної орієнтації в життєвому морі знайти важко, треба працювати самому й формувати свою філософію життя, свою орієнтацію в світі, свій світогляд [Білодід Ю. Філософія: Український світоглядний акцент: Навчальний посібник/ Юрій Білодід, - К.: Кондор, 2006. -10 с.].

Отже, філософія і релігія є певними способами духовно-практичного освоєння світу; вони відображають відношення людини до світу та до самої себе, є важливими складовими духовного життя суспільства.

КОРОСТ Аліна,
студентка 2 курсу 1 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ВПЛИВ ВІРИ НА ІДЕАЛИ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода народився в селі Чорнухи на Полтавщині, у козацькій родині. Батьки хлопця були чесними, працьовитими і віруючими людьми. У восьмирічному віці його віддали до дяківської школи в Чорнухах, де дяк виявив у Сковороди надзвичайний голос і навчив нотної грамоти, поставив першим співаком у церковному хорі. Після її закінчення він навчався в Києво-Могилянській академії, вивчив там грецьку, польську, латинську, німецьку та старослов'янську мови. Закінчивши академію у 1745 році, Сковорода подорожував Європою і повернувся до Києва лише через п'ять років. Пропрацювавши по поверненню рік вчителем поетики у колегіумі в Переяславі, він відновив навчання у Києво-Могилянській академії, вступивши на богослов'я, але так і не закінчив навчання.

Восени 1758 року Григорію Савичу наснився віщій сон, в якому він бачив різноманітні людські прошарки з суспільними і моральними вадами. Розцінив це сновидіння він як Боже одкровення і почав замислюватися над життям аскета. Ця подія значно вплинула на подальші погляди і життєвий шлях Сковороди. Згодом, під кінець 70-х років XVIII століття, після великої кількості конфліктів з владою він докорінно змінив своє життя, а саме, подався у тривалу мандрівку. Протягом усього цього часу він не розлучався зі своїми писаннями, сопілкою та Біблією. Твори Григорія Савича за життя не публікувались, так як правління того часу вважало їх «противними

Святому Писанію і образливими для чернецтва». Він повставав проти духовного гноблення московського православ'я, спирався на Біблію. Сковорода вчив, що «всяка праця благословенна Богом» і розподіл місць коло Бога є смертним гріхом. В цей же час московський патріархат ділив людей на більш благословених та менш благословених. Протягом цього періоду свого життя він шукав правду, прагнув до неї. Він повчав, що Бог і віра знаходиться всередині людини, в її думках та душі: «Щоб пізнати Бога, треба пізнати самого себе. Поки людина не знає Бога в самому собі, годі шукати Його в світі» та «Вірити в Бога не значить – вірити в Його існування, а значить – віддатися Йому та жити за Його законом» У своєму вченні про три світи він також виділяє світ Біблії, у якому остання допомагає зрозуміти істину через символи, які необхідно впізнати, розібрати за ними невидиму силу, внутрішній зміст усього. У трактаті він показує двовимірність нашого світу «Начальная дверь к христیانскому добронравію» він каже, що Бог пронизує усі сфери створеного Ним світу, міститься у всьому, що робить його погляди пантеїстичними. Видатний філософ говорить про те, що ці світи тісно пов'язані між собою. Метою свого життя Григорій Савич Сковорода бачить любов до Бога, пізнання Його та виконання Божих заповідей. Через майже тридцять років, 9 листопада 1794 року мандрівки Україною Григорій Савич Сковорода закінчив свій шлях. На хресті над його могилою, за його проханням, написано: «Світ ловив мене, та не впіймав...».

КЛОЧКО Юлія,
студентка 2 курсу 2 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ЩО ТАКЕ ЩАСТЯ?

Григорій Сковорода вважав найголовнішою з усіх наук є наука про людину та її щастя. Він міркував над цією наукою і задавався питаннями : Ким є людина? Який зміст її життя? Які основні грані людської діяльності?

Саме Григорій Сковорода своїм прикладом та словами закликав людей почати філософське освоєння світу , пізнавати віру та любов у всій її повноті, адже це ї є пізнання людини.

Сковорода вчив про щастя. Він хотів щоб кожна людина розібралась як стати та бути щасливим. «Український Сократ»и – саме так називають Григорія Сковороду, адже він як і давньогрецький філософ Сократ вважав, що метою людського життя є саме щастя. Він був переконаний, що саме за допомогою філософування людина може розібратися як стати щасливою.

Щоб стати щасливим необхідно розібратися , що є головним , а що другорядним. Він вважав все, що існує має дві природи видима і невидима. На його думку головним було те, що є саме невидимим. Головне неможливо побачити чи доторкнутися, головними є думки, наші надії, ставлення до людей так вважав Григорій Сковорода. Він сам є прикладом того, що доносив своїм читачам, людям, адже його немає серед живих, але його думки й досі живі.

Кожен з нас створений як маленька модель Всесвіту, в нас є все, що є у Всесвіті, але в нас ще є певне завдання – довести до ладу все те ,що нам дано. Щоб розібратися в цьому нам потрібен світ символів. Так Сковорода називав Біблію. На думку філософа в Біблії є відповіді на всі питання, але кожен зможе їх зрозуміти. Їх зрозуміти лише ті які готові до цього. Людина має читати Біблію не лише очима, але й серцем бо головне може відчутти лише серце.

Немає схожих людей, кожна людина має займатися лише тією справою яка їй подобається, від якої вона отримує задоволення. І лише тоді вона буде щасливою як стверджував український філософ Григорій Сковорода.

На мою думку, щастя не можуть досягти ті люди які не вміють керувати своєю душею.

Отже можна сказати, що щастя являє собою внутрішнє умиротворення і розуміння цінності кожної прожитої хвилини. Щаслива людина не концентрується на турботах і власних страхах. Вона насолоджується красою навколишнього світу, що відбивається в її душі.

Щастя може бути лише в сьогодні. Але думки людей часто спрямовані на минуле або ж майбутнє. Мало хто думає про сьогодні, а саме ж насолода кожною хвилиною життя і є істинним щастям.

РАДЧЕНКО Віталіна,
студентка 2 курсу 2 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

В ЧОМУ ПОЛЯГАЄ СЕНС ЖИТТЯ ВІДОМОГО ФІЛОСОФА, ПОЕТА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ?

«Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись – значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота – рух душі, а життя – се рух».

Г. С. Сковорода

Григорій Савич Сковорода – відомий український філософ-містик, поет, педагог, богослов. По собі, він залишив величезну творчу спадщину що

уособлюється не лише у літературних творах а й у цінних духовних ідеях та моральних принципах. В ній він передає читачам любов до праці. Цим він у певному сенсі змушує закохатися в свою спадщину тих, хто з нею стикається.

В своїх працях Григорій Сковорода намагався донести істину що виявляється в тому, що ти – сам творець своєї долі. Людина не повинна нікому підкорятися, а має свідомо обирати те, що саме їй подобається. Григорій Савич Сковорода хоч і мав громадянство Російської імперії, але відчував себе українцем. Тобто, це можна розцінювати як мовчазний приклад, цим він доводить те, що все у ваших руках.

Понад чверть століття Григорій Савич мандруючи жив серед простого народу. Він жив і навчав простий люд прагнути до щастя, надихав їх до духовного само пошуку, самовдосконалення.

У своїх байках Сковорода закликає читачів до праці. Для нього є важлива споріднена праця. Це праця, яка є потребою кожної людини. Праця є невід'ємним елементом життя. Про це й писав Григорій Сковорода. Адже без праці людина не зможе бути щасливою, не зможе духовно і матеріально збагачуватись.

Серед усіх творів особливо відрізняється байка «Бджола і Шершень» у якій, автор яскраво зображує працелюбство бджоли, яка за покликанням збирає мед. Вона кожного дня трудиться, для того щоб «прогодувати» як себе так можливо і своїх діточок. В її підсвідомості закладено, що вона зобов'язана збирати мед. Вона вже не усвідомлює свого життя без праці, не знає як так можна кожен день нічого не робити. Шершень навпаки – діюча особа, яка зовсім не прагне до чогось більшого. Можна сказати, в своєму роді він ніби – паразит, який живе на усьому готовому. Таке порівняння можна застосувати і до людей. Тобто є люди працьовиті, а є ледарі, такого собі роду паразити, трутні, нероби. Вони здатні лише на те, щоб забирати результати праці в інших. Він говорив про відношення людей один до одного так: «Любов виникає з любові; коли хочу щоб мене любили, я сам перший люблю».

Григорій Сковорода також вбачав те, що сенсом життя є пізнання світу і пізнання самого себе. Він прожив своє життя мандруючи, пізнавав світ. Йому подобається дізнаватися про традиції різних народів, багато працювати та знайомитися із новими видами праці. Григорій Сковорода просить про, те щоб ми не гналися за модними тенденціями. Ми повинні робити те, що нам подобається, те що нам до душі. Наприклад, як може хореограф бути кухарем, чи військовий – пілотом? Тобто кожен має бути на своєму місці, не гнатися за тим що тобі не цікаво. Він вбачав у цьому щастя. Щастя – сенс його життя, він шукав щастя в усьому. Сковорода писав про те, що потрібно пізнати Бога, а для того, щоб пізнати Бога потрібно пізнати самого себе. Він вважав так, що в людині з самого народження закладені певні можливості. І якщо ти займаєшся не тим чим ти вмієш, і тим що тобі подобається то ти йдеш проти Бога і самого себе. Григорій Савич вважає Бога творцем усього, природну суть усього навколо.

В нас є лише одне життя, протягом якого ми можемо прожити моменти лише один раз. На мою думку, це позитивний фактор, адже якщо ти будеш проживати моменти по декілька разів, то ти звикнеш. І такого емоційного збагачення вже не буде.

Отже, ми маємо можливість жити своє життя «на повну». Отримувати насолоду від праці, яка надаватиме нам матеріальні та духовні надбання. В результаті чого – бути щасливою людиною.

Щаслива людина не лише та, яка має причини для щастя, а та яка вміє цим щастям користуватись. Таким чином, можна сказати, що Григорій Сковорода залишив нам великий «багаж» знань, праць, які нас надихають на те, що потрібно працювати. Будеш працювати, то будеш щасливою.

КОЧКА Олексій,
студент 2 курсу 2 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ВЧЕННЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ПРО ЛЮДИНУ

Серед імен знаменитих філософів дуже високий рейтинг займає ім'я українського філософа і поета Григорія Саввича Сковороди.

Погляд Сковороди про людину сформоване протягом тривалого життєвого і філософського досвіду.

Шлях поета в філософію був довгим. В прожитих 72 років він віддав філософській роботі лише останні 25 років свого життя. Лише в 70 – 80 роках XVIII століття він почав створювати свої філософські діалоги, трактати, притчі. Шлях довжиною у 50 років був тільки підготовкою до мандрівки у філософське вчення в образі старця, бродячого філософа – наставника. Навчання у Києво – Могилянській академії, перебування у придворній капелі в Петербурзі, у складі польської місії в Угорщині, робота викладачем нагромадили життєвий досвід і сформували усвідомлене відношення до світу.

Два чинники відбилися на його характері філософського вчення. Багатостороння обдарованість Григорія Саввича, з одного боку, і соціальна обстановка, що різко міняється – з іншого. Особливість творчої поведінки Сковороди, яка відбулася на характері його філософського вчення полягала в тому, що при негативному відношенні до світу, що грузнув в користолобстві, він обрав таку позитивну боротьбу зі злом, при якій центр тягаря з області критики політичних відносин у суспільстві був переміщений у сферу освіти, культури та моралі.

Його власний образ життя повністю співпадав з тим вченням, яке він проповідував. Сковорода прославляє людину малих бажань і обмежених матеріальних потреб. В байках звучить один з його головних філософських принципів – визначення законними і природними тільки тих потреб і прагнень людини, яке відповідає природній, а не соціальній відмінності людей.

Філософська система Сковороди укладається в один рядок. Основа цієї системи полягає в існуванні двох натур і трьох світів.

Не з основних питань філософії Сковороди – питання про Бога, який складає першооснову всього суцього.

Головним світом є весь всесвіт – макрокосм. В цьому світі немає ні початку, ні кінця – він вічний і безмежний.

Другим з трьох світів є мікрокосм – світ людини.

Згідно з представленням Сковороди все, що здійснюється в макрокосмі, знаходить своє завершення в мікрокосмі, в людині. З позицій вчення Сковороди можливості пізнання світу людиною, нічим не обмежені.

Прагнення людини до пізнання ототожнюється з прагненням людини до Бога без посередників, бо Богом є сама природа, а людина – її витвір, – пізнаючи Бога – пізнає самого себе.

Чим краще людина пізнає саму себе і оточуючий її світ, тим розумніші і скромніші повинні бути її потреби.

Щастя пов'язане не із задоволенням зростаючих матеріальних потреб, а з радістю праці.

Третій існуючий світ – символічний світ, що ототожнюється з Біблією.

Сковорода робить висновок, що людина здійснює прекрасні вчинки і щаслива тільки тоді, коли вона погодить свою поведінку і образ життя зі своїми природними схильностями.

У філософському вченні Сковороди важливою для сучасності є теза про щастя людини і людства загалом. У нього щастя людини не пов'язане з задоволенням її потреб.

Людство може об'єднати тільки праця з суспільною користю і особистим щастям – споріднена праця.

Філософська спадщина Сковороди багатогранна. Вона охоплює найрізноманітніші аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво.

Грані його філософії спираються на загальний центральний стержень, що розглядає проблему природи людини і її призначення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріївський М.С. Григорій Сковорода очима сучасника. – К., 1999.
 2. Філософський словник. – К., 2000.
 3. Вчення про людину у Григорія Сковороди. – К., 1999.
 4. Сковорода Г. С. Збірник творів. – К.: Знання, 1995. – 456 с
- Ушкалов Л.В. Григорій Сковорода і антична культура. – Х.: Т-во «Знання», 1997. – 180 с.

САПСАЙ Віталій,
студент 2 курсу 2 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ СВІТУ

Знання про світ – складова частина вчення про людину. Тільки через пізнання світу, його сутності, структурних рівнів організації, законів розвитку та існування людина може пізнати саму себе, свою природу і сутність, зв'язок з іншими людьми.

Поняття "світ" має конкретно-історичний зміст, який визначається станом культури, науки, техніки, матеріального виробництва.

Чим більше розвинуті форми діяльності людини і продуктивні сили суспільства, тим ширше і різноманітніше бачиться світ людиною, тим сильніше цей світ олюднюється. Разом з тим і сама людина, "опредметнюючись" результатами своєї праці, своїм розвитком зобов'язана світові. Тому світ – це єдність об'єктивної дійсності і "дійсності людських сутнісних сил", які мають конкретно-історичний характер.

Поняття "світ" як світоглядна категорія формувалось ще в дофілософський період розвитку людства. Його виникнення і розвиток пов'язані з практичним виділенням людини з природи.

Тому світ – це єдність природної та суспільної дійсності, зумовленої практичною діяльністю.

Людину необхідно уявляти не просто у світі, а в світі історії природи та суспільства, в системі суспільних відносин, які значною мірою визначають характер її ставлення до природи.

Людина в процесі активної цілеспрямованої діяльності перетворює природу на світ свого буття, який, з одного боку, забезпечує її існування і життєдіяльність, а з іншого – руйнує природу і створює загрозу власному існуванню. Якщо зникне людина, зникне і світ як світ буття людини, але це не означає, що зникне природа і зміни, які відбулися у ній за допомогою людини. Природа втратить свою якісну визначеність як світ людського буття.

Зміст і кордони світу не є чимось незмінним. З оволодінням природою, ускладненням суспільних відносин і зв'язків зміст поняття про світ поглиблюється, збагачується, а його межі розширюються.

Світ – це визначене буття, універсальна предметність, в якій людина самовизначається як суб'єкт діяльності, котрий створює власний світ – світ людського буття.

Категорія "світ" разом з іншими категоріями філософії утворює смислове ядро світогляду в усіх його історичних типах. Вона увібрала в себе уявлення про граничні для людини основи суцього.

Адекватне розкриття проблеми існування світу стає можливим завдяки активізації таких форм світовідношення, в яких людина, виходячи за межі наявного буття, творить світ свого буття. Визнання унікальності кожного суцього особливо важливе для вчення про людину, воно націлене на визнання в кожній людині неповторної істоти.

Визначаючи подібність умов, способів існування одиничних суцх, філософія об'єднує їх у різноманітні групи, яким притаманна загальність форм буття.

Серед основних форм буття розрізняються:

1) буття речей (тіл), процесів, які у свою чергу поділяються на буття речей, процесів, стан природи, буття природи як цілого; буття речей і процесів, вироблених людиною;

2) буття людини, яке поділяється на буття людини у світі речей і специфічне людське буття;

3) буття духовного (ідеального), яке існує як індивідуальне духовне і об'єктивне (позаіндивідуальне) духовне;

4) буття соціального, яке ділиться на індивідуальне (буття окремої людини в суспільстві та в історичному процесі) і суспільне буття.

Розглядаючи проблему буття, філософія виходить із того, що світ існує. Філософія фіксує не просто існування світу, а більш складний зв'язок всезагального характеру: предмети та явища світу.

Виділяючи головні сфери буття (природу, суспільство, свідомість). слід враховувати, що розмаїття явищ, подій, процесів, які входять у ці сфери, об'єднані певною загальною основою -- це і є філософське розуміння світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко Л. Д. Постнекласические практики свободы – социокультурные контуры осуществления / Л. Д. Бевзенко // Практична філософія. – 2009. – № 1.
2. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М.: Наука, 1988.М.
3. Філософія: підручник для вищої школи // за загальною ред. В.Г. Кременя та М.І. Горлача. - 3-тє вид., перероб. та доп. - Харків: „Прапор”, 2004.
4. Філософський словник соціальних термінів / Під заг. Ред. В.П. Андрущенко. - К.:2005.
5. Філософія: Курс лекцій: навч. посібник. - К.: Либідь, 1991.
6. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. Підручник. - К.:2005.

ГРЕК Інна,

**студентка 2 курсу 1 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач**

ХТО Я В ЦЬОМУ СВІТІ?

Багато людей в нинішньому світі задуються над питанням «хто я в цьому світі?», «Навіщо я», «Звідки я» і т. д. Це питання завжди залишається актуальним і міркувати на цю тему можна нескінченно і дуже довго. Мені також цікаво подумати над цими питаннями. Я вважаю, що люди послані на землю для виконання якоїсь місії, маленької чи великої. Адже на Землі просто так нічого не робиться. Майже у всіх людей є якісь прагнення, бажання, життєві цілі, які вони хочуть виконати. Деякі хочуть залишити в історії пам'ять про себе, інші хочуть якомога більше допомагати людям, бути корисними.

З моєї точки зору право називатися людиною ще треба заслужити. Адже людині притаманна здатність мислити, контролювати свою силу, обирати спосіб життя. Саме можливість самостійно робити вибір вирізняє людину з-поміж усіх інших живих створінь на планеті.

Кожна людина, (тобто Я) сама створює свої ідеали та формує свою особистість. Вона добровільно обирає, якою їй бути: чи привітною та відкритою, чи недобррозичливою та нелюдимою, чи досягати своїх цілей чесним шляхом, чи "йти по трупах". Це накладає на людину велику відповідальність за свої вчинки. Ще людині притаманна унікальна здатність розвиватися, вчитися, вдосконалюватися протягом усього життя та передавати свої знання наступним поколінням.

Тож ким має бути людина, щоб виправдати своє горде звання? Чи має вона досягати вершин у всьому, за що береться, бути "володарем світу"?

Я вважаю, що людина повинна прагнути успіху, великих досягнень, але при цьому не забувати про те, що навколо її також люди - чийсь близькі та рідні, з власними потребами і прагненнями. Тому людина повинна жити за простим принципом: живи сам, та не заважай жити іншим. Недарма ж бо наголошує народна мудрість, що свого щастя на нещасті інших не збудувати.

**Клочко Юлія,
студентка 2 курсу 2 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ЧИ Є ЖИТТЯ ПІСЛЯ СМЕРТІ?

Життя – це велике чисте полотно. Кожен день – нова фарба. Кожна мить – відтінок. Кожна хвилина – рух пензлика. І саме від тебе залежить, якою вийде картина. Життя – це ріка. Твої плани – напрямок, у якому плистиме течія. Їх реалізація – стрімкість. Ти сам обираєш як і куди рухатися.

Життя – це добре, але воно не вічне. І коли ти втрачаєш близьку тобі людина ти починаєш задумуватися : «Де вона тепер? Чи вона страждає? Чи вона спостерігає за нами? Чи вона може нам чимось допомогти? Чи ми колись побачимося з нею?»

Кожна релігії по-різному відповідають на ці запитання. Деякі навчають, що добрі люди йдуть до неба, а погані горять у пеклі. Інші кажуть, що, коли людина помирає, вона стає безсмертним духом і живе разом з рідними, які померли раніше. Ще інші релігії пояснюють, що після смерті людина народжується ще раз, але вже як інша людина або як тварина.

Єгова точно знає, що стається з людиною після смерті. Він сказав, що, коли людина помирає, її життя закінчується. Смерть — це протилежність життю. Тому після смерті людини її думки, почуття і спогади не продовжують існувати в іншому місці . Померла людина не бачить, не чує і не думає.

Деякі релігії вчать, що після смерті люди стають духами і що їх потрібно шанувати або задобрювати, бо вони можуть бути могутніми захисниками чи жорстокими ворогами.

Душа — внутрішня сутність людини, яка входить у неї від народження, а по смерті відділяється від тіла.

Ще з дитинства батьки розповідали, що коли людина помирає то її душа не покидає наш світ протягом сорока днів. Протягом цього часу душа повністю покидає тіло і відлітає на небо. Після смерті ми всі приймемо за плату за те, що робили на землі, і саме наша душа бере в цьому процесі безпосередню участь.

На мою думку життя після смерті існує. Коли близька тобі людина покидає наш світ то вона завжди спостерігає за нами. Померлі люди не можуть нічого погано зробити нам, а навпаки вона хоче зробити все, щоб у нас було все добре.

А душа близької людини яка померла стає тим янголом охоронцем про яких ми часто чуємо та про яких написано в Біблії.

Саме на Землі людина проходить всі ті випробування які створює їй Бог для того, щоб стати сильнішою, а коли вона помре, то на тому світі вона вже відпочиває.

МОМОТ Ірина,
студентка 2 курсу 1 групи

**факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**

**Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач**

ДАОСИЗМ У КИТАЇ: ГОРНИЛО МУДРОСТІ ТА МОРАЛІ

Китай - одна з найдавніших цивілізованих держав світу. У далекому минулому, чотири тисячі років тому, слідом за народженням рабовласницького ладу, починається історія розвитку китайської філософії. Говорячи про китайську культуру, ми звикли розглядати її як щось єдине і цільне. Проте, це зовсім невірно стосовно китайської давнини. Подібно до того, як сам Китай (тоді царство Чжоу) був поділений. Відрізнялися один від одного культури півночі та півдня Китаю. Якщо для півночі, яка дала початок конфуціанству, характерна увага до етичної проблематики і ритуалу, розумове прагнення до раціонального переосмислення архаїчних основ цивілізації, то на півдні панувала стихія міфо-поетичного мислення, процвітала екстатичність шаманських культів. І даосизм, дозрілий, мабуть, в лоні південної традиції, тим не менш поєднав у собі екзальтовану архаїку півдня та раціональність півночі. Найбільш відомими давньо-китайськими філософськими школами є даосизм і конфуціанство.

Даосизм. Якщо говорити філософською мовою, то “дао” - це всеохоплююче світоглядне поняття. Засновником цього вчення вважають Лао-цзи (VI - V ст. до н.е.), а його продовжувачем Чжуан-цзи (біля 368-286 р. до н.е.). Головні ідеї цього вчення викладені у книзі - “Даодецзін”. В чому ж полягає суть цього вчення?

Дао - це нетілесний, нескінченний, вічний, незмінний, безформний, недоступний для сприйняття органами чуттів початок. Цей початок є дійсною основою всіх речей і явищ природи і тотожний небуттю. Разом з цим він є і всеохоплюючим законом світу.

Другим моментом є характеристика “дао” як вічного процесу перетворення. Цей момент можна назвати діалектикою “дао”.

Третім моментом характеристики “дао” є його перехід на рівні речей, який супроводжується поняттям “де”. В цьому переході діють протилежні “їнь” та “ян”.

Філософія даосизму - це, перш за все, прямування по шляху, вказаному природою. Для цього потрібно лише дотримуватися недіяння, розслабитися, щоб бути в гармонії з незмінним джерелом всього суцього - “дао”.

В історії Даосизму має місце розділення вчення на філософський Даосизм (дао цзя), що розвинувся в неодаосизм, і релігійний (дао цзяо), що включив алхімію, демонологію, лікування. За час свого існування даосизм не

створив єдиної церкви, а догматичні положення його ортодоксальних напрямів не сформувалися в конкретний, спільний для всіх віруючих догмат. Це відбилося на поліморфізмі даоської доктрини особливостях ритуальної діяльності і організаційних рівнях. Проте даосизм є цілісний соціокультурний феномен, що робить значний вплив на життя сучасного китайського суспільства.

Елементи вчення

Даосизм виник у 6 столітті до н. е. і є однією з двох корінних китайських релігійно-філософських систем (іншою є конфуціанство), яка значно вплинула на розвиток китайської культури. Ціль даосизму, як філософії виражається у «Дао Де Чінг» (книга шляху і благодаті) мислителя Лао-Цзи, Чуанг Цу, і у Лье Цу будучи глибокою, радісною, таємничною і практичною гармонією з всесвітом. В політиці і виживанні, даос шукає дієвого шляху найменшого спротиву і скромності. Всі крайні позиції ведуть до своїх протилежностей. Все є в русі, за винятком самого Дао (Шляху). Інь (жіноче) врівноважує Ян (чоловіче).

Наголошується на:

А) медитації:

За твердженням даосів, світ у цілому і людина зокрема характеризуються трьома видами життєвої енергії: шен (дух), ци (дихання) і цзін (життєва субстанція). Під час медитації людина прагне до злиття мікрокосму (її) з макрокосмом (всесвіт). З цією метою людина повинна позбавитися від дуалістичного сприйняття дійсності; іншими словами, вона прагне ототожнити своє Его зі всім всесвітом, тобто позбавитися від суб'єктивно-об'єктивної свідомості. Отже, даоська медитація глибоко містична.

Б) спонтанності

В) простоті.

Подібно до водного потоку, життя людини повинне протікати за шляхом найменшого опору. Отже, ідеалом даосів є існування, вільне від проявів пристрастей і амбіцій. Проте серйозною перешкодою на шляху до звільнення від мирських бажань є освіта, бо знання збільшує прихильність до бажань і амбітні прагнення. Саме тому даоси розробили теорію мислення, що перешкоджає підвищенню інтелектуального і освітнього рівнів.

Цивілізація старого Китаю вже пішла в минуле. Але її мудрість, що увібрала в себе досвід духовних пошуків і подвижництва сотень поколінь, не вмерла і не може померти. Даосизм, як частина її, може бути, найважливіша частина цієї мудрості, не втратив своєї життєвості і сьогодні. Заповіді древніх даосів звернені до кожного, хто бажає пізнати загадку витоків всього, що відбувається, хто не задовольняється умовностями цивілізацій, моралі, ідеологій, але шукає істинно велике і вічне, хто має мужність відмовитися від дріб'язкових придбань заради того, щоб вмістити в себе весь світ.

ЗАХАРОВА Дар'я,
студентка 2 курсу 1 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ЇЇ СТАН І СТАТУС

Для початку, що таке релігія в сучасному суспільстві? Чи можемо ми називатися релігійними і в якого Бога потрібно вірити?

У кожній релігії в світі є свій верховний Бог. І він, безумовно, стежить за всіма нами протягом багатьох років, і в залежності від того як люди йому моляться, допомагає одним і карає інших. Іншими словами, Бог- це спостерігач і суддя, а релігія- це поклоніння надприродним силам, яких варто боятися і поважати.

Якщо ж вивчати кожну релігію детально, то у них завжди знаходяться загальні подібності. У кожній з них є свій звід правил і норм поведінки. І звичайно, за недотримання їх слід дуже жорстокий покарання – вічні муки. І звичайно ж ці правила були створені для того, щоб вселити людям ще більший страх. Адже як ми всі розуміємо «безгрішних» людей не буває, та й не буде, отже кожна віруюча людина буде молитися в десятки разів більше, «замолюючи» свої проступки, щоб не «потрапити в пекло».

Хіба це не нагадує маніпуляцію людьми в своїх цілях? Хіба це не гріх? Але невже Бог передав нам ці правила, хоча сам порушує їх? Або ж тут щось не так ...

Давайте уявимо самий початок, коли Бог створював людство. Багато джерел сходяться в тому, що Бог створив нас за образом і подобою своєю. Отже, заклав в нас ті ж якості, що притаманні і йому, і при цьому хотів щоб люди поклонялися йому. Не думаю, що сам він став би поклонятися кому-то. Так як же тоді все виходить – Бог створює людей, хоче зробити їх вільними і створює для них правила. Щось не логічно. І більше нагадує лицемірство, і маніпуляцію. Чи не схоже якимось на сутність пізнала всі таємниці світу.

Хоча ... якщо звичайно тут немає ще більшого задуму і прорахунку. Адже як можна дати комусь справжню свободу? Дозволити робити що хоче, але це не дає йому свободу, адже формально він робить те, що йому дозволили. Але от якщо дати йому заборона, на будь яку дію, то ось тут починається найцікавіше. Адже тоді виникає дилема, вибір чого і визначає справжню свободу. Не просто так в раю було одне єдине дерево з заборонаю, з метою, щоб хтось цю заборону порушив, вибрав свій особистий шлях, інший шлях, а не той який йому «видали». Якщо з цього боку поглянути на всі події, то вимальовується дуже точна картина. Бог створив людей, він

хотів їх створити за образом і подобою своєю, але у нього не вийшла тільки одна деталь - дати їм своє власне «Я», дати їм право вибору, справжню свободу. Але він знайшов рішення - створити ситуацію, в якій людина робить свій власний вибір і стає повністю незалежним від нього, і всупереч його словами робить свій вибір. Після цього Богу вже не потрібно втручатися в життя людей, він створив воістину найбільше своє творіння, створив свободу. І отже якщо це було його справжнім об'єктом, то в подальшому немає ніякого сенсу ні контролювати, ні допомагати, а просто не втручатися в подальші події. Тобто Бог просто залишив людству право вибору в усьому. Створювати собі подібних, розвиватися, виживати, творити і руйнувати. На мою думку, саме через здатність людини до руйнування, або навіть вірніше сказати саморуйнування і була придумана релігія і склепіння правил, яка дозволяє контролювати пориви людей до руйнування, шляхом маніпуляції. І, можливо, саме тому ми зараз живемо в тому світі, який знаємо. З усіма його благами і багатствами. Звичайно не без вад, адже ніхто не ідеальний.

КЛОЧКО Юлія,
студентка 2 курсу 2 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

АТЕЇСТИ. ЧИ БУДЕ РЕЛІГІЯ ІСНУВАТИ ВІЧНО?

Атеїзм – світогляд окремих людей, який характеризується відсутністю віри в існування будь-яких богів, духів, інших надприродних істот тощо.

Атеїсти саме так називають людей які не вірять у Бога, які не мають релігійної мотивації, віри. Зараз атеїстів стало набагато більше ніж будь-коли раніше. Дуже багато людей стали вірити, що життя закінчується зі смертю і Бога, як і життя після смерті не існує. Кожне суспільство стало менш релігійним аніж було 40-50 років тому.

Атеїзм тісно пов'язаний з релігією. Він спрямовує свої зусилля на раціональне обґрунтування важливості, свідоме осмислення і критичне сприйняття змісту традиційних релігійних вчень. Атеїзм надає людині змогу пізнавати світ і власні сутнісні сили, однак атеїзм не враховує того, що людина духовно спрямована на більше, ніж просто раціональне досягнення дійсності.

Релігійні традиції, уявлення про мораль, цінності про добро і зло формувалися століттями і вкорінювалися в народну свідомість. Основна

особливість релігійного світогляду полягає не тільки в тому, щоб надати людині

певну картину світу, але перш за все, щоб завдяки цій картині вона зуміла знайти зміст свого життя. За своєю природою релігія соціальна, це складне явище духовного життя суспільства.

Релігійна толерантність залишається досить високою, хоча наявними є і відносно високі частки тих, хто негативно ставиться до деяких релігій і релігійних течій. Релігії являють собою культурні системи, які в міру свого розвитку стали задіювати і використовувати ці природні здібності людей. Люди які не сповідують жодної релігії переконані в тому, що світом керує якась вища сила або ж істота.

Отже можна сказати, що релігія буде існувати вічно. Тому, що на чому б не була заснована релігія – страху або любові – вона міцно вкорінюється в свідомості людей. Якби це було не так, ніякої релігії давно б уже не існувало.

Якщо старше покоління, яке дотримується релігійних традицій та вірить у Бога буде привчати своїх дітей та й всю молодь до цих релігійних традицій та віри в Бога то релігія існуватиме вічно.

На мою думку завжди будуть існувати люди які будуть вірити в Бога можливо в подальшому їхня кількість буде значно меншою, але все ж таки вони будуть.

КЛОЧКО Юлія,
студентка 2 курсу 2 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ХАСИДИЗМ ЯК СПОСІБ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ

Хасидизм – це відгалуження юдаїзму, що виникло на території України у першій половині XVIII століття як опозиція до догматично-обрядового формалізму і рабинської ортодоксії.

Раз на рік в місті Умань з'являється дуже багато хасидів. Саме Умань для хасидів є справжньою Меккою. Засновником цієї течії був Бешта який жив у містечку Меджибіж яке знаходиться на території Хмельницької області. Коли Бешта помер його вчення продовжив правнук Нахман. Він вчив, що молитися потрібно в танці або ж під час співу, а головне – у веселошах. За його вченнями до Бога потрібно звертатися серцем і промовляти на рідному ідиші, а не івриті. Ідиш – це сакральна мова, яка має бути мовою повсякденного спілкування, але, хоч

вона не є безпосередньо мовою богослужіння, але вона є мовою збереження єврея як служника Бога.

Перед смертю Нахман велів поховати його в Умані на великому єврейському кладовищі і навідувати його могилу хоча б раз у житті. Під час Другої світової війни могилу знищили і влада стежила за тим, щоб хасиди не відвідували це місце. Але коли Україна стала незалежною все змінилося і хасиди почали регулярно відвідувати Умань і навіть за декілька років звели там синагогу. Вважається, що найкраще біля могили Нахмана зустрічати Новий рік – Рош-ха-Шана, який припадає на вересень. І саме в цей період хасиди приїжджають до Умані.

Коли у хасидів відбувається святкування їм заборонено щось робити навіть такі дрібниці як вимикати і вмикати світло та воду тому світло постійно горить, а вода постійно тече не дозволяється готувати їжу, запалювати вогонь.

Паломники які прибувають на могилу до Нахмана має чекати неодмінно вдалий рік, а щоб рік був ще й солодким то їдять мед.

Коли хасиди їдуть до Умані то вони не беруть з собою жінок тому, що за їхніми словами жінки заважають молитися. Беруть лише малолітніх хлопчиків так як намагаються привчити їх до релігії ще з малечку.

Вони носять звичайний костюм і капелюх. Але й багато хасидів носять халати і довгі панчохи та стародавнього взірця черевики.

На мою думку Умань для хасидів є другою домівкою. З однієї сторони є недуже культурно і красиво те, що вони заповнюють все місце і забруднюють його, але з іншого боку вони є дуже віруючими людьми поважають свого вчителя Нахмана і дотримуються його останнього побажання навідувати могилу.

РАДЧЕНКО Віталіна,
студентка 2 курсу 1 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

СЕКТА: СПАСІННЯ ЧИ ВТЕЧА В НІКУДИ?

Ми живемо в ХХІ столітті. Відбувається розвиток науки, досліджень, соціальний розвиток. В одну ногу з часом йде розвиток релігії. Одним питанням з якої є – секта.

Секта – релігійне об'єднання, яке спрямоване на те, щоб об'єднати певну групу людей, які відокремилися від віросповідання. Секта – sequor , з латинської перекладається як слідує. Отже, на мою думку це означає, що

певна особистість за чимось слідує, тобто в щось вірить і хоче дотримуватися певних норм, правил чи обов'язків. Але є і другий варіант тлумачення цього слова: в перекладі слова *secae* йдеться про метод розділу чи поділу певної якоїсь частинки від чогось основного.

На мою думку секти почалися утворюватися і стрімко розповсюджуватися у зв'язку з деякими проблемами, а саме:

- Нестабільність у політичній ситуації країни. Немає такої країни де завжди стабільна ситуація. Вона може бути позитивною і негативною за своїм станом. Але це не впливатиме згодом на людей. Я гадаю, що якщо довго буде поганий політичний стан, то більшість населення просто звикатиме до такої ситуації. А якщо відбуватимуться певні зміни в негативну сторону, то населення буде певним чином реагувати.

- В підсвідомості людей з'являються страхи, відчуття небезпеки. Через депресію вони починають шукати порятунку, і у певної частини людей на їхню думку є – секта.

- Ізоляція від вірування. Тобто, особа сповідала певну віру, ходила до церкви, і через певний ряд причин вона нездатна це продовжувати. Можуть виникати і інші причини для того щоб люди переходили до інших організацій, а саме до сект.

На мою думку велику роль відіграє психологічний вплив на свідомість людини. Саме через переконання, натиски вони погоджуються на «співпрацю» із організаціями. Члени сект виробляють певний план за допомогою якого краще вплинути на людину. Існують секти вже дуже давно, їх є багато і всі вони мають різний напрямок діяльності. Взагалі людина може спочатку і не зрозуміти, що то секта. Різні форуми може знайти молодь в соціальних мережах, в яких навіть слова немає що це секта. Їх запрошують на першу зустріч, де зустрічають їх із усмішкою, приємною зустрічею. Потім вони починають розповідати те, як вони потрапили сюди. Говорять про те що вони були в минулому чи безхатченками, наркоманами і досягти такого успіху вони змогли лише там.

Не виключено і те, що є не лише погані а і хороші секти. Наприклад, ознакою сект є те, що вони є дуже дружні, і готові допомогти один одному в будь-який час. Але чи не нагнітає згодом думка на те, що під цим приховується інший сенс. Тобто, якщо вони допомагають лише «своїм», то як вони відносяться до звичайних громадян?! На мою думку не потрібно вступати в подібні угруповання, щоб потім зберегти своє життя і життя своєї родини. Також є багато сект, які просто для того щоб в неї потрапити вимагають гроші, у вигляді благодійного внеску.

Чи можливе спасіння від проблем нікому не відомо. В кожного індивідуальні очікування, кожен сам знає чого він бажає. Від кожного залежить те в яку ти секту потрапиш, і наскільки сильно верхівка секти зможе проникнути в твій розум. Але є багато випадків коли настільки сильно затуманюють розум, що вже нічого не розумієш. І ти просто автоматично виконуєш всі вимоги.

На мою думку це скоріше втеча в нікуди. Відректися від своєї віри повністю не можна, завжди є певні потаємні ходи. І навіть якщо ти їх не знаєш, то не потрібно піддаватися психологічному впливу і вступати до сект. Ти повинен бути повноцінно самосвідомим, не від кого не залежати, нічим хорошим це не закінчиться.

ВЕЛИЧКО Іванна,
студентка 2 курсу 1 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач

ПРОБЛЕМА САМОВИЗНАЧЕННЯ ТРАНСГЕНДЕРІВ ТА ТРАНССЕКСУАЛІВ

Для початку потрібно дати визначення, що ж таке трансгендери – люди, чия гендерна ідентичність не збігається зі статтю, визначеною при народженні. Найчастіше в Україні цей термін використовують для людей, які мають психологічний дискомфорт через гендер, у якому вони росли, виховувалися тощо.

Хоч, ми і проживаємо у 21 столітті більшість людей погано відносяться до трансгендерів і транссексуалів. Людям важко прийняти людей, чие мислення і спосіб життя відмінний від їхнього. У всьому світі ведеться булінг щодо представників ЛГБТ. Десятки тисяч людей гинуть і стають жертвами насилля у боротьбі за свою самовизначеність у суспільстві. Зважаючи на ці фактори, проблема самовизначення існує. Більшість людей з дитинства виховується з чітким усвідомлення, що сім'я – це мама, тато і діти, і більше жодних варіантів. Особливо критичним є становище у країнах колишнього радянського союзу. Всіма можливими шляхами представникам ЛГБТ товариства ускладнюють життя. Чого вартує змінити документи і відчувати себе таким громадянином, як і всі. Життя людей ,які вирішили піти проти всіх, змінити стать і стати тим, ким їм комфортніше бути, є дуже не легким. Їхні права доволі хиткі і не підкріплюються законами.

Зміна статі є довготривалою процедурою і доволі важкою. Для того, щоб отримати документи потрібно пройти спеціальну комісію, яка поставить діагноз "Транссексуалізм". Цей діагноз внесений до переліку психічних розладів. За наявності такого діагнозу, людина не має права мати дитину. Тільки після отримання такого діагнозу, хірургічних втручань та гормонального лікування, людина може отримати документи. Але доволі часто буває таке, що людина проходить гормональну терапію, її зовнішність

змінюється і не відповідає дійсним документам – це створює численні складнощі під час будь-яких соціальних взаємодій, які вимагають пред'явлення документів. На жаль, більшість фахівців, представників органів влади та громадян в цілому недостатньо проінформовані про ситуацію трансгендерних людей в Україні.

Трансгендери стикаються з багатьма проблемами: шлюб, діти, освіта, працевлаштування, медицина, обслуговування, транспорт, перетин кордонів тощо. Саме ці проблеми сильно впливають на самовизначення людей. Також дуже вагомою причиною є трансфобія (проявляється через емоційне, вербальне та фізичне насильство над трансгендерними людьми). Трансгендери стають жертвами насильства набагато частіше ніж представники інших груп, меншинств. Більшість випадків насильства залишаються не розголошеними. По причині, осуду жертви і подальшого цькування, а також не захищеності законом трансгендерів.

Отже, на мою думку, самовизначення трансгендерів буде проблемою допоки люди не приймуть їх ,як звичайних членів суспільства з такими ж правами і свободами. Можливо, злочинів вчинених проти трансгендерів стане набагато менше з прийняттям лояльних законів.

**БАРАБАШ Аліна,
ЧЕЛОВ'ЯН Аліна,
студентки 2 курсу 1 групи
факультету харчових технологій та
управління якості продукції АПК,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук, старший викладач**

ФЕНОМЕН САМОГУБСТВА ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Одна із сучасних і найсерйозніших проблем людства – самогубство. Воно було притаманне ще до цивілізаційного періоду, коли людина приносила себе в жертву богам, не усвідомлюючи правильність своїх дій. Нині ж, у більшості випадків, самогубство відбувається свідомо.

У сучасному суспільстві число самогубців зростає все з більшою швидкістю. Цю проблему досліджують філософи, науковці, нейропсихологи, релігієзнавці та намагаються пояснити суть і причини такої поведінки людства. Найкраще обґрунтував цю тему Альбер Камю у своїй праці “Міф про Сізіфа”. Він вважає, що «існує лише одна по-справжньому поважна філософська проблема – проблема самогубства. Вирішити, варте чи не варте життя того, щоб бути прожитим, – отже, відповісти на головне питання філософії».

Існує безліч філософських питань життя, на які нам хочеться знайти відповіді, тому часто людина залишається наодинці із самим собою. Морально нестійка та духовно слабка особа, яка не в змозі свідомо оцінювати життєві ситуації, грузне в своїх думках. Страх того, що її не розуміють інші, незнання собі ціни, що вона не здатна нічого змінити в плинності життя і не усвідомлює свого призначення в ньому є поштовхом до самогубства. Тому воно є так званою втечею від буття, стереотипів, які нав'язує суспільство.

Для пояснення причин самогубства, потрібно насамперед спиратися на психологічні аспекти. Насінина посіяна в ранньому віці, згодом проростає вже у дорослому. Дитина, у якої ще не сформована свідомість, починає вбирати в себе все як «губка», таким чином вона пізнає світ. Тому, зазнаючи психологічних травм, що базуються на знущанні однолітків, невдачі у починаннях, неблагополучній сім'ї, докорів батьків тощо, вона стикається з страхом оточення і в майбутньому не здатна абстрагуватися в суспільстві. Як наслідок, коли в житті трапляється незначна проблема, людина не намагається вирішити її, а приймає позицію «закритися у собі», що нерідко призводить до депресії. У цьому стані думки зводяться лише до негативного, і часто спасіння людина знаходить в самогубстві.

Вважається, що самогубство чинять психічно хворі люди, які сприймають світ не так як інші і не здатні оцінювати реальність і це безумовно так. Проте є велика кількість інших засад, що змушує особу зважуватись на такі дії, як єдиний вихід завершити все, що не має сенсу. Наприклад, фізично хвора людина, що не здатна вже терпіти біль, і розуміючи, що вилікуватися неможливо або вона елементарно немає на це коштів, обирає таке вирішення проблеми. Цим вона наче полегшує свої страждання та муки близьких і рідних.

Також один із факторів, який є поштовхом до самогубства – самотність. Чи може особа, яка має щасливу сім'ю, здорових батьків, кохану людину, скоїти суїцид? Звісно ні, адже вона чітко розуміє свою роль у світі, їй є для кого жити. Проте можна мати багато друзів, успішну кар'єру, яскраво проживати дні, але переступаючи поріг свого будинку, залишатися сам на сам зі своїми думками та бути самотнім.

Життя, з одного боку, підносить безліч випробувань, які людина або здатна подолати, або ж «пропускає крізь себе», при цьому не вирішуючи ті чи інші проблеми, які з часом накопичуються і призводять до того, що вона втрачає сенс свого існування. З іншого – суспільство, що нав'язує стереотипи, як псевдо правила життя, яких має дотримуватися кожен. Але тільки порушуючи їх, і пливучи своїм руслом, не боятися відірватися від сірої маси, можна пізнати світ і своє призначення в ньому. Не потрібно боятися змінюватися, вдосконалюватися, розвиватися, навпаки прагнути до висот, виховувати в собі моральну стійкість, для того, щоб протистояти навколишньому тиску. Брати уроки минулого у своє життя та виходити з зони комфорту для розширення своїх горизонтів. Тема самогубства дуже складна і не розкрита до кінця, але вона спонукає осмислювати все, що

відбувається навколо, стає своєрідним стимулом для зміни суспільної ментальності.

ГЛУЩЕНКО Едуард Олександрович
студент 1 курсу, 3 групи АБФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Національна ідентичність формується під впливом об'єктивних умов життя (місце народження, проживання, мовленнєві традиції тощо) та свідомо коригується різними соціальними агентами. На сьогоднішній день діяльність цих агентів не узгоджена за такими параметрами як мета, форми, засоби впливу. Тому створюється підстава для формування множинних, інколи неузгоджених за змістом і спрямованістю, варіантів національних ідентичностей. Це пов'язано з низкою причин – історичних, регіональних, сучасних суспільно-політичних, особливостей агентів впливу та характеристик окремих соціальних груп.

По-перше, історичні: процес формування національної ідентичності утруднювався, гальмувався обставинами історичної долі українців, змушених існувати на стику християнського і мусульманського світів, а згодом, західноєвропейської та російської етноцивілізаційних платформ. Крім того, в житті українського народу (ще з часів україно-польського протистояння) тривалий час відбувалось ототожнення релігії з етнічністю – саме релігійна ідентичність становила основу ціннісної системи української громади. Ще один важливий аспект формування української ідентичності – тривала цілеспрямована підміна категорії національної ідентичності на узагальнену радянську ідентичність.

По-друге, суттєвими є відмінності національної ідентичності у представників різних регіонів на території України, що пов'язано, безумовно, з історичними причинами. Як зазначає А. Колодій комуністична («радянська») ідентичність стала заміником національної ідентичності в тих регіонах, де цю ідентичність було втрачено, де виник певний вакуум.

По-третє, на формування національної ідентичності впливають сучасні суспільно-політичні процеси. Глобальні політичні, економічні трансформації, політичний плюралізм, етнокультурне розмаїття обумовлюють, зокрема, і те, що українське суспільство перебуває у стані невизначеності щодо моделі націєбудівництва.

По-четверте, стан і характеристики окремих соціальних інститутів та агентів впливу також є важливими в процесі формування

національної ідентичності. Мова йде саме про формування, тому що це є метою як окремих соціальних інститутів (наприклад, інститутів освіти, політики) так і агентів впливу (засобів масової інформації, громадських рухів тощо). І, нарешті, по-п'яте, особливості соціальної групи, до якої належать ті чи інші індивіди, обумовлюють процес формування національної ідентичності. Відбувається ототожнення, усвідомлення себе з різними соціальними спільнотами – сім'я, клас, національна група, етнос, народ.

**ГРИННИК Назарій Іванович,
студент 1 курсу, 2 групи АБФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент**

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Тлумачення терміну відрізнялось на різних етапах суспільного та наукового розвитку. У ХІХ ст. термін «українство» означав прихильників українського фольклору, побуту, пісні, традицій та намагання їх зберегти і вивчати.

З кінця ХІХ – початку ХХ ст. поняття асоціювалося з українським національним рухом та відображало свідому настанову на вибір українськості як життєвої позиції.

У сучасному українознавстві та суміжних науках (зокрема, історії України) ідеться про широке синтетичне розуміння українства, в якому поєднано різні природні, соціокультурні та інші виміри. Українська ідентичність визначається наявністю хоча б однієї з чотирьох ознак:

- етнічне походження та самоідентифікація;
- усвідомлення спільної з іншими представниками українського етносу історичної долі та часової перспективи;
- залученість в український культурно-інформаційний простір;
- свідома діяльність з поширення української культури.

В першому та другому випадках ідеться про ідентичність як соціально-психологічну основу українства; у третьому та четвертому – про активні прояви українськості, себто діяльність, присвячену поширенню форм та ідей української культури.

Разом з тим, співпричетність до українського культурно-інформаційного простору може бути як підсумком пасивної етнізації, так і активного акту самовизначення особистості, усвідомлення себе частиною української нації. Тому до представників українства можна віднести не тільки українців за походженням, а і всіх тих, хто свідомо відносить себе до української спільноти, будучи учасником українського культурного та політичного буття. Себто, до кола поняття «українська ідентичність» можна відносити як

етнічних українців, так і активних та свідомих представників неукраїнців – тих, хто пов'язав свою долю з Україною, зокрема, здійснив вагомий внесок у розвиток української культури, науки, державності.

Такий підхід дозволяє розглядати українські етнос та націю як форми розвитку українства: у першому випадку це традиційна мовно-культурна спільнота, у другому ж – культурно-політична спільнота, що стає активним суб'єктом, здатним інтегрувати інші етнонаціональні елементи на даній території, у межах даної держави.

Етнічне походження, традиційна культура, антропологічний та господарсько-культурний тип, еко-географічні компоненти природного середовища прихильниками такого підходу розглядаються як об'єктивне підґрунтя, що закладає органічну основу для постання українства. У такому випадку не тільки свідоме сприйняття, розуміння та пропагування української культури, але і наявність у особистості українських ментальних ознак та відповідних неусвідомлюваних проявів українськості також є ознаками українства. Так, окрім таких видатних представників українства, як М. Максимович, П. Куліш, М. Костомаров, О. Потебня, М. Драгоманов, П. Юркевич, П. Чубинський, П. Житецький, І. Франко, Леся Українка, до українства слід відносити і поляків В. Липинського та В. Антоновича, росіян Д. Донцова та М. Скрипника, татарина А. Кримського та інших етнічних неукраїнців, що зробили вагомий внесок у розбудову українського соціуму, посилення національної самосвідомості, а також усіх теперішніх звичайних громадян, які особисто пов'язують свою долю з долею української нації. Але так само до українства слід відносити і етнічних українців, байдужих до своєї національної належності, навіть тих, що не ідентифікують себе з нацією. Тому такі, українці за походженням (і, отже, причетні до українського культурно-інформаційного простору), видатні особистості, як Ф. Прокопович та М. Гоголь по-своєму представляли українство, і своєрідні вияви їхньої українськості виявились у їхній соціальній та культурній діяльності.

ГРУШКО Олександр Васильович
студент 1 курсу, 3 групи АБФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КРИЗЬ СТОРІЧЧЯ...

Михайло Грушевський, 95 років тому, шукаючи відповідь на питання про українську ідентичність, у брошурі «Хто такі українці і чого вони хочуть» звертав увагу на такі чинники національної самоідентифікації. «Передусім, розуміється, — зазначав Грушевський, — [Українцями є] всі ті, хто зроду Українець, родився і виріс з українською мовою на устах і хоче

тепер іти спільно з своїм народом, з усіма свідомими синами українського народу, які хочуть працювати для його добра, боротися за його свободу і кращу долю. Але не тільки хто природжений Українець, а також і всякий той, хто щиро хоче бути з Українцями, і відчуває себе їх однодумцем, товаришем, членом українського народу, бажає працювати для його добра. Якого б не був він роду, віри чи звання — се не важно. Його воля і свідомість рішає діло». Як бачимо, для Грушевського, як для пізніших націологів Європи, з їхніми загостреними до межі і за неї твердженнями, що «нація — це щоденний референдум», крім традиції, головними чинниками є воля і свідомість, тобто діяльний вибір людини на користь належності/неналежності до українства. У цьому фрагменті йдеться про так званих свідомих українців; проте Грушевський не відлучає від українства і «несвідомих», як він далі пише, «наших земляків». А от ті, хто начебто належить за походженням, але не хоче бути українцем, хто зсвідомо переходить до іншої національної спільноти, для Грушевського вони не вписуються в коло власне українців.

З часів Грушевського змінився — в силу відомих обставин — мовний чинник. Він залишився важливим, але вже не у такому формулюванні. Бо ж, скажімо, далеко не всі сьгоднішні знані достойники культури, особливо городяни, «родилися і вирости з українською мовою на устах» — ця мова — результат їхнього свідомого вибору у дорослому віці; з іншого боку, не всі, хто виявляє (згідно з даними соціологів) готовність захищати Україну зі зброєю в руках, розмовляють українською мовою вдома чи в побуті. Але так чи інакше — громадянський чинник був і залишається тут головним. І якщо взяти дослідження соціологів, де в середньому від 1/5 до 1/4 усіх опитаних виступає проти незалежності України, то постає закономірне запитання: чи мають українську ідентичність (у будь-якому сенсі, за Грушевським чи за новітніми теоріями) ці люди? Адже цифра така стабільна вже впродовж багатьох років. І чи можна, як пропонує дехто, скажімо, науковець Георгій Касьянов, уважати, що кожен громадянин України (точніше, персонаж з паспортом такого громадянина) апріорі є українцем з тим чи іншим видом української ідентичності, належить до української нації? І чи не є ті, хто заперечує свою українськість у громадянсько-політичному сенсі (хоча часом є етнічними українцями) — насправді такими собі російсько-советськими фольксдойчами?

Питання ці зовсім не теоретичні, а суто практичні. Від того чи іншого способу їхнього розв'язання залежить і майбутнє України (як держави і як країни), і — в тактичному плані — програма дій тих політичних сил, які справді прагнуть побудови модерної європейської України.

Отже, про головні проблеми пов'язані з українською ідентичністю.

Головною, так би мовити, «парасольковою» проблемою в цьому плані є незавершеність формування української модерної нації, що беззаперечно зафіксовано всіма соціологічними службами. Зокрема, згідно з серпневим дослідженням Соціологічної групи «Рейтинг», патріотами своєї країни вважає себе 81% опитаних, а за її незалежність проголосував би тільки 61%.

Отож патріотизм та підтримка незалежності в Україні не тотожні. Так само не тотожні й мовна визначеність індивіда та підтримка ним незалежності. Серед респондентів, які вважають рідною мовою українську, підтримують незалежність майже 80%; серед респондентів, які вважають рідними одночасно російську та українську, таких близько половини, а серед тих, які вважають рідною лише російську, — третина. 46% опитаних готові у разі виникнення загрози відстоювати територіальну цілісність України зі зброєю в руках. Але що цікаво: на Донбасі кількість опитаних, які готові відстоювати територіальну цілісність країни зі зброєю в руках, у 1,5 разу вища, ніж кількість тих, хто підтримав би незалежність (таких тільки третина від усього числа опитаних).

Ці цифри засвідчують не лише істотні деформації в національно-політичному житті України, коли від однієї п'ятої до однієї четвертої громадян держави ототожнюють себе з «русько-советским миром», а й специфічне розуміння патріотизму, яке іноді полягає у готовності боротися зі зброєю в руках за цілісність України, що перебуватиме у статусі колонії чи протекторату «великой России». Як і належить, етнічне (україномовність) не збігається однозначно з національним (підтримка незалежності), хоча (і це знов-таки відповідає теорії модерної нації) існує певне етнічне ядро такої нації. Але у разі сформованості української нації число противників незалежності було б приблизно вдсятеро меншим, а патріотизм був би майже повністю тотожним незалежництву. Цього немає, тож противники незалежності України становлять вагому електоральну групу, яка наразі превалює в Донбасі і становить до 40% виборців на півдні та сході України. Вплив цієї групи на політичні процеси міг би бути мінізований у разі, якби число переконаних прихильників незалежності сягало 75—80% усіх громадян, а це означає, що йшлося б не просто про політичну, а про політико-культурну українську ідентичність цієї спільноти.

Ця проблема значною мірою закорінена в тому феномені, який можна назвати об'єктивною спадщиною колоніального/неоколоніального часу — починаючи від ментальних, глибоко підсвідомих настанов, які вкорінені в культурі повсякденності і сформувалися ще під час періодів поділу України між тими чи іншими державами і закінчуючи різними мірами економічної та культурної інтегрованості регіонів країни до колишнього «всесоюзного» (російсько-імперського) простору. Сюди ж належить і наявність в Україні Донбасу — одного з не багатьох регіонів СРСР, де справді працював «плавильний казан» і творилася «нова історична спільнота – советський народ» (це стосується і Криму з його переважно переселенським населенням, а частково й великих портових міст Причорномор'я).

На мою думку, з часів Грушевського майже нічого не змінилось, українці дуже дружній та братський народ. Національної ідентичності та любові до волі, хоч греблю гати, просто потрібна людина, яка направить все це в потрібне русло, щоб довести всім, а головне собі: «Ми непохитні, дружні та єдині» Цього керівника не потрібно шукати в натовпі, а в собі і любити

свою вітчизну. Бо, як стверджував Джордж Гордон Байрон «Той хто не любить свою країну, нічого любити не може».

ПЕРЕДЕРІЙ Олександр Олександрович
студент 1 курсу, 2 групи АБФ.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ІМПЕРСЬКА АСИМІЛЯЦІЯ Й УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ

В Україні є певна кількість українців, які вважають себе кимось абсолютно спорідненим із росіянами, й принципово не здатні диференціюватися від іншого народу, бачити об'єктивні демаркаційні лінії між українським і російським у мові (українську вони сприймають як говірку, наріччя російської), мистецтві, літературі, традиціях тощо. Саме до них передусім апелюють «кремлівські чекісти», заперечуючи самотійність, окремішність, відрубність українців як етносу і нації. Хоча насправді йдеться про відродження міфу, який культивувався у Петербурзі впродовж століть. Його метою було стерти об'єктивні етнокультурні та соціально-політичні відмінності між народом-завойовником і тубільцями приєднаної території заради тотальної асиміляції, цілковитого розчинення та поглинання українців у російській етнічній масі.

Що то був міф, точніше, комплекс виробленої колонізатором міфів, яскраво засвідчує таємна настанова Єкатерини II князеві В'яземському при вступі його на посаду генерал-прокурора 1764 року: «Мала Росія, Ліфляндія, Фінляндія суть провінції, що правляться конфірмованими їм привілеями, порушувати які відмовою всіх раптом дуже непристойно б було; одначе і називати їх чужинцями й обходитися з ними на такій же підставі є більше ніж помилка, а можна сказати з упевненістю — дурість. Ці провінції, також і Смоленську, слід найлегшими способами привести до того, щоб вони обрусіли та перестали б дивитись як вовки в лісі... Коли ж у Малоросії Гетьмана не буде, то слід намагатися, щоб навік й ім'я Гетьманів зникло».

Варто звернути увагу на те, що російська «просвіщенна» імператриця добре розуміла, що у цих регіонах імперії живуть «чужинці» (Смоленщина — то білоруси-литвини), яких слід «привести до обрусіння», але які дивляться на Росію «як вовки в лісі». Етнічна «анігіляція» (тут більше підходить саме цей термін, а не «асиміляція») найбільше вдалася на Смоленщині, найменше — у Фінляндії, проте в останній саме у тій частині країни, яка за часів Єкатерини II належала Росії, у 1918 році кілька місяців проіснувала т.зв. Фінляндська соціалістична робітничка республіка. Ну, а настанова, щоби «навік і ім'я Гетьманів зникло», то вона засвідчує розуміння

імператрицею докорінної відмінності традицій політичного устрою Росії й України.

Цей комплекс міфів треба було нав'язати підкореним. І тут Росія мала й має донині певний успіх. Бо ж влада в колоніях тримається далеко не тільки на багнетах завойовників, а насамперед на їхньому вмінні маніпулювати тубільцями. Не випадково наразі в постколоніальних студіях загальником вважається твердження про обов'язкове прагнення колоніальних імперій змусити колонізованих дивитися на самих себе очима колонізатора й оцінювати все з його позиції, тобто — діяти не на свою, а на його користь.

Ясна річ, ті міфи поширилися не спонтанно, а внаслідок значних зусиль пропаганди, імперської культури, освітньої політики тощо. Після здобуття Україною незалежності ці зусилля імперського центру, попри зменшення ресурсів імперії, феноменально активізувалися та урізноманітнилися за рахунок зубожіння населення Росії, деградації освіти, науки, медицини тощо. Вони забезпечувалися глибоким, усебічним проникненням після 1991 року в Україну російських мас-медіа (які незрідка діяли під прикриттям формально українського статусу), засиллям російського шоу-бізнесу та відповідного гатунку літератури, експансією російського капіталу тощо. Практично не можна було назвати жодної сфери українського буття, де не було б російської присутності, причому здебільшого дуже специфічної, відверто чи ледь замасковано імперської. Тут не йдеться про природний і необхідний процес культурних запозичень, без якого нормальний культурний розвиток будь-якої нації неможливий. Проте перевищення міри навіть корисного запозичення призводить до розчинення однієї культури в іншій, до асиміляції та анігіляції нації, до цілковитої втрати духовного суверенітету національної культури.

Який сенс ми вкладаємо у поняття «суверенітет культури»? Це духовна самостійність і притомність нації, яку усвідомлює широкий загал, емоційно забарвлене переживання унікальності власного буття і бачення світу як самодостатньої цінності, почуття національної гідності й упевненості у творчих силах свого народу. Зрештою — це комплекс національно-культурної повновартості, який нівелює всі спроби прищепити комплекс меншовартості.

Наразі в українському суспільстві, навіть у частині елітарної культури, практично немає дієвої системи культурного розпізнавання «свій — чужий», чимало українців не бачать демаркаційної лінії між українським і російським, на що робив ставку Кремль у період намагань створити так звану Новоросію.

Суб'єктивне розрізнення особою і нацією «свого» та «не свого» (звичайно, не в морально-оцінному, а в суто фактичному сенсі) — одна з найсуттєвіших і найпростіших водночас умов духовної суверенності культури. Це відчувається та усвідомлюється на рівні сюжетів, лексем, традицій. Представники того чи іншого етносу і нації, якщо вони не втратили відповідної самосвідомості, досить чітко визначають межу між «своїми» та «не своїми» культурою, традицією, звичаєм. Ще раз повторимо: нормальний розвиток національної культури не можна уявити без запозичень. Але йдеться про те, які саме впливи та запозичення сприяють збереженню

власних культурних надбань народу, його етнокультурній ідентичності, а які відіграють роль своєрідного «троянського коня», призводять спочатку до згладжування рис культурної самобутності, а потім і до повного розчинення однієї людської спільноти в складі іншої. Асиміляторські зусилля дуже часто починаються із замаху на духовний суверенітет народу, знецінення його культурних вартостей у власних очах. Унікальність нації заперечується, а вся увага зосереджується на рисах, які зближують її з асимілятором, і наявність їх стає провідним аргументом у закликах відмовитися від того, що робить цю спільноту людей несхожою на інших, і тим самим заглушити її «мелодію» в «оркестрі людства», підсиливши натомість «партію» імперського колонізатора-асимілятора.

Дослідник Віктор Пустотін на конференції в Києві ще в 1993 році зазначав: «У роки радянської влади між російською та українською культурами була своєрідна мембрана, котра завдяки покровительству держави допускала лише одностороннє «вливання» російської культури в українську й прагнула не допустити протилежної тенденції. Така стратегія була необхідною з метою культурного, інформаційного об'єднання всіх територій СРСР. Таким було ставлення не тільки до української, а й до всіх решти національних культур. Це не провина самої російської культури, але сприяння її поширенню, розширенню сфер її впливу було поставлено в ранг державної політики СРСР. І російська культура цей шанс не прогавила.

Для того, щоб українська культура зміцнилася та могла на рівних взаємодіяти з російською, потрібен певний захист її від експансії останньою, певна відрубність, окремішність від неї... Цілком природно, що російська культура постійно самостверджується не тільки всередині Росії, а й за її межами. Адже розширення меж її впливу — це запорука її внутрішньої стабільності. Але в українській культурі ще не вироблено механізм реакції проти експансії російської культури в ім'я збереження себе самої. Сьогоднішній період для неї — це період внутрішньої нестабільності: захисні механізми, спрямовані на самозбереження та розвиток, ще не вироблені».

Так, самоствердження національної культури за межами національної держави — це запорука її внутрішньої стійкості (мабуть, цей термін більш вдалий), поєднаної з динамікою розвитку. Проте коли ця культура не лише силоміць нав'язується іншим націям, а ще й виступає своєрідним фільтром, який відгороджує ці нації від «світового оркестру», ретельно відбирає, що саме їм дозволено сприймати з інших культур, займається імплементацією надбань світової культури для залежних культур від свого імені та у своїй мові (включно з мовами живопису та танцю), — це вже ознака імперської, колонізаторської культури. За нашої пам'яті в СРСР (за винятком «другої українізації» часів Петра Шелеста) українці отримували здобутки світової культури через посередництво Москви й російської культури (зовсім не такої безневинної, до речі, як стверджував Віктор Пустотін). І зараз ці процеси не спинені, хоча за останні роки притлумлені.

Кожна нація має використовувати для збереження свого «Я» захисні механізми. Українська не є винятком, хоча в українському випадку є помітна специфіка, та це вже інша тема, що потребує особливого розгляду.

ТКАЧЕНКО Іван Володимирович
студент 1 курсу, 3 групи АБФ.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Фактором буття українства як великої соціальної групи є українськість в її етнічній, культурно-мистецькій, громадянсько-політичній та інших формах.

Люди розмовляють різними мовами, мають відмінні культурні орієнтації й уподобання, але за наявності у них стійких комунікативних зв'язків і спільних економічних і соціальних інтересів створюється фундамент для високого рівня групової національної солідарності.

Поняття ідентичності розкриває індивідуальну, особистісну та соціальну сторони «Я-концепції» особи, а не тільки якусь одну з її сторін.

Проблема ідентичності для багатьох країн, у тому числі і для України, має ще один вимір – посткомуністичний, теоретико методологічний. У марксистсько-ленінському суспільствознавстві ідентичність людини жорстко детермінувалася його класовою приналежністю, її об'єктивними характеристиками та не потребувала її свідомого самовизначення. На противагу цьому для багатьох дослідників поняття ідентичності стало універсальною пояснювальною парадигмою всіх сучасних суспільних явищ і процесів, що замінила класовий підхід радянського суспільствознавства.

Національна ідентичність українців є реальною за умови її конституційно правової, соціально-політичної основи з явною перспективою виходу за межі національного. Ідентифікація має звільнитися від зовнішньої національної необхідності. Це не означає знищення культурно- 32 національного, проте це явище має переважно регіональний характер. Аналіз соціологічних опитувань показує, що підстави для подібних висновків у сучасних українських реаліях безперечно існують

Простір відкритий, передбачає майбутнє й спонукає до дії. Закритий й олюднений простір стає «місцем». У порівнянні з простором «місце» є спокійним центром певних цінностей.

Людям необхідне як місце, так й простір. Місце-це безпека, простір-це свобода; ми прив'язані до першого й тужимо за другим. Немає кращого місця, ніж рідний дім.

Позитивно сформована ідентичність – вагомий чинник соціального здоров'я громади, її самодостатності та життєздатності.

Для більшості українського населення проблема вибору ідентичності полягала у відмові від соціальних (козаки, кріпаки, хлібороби), конфесійних (православні, греко-католики), регіональних (русини, малороси, поліщуки, бойки, гуцули) та інших самовизначень та у наданні переваги загальнонаціональному поняттю «українець».

КОНОВАЛЕНКО Олеся Олексіївна
Студентка 1 курсу, 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

УКРАЇНСЬКЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ

Національне самовизначення – право кожного народу на визволення й утворення власної самостійної держави або добровільне влаштування взаємин з іншими державами на основі федерації чи автономії.

Проблема становлення національної ідентичності, актуалізована реальним суспільно-політичним контекстом, активно піднімається в Україні в дослідженнях з етнопсихології та етнодержавознавства у 1990-х— на початку 2000-х років. У них національна ідентичність визначається як процес ототожнення, уподібнення себе з певною нацією. У особистості з'являються суб'єктивне відчуття належності до національної спільноти, прийняття її групових норм і цінностей.

Сучасний світ все більше розмиває грані між застарілими «межами дозволеного». Наразі, кожна людина має шанс стати тим, ким вона бажає, боротися за свою рівність і гідність.

Разом з тим, співпричетність до українського культурно-інформаційного простору може бути як підсумком пасивної етнізації, так і активного акту самовизначення особистості, усвідомлення себе частиною української нації. Тому до представників українства можна віднести не тільки українців за походженням, а і всіх тих, хто свідомо відносить себе до української спільноти, будучи учасником українського культурного та політичного буття. Себто, до кола поняття «українська ідентичність» можна відносити як етнічних українців, так і активних та свідомих представників неукраїнців – тих, хто пов'язав свою долю з Україною, зокрема, здійснив вагомий внесок у розвиток української культури, науки, державності.

Без скріплюючої спільноту ідентичності, не існує спільноти. Спільнота, яка не базується на спільній ідентичності – добровільному визнанні індивіда приналежним до спільноти – або ілюзорна, або примусова, а отже й недовготривала.

Проблема з ідентифікацією постає, коли член суспільства соромиться свого оточення або відчуває відчуженність по відношенню до інших ідивідів. Без спільної ідентичності немає спільноти. Без спільноти не може бути побудована держава.

Ідентичність не може бути сформована насильно. Людина отримує особисту і групову ідентичність або через виховання, або ж добровільно. Накинуті ідентичності, як от «радянський народ», рано чи пізно відкидаються.

ХОМАЗЮК Віктор Сергіович
Студент 1 курсу, 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОРІВНЯННІ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ (ЯПОНІЯ, КИТАЙ, США)

На сьогоднішній день у світі гостро постає питання ідентичності етносу, що є основою незалежності і самобутності держави. Щоб зрозуміти основні фактори і етапи її розвитку ми розглянемо приклад декількох країн, що мали дуже різні умови свого розвитку.

Україна представляє класичний європейський етнос, що створив свою державу, а потім через ряд умов втратив свою незалежність але час від часу проявляв активні дії для її повернення. Українська національна ідентичність базується на принципах здобуття та захисту своєї незалежності, мови, віри та традицій. За часів Київської Русі Україна була однією з провідних держав але поступово під впливом феодальної роздрібненості та деяких протиріч, що залишились від хрещення Русі вона впала під натиском монголів. Наступною вдалою спробою незалежності стала Гетьманщина але одразу після смерті Б. Хмельницького, почалася Руїна і втрата незалежності під приводом роз'єднання українського народу. В ХХ ст. була створена УНР яка проіснувала недовго і знову ж через відсутність єдності серед народу. Отже вирішальним фактором для української ідентичності є єдність українського етносу.

Китай є представником класичної нестабільної країни, навіть на сьогоднішній день у КНР стоїть проблема під назвою «Одна країна-дві системи». За часів імперії у Китаї змінилося багато династій, він знаходився під монгольською окупацією, на його трон садили іноземців. Після Другої світової війни Мао Цзедун при підтримці радянського союзу зміг встановити практично повний контроль над всією територією Китаю крім о. Тайвань. Отже китайська ідентичність створювалась в умовах сильної політично-

економічної нестабільності і спрямована в першу чергу на побудову і зміцнення стабільного суспільства.

Японія є представником країн, що довгий час провели в ізоляції але при цьому змогли в неймовірно короткий строк розвинути до необхідних для комфортного існування в нових умовах рівня. Причому країна змогла пережити декілька спроб захоплення за класичними сценаріями. В 1274 і 1281 р.р. японці переживають спробу нападу Монгольської імперії. Сімабарське повстання (1637-1638) - бунт християн під керівництвом ієзуїтів але через невдало обраний момент і проблеми логістики спроба встановлення християнської влади провалилась. І третя спроба була під час революції Мейдзі (1868-1869 р.р.) коли колоніальні імперії очікували, що після громадянської війни країна буде ослаблена але на їх здивування прямо під час війни імператорські сили провели реформу війська створивши сучасну на то момент армію. Також японці відомі своєю єдністю під час випробувань, що падають на долю їх країни. Їх погляди з однієї сторони дуже раціональні і футуристичні тоді як з другої сторони вони є фаталістами та містичками, що поважають та цінують всі свої минулі заслуги. Отже японська ідентичність базується на принципі готовності пожертви заради батьківщини.

США країна, що має дуже дивну і унікальну історію адже виникла вона наприкінці XVIII ст. на захопленій території але при цьому, як говорили про неї різні люди в різний час «Це країна ідеалістів, побудована ідеалістами для ідеалістів» ця теза в деякій мірі є правильною адже США ось вже 300 років слідує одному політичному курсу на побудову процвітаючого демократичного суспільства. Однією з особливостей цієї країни, що можна віднести до мінусів є її заплутане законодавство так в США в будь-який момент можуть використати закон, що був створений для специфічної ситуації десь в XVIII-XIX ст. Якщо копати глибше то такої етнічної групи як американці не існує (корінне населення носить назву індіанці). Отже американська ідентичність – це суспільство, що готове встати на захист ідеалістичних мрій та цілей.

Звідси слідує, що кожен етнос в своїй ідентичності навіть якщо він і мав, спільні моменти з іншими етносами все одно має свою власну унікальну ідентичність, що продиктована його власним культурно-історичним розвитком, географічним положенням, багатством та філософією.

НОСЕНКО Юлія Володимирівна
студентка 1 курсу, 2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

КУЛЬТ ГОСТИННОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Українська гостинність представляє собою багатовікову традицію. Саме у сучасних умовах обрана тема набуває актуальності тому, що гостинність розглядається не тільки як джерело вивчення побуту нашого народу, а й вияв гуманізму, міжкультурної комунікації та взаєморозуміння. У сучасних умовах, коли люди все частіше почали відчувати всю згубність моральної деградації суспільства, корисно звернутися до досвіду предків, до своїх культурних витоків. Наше залучення до культурних цінностей починається з традицій української гостинності.

Гостинність має історичний характер, тобто вона виникла не відразу, а поступово формувалась у процесі розвитку народу, отже, несе на собі більш чи менш виразні сліди етапів цього становлення. Ще київський князь Володимир Мономах у своєму «Повчанні дітям» зазначав: «Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов,... бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною».

В українській культурі гостинність традиційно формувалася на підставі християнських принципів милосердя і добра. Так, Біблійна енциклопедія визначає гостинність як «щедрість душі людини, поєднання благородства і поваги до людей». З давніх часів українці гостя приймали щедро, обов'язково припрошуючи сидати, що пов'язано з різними прикметами. Пригощаючи, казали: «Чим багаті, тим і раді», «Що хата має, тим і приймає». Вважалося непристойним дізнаватися у гостя про мету його приходу. Традиції гостювання суворо регламентувалися. Так, засуджувалось гостювання під час польових робіт та в будні дні; гість повинен був обов'язково переступити поріг хати, виявляючи глибоку повагу до предків, які за повір'ям, мешкали саме під порогом.

Гостинність – це в певному сенсі загальна налаштованість щодо іншої людини, яка формується під впливом багатьох чинників. Гостинність кожного народу неповторна за своєю сутністю і набуває різних форм, оскільки, де б вона не формувалася, завжди відображала думки і почуття людини. Саме тому українська гостинність, хоч і має, з одного боку, глибинні витoki спільні для всіх слов'ян, але з іншого – вирізнялась особливою гуманністю, що безпосередньо вплинуло на менталітет українця.

Так, традиції української гостинності розкривають щедрість і привітність українців, доказом того є те, що кожна родина намагається якнайкраще і найсмачніше погостувати гостя усім, що має вдома, навіть, якщо потім буде сидіти «на воді і хлібі». Поширене серед українців вітання, як форма доброзичливості теж мало вплив на культ гостинності. Вітання здійснювалось за допомогою потиску рук. А за уявленнями українців, будь-яке фізичне доторкання пов'язане з вірою в його магічну силу. Виходячи з цього, регламентувалися і самі доторкання, і норми відстані між тими, хто контактував.

З українською гостинністю тісно пов'язана і доброзичливість, що виявляється у формах співчуття, вибачення, подяки. Це спричинювалось

непорушністю сімейного ладу й культом «малої родини» серед українців з незаперечною субординацією батьків, дітей й сакральністю батьківського авторитету. Зазначений принцип позначався на традиціях гостинності, відповідно до яких ритуал починався із пріоритету старших за віком та соціальним статусом.

Звісно, традиція гостинності зазнала певною мірою еволюції і не є відповідною до минулого імпазантною, показовою. Але її сьогодні можна впевнено вважати національною рисою, що уособлює не тільки матеріальні і духовні цінності, а й має високий комунікативний та інтеграційний потенціал. Традиції гостинності набувають сьогодні нових форм і змісту, залишаючи загалом свою стрижневу структуру як прояв найважливішого культуротворчого чинника цивілізації протягом всього її існування від витоків до майбутнього

**КУКСЕНКО Євген Миколайович,
студент 1 курсу, 2 групи ЛГФ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент**

МИКОЛА ГОГОЛЬ ПРО ДУХОВНІСТЬ ЯК МЕНТАЛЬНУ РИСУ УКРАЇНЦІВ

З огляду на нагальні завдання розвитку української культури, особливо актуальним є сьогодні звернення до творчої спадщини вітчизняних мислителів минулого. Саме таким доробком і є творча спадщина М.Гоголя, який переймався питаннями, що хвилюють людство дотепер: проблемами моральності, віри, відносин особистості й суспільства.

Світогляд Миколи Гоголя був глибоко релігійним і не змінювалося протягом усього творчого шляху. Гоголь ніколи не поділяв ідейних настанов, згідно з якими людина за своєю природою добра, а зло полягає в суспільних відносинах, що призводять до розпусти і бездуховності. У п'єсі Євгенія Шварца «Дракон» Архіваріус повчає Ланцелота: «В кожній людині живе Дракон – це всі негативні риси особистості: слабкість, пасивність, бездуховність». У кожному з нас, на думку Гоголя, живе такий «дракон» і саме він раз за разом народжує зрадників, брехунів, злочинців, мізантропів. Будь-яка зміна зовнішніх форм життя не в змозі знищити «дракона», який уособлює зло, тому що причиною його є бездуховність людини.

Гоголь дав цьому джерелу назву «вульгарність вульгарної людини» Такого поняття немає в європейських мовах. Його ввів вперше в ужиток Гоголь. Який сенс він вкладав у нього? «Вульгарною» є людина, яка втратила душу, перетворилася на плотську істоту, що загрузла у багні життєвих дрібниць. Сенс її існування зводиться до споживання матеріальних благ, які

тягнуть людську душу вниз – до пустих розваг, хитрощів, брехні. Гоголь погоджувався з думкою, що найважливішою складовою менталітету українців є духовність. Це поняття означає, що в «житті людини, в її світогляді, основну рушійну роль відіграють не розумові сили людини, а скоріш її емоції і почуття.

Духовність проявляється в емоційності, ліризмі, сентиментальності, чуттєвості, любові до природи. Тому, вважав Гоголь, будь-які зміни в суспільстві треба починати з виховання людської душі. Гоголь всією своєю творчістю намагався достукатися до кожної людської душі, відкрити перед читачами шлях в прекрасний світ духовної досконалості людини.

У всіх творах Гоголя є «високе», що живе або згасає в людській душі; і людина поєднує в собі це «високе» і «низьке». Через своїх героїв, які в певному сенсі позбавлені власної здатності самовираження, Гоголь втілює свої погляди. Незважаючи на значні відмінності, всі гоголівські герої мають дуже багато спільного. Вони позбавлені індивідуальності, власного внутрішнього життя. Джерелом бездуховності і безсердечності письменник вважав міщанську мораль, яку він розумів як систему «перевернутих» цінностей, що лише імітують добро. Керуючись нею, людина втілює в життя не ідеали добра, а його фальсифікат. Міщанський тип особистості, є основною рисою багатьох гоголівських персонажів, наприклад, майора Ковальова, Поприщина, Башмачкіна.

Справжня духовність людини розумілася Гоголем як щиросердне і добровільне служіння людям, як творче самовиховання та моральне самовдосконалення. Духовність же, як компонент ментальності, має глибокі корені – у народних традиціях, мові, звичаях. Варто зазначити, що погляди М.Гоголя надзвичайно колоритні і часто виражені на рівні поєднання почуттів та особистих вражень. Саме це надає їм особливої, наголошуючи на любові митця до української народної творчості, в якій концентрація чуттєвих образів, і «сердечних» компонентів є домінуючою. «Є речі, – писав Гоголь, – яких ми не можемо збагнути нашим нікчемним розумом, але які можемо відчувати глибиною нашої душі, сльозами й молитвами». Цей вислів підтверджує, що Гоголь, наслідуючи ідеї Г.Сковороди, називає духовність глибоким джерелом пізнання.

**МИТЧИК Ольга Петрівна,
студентка 1 курсу, 2 групи ЛГФ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент**

**НАРОДНА КАЗКА ЯК СПЕЦИФІЧНЕ КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ ТА
ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Вічність і актуальність проблеми патріотичного виховання безсумнівні. Сьогодні актуальність патріотичного виховання визначається втратою в молодіжному середовищі ідеологічних цінностей і прискореним процесом глобалізації, що веде до посилення взаємного впливу і переплетення культур. Однією з найпотужніших духовних сил кожної окремої людини і суспільства в цілому є патріотизм, який споконвіку з любов'ю плекає кожна нація.

Патріотизм проявляється у почутті гордості за досягнення рідної країни, у відповідальності за її ідеали, у дбайливому ставленні до народної пам'яті, національно-культурних традицій. Зазначимо, що патріотизм завжди був тісно пов'язаний з українською фольклорною традицією. А, як відомо, народна казка – це яскравий прояв культури кожної нації. Казка з давніх-давен увійшла в життя людини, є своєрідною скарбницею народної мудрості, а також універсальним засобом передачі тих уявлень про навколишній світ і саму людину, які склалися у людей в кожному історичному епоху.

Народна казка містить у собі специфічні для певного етносу сюжети, образи, ситуації, що знаходить вираз в іменах персонажів, назвах тварин і рослин, місці дії, у самобутніх традиційних мовних формулах. Це проявляється і в лексичних особливостях, і у фразеологічному багатстві, і в звукових особливостях, і в граматичних і синтаксичних ознаках. Загалом народна казка як складова культури має величезне значення у вивченні рідної мови.

Лексичні знаки народних казок є потужним фундаментом культури, оскільки народні казки є джерелом становлення будь-якої мовної особистості і мають великий лінгвокультурологічний потенціал.

Таким чином, казка представляє собою своєрідну концентрацію всього того, що створено народом протягом століть в образній і виразній живій розмовній мові. Національний характер казки кожного народу визначається його побутом, обрядами, умовами праці, фольклорними традиціями, особливим поетичним поглядом на світ.

Сьогодні особливо гостро усвідомлюється не тільки проблема патріотичного виховання, а й пов'язане з ним прагнення до культури толерантності. Казка, як унікальне явище народної культури, виконує також функцію зближення народів. Володимир Пропп, відомий фольклорист, відзначав: «До певної міри казка – це символ єдності світу». У кожного народу свої казки, і всі вони передають від покоління до покоління основні моральні цінності, вселяють впевненість у перемогу правди, добра. Позитивні, як правило, герої українських казок наділені мужністю, сміливістю, наполегливістю в досягненні мети, привабливою чесністю й іншими якостями, які мають в очах народу найвищу цінність. Казка не дає прямих повчань, але в її зміст завжди закладено мораль.

Таким чином, казка не тільки формує любов до мови і традицій свого народу, а й сприяє розвитку особистості у душі патріотизму. Казка, як засіб культурної адаптації, несе в собі мудрі істини, що протягом багатьох століть вироблені, відшліфовані, перевірені людством на практиці. Залучення до культури свого народу – річ у всіх відносинах корисна. Це не тільки шлях

духовно-морального збагачення, можливість познайомитись із «своїм рідним», але й навчитись цінувати його, берегти, збагачувати через вплив інших культур. Крім того, глибоке знайомство з першоджерелами культури свого народу – це найвірніший шлях виховання толерантності до людей інших національностей і етики міжнаціонального спілкування, що особливо актуально в умовах сьогодення.

ГАБДРАХМАНОВА Дарина Рафаелівна
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

PSZCZOŁA I PIOŁUN

Jego poglądy na konieczność pracy nad naturalnymi skłonnościami wyraża Skovoroda w bajce „BJZOLA I SHERSHEN”, której fabuła była szeroko rozpowszechniona wśród rosyjskich rowerzystów XVIII wieku. Pasożyt Piołun szydzi z Pszczoły, wskazując jej, że jest taka głupia: nie pracuje nad sobą, jak nad innymi. Ale Pszczoła nazywa Piołuna głupcem, ponieważ jej praca jest najśłodszą rzeczą („mamy więcej i więcej przyjemności w zbieraniu miodu niż jedzenia”). Chociaż „miód uwielbia jeść, a niedźwiedź, a Piołun też to nie przeszkadza”. Pszczoła wyjaśnia, że pszczoły urodziły się właśnie po to, aby zebrać miód, a życie bez tej pracy i jedzenia miodu jest dla nich „najgorszą mąką”. „szczerej” pracy pszczoła czerpie przyjemność, tylko w niej czuje się szczęśliwa. Rower przeradza się w cały traktat, rozlany przez wiele faktów z życia, wyrażenia biblijne, odniesienia do Epikura i Cyncerona.

Pies myśliwski jest najbardziej zabawny podczas polowania na zająca; domowy kot, po złapaniu myszy, nie je, ponieważ główną rzeczą jest dla niego proces polowania, a nie zaspokajanie ich potrzeb; Zamknięty w obfitości pszczoł umierających z nudów z tego, że nie może latać na kwitnących łąkach, zbierając pyłek. G. Skovoroda wychwala pracę według powołania, pracę „podobną”, która jest kluczem do szczęśliwego życia; potępia lenistwo, kradzież cudzej pracy. Główna idea: Piołun to uogólniony obraz ludzi żyjących w rabunku innych i tworzonych wyłącznie do jedzenia i picia. Pszczoła jest mądrym człowiekiem, który działa w „powinowactwie”, to znaczy działa według powołania. W bajce „Pszczoła and Piołun ” pisarz ujawnia społeczne i moralne znaczenie pracy. Morał (autor nazywa to „mocą”) jest prosty: dzieło musi stać się naturalną koniecznością, „najśłodszym jedzeniem”. Tylko wtedy życie będzie miało sens i piękno. W ukochanej sprawie człowiek jest szczęśliwy, a w stanie rozpaczki degraduje się.

ЩЕНКО Марина

студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ВІДКРИТТЯ ЛЮДИНІ ІСТИНИ У ТВОРАХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорія Сковороду називають видатним філософом. Однією з найголовніших проблем яка була центром його творчості - проблема щастя . Філософ вважав, що щаслива людина та, яка знає себе і знає що вона хоче. Він написав багато поезій в яких ідеальний образ людини – щаслива людина. Прикладом можуть бути рядки в одному з найвідоміших творів «Сад божественних пісень», де автор наставляє, що щастя не потрібно шукати далеко, воно не поруч, воно глибоко в нашій душі:

«Найпотрібніше тобі ти знайдеш лише у собі,
Подивися, як живеш: друга у собі знайдеш».

Також Григорій Сковорода вважав, що лише праця від якої отримуєш задоволення , мир та любов між людьми є зародженням щасливого суспільства. Людина яка знайшла в собі силу і використала її на користь - найщасливіша людина. В одній з найкращих байок «Бджола та Шершень», поет пише що немає нічого кращого ніж жити за покликанням . В образі Бджоли автор показує мудру людину яка отримує задоволення від своєї роботи та яка живе за своїм покликанням. В байці Бджола розповідає що, лише в «сродній» праці вона відчуває себе щасливою. В образі Шершня автор показує людину яка залежить лише від чужої праці, цю людину не можна назвати щасливою.

Нерідко філософ запевняв, що щастя глибоко в середині кожної людини. Головною ознакою щастя є радість на серці, адже серце – корінь людського життя.

Сковорода вірив що колись всі люди будуть щасливими, він сподівався, що після прочитання його творів люди зрозуміють істину . Нація почне процвітати, люди почнуть відчувати щастя після робочого дня, адже вони будуть виконувати роботу від якої отримуватимуть задоволення. Саме тому в наш час є такий великий перелік спеціальностей за якими кожна людина може обрати професію своєї мрії. Головне відшукати ту скарбничку в нашій душі, де сховане наше «щастя» і відкрити її.

ВЕНДЕЛЬ В. Л.
студент юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

ОСНОВА ФІЛОСОФІЇ - СЕРЦЕ

Г.Сковорода вчив про щастя. Він хотів, щоб ми, читачі, розібратися з тим, як стати та бути щасливим. Недарма Сковороду називають українським Сократом. Він, як і давньогрецький філософ Сократ, вважав, що мета людського життя це саме щастя. Він переконаний, що філософування може навчити нас, як стати щасливими.

На думку Г.Сковороди, для того щоб стати щасливим, необхідно розібратися, що є головним, а що є другорядним. За Сковородою, все що існує, має дві натури, тобто природи: видиму і не видиму. Причому, з точки зору Сковороди головним є те, що є не видимим.

У творі «Потоп Зміїний» філософ пише: «Матерія – це минуша тінь, це – видимість». Візьмемо самого Сковороду в якості прикладу, що було в Сковороди видимим – тіло, але зараз його тіло є ніщо, оскільки він помер в кінці 18 століття, але чому ж ми про нього говоримо? Чому він надихає нас? Чому він буде надихати прийдешнє покоління? Тому що головне неможливо побачити очима, головне – неможливо доторкнутися до цього, головне – залишається і після того як тіло помре, головне – це є думки так вважає Сковорода. І він є сам прикладом того, що це є правдою. В Україні кожен школяр знає його думку: «Світ ловив мене, але не впіймав» - тіло померло, а думка жива. У своєму букварі Сковорода пише: «Друже мій, не може бути нічим те, що виростає велике. Не вважай за мале те, що викликає велике. Не гадай, що невидне і безсильне – одне й те саме. Все невидиме сильніше за видиме, і видиме залежить від невидимого». Якщо ми усвідомимо це, то не будемо марнувати своє життя на пошуки щастя, де його бути і не може. Щастя – це є настрої душі, а не тіла. Як же нам прагнути щастя для нашої душі? Григорій Савич казав: « Слухайся свого серця»

Вчення про серце є дуже важливим компонентом філософії Григорія Сковороди. Що має на увазі Сковорода, коли каже про серце? М'яз – ні. У філософії метафору серця використовують для позначення емоційно-вольової складової особистості, або якщо казати простіше, як казав Сковорода «Серце – це корінь життя. Це оселя вогню і любові». Отже, якщо хочеш стати щасливою людиною – слухай свого серця.

Щоб зрозуміти, що потрібно для того, щоб людина стала щасливою необхідно знати вчення про три світи. На думку філософа існує три світи: мікрокосм, макрокосм і світ символів.

Мікрокосм це людина, макрокосм – всесвіт, якщо людина хоче стати щасливою вона повинна гармонізувати себе, тобто мікрокосм до макрокосм. А допомогти їх гармонізувати допоможе третій світ – світ символів.

Також щасливою людиною може стати особа, котра займається своєю працею. На думку Сковороди, при народженні людини їй дається хист до тої чи іншої праці. А відчути свою природню працю можна тільки серцем.

Отже, філософія Григорія Сковороди дуже глибока та цікава. І ще багато чого невідомо, а це робить її цікавішою.

АНДРОЩУК Анастасія
студентка юридичного факультету
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

Г. С. СКОВОРОДИ – ВЕЛИКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МИСЛИТЕЛЬ

Григорій Савич Сковорода - талановитий філософ та композитор, який був обізнаний у багатьох мовах. Ця людина дивувала сучасників різностороннім талантом, знаннями, відповідністю духовних поривань своїм вчинкам і діям. Творча спадщина Сковороди є надбанням не лише української, а й світової культури. Це його ліричні вірші (в тому числі ті, які стали загальноживаними піснями), і вірші з гострим висміюванням, глибокі притчі та байки. Наприклад, у творі «Всякому місту – звичай і права» провідним мотивом є викриття суспільних вад, щасливий той, хто має чисте сумління. Автор висміював здирництво, підлабузництво, пияцтво, лицемірство. Його орієнтири - це ясний розум і чисте сумління.

Філософія Г. Сковороди раніше вивчалася важко. Є також деякі праці радянських вчених, де Сковороду прямо називали атеїстом, проте твори «мандрівного філософа» настільки переплетені з заповідями з Біблії, що навіть їх важко відрізнити від власних висловів Сковороди.

«Життя і справа – це є одне і те ж»,— стверджував поет. Свої шедеври Український Сократ писав з метою, щоб всі розуміли написане, пробуджували людську свідомість, совість, почали робити правильні рішення в різних життєвих ситуаціях. Просвітник Григорій Савич завжди прагнув допомогти своєму народові, бути корисним. Саме тому він завжди в доступно пояснював людям явища життя. Зокрема, викладав свої філософські та педагогічні ідеї; у довільний час навчав грамоти селянських дітей.

«Езоп» твердив, що навчання завжди допоможе швидше і якомога точніше виявити природні здібності кожної людини. Він шукав правду і прагнув до неї.

Сковорода обійшов майже всю Україну. Чимало разів світські й церковні чиновники, дізнаючись про його освіченість та дивовижні таланти, пропонували йому вигідні посади, чини, багатство, але Сковорода завжди відмовлявся.

Слава про Сковороду пішла так далеко, що про нього довідалася і цариця Катерина II, яка захотіла його побачити. Посланець цариці застав Сковороду на краю дороги, де він відпочивав і грав на флейті. Недалеко біля

нього паслася вівця того господаря, в якого філософ затримався. Посланець передав йому запрошення цариці (перебратися до Петербурга), але Сковорода просто й спокійно заявив: « Скажіть цариці, що я не покину України – мені моя сопілка й вівця дорожчі царського вінця». Це дійсно показує його внутрішню міць і духовну силу.

Вірші, байки, філософські трактати й статті Г. Сковороди ніколи не друкувалися за життя автора, але поширювалися в численних рукописних списках, завдяки чому його творча спадщина збереглася для прийдешніх поколінь.

Творчість Г.Сковороди — перлина барокової української літератури другої половини XVII століття, це те джерело мудрості, з якого я черпаю заряд енергії на все життя. Я хочу виразити свою глибоку повагу людині, на філософську спадщину якої можна спиратися в наш не простий час. Закінчити доповідь хотілося б власним заповітом Григорія Савича Сковороди : «Світ ловив мене, та не спіймав». І справді, він послідовно уникав усе, що могло уярмити його дух і волю. Для мене Григорій Сковорода – це легенда. Я впевнена, що кожен знайде у філософських ідеях Сковороди відповіді й на свої власні питання...

Література:

1. Сковорода Г.С. Листи до Михайла Ковалинського . – В 2- х тт.. – Т. 2,К.: Наукова думка, - 1973.
2. Скляр С.С. Уроки з української літератури. - Харків: Торсінг, 2004
3. Шпільчак М. В. Матеріали для підготовки до ЗНО з української літератури. Частина І. Довідковий матеріал – Івано-Франківськ: Симфонія форте,2017. – 132 с.

МАРШАЛОК Михайло
студент економічного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

KHARKIV FABLES AS AN IMPORTANT DIDACTIC LEGACY

According to “Cambridge dictionary” didactic is something that intended to teach, especially in a way that is too determined or eager, and of ten fixed and unwilling to change; intended to teach people a moral lesson [1].

Didacticism is a term that refers to a particular philosophy in art and literature that emphasizes the idea that different forms of art and literature ought to convey information and instructions, along with pleasure and entertainment [2].

Didactic literature is one of the oldest types of literature. It appeared with the first stories that were told in front of fire by humans thousands of years ago. We call such stories fable or “baika” in Ukrainian. Fables have always had an ample base

don real or fiction story and is followed by a conclusion with a strong teaching, moral context. So, fable is a vivid example of didactic literature.

One of the most well-known Ukrainian didactic authors is Hryhorii Skovoroda. He is a famous Ukrainian philosopher, writer, poet, teacher and traveler. Between 1760-1770 he made a complete work of his fables “Basni Kharkovskiiia” or Kharkiv Fables. It consist of 30 fables written during his travelling across Slobidska Ukraina.

All these fables are a result of Skovoroda`s philosophic ideas and his lifestyle. As a one of the most well-studied people of Ukraine, Hryhorii Skovoroda had visited many European land during his service to the Russian Empire government but in more mature age he refused money and career and began to lead a tramp and homeless lifestyle. He was a very respected among peasants though the often invite him to take a part from his wisdom and to hear his fables.

The themes of Kharkiv Fables are different. He describes a problems of work, wellness, friendship, happiness, self-development, society structure, life choices, freedom, crime etc. Ukrainian philosopher developed his own type of fables. For example, the moral conclusion of every fable is called “Syla” or in translation “Power”. The ideals that Skovoroda promote are a mixture of Orthodox christianity rules and traditions that were formed in society. The heroes of all fables are animals that move us to the prehistorical art and are easily taken by people.

For example, the fable Snake and Buffon (ukr. “Zmiyai Buffon”). This fable is about the snake that changed her skin and became more handsome and Buffon that also wanted to became to envy snake. Here we can see the problem of ageing and the problem of work and efforts. The conclusion of this baika is that to get a good result you need to spend a lot of efforts.

Kharkiv fables are a good example of didactic approach through the genre of genre of literature and forms that people can easily understand and recognize. These fables are still actual. The problems that Skovoroda tried to solve haven`t disappeared. Many of his fables are studied in schools and are known by many Ukrainians. Kharkiv fables is a great didactic legacy for culture that influenced on generation of Ukrainians.

Literature:

1. <https://dictionary.cambridge.org>
2. <https://literarydevices.net>
3. Григорій Сковорода. Харківські байки. За редакцією Павла Тичини; передмова: проф. С. Чавдаров. Київ: Українське державне видавництво, 1946, С.36 .

ГРЕЧУХА Антон Вячеславович
студент 2 курсу факультету
інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Ім'я українського філософа і поета-байкаря Григорія Савича Сковороди (1722 - 1794) займає дуже високий рейтинг серед імен знаменитих філософів. Григорій Сковорода пройшов дуже довгий шлях, що стати великим філософом. З прожитих 72-х років він віддав філософській роботі лише 25 років свого життя. Тільки на початку 70-80 років XVIII століття Григорій Сковорода почав створювати свої філософські діалоги, трактати, притчі і, мандруючи по Україні, став проповідувати своє філософське вчення.

Григорій Сковорода говорив: «Нікому ні в чому не заздрити, задовольнятися з малої частини». Для нього світ індивідуальних, приватних інтересів був уособленням зла. Моральні основи поведінки людини, за словами Сковороди, визначались її духовним світом, який панує над тілом. Для нього людина – це окремий світ «мікрокосмос».

Формально філософська система Сковороди укладається в один рядок. Основа цієї системи полягає в існуванні «двох натур» і «трьох світів». Розшифровка існування «двох натур» слідує безпосередньо з трактату «Про Бога», а весь світ складається з двох натур:

- Видима – впадає в око;
- Невидима – схована й пізнати її може тільки уважна й наполеглива людина. Для цього треба пам'ятати про існування трьох світів: Всесвіту, Біблію та Людини.

Тепер перейдемо до «трьох світів». Першим і головним світом у Сковороди є весь Всесвіт – «мікросвіт». Другим з «трьох світів» є малий світ – світ людини. Третім – з існуючих «трьох світів» - є символічний світ, що ототожнюється Сковородою з Біблією.

Сковорода вважав, що представлені в Біблії легенди – це фантазія, обман, фальсифікація, небиліці, брехня, з одного боку, але в них закладене таємниче значення, корисне і повчальне знання - з іншого.

Ідея «Горной республіки». Його світ базується на любові, спільності всього, рівності, на громадських засадах. Він протилежний світові зла.

Сковородинська концепція «сродної праці» як справді людського способу життєдіяльності. Сковорода сенс людського буття вбачає в праці, а справжнє щастя – у вільній праці за покликанням. «Сродність», покликання і є справжнім «богом» в людині. Ця ідея передбачала перебудову суспільного життя на основі перетворення праці у найпершу потребу і найвищу насолоду.

«Жребій мій з голяками» - до такого висновку дійшов Сковорода. Продовжувати навчання, бути корисним народу – в цьому бачив своє покликання.

Народ – великий філософ. Сковорода знаходив у його мисленні, звичаях, обрядах зерна плідної праці. Сковорода говорив: «Щоб бути істинно щасливим, потрібно обмежити бажання, відхилити надлишок, а трудитись,

виконувати свій обов'язок не за страх, а за совість – це і буде суть шляху до щастя».

У природі – краса, гармонія, а в суспільстві – несправедливість, і щоб змінити макросвіт на краще, треба кожному змінити мікросвіт, тобто самого себе. Життя людини залежить від мудрого поведіння в злагодженому єднанні людини і природи.

Щастя – моральне самовдосконалення, душевний спокій; незалежність від пристрастей навколишнього світу; вміння користуватися тим, що є; не прагнути до неможливого, перемога інстинктів волі, йти дорогою добра. Обов'язковою умовою щастя є улюблена справа. Розділення людей, що займаються "спорідненою" і "неспорідненою" працею - це і є сама глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства. Думка про те, що щастя людини полягає в праці, і що вона зробила мавпу людиною, відвідувала багатьох філософів і раніше. Але визначення праці з позицій джерела свободи і щастя, або джерела страждання і нещастя людей зустрічається досить рідко. У Сковороди вперше ця тема визначилася як головна і в літературних творах, і в філософських трактатах. Вся його творчість виходить з розуміння того, що людина може об'єднати тільки праця з суспільною користю і особистим щастям - "споріднена" праця. Праця ж "неспоріднена" – джерело деградації і людини, і людського суспільства.

Література:

- 1) Історія філософії України. Хрестоматія. — К., 1993.
- 2) Огородник І. В., Русин М. Ю. Українська філософія в іменах. — К., 1997.
- 3) Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. — К., 1992.
- 4) Коваленський М. Й. "Життя Сковороди." К., 1886.
- 5) Сковорода Г.С. –український мислитель. - К., 1992.

ЄНІК Ірина
студентка юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РОБІТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Сьогодні в Україні спостерігається масове зацікавлення творчою спадщиною Григорія Сковороди. Ми можемо спостерігати, як все частіше та частіше у сучасному світі ми звертаємося до його творів, використовуємо їх як приклади з української літератури. І не дарма, тому що творча спадщина Сковороди дуже цінна і різноманітна.

По – перше, значну увагу він приділяв темі свободи у своїх байках та піснях. Так, метою ліричного вірша «Delibertate» є значущість свободи, те,

що воля являється найбільшим багатством. І вірш починається дуже доречним міркуванням про те, що являє собою воля та яка її цінність: «Що є свобода? Добро в ній яке?».

По – друге, велике значення дружби, як джерела радощів та життєвого оптимізму наявне у його творчості. Адже афоризми Сковороди про дружбу – це вислови, наділені великою мудрістю. Окрім цього він написав багато афоризмів про працю, кохання, істину.

Наприклад, у байці «Бджола та шершень», що входить до циклу «Байки Харківські» йдеться про ідею спорідненої праці, пошуку гармонії з іншими та з самим собою, секрету людського щастя. Бджола – це символ мудрої людини, яка постійно трудиться, тоді як Шершень – це уособлення людей, що живуть плодами чужої праці.

Дуже багато у поезіях питань, таких як: людина і суспільство, сенс життя кожного, праця та безділля, людське покликання. Цікаво те, що в кінці байок Сковороди значаться не висновки, а сила, тобто тлумачення змісту.

Хочеться зазначити, що одним із найвідоміших творів Григорія Сковороди є вірш – пісня «Всякому місту – звичай і права», який входить до його збірки «Сад божественних пісень». Автор засуджує брехунів та свавілля та намагається прожити життя чесно: «В мене ж турботи тільки одні, Як з ясным розумом вмерти мені...».

Взагалі творча спадщина Григорія Сковороди досить багатогранна. Видатний мислитель приділяє багато уваги моральним проблемам, пропагує ідеї любові до праці, до інших, спонукає нас своїми поезіями знайти сенс життя, допомагати людям, бути правдивим та відкритим. Його твори виховують у тих, хто їх читає правдолюбство та чесність.

Отже, можемо зробити висновки, що творча спадщина Григорія Сковороди досить різноманітна, вона містить афоризми, байки, ліричні вірші та пісні. Кожний його твір нас до чогось веде, дає певні висновки. Аналізуючи поезії цього філософа сучасна людина може проводити аналогії тих персонажів із реальними людьми, як наприклад, у байці «Бджола та Шершень», тому його творча спадщина має велике значення для всіх нас.

НАУМЕНКО Ольга
студентка 4 курсу економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ІДЕЯ ВИХОВАННЯ У ТВОРЧОСТІ Г. С. СКОВОРОДИ

За Г. Сковородою, вчитель – професія найгуманніша і найпотрібніша людям. «Це не тільки велика річ, але й найвеличніша... Якщо велика справа панувати над тілами, то ще більша – керувати душами... Якщо важливо

лікувати тіло, то чи не найважливіше разом з тілом зберігати і душу людини цілою, здоровою, незіпсованою?»

В історії української культури є багато діячів, життя яких не менш цінне й повчальне, ніж їхні твори. Григорій Сковорода, як геніальний мислитель, заслуговує нашої уваги, адже є незабутньою постаттю та ідеалом вихованої людини. У своїх учнів він виховував любов до вітчизни, повагу до народу, чесність, працелюбність, зневагу до багатства, ввічливість, вдячність батькам і учителям; розвивав у дітей природні нахили, не нав'язував їм того, до чого вони не мали здібностей[2].

Виховним ідеалом Сковороди є людяність, благородство і вдячність. Сковорода першим в історії української педагогічної думки висунув ідею природного виховання. Виховання людини, вважав він, повинно бути в родинних стосунках з її природою.

У педагогічних поглядах Г.С. Сковороди відбилися основні напрями передової педагогіки: гуманізм, демократизм, висока моральність, любов до батьківщини і народу. У притчах та байках Г.С. Сковорода висміював бездуховне дворянство – аристократичне виховання і протиставляв йому позитивний ідеал виховання, мета якого – утвердження високих моральних якостей, формування гармонійно розвинутої людини. Погляди педагога-філософа формувались з таких джерел, як народна мудрість, народні погляди на освіту та виховання, традиції народної педагогіки.

Сковорода був твердо переконаний: «виховання й убогим потрібне» – він не визнавав великосвітського виховання, коли навчатись могли тільки багаті. Сковородинівська етика проповідує працелюбність, поміркованість, чесну і безкорисливу дружбу[1]. Ці моральні риси залишались у поведінці кожної дитини, з якими працював педагог. Метою виховання він вважав не тільки навчити знаходити істину, пізнавати явища природи, а насамперед – прищепити благородні почуття, такі як дружба, вдячність, любов.

Також Григорій Сковорода обстоював думку, що школа має бути доступною для всіх, з безоплатним навчанням, розробив низку дидактичних і методичних положень. Стверджував, що усвідомлювати істину найкраще самостійно, через власну активність. Він радив правильно дозувати навчальний матеріал, викладати його доступно, ясно, точно, використовувати наочність, пов'язувати теорію з практикою, навчання з життям. Високо цінував такі методи навчання, як лекція, розповідь, розмова і бесіда.

Педагогічні погляди Г.С. Сковороди зросли на традиціях національної етнопедагогіки, яка своїм корінням сягає в сиву давнину, коли лише формувалася українська людинність. Свій високий моральний ідеал Г. Сковорода втілював у власному житті. Для багатьох він був «мандрівною академією». Його світогляд відбивав найвищий рівень розвитку суспільної думки в Україні, а життя і послідовність – у дотриманні переконань служили прикладом для багатьох нащадків і сучасників[3].

Заслуговує на увагу застереження Г. Сковороди, що не втратило актуальності й нині: розумове виховання – це не нагромадження знань, його

мета – навчити дітей самостійно мислити, робити самостійні висновки, застосовувати набуті знання в житті.

Філософ вбачав фактор, який може вирішальне вплинути на формування особистості, виховання моральних почуттів, сильного характеру, волі. Бездіяльність, лінощі – джерело виникнення багатьох моральних вад.

Сковорода правильно стверджував, що нахили природжені, що люди від народження далеко не рівні. І якщо людина займається тим, для чого не народжена, що противно її натурі, то вона, як правило, стає нещасливою. З цього приводу добре відоме висловлювання Г. Сковороди: «Живи по натурі».

Г. Г. Шлеш: «Сковорода від початку до кінця – мораліст. Не наука і не філософія як така володіють його помислами, а лише шукання для себе і вказівка шляху іншим, що веде до щастя і блаженства».

Література:

1. Історія педагогіки / [за ред. М. В. Левківського, О. А. Дубасенюк]. – Житомир, 2003. – С. 179-186.
2. М. Д. Ярмаченко, Н. П. Калениченко. Питання освіти та виховання у творчій спадщині Г. Сковороди // Початкова школа. – №12. – 1995. – С. 4-6
3. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди / За ред. Д. Г. Дзевєріна. – К.: Знання, 1972. – 264 с.

АЛДАНОВА Каріна
студентка економічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

РЕЛІГІЙНІ МОТИВИ Г.С. СКОВОРОДИ

Григорій Савович Сковорода був глибоко віруюча людиною. Проте, на даний час досить мало досліджень та трактатів на рахунок його поглядів можна віднайти на теренах інтернету. Це пояснюється тим, що майже 70 довгих років радянська влада пригнічувала та намагалась змовчати про релігійні вірування. Але ж чому, зараз, коли нічого не забороняє вільно висловлювати думки, так і не надруковано повної збірки творів українського філософа Сковороди? Це питання впливає мимоволі та звучить відлунням при аналізі його робіт.

Мандрівник ніколи не розлучався з Біблією, проте чи вірив він до кінця в одну з відомих нам релігій, чи придумав свою сласну, спільної відповіді дослідники не мають. Якщо поринути в дитинство не звичайного монаха, можна побачити, що з маленьких років батьки привчали любити його Святе Письмо. З дитинства він ходив до церкви, молився Богові вранці та ввечері, та дякував за повсякденні дрібниці. В підлітковому віці Сковорода не

одноразово доказував свою любов до Бога, був найліпшим учнем Духовної школи, і згодом почав виступати в церковних хорах по всій Україні. Завдяки чому привив любов до подорожей та в подальшому вів мандрівний спосіб життя.

Ознайомившись з його писаннями, такими як «благодійний Еродій» (1787 р.), «Потоп зміїв» (1791р.), «Сад божественних пісень» (50-80 рр.) та ін. легко знайти цитати з Біблії, а в останній збірці, взагалі, наслідування цитат з Божого Слова складає 2%. Підтверджено, що незвичайний чернець насправді знав достеменно книгу книг, проте кожного дня перечитував та відкривав в ній щось нове та особливе. В його творчій спадщині можна знайти доробки, в яких митець стверджує, що народився аби тлумачити Біблію.

В час коли жив Григорій Савович влада ділила людей на дві касти: більш благословенні та менш благословенні. Ті ж з них хто був кріпаками не відносили до жодного типу, адже вважалось, що такі особи є прокляті. Сковорода вірив, що усіякий розподіл на кращих та гіршим вже є гріхом. Вчення ж його полягає в тому, що кожен повинен знайти своє покликання та місце в світі, разом з вірою в душі та Богом в серці, керуючись при цьому духом Святого Письма, а не буквою.

Отже, Григорій Сковорода був визначною українською постаттю, котрий при житті боровся за визволення людства з-під диктатури церкви. Його погляди суперечили тодішній владі, але це не впливало на його високі моральні цінності, він так і продовжував мандрувати теренами козацької землі. Це людина великих думок, людина великого серця. Українці мають пишатися, що Сковорода Патріот з великої літери, наш УКРАЇНЕЦЬ.

СМЕРТЮК Марія
студентка1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА - НАЙЯСКРАВІША ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Григорій Савич Сковорода є однією з найяскравіших постатей української культури та невід'ємною частиною європейського бароко. Як і більшість письменників того часу, Сковорода був наділений багатогранністю своєї творчості і безліччю талантів. Проте, на нашу думку, мало хто міг похизуватися такою довершеністю у кожній сфері своєї діяльності. Окрім всезної писемності, що базується на здатності глибоко мислити і майстерності слова, Григорій Савич ще й відмінно справляється педагогікою, богослов'ям, музикою, а саме грою на скрипці, та перекладом творів.

На нашу думку, внесок Григорія Сковороди в українську літературу та культуру в цілому набув значення, яке важко переоцінити. Маючи можливість довідатися, що дослідники для оцінки творчості Сковороди і її значення для української культурної традиції вдавалися до таких окреслень як «велетенська постать» (М. Плевако), «великий син своєї землі» (М. Сумцов), «найцікавіша постать історії українського духу»(Д. Чижевський). Хотілося б звернути вашу увагу на те, в особистості цієї талановитої людини людство вбачає відображення української нації, чим ми можемо дуже пишатися. В контексті української культури творчість Сковороди відрізняється новизною понять і поглядів. Хоч деякі науковці і вважають, що він займався перефразом здобутого, ми відстоюємо думку, що його філософія збагатила нашу культуру новими образами, темами , жанровими формами тощо.

Ми переконливо вважаємо, що мотивом звернення письменника до жанру байки, стала можливість в такий спосіб інтерпретувати буденні проблеми в щось глобальніше, але завдяки легкому гумору не драматизувати їх. Виклад моралі, на нашу думку, виражає прогресивне стремління до жанрової автономії байки Сковороди. Звертаючи увагу на те, що він писав, опираючись на певну літературну спадщину і джерела його літературної творчості є достатньо відомими, до слова, на сьогодні питання про джерела творчості Григорія Сковороди однією з найліпше вивчених наук, все ж, байка Сковороди однозначно набула автономії , втвердилася як жанр, закарбувалася в історії.

Глибоко аналізуючи творчість даного літератора нам хотілося б висвітлити засадничі складники учення мисленника, зокрема його концепції «трьох світів» і «двох натур», науки про спорідненість. Самопізнання, «нерівну рівність», щастя. Він часто звертався до «філософії серця» та тлумачення Біблії. Хотілося б зазначити, що погляд на творчість Григорія Сковороди з боку літературознавства, а не лише історії філософії, є не менш цікавим і захоплюючим. Так, проаналізувавши риторичний рівень, логіку, теми, основні мотиви, дослідники Б. Криса, О. Савчук виокремили найхарактерніші для віршів «Сад Божественних пісень» теми божественного імені, гріха, Царства Небесного, єднання з Господом, віднайшли чільні символи, які відображають антитезу вічного і земного, розглянули образну систему і структуру більшості його поетичних писань.

Говорячи про Григорія Сковороду, ми ніяк не можемо впустити можливість, виокремити всезнані афоризми, як окрему проблематику. Мипереконані, що ці короткі вислови такого відомого літератора 18 століття є більше ніж звичайні слова, що несуть в собі певний контекст. Вони є настановами, правилами, життєвими орієнтирами, які приведуть людину до самопізнання, пізнання людства в цілому, вкажуть вірний шлях, сформуують світогляд та характер.

Всім відомо, що окрім на українське громадянство своєю епічною наукою і, головним чином, своїм життя, його вчення було невід'ємною складовою європейського бароко. Бароко відрізняється універсальністю

художнього мислення, динамізму, виявленого в трагічному напруженні. Тими швидкоплинності життя, марності існування, нетривалості всього сущого на землі були основами літератури бароко, проблеми яких так любив порушувати Григорій Сковорода. Складність світу, багатогранність виявів, безмежність і мінливість, саме це несе у собі культура бароко. Аналізуючи зміст творів нашого письменника, ми переконалися у тому, що його духовне життя- емоційне та пристрасне, позначене суперечливістю та боротьбою, як цього й вимагає дана культура. Письменник ділить світ на дві сторони матеріальну та ідеальну, тілесну і духовну, минущу і вічну. Однак основна увага звернена у мислителя на осягнення сутності людини. Він прагне віднайти великий світ всередині самої людини. Процес самопізнання, спрямований на осягнення невидимої натури в людині, є, по суті, прагненням осягнути в собі Бога.

Це не єдиний раз, коли Бог присутній у творчості Григорія Сковороди. Оскільки він був богословом, то часто читав Біблію. Складно не погодитися з тим, що по словах Григорія Сковороди, читаючи Біблію потрібно тлумачити кожне речення, оскільки в кожному з них прихований зміст. Так же само, як і в творах Сковороди, в особливості, вище зазначених афоризмах.

Завершуючи аналіз творчості генія української філософії, важливо усвідомити, що і в творах, і в поезії, він утверджує гуманістичні ідеали. Йому вдається виділитися з-поміж своїх попередників глибиною філософської думки, духовною емоційністю та майстерністю слова. Вчені підкреслюють, що своєю збіркою «Сад Божественних пісень» Григорій Сковорода завершує барокову традицію східнослов'янських авторів.

КРИЛАЧ Ольга,
Студентка економічного факультету,
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

МОВА ТА ОСНОВНІ МОТИВИ ТВОРЧОСТІ Г.С. СКОВОРОДИ

Мовотворчість Григорія Сковороди реалізувалась у різноманітних жанрах: філософські та педагогічні трактати, притчі, байки, оригінальна і перекладна поезія, проповіді й епістолярій. Це є свідченням того, що Сковорода як високоталановитий представник давньої книжної української мови сприйняв європейські освітні традиції і філософсько-риторичний культ Слова, що був успадкований українською культурою з античних часів разом із філософією, риторикою, поетикою, біблійною міфологією.[1]

Характеризуючи мову мислителя, дослідники звертають увагу передусім на гетерогенний (з генетичного погляду) характер його текстів, на генетичні параметри зафіксованих у них лексики і граматичних явищ,

намагаються встановити співвідношення різнорідних за походженням одиниць з позицій сучасної мовної свідомості, без урахування того, що мовна свідомість суспільства часів Г. Сковороди істотно відрізнялася вже навіть від мовної свідомості діячів ХІХ ст., коли почала формуватися нова українська літературна мова на народній основі.

У текстах самого Г. Сковороди натрапляємо на окремізауваженнящодо мови деяких його творів, яку автор трактував як малоросійську, малоросійський діалект, простонародну мову[5].

Друг і учень Г. Сковороди М. Ковалинський у біографії свого вчителя наголошував на його любові до рідної мови, вказуючи на те, що за традиційною орфографією текстів мислителя приховувалася жива народна вимова[4].

Найважливішим джерелом формування мовної свідомості Г. Сковороди була освіта, здобута у Києво-Могилянській академії, що дала йому ґрунтовні знання церковнослов'янської, книжної української ("простої") мов, грецької, латини, польської, німецької, давньоєврейської, а також поезики, риторики, філософії, природничих наук, математики з урахуванням не лише вітчизняних традицій, а й здобутків західноєвропейської науки і культури. Це істотно позначилося на концептуальній та мовній картинах світу мислителя [5].

Мова Сковороди — це мова "українського бароко з її обома полюсами — церковнослов'янщиною української редакції та народною мовою, яка підготувала ґрунт для єдиної літературної мови на народно розмовній основі. Григорія Сковороду можна вважати предтечею нової української літературної мови на народно розмовній, народно поетичній мові.

Мовний стиль Г. Сковороди позначений характерними рисами українського бароко, зокрема риторизмом. Хоч і заявляв Сковорода, що істина має просту мову, сам же широко використовував фігуральні вирази, метафоричні конструкції, символи, майже весь арсенал поширених тоді у світській і духовній культурі прийомів і засобів красномовства (епітетів, антитез, перифраз, ампліфікацій, асонансів та ін.). [2]

Мовотворчість Сковороди поповнила українську мову афоризмами, словами і виразами, що закріпилися з певними образними значеннями: світ ловив мене, та не впіймав; народ спить, но всякий сон есть пробудиш; сродна праця; всякому городу нрав і права; сад божественных пісней; хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися; з видимого пізнай невидиме; копай усередині себе криницю для тої води, яка зрсить і твою оселю, і сусідську; не за обличчя судить, а за серце; нова людина має і мову нову; життя наше — це подорож, а дружня бесіда — візок, що полегшує мандрівникові дорогу; одне мені тільки близьке, вигукну я: о школо! о книги!; Від природи, як матері, легесенько спіє наука собою. Це є всенародна і істинна вчителька і єдина; Учитель і лікар — не лікар і вчитель, а тільки служитель природи, єдиної і лікарки, і вчительки.

Григорій Сковорода "освітив розумом не тільки свою епоху, але й перелив своє світло у віки наступні, адже його наука стосувалася основного в житті: яка ти, людино, щоможеш і як тобі жити". [3]

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк Л. П. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції : монографія / Л. П. Гнатюк. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. – 446 с.
2. Гнатюк Л. П. Барокові трансформації в мовній палітрі Г. С. Сковороди / Л. П. Гнатюк // Вісник Київського університету. Історико-філологічні науки. – 1991. – Вип. 4. – С. 80–86.
3. Гнатюк Л. П. Мова Григорія Сковороди та його епохи в оцінці Івана Франка / Л. П. Гнатюк // Іван Франко і творення української суверенної держави : матеріали Всеукр. міжвуз. наук. конф., присвяч. 140-річчю від дня народж. І. Я. Франка, 30 жовт. 1996 р. / редкол.: Семенюк Г. Ф. (відп. ред.) та ін. – К., 1996. – С. 133–136.
4. Історія української літератури. – К., 2000.
5. Життя і творчість Г. Сковороди. – К., 1992.

ХРИНЮК Олена

студентка,

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна

кандидат філософських наук, доцент

Г.С. СКОВОРОДА ТА ЙОГО ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ

Події української історії доводять, що українці незвичайна нація, нація емоційна, не безлика, але і не без'язика, нація чуттєва і душевна.

Перший історіограф української філософської думки Д. І. Чижевський запровадив поняття «філософії серця», яка, як він вважає, є дуже «характерною для української думки» [3].

За визначенням К. Кислюка «Філософія серця» — спосіб пізнання, який полягає в осягненні людиною навколишнього світу й самого себе не стільки мисленням («головою»), скільки «серцем» — емоціями, чуттями, здоровим глуздом» [1].

Підтвердженням цього визначення можуть слугувати події на сході України, ставлення людей до власної історії, політиків та особистої участі у творенні історії своєї держави. Саме через серце люди пропускають своє життя, мрії та починання, горе та радість. Саме у такі моменти стан серця стає головним чинником всього, що відбувається з людиною. Григорій Сковорода писав так: «Чи скорбота, чи тіснота, чи гоніння, чи голод і все інше? Життя наше, наче тавлена гра, сповнена удач і невдач, та здорове серце

все це перетравить на благо. Все йому посприє на благо. Ті, що втратили серце, і в удачах цього світу бісяться від жиру свого, і у невдачах впадають у відчай; вони подібні до недужих, які не терплять ні холоду, ні спеки» [2].

У Григорія Сковороди «філософія серця» розглядає людину як центр Всесвіту. Серце - символ духовного життя людини. Духовний світ людини є основним об'єктом дослідження. У понятті «серця» філософ розмежовує матеріальне і духовне начало, підкреслюючи, що тільки духовне, внутрішнє, моральне вдосконалення приведе людину до щастя. З вченням про серце пов'язана етична концепція філософа, за якою серце є найважливішою моральною цінністю і основою щастя людини, яке можливе, коли серце «чисте» і «світле». Життя людини – це процес безперервного духовного розвитку, засобом якого є самопізнання. Лише вдивляючись у середину себе, в своє серце, людина стає здатною до такого самопізнання. Саме з цією спроможністю людини пов'язана ідея «сродної праці» Сковороди [2]. «Сродною» є та праця, яка «лягає нам на серце».

Сутність концепції Сковороди полягає в тому, що, розглядаючи людину як «мікрокосм», він розділяє її на «внутрішню» та «зовнішню», ставлячи при цьому «чисте серце» в центр цієї «істинної», «внутрішньої» людини і навіть ототожнюючи з ним. Проблема серця в його роботах нероздільно пов'язана з проблемою Богопізнання. Тому шлях пізнання свого серця – це шлях до осягнення світу. Серце у Сковороди – центр людської душі, яка не існує ніде в світі, але водночас воно є усюди, в усій людській істоті.

За Сковородою, серце — це «безодня» людської душі, через яку відкривається божественна «безодня». Через пізнання себе, людина пізнає Бога, тож любов до Бога — є любов до самого себе. Серце — символ того, що називається душею, осередком людського в людині. І символом цієї любові, вважав Сковорода, є Нарцис.

Разом з тим, людське серце виступає інструментом пізнання, саме у серці повинні з'єднатися розум і віра, розум і воля людини.

Серце як центр духовного життя людини, як особливий орган сприйняття Бога. Саме зараз, в очікуванні Томосу для України стають актуальними слова Григорія Сковороди:

«—Про що вчить Біблія?

— Про людське серце, — відповів він. — Поварські ваші книги вчать, як задовольнити шлунок; собачі — як звірів душити; модні — як чепуритися; Біблія вчить, як облагородити людське серце» [2].

Через це можна зробити висновок, що найбільш яскравим прикладом вираження положень філософії серця є Біблія, на яку й спираються у своїх роздумах українські філософи. Оскільки саме в Біблії, зокрема в Євангеліях, найяскравіше виражений принцип любові до людей, до ближнього. Не тільки до Бога, а й до кожної людини.

«Філософія серця» засновується на вірі в Бога і на засадах гуманізму. Оскільки віра в духовний Абсолют врівноважена любов'ю до ближнього, то

це дає саме ту золоту середину, що запобігає виникненню крайнощів, як у релігійному, так і у національному аспектах життя людини і суспільства.

Саме через чистоту серця, через любов до ближнього, повагу до нього, до його думки, переконань, можна зруйнувати наслідки тоталітаризму в собі та в суспільстві і не дати йому з'явитися знову.

Література:

1. Горський В. С., Кислюк К. В. Історія української філософії: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Горський, К. В. Кислюк. — К. 2015. — 488 с.
2. Сковорода Григорій Вибрані твори. / Григорій Сковорода. — Харків : ПРАПОР, 2007. — 384с.
3. Філософські твори: у 4 т./ Дмитро Чижевський; під заг.ред. В.С.Лісового; Ін-т філософії ім. Г.Сковороди – Київ: Смолоскип, 2005

ШРАМОВИЧ Вадим
студент юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна
кандидат філософських наук, доцент

Г.С. СКОВОРОДИ: ДЕЯКІ ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ

Перше, що необхідно сказати коли мова йде про філософію Григорія Сковороди це те, що він вчив про щастя. Він вважав, що метою людського життя є саме щастя. Не дарма його називають українським Сократом. Він як і давньогрецький філософ вважав що мета людського життя – це щастя. Сковорода вважав що за допомогою філософії цього може досягти кожна людина.

Друге що необхідно сказати коли мова йде про Григорія Сковороду це те що він вважав що нам необхідно зрозуміти що є головне, а що є другорядним якщо ми хочемо стати щасливими.

Він створив вчення про дві натури, дві природи. Про видиму і невидиму природу. Сковорода вважає що головним є те що є невидимим. Він пише у творі «Потоп зміїний»: «... матерія це минуща ціннь - це видимість».

Візьмемо в приклад самого Сковороду, його фізичне тіло померло в кінці 18ст., а його думки ще і досі надихають і будуть надихати наступні покоління. Щож є головним? Фізичне до чого ми можемо доторкнутися чи внутрішнє яке не помирає.

У своєму «Букварі світу» Сковорода пише: «друже мій не може бути ти те що виростає велике, не вважай за мале те що викликає велике , не гадай що невидне і безсильне це одне й те саме, все невидиме сильніше за будь-яке видиме». Сковорода вважає що якщо ми хочемо розібратися в тому, що є

головним нам потрібно звернути увагу на невидиме - саме це і буде головним.

Головним є душа, думки, погляди. На думку Сковороди щоб визначити що є головним там треба слухатись серця. Саме серце- осередок любові і почітів допоможе розкрити цю таємницю.

Четверте, що нам потрібно зрозуміти це те що Сковорода виділяє три світи: світ в якому ми живемо, світ кожного з нас – наша душа, світ символів – це світ який містить відповіді на всі складні питання.

Щоб отримати гармонію і щастя потрібно більше уваги приділяти третьому світу , світу знаків – Біблії. Сковорода вважає що Біблія це є істина яка наставляє на правильний шлях. Чому він вважає що це світ знаків? Тому, що тільки люди які з чистим серцем і готовність сприйняти цю істину отримують її.

Він вважає що Біблія це скарбниця, а чисте серце як своєрідний ключ до неї.

П'яте про, що говорить Сковорода у своїй філософії це споріднена праця. Більшість свого життя людина працює, і від того чи до вподоби нам паша праця залежить чи будемо ми щасливі. Якщо ви все життя будемо займатись тим що не приносить задоволення ми будемо пригнічені і не отримаємо бажаного. Сковорода пише: «краще бути природженим котом, а ніж намагатися стати левом». Автор показує що добре коли в нас хороша заробітна плата, але робота яку ми робимо не для нас краще пожертвувати достатком і знайти своє місце в суспільстві.

Як знайти це місце? Серце – це ключ до всього воно допоможе знайти своє місце , професію яка нам подобається і яка буде добре в нас виходити. Як казав Сковорода « краще бути простим котом ніж левом невдахою». Не всі можуть бути бізнесменами, політиками потрібно знайти сміливість знайти своє, який талант тобі дав Бог, і користуватись ним . Не дивіться як живуть інші і як кажуть жити вам інші проживіть своє життя.

Центральною думкою Сковороди є те, що людське щастя можливе не десь і колись а в цей момент зараз. Це показує що філософія Григорія Сковороди є оптимістична на відміно від інших філософій, що є специфічним. Зазвичай філософія породжує песимістичні думки, але ця філософія не така як інші.

Отже, виходячи з вище зазначених фактів можна сказати, що в житті кожної людини головним не матеріальне, а духовне. Ми самі повинні слухати серце, а воно зробить нас щасливими.

ДЕРЕВ'ЯНКО Ірина
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)

**Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент**

СТОРІНКАМИ ЖИТТЯ ФРІДРІХА НІЦШЕ

Один з найзначніших філософів другої половини 19 століття був Фрідріх Ніцше – геній і психічно хворий. Пройшов короткий, але дуже плідний життєвий шлях. Є версії, що він походить з польського дворянського роду. Але сім'я філософа мала німецьке коріння і імена. «Польську версію» Ніцше просто вигадав, щоб додати собі ореол винятковості і незвичності. Два покоління його предків були пов'язані з священнослуженням, з боку обох батьків діди Фрідріха були лютеранськими священиками, так само як і його батько. Коли Ніцше було 5 років, його батько помер від важкого психічного захворювання, і вихованням хлопчика займалася мати. До матері він відчував ніжну прихильність, а з сестрою у нього були тісні і дуже складні відносини, які зіграли велику роль у його житті.

Вже в ранньому дитинстві Фрідріх демонстрував бажання бути не таким як всі, і готовий був на різні навіжені вчинки. У 14 років Фрідріх Ніцше, був відправлений у знамениту гімназію Пфорта. У мовах Ніцше старанний, а от з математикою в нього було дуже погано. Саме в школі у Фрідріха виникає сильний інтерес до музики, філософії, античної літератури. Він пробував себе на письменницькій ниві, багато читає німецьких літераторів. Після школи, у 1862 році Ніцше відправляється вчитися Боннський університет на факультет теології і філософії. Зі школи він відчував сильну тягу до релігійної діяльності і мріяв, як батько стати пастором. Але в студентські роки його погляди сильно змінилися, і він став войовничим атеїстом. У Бонні відносини з однокашниками у Ніцше не склалися, і він перевівся в Лейпциг. Його чекали великі успіхи, ще під час навчання його запросили на роботу професором грецької словесності. Під впливом свого улюбленого вчителя, німецького філолога Ф. Ричли, він погодився на цю роботу. Ніцше з легкістю здав іспит на звання доктора філософії і пішов викладати в Базель. Але Фрідріх не відчував задоволення від своїх занять, філософське середовище почало його обтяжувати.

Література:

1. Матвієнко І.С. Еволюція гуманістично – філософських орієнтацій томізму та філософії Ж. Марітена// Науковий вісник НУБІП України, Серія «Гуманітарні студії» / Вип. 203, Ч. 1. - К. : ВЦ НУБІП України, 2014 р. – С. 52 - 59.
2. Матвієнко І.С. Філософське осягнення людини: інтегральний гуманізм Ж. Марітена та гуманістичний психоаналіз Е. Фромма[Текст]// Філософське осягнення людини: інтегральний гуманізм Ж. Марітена та гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. – К. : ВАДЕКС, 2015 р. – 162 с.

КИБА Валерія Сергіївна,

студентка 2-го курсу
факультету інформаційних технологій
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ТІЛЬКИ В «СРОДНІЙ ПРАЦІ» ЩАСТЯ ЛЮДИНИ

Творчість Григорія Савича Сковороди посідає високе місце в розвитку української культури, зокрема художньої літератури, філософії та педагогіки. Письменник переконаний: щастя кожної окремої людини залежить від правильно обраного життєвого шляху. Ідея «сродної праці», яка є основною умовою існування будь-якої особистості, наскрізно звучить у всій його творчості. «Людина без праці не може мати щастя і морального задоволення», — говорить він.

Цю ідею автор розвінчує у своїх байках: «Собака й Кобила», «Зозуля й Кошик». Але особливо яскраво ця ідея звучить у творі «Бджола і Шершень». У цій байці філософ за допомогою алегорії доніс до нас ідею «сродної праці», висміюючи тим самим корисливих людей. Кожна людина, незважаючи на суспільне становище, повинна обирати роботу, з якою прагне пов'язати своє життя, за уподобаннями й нахилами. Не може зрозуміти Шершень, чому Бджола, яка працює на інших, отримує від цього насолоду. А він, Шершень, нічого не роблячи цілий день, постійно відчуває від цього втому і незадоволення. І несила додуматися йому, що не може втомлювати те, до чого лежить душа, що дарує радість не від результату, а від самого процесу діяльності. Займайся «сродною працею», отримуй задоволення і давай користь людям, якщо хочеш досягти гармонії душі і тіла. Все дуже просто, чи не так?

У байках Г. Сковороди я побачила, як він розкриває стан людини, переповнення її щастям, задоволенням від здійсненого, коли вона займається працею, яка їй до душі, для якої вона народжена. На його думку, людина повинна прагнути працювати за покликанням, яке дасть їй велике моральне, а як наслідок — і матеріальне задоволення. «Тільки духовне призведе до матеріального, а не матеріальне — до духовного», — зауважував у своїх працях філософ.

Найбільша трагедія стається тоді, коли людину усувають від її «сродної праці». Якщо відірвати бджолу від її улюбленої роботи (збирати нектар), дати їй готовий мед, то не буде трудівниці щасливою.

Автор не раз стверджує, що певні обдарування і покликання має кожен, але слід лише пізнати себе й обрати «сродну працю» за основу свого подальшого існування, і саме це неодмінно принесе щастя, задоволення від пройденого життєвого шляху.

Отже, всі люди можуть бути щасливими. Але в чому ж щастя людини? Сковорода переконливо довів, що щастя людини — в самій людині, в пізнанні своїх нахилів, своєї природи, в «сродній» з нею праці.

Тільки людина вирішує, чим їй займатися впродовж свого життя, який шлях і брати, кого кохати, з ким спілкуватися, як жити. Отже, вона сама вирішує, чи бути щасливою...

Ідея сродної праці, що її висловив Григорій Сковорода, була по-справжньому новаторською для тогочасного йому суспільства. Можливо, вона навіть у чомусь змінила його лад, але, за великим рахунком, все лишилось, як і було. Дуже жаль, що і зараз часто ми зустрічаємо людей, що займаються "не своєю справою" з примусу або в гонитві за грошима та суспільним статусом. Я думаю, таким людям варто було б звернутися до творів Г. Сковороди, уважно прочитати їх та переосмислити своє життя, доки ще не пізно...

КИРИЧЕНКО Сергій
студент 1-го курсу
факультету інформаційних технологій
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ

Проблема національної ідентичності серед українського народу є досить популярною. Це зумовлено, з одного боку, тим що визначення ідентичності України може бути так званим засобом створення держави як національної, ще одним ідеологічним кліше, що політичні сили відстоюють боротьбу за владу. Проте якщо подивитися з іншого боку теоретичне вирішення цієї проблеми допомагає висвітлити справжній інтерес національності, усвідомлення яким є обов'язковим компонентом розвитку суспільства українського, спроможного обумовити його життєву здатність. І в Україні саме ця проблема не є специфічною. Проблеми національного загалом й національної ідентичності була зосереджена у ХХ столітті, в наші роки вона лише догострюється.

На цю тему на Заході та і в нас також дуже велика кількість статей та публікацій це свідчить про те, що сама проблема ідентичності є нерівномірною в теоретичній свідомості. І якщо поняття 'ідентичність' вченим зазвичай однаково, то про підпорядковане поняття – 'національна ідентичність' так само сказати не можна тому що це все обумовлено різними тлумаченнями ми поняття нації як такого.

Ця проблема на думку багатьох, полягає в тому, що національна ідентичність українців є реальною за умови її конституційної, соціально-

політичної основи з явною перспективою виходу за межі вище згаданого національного. Ідентифікація повинна відрікатися від зовнішньої національної необхідності. Але це не означає винищення культурно-національного, але загалом це явище має в цілому регіональний характер. Аналіз при соціальному опитуванні дав такий результат, що підстави для подібних висновків у сучасних реаліях невідворотно існують.

ГАБДРАХМАНОВА Дарина Рафаелівна
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

WSZYSTKIE MIASTO - KONTO I PRAWO

W twórczym dziedzictwie Grzegorza Skovorody znaczące miejsce zajmują dzieła poezji. Trzydzieści wierszy, które nazwał pieśniami, połączył w kolekcji „Ogród Boskich Pieśni”. Kierunek satyryczny zawiera dziesiątą piosenkę z kolekcji „WSZYSTKIE MIASTO - KONTO I PRAWO”. Po stworzeniu oddzielnych dzieł sztuki, które odzwierciedlały różne defekty społeczne, G. Skovoroda narysował wówczas szeroki obraz systemu społecznego, dał mu uznanie. Autor ostro wyśmiewa różnych przedstawicieli ówczesnej władzy: właściciela ziemskiego, który „nieustannie ciągnie pole”, czyli posiadłości, ziemię; mistrz pantera, który „dla szeregów trzech rogów”; kupiec, który zwodzi ludzi.

W wierszu autor ujawnia również przedstawicieli ówczesnego postępowania sądowego („prawnik próbuje zasmakować jego praw”), potępia ówczesny system edukacji, z którego „uczeń kręci głową”, życie wielkich panów, pijaków, wybaczących, karterów. Przed nami ogólny obraz społeczeństwa, które autor uważa za głupie i nieuczciwe. Ale nadejdzie koniec - śmierć, która zrównuje wszystkich: zarówno chłopca, jak i króla. Nie będzie to straszne tylko dla tych, którzy mają „sumienie jako czysty kryształ”.

Produkt wykorzystuje daktyl z czterema palcami. Każda zwrotka wersetu składa się z sześciu wierszy. Czterech pierwszych autorów odzwierciedla te lub inne cechy żywej rzeczywistości, a następne dwa, które brzmią jak refren, kontrastują z nimi swoje myśli. Ostatnia strofa przekazuje ideologiczną orientację dzieła satyrycznego. Profanujące życie przedstawicieli społeczeństwa feudalnego sprzeciwia się jego moralnemu i etycznemu ideałowi mądrego człowieka, który zna prawdziwą cenę życia i ma „sumienie jako czysty kryształ”.

Wiersz opiera się na wyraźnej antytezie, charakterystycznej dla baroku. Ostatnia zwrotka podsumowuje kontrowersje dwóch ważnych kierunków - fizycznego i duchowego. Miarą prawdziwej wartości, prawda tych wartości jest śmierć (motyw śmierci jest również nieodłączny w poezji barokowej).

Bliskość formy do pieśni ludowej i znaczenie poezji pod koniec XVIII - na początku XIX wieku. uczynił z niego niezwykle popularną piosenkę ludową. Istnieje kilka wariantów piosenki, z których jedna została użyta przez I. Kotlyarevsky'ego w sztuce „Natałka Poltavka”.

ДЕХКОНОВА Лейла
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЗРАДА У КОХАННІ

Духовний світ людини, формування справжніх її цінностей, моральної культури — головні проблеми, які хвилюють нині багатьох. Тема зради була та залишатиметься актуальною у всі часи. І початок ХХІ сторіччя не являє собою виключення. Але чи змінюється ставлення до цього прикрого феномена з часом? І як зрада впливає на формування молоді та сімейних стосунків? Чи можна пробачити зраду? І чи треба її пробачати? Зраджувати, зрадити— 1. Діяти підступно, віроломно стосовно кого-небудь, чого-небудь; переходити на бік ворога; 2. Бути невірним у коханні, дружбі; 3. Відмовлятися від попередніх звичок, поглядів, переконань і т. ін.

Як бачимо, у сучасності зрада трактується вкрай негативно — її розуміють як щось бридке, ганебне, підступне і вкрай пригнічуючі явище. Але, безумовно, таке ставлення до зради не сформувалося за короткий проміжок часу — як і більшість абстрактних понять, значення цього слова формувалося багатьма поколіннями протягом не одного століття.

С. Аверинцев писав: «Благословенна важкість сім'ї — у тому, що це місце, де кожен з нас нечувано близько підходить до найважливішого персонажу в нашому житті — до Іншого» [1, с. 106]. І насправді — величезна відповідальність за душу та почуття іншої людини бере той, хто ці почуття згоджується приймати. Таким чином— приймаючи на себе відповідальність за іншу людину, зрада вже перестає бути однобічним явищем. Страждають усі— і прямі, й непрямі учасники.

Важливим у створенні сім'ї є відносини пари із родичами. Пережитком матриархату є й пріоритетна роль матері у весільних дійствах. Тож момент вибору судженого завжди був дуже відповідальним. У виборі шлюбного партнера перепліталися різні інтереси. Напевне, саме на цьому етапі виникають найголовніші причини зради, яка має місце в подальших стосунках сімейної пари або між нареченими. Саме тут можуть бути непомічені маленькі дрібнички, які потім стають важливими проблемами на рівні вже більш осмисленого, дорослого життя та виливаються у сімейних

стосунках стінами, крізь які неможливо пробитись до близької людини. Система дошлюбного спілкування передбачала певні норми залицяння та сватання, які майже до кінця XIX ст. ґрунтувалися на патріархальних засадах. Молодь спілкувалася переважно в межах свого села, а в містах — у межах вулиці, навіть свого «кутка». На рубежі XIX—XX ст. цей принцип був порушений і молодь нерідко шукала собі пару не тільки у своєму селі, а й у навколишніх. Українські традиції потребували від молоді збереження цнотливості та пристойності.

Неготовність до шлюбу, небажання змінюватись заради іншого є чи не найпершою причиною духовної зради. Яків Кротов зауважував: «Зрада є зворотною стороною відданості, яка є рисою не всієї людини, а лише найбільш низької іпостасі. Це не лише зрада самого себе, але й зрада свого ближнього. Адже ніхто не народився у житті для самотності. Відданість не являє дію, а є лише особливим ставленням до світу, до себе, до того, кому ти відданий. Зрада є агресивною — не тому, що зраджує, а тому, що виправдовує себе» [2]. Саме тому так важко пробачити та зрозуміти зраду людині, яка все життя залишалася вірною — собі, оточуючим, країні, вірі. Для українського суспільства зрада була та залишається страшним гріхом не лише перед Богом, а й перед людиною, яка довіряє облудникові. Християнські православні традиції українців жорстоко засуджують зраду у всіх її проявах — зраду дружби, кохання, держави, слова тощо.

Підсумовуючи, неможливо залишити осторонь одне важливе зауваження: зрада є питанням моралі — вона існувала у всі часи та в кожному куточку Землі. Можливо, у повсякденному житті ми не так часто зустрічаємося з таким явищем, як зрада. Хотілося б вірити, що це — один з показників високої моральності сучасних українців. І, заглиблюючись у роздуми над питанням зради, хотілося б мати надію, що з часом вона все більше залишатиметься виключно на сторінках історичних романів, а як явище суспільного життя назавжди зникне. Адже саме такими є традиційні моральні настанови українського народу у його баченні сімейного щастя та добробуту.

Література

1. Яковлева А. М. Сучасний тлумачний словник української мови / А. М. Яковлева, Т. М. Афонська — Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. — 672 с.
2. Матвієнко І.С. Еволюція гуманістично – філософських орієнтацій томізму та філософії Ж. Марітена// Науковий вісник НУБІП України, Серія «Гуманітарні студії» / Вип. 203, Ч. 1. - К. : ВЦ НУБІП України, 2014 р. – С. 52 - 59.
3. Матвієнко І.С. Філософське осягнення людини: інтегральний гуманізм Ж. Марітена та гуманістичний психоаналіз Е. Фромма[Текст]// Філософське осягнення людини: інтегральний гуманізм Ж. Марітена та гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. – К. : ВАДЕКС, 2015 р. – 162 с.
4. Шляхова Н. Життя порізнені листочки: Літературно-критичні статті / Н. Шляхова. — Одеса: Астропринт, 2003. — 232 с.

ТУРЧИНА Катерина Сергіївна
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

FEATURES OF UKRAINIAN CULTURE AS PART OF NATIONAL IDENTITY

Love Ukraine in a dream and a reality,
cherry Ukraine, its beauty forever live
and new and its nocturnal language.

V.Sosyura

I adore these terms because they carry a very big sense. We are Ukrainians and we must love and respect our country, the language of "nightingale", songs and poetry. I propose to consider this issue more closely. The language appeared a very long time ago. At first, people could neither speak nor write, nor read, therefore, they spoke with gestures and facial expressions. Subsequently, our ancestors learned how to paint, a little later, to write, so people began to understand each other, and then they learned how to pronounce sounds. Some time passed and people began to talk. In order to learn to communicate and understand each other, there was a much faithful period and not one generation. In a few years people began to write works, poems, fables, and others.

Ukraine is rich in poets and writers such as: Lesya Ukrainka, Ivan Franko, Taras Shevchenko, Lina Kostenko, Volodymyr Sosyura, Andriy Malyshko, Pavlo Tychyna and others. Good Poetry: The Thirteenth Mine ", " Forest Song ", " Testament, ". "Do you know that you are a man?", "Dawn shine for you", "A towel", "Terrible words when they are silent", etc. Our language is considered to be cute, beautiful, tender, singing and "nightingale". in each of us it is part of our lives.

If you pay attention to the music of Ukrainian songs, then you can recognize the following composers: Mykola Lysenko, Kirill Stetsenko, Dmitry Bortnyansky, Lev Revutsky, Vitaliy Gubarenko, Mikhail Verbitsky and Nikolay Leontovich. Among the most famous compositions are: "Anthem of Ukraine", "Shchedryk", "Dead leaves", "French".

In Ukraine, very good nature, for example, rivers, lakes, seas, valleys, fields, mountains, flowering fields, only we have chic landscapes. It is in our lives that the magicians, talented, singing, kind, strong, courageous, merry, sincere, extraordinary, intelligent, beautiful people live. And if you go to the capital, you can see monuments and historical places, such as: The monument to Bohdan Khmelnytsky, a monument to the founders of Kyiv, Kii, Shchek, Khoryv and their

sister Lybid, the Mariinsky Palace, the Verkhovna Rada, Khreshchatyk, museums, theaters, circus, libraries and much more. But most importantly, this is the fact that people remained people, lived in accordance with the law of their state in any case, regardless of their position and social status. It is not necessary to live in another country, you have to do your best. We must be better than the others, but for ourselves. Be better than yesterday, love your country, revere, go to the end together. Because if we are together we are power, because we are Ukrainians.

The word "Ukrainian" is not to eat fat with borshch but to love and respect your country, to know the language of our native language, to read books, to listen to and sing songs in Ukrainian, to know our history, to go together, to live according to the law Ukraine, and most importantly, always to remain a person. If you do something bad, do not answer the same, give your smile, give good, regardless of anything, a person can look at the will of kindness and will no longer offend anyone. Life-boomerang, as you want to be treated to you, do it yourself. We must rejoice every day, remember the past, think about the future, live now.

Everything is not done, everything is for the better. God gives us the opportunity to believe in himself, he teaches us, the Lord does not give us any attempts that we could not pass.

There is nothing that could not have been changed, except for death. Therefore, rejoice in life, love our young, tributary, lively, mother Ukraine, it is unique in us, and we are the happiest people. If we look at the children, then they rejoice at everything, even puddles. We teach children to keep a spoon, walk, write, and they are for us to be happy, to smile and the growth will give your charming smile to you, then in Ukraine there will be successful, happy people.

ГАБДРАХМАНОВА Дарина
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

DE LIBERTATE

Dla lirycznego bohatera wola jest największym bogactwem, najwyższą wartością. W opozycji do złota i wolności, zdaniem autora, zyskuje wolność. B. Chmielnicki jest ucieleśnieniem wolnego człowieka, który był w stanie dać Ukraincom nadzieję na wolność; jest uwielbiony przez autora w tej poezji.

Ponad dwadzieścia wierszy Skovorody nie znalazło się w kolekcji „Ogród Boskich Pieśni”. Wśród dzieł nie ujętych w tym zbiorze, oda „De Libertate” („O WOLNOŚCI” - łac.) Jest szczególnie godna uwagi, w której pogratulował narodowej walce wyzwoleniczej rdzennej ludności pod przewodnictwem Bogdana Chmielnickiego. Opisuje wolę jako największą wartość w okresie umacniania

poddaństwa, autor odkrywa odwagę obywatelską. G. Skovoroda stwierdza, że tylko wtedy, gdy wola przejawia się, osoba poczuje się szczęśliwa i żadne złoto nie zastąpi wolności.

Głoszenie chwały hetmana ukraińskiego, który walczył o wolność i niepodległość swojej ojczyzny, podczas brutalnej reakcji było wyrazem otwartego protestu przeciwko arbitralności carskiej i ziemskiej, manifestacji wysokiej odwagi obywatelskiej.

САЦЮК Діана
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

СТОРИНКИ БІОГРАФІЇ Д.БЕРКЛІ

Філософ Джордж Берклі ірландець, який народився в 1685 р. Здобув освіту в Дубліні і Лондоні. Берклі подорожував по Італії та Франції, здійснив поїздку до Америки з місіонерськими цілями. Був зроблений єпископом у Клойне. Володів широким богословським, філософським і науковим освітою. Берклі написав кілька видатних творів. Філософія Берклі виникла під сильним впливом учення Локка про пізнання, яке, однак, було в ній перероблено до такої міри, що дало майже протилежні висновки.

Джордж Берклі запозичує у Локка думка про те, що всі знання людини пов'язане з відчуттями. Але якщо Локк дотримувався емпіричних (тобто, в чому близьких до матеріалізму) уявлень, то Берклі схиляється в бік повного суб'єктивного ідеалізму.

Згідно філософії Локка в людському пізнанні присутні два різновиди досвіду: досвід зовнішній (безпосередньо одержувані від речей відчуття) і досвід внутрішній (рефлексія – робота розуму з отриманими з відчуттів поняттями, де матеріалом для розуму є вже не конкретні речі, а абстрактні ідеї).

Після такого поділу досвіду на дві категорії для філософських наступників Локка виникла спокуса повністю звести одну з них до іншої. Досвідом відома всіх сприйнять до відчуттів зовнішнім став на батьківщині Локка, в Англії, крайній сенсуалізм і матеріалізм Гартлі. Ідеалізм же Берклі зробився геніальною спробою в протилежному сенсі: підведення всього зовнішнього досвіду під досвід внутрішній. Історик філософії Віндельбанд дотепно називав вчення Берклі «сенсуалізмом внутрішнього досвіду».

Джордж Берклі починає свою філософію з безумовного заперечення реальності загальних абстрактних понять. Відсутність загальних ідей Джордж Берклі підтверджує психологічним аналізом уявлень і сприймань. Особливо докладно аналізуються їм, у вищезгаданому творі про зір, сприйняття зорові.

Берклі чудово глибоко і тонко розкриває їх складність і показує, як сприйняття даних у сьогоденні досвіді предметів непомітно переплітаються з колишніми сприйняттями, спогадами про раніше пережитих станах.

Згідно з його філософії, необхідно визнати відсутність і тієї найбільш загальній ідеї, яку люди склали у своїй уяві з найбільш абстрактних понять і яка зветься матерією. Матерія для нього – саме суперечливе і незрозуміле з усіх понять, яке потрібно вилучити з ужитку – і більшість роду людського ніколи не помітить його відсутності. Примикаючи до філософії Декарта і Мальбранша, Берклі переконаний: вірним джерелом і критерієм об'єктивної достовірності нашого пізнання є вседосконалий Бог, який і дає нам наші сприйняття. У поглядах на джерело пізнання філософія Джорджа Берклі зближується з теорією встановленої гармонії Лейбніца.

У філософії Берклі, як і у всіх строго наступних однієї головної думки системах, чимало парадоксальних тверджень і односторонніх понять. Заперечення доказовою просторового та матеріального буття речей, а також видимої причинності, видається багатьом дотепним парадоксом. Філософія Берклі послужила найважливішим перехідним моментом до вчення Юма про суб'єктивні психологічних підставах ідей субстанції і причинності. Тому філософію Берклі слід визнати однією з найбільших систем Нового часу. Всеосяжна різнобічність поглядів і глибока оригінальність роблять Джорджа Берклі прямим попередником того розвитку, яке отримала філософія незабаром після нього.

ТУРЧИНА Катерина Сергіївна
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

**GRIGORY SKOVORODA: "MAKE THE TASTE NOT ON THE SHELL,
BUT ON THE CORE"**

We live in the 21st century, in the era of iPhones, gadgets and we cease to see beauty, but beauty in the simplest, this is its feature. The beauty is different, for example, in nature: forests, meadows, fields, valleys, insects, animals, plants, the main thing is a person, because people can build and destroy them.

It happens that a person looks very beautiful, but his soul is dirty. He hates people, humbling, selfish, hypocritical, gives all his pessimism. And there are people who look poorly, have no iPhones, but they are sincere, kind, decent, Desperate and respect people with no offense.

Frankly, in every person there is something that never deceives and it is our eyes. Ochi never deceive, thanks to our eyes, we can understand how to bring up a person, as it is in character, like it, but us, etc.

All people, like candy, our appearance is a wrapper, and our soul is a chocolate bar. And chocolate is different, it is tasty and not very. So here we must strive for our chocolate to be the most delicious and then in us "everything will be good for each of us". Do not be offended against each other for a long time, because today we are, and tomorrow may not be. It is necessary to live now and not simply, but with all your soul. What the outside is not important is more important than what is inside the person. Grigory Skovoroda just wanted to say that. If we look at the relationship between man and plant, between man and animal, between people we will see that there is a struggle in man. As the old Indo-man said in his parable, "Everyone has a struggle that is very similar to the struggle of two wolves." One wolf represents evil - envy, jealousy, pity, selfishness, ambition, lies ... Another wolf represents good - peace, love, hope, truth, kindness, loyalty ... ". A little Indian, moved to the depths of the soul with the words of his grandfather, thought for a few moments, and then asked: "And what wolf in the end wins?" An old Indian smiled slightly and replied:

"Always wins the wolf you feed." And I believe that this is true, only we can understand what a "wolf" should win. Only we choose the path.

Honestly, we are all different, but the most important thing is to always be human, in any case, do not be afraid of your emotions, tell your relatives as you really love them, because they do not have them at all, help everyone, even the strangers, to stretch out the hand help, life - boomerang, everything returns to us, love and you are loved, and then the world will flourish in different colors, life will be bright, and the smile is happy.

КОДОЛА Оксана
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЩО ПОТРІБНО ЛЮДИНІ ДЛЯ ЩАСТЯ?

Що потрібно людині для щастя? Таке питання хвилює усіх здавна, але однозначну відповідь дати важко. Те, що робить нас щасливими, для інших може не приносити радості. Комуś потрібне визнання, комуś гроші, а комуś достатньо сімейного затишку.

Щастя.... У кожної людини різне. На мою думку, найбільше щастя – відчувати, що ти потрібен людям. Щастя – це відкривати незвідане. Щастя – це відчувати красу рідної природи, так як Тарас Шевченко, Павло Тичина, Іван Нечуй – Левицький....

Інколи трапляється так,
що людина свою провину хоче спокутувати тим, що принositиме людям

щастя й добро. Щасливою мене роблять найпростіші деталі – здорові батьки, друзі поруч, улюблений песик. Також відчуття щастя мені дарує весна, коли перше тепленьке сонечко зігріває своїми промінчиками.

Усе навколо прокидається, оживає і стає так добре та тепло на душі.

Та чи може бути щасливою людина, якій не потрібні ані великі статки, ані суспільне визнання, ані щось інше, яке б цінне для інших воно не було? Може. Адже щаслива та людина, якій вистачає для щастя вже самого життя.

Людське життя... Неповторне і звичне, радісне і сумне, сповнене глибоких переживань, солодке, як мед, і гірке, як полин. Це неоціненний дар, який людина отримує від народження.

Народ говорить, що цінування власного життя – це і є головний скарб у пам'яті людини. Усе в житті нам дається тільки раз: народження, дитинство, молодість, і як не прикро, старість. Читаючи хороші, мудрі, старі книги, ми завжди розуміємо цінність життя взагалі.

Час минає, секунда за секундою ми дорослішаємо і не замислюємося над тим, яке життя коротке. Людина не думає, що для неї гроші – це лише спосіб нормального існування, а зовсім не його сенс. Дріб'язкові сварки і щоденне сидіння перед телевізором – це марнування, а не цінування, власного дорогоцінного часу, відведеного нам на Землі. Так важливо цінувати кожну мить! Кожна хвилина, кожна секунда неповторна, і ми маємо завжди це пам'ятати. Цей день більше ніколи не повернеться, його не зміниш і не проживеш заново.

На жаль, можна сказати, що багато людей не живуть, а планують жити у майбутньому. Ось закінчу школу... ось отримаю вищу освіту... ось знайду гарну роботу... ось куплю житло та авто... А життя тим часом минає. Тому, прагнучи до мети, не варто забувати насолоджуватися кожним днем, часом, хвилиною, миттю життя. Це так приємно - посміхнутися вранці сонячному промінчику, побажати доброго ранку батькам, сказати добре слово сусідці. Помилуватися хмарками, що приймають різноманітні форми. Порадіти гарному дню. Живіть тепер. Зустрічайтеся з друзями, спілкуйтеся, кажіть близьким, що ви їх любите. Звісно, кожна людина згадує про минуле та планує майбутнє, але ми живемо "тут і тепер". Тільки від нас залежить, чи будемо ми отримувати задоволення від життя або проведемо його у мріях про те, як ми заживемо коли-небудь.

На що ми витрачаємо наш дорогоцінний час? Як проводимо дні? Чи бачимо всю ту красу, яка нас оточує?

Чи може для нас все навколо вже стало настільки звичним, що ми не помічаємо і не бачимо тих маленьких приємних дрібниць, які і роблять наше життя більш радісним і повноцінним? Обличчя людей все більше стали схожими на похмурі маски. Вони мало випромінюють радості, привітності і доброзичливості. Це ж так важливо бути позитивними! Позитив заражає все і всіх навколо. Вміти радіти дрібницям – це самий простий і ефективний спосіб змінити світ, «заразити» своїм позитивом інших. Нещодавно милувалась осіннім листям, яке наче дорогоцінний килим встеляло дорогу, і дивлялась в очі перехожих, які кудись поспішали. Серед них побачила

жінку, яка відрізнялась від усіх інших. Вона світилась щастям, щастя було в очах, в усмішці, в одязі, в поставі. Стало радісно від того, що такі люди є. Такі, які світяться від щастя, такі, з якими приємно зустрітись поглядом і отримати порцію радості.

На сьогодні на сході України йде війна. Одна секунда, одна мить – і наші воїни залишаються без рук, без ніг і майже кожного дня гинуть. Змінюється життя у їхніх сім'ях. Сиротами залишаються діти, вдовами – жінки, страждають матері та батьки.

Тільки від нас залежить, чи будемо ми отримувати задоволення від життя, чи проведемо його у мріях про те, як ми заживемо коли-небудь. Тож, цінуймо кожну хвилину свого життя, аби потім не шкодувати про марно прожиті роки!

ЩЕНКО Марина
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

СПРАВЖНІ ЦІННОСТІ В ЖИТТІ КОЖНОЇ ЛЮДИНИ

У кожної людини є свої пріоритети й життєві цінності. Перш за все у всі часи вони відрізнялись. В кожного народу були особливі цінності. З давніх-давен більшість людей визначали головні цінності життя з яким погоджувалось суспільство. Та все ж були люди які мали свої, особисті цінності. Велику роль у формуванні цінностей є вік людини. Вони не завжди стійкі, в дитинстві цінності прості. Для одних дітей це іграшки, які їм подарували батьки, для інших – увага батьків. В наш час в більшості родин двоє, а то і більше дітей, саме тому найстаршій дитині в дитинстві саме цінне є увага батьків.

В молодості цінності набирають більш серйозного характеру. Для когось це перше кохання, родина та стосунки з однолітками. Повністю сформувати свої життєві цінності людина може вже в зрілому віці. Ми живемо в тому часі, коли швидко змінюються події. Жодна людина не знає коли скінчиться її життя і тому більшість вирішили що саме накопичення матеріальних багатств є головним. Я вважаю що найголовнішою цінністю нашого життя є люди які нас оточують, наші родичі, друзі, кохана людина.

В підлітковому віці ми задаємось питанням кому ми потрібні і відповіддю є наші рідні, які завжди поруч, ніколи не кинуть в біді. В кожного в житті трапляються негаразди не варто боятися звернутись по допомогу до рідних чи друзів. Не потрібно переживали, що над вами будуть насміхатися. Родина та справжні люди цього не зроблять.

Також в наш час більшість батьків думають що потрібно забезпечити дитину матеріально, так це важливо, але цього недостатньо щоб вона була щасливою. На мою думку, справжня цінність є виховання . Ще однією цінністю є повага до людей, повага, як і більшість життєвих цінностей має властивість «бумерангу» - чим з більшою повагою ви ставитесь до людей, тим більшу повагу вони проявляють до вас.

Що до однієї з най потрібуючих цінностей – це оптимізм. Більшість людей відносяться до всього пасивно. Це дуже гарна якість, якщо людина може бачити хороше навіть там, де його побачити неможливо. Такі люди вміють протистояти всьому поганому в їх житті. Є ще одна цінність якої на жаль немає в багатьох людей – ЧЕСНІСТЬ.

Чесність є основою всі людських цінностей, адже не кожна людина готова зізнатись у своїй помилці , навіть якщо вона не права. Я вважаю, що саме чесність допомагає людині вдосконалити себе, тільки в тому випадку, коли вона зізнається собі, що є не ідеальною. Після цього зізнання людина починає дивитись на життя інакше , шукати цінності в самому головному, не в матеріальному, а в тому що приносить справжнє задоволення. Це є наші рідні, спілкування з нашими друзями, чесність з собою, повага, любов,розуміння – саме ці цінності будуть залишатись незмінними в майбутньому. Наступне покоління можливо і додасть ще більше цінностей, але зараз , в наш час ми цінуємо те, що маємо.

КОДОЛА О.В.,
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ,Україна)
Науковий керівник:
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ НА ЩАСТЯ ЗА Г.СКОВОРОДОЮ

Крізь любов та віру людина пізнає себе.

Г. С. Сковорода

Вихованцем Києво-Могилянської академії був видатний український філософ Г. Сковорода. Науку про людину та її щастя він вважав найважливішою з усіх наук.

Григорій Сковорода - видатний філософ, мислитель, життя і діяльність якого були спрямовані на вдосконалення існуючого суспільного ладу. Ворожість церковної влади до прогресивних поглядів та педагогічних методів змусила Г.С. Сковороду розпочати життя мандрівного філософа. Світогляд Сковороди сформувався під впливом європейських просвітницьких ідей, античної філософії та української

народнопоетичної творчості, що, природно, й визначило характер його філософії. Видатний філософ славить могутність розуму, відзначає велику роль природничих наук у пізнанні світу, зокрема вчень Дж. Бруно і М.Коперніка.

Головним центром світогляду Г. С. Сковороди, його стрижнем була концепція людини, з провідною ідеєю гармонійного розвитку особистості. У його філософії людина своїм буттям і своїм ставленням до світу являє собою частину природи. Мудрість – життєвий досвід, який освітлює шлях людини. Він постійно ставив перед собою завдання дати відповідь – яким повинно бути нове суспільство.

Сковорода вчив: пізнати себе – означає пізнати свій духовний світ, виробити такі морально-етичні принципи як доброта, правдивість, чесність, справедливість. Пізнати себе – означає знайти в собі природну схильність до тієї чи іншої праці, яка потрібна і корисна не тільки для окремої людини, а й суспільства. Праця, вважав Сковорода, - це сенс життя кожної людини.

Простий і образний потік думок, доступність вчення, власний життєвий подвиг привертали до його особистості увагу всієї спільноти. Особливість же його подвижництва полягає в тому, що він прагнув збудити «мислячу силу» в свого народу, підняти в людині все краще, закладене у неї природою й Богом, і розвивати, долучаючи до цінностей вищих і вічних.

На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія "щастя". Щастя міститься в нас самих. Пізнаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри. Його досягнення залежить тільки від самої людини, її серця. Всі люди створені для щастя, але не всі отримують його. Ті, хто задовольнився багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягли щастя. Вони отримують не щастя, а його привид, образ, який у кінцевому рахунку перетворюється на прах. Г.Сковорода наполегливо підкреслює, що люди, у своїй більшості, вступають на легкий шлях видимості щастя. Не в насолоді щастя, а у чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г.Сковорода своїм власним життям утверджує оригінальну думку, що заклик "Пізнай себе" – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне досягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть тому Г.Сковорода прагнув самотності, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Філософ не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення.

Філософська спадщина Г. С. Сковороди багатогранна. Серед загальної атмосфери кволого духу української нації XVIII століття яскравим зблиском стало життя будителя нації, філософа і поета Григорія Савича Сковороди. Здається, з самісінького дна політичного занепаду, в час майже повної руїни колишньої величі з'явилася постать, що уособлювала найкращі якості

нашого народу: незламність духу, волелюбство, мудрість, подвижництво. Геній народу, втілений у постать мандрівного філософа-вчителя, пробуджував колективний розум і запалював його до прагнення й утвердження існування в душі.

Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди в тому, що на неї можна спиратися в наш непростий час, коли людина накликає на себе небезпеку результатами своєї ж праці, коли при збільшенні числа храмів зберігається зростання злочинності, коли праця людини втратила всяку привабливість, а життя стало безцілним (якщо воно не пов'язано з накопиченням капіталу) і незахищеним. Більшість з перерахованих проблем можуть отримати розв'язку, якщо відродити тему "сродної" праці, поставлену Сковородою майже 250 років тому. З дитячих років, ще юнаком, майбутній філософ та письменник звик допомагати своїм батькам. Щастя, що ця допомога давала йому справжнє задоволення, бо його батьки - звичайні селяни - змогли вказати дитині на те задоволення, яке може приносити праця заради власного добробуту. Пізніше усе пережите в дитинстві Григорій Сковорода висловив у своїх творах та власній філософській теорії. Він навчав, що кожна людина має працювати. Бо ледарювання призводить до деградації насамперед духовної, воно ніби уповільнює життя людини, робить його беззмістовним та безбарвним. Тільки праця в змозі позбавити людину песимізму, нудьги та сірості. Але ця праця має відповідати покликанню людини, найтоншим порухам людського серця.

Читаючи твори Григорія Сковороди, я не припиняла дивуватися з того, наскільки глибоким є їх зміст, наскільки актуальними, необхідними та просто красивими є філософські ідеї, висвітлені в них.

Григорій Сковорода дійшов висновку, що головне - вчасно помітити нахили дитини і в жодному разі не створювати перешкод на шляху її духовного та професійного розвитку. Коли дозволити селянській дитині, якщо вона того хоче, стати музикантом і все своє життя присвятити цьому справді прекрасному мистецтву, а синові монарха дати змогу працювати на землі, якщо він не має бажання, а головне - хисту керувати країною, люди стануть щасливішими. Коли займаєшся улюбленою справою, навіть результативність твоєї діяльності відчутно збільшується. Філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі та закликом до гуманізму.

ТУРЧИНА Катерина Сергіївна
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: «ВИЗНАЧАЙ СМАК НЕ ПО ШКАРЛУПІ, А ПО ЯДРУ»

Ми живемо у 21 столітті, в еру айфонів, гаджетів і ми перестаємо бачити красу, але краса в простому, це і є її особливість. Краса є різною, наприклад, у природі: ліси, луки, поля, полонини, комахи, тварини, рослини, головне-це людина, бо люди можуть, як побудувати, так і зруйнувати.

Буває таке, що людина дуже гарно виглядає, але душа її брудна. вона ненавидить людей, завислива, егоїстична, лицемірна, дарує всім свій пісемізм. А є такі люди, які виглядають бідненько, не мають айфонів, але вони щирі, добрі, порядні, відчайдушні та відносяться до людей з повагою, нікого не ображаючи.

Відверто кажучи, у кожній людині є те, що ніколи не обманує і це наші очі. Очі ніколи не обманюють, завдяки очам ми можемо зрозуміти, як виховували людину, як вона за характером, як вона до нас ставиться, та ін.

Всі люди, як цукерки, наша зовнішність-це обгортка, а наша душа-це і є шоколадка. А шоколад буває різним, буває смачним і не дуже. Так ось треба прагнути, щоб наша шоколадка була найсмачнішою і тоді в нас «все буде добре, для кожного з нас».

Не ображайтеся один на одного довго, бо сьогодні ми є, а завтра може і не бути. Треба жити зараз і не просто, а всією душею.

Те що зовні-це не важливо, важливіше те, що всередині людини.

Григорій Сковорода саме це й хотів сказати.

Якщо ми подивимося на стосунки між людиною і рослиною, між людиною і твариною, між людьми-то ми побачимо, що в людині є боротьба. Як казав у притчі старий індеанець своєму онукові: «В кожній людині йде боротьба, дуже схожа на боротьбу двох вовків. Один вовк представляє зло - заздрість, ревності, жаль, егоїзм, амбіції, брехня ...

Інший вовк представляє добро - мир, любов, надію, істину, доброту, вірність ...»

Маленький індіанець, зворушений до глибини душі словами діда, на кілька миттєвостей задумався, а потім запитав:

«А який вовк в кінці перемагає?»

Старий індіанець ледь помітно посміхнувся і відповів:

«Завжди перемагає той вовк, якого ти годуєш.»

І я вважаю, що це правда, тільки ми самі можемо зрозуміти який «вовк» повинен перемогти. Лише ми обираємо шлях.

Чесно кажучи, всі ми різні, але найголовніше це завжди залишатися людиною, у будь-якому випадку, не бійтеся своїх емоцій, кажіть рідним, як ви їх сильно любите, бо хтось зовсім їх не має, допомагайте всім, навіть, незнайомим, протягніть руку допомоги, життя – бумеранг, нам усе

повертається, кохайте і будьте коханими і тоді мир заграє різними кольорами, життя стане яскраве, а посмішка - щасливою.

РУДЕНКО Анна
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОГЛЯДИ НА ЖИТТЯ ВІЧНОГО СКИТАЛЬЦЯ

У всі часи у всіх народів були особистості, які прославили свою країну і народ. Які міняли бачення століття, які започатковували свою еру поглядів на різні, хвилюючі всіх, питання. Такі люди зазвичай дивилися на цей світ іншим, нікому не відомим і не відкритим поглядом. Вони немов жили на своїй власній планеті, у своєму власному світі, посилаючи нашому світові сигнали шляхом своєї творчості.

- Лао-Цзи (6-5 вв. до н. е.) став засновником даосизму, який відкрив "Великий шлях" для народів Китаю;

- Епікур (341-270 рр. до н. е.) розкрив у жителів Афін "безтурботність духу" і прагнення до "радості насолод", які через 2.3 тис. років (!) не можуть зрозуміти аналітики МВФ і Євросоюзу;

- Омар Хайям (1048-1122). Персидський і таджицький поет і філософ у своїх відомих віршах з чотирьох рядків (рубаї) повідав мудрість свободи людини і її вільнодумства при тиранії, за якими донині світ вчиться "мудрості, підступності і тонкощам звичаїв Сходу";

- Георг Гегель (1770-1831) у Німеччині вивів 3 закони діалектики, які лягли в основу німецького раціоналізму і смут революцій, марксизму і двох світових воєн, що народилися в рідній для нього Німеччині.

Україна ж, у свою чергу, дала світові багатьох геніїв, одним з яких був Григорій Савович Сковорода. Він завдяки своїм надбанням увійшов до списку 100 найвпливовіших філософів світу. Він став поряд із Сократом, Епікуром, Коперником, Джордано Бруно, Лао-Цзи, Дені Дідро. Чия спадщина наскільки вагома, що кожна людина, незалежно від її напрямку освіти може сказати, ким були ці люди.

Григорій Сковорода дійсно був визначною людиною зі своїми поглядами на життя, які він доводив не просто словами, а способом свого існування.

"Світ ловив мене, та не спіймав" – чи то жартома, чи то серйозно говорив Григорій Савович чи то про себе, чи то про весь український народ у цілому. Його називають проповідником любові і свободи. І це дійсно було

так, він понад усе у своєму житті цінував волю і любов. За словами мислителя корінь щастя для людини не в золоті, палацах, грошах, а у спокої власного серця. А серце буде спокійне тоді, коли в ньому пануватиме любов і воля. А найкращий природний стан людини це стан, як наголошував Г. Сковорода – стан веселості духа, серця.

Григорій Савович Сковорода ніколи не міг сидіти на одному місці, за одним ділом. Його життя було наповнене подіями, людьми, наповнене сенсом. Він дуже легко міг залишити кімнату, переповнену його ж гостями, якщо йому було не цікаво, міг просто піти кудись, не сказавши нікому. Одного разу він прикинувся божевільним, і залишив навчальний заклад, бо зрозумів, що це йому не потрібно. Він, особливо в молодому віці, дуже швидко приймав рішення, він робив так, як було краще для нього. Григорій дуже багато подорожував і побачив світ, це допомагало йому розуміти світ в якому він жив. Мислитель практично все своє життя був бідним, і не тому, що він не знав, як заробити копійку, і не тому, що не було місця роботи, і не тому, що він був лінивий і не хотів працювати. Г.Сковорода мав багато шансів посісти хороші посади, як в церковній сфері, так і в навчальній. Проте відмовлявся від цього, філософ знав, що це зробить його залежним, а залежним значить не вільним. Тому, для вічного скитальця було краще бути безробітним, але вільним, ніж мати в карманах багато золота, але бути при цьому наче у клітці. Він так виражав свою свободу, він не зобов'язував себе робити те, що йому не по душі, він дійсно був вільною людиною.

Варто також зазначити, що філософ був дуже працьовитим, жадібним до знань, він знав більше десятка мов. І він пропагував любов до праці. Український Сократ був впевнений, що тільки у праці людина може повністю знайти себе, свободу, любов і гармонію. І це правильно, праця дає нам сенс і мету, Григорій це знав і намагався донести це до народу. Він не був безробітним, він працював на благо дітей, своїх учнів. Він був педагогом, сам в цій сфері він здобув великого успіху. Учні його поважали, він вмів донести інформацію так, щоб це було зрозуміло і цікаво. Педагог створив власну систему оцінювання своїх учнів, створив власний спосіб і курс викладання, він діяв на протигагу всім викладацьким канонам, вносячи щось нове. Він в певній мірі був революціонером, який ніс знання.

Григорій Савович Сковорода дійсно був одним цілим із цим світом, навіть якщо ішов проти оточуючих. Він прожив наповнене життя, внісши неоціненний вклад у філософію, педагогіку і у творення нації в цілому. Багато геніїв (не лише українських) із захопленням читають його роботи і посилаються на них у своїй творчості. Одним життям Сковорода виховав мільйони.

ГОРДУН Катерина Сергіївна
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)

**Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент**

ЩО ОЗНАЧАЄ ЛЮБОВ ДЛЯ СЬОГОДНІШНЬОГО ПОКОЛІННЯ?

На мою думку кохання і любов це значно глибші почуття. Вони завжди переплітаються. Я завжди плутала ці поняття. Пройшов час і все стало зрозуміло що вони одне ціле. Любов приходить в потрібний момент. Коли ти цього не очікуєш, не шукаєш. Нажаль світ змінився і світогляд людей теж, так само як і значення любові для кожного з нас. Зараз світ технологій, пари можуть познайомитись в інтернеті, домовитись за зустріч і т.д. Колись все було інакше. Якщо хлопцю сподобалась дівчина він дізнавався її адресу, під'їзд, номер квартири. Вливався в її компанію, знаходив її друзів, тобто робив все аби дізнати якомога більше про неї. Зараз я впевнена що більшість не хоче добиватися уваги дівчини адже всі шукають легший шлях. Любов потребує терпіння, прощення, розуміння одне одного. виявляється, головна причина непорозумінь між людьми, їхніх сварок, образ, розлучень у тому, що вони, так би мовити, не визначилися у поняттях щодо розуміння любові, а відповідно й своїх очікувань від неї. Тож коли чоловік і жінка говорять ці слова одне одному то показувати свою любов будуть по-різному. Оскільки жінки тендітні, ніжні і ласкаві вони очікують побачити і відчутти це від свого чоловіка. В свою чергу протилежна стать більш груба, строга, менш емоційна. Чоловіки ніколи не будуть висловлювати свої емоції як жінки. Він покаже на справі як любить свою половинку. Коли ви дивитесь на іншу щасливу пару не потрібно заздрити, адже вони пройшли через ті самі труднощі що і ви, просто не здалися, поборолися за свою любов.

На сьогоднішній день люди користуються цим почуттям для тілесних втіх, використовуючи одне одного. Ніхто не задумується над наслідками. Хтось купує любов, ради свого достатку. Влада грошей поглинає людину і її принципи, почуття. Значення кохання для людей дуже змінилося. Як і змінилися самі люди. Багато подружніх пар одружуються для взаємовигоди. Без жодних почуттів, просто заради свого матеріального збагачення. Для багатьох зараз почуття не мають жодного значення. Головне статус, матеріальні блага. Кохання приносить щастя. Краще бути бідним і щасливим, ніж багатим і нещасним. Молодь не відчуває справжньої любові.

«Справжня любов — це щедрий внутрішній дар, який підносить одна людина іншій від надлишку глибинних почуттів. Таку Любов можна дати, коли забуваєш про себе. Саме про таку Любов кажуть, що вона довго терпить, прощає, не заздрить, не пишається, не шукає свого і не мислить зла.» Коли на тебе щирим поглядом дивиться малеча, або коли ти в міцних обіймах другої половинки, чи коли цілуєш натруджені часом руки матері, бабусі... В такі моменти Любов виринає наче блискавично. В свій час я теж закохалася і зрозуміла що таке любов. Не батьківська, а саме другої половинки. Батьківська любов зовсім інша. А ця особлива, зі своїми козирями і підступними планами. Це прекрасне почуття, але не все так

просто як здається. До цього в мене було зовсім інше уявлення про любов. Всі проблеми, сварки, образи були вже не дитячі. Але заради любові одне до одного можна і гори звернути, головне аби було бажання.

Кохання - не гроші, його не можна здобути або втратити. Воно - почуття вільних зрілих особистостей. Пам'ятаймо про це і будьмо щасливими!

ЩЕНКО М.
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЧИ ІСНУЄ СПРАВЖНЄ КОХАННЯ ?

На мою думку, справжнє кохання існує, але це не те почуття, яке спалахує вогнем. Кохання приходить з роками. Це почуття може виникнути лише до людини, яку знаєш до глибини душі.

Щоб зрозуміти, чи дійсно існує справжня любов, потрібно спочатку дати відповідь на інше запитання. Воно полягає в тому, щоб зрозуміти, що взагалі значить це поняття. Зрозуміло, що кохання - це те, що виникає між двома людьми. Напевно, це відчуття, коли ти більше думаєш про партнера, ніж про себе, коли цінуєш існуючі відносини, коли поважаєш та підтримуєш цю людину. Любов - це не тільки приємне проведення часу, а ще розуміння та взаємодопомога. Любов - це завжди самовіддача, але нагородою за це є щасливі відносини, адже ті люди, які кохають по справжньому, здатні бути і по справжньому щасливі.

Як казав М. Ганді: «Любов ніколи не вимагає, вона завжди дає».

Усі ми прагнемо кохання і завжди його шукаємо. Людина влаштована духовно, вона не може прожити все життя як робот, не відчуваючи емоцій і сердечних переживань.

Як казав Рей Бредбері, «Любов - це коли хочеш з кимось переживати всі чотири пори року. Коли хочеш бігти з кимось від весняної грози, а влітку збирати ягоди і купатися в річці. Восени варити варення і клеїти вікна від холоду. Взимку – допомагати пережити нежить і довгі вечори, а коли стане холодно – разом в обіймах сидіти біля теплого сімейного вогнища».

Кохання – дуже дивне явище. Ти стаєш незбагнено, абсолютно залежним від однієї конкретної людини. Навіть коли звичайні повідомлення від неї приносять задоволення, ти намагаєшся провести з нею максимально можливу кількість часу. Ти бачиш у ній тільки позитив. Коли ти з цією людиною – світ стискається до... вас обох. Але з точки зору науки, вчені вбачають у коханні звичайну залежність.

Більшість досліджень присвячені негативним «симптомам» кохання – депресії та залежності, – а не задоволенню.

Хелен Фішер, дослідник з Ратгерського університету, використовувала МРТ (магнітно-резонансну томографію) та інші методи візуалізації процесів мозку, щоб дослідити закоханість й тривалість прив'язаності. Науковець також зауважує, що «прийняття того факту, що існують спеціальні механізми, відповідальні, у першу чергу, за кохання, – це новий підхід до науки».

Таким чином, наукове дослідження кохання почалося зовсім недавно, і його феномен й досі залишається великою загадкою. Проведені дослідження – це тільки початок. Поки вони здатні тільки «натякнути» на неврологічну основу кохання, а не довести її.

Однак є кілька фактів про любов, які науковцям вже вдалося відкрити.

1. Перші етапи закоханості дуже схожі на наркотичну залежність. Фішер відокремила початкові стадії кохання від тривалої, трохи стриманішої, фази прив'язаності. Вона помітила, що мозок у першому випадку дивовижно схожий на мозок наркозалежного.

2. Коли ви закохуєтесь, ваша здатність тверезо оцінювати ситуацію знижується. Дослідження мозку Саміром Зекі, нейробіологом з Університетського коледжу в Лондоні, пояснює, чому закохані бачать один в одному тільки позитивні сторони.

Зекі провів МРТ і показав людям фотографію їхньої закоханості. Він помітив зниження активності у мигдалеподібних тілах. Активність мигдаликів зазвичай підвищується у стресових ситуаціях і при оцінці ситуації під час спілкування, наприклад, щоб зрозуміти, бреше інша людина чи ні. Зниження активності у цих відділах, як вважає Зекі, скорочує кількість негативних оцінок і недовіри до іншої людини, що дозволяє досягти більшої близькості.

БОРОВИК Аліса
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВИЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЧИ МОЖНА КУПИТИ ЩАСТЯ ЗА ГРОШІ?

Чи можна купити щастя за гроші? це питання розділило людей на 2 групи: одні кричать, що ні, інші ж доводять, що так. Як на мене це особливе питання, адже відповідь залежить від світосприйняття тої людини, яка дає відповідь.

Що я маю на увазі, людина має унікальний характер, власні правила життя і взагалі уявлення про світ. І саме це формує позицію та відповідь на це ,тільки с першого погляду, легке питання. Я притримуюсь думки ,що щастя можна купити. Зараз поясню свою точку зору.

Весь наш світ зав'язан на грошах. Ти хочеш їсти чи купити подарунок коханій людині, то ти повинен заплатити за це. Якщо ж ти не можеш цього зробити-ти будеш голодний, а твоя кохана половинка не отримає подарунок. У обох цих випадках ви не відчуваєте щастя, лише сум. Але замислитесь на хвилину ,що було б якщо ви поїли чи все ж таки подарували подарунок. І перше ж що приходить на думку – це задоволення та щастя; тобто позитивні емоції. Цікаво чи не так? Адже ми бачимо прямий зв'язок між грошами та емоціями. Точніше кажучи, гроші вплинули на події ,які впливають в свою чергу на наше самопочуття.

На противагу моїм словам співрозмовники приводять приклади з коханням. Адже таке «сильне» почуття не можна купити. Так, звісно, кохання не спалахує на рівному місці з нічого , чи клацанням пальців, ні. Також не можна дати гроші і сказати : «кохай мене» і сподіватися на щирі почуття. Але цей погляд, як на мене, застарілий , особливо у наш час. Кохання, як на мене, є діамантом з різними гранями. Уявіть таку ситуацію, заможний чоловік чи жінка оплачує всі витрати та забаганки свого партнера. У цей же час партнер не кохає, але через фінансову залежність він не може диктувати свої правила у стосунках, не може дозволити собі грубі слова чи приниження «головного» партнера, адже є ризик залишитися без грошей. Тому така людина завжди буде лагідною, терплячою та співчуваючою, буде вислуховувати проблеми свого постачальника грошей,бути обережною в своїх висловлюваннях, буде щось радити. Тож, створюється наступна ситуація: той, хто дає гроші партнеру отримує емоційну підтримку, нормальне відношення, позбавляється відчуття самотності , в свою чергу інша людина(яка «дає любов») отримує винагороду-гроші. Вданій ситуації любов імітується, але все ж один з партнерів її отримує. І пам'ятайте любов це позитивні емоції, а емоції можна підробити. Давайте відійдемо від такого складного прикладу і візьмемо іншу ситуацію. Ви дуже любите подорожувати чи довго хочете поїхати кудись і нарешті, ви там. У вас ейфорія, ви відчуваєте, як ваші сили повертаються до вас. Вам подобається готель у якому ви зупинились, природа, яка вас оточує, у вас вже є маршрут по якому ви будете досліджувати місцевість. І знову я повертаюсь до емоцій, в даній ситуації 100% присутнє щастя. А тепер поміркуймо, аби доїхати до омріяного місця вам потрібно було оплатити квитки, готель, їжу та ще багато всього. Без грошей ви б сиділи вдома чи в кращому випадку на дачі. Отже, ви отримали радість від поїздки, яка була б неможлива без фінансових можливостей. Та це зовсім не погано, адже тепер ви щасливі! Є мільйон прикладів, які доводять, що щастя можна купити. Всі події, які нас оточують відображаються в нас у вигляді емоцій. Навіть погода впливає на наш настрій, що вже казати про покупки, які ви робите маже не щодня! Тож я вважаю, що нам всім достатньо чогось хотіти і потім в якийсь момент

отримати це, і ми вже раді, ми вже відчуваємо щастя. Адже це не обов'язково, щоб відчувати щастя нам потрібно мати три машини, два телефони та бізнес по всій Європі. Ні, інколи ми можемо стати щасливими тільки від від маленької цукерки, яку ми дуже хотіли, і ось вона в нас. Чи ви купили цуцика, якого хотіли впродовж довгого часу, які в вас емоції? Чи наприклад, ви тільки, що оплатили операцію без якої ваша мама б померла, а тепер ви знаєте, що все гаразд. Це все гроші, гроші і гроші. Ми залежимо від них, від того, що ці папірці приносять у наше життя. Безумовно, щастя можна отримати і без них, але я говорю про матеріальне. Все що ви купили для себе це і є щастя, адже всі ці речі створюють вашу гармонію вдома, вжитті, у відчутті самого себе.

Щастя залежить від того наскільки ви відкриті світу, наскільки ви уважні до того, що відбувається навколо і в вашому житті. Можливо ви купили щось, але ви не зосередили ваші відчуття на цьому, тому і ігноруєте той факт, що все ж таки щастя можна купити. Пам'ятайте, воно в маленьких деталях, почніть помічати їх, і вам відкриється цілий світ.

САЦЮК Діана
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

ТАЄМНИЧИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛОСОФ XVIII СТ.

Містик і поет Григорій Сковорода. Автор поетичного збірника «Сад божественних пісень». Представником епохи закінчення українського бароко — періоду, що ознаменувався надзвичайним захопленням символікою. Сам життєвий шлях Сковороди символічний і являє собою коло. Про місце, де він народився, поет згадує з ніжністю, характеризуючи його як край лісів, пагорбів, джерел і садів. Григорій Сковорода народився в родині бідного козака в селі Чорнухи неподалік від Лубен у 1722 р. Він учився в Київській академії. Був співаком придворної капели, створював музику на власні вірші. Був учасником імператорського хору в столиці Російської імперії. Викладав поезику в Переяславі. Сковорода був гувернером у родині землевласника. Києво-Могилянський поліглот. Сковорода був гувернером у родині землевласника. Життя — мандрівка. Новий життєвий шлях Сковороди. «Байки Харківські» перша збірка байок в українській літературі. Містичне осяяння Сковороди потрактувалося як своє зближення з Богом. Остання мандрівка філософа. с. Пан-Іванівка остання зупинка подорожі славетного українського філософа. Філософія і Біблія взаємопов'язані в житті філософа. Через напади на його курс етики, у 1769 р. він вирішив кинути викладацьку діяльність

назавжди. Останню чверть свого життя він провів з різними друзями — багатими і бідними. У цей останній період були написані його найбільші філософські роботи. Будучи аматором музики, він грав на декількох інструментах і писав пісні. Він був похований у саду. Говорять, Сковорода просив, щоб напис на його надгробному пам'ятнику говорив: «Світ переслідував мене, але спіймати не зміг».

ГОРДУН Катерина
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

СВОБОДА – ГОЛОВНИЙ ОРІЄНТИР БАЙКАРЯ

Найяскравішим віршем є "De libertate", у якому поет і філософ порівнює свободу зі злотов і проголошує, що й саме "злото" "проти свободи воно лиш болото", прославляючи Богдана Хмельницького як батька вольності. Проблема свободи була для Г. Сковороди однією з центральних, у той чи той спосіб актуалізуючись у різних творах. Для митця свобода передусім асоційована з духовною незалежністю людини від мирських спокус і марнот цього світу («Всякому місту — звичай і права») і водночас залежністю від Бога як осердя вселенської свободи й любові.

Водночас у «De libertate» Г. Сковорода замислюється й над свободою як явищем соціально-політичним і національним, адже на той час Україна потерпає під тиском Російської імперії. І життя самого поета — приклад свободи від усіх принад світу, не випадково на своєму могильному камені він ще за життя викарбував слова: "Світ ловив мене, та не впіймав". З 1769 року Сковорода вів мандрівне життя, щоразу відхиляючи пропозиції щодо різних посад та чинів. А таких пропозицій було багато. Ченці Києво-Печерської Лаври, знаючи його як ученого, пропонували стати "стовпом церкви і прикрасою обителі". У відповідь почули: "Я стовпотворіння собою умножати не хочу, доволі і вас, стовпів неотесаних, у храмі Божому..." Спокушували його й високими світськими посадами. Бажаючи ізолювати від людей, харківський губернатор запитував Сковороду, з якої причини той не обере якогось стану. І Григорій Савич пояснив, що світ подібний до театру, де кожний обирає свою роль. А він обрав і грає роль низької, простої і самотньої людини. Відмовив Сковорода навіть цариці Катерині II, заявивши: "Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця". Не потрібні були Сковороді слава й почесні, високі посади і багатства. За щастя він вважав життя за совістю, а головне в житті — залишатися самим собою, бути вільним і незалежним. Великий філософ обрав шлях втечі від світу зла й досягнення свободи духу.

У спокусливій ситі заради великого багатства і панства, заради "лакомства нещасного" Сковорода так і не дався. Він з повним правом заповідав написати на своїй могилі: "Світ ловив мене, та не спіймав".

ШУБА Дар'я
студентка 1-го курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
та природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

МАНДРІВКИ ТА АФОРИЗМИ ВЕЛИКОГО БАЙКАРЯ

Творчість видатного письменника, мислителя, філософа XVIII століття Григорія Сковороди буде жити вічно в серцях українського народу. Досліджуючи його біографію, я помітила, яку особливу увагу він приділяв сенсу життя та вдосконаленню самого себе. З 1769 року філософ вів мандрівне життя і жодного разу не спокусився на різноманітні посади та чини. Над його могилою на хресті написано: "Світ ловив мене та не спіймав." Нікому не вдалося підкупити його, він відмовився від світського успіху, від кар'єри, адже щастя та волю Сковорода вбачав не в славі, не в грошах і не в царських маєтках, а в шляху до самопізнання. Навіть Катерині II філософ відповів:

" Я не покину Батьківщини. Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця"[1].

Він прагнув розвиватися, дізнаватися щось нового, а головне - пізнати себе. Саме Григорій Сковорода розвинув цю тему ще глибше, раніше розглянену Сократом й Платоном. Письменник вважав: "Щоб пізнати Бога, треба пізнати самого себе. Поки людина не знає Бога в самім собі, годі шукати Його в світі"[2]. Неможливо нічого не робити й усе знати. Адже знання - нескінченна гора, вершину якої осягнути неможливо. Чим більше людина знає, тим більше вона цінується. І це дійсно так. Подорожуючи, український просвітитель набирався багатством знань, вбрав в себе мудрість народу, і сьогодні, більше ніж через два століття, афоризми, мудрість, життєві настанови філософа допомагають нам не деградувати, не стояти на місці, а розвиватися, прагнути до кращого.

Щастя для Г. Сковороди - це "сродна праця". Це те заняття, від якого людина повинна відчувати задоволення, це те, що приносить користь в першу чергу самому собі. Якщо людина відчуває себе нещасною, їй не подобається робота, на яку вона ходить щодня, їй не захочеться підійматися кожного ранку з ліжка. Ми задоволені, коли робимо те, що хочемо. І найприємніше - це процес, а не задоволення своїх тілесних та духовних потреб.

Отже, почнімо кожен з себе, ми живемо один раз і найдорогоцінніші секунди потрібно марнувати лише в своє задоволення. Кожен має певні обдарування й покликання, головне - хотіти, не лінитися і займатися тим, до чого маєш хист, адже це буде приносити радість не тільки тобі, а й оточуючим. Розглядаючи афоризми знаменитого філософа мене найбільше вразили два: «З усіх утрат втрата часу найтяжча», "Все минає, але любов після всього застається" [3].

Саме вони надихнули мене на написання вірша:

Все минуло...

Прошли роки чи дні,
Але ми досі не забули,
Як посміхались через біль.

І ось настав цей знову час,
Коли ми маєм подивитись
Через пару літ чи днів
Один одному віч у віч.

До зустрічі лишається година.
Я згадую, як не любив ти фарби на мені,
Як цілував ти найніжніше,
Яка була твоя єдина.

О, ні!

Чому ж невчасно так,
Страшенна біль стискає груди?
В душі моїй лишив ти знаний слід,
Який нагадує все всюди.

Навіщо ж марнували ми
Дорогоцінний цей для двох нас час?
Любили?
Так, мабуть, і зараз повсякчас.

ШУБА Дар'я

Література:

1. Матвієнко І.С. Еволюція гуманістично – філософських орієнтацій томізму та філософії Ж. Марітена// Науковий вісник НУБІП України, Серія «Гуманітарні студії» / Вип. 203, Ч. 1. - К. : ВЦ НУБІП України, 2014 р. – С. 52 - 59.
2. Матвієнко І.С. Філософське осягнення людини: інтегральний гуманізм Ж. Марітена та гуманістичний психоаналіз Е. Фромма[Текст]// Філософське осягнення людини: інтегральний гуманізм Ж. Марітена та гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. – К. : ВАДЕКС, 2015 р. – 162 с.

В українській мові є два слова «любов» та «кохання». Складнішою є грецька типологія, яка включає в себе аж п'ять її видів або понять слова «любов».

Ще один міф про кохання - його нам може дати тільки інша людина, тобто що ми отримуємо його звідкись ззовні. Виходить, "кохана людина" - це та, поруч з якою ми відчуваємо себе потрібними, а через відсутність любові - ми відчуваємо страждання. Усі ж пісні стосуються цього: "Я не можу без тебе жити!". Однак, стан, коли людина потерпає через недолік чогось зовнішнього, називається залежністю.

Ви любите не людину, а почуття, які виникають у її присутності. Це у кращому разі - закоханість, коли ми ще майже нічого не знаємо про когось, але нам подобається піднесений стан, спричинений знайомством. Кохання - не гроші, його не можна здобути або втратити.

Отже, любов йде поволі. У центрі любові - завжди одна людина, закоханість же здатна вміщати декілька. Закоханий в змозі "любити" одночасно двох і більше чоловік. Любов відроджує відчуття власної гідності, відчуття упевненості в собі. Вона рухатиме вас до успіху. Ви старанно вчитиметеся, планомірно жити і не розмінюватися на дурниці.

Якщо ви дійсно любите людину, то вас приваблює не тільки зовнішність і поведінка коханого, але і його (її) позиції, характер, емоції, поведінка. Вам до того ж, цікавий його (її) образ мислення і реакція на різні ситуації які можуть трапитися. Вам цікава реакція коханого на успіх або невдачу, на несподіванки і труднощі життя.

АЛМЕЙДА Олександр,
студент 2 курсу скороченого терміну,
механіко-технологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНИЙ КРИЗА СВІДОМОСТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Тему екзистенціальної кризи на протязі довгого часу розглядали мислителі філософії буття. Думок з цього приводу було дуже багато і доходили до різноманітних висновків, іноді досить таки песимістичних і безнадійних.

Що таке «екзистенція», від латинського слова «*existencia*», що значить «існування». Екзистенціальна філософія займалась питанням буття людини та буття світу в цілому. Саме питання «для чого людина прийшла в цей світ?», «яке її призначення та ціль?» і «для чого саме створений сам світ?». Ці та багато інших питань змушували ломати голову великих філософів епохи

некласичної філософії. Альберт Камю, Фрідріх Ніцше, Освальд Шпенглер, Альберт Камю ці та багато інших висловили власні думки з приводу проблеми буття людини. Саме вони почали розглядати не матеріальний світ, який оточує і яким живе людина, а саме підійшли до вирішення проблеми існування розглянувши внутрішній психологічний стан людини, те як саме кожна особистість ставиться до вирішення певних проблем, що і робить кожного з нас індивідуальним. Тобто суб'єктивізм виходить на передній план і проблема існування розглядається, як принцип сприйняття і свідомості кожного індивіда окремо.

Внутрішні, й незалежні від зовнішнього світу переживання – це і є існування. На сьогоднішній день, коли особливо виражено розвинулась епоха соціальних мереж, люди почали приділяти багато часу на те, щоб зробити вдалі фото і правильно підібрати фільтри і коллажі, для того щоб впадоватись великому колу людей та набрати якомога більше «подписчиков». Звісно популярність це добре, але не в умінні обробити фото полягає істинний сенс буття. Вдале фото це теж мистецтво але не тих місць, які зазвичай люди викладають на своїх сторінках в соціальних мережах. Зовнішність буває оманливою. І на власному досвіді в цьому не раз був переконаний. Можливо це все дитячі забавки і з віком це пройде, та в пам'яті залишиться, а що ж буде далі, все життя піде по давно накатаній схемі: станеш нормальною цивілізованою людиною з восьми і до п'яти, одружишся, заведеш дітей і помреш з думкою, що міг би прожити життя краще. Звісно життя пройшло не даремно і ти виконав своє природне призначення, продовжив рід людський, а чи було твоє «не даремно прожите життя» саме тим, істинним, буттям якого ти хотів. Ось над чим і задумувались філософи.

Життя прожите по накатаній схемі не принесло бажаного задоволення, бо було прожите миттями коли хапаючись за дрібниці знаходив тимчасові проблски задоволення, навіть розваги, ті ж посиденьки з друзями за бокалом пива, не давали того щастя якого ти вимагав від життя, бо були жалюгідними потугами щоб забутись. Знайти свій талан, це як вистріл в пустоту, наугад, але все ж, якщо знайдеш те до чого саме тяне, то працюватимеш задля власного задоволення.

«Нас повинно кидати в мандраж від думки, що попереду чекає ніщо інше як рутинне повторення одних і тих же дій на протязі всього життя» - Карлос Кастанеда. Над словами доктора філософії по антропології слід задуматись, екзистенціальна філософія це філософія ірраціонального мислення. Кастанеда сказав: «Ми – люди і наша доля, наше призначення – вчитись заради відкриття все нових і нових незбагнених світів». Адже так воно і є, самі філософи, які розглядали проблематику екзистенціалізму присвятили життя пошуку тих знань, які б дозволили розкрити сенс життя. Кожен дійшов певного висновку але мабуть і не зрозумів, що його сенс існування був пошуком сенсу існування.

Тобто те, що вони (філософи) свідомо побудували своє життя на тому щоб знайти сенс життя, дійти певного висновку в його пошуку, в результаті створили власного себе, тобто того мислителя, філософа, яким ми його зараз

бачимо і було їх істинним сенсом існування. Вони були вільними у виборі і їх не обмежували рамки моралі, висновки їх думок робили їх одиничними індивідуальними, якщо так можна сказати, особистостями.

По завершенню хотілось сказати, що не варто бути лицемірними, намагаючись комусь сподобатись, це руйнує особистість, потрібно бути постійно мислячими і свідомими, вихованими і постійно стрімитись до пізнання нового. Як казав Серен К'єркегор: «Людина – це синтез скінченного і нескінченного, тимчасового і вічного, свободи і нескінченності...і цей синтез необхідно свідомо створити».

АНСЄЄВ Андрій
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАНОТЕХНОЛОГІЇ В МЕДИЦИНІ МАЙБУТНЬОГО

Аналіз здобутків нанотехнологій, що розвиваються дозволяє оцінити як реальні досягнення, так і проблеми та ризики з ними пов'язані. При цьому особливо прискіпливим, з зрозумілих причин, має бути критичний аналіз здобутків нанотехнологій у медицині.

Безумовним і найбільшим досягненням нанотехнологій на цей час є створення вже цілої індустрії з виробництва різноманітних наноматеріалів.

Наномедицина - це область медичних знань, що бурхливо розвивається, присвячена вдосконаленню профілактики, діагностики та лікування захворювань за допомогою нанотехнології (Freitas, 2005). Формування концепції наномедицини почалося ще в середині ХХ в. У 1959 р. Річард Фейнман опублікував свою лекцію під назвою «Гам, внизу, багато місця», в якій він обгрунтував основні принципи використання нанотехнології в медицині. Поза всяким сумнівом, саме Р. Фейнмана можна вважати пророком розвитку наномедицини, оскільки він передбачив неминучість переходу медичних технологій від макрорівня до мікрорівня і далі аж до атомарного рівня.

Сьогодні ми ще далекі від описаного Фейнманом мікроробота, який здатний через кровоносну систему проникнути до серця та виконати там операцію на клапані. Але вчені вже навчилися переміщати окремі атоми і здійснювати «молекулярну хірургію» – змінювати структуру клітини на молекулярному рівні. З'явилася ціла галузь науки – нанотехнологія.

Перспективи нанотехнології захопили уми вчених. Фармакологи та лікарі побачили в ній можливий якісний прорив у лікуванні хвороб, бо ця

технологія дозволяє працювати з речовиною в нанометрових масштабах. Якраз ці розміри характерні для основних біологічних структур – клітин і молекул.

У зв'язку з великою соціальною значущістю найбільш швидкими темпами розвиваються і впроваджуються нанотехнології для діагностики, моніторингу та лікування захворювань.

Основними напрямками застосування нанотехнологій в медицині є:

1. Доставка лікарських речовин. Нещодавно це була лише мрія, а зараз адресно доставляти лікарські речовини в клітини-мішені, джерела розвитку патологічного процесу можна за допомогою наночастинок, які стають своєрідними «кур'єрами» або «контейнерами». В якості останніх можуть бути використані наночіпи – фосфоліпідні частинки, ліпосоми і фулерени.

Українські дослідники З. Ульберг, Т. Грузіна, О. Карпов довели можливість трансмембранного транспортування нанорозмірних комплексів і частинок у клітинах бактерій, здатних до вибіркового акумулювання колоїдних частинок золота, а також визначили молекулярні структури і механізми, відповідні за цей процес [2-3]. У досліджуваних клітинах ідентифіковано Mg-АТФ-азну активність, що складається з двох компонент: азидчутливої (63%) та азид-резистентної (37%). При цьому для виготовлення таких частинок-носіїв можна використовувати різні матеріали .

2. Нові методи і засоби лікування на нанометровому рівні. Наприклад, прицільна протипухлинна терапія для щоденного клінічного використання має включати такі елементи:

7. можливість молекулярного відображення найменших проявів наночастинок на клітинному рівні;
8. ефективний механізм молекулярного прицілювання після ідентифікації певних клітинних маркерів;
9. технологію знищення клітин, ідентифікованих як злоякісні;
10. технологію моніторингу одержаного ефекту.

Сучасний стан розвитку нанотехнологій вже дозволяє практично конструювати працездатні медичні нанороботи, здатні усувати дефекти в організмі хворої людини шляхом керованих нанохірургічних втручань, зокрема, прилади для контролю рівня глюкози у крові та для виробництва інсуліну. Методиками молекулярного моделювання продемонстровано можливість створення на порядок більш складних систем: штучних еритроцитів і т.і.

3. Діагностика *in vivo*. Впровадження нанотехнологічних підходів у практику медичної діагностики дозволяє здійснювати ранню діагностику захворювань, виявляти онкологічні, ендокринні, серцево-судинні захворювання, вірусні та бактеріальні інфекції та покращити продуктивність діагностики, основаної на передачі візуальної інформації про молекулярні структури – молекулярної фізіографії. Контрастна речовина для неї складається з наночасток, з якими з'єднані компоненти, що візіалізуються, на певні антитіла, або які-небудь інші молекули, що здатні відшукати ціль. Коли контрастна речовина вводиться в кровоток, компоненти, що візіалізуються,

попадають в хворі тканини. Після чого лишається «зчитати» візіалізовану інформацію..

4. Діагностика *in vitro* розвивається в двох напрямках: – використання наночасток як маркерів біологічних молекул; – застосування іноваційних нанотехнологічних способів вимірювання. Фірма Nanosphere із Іллінойса розробила нові діагностичні тести для виявлення онкологічних захворювань, хвороби Альцгеймера та муковісцидоза. При цьому заявлено, що останній буде коштувати в 10 разів дешевше теперішніх.

5. Медична імплантатія отримала в останнє десятиліття імпульс для розвитку в зв'язку з необхідністю в способах і засобах відновлення чи заміщення органів та тканин.

Ціла низка фірм вже давно працюють з нанокристалічними матеріалами і покриттям поверхні імплантатів гідроксипатитом для лікування кісткових дефектів. Завдяки нанокристалічній структурі поверхні імпланта процес остеогенеза практично включає штучний матеріал в природну кістку.

Нещодавно почав розвиватися ще один напрямок створення біоматеріалів – нановолокон, котрі вчені хочуть використати при тканинному інженерінзі, – створенні штучних тканин (в перспективі, – органів) на основі клітинних технологій. Визначають також наступні пріоритети розвитку нанотехнології:

- супершвидкісні молекулярні детектори для визначення первинної структури генома на основі неорганічних нанопор;
- геноми, які саморозмножуються, що застосовуються з метою виробництва ліків, проведення фармакологічного скрінінгу і моделювання патологічних процесів;
- біосумісні наноматеріали широкого спектру застосування для створення принципово нових типів перев'язочних матеріалів та штучних органів.

За період своєї роботи вітчизняні вчені наблизились до створення функціональних наночастинок, що дасть змогу використовувати їх для діагностики захворювань, адресної доставки та контрольованого вивільнення лікарських препаратів, терапії.

Таким чином, нанотехнології є мультидисциплінарним напрямом фундаментальної та прикладної науки з широким спектром різноманітних засобів та інструментів на стику інженерії, біології, фізики та хімії. Їх розвиток випереджає найсміливіші прогнози теоретиків відносно як і найяскравішого так і найбільш похмурого майбутнього всього людства в результаті широкого використання нанотехнологій в нашому житті.

Література

1. Реальні перспективи використання здобутків нанотехнологій у ветеринарній практиці.[Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///D:/Загрузки/Ntbibt_2014_15_4_51.pdf

2. Ульберг З.Р., Карамушка В.И., Грузина Т.Г. Определение локализации и выделения фактора, связывающего коллоидные частицы золота // Биотехнология. – 1986. – №1. – С. 65–68.

3. Данилович Г.В., Грузіна Т.Г., Ульберг З.Р., Костерін С.О. Ідентифікація та каталітичні властивості Mg^{+2} – залежної АТР-гідролази плазматичних мембран *Bacillus sp B 4253*, здатних до накопичення золота // Укр. біохім. журнал. – 2004. – №16. – С. 45–51.

4. Данилович Г.В., Грузіна Т.Г., Ульберг З.Р., Костерін С.О. Вплив іонного та колоїдного золота на АТР-гідролазні ферментні системи в мембрані мікроорганізмів *Bacillus sp B4253* та *Bacillus spB4851* // Укр. біохім. журнал. – 2007. – №77. –С. 82–87

5. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. –№ 246. – С. 137-145.

6. [Нанотехнології в медицині: сучасний стан та перспективи.](http://technocrat.org.ua/nanotehnologiyi-v-meditsini-suchasniy-stand-ta-perspektivi/) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://technocrat.org.ua/nanotehnologiyi-v-meditsini-suchasniy-stand-ta-perspektivi/>

АНСЄВ Андрій
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ТРАНСГУМАНІЗМ ТА ЙОГО СТРАТЕГІЯ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛЮДИНИ

Трансгуманізм як науково-раціональний світогляд, орієнтований на зміну природи людини за допомогою передових технологій, мета яких – досягнення безсмертя, – виник на тлі кризи гуманізму, яка перейшла в антропологічну стадію заперечення людини, включаючи знецінення її тілесно-духовної ідентичності.

Термін «трансгуманізм» був запропонований засновником ЮНЕСКО Джуліаном Хакслі в 1957 р., а Всесвітня Трансгуманістична Асоціація (сьогодні має назву Humanity+) була створена в 1998 р. До авангарду сучасного трансгуманізму належать: Н. Бостром – шведський філософ, директор Інституту людства майбутнього в Оксфордському університеті, відомий дослідженнями глобальних ризиків і антропоного принципу; Д. Пірс – автор гедоністичного імперативу, який стверджує можливість побудови раю; Е. Дрекслер – спеціаліст в галузі молекулярної технології; Г. Моравек – дослідник робототехніки; Хиросі Ісигуро – розробник роботів андроїдів, який потрапив до списку «Сто геніїв сучасності»; футуролог А. Сандберг; американський економіст Р. Хансон та ін.

Серед прибічників цієї філософії знаходимо й представників української гілки трансгуманізму – філософ В. Лук'янець, генетик В. Кордюм, кібернетик В.Сухих, лікар-кріоніст Ю. Пічугін, футуролог, директор Київського інституту наукового прогнозування Е. Ашшурський та ін.

Базові ідеї філософії трансгуманізму виходять з того, що сучасна людина не є вершиною еволюції виду *Homo Sapiens*, а, скоріше, виступає її початком, тому основним завданням трансгуманістів є створення на першому етапі «транслюдини» – індивіда, який активно готується стати постлюдиною, використовує всі існуючі можливості для самовдосконалення, а на другому – «постлюдини» (*posthuman*) – такої технологічно модифікованої істоти, яка із загальноприйнятої точки зору вже не є людиною. Тобто мова йде про виникнення нового біологічного виду – *Homo Sapienstissimus* або *Homo Sapiensplus* (людина розумніша або вдосконалена) .

Постлюди за своїм бажанням можуть або повністю стати штучними створіннями – відректися від власного тіла й жити як інформаційні структури в гігантських надшвидких комп'ютерних мережах, або частково трансформуватися через поліпшення біологічного тіла, що зробить людину вільною і позбавить смерті – її головного екзистенційного страху й основної причини нещастя на Землі.

Трансгуманісти прагнуть здійснити свої мрії в цьому світі, покладаючись не на надприродні сили, а на раціональне мислення і безперервний науково-технічний прогрес.

Сучасний трансгуманізм оперує власним понятійним апаратом, що складає велику кількість термінів, зокрема:

транслюдина – індивідуум, який активно готується стати постлюдиною, використовує всі існуючі можливості для самополіпшення;

постлюдина – розумна істота, модифікована до такого ступеня, що вже не є людиною;

надрозум – будь-який розум, що значно перевершує кращі уми людства, розрізняють слабкий надрозум (більш швидкий ніж людський мозок) та сильний надрозум (якісно перевершує людський мозок);

віртуальна реальність – це оточення, яке ви відчуваєте, не знаходячись в ньому фізично;

завантаження – це гіпотетичний процес перенесення свідомості з біологічного мозку в комп'ютер, розрізняють завантаження з руйнуванням, при якому оригінал мозку знищується в процесі сканування, і завантаження без руйнування, при якому оригінал мозку залишається цілий і неушкоджений разом із завантаженою копією;

технологічна сингулярність – це гіпотетичний момент в майбутньому, коли технологічний розвиток буде настільки стрімким, що графік технічного прогресу стане практично вертикальним. Ця концепція вперше була запропонована Вернором Вінджемом.

Зупинимось на короткій характеристиці технологій за допомогою яких трансгуманізм збирається досягти постлюдського майбутнього.

1. Удосконалення штучного інтелекту, який можна буде порівняти з виникненням людського розуму. Штучний інтелект – це унікальний продукт технічного прогресу, що дає змогу машинам вчитися, використовуючи людський і власний досвід, пристосовуватися до нових умов в рамках свого застосування, виконувати різнопланові завдання, які тривалий час були під силу лише людині, прогнозувати події й оптимізувати ресурси різного характеру.

Більшість прикладів використання штучного інтелекту, відомі сьогодні, – від комп'ютерів, що грають у шахи, до автономних роботизованих систем, – все ще залежать від людського фактору і потребують глибокого навчання. Однак, навіть на етапі свого нинішнього прогресу вони глобально впливають на життєдіяльність всього суспільства, формуючи нові уявлення про майбутнє і перспективи розвитку надсучасних технологій.

2. Кіборгізація – це процес перетворення живого організму в кіборга-кібернетичний організм, що містить механічні та електронні компоненти, для відновлення отриманих ушкоджень або з метою отримання заданих властивостей. Ключова особливість - зрощення тіла і гаджетів і інших компонентів (імплантація). Поки людина користується, скажімо, біноклем, така людина не може бути кіборгом, але якщо бінокль вбудований в очну ямку людини, або підключений до його зорового нерву, це вже кіборгізація. Тривіальний приклад кіборгізації - це використання біоелектричних протезів, кардіоімплантів, імплантів для відновлення зору і слуху тощо.

3. Генна інженерія – галузь біотехнологій, пов'язана з перебудовою і програмуванням генотипу людини, в результаті чого будь-які здатності й характеристики живих організмів, що існують у природі, можуть бути змодельовані й втілені людиною як для самої себе, так і для інших істот. Різновидами генної інженерії є генна терапія та генетичний допінг.

Генна терапія – біомедична наука про лікування шляхом введення в клітини пацієнта певних послідовностей ДНК у цілях корекції генних дефектів, або надання клітинам нових функцій, що сприяють усуненню паталогічних процесів.

Генетичний допінг – напрям прикладної генетики, що розробляє методи маніпуляцій з геномом людини для підвищення її сили, швидкості та витривалості. Вже є достовірні відомості стосовно значення деяких генів в покращенні спортивних результатів. Змінюючи подібні гени люди можуть значно покращувати свої фізичні показники без помітних зусиль та тренувань.

4. Клонування – система методів, що застосовується для одержання клонів, які мають генотипи ідентичні до генотипу „батьківської” форми, тобто в усіх деталях відображають ту істоту, з якої було отримано біологічний матеріал.

5. Кріоніка – технологія і практика охолодження і консервації людини після засвідчення її смерті – зможе зупинити всі процеси розпаду й розкладання тіла, але, як вважається, із збереженням пам'яті та особистості людини.

6. Нанотехнології, їх розвиток в перспективі дасть людині майже повний контроль над матерією на атомарному рівні без забруднення навколишнього середовища та зможе привести до економіки достатку і парадаїз-інжинірингу («конструювання раю»).

7. Завантаження – гіпотетичний процес перенесення людської свідомості з біологічного мозку в комп'ютер, що дозволить входити в прямий контакт з розумом як іншої людини, так і позаземних істот та штучних систем. Завантаження дозволить людині прийняти самій участь у виникненні на Землі надрозуму не через своє творіння – штучний інтелект, а особисто.

8. Розвиток когнітивної науки дасть можливість повністю пояснити роботу людського мозку, природу свідомості, особистості, втрутитися у власні розумові й психічні процеси, коректуючи їх за своїм бажанням. В результаті, будь-яка людина зможе розвинути творчі здібності до рівня геніальності, розширити пам'ять, отримати здатність осмислення надскладних систем.

9. Технологічна сингулярність – концепція гіпотетичного майбутнього Вернора Вінджема, яка декларує такий стрімкий технологічний розвиток, в результаті чого графік технічного прогресу стане практично вертикальним, що забезпечить швидкий вихід людини у надбожественний рівень.

При нерозумному використанні новітніх технологій існує вірогідність зашкодити людям і навколишньому середовищу. Вони можуть, в найгіршому випадку, привести до зникнення розумного життя.

Крім того сучасні технології можуть породити нові смертельні віруси, або сприяти появі безпринципних надлюдей, що будуть чинити свавілля та залишатися безкарними. Безперечно, що існують і інші небезпеки, про які людство навіть не здогадується.

Але все ж таки, майбутнє настане, тому прогнозування можливих варіантів розвитку подій є життєво необхідним. Актуальною є розробка правової бази по відношенню до транслюдей. Це питання органічно переплетене з проблемою людської свободи, права окремої людини використовувати новітні технології для розширення своїх розумових та фізичних можливостей та збільшення контролю над власним життям. Крім цього не слід забувати й про право на життя та вільний вибір звичайних громадян.

Майбутнє трансгуманістичного суспільства є доволі сумнівним, його моделі можуть не вміщуватися в рамки світосприйняття сучасної людини, але в не залежності від ставлення до цієї проблеми різних громадян, факт вірогідності настання нової реальності не можна заперечити. Головне, щоб у цьому модернізованому світі знайшлось місце і звичайним людям, які самі його колись і створять.

Література:

1. Трансгуманізм, як актуальний напрям сучасного світогляду.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://transhumanism-russia.ru/content/view/665/110/>

2. Штучний інтелект: що це таке і чому це важливо? [Електронний ресурс] –Режим доступу: <https://www.everest.ua/ai-platform/analytics/shtuchnij-intelekt-ai-shho-ce-take-i-chomu-ce-v/>

3. Кіборгізація. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://robotrends.ru/robopedia/1613-kiborgizaciya>

4. Медведев Д., Прайд В. Феномен NBIC-конвергенції: Реальність очікування / Д. Медведев, В. Прайд // Філософские науки. – 2008. – № 1. – С. 97–116.

5. Горбатюк Т. В. Опозиція трансгуманізм і алармізм: перспективи розвитку / Т. В. Горбатюк // Вісник харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія "Теорія культури і філософія науки". – 2011. - №940 Вип. 41. – С. 48-53.

БАБІН Євгеній,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ГМО-ПРОДУКТИ. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЧИ СТВОРЕННЯ НОВИХ

Населення нашої планети неперервно зростає, що в свою чергу потребує збільшення видобутку харчових ресурсів. Одним з найважливішим джерелом харчових ресурсів є землеробство, але при збільшенні потреби відбувається скорочення посівних площ в наслідок ряду причин. Так ФАО прогнозує, що до 2050 доступна площа для виробництва харчових ресурсів зменшиться приблизно на 26 відсотка, тому постає питання про збільшення видобутку та якості продуктів без розширення площ посівних земель[1]

Одним з можливих рішень стала генна модифікація рослин в промислових цілях. Але дана практика зазнає критики від людей, із-за того, що досі не досліджено довготривалий вплив але частіше причиною є загальна неусвідомленість в питаннях сільської галузі та нерозуміння, що таке ГМО

Особлива увага вчених прикута сьогодні до досліджень у сфері генної інженерії та використання генетично модифікованих організмів для виготовлення продуктів харчування. Саме цим питанням присвячені праці Б.Б. Баласиновича, Ю. Ярошевської, Г.О. Бірти, Р. Гірак, Т.В. Дрянних, Т.М. Димань, Б. Левенко, П.Х. Пономарьова, І. Поліщук, О.І. Ситнік, К. Джеймс. Саме ці роботи слугували фундаментальною базою для подальшого дослідження.

Насамперед обговоримо, що дає використання ГМО, і чи воно взагалі справляється з висунутими до нього вимогами, а вже потім розглянемо проблеми та можливі негативні наслідки.

Для прикладу, ми візьмемо США в період 1996-2012 років. За ці роки відбулось збільшення виробництва харчових ресурсів більше ніж на 360 млн тон, з яких 1/7 частина становить генно модифікований урожай. За підрахунками, щоб добитися даного результату без використання ГМО було б необхідно використати додатково більш ніж 300 млн акрів землі, які потребували б зрошення та використання добрив. Похожий результат получили Грэм Брукс и Питер Барфут. За їх дослідженнями біотехнологія в період 1996 – 2013 принесла 138 млн. тон сої, 274 млн тон кукурудзи, 8 млн тон канолі та 21.7 млн тон хлопкового листа. Якби ці біотехнології не були доступні, для підтримки еквівалентних рівнів виробництва треба було б збільшення на 11% орних земель в США або 32% площі зернових в ЄС.[2,3]

Також, генна модифікація може поліпшити харчові, промислові та лікувальні якості. Так деякі генетичні модифікації спеціально спрямовані на збагачення деяких поживних речовин або речовин, що мають високу терапевтичну і про-здоров'я значення, включаючи вітаміни А, С, Е, ненасичені жирні кислоти, харчову целюлозу та пробіотики [4], що допомагає побороти проблему недоїдання. Прикладом може слугувати «Золотий рис». Але цікавішим є, те що, методи генної інженерії дозволяють експресувати вірусні або бактеріальні антигени в їстівній частині клітин рослин Теоретично, таким чином, трансгенні продукти можуть служити пероральними вакцинами, здатними стимулювати імунну систему, через імунітет слизової оболонки, для отримання антитіл. [5]

Тепер коли ми розібрались з перевагами використання генної інженерії і з'ясували, що вона виконує поставлені вимоги перейдемо до зв'язаних з нею проблем. В основному виділяють 2 проблеми: екологічну та ризики для здоров'я людини.

Для здоров'я людини ризики вживання можуть бути алергічними або генетичними. Так, при модифікації рослини вона може почати виділяти речовини або збільшити алергію наявні. Прикладом може слугувати кукурудза «Starlink»[6]. Генетичний ризик менш явний але він є більш шкідливим. Він обумовлений тим, що є ймовірність передачі модифікованих генів, але на сьогодні це є лише теорією і більшість побоювань зв'язані з тим, що ці процеси виходять за рамки розуміння сьогоднішніх вчених і саме тому важко зробити прогноз про наслідки вживання генно модифікованої продукції

Екологічні же проблеми зв'язані з втручанням людини в природу. Велика кількість модифікації призначення на боротьбу з шкідниками та стійкість до гербіцидів(дає змогу знищити бур'яни без ризиків для урожаю).Застосування цих двох технологій значно знижує витрати безпосереднього внеску фермерів - боротьба з бур'янами стає набагато менш трудомісткою, а боротьба з комахами вимагає набагато менш дорогих і токсичних пестицидів. Але, в довгостроковій перспективі, це може привести

до того, що популяція шкідників може зміститися з тих, які були знищені штучними рослинами, на інші безстрашні види.[7]

На сьогоднішній момент неможливо стверджувати про повну безпеку генно модифікованих організмів, як і про їх небезпеку. Так не зафіксовано масового негативного впливу продуктів з ГМО на здоров'я людей, але більшість їх ризиків може бути довгостроковими. Ознайомившись з інформацією можна зробити висновок про те, що використання даної біотехнології дозволяє вирішити проблему харчовими продуктами, але в майбутньому є ймовірність, що з'являться проблеми, про які ми можемо лише догадуватись. Незважаючи на можливі проблеми зараз не можливо перестати використовувати дану технології, бо на сьогоднішній момент в наш немає рішення, яке може давати аналогічні результати без збільшення площі орних земель.

Література:

1. <http://www.fao.org/3/a-ap106e.pdf>
2. Brookes, Graham & Barfoot, Peter. (2014). Economic impact of GM crops. GM crops & food. 5. 10.4161/gmcr.28098.
3. <http://www.isaaa.org/resources/publications/briefs/43/download/isaaa-brief-43-2011.pdf>
4. <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-0017330702&origin=inward&txGid=aa2c505d6c9552e6ba6fd81260372f81>
5. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3109/07388551.2013.823595>
6. <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.en.39.010194.000403>
7. Genetically modified foods: safety risks and public concerns-a review <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs13197-012-0899-1>
8. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

БАБІН Євген,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ЗАПЛАНОВАНЕ СТАРІННЯ ТЕХНІКИ

Заплановане старіння техніки це розробка техніки при якій в неї закладають певні недоліки і-за яких вона ламається через який вона не зможе прослужити довгий час. Сам термін та висвітлення даної ідеї з'явилося

в 1932 році з виходом памфлету Бернарда Лондона «Кінець депресії через плановане застарівання».

Чи дійсно воно існує ? Чи може це лише хибна теорія ? Безумовно воно існує. В нашій період цифрової техніки воно яскраво відчувається. Лише за період 2017-2019 вийшло декілька технічних рецензій, де описувались як такі крупні компанії, як Samsung, Huawei, Apple сповільняли роботу процесорів на своїх телефонах з часом або при виході нового пристрою. Європейська комісія розцінює це як порушення прав споживача і виписала деяким з цих компаній штраф розміром близьким до 15 млн євро

Якщо з говорити про те, чому компанії чим займаються не дивлячись на можливі фінансові штрафи та загрозу їх репутації. Тому, що це дає змогу продавати більший об'єм товарів за коротший період, економити на розробці та відкладати крупні апаратні або програмні оновлення своєї продукції. Для компаній, які займаються розробкою та продажем техніки недоцільно розробляти продукція в якій буде великий цикл життя, адже в покупця не буде бажання купувати новий пристрій поки не вийде нове покоління, яка буде безумовно ліпше, але цикл розробки його є достатньо довгим. Візьмемо прикладом такий пристрій, як PS4. Вона вийшла в 2013 році і ще досі є актуальним поколінням.

Тепер розберемо, до яких наслідків окрім додаткового фінансового навантаження покупця це приводить. Не дивлячись, що дана ідея звучить достатньо негативно для покупця є прихильники, які стверджують, що даний підхід дозволяє стимулювати ринок, технічний прогрес та оздоровлювати економіку, адже надлишок товарів може привести до економічної кризи. Негативні же сторони є більш явні та зрозумілі більшості: надмірне використання ресурсів, сповільнення зміни циклу пристроїв шляхом розбиття на окремі оновлення та використання реклами, щоб змусити споживача змінити пристрій навіть, якщо зміни є досить номінальними, стимулювання культури споживання та врешті забруднення навколишнього середовища.

Література:

1. https://www.classlawgroup.com/docs/cases/88_apple-ipod-settlement-notice.pdf
2. <https://www.forbes.com/sites/janetwburns/2018/10/24/italy-fines-apple-samsung-a-few-million-for-planned-obsolescence-in-phones/#5d8a93965afb>
3. <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2015/mar/23/were-all-losers-to-gadget-industry-built-on-planned-obsolescence>
4. <http://www.bbc.com/future/story/20160612-heres-the-truth-about-the-planned-obsolescence-of-tech>
5. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

**БРЕК Валентин,
студент 2 курсу,**

факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,

кандидат філософських наук, доцент

ТЕМНА МАТЕРІЯ, ТЕМНА ЕНЕРГІЯ ТА ТЕОРІЇ СТОСОВНО ЇХ ПРИРОДИ

Темна енергія (англ. Dark energy) в космології - феномен, що виявляється у виявленому порушенні закону Хаббла: Всесвіт розширюється з прискоренням, а не уповільненням.

Перше слово в терміні «темна енергія» вказує на те, що ця форма матерії не випускає і не поглинає ніякого електромагнітного випромінювання, зокрема світла. З звичайною речовиною вона взаємодіє тільки через гравітацію. Слово ж «енергія» протиставляє цю середу структурованій, тобто складається з частинок, матерії, підкреслюючи, що вона не бере участі в процесі гравітаційного скупчення, що веде до створення галактик і їх скупчень. Іншими словами, щільність темної енергії, на відміну від звичайного і темної речовини, однакова в усіх точках простору.

Існує два варіанти пояснення сутності темної енергії:

- темна енергія є космологічна константа - незмінна енергетична щільність, рівномірно заповнює простір Всесвіту (іншими словами: постулюється ненульова енергія вакууму)
- темна енергія є якась квінтесенція - динамічне поле, енергетична щільність якого може змінюватися в просторі і часі.

Остаточний вибір між двома варіантами вимагає високоточних вимірювань швидкості розширення Всесвіту, щоб зрозуміти, як ця швидкість змінюється з часом. Темпи розширення Всесвіту описуються космологічним рівнянням стану. Дозвіл рівняння стану для темної енергії є однією з найбільш нагальних завдань сучасної спостережної космології.

Темна енергія також повинна становити значну частину так званої прихованої маси Всесвіту.

Відкриття темної енергії.

На підставі проведених в кінці 1990-х років спостережень наднових зірок типу Ia був зроблений висновок, що розширення Всесвіту прискорюється з часом. Потім ці спостереження були підкріплені іншими джерелами: вимірами реліктового випромінювання, гравітаційного лінзування, нуклеосинтеза Великого Вибуху. Всі отримані дані добре вписуються в лямбда-CDM модель.

Відстані до інших галактик визначаються виміром їх червоного зсуву. Згідно із законом Хаббла, величина червоного зсуву світла віддалених галактик прямо пропорційна відносній швидкості цих галактик. Співвідношення між відстанню і величиною червоного зміщення називається параметром Хаббла (або, не зовсім точно, постійної Хаббла).

В кінці 1990-х років було виявлено, що у віддалених галактиках, відстань до яких було визначено за законом Хаббла, наднові типу Ia мають яскравість нижче тієї, яка їм належить. Іншими словами, відстань до цих галактик, обчислене за методом «стандартних свічок» (наднових Ia), виявляється більше відстані, обчисленого на підставі раніше встановленого значення параметра Хаббла. Був зроблений висновок, що Всесвіт не просто розширюється, він розширюється з прискоренням.

Космологічна стала

Найпростіше пояснення полягає в тому, що темна енергія - це просто «вартість існування простору»: тобто, будь-який обсяг простору має якусь фундаментальну, невід'ємно притаманну йому енергію. Її ще іноді називають енергією вакууму, оскільки вона є енергетичною щільністю чистого вакууму. Це і є космологічна константа, іноді звана (по імені грецької букви Λ , використовуваної для її позначення в рівняннях загальної теорії відносності) «лямбда-член» (звідси і «лямбда-CDM модель»). Введення космологічної константи в стандартну космологічну модель, засновану на метриці Фрідмана - Леметр - Робертсона - Уокера, призвело до появи сучасної моделі космології, відомої як лямбда-CDM модель. Ця модель добре відповідає наявним космологічним спостереженням.

Квінтесенція.

Альтернативний підхід виходить з припущення, що темна енергія - це свого роду частинно-подібне порушення якогось динамічного скалярного поля, званого квінтесенцією. Відмінність від космологічної константи в тому, що щільність квінтесенції може варіюватися в просторі і часі. Щоб квінтесенція не могла «збиратися» і формувати великомасштабні структури за прикладом звичайної матерії (зірки і т. П.), Вона повинна бути дуже легкою, тобто мати велику комптоновську довжину хвилі.

Темна матерія

Ми виходимо з матеріалістичного уявлення про навколишній світ, а значить, все, що заповнює Всесвіт, - це матерія. Якщо матерія структурована, її називають речовиною, а якщо немає, як, наприклад, поле, то - енергією. Речовина, в свою чергу, ділять на звичайне і темне, орієнтуючись на те, взаємодіє воно з електромагнітним випромінюванням. Правда, за сформованою в космології традиції темна речовина прийнято називати «темною матерією». Темна матерія або Прихована маса - це присутнє у Всесвіті речовина, яке не вдається спостерігати існуючими астрономічними методами і проявляє себе гравітаційним впливом на космічні об'єкти, доступні спостереженню ...

З випромінюванням і звичайною речовиною, що складається з атомів, ми постійно маємо справу в повсякденному житті. Набагато менше ми знаємо про темну матерію. Проте досить надійно встановлено, що її фізичним носієм є якісь слабовзаємодіючих частки. Відомі навіть деякі властивості цих часток, наприклад, що у них є маса, а рухаються вони багато повільніше світла. Однак вони ніколи ще не реєструвалися штучними детекторами.

Прихована матерія була виявлена при аналізі швидкостей галактик в їх скупченнях і зірок в галактиках: вони рухаються так, як ніби маса, що формує гравітаційне поле, значно перевершує суму мас всіх спостережуваних об'єктів. Ще одне свідчення наявності в галактиках С.м. отримано при спостереженні гравілінзирования - фокусування світла при розгляданні галактик "на просвіт". Спостерігається при цьому вигин променів світла відповідає масі, багаторазово перевершує сукупну масу зірок. Маса і довжина цих "корон" з невидимого речовини дуже велика. У нашій Галактиці, наприклад, вона перевищує масу зірок приблизно в 20 разів, а розмір займаної нею області перевищує радіус зоряного диска в 10 разів.

Щодо речовини, що входить до складу Темної матерії, висунуто чимало гіпотез. Найбільш простим є припущення про те, що це холодні зірки (коричневими карлики) або ще більш дрібні космічні тіла, невидимі в телескопи. Результати, отримані за допомогою Хаббловском космічного телескопа, дозволяють зробити висновок про те, що маса таких об'єктів не перевищує 15% від маси видимих зірок. Ще менше можливий внесок інших важко спостережуваних компактних космічних об'єктів: нейтронних зірок і чорних дір.

За наявними оцінками, прискорене розширення Всесвіту почалося приблизно 5 мільярдів років тому. Передбачається, що до цього розширення сповільнювався завдяки гравітаційному дії темної матерії і баріонів матерії. Щільність баріонів матерії у Всесвіті зменшується швидше, ніж щільність темної енергії. Зрештою, темна енергія починає переважати. Наприклад, коли обсяг Всесвіту подвоюється, щільність баріонів матерії зменшується вдвічі, а щільність темної енергії залишається майже незмінною (або точно незмінною - у варіанті з космологічної константою).

Якщо прискорене розширення Всесвіту триватиме нескінченно, то в результаті галактики за межами нашого Сверхскоплення галактик рано чи пізно вийдуть за горизонт подій і стануть для нас невидимими, оскільки їх відносна швидкість перевищить швидкість світла. Це не є порушенням спеціальної теорії відносності. Насправді неможливо навіть визначити «відносну швидкість» в викривленому просторі-часі. Відносна швидкість має сенс і може бути визначена тільки в плоскому просторі-часі, або на досить малому (яка прагне до нуля) ділянці викривленого простору-часу. Будь-яка форма комунікації далі меж горизонту подій стає неможливою, і будь-який контакт між об'єктами втрачається. Земля, Сонячна система, наша Галактика, і наше Надскупчення продовжать існувати, в той час, як вся інша Всесвіт зникне вдалині. Згодом наше Надскупчення прийде в стан теплової смерті, тобто здійсниться сценарій, передбачуваний для попередньої, плоскою моделі Всесвіту з переважанням матерії.

Існують і більш екзотичні гіпотези про майбутнє Всесвіту. Одна з них передбачає, що фантомний енергія призведе до т. Зв. «Розходиться в різні боки» розширенню. Це має на увазі, що розширює сила дії темної енергії продовжить необмежено збільшуватися, поки не перевершить всі інші сили у Всесвіті. За цим сценарієм, темна енергія з часом розірве всі гравітаційно

пов'язані структури Всесвіту, потім перевершить сили електростатичних і внутрішньоядерних взаємодій, розірве атоми, ядра і нуклони і знищить Всесвіт в великому розривом.

З іншого боку, темна енергія може з часом розсіятися або навіть змінити відразливе дію на яке притягує. В цьому випадку гравітація візьме гору і призведе Всесвіт до "Великому Бавовні". Деякі сценарії припускають «циклічну модель» Всесвіту. Хоча всі ці гіпотези поки не підтверджуються спостереженнями, вони і не відкидаються повністю. Вирішальну роль у встановленні кінцевої долі Всесвіту (що розвивається по теорії Великого Вибуху) повинні зіграти точні вимірювання темпу прискорення.

Література

1. Горбатюк Т. В. Боротьба світоглядних парадигм: еволюціонізм проти космоцентризму. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2013. 200 с.

2. Горбатюк Т. В. Інфляційна теорія виникнення всесвіту: до постановки проблеми / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2014. – № 203(2). – С. 130-138.

3. Горбатюк Т. В. Поняття "темної матерії" у сучасному науковому дискурсі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2015. – № 228. – С. 58-64.

БУЛІЄНКО Єгор
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СВІТОГЛЯДНЕ ЗНАЧЕННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Величезні потоки інформації, висока швидкість життєвих процесів і постійне зростання вимог до рівня загальної освіти не дозволяють сучасній людині обходитися без надійних і всеосяжних джерел даних, які здатна надати нам мережа Інтернет. Сьогодні користувач, не задумуючись, вводиться в пошуковик те, що його цікавить, і відразу ж отримує запитовані дані.

Інтернет є не тільки ідеальним джерелом інформації, але і прекрасним способом комунікації. З'явившись в середині 20 століття, він з величезною швидкістю перетнув усю планету павутиною кабельних і бездротових зв'язань. Найбільш відомим комунікаційним сервісом в Інтернеті вже багато років залишається E-mail (електронна пошта), що дозволяє не тільки спілкуватися з користувачами з різних куточків планети, але і відкриває доступ до безлічі додаткових сервісів. В останні десятиліття

набув величезної популярності спосіб спілкування в Інтернеті за допомогою соціальних мереж: Facebook, MySpace, Twitter (США), Baidu Space, QQ, RenRen (Китай), Orkut (США-Бразилія), Hi5 (США-Латинська Америка), Вконтакте, Однокласники (Росія), SkyRock (Франція) і т. д.

Не секрет, що спілкування у віртуальному просторі має свої особливості, що приховують як позитивні, так і негативні сторони. До плюсів безконтактного спілкування, безумовно, відносять можливість тримати зв'язок на дальній відстані. Це дозволяє спілкуватися з будь-якою людиною з будь-якого куточка планети. Конфіденційність гарантована при спілкуванні. Завдяки цьому забезпечуються психологічні потреби людини. Спілкування в Інтернеті є безцінним для людей з обмеженими можливостями. Всесвітня мережа дозволяє їм отримувати повноцінну освіту, роботу і на рівних контактувати з іншими людьми. Сучасний бізнес також широко використовує можливості всесвітнього павутиння.

Зворотним боком спілкування за допомогою Інтернету є доступ до нього будь-кого (у тому числі дітей). Небажана інформація здатна завдати шкоди як даними користувачів (різноманітні віруси), так і їх моральним уподобанням (різного роду нецензурна інформація). Крім того, неконтрольоване "сидіння" в мережі загрожує виникненням, так званої Інтернет-залежності, причому піддається їй не тільки молодь, яка практично живе Вконтакте або віртуальними іграми, але і цілком сформовані та успішні дорослі люди.

Однак, вище зазначене в жодному разі не применшує позитивного впливу, який Інтернет справляє на сучасну людину. Просто кожен з нас повинен позначити власну чітку грань між світом віртуальним і об'єктивною реальністю, пам'ятаючи про те, що жодна соціальна мережа не замінить спілкування з близькою і дорогою людиною.

Література

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В. Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146-149.

БУРЕНКО Ярослав,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ

Термін «Новий час» такий же умовний, як і термін «Відродження». Вживаючи його, ми матимемо на увазі час зародження і утвердження нового суспільного устрою – буржуазного, який висуває і обґрунтовує нові цінності й засади людського буття у порівнянні з феодалізмом. Машинне виробництво, яке поступово витісняє ремесло, потребувало розвитку точних знань про закономірності природи. Внаслідок цього перед суспільством постала проблема розробки методів, шляхів і прийомів вивчення природи. На цій основі формуються у філософії XVII століття два протилежні напрямки: емпіризм та раціоналізм.

Першим філософом Нового часу, засновником емпіризму вважається Френсіс Бекон (1561-1626). За політичними поглядами він був ідеологом буржуазії. Основні філософські ідеї Бекона викладено в таких працях: «Досліди або повчання моральні і політичні» (1597), «Новий Органон» (1620), «Про гідність і примноження наук» (1623) та «Нова Атлантида» (видана посмертно у 1627).

Послідовником Бекона став Томас Гоббс (1588-1679), основні ідеї якого викладені у працях «Левіафан» (1651), «Про тіло» (1655), «Про людину» (1658).

Томас Гоббс створив першу в історії філософії закінчену картину механістичного матеріалізму, заперечивши існування душі як особливої субстанції – тіла. Така позиція привела його до механістичного розуміння людини. За Гоббсом, люди, як тварини, – складні механізми, дії яких визначаються зовнішніми впливами.

Йдучи за емпіричною традицією, закладеною Френсісом Беконом, Томас Гоббс вважав істинним джерелом пізнання почуття. Але, на відміну від Бекона, на передній план Томас Гоббс висував проблеми наукового розуміння суспільства, держави, права, релігійної віротерпимості. Саме ці питання привертали найбільшу увагу в епоху буржуазної революції в Англії, сучасником якої був філософ. Вчення Томаса Гоббса про державу та право стало широко відомим. Вчення базується на розрізненні двох становищ людського суспільства – природного і громадянського. Природне становище – вихідне, тут кожний має право на все, що може захопити, тобто право збігається з силою. Тому природне становище є стан «війни усіх проти всіх».

Томас Гоббс не шкодував фарб для зображення хижості людей у їх природному вигляді, виражав цю похмуру картину відомим давньоримським прислів'ям «Людина людині – вовк». Таке становище, за Томасом Гоббсом, погрожує людині самознищенням. Звідси висновок про необхідність для усіх людей змінити природне становище на становище громадянське, державне. Люди змушені укласти суспільну угоду для забезпечення загального миру та без-пеки, на основі яких і виникає держава. Хоча з положенням Томаса Гоббса про пер-винну агресивність людини навряд чи можна погодитись, його ідеї про природ-не, а не надприродне походження держави стали безумовним кроком уперед на шляху дослідження проблеми.

Поглибити і дедалі конкретизувати емпіричну методологію спробував видатний філософ-матеріаліст XVII століття Джон Локк (1632-1704) у працях «Дослід про людське розуміння» (1690), «Два трактати про державне правління» (1690), «Думки про виховання» (1693), «Розумність християнства» (1695). Проблемі методу пізнання і комплексу питань гносеології присвячений основний філософський твір Локка “Дослід про людське розуміння.” Трактат починається критикою вчення про вроджені ідеї. Локк доводить, що вроджених ідей немає ані в теоретичному мисленні, ані в моральних переконаннях, все людське знання походить з досвіду – зовнішнього (відчуттів) та внутрішнього (рефлексії). Ідеї відчуттів – основа наших знань про світ. Локк розподіляє їх на два класи: на ідеї первинних та вторинних якостей. Ідеї первинних якостей (густина, протяжність, фігура, рух та ін.) – копії самих цих якостей, тоді як ідеї вторинних якостей (колір, запах, смак, звук та ін.) не схожі на якості самих речей. Вчення Локка про розрізнення первинних та вторинних якостей спирається на протиставлення об’єктивного та суб’єктивного, його розвиток пізніше призвів до формування суб’єктивного ідеалізму.

Так само, як і Гоббс, Локк виводив необхідність державної влади з позиції теорії «природного права» та «суспільної угоди», але у власній політичній філософії висловлює й низку принципово нових, прогресивних ідей. Він вперше висуває принципи поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і федеративну. Політична філософія Локка стала основою буржуазного лібералізму в Англії, відбилась у політичних теоріях французької та американської буржуазних революцій.

Далі розвиток емпірико-сенсуалістичної гносеології вже в XVIII столітті продовжують Джордж Берклі (1685-1753 рр.) і Давід Юм (1711-1776). Джордж Берклі – засновник суб’єктивного ідеалізму. Для нього характерне суб’єктивно – ідеалістичне тлумачення природи відчуттів. Філософ ототожнив властивості речей з відчуттями цих властивостей, видав відчуття за єдину реальність, а речі трактував як комбінування відчуттів та ідей. Сутність цієї концепції втілена у відомому висловлюванні Берклі: «Існувати – означає сприйматися почуттями». Послідовно суб’єктивно - ідеалістичну концепцію розвинув Юм. На відміну від Берклі Юм – скептик, агностик. Він вважав, що основою наших знань є відчуття, і все, що ми знаємо і можемо знати, – це зміст наших відчуттів.

Праця Спінози «Етика» складається з п’яти частин: «Про Бога», «Про природу та походження думки», «Про походження та афекти», «Про людську неволю, або про силу афектів», «Про силу розуму, або про людську свободу». У праці автор використовує геометричний спосіб викладання: кожна частина починається з фіксації головних понять, а потім їх доказу. У другій частині Спіноза висуває положення про субстанцію, яка ототожнена з Богом та природою, і будує онтологічну систему, розглядає природу душі, її взаємини з тілом, а також пізнавальні здатності людини.

У третій та четвертій частинах викладено вчення про афекти (пристрасті). У цих частинах, що мають етичний характер, трактується

розуміння волі людини, яка керується в питаннях етики лише розумом. Принцип гедонізму та утилітаризму поєднується в Спінози з положенням аскетично умоглядної етики. Як представник теорії природного права та суспільного договору, він виводить закономірності суспільства з особливостей незмінної людської природи та вважає можливим гармонійне поєднання власних егоїстичних інтересів громадян з інтересами всього суспільства.

У п'ятій частині Спіноза описує шлях до свободи. Цей шлях – любов до Бога, де душа знаходить блаженство й вічність, стає частиною нескінченної любові, якою Бог любить самого себе.

БУРЕНКО Ярослав,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний прогрес. Більше того, нехтування ними, на думку багатьох мислителів, може спричинити навіть загибель сучасної цивілізації. Філософи, політики та економісти сходяться на одному: людство знаходиться на порозі глобальної кризи. Будь-які кризи в економіці і політиці в будь-якій країні є проявом загальної кризи існування людства, яка охоплює найважливіші аспекти життєдіяльності людей: природу, світову економіку, політичні відносини, культуру й, особливо, саму людину.

Розглянемо основні глобальні проблеми сучасності.

1. Відвернення світової термоядерної катастрофи. Світове співтовариство в особі Генеральної Асамблеї ООН кваліфікувало свого часу підготовку і розв'язання термоядерної війни як надзвичайний злочин перед людством. Було прийнято ряд декларацій, мораторій на ядерні випробування, заборону на розповсюдження ядерної зброї.

Атомні технології використовуються не лише при виготовленні ядерної зброї. Серйозною небезпекою є загроза технологічних випадковостей на атомних електростанціях. Свіжою є пам'ять про Чорнобильську катастрофу. Зараз у світі діють сотні АЕС, їх кількість збільшується. Але відомо, що будь-яка техніка коли-небудь ламається.

2. Подолання екологічної кризи. Насувається екологічна катастрофа, що породжується неконтрольованим вторгненням людини в біосферу, забрудненням навколишнього природного середовища.

Проблема екології має стати пріоритетною щодо політики, економіки, предметом першочергової уваги ідеології, культури, всієї системи виховання. Адже очевидно, що ідея оптимізації ставлення людства до навколишнього природного середовища ще не усвідомлена повною мірою політиками й, особливо, масами.

3. Демографічна проблема. Вона не однозначна, має дві, здавалося б, протилежні, сторони: з одного боку – перенаселення планети, з іншого – вимирання населення.

4. Загроза людському здоров'ю, людській тілесності. Медики, біологи, генетики б'ють тривогу відносно загрози руйнування людства як виду, деформації її тілесності. На тілесність ведеться усвідомлений чи неусвідомлений фронтальний наступ. Страшне слово "СНІД" все частіше зустрічається в житті людства. Поширюється наркоманія. Злочинна пропаганда тютюнопаління, вживання алкоголю, їх реклама заповонила майже всі шпальти газет, екрани телевізорів. І це при розумінні їх шкідливості, розумінні того, що все це призводить лише до негативних наслідків, до фізичного і духовного виродження людини.

Ці та інші питання вимагають вирішення на рівні планетарного інтелекту. Звідси – необхідність взаєморозуміння, єднання, а не конфронтації всіх позитивних сил для успішного вирішення глобальних проблем, що стоять перед людством.

Виділяючи специфіку філософського осмислення глобальних проблем сучасності, можна виділити такі найважливіші, характерні лише для цієї форми пізнання особливості:

1. Формуючи світогляд, філософія задає певні ціннісні установки, які значною мірою визначають направленість людської діяльності, а відповідно і її результати.

2. Узагальнюючи дані окремих наук і теорії, які виникають в їх надрах, філософія дає таким чином інтегрований погляд на глобальні проблеми сучасності.

3. Філософія пояснює суспільні явища і процеси в історичному контексті, формуючи таким чином найбільш загальні закони розвитку суспільства і природи. Тому в дослідженнях глобальних проблем націлює на розуміння їх як закономірного явища і органічно пов'язаних з суспільним прогресом. Тому виникнення глобальних проблем розглядається як результат об'єктивного процесу суперечливого розвитку історії.

4. З філософських позицій можна побачити загальну тенденцію розвитку глобальних проблем сучасності, динаміку їх взаємодії і взаємообумовленість, в якій вони знаходяться.

5. Виконуючи культурологічну функцію, філософія дає можливість розвивати культуру людського мислення, а також знайомитися з культурою окремих народів, в якій формуються певні цінності, що спрямовують людину на певну діяльність. Без цього жодна з проблем, що стоять перед людством, не може бути вирішена.

6. Результатом цілісного бачення природно-історичного процесу і діалектичного підходу до його тлумачення є можливість більш чіткої орієнтації в стрімко зростаючому потоці інформації по глобальних проблемах сучасності.

7. Філософія ставить питання сенсу життя людини, смерті і без-смертя, що перед лицем загрози глобальних проблем набуває особливої актуальності, оскільки надає людині духовної підтримки, яку нічим не можна замінити. Адже з майбутнім людина пов'язує всі свої бажання і надії, а тому вона хоче знати, наскільки її суб'єктивні очікування "вписуються" в реальні перспективи майбутнього.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В. Теорія цивілізацій та гуманітарні проблеми людства. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. 640 с.

ВЕРНИК Сергій,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАНОТЕХНОЛОГІЇ В МЕДИЦИНІ

«Нанотехнології» - це технології, що оперують величинами порядку нанометра. Це мізерно мала величина, в сотні разів менше довжини хвилі видимого світла і порівняна з розмірами атомів.

- [Розвиток нанотехнології](#) ведеться в 3-х напрямках:
- Виготовлення електронних схем розміром з молекулу (атом);
- Розробка та виготовлення машин;
- Маніпуляція атомами й молекулами.

«Наномедицина» - це стеження, виправлення, [конструювання](#) та [контроль](#) над біологічними системами людини на молекулярному рівні, використовуючи розроблені нанороботи та наноструктури (Р. Фрейтас).

В даний час наномедицини поки не існує, є тільки проекти, втілення яких у [реальність](#) і призведе до наномедицини. Через кілька років, коли вже, нарешті, буде створено перший наноробот, [знання](#) накопичені наномедицина втіляться в життя.

Нанороботи зможуть повернути навіть дуже старій людині в той стан, в якому він був у молодості. Від операції в органах ми перейдемо на операції на молекулах і таким чином стані «безсмертними».

Вчені зі штату Мічиган стверджують, що за допомогою нанотехнологій можна буде вбудовувати мікроскопічні датчики в кров'яні клітини людини, які будуть попереджати про ознаки радіації або розвитку хвороби.

Сучасні нанотехнології в медицині можна розділити на кілька груп:

- Наноструктуровані матеріали, в т. ч., поверхні з нанорельєфом, мембрани з наноотверстіями;
- Наночастки (в т. ч., фулерени та дендримеру)
- Мікро-і нанокапсули;
- Нанотехнологічні сенсори і аналізатори;
- Медичні застосування скануючої зондової мікроскопії;
- Наноінструменти і наноманіпулятор;
- Мікро- та нанопристрої різного ступеня автономності.

В даний час досягнуті успіхи у виготовленні наноматеріал, що імітує природну кісткову тканину.

В даний час все більше поширення одержують мініатюрні пристрої, які можуть бути поміщені всередину організму для діагностичних, а можливо, і лікувальних цілей.

Прогнозований термін створення роботів-лікарів, перша половина ХХІ століття.

На сьогоднішній день ми маємо обмежені дані про можливе застосування подібних нанороботів в практичній медицині.

Великі надії покладаються на застосування нанороботів в хірургії. При цьому нанороботи також вводяться в кровотік і потім здійснюють пошук ураженої тканини і корекцію дефектів за рахунок маніпулювання на нанорівні.

Для досягнення цих цілей людству необхідно вирішити три основні питання:

- Розробити і створити молекулярних роботів, які зможуть ремонтувати молекули.
- Розробити і створити нанокomp'ютер, які будуть керувати наномашинами.
- Створити повний опис всіх молекул в тілі людини, інакше кажучи, створити карту людського організму на атомному рівні.

В Україні, для виконання передових досліджень і розробок в області наномедицини та нанобіотехнологій створено ТОВ «НаноМедТех».

На основі наночастинок срібла вже розробляють нанодезінфектанти. Вони мають широкий спектр біоцидної і антивірусної активності та більш високу токсичність стосовно до мікробів, вірусів і грибків.

Узагальнюючи інформацію щодо перспектив розвитку нанотехнологій в медицині зупинення негативного впливу шкідливих звичок на продовжуваність життя людини можливе тільки за умови поєднання досягнень традиційної медицини та нанотехнологій.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. – № 246. – С. 137-145

2. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ГЕЛЬМАН Ігор,
студент 1 курсу скороченого терміну,
механіко-технологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАНОТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ МЕДИЦИНІ

Наномедицина - це область медичних знань, що бурхливо розвивається, присвячена вдосконаленню профілактики, діагностики та лікування захворювань за допомогою нанотехнології (Freitas, 2005). Формування концепції наномедицини почалося ще в середині ХХ в.

Основними завданнями дослідження стали:

1. Проаналізувати сучасний стан в наномедицині.
2. Дослідити основні напрямки сучасних нанотехнологій.
3. Детальніше охарактеризувати використання в наномедицині нанороботів та наночастинок - на нашу думку самих перспективних нанотехнологій.
4. Оцінити всі ризики та переваги використання нанотехнологій в медицині.
5. Розглянути перспективи розвитку нанотехнологій медицини в Україні.

Застосування нанотехнологій в медицині: сучасний стан

Всі варіанти застосування нанотехнології в медицині можна розділити на три великі групи: 1) терапевтичні підходи, засновані на застосуванні нанотехнології, 2) діагностичні наномедичні процедури, 3) використання наноматеріалів в технології виготовлення різних виробів медичного призначення.

Основними областями застосування нанотехнологій є:

технології діагностики, лікарські апарати, протезування та імплантанти.

Сучасні нанотехнології в медицині можна розділити на кілька груп: Наноструктуровані; Наночастки; Мікро-і нанокапсули; Нанотехнологічні сенсори і аналізатори; Медичні застосування скануючої зондової мікроскопії;

Наноінструменти і наноманіпулятор; Мікро-та нанопристрої різного ступеня автономності.

Наноматеріали - це матеріали, структуровані на рівні молекулярних розмірів або близькій до них.

Переваги застосування НТ у медицині і, зокрема, в онкології

Однією із найбільших цінностей НТ є розробка нових ефективних напрямків діагностики, попередження та лікування захворювань, що не матимуть обмежень, які має сучасна молекулярна діагностика, і дозволять перейти до персоналізованої медицини.

Застосування НТ у онкології:

Перспективи застосування НТ при лікуванні онкозахворювань пов'язані також з використанням пухлиноспецифічних термальних скальпелів для нагрівання і знищення пухлин.

Україна та нанотехнології

За підтримки президента Національної академії наук України академіка Б.Є. Патона створено ТОВ «НаноМедТех».

На основі наночастинок срібла вже розробляють нанодезінфектанти.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. – № 246. – С. 137-145

2. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В. С., Самарський А. Ю., Чекаль Л. А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ГИБАЛО Світлана
студентка 2 курсу скороченого терміну,
механіко-технологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ТРАНСФОРМАЦІЯ В РОЗУМІННЯ ІСТОРІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАХІДНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Лінійне розуміння історії Августином

Християнській основі своєї філософії Августин надавав великого значення.

Бог є причиною існування будь-якого суцього.

Дослідження вічного духовного буття Бога і постійної мінливості і загибелі одиничних речей і явищ привели Августина до проблематики часу.

Августин пояснює виміри часу: минуле, теперішнє і майбутнє. Ні минуле, ні майбутнє не мають дійсної орієнтації, вона властива лише теперішньому, завдяки якому щось може мислитись як минуле або майбутнє.

Минуле пов'язане з людською пам'яттю, майбутнє полягає в надії. Тільки Бог раз і назавжди поєднує теперішнє з минулим і майбутнім.

Він подає Бога як нескінченність, а світ - як продукт надприродної сили і творення милості.

Філософія культури О. Шпенглера

На думку О. Шпенглера, історія культури може бути представлена лише як сукупність локальних культур, що виникають послідовно. Кожна з них у своєму розвитку підпорядкована чітким закономірностям. Закономірність проявляється в тому, що кожна культура проходить стадії народження, розвитку, розквіту та занепаду.

О. Шпенглер заперечує лінійно-прогресивистський підхід до розуміння світової історії та пропонує нову модель культурного буття людства. Фундаментальними категоріями в його концепції стають "культура" і "цивілізація", які набувають специфічного звучання: він розділяє та протиставляє ці поняття.

Життя культури, за Шпенглером, - це безперервний процес народження та загибелі ряду культурних форм, що являють собою своєрідні надбіологічні організми, неповторні та унікальні за своєю сутністю. Кожна локальна культура після народження та розквіту починає вичерпувати внутрішні резерви своєї душі, і на цьому етапі культура переходить у цивілізацію.

- цивілізація є необхідним завершальним етапом розвитку культури.

- цивілізація - це культура, яка реалізувала свої цілі.

Шпенглер виділив вісім великих культур, які досягли зрілості: єгипетську, індійську, вавилонську, китайську, греко-римську, візантійську, майя, західноєвропейську.

Концепція "круговороту локальних цивілізацій" А. Тойнбі

На відміну від О. Шпенглера, А. Тойнбі вважав, що в житті цих цивілізацій є спільні моменти, які і забезпечують процес поступального розвитку людської спільноти, її духовного вдосконалення.

Тойнбі констатує здатність людської особистості впливати на перебіг історичних подій.

За версією Тойнбі бувають такі стадії: Стадія зародження, стадія росту, стадію надламу, стадією розпаду.

Розпавшись, цивілізація або зникає з особи Землі (єгипетська цивілізація, цивілізація Інків) або дає життя новим цивілізаціям (еллінська цивілізація, що породила через усесвітню церкву західне і православне християнство).

Варто відразу відзначити, що в цьому життєвому циклі немає тієї фатальної обумовленості розвитку, що є присутнім у циклі цивілізації Шпенглера

Особистості, а не товариства створюють людську історію.

Вчення про суспільно-економічні формації К.Маркса.

На основі узагальнення історії розвитку людства марксизм виділив наступні основні суспільно-економічні формації, що утворюють ступіні

історичного прогресу: первісно-общинний лад, рабовласницький, феодалський, капіталістичний, комуністичний.

Перехід від однієї суспільно-економічної формації до іншої відбувається через соціальну революцію

Історія суспільства складається з історії окремих народів і країн, що живуть у різноманітних географічних і історичних умовах, що мають свої національні, культурні й інші особливості.

Теорія суспільно-економічної формації допомагає зрозуміти суспільство як цілісну соціальну систему, що функціонує і розвивається по своїх специфічних і об'єктивних законах на підставі об'єктивно сформувалася способу виробництва.

Циклічна концепція історії культури в історичній етнології Л.Гумільова

Ідеї Гумільова нагадують про концептуальну спадщину Данілевського і Шпенглера, оскільки Гумільов також мислить історію як сукупність ізольованих історій локальних культурних спільнот, кожна з яких проживає свій життєвий цикл;

Різним стадіям розвитку етносу відповідають чотири різних відчуття часу. Зокрема, для початкового періоду формування етносу характерний: пасеїзм - орієнтація на історичне минуле, в якому утворювачі нової етнічної спільноти знаходять собі ідеальне минуле; актуалізм – бажання жити теперішнім, тут і зараз; футуризм: тут люди відвертаються і від минулого, і від теперішнього, заради ідеального майбутнього (Гумільов наводить, як приклади, ідеалізм Платона, іудейський хліїзм і рух альбігойців, щоправда не уточнюючи при цьому, які саме етноси, в кожному з цих випадків, відтак перейшли від актуалізму до футуризму).

Четвертим і останнім способом орієнтації в часі є ігнорування часу як такого, котре домінує на стадії вмирання етносу і залишається домінуючим, допоки не почне формуватися нова етнічна спільнота.

В своїх поглядах на всесвітню історію Гумільов свідомо долучається до так званої "культурно-історичної школи", для якої людська історія є історією окремих локальних культур (крім Данілевського і Шпенглера, Гумільов зараховує до цієї школи і А.Тойнбі, хоча концепція останнього є складнішою і глибшою, ніж вона подана в описі Гумільова). Водночас, Гумільов рішуче відкидає принципи так званої "всесвітньо-історичної школи", для якої вся світова історія складається в одну спрямовану висхідну лінію (класичним представником цієї школи й досі залишається Гегель).

Культура, вважає Гумільов, існує лише як створіння людей – афористично кажучи, вона "існує, але не живе" – люди ж живуть етнічними спільнотами, бо саме таким є спосіб існування людини

Найбільш оригінальна (й, для багатьох, найбільш спірна) частина концепції Гумільова пов'язана з поняттям пасіонарності. Під пасіонарністю Гумільов розуміє особливий вид енергії, дія якої, власне, і скупчує людей в етнічні спільноти

Стадії чи фази етногенезу за Гумільовим (пасіонарний поштовх – підйом пасіонарності – надлом – інерція – обскурація – меморіальна фаза) докладно "розписують" процес поступової втрати етносом його початкової енергії. Саме цей енергетичний процес, на думку Гумільова, і спричиняє те, що ми зазвичай називаємо "занепад культури".

Кожна із теорій цивілізацій являють собою ріст розвитку суспільства. Суспільство - це єдина цілісна система. Людина - суб'єкт і головна дійова особа суспільства. Людство розвивається не як єдине ціле, а як система з відносною свободою елементів. Цілісність системи суспільних відносин позначається категорією «спосіб життя», що синтезує різноманітні життєві процеси, підводить їх до єдності і незаперечної основи - людини як самоцілі суспільно - історичного розвитку.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Самарський А.Ю. Світ як транзитне мегасуспільство: цивілізаційний, культурний, науковий виміри. Київ: МВЦ «Медіаінформ», 2016. 408 с.

2. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В. Теорія цивілізацій та гуманітарні проблеми людства. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. 640 с.

ГОЖИЙ Павло
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

«NON LINEAR SCIENCE» ТА СВІТ НЕЛІНІЙНОЇ СКЛАДНОСТІ

Системи, що досліджуються в сучасному світі все частіше перетворюються з простих в складні. Все більше систем стають відкритими, нелінійними, а їх процеси менш стабільними. У процесі цього наш світ глобального детермінізму відчуває тектонічні поштовхи. Носії нового світогляду відкриті для діалогу з випадковістю. Розглядаючи співвідношення між полярними категоріями, носії культури нелінійного мислення акцентують увагу на невіддільності кожної полярної категорії.

Отже, наука про світ нелінійної складності веде до нової раціональності, що ініціює появу інноваційної методології пізнання й дії. Така наука дозволяє включити в поле зору природознавства людську діяльність. Саме завдяки такій науці людна знову виявляє в центрі законів світобудови.

Виникає принципово інший діалог культур, в якого опиняється не лише боротьба інтелекту, технічних можливостей, а й боротьба цінностей і

світоглядів. Світоглядні прагнення й концепти методології лінеаризму швидко застарівають.

Домінантною культурою наукової практики стає культура нелінійної думки. Різноманітні зміни є потужним чинником розмивання кордонів між природознавством й суспільствознавством, в результаті чого народжується методологія зміни обрису ідеалів культури лінійного мислення. Формується комплекс який базується на розгалуженій і глибокій системі нових методологічних цінностей. Цей комплекс називають «культурою нелінійного мислення». Він стає найважливішою рисою соціогуманітарних наук.

Своїми ідейними джерелами культура нелінійного мислення сягає найдавніших історико-філософських дискусій щодо опозиції як «космос-хаос», «порядок-безлад», «живе-неживе». Потім ця культура концентрує увагу на дихотомії «детерміноване – стохастичне». Породжувані цим дуалізмом нелінійні структури й процеси є одночасно і детермінованими і стохастичними. Масиви інформації які необхідно переробляти дослідникам таких процесів фантастично величезні. Їх переробка за допомогою традиційних когнітивних засобів вимагає занадто великих часових інтервалів.

Саме тому дослідження світу нелінійної складності без прогресуючої індустрії комп'ютерного моделювання неможливі.

Визначення базових положень та меж здійснення парадигми нелінійного мислення дозволяє уникнути проблем, з якими зіткнулася класична наука у розумінні природи складності, єдності Всесвіту та нелінійної взаємодії його складових, включення людини як активного творця в процес розвитку наукового знання в ході її «діалогу з природою» органічно поєднати проблеми теорії пізнання філософії науки, онтології та соціальної філософії.

Література:

1. Самарський А. Парадигма нелінійного мислення та її роль в сучасній науці. Дис... канд. наук: 09.00.09 - 2010.
2. Снегірьов І. Актуальні пробелми сучасної наукової картини світу в умовах крос-культурних взаємодій. 2015.
3. Семенова А. Постнекласичний період методологічного виміру єдності нелінійного синтезу знань в аспекті розвитку теорій лідерства. 2018.
4. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ГОЖИЙ Павло
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

**ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент**

ТРАНСГУМАНІЗМ ТА ЙОГО СТРАТЕГІЯ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЛЮДИНИ

Нині розвиток високих технологій чинить значний вплив практично на всі сфери людського життя. Наукові досягнення сьогодення дозволили людині отримати не тільки до безмежні енергетичні, речовинні та інформаційні багатства, але і проникнути у фундаментальні першооснови всього живого на планеті.

У кінці 50-х рр. ХХ століття в західній філософській думці з'явився новий напрям – трансгуманізм, який можна визначити як інтелектуальний і культурний рух, що підтримує використання нових наук і технологій для вдосконалення пізнавальних і фізичних здібностей людини. Перша поява трансгуманізму у світі можна датувати 1957 р., коли Джуліан Хакслі опублікував есе «Нові пляшки для нового вина».

В розмірковуванні Дж. Хакслі відкривається нове розуміння Всесвіту. Це відкриття виникає завдяки знанням, накопиченим за останні століття біологами, а також ученими інших спеціальностей, передусім археологами, антропологами і істориками. Володіння новими знаннями визначає нову міру відповідальності і призначення людини, віднині вона повинна виступати від імені всього світу внутрішніх сил, вже вкладених у цьому світі.

Перше і найголовніше, що належить зробити людству, щоб підготувати себе до космічної місії, що випала на його долю, – це досліджувати природу самої людини, розкрити закладені в ній можливості, включаючи, природно, і обмеження, як властиві їй спочатку, так і такі, що накладаються навколишнім світом.

На сьогоднішній день, використовуючи все більш могутню хай-тек індустрію людина маючи знання про фундаментальні першооснови живої і неживої матерії здатна перетворити неживу, живу і соціальну матерію на об'єкт науково-технологічної практики. Здійснюючи над нею наноінженерійні, молекулярно-біологічні, інформаційно-комп'ютерні маніпуляції наногеномів, людина перетворює саму себе на нано-біо-інфосоціо-інженера, який не випробовує благоговіння перед буттям живої і неживої матерії.

им шляхом – за допомогою об'єднання живого і неживого. Само собою зрозуміло, що при цьому можна заздалегідь наділяти істоту певними здібностями, а також «реконструювати» і «ремонтувати» її скільки завгодно, роблячи її практично безсмертною. З розвитком нанотехнологій з'являються невідомі досі можливості дії на мозок людини. Створення на основі нанотехнологій нейросистеми (нейроінтерфейси) здатні здійснити з'єднання з мозком, що по суті означатиме створення штучного інтелекту нового покоління.

Вибуховий розвиток молекулярної біології і генно-інженерійних наук, здатні кардинально змінити не лише практику перетворення флори і фауни,

але і змінити практику використання генотипу і фенотипу людини. Подібного роду практика перетворення сховища спадкової інформації, що знаходиться в генах людини, стає каталізатором наближення загрози антропологічної катастрофи.

Швидкі темпи розвитку науки і технологій відносно не лише генетичної але і соціальної форми еволюційного процесу призвели до «технологізації» психосоматичної конфігурації людини. Поступово виникає і заповнюється нова людська ніша – система самоконфігурації і самоконструювання психосоматичної основи людини.

Література:

1. Денежніков С. С. Еволюція людини епохи хай-тек: трансгуманістичні перспективи
2. Л.М.Блозва Прогрес індустрії hi-tech і hi-hume та перспективи преображення людини
3. Л. В. Озадовська Людина в пошуках самої себе: людина, транслюдина, постлюдина. що далі?
4. Горбатюк Т. В. Опозиція трансгуманізм і алармізм: перспективи розвитку / Т. В.Горбатюк // Вісник харківського національного університету іменні В.Н.Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки». – 2011. - №940 Вип. 41. – С. 48-53.

ГОРДІЄНКО Євген,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

РОБОТИЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ЗА І ПРОТИ ?

Ви боїтеся навали роботів? А дарма. За даними звіту Всесвітнього економічного форуму, у найближчі 3-4 роки бездушні залізяки займуть 5 мільйонів вакансій на ринку праці у 15 розвинених країнах. Старі-добрі професії в цифрову епоху будуть масово вимирати.

Насувається вічне свято

У найближчі 2-3 десятиліття на планеті зникнуть професії, які сьогодні становлять вісь економіки. Роботизація виробничих процесів першою чергою знищить як клас таксистів, далекобійників, офісних працівників, вантажників, будівельників і простих робітників...

- Уже сьогодні чисельність працівників із середньою і низькою кваліфікацією скорочується, - заявляє академік Олександр Кулешов. - Це стосується не тільки простих робітничих спеціальностей. Наведу такий

приклад: у світі налічується 70 мільйонів інженерів. На 80 відсотків їхня робота складається з пошуку в Інтернеті аналогів і невеликого доопрацювання вже існуючих рішень. І тільки 20 відсотків продукту діяльності інженерів-конструкторів складають нові розробки. Як показують дослідження, лише невелика частина людей з цієї армії здатна перевчитися і знайти собі нове застосування в умовах конкуренції зі штучним інтелектом. Проблема навіть не в тому, що сотні мільйонів людей втратять на якийсь час роботу. Біда в тому, що для цих людей в суспільстві в принципі не буде застосування.

Як вважає футуролог і професор історії Єврейського університету в Єрусалимі Юваль Ной Харари, до 2050 року на планеті утвориться новий численний клас – «марні люди». Що ж вони будуть робити? Влаштувати революції? Ламати роботів, як свого часу руйнували парові машини? Зовсім ні, вважає науковець. Сенсом життя цих людей стануть комп'ютерні ігри: весь свій вільний час вони будуть проводити у віртуальній реальності.

Дайте хліба і відеоігор!

Цей процес розвивається у нас на очах. Згідно з дослідженням Чиказького університету, 22 відсотки молодих американських чоловіків без вищої освіти - це приблизно 20 мільйонів осіб - не працювали жодного дня протягом останнього року. При цьому 7 млн. безробітних навіть не спробували знайти роботу.

- З досвіду знаємо, що збільшення безробіття веде до розквіту злочинності та зростання вживання алкоголю, - кажуть науковці університету. - Однак криміногенна обстановка не погіршується. Чим займаються ці молоді хлопці? Згідно з дослідженнями, вони мало проводять часу на вулиці, живуть з батьками і не збираються одружуватися. Більшу частину дозвілля вони грають у відеоігри.

За останні 15 років кількість вільного часу у молодих чоловіків віком до 20 років збільшилася на 4 години на тиждень. 75 відсотків із них витрачають на ігри. Якщо говорити в абсолютних цифрах, то в середньому хлопці, які не працюють, проводять у віртуальній реальності 2 години на день. Але при цьому 10 відсотків опитаних заявили, що вони щодня грають не менше, ніж 6 годин.

На які кошти будуть жити представники «марного класу»? Зараз, за дослідженнями, багато "зайвих" молодих людей живуть за рахунок батьків. 2015 року 70 відсотків з них сиділи на шиї родичів. Для порівняння: 2000 року тільки 35% «доїли» маму і тата.

У майбутньому основні життєві потреби людей, що не знайшли себе в житті, будуть задоволені за рахунок безумовного основного доходу (БОД). Його будуть виплачувати будь-якому громадянину. Торік у Швейцарії пройшов референдум про введення БОД, але провалився - громадяни побоювалися, що це стане принадою для мігрантів. Однак 6 країн вже зважилися на локальні експерименти з цією системою. 2017 року Канада, Фінляндія і Голландія розпочали роздавати громадянам халявні гроші (від 700 до 1400 доларів на місяць). Так що хліб з маслом «марним людям»

забезпечать. Набагато складніше змиритися з безглуздістю свого існування. Але для них створять світ віртуальної реальності. Там люди знайдуть набагато більше емоцій і пристрастей, ніж може надати реальне життя. Адже відсутність роботи ще не означає втрату сенсу існування.

Тайгер Вудс проти Гая Апулея Діокла

Свого часу людство вже стикалося зі схожою ситуацією. Наприклад, в Стародавньому Римі, де основну частину ВВП виробляли «живі роботи» - раби. А ті, що страждали від надлишку вільного часу, теж вимагали «хліба і видовищ!» З розвагами у Стародавньому Римі справу було поставлено на широку ногу. Щоб уявити, який був у ті часи розмах видовищної індустрії, варто навести лише один факт. Як думаєте, хто найоплачуваніший спортсмен всіх часів і народів? Може найбагатший хокеїст сучасності з контрактом на 124 мільйони доларів на рік? Або гольфіст Тайгер Вудс, що зібрав статки у 1,65 млрд. доларів? Зовсім ні. Це колісничий Гай Апулей Діокл, що жив у Стародавньому Римі у II ст. нашої ери. Він брав участь в найпопулярнішому в античному світі виді спорту - гонках колісниць. Це свого роду аналог «Формули-1». За свою кар'єру Гай Діокл провів 4257 гонок і здобув 1462 перемоги. Його зарібок склав 35863120 сестерціїв (ця сума була вибита на пам'ятнику, який йому спорудили вболівальники), що в перекладі на сучасні гроші складає 15 мільярдів доларів!

А як працювали в Колізеї... На честь відкриття арени імператор Тит влаштував гладіаторські бої, які тривали без перерви 100 днів. А за один день проти гладіаторів випускали по 5 тисяч диких звірів. Все так весело починалося у «зайвих людей» давнини. Але потім, як відомо, прийшли варвари і все зіпсували...

Література:

1. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. – № 246. – С. 137-145.

2. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В. С., Самарський А. Ю., Чекаль Л. А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ГОРДІЄНКО Євген,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ФУТОРОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ЕВОЛЮЦІЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Футурологія - учення, наука прогнозування майбутнього, зокрема шляхом екстраполяції існуючих технологічних, економічних або соціальних тенденцій чи методами прогнозу майбутніх тенденцій. Назву новій науці дав німецький учений О. Флехтхейм. Екстраполяція - лише один із багатьох методів техніки, використовуваних під час вивчення майбутнього (таких як сценарії, метод Дельфі, мозковий штурм, морфологія та інші).

Метою було створити нову науку, своєрідну "філософію майбутнього", що була орієнтована на науково-теоретичну розвідку з тим, щоб протиставити її утопії. Він розглядав футурологію як науку, вільну від будь-яких ідеологічних і соціально-утопічних доктрин, як галузь суспільствознавства, завданням якої є розробка концепцій майбутнього людства, перспектив розвитку соціальних процесів. З 60-х рр. ХХ ст. футурологія й прогнозування в західній науці зблизилися й одержали значний поштовх.

Реалізується в тактичних короткострокових прогнозах: аналізі політичних ризиків, запобіганні прогнозованих конфліктів, передбаченні доступних для огляду політичних ситуацій, плануванні державних управлінських рішень та прогнозуванні їхніх наслідків.

Відколи футурологічний напрям почав розглядатися як засіб підведення теоретичної бази під практику прогнозування, простежується періодизація футуроорієнтованих прогностичних підходів, яка включає три основні етапи:

Головною цінністю для суспільства в майбутньому має стати не доход, а гармонійний розвиток людини, її права, соціальна свобода, висока культура й освіченість. Майбутнє суспільство - це творча спільнота, у якій кожна людина має виконувати свої обов'язки високопрофесійно, з усвідомленням власної місії - забезпечення прагнення суспільства та окремих індивідів до конструктивних змін, формування впевненості в майбутньому, органічне поєднання світових здобутків та національної культурно-історичної традиції. Мусимо завжди пам'ятати: хоча майбутнє й не визначає нашого сучасного буття, однак уявлення про нього, поза сумнівом, впливає на дії людей у рамках сучасності.

ЗАБЛОЦЬКИЙ Назар,
студент 1 курсу скороченого терміну,
механіко-технологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАУКА, ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ

ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Наука є надзвичайно складним і багатограним суспільним феноменом. У зв'язку з цим слід зауважити, що чим багатша визначається предмет, тим більше різними можуть бути його визначення. У літературі немає однозначного і загальноприйнятого визначення науки. Однак можна говорити про існування трьох основних підходів в її розумінні:

- 1) наука як знання;
- 2) наука як діяльність;
- 3) наука як соціальний інститут.

Соціальний інститут - це соціальний спосіб організації спільної діяльності вчених, які є особливою соціально-професійною групою, певною спільнотою.

Наукова раціональність - вищий і найбільш автентичний вимогам доцільності тип свідомості і мислення, спосіб організації наукової діяльності. Вона відповідальна за спеціальні процедури трансформації реальних об'єктів в ідеальні.

Взаємини науки і техніки – змінювалися в історичному процесі від автономії техніки до керівної ролі науки фундаментальної чи прикладної. В основі техніки лежить використання законів природи. Сучасна техніка в кінцевому рахунку визначається розвитком науки, яка є головним джерелом і фактором технічного прогресу. Неодмінна умова розвитку техніки і, отже, матеріального виробництва - забезпечення випереджаючого розвитку науки по відношенню до техніки, практиці.

Прогрес космічних досліджень - приклад плідної взаємодії науки і техніки, їх взаємозбагачення в процесі спільного розвитку. Створення і вдосконалення космічних технологій стало стимулом прогресу не тільки в галузі технічних наук і пов'язаних з ними галузей виробництва (особливо радіоелектроніки, автоматики, точного приладобудування, матеріалознавства та ін.), Але також в галузі природничих та суспільних наук, де з'явилися зовсім нові напрямки: космічна фізика, біологія, медицина, психологія, право і т.д. Точно так само розвиток інформаційної та обчислювальної техніки втягнуло в вивчення процесів зв'язку і управління великий комплекс наук, висунуло низку загальнонаукових проблем (проблеми передачі інформації, взаємодії людини і машини та ін.).

Література:

1. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

2. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багато вимірність її світів. Київ: Міленіум, 2017. 317 с.

ЗУБКО Владислав,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і

природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

БІОТИЧНИЙ КРУГООБІГ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ

Завдяки сонячній енергії, внутрішній енергії Землі в природі відбуваються безперервні процеси утворення, трансформації та розкладу багатьох хімічних сполук, а також переносу речовин у межах планети. Сукупність таких явищ В.І. Вернадський назвав геохімічними процесами. Одні й ті самі хімічні елементи в межах історичного минулого Землі входили до складу певних сполук, що зазнавали змін, перетворень та переносу. Цей закономірний процес багаторазової участі хімічних елементів та речовин в явищах, що відбуваються в атмосфері, гідросфері та літосфері, називають кругообігами речовин.

Залежно від того, чи беруть участь у кругообігах живі організми чи ні, розрізняють абіотичний та біотичний кругообіги.

Абіотичний кругообіг

Абіотичний (великий, або геологічний) кругообіг речовин існує в межах геологічних оболонок Землі і здійснюється за рахунок безпосереднього впливу сонячної енергії та енергії Землі на речовини. Нерівномірний розподіл енергії в оболонках Землі спричиняє перенесення речовин, їхню циркуляцію. Розтріскування гірських порід внаслідок нагрівання та охолодження, течії повітря та води, перенесення цими течіями різних речовин, вивітрювання, вимивання водою різних хімічних елементів - усе це складові частини великого кругообігу речовин у природі. Найяскравішим прикладом абіотичного кругообігу є циркуляція води в природі (випаровування води, перенесення повітряними течіями водяної пари, конденсація її та атмосферні опади). Зрозуміло, що абіотичний кругообіг існував задовго до виникнення життя на нашій планеті та утворення біосфери.

Біотичний кругообіг

З виникненням життя на Землі та з утворенням у межах її геологічних оболонок біосфери на планеті кругообіг речовин прискорився внаслідок життєдіяльності живих організмів. Завдяки створеним трофічним ланцюгам та мережам виник біотичний кругообіг речовин.

Біотичний кругообіг - це явище безперервного, циклічного, але нерівномірного в часі та просторі закономірного перерозподілу речовини, енергії та інформації в межах екологічних систем різного рівня організації - від біогеоценозу до біосфери.

Біотичний кругообіг речовин називають ще біосферним, або малим, через те що він відбувається ще в меншому просторі, ніж абіотичний, - у біосфері. Час, необхідний для проходження повного циклу обігу речовин у біотичному кругообігу, набагато менший, ніж в абіотичному.

Живі організми в біотичному кругообігу виступають своєрідними каталізаторами, які швидко синтезують нові, трансформують та руйнують наявні органічні сполуки.

Через біотичний кругообіг проходить велика кількість речовин та хімічних елементів. Але найбільш важливими є біогенні елементи (С, Н, О, N, P, B), з яких синтезуються органічні сполуки. Кругообіги CO₂ та H₂O в глобальному масштабі є, мабуть, чи не найбільш важливими для людства. Для обох кругообігів характерним є наявність невеликої, але рухомої частки цих речовин в атмосфері, зміна вмісту яких впливає на погоду та атмосферу, їхній вміст може змінюватися і в результаті діяльності людини. Зараз у світі створено мережу станцій з метою контролю зміни частки CO₂ та H₂O, від яких залежить майбутня доля людства.

Характеризуючи кругообіги окремих речовин та хімічних елементів у природі, необхідно визначити основне депо (місце найбільшого утримання) цих речовин та елементів, основні шляхи їхньої трансформації, переміщення та повернення до депо, а також визначити баланс (співвідношення між вилученням з депо та поверненням до нього).

ЗУБКО Владислав,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ

Інтернет речей (Internet of Things) – єдина мережа, що об'єднує техніку, якою ми користуємося щодня, та віртуальний світ. Технологія не лише дозволяє віддалено керувати різними приладами, а й пов'язує їх між собою. Обмінюючись даними, речі починають «спілкуватися» один з одним.

Наприклад, уже скоро кожен зможе розпочинати приготування свого обіду в мікрохвильовці, перебуваючи ще на парах, або регулювати температурний режим у квартирі, сидячи в кафе. За нашими спинами одні речі почнуть передавати іншим повідомлення – система відеоспостереження побачить, що кіт розбив вазу, і відправить пилосос прибирати наслідки. Не виключено, що колись ваша духовка надішле духовці вашого друга фото гарячої вечері, а та її лайкне.

Як виник інтернет речей

- 1990 рік – випускник МІТ і один з авторів протоколу TCP/IP Джон Ромкі створив першу у світі інтернет-реч – він підключив до Інтернету свій тостер.

- 1999 рік – Кевін Ештон вводить в обіг термін «інтернет речей».

• 2008 рік – відбувся перехід від інтернету людей до інтернету речей – кількість підключених до мережі предметів перевищила кількість осіб.

• 2014 рік – ринок рішень у галузі інтернету речей (1,9 трлн \$) перевищує обсяг ВВП однієї з найбільш динамічних економік світу – Індії (1,87 трлн \$).

Які інтернет-речі вже існують

Фітнес-трекери

Відстежують фізичну активність, підраховують кількість спожитих калорій, аналізують режими сну. На основі отриманих даних рекомендують, як вдосконалити фізичну форму та покращити загальне самопочуття.

Розумний годинник

Приймає та відправляє кореспонденцію, може слугувати в якості телефона й фітнес-трекера, аналізувати вхідні повідомлення та пропонувати, як на них можна відповісти.

Розумний музичний плеєр

Такий плеєр взаємодіє із глобальними аудіотеками, а також плейлистами свого власника. Вміє підбирати музику в залежності від його вподобань і періоду доби. Плеєр аналізує все, що ви слухаєте, пропонує ознайомитися зі схожими треками чи виконавцями і робить це окремо для кожного користувача, який до нього підключається.

Що на нас чекає?

Готуйтеся до того, що з кожним днем кількість підключених до інтернету речей зростатиме в геометричній прогресії. Є ймовірність, що все завершиться армагедоном, роботи підкорять людство і використовуватимуть нас як біологічні контейнери. Коли? Ну через 80-100 років. Ми наврядчи доживемо до того дня, тому можна не хвилюватись і пожити для власного задоволення – тестувати гаджети, радіти новинкам та за їх допомогою робити своє життя більш приємним і комфортним.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

2. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багато вимірність її світів. Київ: Міленіум, 2017. 317 с.

3. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51

ЗУБЧЕНКО Іван,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

КЛОНУВАННЯ – ТЕХНОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО. ЗА І ПРОТИ ?

Із розвитком сучасних технологій штучного розмноження, які стають дедалі більше неприродними та нехтують цінністю ембріона та його правом на життя, ми стаємо свідками поступового “знецінення” гідності людини. Можна спостерігати постійну перевагу техніки над етикою, з одного боку, і постійне та щораз глибше знецінення гідності людського розмноження та ембріона людини, з іншого, тобто відбувається деградація гідності людини. Вже сама ідея можливості клонування людини свідчить про цілковиту відсутність будь-якої пошани до неї та її гідності, що виявляється насамперед у ставленні до ембріона людини та способу продовження людського роду.

У сучасної людини еволюціонує думка всевладності у будь-якій царині. Цим породжена новочасна проблема клонування.

Клонування – це штучне безстатеве розмноження генетично однакових живих істот для формування ідентичних копій того самого індивіда. На даний момент запропоновано два способи його здійснення: поділ близнюків (штучне розділення бластомерів ембріона на перших етапах його розвитку); пересадження клітинного ядра (одержання генетично ідентичних організмів за допомогою перенесення ядра соматичної клітини організму, якого хочуть клонувати, у яйцеклітину, з якої було вилучено ядро).

Перші спроби клонування тварин здійснені у 30-х роках ХХ ст. Велику роль у цьому відіграв технічний прогрес у сфері молекулярної біології, генетики і штучного запліднення. Експерименти шотландських учених, завершилися народженням вівці Доллі (27 лютого 1997). Це досягнення відкриває шлях до клонування людини.

Найчастіше на користь клонування подаються такі аргументи: реалізація "права" батьків на потомство саме таке, яке вони хотіли б мати (вибір статі, характерних рис); можливість продукції двійника особи; створення "армії клонів", придатних для певних воєнних дій, створення "банку органів" для трансплантації.

Резолюція Європейського парламенту від 1989 р. визнає клонування людини суттєвим порушенням фундаментальних прав людини, що суперечить принципіві рівності людських істот, оскільки допускає расову та етнічну селекцію людського роду, принижує гідність людини і спричиняється до експериментування на людських ембріонах. У багатьох країнах репродуктивне клонування людини заборонене законом. У 1998 р. представники європейських країн підписали у Раді Європи Протокол про заборону клонування людини. Отже, клонування заборонене на юридичному рівні. ООН готує міжнародну угоду про заборону клонування людини.

Моральна оцінка цього явища міститься в інструкції «Дар життя» (1987), а також у документі папської Академії «За життя» – «Роздуми про клонування» (1997).

Для здійснення клонування гаметі непотрібні, що зводить нанівець природне розмноження людини, яке пов'язане з сім'єю та взаємним самовідданням подружжя. Така форма розмноження цілком незалежна від подружньої любові – духовної, психологічної та фізичної. Клонування цілком усуває людський статевий акт, спрямований на єднання та розмноження. Сімейні зв'язки, почуття батьківства за таких умов нівелюються.

Техніка клонування призводить до зневаги людини вже в перші моменти її життя і є тяжким злочином проти ембріона, оскільки той, хто виконує клонування, має підстави вважати, що це він «створює ембріон», а отже є його господарем, тобто посідає всі права на нього.

Порушуються також права дитини. Вона має право бути плодом особливого акту любові своїх батьків. Має також невід'ємне право на охорону свого життя від самого моменту свого зачаття. Клонування порушує ці права.

Отже, аргументи проти клонування людини такі: порушення людської гідності, бо людське життя зводиться до рівня "біологічного матеріалу"; відділення сфери прокреації від правдивого людського контексту подружнього акту; знищення людських ембріонів; радикальна маніпуляція розмноженням людини, при якій порушуються особистісні взаємини між батьками та дітьми, що може призвести до зникнення поняття сім'ї та сімейних стосунків. Кожна людина має право на свою унікальність та неповторність. Її тіло та генотип також є інтегральним елементом гідності й унікальності, тоді як клонувана істота – це завжди "копія" когось іншого, що може призвести до втрати власної ідентичності, до відчуття меншовартості; породження небезпеки суспільної маніпуляції в євгенічному напрямку, вибору "генетично кращих" людей; створення "клонів" живих осіб виключно як джерела для трансплантації органів є зведенням людини до рівня предмету вжитку, що цілком неприпустиме з позицій персоналістичної біоетики.

Етично неприпустимі: репродуктивне і так зване терапевтичне клонування людини та клонування клітин, що походять від ембріональних стовбурових клітин. З позиції біоетики допустимо клонувати клітини, отримані від стовбурових клітин дорослої людини, які використовуються для лікування та наукових досліджень.

Останні експерименти з клонування показали всьому світові, що медична і біологічна науки поставили питання, які стосуються не лише лікарів, а й всіх і кожної людини. Уся світова спільнота одностайно закликають взяти під контроль розроблені методи, що є ще на стадії експерименту, і не допустити їх перетворення на предмет комерції та застосування їх на людині. Така одностайність зумовлена загрозою для всього людства.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ЗУБЧЕНКО Іван,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАНОТЕХНОЛОГІЇ У МЕДИЦИНІ ХХІ СТОЛІТЯ

«Наномедицина» - це стеження, виправлення, конструювання та контроль над біологічними системами людини на молекулярному рівні, використовуючи розроблені нанороботи та наноструктури (Р. Фрейтас).

В даний час наномедицини поки не існує, є тільки проекти, втілення яких у реальність і призведе до наномедицини. Через кілька років, коли вже, нарешті, буде створено перший наноробот, знання накопичені наномедициною втіляться в життя. А тоді за лічені хвилини ви позбудетеся від вірусу грипу або позбудетеся від раннього атеросклерозу. Нанороботи зможуть повернути навіть дуже старі людини в той стан, в якому він був у молодості. Від операції в органах ми перейдемо на операції на молекулах і таким чином стані «безсмертними».

Вже сьогодні нанотехнології застосовують у медицині. Основними областями застосування сили є: технології діагностики, лікарські апарати, протезування імплантанти.

Яскравим прикладом є відкриття професора Азіза. Людям, уражених хворобою Паркінсона, після двох крихітних отвори в черепі не впроваджують у мозок електроди, під'єднаних до стимулятора. Приблизно за тиждень хворому вживлюють і саме стимулятор в черевну порожнину. Регулювати напруга пацієнт може сам з допомогою перемикача. З болем вдається впоратися вже у 80 % випадках:

У когось біль зникає зовсім, в когось затихає. Через метод глибокої стимуляції мозку відбулося близько чотирьох десятків людей.

Багато колег Азіза кажуть, що це метод не ефективний і може мати негативні наслідки. А професор переконаний, що метод дієвим є. Ні перше ні інше нині різноманітні доведено. Мені здається треба вірити лише сорока пацієнтам, які позбулися нестерпної болю. І знову захотіли жити. І якщо вже 8 років це метод практикується і позначається негативно для здоров'я хворих, чому б не розширити його застосування.

Ще однією революційним відкриттям є біочип – невеличка платівка з нанесеними її у порядку молекулами ДНК чи білка, застосовувані для

біохімічних аналізів. Принцип роботи біочипа простий. На пластикову платівку завдають певні послідовності ділянок розщепленої ДНК. При аналізі на чіп поміщають досліджуваний матеріал. Якщо він містить ті ж самі генетичні інформації, всі вони зливаються. У результаті можна спостерігати. Перевагою біочипів є дуже багато біологічних тестів зі значною економією досліджуваного матеріалу, реактивів, трудовитрат та палестинці час для проведення аналізу.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багато вимірність її світів. Київ: Міленіум, 2017. 317 с.

2. Гейко С.М., Горбатюк Т. В., Дубровіна О.В. та ін. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність. Київ: Міленіум, 2018. 378 с.

КЛИМЕНКО Дмитро
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ГЕННА ІНЖЕНЕРІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В МАЙБУТНЬОМУ ПЕРЕТВОРЕННІ ЛЮДИНИ

Насамперед генна інженерія – це молода технологія, створена для поліпшення характеристик живих організмів шляхом пересадки в них чужого генетичного матеріалу, наприклад ДНК риби в помідор (щоб не підмерзав) чи бактерії в картоплю (щоб жук не їв).

Генетика (genetikos – той, що народжує, плодючий) – наука про спадковість та мінливість живих організмів. Вона вивчає принципи зберігання та реалізації генетичної інформації, розкриває закони індивідуального розвитку організмів та вірусів, виникнення в них нових ознак.

А от генна інженерія – це розділ молекулярної біології та генетики, метою якого є створення організмів з новими комбінаціями спадкових властивостей, зокрема, таких, що не поширені в природі. Наприклад, глобальне потепління можна буде перемогти, створивши рослини та тварини, генетично змінені так, щоби протистояти росту температур та посухам. Що стосовно генно модифікованих продуктів, то це - це продукти, які отримані за рахунок змін генетичного апарату живих організмів. Всі продукти, які використовуються в сільському господарстві, вони всі отримані за рахунок технологій, які змінюють генетичний апарат. Це є традиційна селекція, а зараз це є методи генетичної інженерії, які цю селекцію значно

пришвидшують. Традиційно селекція дає, наприклад, сорт рослин за 10 – 15 років, а генна інженерія за рік за два.

За допомогою генетичної інженерії можна збільшити вміст корисних речовин і вітамінів порівняно з "чистими" сортами. Наприклад, можна вставити вітамін А в рис, для того щоб вирощувати його в регіонах, де люди відчувають його нестачу. Можна значно розширити ареали посіву сільськогосподарських продуктів, пристосувавши їх до екстремальних умов, таких як засуха і холод. Шляхом генетичних модифікацій можна значно зменшити інтенсивність обробки полів пестицидами та гербіцидами, оскільки ГМ-рослини вже самі мають імунітет до певних шкідників або вірусів. Генетично зміненим продуктам можна надати лікувальних властивостей. Наприклад, уже створені банан з вмістом анальгину і салат, який самостійно виробляє вакцину проти гепатиту В. Їжу з ГМ-продуктів можна зробити дешевшою, смачнішою і менш вибагливою щодо умов зберігання. Кардинально можна змінити катастрофічну ситуацію з лісами – легеньми нашої планети. Їх тепер можна буде вирощувати набагато швидше і з меншими затратами. Деревина стане набагато доступнішою: створюватимуться плантації швидкоростучих і стійких до впливу гербіцидів монокультур, які не матимуть природних конкурентів.

Деякі проекти вчених іноді більше схожі на якісь уривки з фантастичних книг. Уявіть-но собі галявину, де не треба підстригати траву, бо вона й так росте лише до певного рівня, орхідеї, які світяться, коли їх треба поливати, зелені троянди, блакитний бавовник, ромашки, що зацвітають по команді. В теорії все це вже можливо.

В перспективі завдяки генній інженерії та методам маніпуляції клітинами рослину можна зробити найдешевшою і екологічно найбезпечнішою фабрикою для виробництва більшості необхідних людині матеріалів, їжі, медичних препаратів, хімічних сполук, сировини тощо.

У листопаді 2017 Брайан Мадо став першою людиною, що зазнали на собі терапію по редагуванню генів. У 44-річного чоловіка з Фенікса, штат Арізна, в дитинстві був діагностований синдром Хантера - рідкісне генетичне захворювання, пов'язане з порушенням вироблення ферментів, необхідних для розщеплення мукополісахаридів. Сенса терапії полягає в заміщенні пошкоджених генів в печінці чоловіка здоровими за допомогою так званих «молекулярних ножиць», які вводять в організм внутрішньовенно. Попередні результати терапії показали поліпшення стану Брайана і п'яти інших пацієнтів, також отримали ін'єкції, редагують їх гени, що ознаменувало революцію не тільки в медицині, але і на ринку праці.

Генна терапія стрімко розвивається і незабаром стане однією з найзначніших галузей медицини. Для повноцінної діяльності індустрії необхідні фахівці не тільки медичної сфери (генетики, молекулярні біологи, вірусологи, біоінженери, інженери-біохіміки), але і менеджери, економісти, юристи та багато інших. Генна індустрія - серйозний бізнес, на розробку, вивчення і множинні експерименти щорічно виділяються мільярди доларів,

оскільки в застосуванні терапії, редагує гени людини, уряди багатьох країн бачать майбутнє медицини.

На сьогоднішній день багато генетично обумовлені захворювання (наприклад, гемофілія або муковісцидоз) невиліковні і смертельні, існуючі технології дозволяють лише підтримувати життя хворих і не завжди гарантують прийнятну якість життя.

Потенціал генної інженерії в багатьох країнах обмежений через етичних питань: в Європі будь-які маніпуляції з генами живих організмів - рослин, тварин, людей - строго контролюються, в США політика уряду більш лояльна. Головною етичною проблемою вважається зміна генів на етапі зачаття або ембріонального розвитку - крім можливості викоринити захворювання, що передаються у спадок, генна інженерія в майбутньому дозволить вибирати стать, колір волосся і очей, зростання і інші риси - саме цей факт і викликає розбіжності.

Незважаючи на очевидну користь застосування терапії заміни дефективних генів, очікується, що не всі пацієнти будуть відчувати себе комфортно, дозволяючи науці втручатися в їх код ДНК. В такому випадку пацієнту необхідна психологічна підтримка фахівця, який зміг би доступно пояснити всі нюанси процедури і допомогти прийняти рішення, з огляду на можливі ризики - консультанта з генетики.

Сьогодні їх роль в основному полягає в наданні допомоги пацієнтам, які зіткнулися з генетичними захворюваннями і бажаними дізнатися, мутація якого гена стала причиною захворювання і чи є воно спадковим. Дана спеціальність з'явилася порівняно недавно, але в міру розвитку генної інженерії буде рости потреба у фахівцях цього профілю - до 2026 року кількість робочих місць для консультантів з генетики виросте на 29%.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багато вимірність її світів. Київ: Міленіум, 2017. 317 с.
2. Гейко С.М., Горбатюк Т. В., Дубровіна О.В. та ін. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність. Київ: Міленіум, 2018. 378 с.

КЛИМЕНКО Дмитро
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

РОБОТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА. ЗА І ПРОТИ ?

Сучасний рівень і перспективи розвитку технологій нерозривно пов'язані з новими знаннями, пошуком нових ідей, механізацією та автоматизацією технологічних процесів.

Нині роботи залежно від видів виконуваних завдань умовно поділяють на промислові, сільськогосподарські, медичні, військові, космічні та ін. В усіх випадках робот - машина, яка здійснює технологічні операції, подібні до тих, що виконує людина. При цьому людина лише стежить за роботою цієї машини й за потреби контролює її.

Який розвиток роботів в сьогодення?

Перше креслення людиноподібного робота було зроблене Леонардо да Вінчі близько 1495 року. Записи Леонардо, знайдені в 1950-х, містили детальні креслення механічного лицаря, здатного сидіти, розводити руки, рухати головою.

Андроїд, що грає на флейті створив 1738 році французький механік і винахідник Жак де Вокансон. Він також виготовив механічних качок, які, як то кажуть, вміли клювати корм і випорожнюватися.

У 1969 році був створений перший робот, який здатний самостійно функціонувати та оцінювати власні дії.

З кожним роком роботи удосконалюються і розумнішають, але все ж їх штучний інтелект не зрівняється з людським. На даний момент ще не вироблений задовільний критерій «розумності». Роботи до 2025 року зможуть виконувати роботу, для якої Японії треба було б найняти 3,5 мільйона чоловік.

У Китаї пройшла перша успішна операція **робота-дантиста** без втручання людини. «Залізний» доктор зумів поставити людині нові зуби.

Крім того, що робот самостійно провів операцію, зуби які використовували для імплантації надруковані на 3D-принтері. На даний момент в Китаї близько 400 млн осіб потребують нових зубів, і попит перевищує пропозицію. А при неякісних операціях все більше людей потребують повторних походів до дантиста.

Як роботизація вплине на суспільство?

Згідно з дослідженням компанії McKinsey, до 2030 року більше 800 млн людей залишаться без роботи через роботів - це параграф;ята частина всього працездатного населення. Вже зараз все більше компаній починають замислюватися про автоматизацію різних процесів, а в майбутньому цей підхід стане необхідним для виживання бізнесу. Але автоматизація змінить не тільки бізнес і зайнятість населення, а також вплине на світову політику і економіку.

Втім, роботи не тільки заберуть у людей роботу - завдяки ним також параграф;являться нові професії і навіть індустрії. Через поширення роботів збільшиться цінність у взаємодії з людьми. параграф;являться все більше фахівців з догляду за людьми похилого віку; багато стануть професійними співрозмовниками, завданням яких буде просте спілкування з людьми; популярність наберуть персональні коучі - фахівці, які будуть допомагати

людям ставати краще в різних областях: спорті, психології, саморозвитку і так далі.

Втім, роботи не тільки заберуть у людей роботу - завдяки ним також з'являться нові професії і навіть індустрії. Через поширення роботів збільшиться цінність у взаємодії з людьми. З'являться все більше фахівців з догляду за людьми похилого віку; багато стануть професійними співрозмовниками, завданням яких буде просте спілкування з людьми; популярність наберуть персональні коучі - фахівці, які будуть допомагати людям ставати краще в різних областях: спорті, психології, саморозвитку і так далі.

"Роботизація здатна звільнити людини. З одного боку, звільнити з роботи, від зарплати, з іншого - розкрити його творчі здібності", - вважає Володимир Фленц, керівник ГО "Електронна демократія".

Переваги і недоліки роботів:

Переваги: Швидкість Перша характеристика, яка відразу звертає на себе увагу, - незаперечна перевага програмного робота в швидкості здійснення процесів. Як бачимо, ті ж операції, які людина здійснює вручну за 12 хв. 5 сек., Програмний робот виконує майже в 6 разів швидше - всього за 2 хв. 16 сек. І тут мова йде тільки про один невеликий процесі з обмеженою кількістю вхідних даних, а таких процесів може бути в організації безліч, і обсяг їх буде значно більшим. Програмного робота можна запрограмувати на здійснення подібних операцій протягом 24 годин на добу і 7 днів на тиждень. І тут ми переходимо до наступного, не менш важливого перевазі програмного робота - його здатності виконувати задані операції безперервно. Безперервність Поза сумнівами, людина - не робот. Біологічні функції диктують йому потреба сну, відпочинку і обідньої перерви. Співробітникові також соціально гарантуються лімітований робочий день, відпустку, вихідні та святкові дні. Програмний же робот може здійснювати свої функції безперервно - 24/7 відповідно до тих операціями, на які запрограмований. І в цьому його безсумнівна перевага для забезпечення ефективності та безперервності бізнес-процесів з метою більш оперативного опрацювання запитів і поліпшення обслуговування клієнтів.

Мінімізація помилок Погодьтеся, людині властиво помилятися. Людський фактор ніхто ніколи не знімав з рахунків: втома, психічний стан, стан здоров'я так чи інакше впливали і будуть впливати на якість людської роботи. А якщо до цього додати ще й множинні відволікаючі виробничі фактори, такі як робота в open space офісах, телефонні дзвінки, термінові наради, перевірка електронної пошти і соцмережі, то питання «звідки беруться помилки?» Буде не таким вже і риторичним. Дослідження психологів також додатково підтверджують той сумний факт, що ймовірність помилки значно зростає, коли людина виконує одноманітну, механічну і нецікаву роботу. І тут у програмного робота, у якого повністю відсутні ці ситуативні характеристики, трапляється нагода ще раз засвідчити свій пріоритет: він абсолютно байдужий до перепадів настрою або погоди, часу

доби або потреби відпочинку після насиченої трудового тижня. Він не буде відволікатися на перевірку численних месенджерів або телефонні дзвінки, а зосереджено виконуватиме свою роботу, на яку, власне кажучи, і запрограмований. Таким чином, ще однією перевагою програмних роботів є відсутність або зведення до мінімуму помилок, яких неможливо уникнути, коли в дію вступає людський фактор.

Недоліки:

Безробітність людей.

Ризик перетворитися на раба роботехніки.

Роботи можуть стати інструментом у руках зловмисників.

Діти, виховані роботами, будуть мало пристосовані до життя.

Якщо діти будуть спілкуватися з роботами, а не з батьками або однолітками, то невідомо, як це позначиться на їх психіці й найважливішому процесі дитинства - соціалізації.

Роботи зможуть нас обманювати.

Вчені вже навчили роботів обманювати. Подібний експеримент провели дослідники з Технічного інституту Джорджії. Замовником виступило Управління військово-морських досліджень США. Поки йдеться про військових роботів і функції, які їм знадобляться у майбутньому. Експеримент вдався. І тепер вчені задаються питанням: якщо робот може обманювати ворога, чи не стане він раптом використовувати свій творчий хист проти тих, хто його створив? З огляду на те, що розробники роботів роблять ставку на їх самонавчання, то в майбутньому навчитися обманювати для досягнення поставлених перед ними цілей роботи зможуть і самі.

У майбутньому роботи перевершать нас.

Отже розвиток рухається через страх людей, але навіть так ми розвиваємося і крокуємо далі, будемо надіятися в краще і продовжувати розвиток.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багато вимірність її світів. Київ: Міленіум, 2017. 317 с.

2. Гейко С.М., Горбатюк Т. В., Дубровіна О.В. та ін. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність. Київ: Міленіум, 2018. 378 с.

3. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. –№ 246. – С. 137-145.

**КРИШТОП Кароліна,
студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ЛЮДИНИ

В даній роботі розглядається явище інтернет-залежності 21-го століття, її поширеність серед вікових шарів населення України, а також основні причини, симптоми та вплив на організм людини. Оскільки на сьогоднішній день Інтернет є невід'ємною частиною життя кожної людини, українські вчені та дослідники феномену Інтернет-залежності спостерігають тенденцію підвищення рівня Інтернет-залежності серед молоді.

За результатами дослідження, в Україні поширена кіберкомунікативна залежність, при якій спостерігається підвищена активність користувачів Мережі в чатах, зокрема анонімних, відеоконференціях, сайтах знайомств, тощо.

На момент сьогодні кожен третій підліток проводить більше чотирьох годин в Інтернеті в робочий день, у 9,9% спостерігається сильна залежність користування Мережею, а у 81% - помірною, якщо виходити і наступних показників: кількість проведеного в Інтернеті часу, ставлення до соцмереж, інтернет-серфінгу, комп'ютерних ігор.

Говорячи про симптоми інтернет-залежності, доцільно буде згадати різновиди психологічних порушень, які спостерігаються у користувачів Мережі:

1. Сильний потяг до роботи з ПК, особливо до ігор, програмування, тощо.
2. Пристрасть до різноманітних букмейкерських контор, азартних ігор, онлайн-аукціонів, тощо.
3. Залежність від порнографічних сайтів.
4. Кіберкомунікативна залежність, тобто постійне бажання знаходити нові знайомства на сайтах знайомств, спілкуватися в чатах, тощо.
5. Пристрасть до Інтернет-серфінгу.

Виходячи з вищесказаного, можна говорити про, власне, симптоми Інтернет-залежності. На даний момент вчені вирізняють п'ять основних:

1. Постійне бажання користуватися Інтернетом.
2. Відсутність здорового сну, знижена концентрація уваги.
3. Фізичне або розумове виснаження.
4. Відсутність контролю над часом, проведеним в Інтернеті.
5. Труднощі в спілкуванні з людьми в реальному світі.
6. Дратівливість, знервованість, депресія, тощо.

Гостра необхідність постійного перебування в Мережі Інтернет, прагнення постійно бути в «новій реальності» може викликатися такими причинами, як: нестача реального людського спілкування; незатребуваність

власних ресурсів, можливостей у реальному житті; Розчарування в реальному світі; Велика кількість вільного часу, тощо.

Якщо говорити про методи боротьби з Інтернет-залежністю, то на даний момент вчені не досягли компромісу в конкретному способі вирішення проблеми, так як людство ще не має достатнього досвіду в цій сфері.

Найбільш відомими методами лікування Інтернет-залежності є:

1. Коли користувач «насихується» спілкуванням в Інтернеті, в нього може спостерігатися охолодження, втрата азарту, втрата бажання постійно знаходитися «онлайн», займатися марним Інтернет-серфінгом, тощо.
2. Метод примусового відчуження від Інтернету, поява пріоритетів у реальному житті.

Література:

1. Інтернет-залежність офіційно визнана хворобою. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.unian.ua/science/161064-internet-zaleznist-ofitsiyno-viznana-hvoroboyu.html> (Дата звернення: 10.04.2019).

2. Інтернет-залежність. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://vorobus.com/2010/04/internet-zalezhnist.html> (Дата звернення: 10.04.2019).

3. Горбатюк Т. В. Психічне здоров'я людини в мережевому суспільстві / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2018. – № 295. – С. 198-206.

4. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

ЛАЗЕБНИЙ Володимир,
студент 1 курсу скороченого терміну,
механіко-технологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІНТЕРНЕТ ЗАЛЕЖНІСТЬ

Всесвітня мережа Інтернет в даний час є для всіх можливістю придбати корисні знання, знайомства, навички, вміння, якими людина не володіє на даному етапі свого життя

Все це в сукупності може допомогти, а може і «замкнути» в клітці. Незалежно від того, де і в який момент (в компанії друзів, перебуваючи один

вдома, або ж в гостях у родичів) знаходиться людина, він все одно тягнеться до своїх гаджетів, будь то смартфон, планшет або комп'ютер.

У реальному світі справа йде саме так, що більшість людей занурені в віртуальну реальність. Найчастішим видом інтернет-залежності є саме гри. І аж ніяк не ті, що були поширені усіма раніше у дворах, на вулицях або в компаніях друзів на вечірці.

Інтернет-залежність виражається в тязі якнайшвидше зайти в Інтернет і неможливості самостійно вчасно з нього вийти. Фахівці виділяють **чотири основні ознаки інтернет-залежності:**

нав'язливе бажання якомога частіше перевіряти електронну пошту передчуття наступного виходу в Мережу збільшення часу, проведеного в Інтернеті

Мало хто бачить в цьому проблему. Багато так захоплені боротьбою з алкоголізмом, наркоманією і курінням, що інтернет до подібного роду залежності не зараховують, вважаючи її лише приємним проведенням часу на дозвіллі.

Однак найгіршим з захворювань, і рідко вчасно впізнаваним, стає саме нестабільність в психіці, неврівноваженість. Звідси і неможливість: налагодити контакт з реальними людьми, надмірна емоційність, депресії, неможливість оцінити і правильно реагувати на ситуацію, дозволити назріває конфлікт.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В.Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146-149.

3. Горбатюк Т. В. Психічне здоров'я людини в мережевому суспільстві / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2018. – № 295. – С. 198-206.

ЛЕСЬКІВ Максим,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІНТЕРНЕТ ЗАЛЕЖНІСТЬ В КОНТЕКСТАХ РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ

За всю історію людства не було ще такого часу, коли люди б не страждали від яких-небудь залежностей. Вузьколобі пітекантропижадібно ковтали гриби-псилоцибе, стрункі кроманьйонці кидали в багаття листя полину і з задоволенням вдихали дим, єгиптяни вводили під шкіру настої з кишок тетрадонтов і ловили неземний кайф. Чи варто говорити про греків, римлян і представників пізніших цивілізацій? Вино, брага, горілка, тютюн, природні і синтетичні наркотики ...

Приохотитися до чого-то не сильно корисного - справа нехитра. Куди складніше потім відмовитися від шкідливої звички. Є і ще один важливий момент: навіть зовсім безневинне на перший погляд захоплення може стати згубним для організму, якщо не знати міри. Лікарів, учених, та і простих користувачів проблема глобальної інтернетизації турбує вже не перший рік. З одного боку, це чудово: розширюється коло спілкування, стираються расові кордони, підвищується загальний рівень освіченості людства. З іншої - в наявності негативні наслідки: число людей з червоними очима, тремтячими руками і що розмовляють на незрозумілому простому смертному мові неухильно росте.

Проблема Інтернет-залежності - одна з «гарячих» тим на світових медичних форумах. В даний час інтенсивно обговорюється і досліджується феномен залежності від Інтернету - синдром Інтернет-адикції (addict - від англ. Наркоман). У медицині з'явився дуже образний термін Netaholic.

Інтернет-залежність виявляється в тому, що люди настільки зосереджені на своєму віртуальному житті, що фактично відмовляються від своєї реальної. Інтернет - аддікти проводять до 18 годин на день в кіберпросторі.

Інше визначення Інтернет - залежності - це "нав'язливе бажання вийти в Інтернет, перебуваючи off-line, і нездатність вийти з Інтернет, будучи on-line".

Дослідники відзначають, що велика частина Інтернет - залежних "сидить" в мережі ради спілкування, що в результаті приводить до заміни наявних в реальному житті сім'ї і друзів віртуальними.

91% - це завзяті учасники форумів, чатів, групових ігор, телеконференцій, а також інших ресурсів, націлених на спілкування. Люди відкрито висловлюються на будь-які цікавлять їх, і вільно виражають свої почуття і емоції в мережі, адже Інтернет - це гарантія безпеки і анонімності. Часто такі люди мають проблеми в спілкуванні з людьми в реальності. Багато серед Інтернет-аддіктів любителів кіберсексу, завсідників порнографічних сайтів і форумів для «дорослих».

9% залежних утримують в мережі необмежений доступ до інформації, медики винайшли описовий термін такої залежності - "інформаційний вампіризм". На Заході учені вже б'ють тривогу, вважаючи Інтернет небезпечним для психіки і соціального розвитку людини, адже Інтернет - аддікція проявляє себе точно також як пристрасть до алкоголю, наркотиків і

азартних ігор, тільки на її придбання йде значно менше часу - від півроку до року, за думку американських психологів.

За результатами опитувань, проведених російськими дослідниками, залежність від комп'ютера частіше зустрічається у тих, хто працює цією технікою більше п'яти років.

Інтернет - адикції супроводить пригнічений настрій і депресія, які виникають у разі довгої відсутності від комп'ютера і мережі. У запущених випадках Інтернет-аддікт перестає звертати увагу не тільки на оточуючих, а й на себе, на свій зовнішній вигляд, перестає виконувати елементарні гігієнічні процедури: умиватися, голитися і т.д.

Найбільш глибоку дію випробували людські взаємини. Тепер кожен другий європейець признає побачення через електронну пошту, а половина користувачів в Європі говорять, що посилають і отримують по електронній пошті виключно запрошення на вечірки або будь-які суспільні події.

На думку дослідників, руйнівною Інтернет-залежність опинилася і для сімейних відносин, оскільки у залежної людини починають з'являтися нові on-line знайомі. У США гостро стоїть проблема "комп'ютерних вдов". Cyberwidows - це дружини людей, захоплених комп'ютером. Буває, що сім'я розпадається на дві частини - чоловік з комп'ютером "проживають" в одній кімнаті, дружина з дитиною - в іншій.

Не меншою проблемою є і "геніальна комп'ютерна дітвора", що з'явилася як результат Інтернет - освіти. Такі діти абсолютно нездібні спілкуватися з однолітками. Вони замкнені у собі, неадекватні, агресивні. Батьки не натішаються на своїх нащадків, всіляко заохочуючи дітей, поглинених вивченням комп'ютера. А в результаті з дітей, що присвячують весь вільний час агресивним стрілялкам типу Quake і Doom, непомітно зростають справжні монстри.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В.Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146-149.

3. Горбатюк Т. В. Психічне здоров'я людини в мережевому суспільстві / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2018. – № 295. – С. 198-206.

**ЛЕНДЄЛ Марина,
студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і**

**природокористування України
(м. Київ, Україна)**

**Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент**

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

У наш час Інтернет є не тільки ідеальним джерелом інформації, але і прекрасним способом комунікації. З'явившись всередині 20 століття, він з величезною швидкістю перетнув усю планету павутиною кабельних і бездротових з'єднань. Майже кожна людина щоденно користується ним як протягом роботи, так і у свій вільний час, що свідчить про його значну частку у житті особистості. Тому виникає питання про існування інтернет-залежності у суспільстві.

Можна із впевненістю сказати, що більшість користувачів мережі Інтернет це молоде покоління, яке досить-таки сильно піддається впливу сучасних тенденцій. Так, наприклад, соціальні мережі, де користувачі постійно приймають якісь інтернет-виклики (challenge), беруть участь у конкурсах, мають неабиякий вплив на молоду особистість. У такому випадку люди сильно зацікавлюються реальністю там, забуваючи про реальний світ. І можна помітити, що для них знищується межа, яка розділяє реальність та Інтернет.

Яскравим прикладом може слугувати варіант роботи відомої соцмережі Instagram, яка планує відмовитися від вподобань публікацій користувачем. Це змушуватиме людей відмовитися від гонитви за лайками та коментарями. На мою думку це правильно, так як люди не думатимуть про конкуренцію через число лайків, адже вони бачать сенс у кількостях переглядів публікацій, вподобань, репостів і тому подібне, що не має бути в центрі уваги так як це просто віртуальна реальність.

На сьогодні науковці (Варламова, Гончарова, Соколова 2015: 172) виділяють такі валідні та вимірювані показники інтернет-залежності:

- кількість часу, проведеного в інтернеті;
- способи проведення вільного часу;
- кількість/якість сну, його порушення через використання мережі;
- прояв агресивності, дратівливості при неможливості скористатися інтернетом;
- погіршення робочих/навчальних показників у зв'язку з використанням мережі.

Згідно досліджень 9,9% респондентів мають сильну інтернет-залежність, а 81% - помірну залежність. На мою думку це дуже серйозні цифри, які говорять про те, що люди не можуть проводити свій вільний час без мережі.

Проте є люди, які використовують мережу виключно в корисних цілях: пошук інформації, навчання. Інтернет – це величезна бібліотека, де можна знайти майже все, що ти хочеш. Тепер не потрібно шукати годинами

необхідну інформацію, а просто ввести запит у пошуковик, який надасть Вам найбільш релевантні дані. Це дуже економить час і дає більше можливостей так як можна отримати більше джерел, що розширить знання у цій області. А от у випадку коли Вам потрібна допомога у чомусь, то є можливість скористатися форумами, де можна отримати відповідь від інших користувачів з досвідом у тому чи іншому питанні або ж подивитися схоже, яке вже вирішили.

Дивлячись на сфери застосування мережі Інтернет, можна зробити висновок, що певна кількість користувачів все ж таки має залежність, але є й люди, які використовують її виключно за потреби знайти інформацію.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В.Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146-149.

3. Горбатюк Т. В. Психічне здоров'я людини в мережевому суспільстві / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2018. – № 295. – С. 198-206.

**ЛЕНДЄЛ Марина,
студентка 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент**

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ – ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ

Штучний інтелект - один з найперспективніших напрямків комп'ютерних наук, який вивчає методи розв'язання задач, для яких не існує способів вирішення. Системи штучного інтелекту можуть оперувати даними та самонавчатися. Сфери застосування таких систем є необмеженими – від створення роботів, які самостійно приймають рішення, до машин з автопілотом чи онлайн-перекладачі в реальному часі. Проте чи завжди штучний інтелект є корисним для людства?

На дану тему можна подивитися з різних сторін: так, ці технології приносять користь та полегшують життя людям. Є й інша сторона: потрапивши не в ті руки, штучний інтелект може навіть стати причиною нашої загибелі.

Дивлячись на теперішній рівень розвитку систем штучного інтелекту, можна сказати, що дані технології мають позитивний вплив. Так нещодавно у Китаї система розпізнавання осіб на базі штучного інтелекту, яку розробила китайська компанія DeepGlint Technology, допомогла розшукати зловмисника, який переховувався від влади протягом 20 років. І це не єдиний випадок успіху, так як завдяки програмі правоохоронцям вдалось затримати близько 100 підозрюваних у скоєнні злочинів.

Також яскравим прикладом може бути розробка дослідників та вчених з Медичної школи університету Нью-Йорка алгоритму, який навчив штучний інтелект за голосом людини визначати наявність у неї посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Така система може значно допомогти медикам у визначенні діагнозу, так як зараз не існує об'єктивних методів виявити ПТСР.

Звичайно, можливі також ситуації, коли результат роботи систем штучного інтелекту далекий від очікуваного. Прикладом може слугувати працевлаштування робота Pepper в одному з шотландських магазинів та звільнення через невиконаність та вразливість до взлому. Проте його робота приносила користь і мала позитивний вплив на роботу магазину.

Провівши аналіз переваг та недоліків в функціонуванні штучного інтелекту, то дійдемо до висновку, що необхідне вірне використання даного творіння людини як і будь-якого механізму, що колись був створений нею.

Література:

1. У Китаї за допомогою штучного інтелекту розкрили злочин, скоєний 20 років тому [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://povin.com.ua/198661-11-05.html> (дата звернення – 10.05.2019). – Назва з екрану.

2. Що таке СШІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ai.lviv.ua/ais/> (дата звернення – 10.05.2019). – Назва з екрану.

3. Американські вчені навчили штучний інтелект розпізнавати посттравматичний синдром за голосом [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://thebabel.com.ua/news/29246-amerikanski-vcheni-navchili-shtuchniy-intelekt-rozpiznavati-po-golosu-posttravmatichniy-sindrom-metod-perevirili-na-viyskovih> (дата звернення – 10.05.2019). – Назва з екрану.

4. У Шотландії робота-продавця звільнили за погані жарти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://prm.ua/u-shotlandiyi-robota-prodavtsya-zvilkili-za-pogani-zharti/> (дата звернення – 10.05.2019). – Назва з екрану.

5. Artificial Intelligence Is Creating A Fake World -- What Does That Mean For Humans? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2019/05/07/artificial-intelligence-is-creating-a-fake-world-what-does-that-mean-for-humans/#27c8c84532bf> (дата звернення – 10.05.2019). – Назва з екрану.

**ЛОМАКО Олександр,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,**

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент**

НАУКА, ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Зв'язок розвитку науки і техніки з розвитком суспільства. Проблема оцінки впливу техніки на розвиток суспільства. Особливості історичного розвитку науки і техніки

Становлення науки у стародавньому світі ще мало пов'язувалось із розвитком техніки. Тут наука, діставши поштовх для розвитку зі сфери соціального життя та технічної діяльності, нагромаджувала переважно технічні складники інтелектуальних пошуків. І хоча окремі напрями знання перехрещувались із практичними потребами (наприклад, діяльність Архімеда), це радше було винятком, ніж правилом. Ту ж тенденцію ми спостерігаємо і в Середні віки. Але самий факт втягування великої групи етносів у єдиний культурно-історичний процес сприяв поступовому розширенню напрямів пізнання та сфер застосування знань.

Дослідники виділяють такі етапи або фази в розвитку науки та техніки:

1. Перша фаза (прибл.1660 – прибл.1750) – наука і техніка тут інституалізуються (виникають Академії наук і власне інженерна діяльність

а) виникає техніка для наукових експериментів, яка починає досить активно розвиватися на ґрунті вже наявних технічних досягнень;

б) утверджується механічна картина світу.

2. Друга фаза – початок промислової революції (кінець XVIII ст. – усе XIX ст.). Тут бурхливий розвиток техніки починає вимагати застосування науки. У той самий час виникає економічна потреба у втіленні науково-інструментальних напрацювань у виробництво. Тобто виникає зустрічний рух науки, техніки і технології одне до одного.

3. Третя фаза – XX ст. – тут зв'язок науки і техніки стає систематичним і спеціально планованим, і в цьому зв'язку наука поступово виходить на провідне місце.

Люди стали жити тепер життям усієї планети і раптом наочно відчули реальний сенс терміна “людство”. Але водночас відчули і надзвичайну різноманітність, складність, неоднозначність суспільства, побачили й цілу низку смертельних небезпек для нього. І знову-таки значну роль у такому усвідомленні відіграла техніка в її зв'язку з наукою, і технологією.

По-перше, науково-технічний прогрес призвів до створення таких засобів убивства людини, що “останній час людства” підсунувся до нас майже впритул.

По-друге, наслідком цього прогресу стала екологічна криза, поява нових раніше нечуваних хвороб, розповсюдження яких набуває характеру “пандемії”.

Як би там не було, а розвиток науки і техніки у ХХ ст. змусив уважно до них придивитися, спеціально займатися їх дослідженням. Унаслідок того виникли зовсім нові науки:

- а) філософія техніки, або філософія науки і техніки;
- б) наукознавство;
- в) комплекс технічних наук, що в Англії іменується “Technology”;
- г) історія природознавства та техніки;
- д) соціологія науки та техніки;
- е) інженерна психологія та ін.

Другу дуже важливу за наслідками технічну революцію Європа переживає у другій половині ХVІІІ – на початку ХІХ ст. Це так звана промислова революція: тут виникають машини, для яких характерна наявність трьох конструктивних елементів: робочого знаряддя; передавального механізму; силового пристрою.

Машини надзвичайно збільшують продуктивність праці і поступово починають проникати в різні сфери життя.

Зрушення – період перших технічних відкриттів промислової революції;

Постіндустріальне суспільство – суспільство, що використовує автоматизоване виробництво, кероване інформаційною технікою, в усіх сферах життєдіяльності й орієнтоване на масове задоволення життєвих потреб своїх членів.

Великий перехід, що розпочався у ХVІІІ ст. і є переходом від традиційного суспільства до технотронного (панування техніки).

Цей період має три стадії:

- а) індустріальна революція (почалася прибл. 200 років тому);
- б) технологічна революція (розгорнулась у другій половині ХХ ст. і триватиме близько 200 років);
- в) постіндустріальна революція (вона знаменуватиме собою повернення до прямих зв'язків із природою на основі надзвичайно гнучкої та розвиненої технології).

Дещо інші періоди в розвитку суспільного науково-технічного поступу виділяє французький соціолог Ж.-П.Кантен. Це три хвилі:

- перша хвиля – промислова революція,
- друга хвиля – науково-технічна революція ХХ ст.,
- третья хвиля – технологічна революція, що почалася у 80-х роках нашого століття.

Без науки й техніки неможливо також забезпечити функціонування сучасної економіки. Крім того, наукові та технічні досягнення

нагромаджуються у наш час нечуваними темпами. Припинити їх розвиток поки що просто неможливо; залишається завдання його регулювати. Отже, науково-технічний прогрес, судячи з усього, поки що йтиме невпинно, з нарощуванням темпів. Але він вимагатиме від країн, що займають у ньому передові рубежі.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В. С., Самарський А. Ю., Чекаль Л. А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

3. Горбатюк Т. В. [Сучасне парадигмальне зрушення в фундаментальній науці: світоглядне значення](#) / Т. В. Горбатюк // Антропологічні виміри філософських досліджень. – 2012. – Вип. 1. – С. 8-12.

ЛОМАКО Олександр,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ФАТАЛІЗМ І ВИПАДКОВІСТЬ МАЙБУТНЬОГО

Фаталізм – віра в зумовленість буття, світогляд, в основі якого переконаність у неминучості подій, які вже відображені наперед і лише «проявляються» як спочатку закладені властивості даного простору.

Науковий, філософський (так само як і релігійний) погляд на закономірність буття, його фізичної і метафізичної складових, тісно взаємопов'язаний з категоріями «закономірність» і «випадковість», «об'єктивність» і «суб'єктивність», «Творець» і «Людина», «творче» і «створене», і т. д.

Фаталізм в усіх його проявах є одна з систем самовизначення людини в її ставленні до доцільності розвитку і сенсу буття. Можна віднести до протилежності екзистенціальної.

1. Фатум і сприйняття часу

Для «спостерігача» часові межі фатального світу або неозорі в цілому, або ж час в ньому протікає незмірно повільно. Коли таке «глобальне» простір взаємодіє з безліччю складових його «локальних» просторів (в яких, зокрема, протягом часу присутній в вимірній ступеня), утворюється феномен

сприйняття часу. Суб'єкт уможливно бачить минуле, сьогодення і майбутнє, але як би окремо одне від іншого.

До минулого цей суб'єкт відноситься як до завершився і «пасивного» досвіду (вже не піддається активному впливу і відображеним в пам'яті). До майбутнього же - відноситься як до вже існуючого, тобто заздалегідь закладеному в саме світобудову, але прихованого від сприйняття і розуміння. Тому (за винятком випадків передбачення) майбутнє і не піддається якому б то ні було впливу на нього. До теперішнього суб'єкт відноситься по-різному: або як до поддающомуся активного впливу, але в дуже вузьких і мало значущих рамках здібностей окремого індивіда, або як до лише розумом споглядати, що приймається чуттєво і ніяк не вимірному.

2. Фатум і свобода волі

Основною причиною невизнання фаталізму т. Н., Сучасним суспільством, неприйняття його всерйоз, є віра в спонтанність творчого процесу, безмежні можливості наукового пошуку, що включають в себе елемент безмежності, осяяння. У той же час науковий, інженерний підхід, який довіряє лише очевидному і несуперечливого, наполягає на наявності таких закономірностей навіть у творчості. Слово «фаталізм» нерідко вживається також як синонім «побутового» песимізму - від невір'я в можливість щасливого кінця ініціативи і до похмурої впевненості в негативному її результаті. Але все ж, крім «обивательського песимізму», більш поширене античне, «філософське» розуміння фатуму як з'єднання початкових чинників неживої природи (всілякі стихії) і наслідки творіння живих сутностей. Для античного людини все непоборну стихії, це - породження «відповідних» богів, «продукт їх творчих зусиль». Крім свобод всемогутніх богів, в тій же системі, на противагу і, одночасно, на додаток поняттю «фатум» існує ще така річ як «жереб» (лат. La: fors). Це - немов би «зазор», змінна в програмі, завдяки якій реалізація фундаментального вищого задуму набуває живу індивідуальну варіабельність, а принесені героями жертви - дійсне виправдання.

У зв'язку з цим, фатум, фатальне - є «колективно» творимо і «вже завершена в майбутньому» машина, в якій пасивним учасникам дістається доля «гвинтика», «інструменту» («plebeium in circo positum est fatum», лат. - « натовп обгороджена доля »). Що стосується активних героїв, то у них - роль «сировини», «витратного матеріалу». Таким ось чином фатум кожної живої істоти і становить єдину «фатум-систему».

У точності так, як з епізодів і реплік складається драматична дія, що відбувається в запропонованих обставинах і закінчується передбачуваним чином. У цьому світлі бунт проти року - осмислено який чинять подвиг, що знищує героя, але впливає на «машину» в цілому, яка загрожує, але необхідна суцього «імпровізація». («Fata volentem ducunt, nolentem trahunt», лат. - «Бажаючих доля веде, а не бажають - тягне»). Тут варто зауважити, що елліністичні (і «дочірні» латинські) школи оперують категорією рок-фатуму в цілому солідарно.

Якщо провести досить умовну паралель з «східними доктринами», то в індійській традиції, мабуть, фатуму як процесу найбільш близьким буде таке розуміння долі (дайву), в якому худа карма одного все водить і водить по світу сансари («Колеса життя»), а добра іншого - дозволяє йому вийти з кола народжень. Причому, від Бога закон незалежний (просто Богу рамки вже не потрібні). В циклічно повторюваний бутті світу, з його початкової даністю, є універсальний закон буття (Дхамрма санскр., Dharma). У широкому сенсі таке відноситься як до індуїзму, так і до буддизму.

Китайська філософія, яку від «західної» відрізняє незбиране сприйняття, поняття фатуму не розглядає в принципі, а більш піклується про методи управління жеребом (або, за великим рахунком, взаємодії з ним). В іудаїзмі теж є відповідність поняттям фатуму і жереба, хоча досить умовне і своєрідне. У книзі Мишна сказано: «Акола цафуй, веарешут нетуна, убетов аолам нідон» - «Все зумовлено, але свобода дана, а світ судиться з ласки». Умовність такої паралелі - ось в цьому акценті на свободу волі, яка для єврея зведена в норму життя.

Порятунок же християнина, можливість його поновлення дані йому як дар: «Благодаттю ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий, не від діл, щоб ніхто не хвалився. Бо ми - Його твориво, створені в Христі Ісусі на добрі діла, які Бог наперед приготував, щоб ми в "(Еф. 2, 8-10) Ось так. Як у людини є «право гріха як помилки», так і в Отця - у відповідь право Страшного суду ... філософський світогляд фаталізм

У Корані немає прямої вказівки на те, що людям заздалегідь (до народження) судилося після смерті потрапити в Рай або Пекло, але є чіткі вказівки на те, що люди можуть стати на правильний / помилковий шлях лише з волі Аллаха (тобто людина може встати на прямий шлях визнавши Аллаха своїм єдиним господом богом, гідним поклоніння).

3. Форс і Фатум

У стародавні часи віщуни, для того, щоб виявити визначене з неба, використовували різні предмети. З дійшли до наших днів до таких належать гральні карти та кості.

МАЛІЧЕНКО Артем,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІНТЕРНЕТ ЗАЛЕЖНІСТЬ В СОЦІУМІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Інтернет-залежність є одним із різновидів залежної поведінки, поряд із алкогольною, наркотичною залежністю, залежністю від азартної гри тощо.

На відміну від алкогольної та наркотичної залежності, інтернет-залежність цілком міститься у психічній сфері (фізіологічної залежності не формується). Проте, не слід вважати, що ця форма залежності менш серйозна.

Інтернет-залежність виявляє себе у просторі спілкування. Саме несвобода у спілкуванні є ключовою проблемою для цієї форми залежності. Відсутність комунікативної компетентності спонукає молодих людей замість безпосереднього спілкування надавати перевагу сучасним технічним засобам, які нівелюють емоційний бік комунікації, віддаляють суб'єктів спілкування одне від одного, роблять їх анонімними, позбавляють спілкування інтимності.

Інтернет-залежність має соціальні причини, отже не має сенсу переконувати інтернет-залежних підлітків чи молодь у безглуздість їх нав'язливої симптоматики. Ця безглуздість може бути для них цілком наочною, – і тоді неможливість припинення інтенсивної інтернет-комунікації призводить їх до пониження самооцінки, втрати самоповаги. Безпосередньою суспільною базою інтернет-залежності виступають відносини співзалежності у батьківських сім'ях.

Інтернет дає підлітку ілюзію втечі від співзалежних відносин, властивих батьківській родині, проте сам підліток несе із собою в інтернет-спілкування ту ж таки позбавлену власної автономії модель. Студентський вік у нашій сучасній культурі передбачає для особистості можливість “стати на власні ноги”, але у той же час здебільшого дозволяє студентам “сидіти на шії” у батьків, не вирішувати серйозних життєвих питань. Така несамостійність провокується батьками і використовується студентами саме в контексті відносин співзалежності.

До основних симптомів співзалежності відносяться: відчуття своєї залежності від людей; відчуття перебування у пастці контролюючих взаємовідносин, що принижують вас; низька самооцінка; потреба у постійному схваленні й підтримці з боку інших, щоб відчувати, що у вас все йде добре; відчуття своєї неспроможності будь-що змінити в деструктивних відносинах; потреба в алкоголі, інтернет-спілкуванні, роботі, сексі або в будь-яких інших зовнішніх стимуляторах для відволікання від своїх переживань; невизначеність психологічних меж; відчуття себе в ролі мученика; відчуття себе в ролі блазня; неспроможність зазнавати почуття істинної близькості й любові.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В. Психічне здоров'я людини в мережевому суспільстві / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2018. – № 295. – С. 198-206.

МАЛЯРЕНКО Олександр,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ТЕХНОЛОГІЇ, ЩО ЗМІНЯТЬ НАШЕ ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ

Майбутнє може бути різним, і шляхів до нього теж багато, але ні те, ні інше передбачити неможливо. Технологія мікропроцесорів вже наближається до фундаментальних обмеженням. Дотримуючись закону Мура, до 2010-2020 років розміри транзистора повинні зменшитися до чотирьох-п'яти атомів.

До технологій, здатним експоненціально збільшувати обробну потужність комп'ютерів, слід віднести молекулярні або атомні технології; ДНК і інші біологічні матеріали; тривимірні технології; технології, засновані на фотонах замість електронів, і нарешті, квантові технології, в яких використовуються елементарні частинки. Якщо на якому-небудь з цих напрямків вдасться домогтися успіху, то комп'ютери можуть стати всюдисущими. А якщо таких успішних напрямків буде кілька, то вони розподіляться по різних нішах. Наприклад, квантові комп'ютери будуть спеціалізуватися на шифруванні та пошуку у великих масивах даних, молекулярні - на управлінні виробничими процесами і мікромашин, а оптичні - на засобах зв'язку.

Можливості сучасного виробництва поки не дозволяють налагодити недороге масове виготовлення подібних пристроїв. Однак багато вчених упевнені в тому, що рішення буде знайдено. Вже є свідчення певного взаємного посилення вигоди за Курцвейл. Наприклад, ефективність «генетичних чипів» вдалося підвищити (а вартість - знизити) завдяки використанню інших чипів, що містять півмільйона маленьких дзеркал, - спочатку вони призначалися для оптичних систем зв'язку. Цифрова мікро дзеркальна система (Digital Micromirror Device, DMD) від Texas Instruments застосовувалася навіть для демонстрації останньої серії фільму «Зоряні війни». Точно так само мікромашини (MEMS) виготовляються із застосуванням технології травлення, розробленої для виробництва електронних мікросхем. У цих пристроях датчики поєднуються з мікропривід, що дозволяє їм виконувати фізичні дії. Можливо навіть, що MEMS допоможуть у створенні комп'ютерів атомних розмірів, необхідних для квантових обчислень.

У наступному столітті обчислювальна техніка зіллється не тільки із засобами зв'язку та машинобудування, а й з біологічними процесами,

що відкриє такі можливості, як створення штучних імплантів, інтелектуальних тканин, розумних машин, «живих» комп'ютерів і людино-машинних гібридів. Якщо закон Мура пропрацює, то вже в 2020 році комп'ютери досягнуть потужності людського мозку - 20000000 мільярдів операцій в секунду (це 100 млрд. нейронів помножити на 1000 зв'язків одного нейрона і на 200 збуджень у секунду). А до 2060 року комп'ютер зрівняється за силою розуму з усім людством.

До 2030 року може початися поширення вживлених пристроїв з прямим доступом до нейронів. Ближче до середини століття в світі кіберпростору будуть панувати мікро-і нанопристрої (інтелектуальна пил). До того часу Інтернет буде представляти собою відображення всього реального світу. Уявіть собі світ, оповитий бездротовою мережею даних, по якій подорожують величезні обсяги інформації. Тоді такі фантастичні та містичні явища, як телепатія і телекінез, стануть найбільш простим проявом Всесвітньої мережі. Грубо кажучи, телепатія буде виглядати як згенерувала вашими нейронами інформація, подорожуючи в пакетах до інших нейронів для розшифровки.

Майже як протокол TCP / IP сьогодні. А телекінез (пересування думкою фізичних об'єктів) будуть виробляти нанопристрої, активовані вашою уявною командою. Найпростіші пристрої, що реагують на уявні команди, існують вже й сьогодні. Хоча до того часу вам навряд чи захочеться пересувати реальні об'єкти, якщо можливо буде просто перемістити їх цифрові копії.

Більше того, клітини і тканини можна буде наділяти здібностями обробки і передачі даних. Подібний контроль над живими процесами дає надію на збільшення тривалості життя: учені не бачать принципових перешкод для того, щоб люди жили по кілька сотень років.

До кінця 21-го століття, завдяки досягненням генної інженерії в поєднанні з біоінженерними тканинами і імплантатами, люди стануть зовсім не схожими на сучасні.

Література:

1. 10 технологій майбутнього, які змінять світ у найближчі 30 років [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://spokki.net/10-tehnologij-majbutnogo-yaki-zminyat-svit-u-najblyzhchi-30-rokiv/>.

2. ТОП-10 технологій майбутнього [Електронний ресурс] // tmginfo.net. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://tmginfo.net/2016/11/4u/>.

3. Революційні технології майбутнього [Електронний ресурс] // 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://nlotv.com/ua/news/view/3673-top-revolucionnyh-tehnologiy-budushchego>.

4. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. – № 246. – С. 137-145.

5. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

МОРОЗ Назарій
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

У наші дні використання інформаційних технологій не має меж. Віртуальний простір переймає від реального все підряд, у тому числі й злочинність у її нових формах і проявах. Об'єктом кіберзлочинів є персональні дані, банківські рахунки, паролі та інша особиста інформація як фізичних осіб, так і бізнесу та державного сектору. Кіберзлочинність є загрозою не тільки на національному, а й на глобальному рівні.

Метою дослідження є ознайомлення з поняттям «кіберзлочинність», з видами шахрайства у мережі Інтернет. У дослідженні були використанні такі методи: аналіз, індукція, узагальнення, порівняння.

Кіберзлочинність – незаконні дії, які Бердянський державний педагогічний університет 98 здійснюються людьми, з використанням інформаційних технологій для злочинних цілей. На відміну від традиційних видів злочинів, історія яких налічує століття, таких як вбивство або крадіжка, кіберзлочинність явище відносно молоде і нове, яке виникло з появою мережі Інтернет.

Слід зауважити, що сама природа мережі Інтернет є достатньо сприятливою для вчинення злочинів.

Такі її властивості, як глобальність, транснаціональність, анонімність користувачів, охоплення широкої аудиторії, розподіл основних вузлів мережі і їх взаємозамінність створюють кіберзлочинцям, які використовують Інтернет, переваги на всіх етапах скоєння злочину, а також дозволяють ефективно ховатися від правоохоронних органів.

На відміну від традиційних видів злочинів, історія яких налічує століття, таких як вбивство або крадіжка, кіберзлочинність явище відносно молоде і нове, яке виникло з появою мережі Інтернет.

Слід зауважити, що сама природа мережі Інтернет є достатньо сприятливою для вчинення злочинів. Такі її властивості, як глобальність, транснаціональність, анонімність користувачів, охоплення широкої аудиторії, розподіл основних вузлів мережі і їх взаємозамінність створюють кіберзлочинцям, які використовують Інтернет, переваги на всіх етапах скоєння злочину, а також дозволяють ефективно ховатися від правоохоронних органів.

Жодна держава сьогодні не в змозі протистояти кіберзлочинності самостійно. Нагальною є необхідність активізації міжнародної співпраці в цій сфері. Експерти впевнені: саме хакери в недалекому майбутньому стануть загрозою номер один, змістивши тероризм. Незважаючи на віртуальність злочинів, збиток вони завдають цілком справжній.

Кіберполіція – міжрегіональний територіальний орган Національної поліції України, який входить до структури кримінальної поліції Національної поліції та відповідно до законодавства України забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю, організовує та здійснює відповідно до законодавства оперативно-розшукову діяльність. Спеціалізується на попередженні, виявленні, припиненні та розкритті кримінальних правопорушень, механізмів підготовки, вчинення або приховування яких, передбачає використання електронно обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж і систем.

Розглянемо основні завдання Кіберполіції: реалізація державної політики у сфері протидії кіберзлочинності; завчасне інформування населення про появу новітніх кіберзлочинів; впровадження програмних засобів для систематизації та аналізу інформації про кіберінциденти, кіберзагрози та кіберзлочини; реагування на запити закордонних партнерів, що надходять каналами Національної цілодобової мережі контактних пунктів; участь у підвищенні кваліфікації працівників поліції щодо застосування комп'ютерних технологій у протидії злочинності; участь у міжнародних операціях та співпраця в режимі реального часу. Забезпечення діяльності мережі контактних пунктів між 90 країнами світу; протидія кіберзлочинам. У сфері використання платіжних систем: скімінг (шимінг) – незаконне копіювання вмісту треків магнітної смуги (чипів) банківських карток; кеш-трепінг – викрадення готівки з банкомату шляхом встановлення на шатер банкомату спеціальної утримуючої накладки; кардінг – незаконні фінансові операції з використанням платіжної картки або її реквізитів, що не ініційовані або не підтверджені її держателем; несанкціоноване списання коштів з банківських рахунків за допомогою систем дистанційного банківського обслуговування. У сфері електронної комерції та господарської діяльності: фішинг – виманювання у користувачів Інтернету їх логінів та паролів до електронних гаманців, сервісів онлайн аукціонів, переказування або обміну валюти, тощо; онлайншахрайство – заволодіння коштами громадян через інтернет-аукціони, інтернет-магазини, сайти та телекомунікаційні засоби зв'язку. У сфері інтелектуальної власності: піратство – незаконне розповсюдження інтелектуальної власності в Інтернеті; кардшарінг – надання незаконного доступу до перегляду супутникового та кабельного TV. У сфері інформаційної безпеки: соціальна інженерія – технологія управління людьми в Інтернет просторі; мальвер (англ. malware) – створення та розповсюдження вірусів і шкідливого програмного забезпечення; протиправний контент – контент, який пропагує

екстремізм, тероризм, наркоманію, порнографію, культ жорстокості і насильства; рефайлінг – незаконна підміна телефонного трафіку.

Існує декілька порад щодо того, як вберегти себе від кіберзлочинів: створення надійних паролів, захист інформації та періодична їх зміна; поінформованість про розповсюджені прийоми, які використовують злочинці для того, щоб розпізнавати їх; захист пристроїв, встановлення антивірусних програм; використання захищених мереж; перевірка своїх облікових записів; використання інструментів конфіденційності та безпеки браузерів.

Література:

1. Кіберполіція та кіберзлочинність [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://revolution.allbest.ru>

2. Кіберзлочинність у всіх її проявах: види, наслідки та способи боротьби [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://www.gurt.org.ua>

3. Кіберполіція (Україна) [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://uk.wikipedia.org>

4. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В.Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146-149.

МОРОЗ Назарій
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах глобалізації значно зростає роль інформаційних технологій як важливого інструменту в підвищенні ефективності управління підприємствами.

Використання інформаційних технологій залежить від специфіки діяльності об'єкта (туристичної фірми, готелю, ресторану тощо). Безумовно, якщо у користувача виникла потреба автоматизувати на практиці додаткову ділянку обробки економічної інформації з використанням відповідних інформаційних технологій, йому необхідно:

- по-перше, описати постановку з Бердянський державний педагогічний університет 114 документи та довідники використовуються і яка їх структура, побудувати чи описати алгоритм (технологію) перетворення вхідної інформації у вихідну, які необхідно виконати обчислення показників, тобто визначити інформаційне забезпечення задачі);

- по-друге, вибрати програмне забезпечення (ПЗ) та методи обробки інформації;

- по-третє, налагодити розв'язання задачі на персональному комп'ютері (ПК). Слід зазначити, що при обробці економічної інформації використовується відповідне інформаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення – це сукупність вхідних даних для розв'язання задачі. Вихідна інформація однієї задачі може бути інформаційним забезпеченням, тобто сукупністю вхідних даних розв'язання наступної задачі. Як правило вхідна сукупність інформації в системах організується у вигляді Баз даних, тобто реляційної таблиці. Структура таблиці вхідних даних повинна включати склад реквізитів (полів), тип інформації (числова, текстова тощо) та її значність (довжину). Безумовно при використанні інформаційних технологій обробки економічної інформації необхідно знати алгоритм реалізації задачі. Слід зауважити, що алгоритм уявляє собою сукупність технологічних операцій послідовного перетворення інформації [5, с. 27-28]. Використання інформаційних технологій обумовлює також вибір програмного забезпечення: типового на базі пакету програм Microsoft Office або спеціалізованого. Представлений комплекс додатків Microsoft Office (рис. 3) взаємопов'язаний і призначений для розв'язання практично будь-яких задач обробки даних в готельному та туристичному бізнесі. Система управління базами даних (СУБД) Access за допомогою команд „Файл / Експорт” може експортувати реляційні таблиці в середовище Word і Excel. В свою чергу, Excel екпортує свої таблиці в середовище Access, так як природа їх створення однакова з реляційними таблицями СУБД Access. Крім того, Excel за допомогою команд „Копіювання/Вставка” дозволяє впроваджувати свої реляційні таблиці в середовище Word і навпаки. Аналогічну процедуру можна виконати між додатком Word та PowerPoint. При створенні форм в середовищі СУБД Access можна за допомогою команд „Копіювання / Вставка” впровадити на бланк форми будь-якого вигляду документи із середовища Word або слайди із середовища PowerPoint [1]. Спеціалізоване ПЗ включає СУБД Visual FoxPro 6.0, пакет програм "1С:Підприємство 7.7" та інші засоби, котрі можна успішно використовувати при обробці економічної інформації. Визначившись з програмним засобом, у подальшому необхідно обрати методи реалізації інформаційних технологій, тобто методи послідовного перетворення вхідної інформації у вихідну.

До таких методів належать:

- інтерфейсні;
- економіко-математичні;
- використання мов об'єктно-орієнтованого програмування;
- візуального програмування, в тому числі використання: - прототипів об'єктів ("будівельних блоків"), тобто базових класів; - мови засобу програмування (наприклад, Visual Basic for Application) для автоматизованої побудови макросів управління обробкою економічної інформації. Збірник тез наукових доповідей студентів. Том 3. Природничі науки 115 інформації. Слід

зауважити, що типове та спеціалізоване ПЗ пропонує користувачу до використання дані методи у більшій або меншій мірі (окремо або одночасно). Застосування перелічених вище методів (М₁, М₂, ... М_n) обумовлює перш за все використання різних інформаційних технологій (ІТ₁, ІТ₂, ІТ₃, ... ІТ_n) для реалізації задач будь-якої сфери діяльності підприємства в залежності від програмних засобів. У свою чергу, інформаційні технології визначають предметну технологію (ПТ₁, ПТ₂, ПТ₃,..., ПТ_n) [2]. Ефективне автоматизоване інформаційне і технологічне (АІТ) управління – це ключова ланка в підвищенні економічної ефективності і поліпшенні якості послуг. Тому для швидкого і безпомилкового контролю, повноцінного аналізу існуючої ситуації, швидкості і повноти обслуговування клієнта, неминучим і незамінним стає впровадження автоматизованих інформаційних систем.

Таким чином, впровадження інформаційної системи відкриває нові можливості для ефективного вирішення основних задач туристичного бізнесу. Експлуатація системи дозволяє турфірмі реалізувати програми ресурсозбереження шляхом зниження експлуатаційних витрат на утримання систем зв'язку, зниження енергоспоживання, уникнути пікових навантажень, збільшити продуктивність праці, поліпшити якість послуг, виконуваних робіт і підвищити кваліфікацію працівників турфірми.

Література:

1. Сучасний стан і місце інформаційних технологій в управлінні підприємством [Електронний Ресурс] – Режим доступу до сайту. : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1917/1/Сучасний%20стан%20і%20місце%20інформаційних%20технологій%20в%20управлінні%20підприємством.pdf>
2. Інформаційні технології в управлінні підприємствами [Електронний Ресурс] – Режим доступу до сайту. : <http://vestnikdnu.com.ua/archive/201372/bibik.html>
3. . Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. –№ 246. – С. 137-145.
4. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

ОСТРОУШКО Богдан,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,

НАУКА, ТЕХНІКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ЛЮДСТВА

У сучасному суспільстві значно зросла роль науки. На основі наукового знання раціоналізуються, по суті, всі форми соціального життя. Наразі ми не можемо уявити своє життя без продуктів науково - технічного прогресу, які створюють комфортні умови для існування людини. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу призвів до автоматизації виробничих процесів та запровадженню нової високо точної техніки. Змінилася роль людини при проектуванні, створенні та експлуатації техніки. Нові розробки докорінно змінюють цивілізацію, з боку її матеріальної основи [1].

Наше існування у світі та роль людини в усіх видах діяльності. Засоби автоматизації не повинні імітувати дії людини, тобто робот не повинен бути дублером людини, не можна як запізнюватись з розробкою перспективних ідей, так і бездумно здійснювати інженерні рішення. Важливим поняттям для наукової діяльності є поняття ідеалу, до якого слід прагнути в пізнанні суспільства та людини. Істинне знання – це інформація, яка точно відображає стан оточення, в якому знаходиться людина. Ідеалом науки, на думку більшості вчених, є істина, але чи можна її досягти. Деякі вчені вважають, що наука коли відкриє всі закони, що панують у Всесвіті - закінчиться. Інші вважають, що наука нескінченна. Ця точка зору визнає нескінченну кількість законів, які панують в світі [2].

На сьогоднішній день наука в сучасному суспільстві відіграє важливу роль у багатьох галузях і сферах життя людей. Безсумнівно, рівень розвиненості науки може служити одним з основних показників розвитку суспільства, а також безсумнівного показника економічного, культурного, цивілізованого, освіченого, сучасного розвитку держави. У контексті особистісного впливу науковця на будь-яку науку погоджуємося із концептуальним твердженням: «як моральні істоти переймаємося тим, що на наш розсуд є справжнім і повинно відбутися, прагнемо того, щоб воно в дійсності відбулося або стало фактом. На кшталт: істинне тільки те, що буває, і все, що є – істинне, тоді будь-яке явище у царині знань буде виправданим. Отже, не буде хибних та істинних поглядів – будь-що матиме право на існування, а завдання епістемології полягатиме не в поціновуванні постулату, а тільки у генетичному поясненні кожного елемента дії. Відтак, геніальна ідея великого мисленника та марево божевільного, як явища однаково необхідні, будуть мати право на існування та викликати рівноправний теоретичний інтерес» [3, с. 217].

Можна зазначити екологічну проблематику: як відомо, бурхливий науково-технічний прогрес становить одну із найголовніших причин таких небезпечних для суспільства і людини явищ, як виснаження природних ресурсів планети, забруднення повітря, води, ґрунту. Таким чином, дуже важливими є функції науки як соціальної сили у вирішенні глобальних проблем сучасності. Зростаюча роль науки в суспільному житті породила її

особливий статус в сучасній культурі і нові риси її взаємодії з різними верствами суспільної свідомості. У зв'язку з цим гостро ставиться проблема особливостей наукового пізнання і його співвідношення з іншими формами пізнавальної діяльності. Наразі людство знаходиться практично заселеним на всій поверхні земної кулі. Освоєна тропосфера, люди побували на поверхні Місяця, отримали значні досягнення у вивченні Близького і Далекого Космосу. Фізиками відкрита величезна кількість елементарних частинок, висунуті нові гіпотези про будову матерії. Ці досягнення дозволили синтезувати нові молекули і матеріали (полістирол, кераміку і т. п.).

В результаті застосування синтетичних волокон, різних пластиків, гелів, матеріалів з точним функціональним призначенням відбудеться науковий переворот в більшості галузей народного господарства. Відомі матеріали обробляються в новими способами, що приводять до зміни якості та міцності. Нові біологічні матеріали знаходять широке застосування в біології та медицині. Це призводить до створення «розумних» ліків, що діють в певний час і на певну частину організму. Адже сучасна наука і техніка мають дивовижні результати. Людство йде до кардинальної зміни способу існування.

Майбутнє – за новими, так званими високими технологіями. Розвиток науки також пов'язаний з інформатикою. Багато розробок залишилися б на етапі припущень і не були б втілені в життя. Сьогодні обчислювальна техніка широко використовується у всіх галузях виробництва. Науковці прагнуть зменшити розміри комп'ютерів при одночасному збільшенні їх якісних і кількісних показників.

Наслідки подальшої мініатюризації в галузі інформатики будуть досить значними, і комп'ютери зможуть виконувати нові функції. Тож, вочевидь, із застосуванням найсучаснішої техніки біологічна наука просувається вперед гігантськими кроками: проводяться складні операції на серці і мозку, забезпечується розвиток ембріонів в пробірках, здійснюється розмноження рослин без використання зерна, виробляються вакцини та подібні продукти науково-технічної діяльності. Тож, вочевидь, можна стверджувати, що роль науки і техніки в сучасному суспільстві змінилася кардинальним чином. Їх вплив, у подальшому науко-технічному поступі, буде діяти на всі сторони життя: політику, економіку, соціальну сферу, освіту, культуру тощо.

Література:

1. Мельник В.П. Філософські проблеми технікознавства (гносеологічні та предметно-перетворювальні аспекти) / В.П. Мельник. – Львів: Світ, 1994. – 176 с.
2. Кохановский В.П., Лешкевич Т.Г., Фатхи Т.Б. Основы философии науки. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 309 с.
3. Киселиця С. В. Епістемологічне підґрунтя віри // Наукові записки. Серія «Філософія». – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. – Випуск 11. – С.211-223.

4. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ПАЛАМАРЧУК Богдан,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

БІОТИЧНИЙ КРУГООБІГ ЯК ОСНОВА ЕВОЛЮЦІЇ БІОСФЕРИ

Біосфера - не просто зовнішнє середовище існування людини. Ми маємо усвідомити, що це її домівка. Людина становилася за законами живого, біосфери. Тому і сьогодні вона має рахуватися з законами саме біосфери як сфери свого життя. Ігнорування або просто нерозуміння цих суттєвих особливостей людського існування привело до трагічних наслідків - глобальної екологічної кризи антропогенного походження. Проблематичним стає взагалі подальше існування людського роду. Усвідомлюючи ці складні обставини сучасного цивілізаційного розвитку, ЮНЕСКО як одну з комплексних програм, що потребують глибокого вивчення визначило проблему "Людина і біосфера". Такі дії є яскравою ознакою усвідомлення світовою спільнотою глобальності, всезагальності проблеми біосфери і особливостей людського буття в ній.

Втім, дійсне практичне розв'язання екологічних проблем має спиратися перш за все на професійне науково-екологічне дослідження. Воно не може обмежуватися рівнем вузько-прагматичного захоплення модною проблематикою з ціллю впливу на масову свідомість для реалізації власних цілей певних політичних або бізнесових кіл.

Таким чином, розв'язання екологічних проблем потребує глибокого науково-екологічного вивчення феномену біосфери, закономірностей її функціонування і розвитку, її історії, що триває як найменше 4 млрд. років. Вона породжує людину, але й людина творить біосферу. І тому "підсумкові" сьогоднішні негативні впливи людини на біосферу не є лише результатом соціоекономічного, тобто - цивілізаційного розвитку. Вони є також наслідком особливостей еколого-еволюційного розвитку людини, тим типом адаптації, який притаманний роду людському в біосфері.

В сучасній науці біосфера є предметом детального вивчення. Як же розуміють сучасні вчені поняття біосфери?

Треба одразу зауважити, що оскільки різні вчені наслідували різні історичні наукові традиції, крім того, дослідники є представниками різних наук, єдиного визначення поняття біосфери немає, а існує багато різних

визначень. Як правило, суттєвим в біосфері вважають певний аспект класичних уявлень про біосферу.

Так, певні автори (В.Ковда, А.Тюрюканов) підкреслюють, що біосфера - це оболонка Землі, склад, будова та енергетика якої зумовлені колишньою і сучасною діяльністю живих організмів. Біосфера охоплює нижню частину атмосфери, гідросферу і верхню частину літосфери.

Інші дослідники (А.Григорьев) визначають біосферу як сукупність живих істот на планеті. Дж.Хатчінсон розглядає біосферу як частину земної кулі, в межах якої існує життя.

М. Тимофеев-Ресовський так структурує біосферу: біосфера в вузькому смислі слова, тобто сума живих організмів - "жива речовина" і область "колишніх біосфер", окреслена розподілом на Землі біогенних осадових порід.

М.Вассаєвич розуміє біосферу як складну багат шарову оболонку Землі і позначає її терміном мегабіосфера. Вона склалася під впливом життєдіяльності організмів. Зверху відмежована атмосферою, знизу - геологічними покладами, в яких немає слідів життя. Мегабіосфера структурована наступним чином. Апобіосфера - частина біосфери, що знаходиться над шаром атмосфери, в якому перебувають живі форми в стані анабіозу. Парабіосфера - сфера анабіозних форм життя. Далі - власне біосфера. І потім - метабіосфера - глибокі оболонки Землі, котрі колись знаходились під впливом живої речовини.

Ю.Одум характеризує біосферу як найбільшу і найближчу за ознаками самозабезпечення до ідеалу екологічну систему. Біосфера включає всі живі організми Землі у взаємодії з фізичним середовищем, що забезпечує її цілісність та єдність. Одум також називає біосферу екосферою, підкреслюючи таким чином її екологічну сутність.

Такими є характерні точки зору і міркування про біосферу і її сутність. Вони демонструють різні сторони вивчення цієї складної екосистеми і відсутність єдиного її визначення.

Втім, характерним є те, що людина в її соціокультурній сутності, діяльність людини не включаються в наведені визначення біосфери, хоча ще В.Вернадський наголошував, що діяльність людини - це потужна геологічна сила. Отже, переважають трактування сутності біосфери відповідно до вимог класичного типу наукової раціональності. Хоча, як ми вже розглядали в минулій темі, методологи екології наголошують на якісних змінах біосфери і потребі урахування в її існуванні суттєвого впливу людини.

Існуючі парадигмальні пропозиції осягнення місця людини в біосфері В.Крисаченко (1998) систематизує по 3-х напрямках:

1 - соціологічно-актуалістська парадигма, яка визначає місце людини у біосфері з точки зору найбільш сформованої та зрілої форми організації людських спільнот. У цьому випадку вся попередня історія взаємин людини з біосферою аналізується шляхом накладання образу сучасного стану на минулі особливості.

Засади цієї парадигми найбільшим чином оформлені в науках, які безпосередньо вивчають феномени людини і біосфери. Це гуманітарні науки, філософія - з одного боку, і природничі науки, що вивчають оболонки Землі - геологія і еволюціонізм - з іншого. На засадах цієї парадигми людина і біосфера вивчаються як самостійні і мов би незалежні феномени, а сучасний стан їх існування виступає принциповим орієнтиром для пізнання динаміки взаємин людини з біосферою в минулі часи.

2 - натуралістично-генетична парадигма, яка намагається вивести закономірності існування людини у біосфері, звертаючись до генетичних витоків їх взаємин і відтворюючи механізми породження нових властивостей у процесі саморозвитку природних систем.

Натуралістичний підхід спирається на принципи, які стверджують можливість і доцільність виведення людських якостей з тих чи інших властивостей творин. Отже, проблема становлення людини постає як проблема походження її сутнісних властивостей від певних природних ознак. Якщо соціологічний підхід акцентує увагу на принциповій відмінності людських якостей від тваринних ознак, то натуралістичний обґрунтовує їх єдність, подібність.

Натуралістичне осмислення єдності біосфери і людини є важливим тому, що для корегування поведінки людини в біосфері, її впливу на біосферу людина має відчутти себе "частиною біоти", живого. Саме тоді можлива коеволюція людини і біосфери, яка дозволить існувати далі як людині, так і біосфері.

3 - космологічно-універсалізуюча парадигма, яка розглядає біосферу і людину як події космічного масштабу і передбачає осмислення їх взаємин як особливий варіант всесвітнього порядку. Прикладами концепцій, що таким чином розглядають взаємозв'язок людини і біосфери є концепції Тейяра де Шардена і В.І.Вернадського, які розглядали життя як космічне явище.

Космологічно-універсалізуюча парадигма кваліфікується як сучасне відродження античного світобачення - відновлення ідеї цілісності Всесвіту. І якщо його центром вважається людина, то обґрунтування тези про відповідальність людини за стан біосфери здійснюється і в контексті безкінечності космосу.

Таким чином, в сучасній екології здійснюється новий синтез методологічних і теоретико-концептуальних знань про біосферу як складну в структурному, функціональному і еволюційному смислі екологічну систему, яка органічно включає в себе людину.

ПАЛАМАРЧУК Богдан,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ТРАНСГУМАНІЗМ ТА ЙОГО СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО

Трансгуманізм як техноутопія. Концепт трансгуманізму як виходу людини завдяки передовим технологіям на рівень подолання недосконалої «першої природи» й забезпечення собі перспектив безсмертя й вічної молодості у ХХ ст. досить виразно сформулював у роботі «Філософія спільної справи» російський філософ і релігійний мислитель М. Федоров, хоча сам термін «трансгуманізм» він не використовував. М. Федоров не тільки пророкував перспективи набуття людиною технологічного безсмертя (імортальності), а й із логічною необхідністю розвивав ідею воскресіння померлих, оскільки, на його думку, було б недоброчесним позбавити попередні покоління можливостей використання нових технологій, опанованих нащадками.

Подальшим самоочевидним наслідком появи на землі великого числа безсмертних істот мало би стати їх переселення на інші планети Сонячної системи як вихід із ситуації перенаселеності планети Земля. К. Ціолковський як учень М. Федорова, розвиваючи ідеї вчителя, почав не лише креслити і створювати у модельному вигляді ракетоплани як засоби відселення людей на інші планети, а й пророкував отримання майбутніми людьми на Стратегічні пріоритети, суто технологічних засадах якісно нового «промистого тіла». Радикальне визначення трансгуманізму пов'язане з буквальним тлумаченням латинського префіксу *trans* як виходу людини поза власні межі, – трансцендуванням, трансцензусом (лат. *sensus* означає межу).

Відтак, термін «трансгуманізм» набув синоніму у вигляді «постгуманізму» у розумінні «постбіологічності» нової людської природи, яку людина має собі створити завдяки прогресу власних технологій. Відповідно, поняття «трансгуманізму» або «постгуманізму» (позначається символами-логотипами «Н+» або «>Н») містять у собі заклики не стільки до покращення людської органічної природи, скільки до виходу поза її межі, тобто до повного подолання недосконалої «старої людини» на користь «нової людини». Тобто «в ідеалі» йдеться про техноутопію трансферу людської свідомості («душі») на більш якісний «матеріальний носій».

Саме внаслідок синтезу («склеювання») двох термінів – «трансфер» (перенос) і «гуманізм» й утворено термін «трансгуманізм» у його найбільш радикальних інтерпретаціях. Чи загрожує трансгуманізм майбутньому людини й людства? У 2004 р. американський часопис *Foreign Policy* провів експертне опитування щодо «найбільш загрозливих світових ідей» (*The World's Most Dangerous Ideas*), з якими визначилися вісім найавторитетніших інтелектуалів. Один із них – Френсіс Фукуяма дійшов висновку, що найбільше зло виходить саме від «трансгуманізму».

Найпершою жертвою цього тренду до використання новітніх технологій з метою подолання різноманітних обмежень, які біологічна

природа накладає на наше тілесне існування, на думку популярного західного мислителя, стане ідея рівності, яка, мовляв, органічно притаманна західному соціуму ліберально-демократичного типу. Заява Ф. Фукуяма – своєрідна самореклама, оскільки він, по суті, популяризував власну книгу-бестселлер, присвячену критичному аналізу «постгуманізму». Безпосереднім приводом до подібних алармічних розумувань стала, напевно, щойно завершена у 2003 р. «в основному» дослідниками зі США та інших західних країн програма «Геном людини» (The Human Genome Project – HGP), яка дійсно відкриває перспективи людського втручання у власну генетичну природу (Human genetic engineering). Мета такого втручання, само собою, може бути як благородною, так і неблагородною, як гуманною, так і антигуманною. Водночас у заяві Ф. Фукуяма та подібних до нього мислителів-алармістів стосовно порушення принципів рівності у доступі людей до благ новітньої біомедицини неважко помітити чималу дозу лукавства.

Адже «найбільш просунуті» біомедичні технології (зокрема ті, що застосовуються з метою лікування хвороб і повернення людини до життя) навіть у країнах багатого Заходу уже давно є недоступними для загалу населення. Ще менш доступними є біомедичні технології, які використовуються не з лікувальною метою, а для «підсилення» можливостей людського тіла (Human enhancement technologies – HET). Трансгуманізм є складним утворенням, яке претендує на роль «нової метафізики» й «світської релігії». Разом з тим, у випадку з відповідними технологіями йдеться про речі утилітарні, суто економічного ґатунку і, зокрема, про створення на базі конвергенції новітніх інформаційних та біологічних технологій, нанотехнологій та робототехнологій систем штучного інтелекту (info-bio-nano-robotic-AI, artificial intelligence). Іноді весь цей технологічний комплекс позначають як «конвергенцію НБІК» – нанотехнологій, біології, інформатики й когнітивних наук з відповідними оціночними характеристиками.

Популяризації ідей та ідеалів трансгуманізму істотно посприяла Світова трансгуманістична асоціація (The World Transhumanist Association). Згодом утворилися «дочірні» структури згаданої асоціації й зокрема Російський трансгуманістичний рух, Товариство українських трансгуманістів тощо. У 2000 р. Раймондом Курцвейлем було створено Інститут сингулярності з питань штучного інтелекту (The Singularity Institute for Artificial Intelligence), який від 2008 р. функціонує як університет і має офіційне представництво в Інтернеті. Радикальних трансгуманістів ще називають «іморталістами» (від лат. mors – mortem – смерть та im – частка заперечення). А оскільки біологічна смерть є не чим іншим як наслідком дії закону наростання ентропії (друге начало термодинаміки), то одним із популярних позначень трансгуманізму є «екстропіанство».

Уживання терміну «екстропія» як антоніму до терміну «ентропія» датується 1967 р. Представники відповідного руху іменують «екстропіанцями» (The Extropian movement). У «Трансгуманістичній декларації», остаточно ухваленій у березні 2009 р. як своєрідний символ віри

Світової трансгуманістичної асоціації, ставиться мета пошуків перспектив «персонального зростання поза нинішніми біологічними обмеженнями». У Декларації Російського трансгуманістичного руху «Трансгуманізм, як актуальний напрям сучасного світогляду» дається наступне гуманістичне визначення ключового феномену: «Трансгуманізм – це раціональний, заснований на усвідомленні досягнень і перспектив науки світогляд, який визнає можливість та бажаність фундаментальних змін у стані людини за допомогою передових технологій з метою ліквідації страждань, старіння, смерті та значного поліпшення фізичних, розумових і психологічних можливостей людини».

Провідними ідеологами-методологами кібернетичних версій трансгуманізму у західній філософській літературі вважають Френка Тіплера, Марвіна Мінського, Ганса Моравца й Раймонда Курцвейля, які запропонували кожен на свій розсуд нові візії людського буття у кіберпросторі. На окрему увагу заслуговує Нік Бостром, автор оригінальної візії світу, у якому мешкає сучасна людина, як «Матриці» («Матриксу») – ілюзорної компютерно-віртуальної моделі, вибудованої представниками певної вищої цивілізації. Слід зауважити, що «матрична» думка Ніка Бострома настільки припала до вподоби голлівудським сценаристам, що існує вже декілька фільмів на подібну «матричну» тематику. Але водночас твердження Н. Бострома щодо штучності людського існування не позбавлені філософсько-методологічного сенсу.

Адже сучасна наука й засновані на ній технології дійсно поки що зводилися до конструювання картини світу, де йдеться про функціонування й розвиток систем – відносно простих, закритих, рівноважних та лінійних, позбавлених різких відхилень від «керуючих параметрів» (флуктуацій, волатильності). За влучною метафорою Карла Поппера, йшлося про перетворення «хмар» на «годинники». Парадигма механістичного «годинникоподібного світу», яка виникла ще в епоху Відродження, перетворилася на базово-домінуючу в епоху Модерну, оскільки вона якнайвиразніше втілює лінійний стиль мислення та практики. Хоча це зовсім не означає, що ця парадигма не зазнавала істотних модифікацій.

Серед них, зокрема, – моделі Сонячної системи, гідродинамічної хвилі та стохастичного автомата тощо. Понад те, вважається, що саме подібні «Матриці» штучного, машиноподібного (машинального) існування й гарантують людині захищеність від загроз зовнішнього світу. Тож не дивно, що на цьому тлі виникає спокуса проголосити існування істот, подібних до людини, але з набагато більшими можливостями («Богів»), які здійснюють над людьми ті самі експерименти космічного масштабу, які люди здійснюють над собою у суто земних масштабах.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Опозиція трансгуманізм і алармізм: перспективи розвитку / Т. В. Горбатюк // Вісник харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки». – 2011. - №940 Вип. 41. – С. 48-53.

ПЕТЕНКО Владислав
студент 1 курсу скороченого терміну,
механіко-технологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАУКА ЯК СФЕРА ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Наука – сфера людської діяльності спрямована на вироблення певних знань про природу, суспільство та мислення. Поняття **наука** включає у себе діяльність, що спрямована на здобуття нових знань та результату – суми здобутих всіх знань, що допомагають зрозуміти навколишній світ. Науку розуміють як одну з форм людської свідомості

Пізнання – це процес руху людської думки від незнання до знання. Наукове пізнання – це дослідження, яке характерне своїми особливими цілями, задачами і методами перевірки і отримання нових знань. Це цілеспрямована діяльність, яка складається з таких компонентів, як пізнавальна діяльність спеціально підготованої групи людей; об'єкти пізнання; предмет пізнання; особливі методи і засоби пізнання; сформовані логічні форми пізнання мовних засобів (результати пізнання виражаються у наук гіпотезах, висновках); цілі, що спрямовані на досягнення знання.

Ознаками науки є: наявність систематизації знання (різні концепції, теорії, гіпотези); наявність наукової проблеми, об'єкта і предмета дослідження (об'єкт – щось ширше, а предмет знаходиться у межі об'єкта); практична значущість явища, що вивчається і знань про нього.

Основними поняттями науки є:

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища без проміжної аргументації, без усвідомлення усієї сукупності зв'язків на основі яких робляться висновки.

Гіпотеза – наукове припущення висунуте для пояснення будь яких явищ або причин, які зумовлюють даний наслідок. Види гіпотез: нульова гіпотеза, описова гіпотеза, пояснювальна гіпотеза, основна робоча і концептуальна гіпотеза.

Закон – внутрішній, суттєвий зв'язок явищ, що зумовлює їх закономірний розвиток. Для доведення закону використовують судження.

Судження – думка в якій за допомогою зв'язку понять стверджується або заперечується що-небудь.

Умовивід – розумова операція за допомогою якої з певної кількості заданих суджень виводиться інше судження (яке пов'язано з попереднім).

Теорія – вчення, система ідей, поглядів, положень, які спрямовані на тлумачення того чи іншого явища.

Наукова концепція – система поглядів, теоретичних положень, думок, щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною головною ідеєю. Під принципом розуміємо найабстрактніше визначення ідеї (принцип це правило).

Поняття – думка відбита в узагальненій формі. Воно відбиває суттєві, необхідні ознаки предмету дослідження та їх взаємозначення.

Науковий факт – подія чи явище, яке є основою для висновку чи підтвердження (відбиває певні об'єктивні явища, без наукового факту немає відображення ідеї).

Наукові дослідження розрізняють на два види: фундаментальні дослідження – наукова діяльність, яка спрямована на здобуття нових знань та закономірностей про розвиток і взаємозв'язок природи, суспільства і людини; прикладні дослідження – наукова і науково технічна діяльність, що спрямована на здобуття і використання знання у практичних цілях.

Науковий результат – нове знання здобуте в процесі фундаментальних і прикладних досліджень і зафіксоване на носіях наукової інформації.

Література:

1. Чекаль Л.А., Сторожук С.В., Горбатюк Т. В. Філософія науки та інноваційного розвитку. Київ: Міленіум, 2017. 782 с.

СЕМЕНОВ Артем,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

КЛОНУВАННЯ В КОНТЕКСТІ БУТТЯ ЛЮДИНИ

1. Погляд сучасності

Усвідомлення пріоритету загальнолюдських гуманістичних цінностей веде до конструктивного діалогу, сприяє міжнародному співробітництву, виробленню стратегії сталого розвитку цивілізації. Клонування та його можливі соціальні наслідки з погляду їхньої етико-філософської оцінки ставлять під загрозу ці успіхи. По-перше, суспільство вже розділилося на супротивників і прихильників клонування, що призводить до протистояння, і досить напруженого. По-друге, розділилася також світова спільнота, оскільки різні країни зайняли різні позиції, що відбилося у їхніх національних правових нормах. По-третє, якщо клонування людини буде все-таки здійснено, то виникне новий вид індивідуальних відмінностей – генетичний (за способом народження), нова соціальна верства – клони, нова проблема –

співіснування клонів і звичайних людей. Навіть для психологічної адаптації до цих проблем соціуму знадобиться певний час і значні зусилля. Можливо, було б доцільно прийняти відповідну міжнародну гуманітарну програму з подальшою її реалізацією на державному рівні.

2. Найближчі наслідки клонування людини

Найближчі наслідки клонування людини – це політизація та ідеологізація розвитку біології і медицини. У Москві вже організовано комітет у справах захисту клонування і безсмертя, що об'єднує вчених–біологів та медиків. Як заявляє його голова Сергій Бодров, комітет виступає за легалізацію досліджень з питань клонування людини. Причому, на думку організаторів, тільки створення державної програми з проблеми клонування вже найближчим часом зможе довести тривалість людського життя до 500 років: «Метод... клонування людей у перспективі обіцяє можливість радикального лікування всіх хвороб людини раз і назавжди шляхом замінювальної терапії».

3. Біблія і етика клонування

Отже, людство ще не знайшло відповіді на страшну таємницю: що є первинним в людині - середовище та оточення, котре її формує, чи її внутрішня генетична сутність. В активі кожної з супротивних сторін у тривалому спорі припасено чимало вагомих аргументів.

Будь-якій людині автоматично дається право власності на його генетичний код і право ним розпоряджатися за власним розсудом; код повинен залишатися під його контролем. Погане поводження із будь-якими людськими істотами є злочином. Людина має право визначати за власною волею, чи хоче вона дозволити клонувати себе після смерті, і за яких умов, а також заборонити клонування уже померлих.

Клонування людини повинно здійснюватись за наявності добровільної згоди власника ДНК, який досяг 18-річного віку. Жінка, яка виношуватиме клона, повинна бути дієздатною та діяти із власної волі, без примусу. Вчені посилаються на те, що ми повинні заборонити вирощування людського плоду поза меж тіла жінки, наприклад, у лабораторних апаратах.

4. Проблема клонування: суспільний та правовий аспект

XX століття можна з упевненістю назвати століттям розквіту біології та генетики. Адже ці сфери знання розвиваються найбільш динамічно, спричиняючи своїми відкриттями справжній вибух соціальної свідомості.

Науково-технічний прогрес є органічною складовою сучасної цивілізації. Сьогодні, розвиток науки і техніки, особливо якщо він є безконтрольним, приховує у собі значну небезпеку. Створення зброї масового ураження, екологічна криза, техногенні катастрофи – все це є лише частиною тих негативних наслідків науково-технічного прогресу, із якими людство стикається сьогодні.

Вражаючи можливості щодо реалізації, здавалося б, нереальних проектів на базі відкриттів у галузі молекулярної біології і генетики, виникнення генної інженерії і нових медичних технологій значною мірою змінили уявлення про такі фундаментальні загальнолюдські цінності, як

життя та його етапи - народження і смерть. Сьогодні це кожного з нас змушує замислитися над запитаннями: що таке людське тіло і де „живе” душа, оскільки, як відомо, „у здоровому тілі - здоровий дух”. Кредо філософії - ставити запитання і шукати на них відповіді.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. –№ 246. – С. 137-145.

2. Горбатюк Т. В., Лук'янець,В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

**СНІГИР Роман,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент**

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ЗА І ПРОТИ?

Штучний інтелект – це технологія яка використовується в нашому світі вже не одне десятиліття. Протягом усього цього часу було багато різних поглядів на використання штучного інтелекту в повсякденному житті людей.

Переваги штучного інтелекту заключаються в тому, що такі системи можуть швидко та точно обробляти дуже великі об'єми даних, при цьому не витрачаючи час на відпочинок. Також, такі системи можуть забезпечити виконання роботи в тих місцях чи обставинах, де людина не могла б працювати, або перебувала в небезпеці.

У даній роботі розглядаються перспективи використання штучного інтелекту в різних галузях людської діяльності, такі, як медицина, промисловість та виробництво, фінанси та освіта.

У медицині штучний інтелект використовується для аналізу даних пацієнтів та діагностики захворювань у таких галузях, як онкологія, дерматологія, отоларингологія та інших.

У фінансах штучний інтелект використовується для автоматизації боротьби із шахрайством, прогнозування ринкових оцінок, оптимізації фінансових ресурсів, аналізу в бухгалтерському обліку, плануванні витрат і вкладень, запобігання ризикових ситуацій.

В освіті використовується штучний інтелект для перевірки тестів, моніторингу оцінок та стеженні за студентами при здачі екзаменів.

У промисловості штучний інтелект використовується для автоматизації виробництва та допомагає уникати небезпечних ситуацій людиною, а також допомагає робити виробництво безперервним та покращити якість виробів методом уникнення виробничих помилок.

Також штучний інтелект використовується в аграрних, транспортних, фінансових та військових галузях.

Але в протизвагу плюсам використання штучного інтелекту можна навести й деякі мінуси. Такі системи можуть використовуватися зловмисниками для збору інформації про людей, використовуючи програмне забезпечення з розпізнавання облич, або використовуючи синтез мовлення видавати себе за других людей для обману інших користувачів. Також можна сказати, що так, як системи ШІ ще тільки розвиваються, то може виникати багато ситуацій збою в алгоритмах, що можуть привести до фатальних наслідків.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. – № 246. – С. 137-145.

2. Горбатюк Т. В., Лук'янець В. С., Самарський А. Ю., Чекаль Л. А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

СОТНІЧЕНКО Микола,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ТЕОРІЯ ТЕМНОЇ МАТЕРІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ «НОВОГО ЗНАННЯ»

Що було першим: яйце чи курка? Над цим простим питанням вчені всього світу б'ються не один десяток років. Аналогічне питання виникає про те, що було на самому початку, в момент створення Всесвіту. А чи було воно, це створення, або Всесвіти циклічні або нескінченні? Що таке темна матерія в космосі і чим вона відрізняється від білої? Відкидаючи в сторону різного роду релігії, спробуємо підійти до відповідей на ці питання з наукової точки зору. За минулі кілька років вченим вдалося зробити неймовірне. Напевно, вперше в історії викладки фізиків-теоретиків зійшлися з викладками фізиків-експериментаторів. Науковому співтовариству за ці роки було представлено кілька різних теорій. Більш-менш точно,

емпіричними шляхами, часом квазінаукове, проте теоретичні розрахункові дані були-таки підтвержені експериментами, деякі навіть з затримкою на не один десяток років

Таких теорій багато, наприклад: теорія струн, теорія Великого вибуху (Big Bang), теорія циклічних всесвітів, теорія паралельних всесвітів, Модифікована Ньютоновская динаміка (MOND), теорія стаціонарного Всесвіту Ф. Хойл і інші. Однак в даний час загальноприйнятою вважається теорія постійно розширюється і еволюціонує Всесвіту, тези якої цілком укладаються в рамках концепції Великого вибуху. При цьому квазіемпіричеські (т. Е. Дослідним шляхом, але з великими допущеннями і ґрунтуючись на існуючих сучасних теоріях будови мікросвіту) були отримані дані про те, що всі відомі нам мікрочастинки складають лише 4,02% від загального обсягу всього складу Всесвіту. Це так званий «баріонів коктейль», або баріонів матерія. Однак основна частина нашого Всесвіту (більше 95%) - це речовини іншого плану, іншого складу і властивостей. Це так звана темна матерія і темна енергія. Вони поведуться інакше: по-іншому реагують на різного роду реакції, не фіксуються існуючими технічними засобами, проявляють не вивчені раніше властивості. З цього можна зробити висновок, що або ці речовини підпорядковуються іншим законам фізики (Неньютонова фізика, словесний аналог неевклідової геометрії), або наш рівень розвитку науки і техніки знаходиться лише на початковому етапі її становлення.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Поняття "темної матерії" у сучасному науковому дискурсі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2015. – № 228. – С. 58-64.

2. Горбатюк Т. В. Інфляційна теорія виникнення всесвіту: до постановки проблеми / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2014. – № 203(2). – С. 130-138.

3. Горбатюк Т. В. Боротьба світоглядних парадигм: еволюціонізм проти космоцентризму. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2013. 200 с.

УНІЧЕНКО Олександр,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ІНТЕРНЕТ ЗАЛЕЖНІСТЬ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

У зв'язку з масовим поширенням різноманітних технологій, експерти все більше і більше говорять про небезпеки Інтернету.

Інтернет залежність – це не тільки постійне проведення часу в Мережі, але і нав'язливе бажання перебувати там.

Важливо розрізняти, чим саме людина займається в Інтернеті.

Категорія проведеного часу в Інтернеті може грати роль тільки у випадку, якщо людина проводить більше 5 годин в соціальних мережах нон – стопом.

Характерною рисою залежності від Інтернету є нав'язливе бажання в нього заходити без особливої на те необхідності.

Незважаючи на те, що Інтернет – залежність не кваліфікується як психічний розлад, вона також супроводжується підвищеною збудливістю та роздратованістю.

Для кожної людини важливо розуміти, що життя в Інтернеті не є реальним, більш того, воно повинне мати свої межі.

Інтернет повинен виконувати розвиваючу функцію для людини, а не деструктивну.

Однією з головних причин існування Інтернет – залежності є нереалізованість людини у реальному, буденному житті.

Інтернет – залежні люди в багатьох випадках мають проблеми у спілкуванні з людьми у реальному житті.

Інтернет – залежність є досить небезпечним явищем.

На відміну від наркотичної чи алкогольної залежності Інтернет – залежність виявити набагато складніше.

Інтернет – залежність сприяє втраті здатності мозку до аналітичного аналізу та чревата фізичними захворюваннями.

На протиставлення іншим залежностям, Інтернет є не просто сенсом життя – він і є самим життям.

За статистикою, Інтернет – залежність мають підлітки та молоді люди до 30 років.

Необхідно максимально насичувати своє життя реальними подіями та людьми, які дозволять особі не втягнути себе в «Інтернет павутину».

Тільки живе спілкування може зробити людину по справжньому щасливою.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В. Психічне здоров'я людини в мережевому суспільстві / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2018. – № 295. – С. 198-206.

УНІЧЕНКО Олександр,

студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАУКА ЯК СФЕРА ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ НАУКИ

Виникнення науки як сфери людської діяльності тісно пов'язано зі зростанням інтелекту людей.

Праця як діяльність викликана спочатку боротьбою за виживання, а потім - прагненням до комфорту.

Наука виступає як процес виробництва знань і їх використання.

Метою науки і є пізнання законів природи і суспільства, відповідний вплив на природу й отримання корисних суспільству результатів.

Поняття науки ґрунтується на її змісті та функціях у суспільстві.

Предметом науки є пов'язані між собою форми руху матерії або особливості їх відображення у свідомості людей.

Достовірність наукових знань визначається не логікою, а перевіркою їх на практиці.

Ще на зорі свого розвитку людство поліпшувало умови життя за рахунок пізнання і деякого перетворювання оточуючого його світу.

Революційні процеси, що відбувались у науці в XVI-XIX ст., привели до докорінної зміни поглядів на оточуючу дійсність.

У науковому співтоваристві розрізняють три наукові напрями: класичний, некласичний (індустріальне суспільство) і постнеокласичний (постіндустріальне суспільство), які виникли відповідно в XVI-XVII, XIX та другій половині XX століття.

Усвідомлення людиною незнання в будь-якій галузі буття викликає об'єктивну необхідність здобуття та трансформації нових знань про нескінченну загальну гармонію з природою.

Знання - це перевірений практикою результат пізнання дійсності, адекватне її відбиття у свідомості людини.

Вся наука, людські пізнання спрямовані на досягнення достовірних знань, що відображають дійсність.

Наукові знання можуть бути відносні, абсолютні та апріорні.

Відносні знання відзначаються неповнотою відповідності образу і об'єкту.

Абсолютні знання - це повне, вичерпне відтворення узагальнених уявлень про об'єкт, що забезпечує абсолютну відповідність образу і об'єкту в певний період пізнання.

Апріорні знання - ті, що не ґрунтуються на досвіді, а передують йому і вказують шлях здобуття наукових знань.

Наукове пізнання - це дослідження, характерне своїми особливими цілями й завданнями, методами отримання і перевірки нових знань.

Раціональне пізнання - це опосередковане і узагальнене відображення в мозку людини суттєвих властивостей, причинних відносин і закономірних зв'язків між об'єктами та явищами.

Наука, як специфічний вид діяльності, спрямована на отримання нових теоретичних і прикладних знань про закономірності розвитку природи, суспільства і мислення,

Література:

1. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

2. Чекаль Л.А., Сторожук С.В., Горбатюк Т. В. Філософія науки та інноваційного розвитку. Київ: Міленіум, 2017. 782 с.

3. Горбатюк Т. В. Формування нової парадигми світоосягнення в сучасній фундаментальній науці / Т. В. Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2014. – № 203(1). – С. 109-116.

ФУГОЛЬ Максим,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

КЛОНУВАННЯ - ЗА І ПРОТИ

Клонування – це система методів, яка дозволяє отримати в результаті клонів, які в свою чергу являються точними генетичними копіями оригіналу істоти. Клонування відбувається вже зараз. В 1996 році в російському університеті був з успіхом завершений експеримент, в якому в результаті пересадження соматичної клітини в цитоплазмі яйцеклітини на світ з'явилась овечка Доллі – перший клон.

Мало хто знає, але вже зараз Ви можете заплатити за клонування свого домашнього улюбленця та через декілька місяців отримати живого клона. Цікавий факт: Барбара Стрейзент клонувала свого пса вже тричі.

Щодо людей, тут все набагато складніше. Говорячи про клонування людини, ми, в першу чергу, граємо з її свідомістю. Думаючи про це, можна відчутти трепіт та одночасно страх. Чи можливо клонувати людину разом з її спогадами? Навіть якщо це можливо, то чи буде це та ж сама людина, при

тому, що, по суті, вона буде складатися, хоч і з ідентичних, але інших атомів? І найголовніше: чи буде перенесено її власне «Я» в інше ідентичне тіло? Ці питання, на жаль, поки що залишаються без відповідей.

Проблема клонування складається більше не з можливостей науки, а з філософських та морально-етичних факторів. Чого вартий Ваш життєвий досвід, якщо його можна сфабрикувати? Звісно, неймовірно те, що тепер ми можемо «повернути до життя» свою кохану чи близьку людину, адже це допоможе нам, можна сказати, забути про біль втрати. Але скільки тоді коштує людське життя? Чи означає це, що тепер ми можемо приклеїти на себе цінник? То можливо нам не варто грати в Бога?

Література:

1. <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/klonuvannya-korisne-dlya-lyudini>
2. <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/3585/klonuvannya>
3. <https://www.pravda.com.ua/articles/2001/11/26/2985403/>
4. <https://www.pravda.com.ua/articles/2001/11/26/2985403/>

ФУГОЛЬ Максим,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ - ЗА І ПРОТИ

Я вважаю, що ні для кого не секрет, що штучний інтелект стане невід'ємною частиною нашого життя вже через кілька десятиліть. Принаймні, так вважають досвідчені експерти, такі як Стівен Хокінг та Ілан Маск, які вважають, що штучний інтелект(далі – ШІ) рівня розвитку людини з'явиться вже в 2030 році. Це дуже спростить наше життя. Нам більше не доведеться керувати автомобілем, готувати їжу, прибирати оселю й вулиці, виконувати «брудну» роботу, також це змінить життя людей з обмеженими можливостями, значно полегшивши його. Майже всю фізичну роботу візьмуть на себе роботи – ШІ.

Як ми можемо спостерігати, комп'ютери стають все розумнішими і розумнішими. Але людський фактор значно сповільнює технічний процес. Хіба це не відкидає людей на другий план?

Штучний інтелект означає, що комп'ютерам доведеться самим приймати рішення. Якими будуть ці рішення залежить лише від людей, тобто від людства в цілому. Перед тим, як давати можливість ШІ влитися в наш світ ми повинні потурбуватися про те, щоб він не нашкодив нам самим. А якщо він нашкодить? Хто в цьому буде винен? Ми чи робот?

Наведемо приклад. Припустимо є машиніст, який керує потягом. На рельсах лежать четверо людей і коли вони з'являються в зоні видимості машиніста він вже не встигне зупинити потяг. В цій ситуації машиніст не буде винним у тому, що станеться. Інша ситуація: у машиніста є можливість звернути в іншому напрямку. Зрозуміло, що вибір очевидний: звернути і врятувати життя людей. А якщо через ці інші рельси йде одна людина? Якщо машиніст не поверне помруть четверо, якщо ж зверне помре одна невинна людина. Можна припустити, що треба вибирати варіант з меншою кількістю жертв, але ті четверо самі винні, це була їх воля, а от людина з іншого боку невинна, адже вона знала, що потяг не буде пересуватися на тому місці в зазначений момент. У смерті тих людей будуть винні вони самі, а чи взяли б Ви на себе відповідальність за смерть невинного? Чи хотіла сама ця людина віддати своє життя на користь інших? Цього не можна дізнатися.

Людству доведеться знайти об'єктивну відповідь на це філософське запитання. Всі люди різні, в кожного своя думка, своє бачення ситуацій. А що в такій ситуації робити штучному інтелекту? Розробники повинні вкласти в ШІ поняття об'єктивної істини ще на етапі розробки. Але як вони це можуть зробити якщо й самі не можуть дати відповідь на запитання?

Отже, дуже важко сказати конкретно – за чи проти. Звичайно, є багато плюсів у появі і широкому впровадженні ШІ в наше повсякденне життя, але в цьому виникає не менше труднощів і складних морально-етичних запитань. Адже в першу чергу, нам треба залишатися людьми в контексті вчинків, які нас характеризують.

Література:

1. <https://www.techopedia.com/definition/190/artificial-intelligence-ai>
2. <https://searchenterpriseai.techtarget.com/definition/AI-Artificial-Intelligence>
3. https://www.sciencedaily.com/terms/artificial_intelligence.htm
4. https://www.sas.com/en_us/insights/analytics/what-is-artificial-intelligence.html

ЧУМАК Денис,
студент 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

СВІТОГЛЯДНІ ГОРИЗОНТИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Наукове пізнання - це форма процесу пізнання, головною функцією якого є вироблення й теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність. Передусім у структурі наукового пізнання виокремлюються

емпіричний і теоретичний рівні. Вони відрізняються глибиною, повнотою, всебічністю осягнення об'єкта; цілями, методами досягнення та способами вираження знань; ступенем значущості чуттєвого та раціонального моментів.

У найбільш загальному розумінні емпіричне дослідження є знанням про явище, а теоретичне - про його сутність. Емпіричне дослідження - це такий рівень наукового пізнання, зміст якого головним чином отримано з досвіду, із безпосередньої взаємодії людини з об'єктивною дійсністю. На емпіричному рівні здійснюється спостереження об'єктів, фіксуються факти, проводяться експерименти, встановлюються емпіричні співвідношення та закономірні зв'язки між окремими явищами. Теоретичний рівень наукового пізнання є більш високим ступенем дослідження дійсності, де об'єкт постає з боку тих його зв'язків і відносин, які недоступні безпосередньому чуттєвому вивченню. На цьому рівні створюються системи знань, теорій, у яких розкриваються загальні та необхідні зв'язки, формулюються закони в їх системній єдності та цілісності

Дослідження - це такий рівень наукового пізнання, зміст якого головним чином отримано з досвіду, із безпосередньої взаємодії людини з об'єктивною дійсністю. На емпіричному рівні здійснюється спостереження об'єктів, фіксуються факти, проводяться експерименти, встановлюються . Теоретичний рівень наукового пізнання є більш високим ступенем дослідження дійсності, де об'єкт постає з боку тих його зв'язків і відносин, які недоступні безпосередньо.

Слід відрізнити поняття "емпіричне" та "теоретичне" від понять "чуттєве" та "раціональне". Поняття "чуттєве" та "раціональне" характеризують пізнавальні здібності людини, а "емпіричне" та "теоретичне" - відносно самостійні етапи та рівні наукового пізнання. Чуттєве і раціональне-це етапи цілісного процесу пізнання. Вони не відокремлені в часі, отже, ізолювати їх можна лише в абстракції. У людини не буває відчуттів без їх осмислення, раціонального-без супроводження його почуттями. Наприклад, коли хворий відчуває біль, він одночасно підводить його під певні поняття (біль гострий, пульсуючий та ін.).

Незважаючи на зазначені відмінності, чіткої межі між емпіричним і теоретичним пізнанням не існує. Так, емпіричне дослідження, хоча і зорієнтоване на пізнання і фіксацію явищ, постійно проривається на рівень сутності, а теоретичне дослідження шукає підтвердження правильності своїх результатів у емпірії. Експеримент завжди теоретично навантажений, а будь-яка абстрактна теорія має емпіричну інтерпретацію.

Наукове пізнання виконує функції опису, пояснення, розуміння, передбачення.

Наукове знання і сам процес його отримання характеризуються системністю і структурністю.

У науковому пізнанні формуються і набувають відносної самостійності такі форми:

Факт - це подія, явище, процес, які мають місце в об'єктивній дійсності і є об'єктом дослідження.

Проблема - це форма виникає як намір пояснити факт.

Гіпотеза - це різновид здогадки, припущення більш або менш обґрунтоване, але ще не підтвержене, не доведене повністю.

Доказ гіпотези - це стадія дослідження і форм, в якій існує знання.

Теорія - це система узагальненого знання, основних наукових ідей, законів і принципів, які відображають певну частину навколишнього світу, а також матеріальну і духовну діяльність людей.

Всю логіку наукового пізнання як послідовну зміну форм наукового дослідження можна подати так: нагромадження та усвідомлення фактів; виникнення і постановка проблеми; висування гіпотези або гіпотез; побудова теорії; визначення шляхів практичної реалізації теорії.

У сучасному науковому пізнанні, залежно від характеру об'єктів пізнання, методів та засобів їх вивчення, від особливостей проблем, що вирішуються, вирізняють два основних види наукових досліджень:

- фундаментальні теоретичні дослідження, спрямовані на пізнання глибинних законів дійсності для їх можливого практичного застосування в майбутньому;
- прикладні наукові дослідження, спрямовані на пізнання конкретних форм прояву об'єктивних законів, вирішення проблем не тільки пізнавального, а й соціально-практичного характеру.

Фундаментальні теоретичні дослідження покликані пояснювати навколишній світ, а прикладні, спираючись на їхні досягнення, - перетворювати його. Закони і методи фундаментальних наук мають більш загальний характер, а закони і методи прикладних - конкретний, вузький. У системі наук провідне місце належить фундаментальним дослідженням, які становлять передній край пізнавальної діяльності і, власне, тому ці дослідження називаються фундаментальними, що на їх основі можна провести різноманітні прикладні дослідження. Розглядаючи специфіку наукового пізнання, слід охарактеризувати і основні методи, які тут застосовуються.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Перспективи формування "нової фізики" за межами Стандартної моделі: філософсько-світоглядний аспект / Т. В. Горбатюк // Гілея : Науковий вісник: зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 70 (№3). – С. 325-330.
2. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.
3. Чекаль Л.А., Сторожук С.В., Горбатюк Т. В. Філософія науки та інноваційного розвитку. Київ: Міленіум, 2017. 782 с.

ЮХНЕНКО Богдан,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,

Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЦИВІЛІЗАЦІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ. ЗА І ПРОТИ ?

У той час поки **штучний інтелект** має величезний потенціал, щоб змінити спосіб у який ми живемо та працюємо, є ризик, що нова технологія може бути легко використана злочинцями, терористами чи країнами з тоталітарним режимом.

Дослідники академій та некомерційних організацій опублікували доповідь "**Malicious Use of Artificial Intelligence**" ("Шкідливе використання штучного інтелекту"), щоб дослідити як зміниться світ під впливом штучного інтелекту за наступні 5-10 років.

Є велика ймовірність неправомірного використання, тому ті, хто створюють системи штучного інтелекту повинні робити все, щоб її зменшити. Також уряди мусять розглядати прийняття нових законів для захисту громадян та організацій, щоб запобігти експлуатації цієї нової технології.

Автори зазначили, що штучний інтелект є технологією подвійного призначення, тому переконують політичних діячів та дослідників працювати разом. Таким чином легше визначити як саме штучний інтелект може використовуватись в шкідливих цілях і які запобіжні заходи варто прийняти.

Однією з важкодосліджуваних областей було **навчання з підкріпленням**, де штучний інтелект був протестований без людських прикладів чи керівництва, щоб досягти **рівня надлюдського інтелекту**. Доповідь визначила кількість областей, де штучний інтелект міг використовуватися в шкідливих цілях:

- хакери використовували синтез мовлення з метою видати себе за об'єкт важливого значення;
- дрони з ПЗ розпізнавання облич були запрограмовані проти людських інтересів;
- штучний інтелект використовувався хакерами для пошуку експлоїтів в коді.

Існує ще багато інших можливих варіантів подій, що можуть цілком трапитися в наступні 5 - 10 років. Дослідник Науково-дослідницького інституту Оксфордського університету **Майлс Брандач (Miles Brundage)** запропонував додаткову інформацію щодо аспектів безпеки штучного інтелекту: "Штучний інтелект вплине на загальну картину загроз для громадян, організацій та держав - не важливо чи це кримінальні професійно підготовлені машини для взлому або фішингу на людському рівні діяльності чи ліквідація спостереження за приватним життям, репресій та профілювання

- повний обсяг впливу на безпеку є значним. Часто системи штучного інтелекту не просто досягають людського рівня продуктивності, але й перевершують його. Це проблемно, проте необхідно розглянути наслідки хакерства надлюдського рівня, спостереження, дію і фізичну цільову ідентифікацію, оскільки можливості штучного інтелекту є набагато масштабнішими, ніж людська праця.”

Перш ніж реалізувати цю систему, варто ретельно її дослідити, щоб краще зрозуміти як ця нова технологія може бути використана проти нас в найближчому майбутньому.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. –№ 246. – С. 137-145.

2. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багато вимірність її світів. Київ: Міленіум, 2017. 317 с.

3. Горбатюк Т. В., Лук'янець,В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ЯКУШЕВ Олександр,
студент 2 курсу,
факультету інформаційних технологій,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ

ОЗНАЧЕННЯ «ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ»

Віртуальна реальність (англ. Virtual reality) – різновид реальності в формі тотожності матеріального й ідеального, що створюється та існує завдяки іншій реальності.

У вужчому розумінні – ілюзія дійсності, створювана за допомогою комп'ютерних систем, які забезпечують зорові, звукові та інші відчуття.

Сфери використання віртуальної реальності

Навчання – моделювання складної чи небезпечної діяльності, наприклад, керування транспортом, хірургічних операцій, збройних сутичок.

Наука – візуалізація внутрішньої будови об'єктів, молекулярних і атомних структур. Зокрема в медицині віртуальна реальність забезпечує дистанційне і точне керування інструментами.

Дизайн – побудова й редагування тривимірних моделей механізмів, споруд тощо; симуляція та дослідження різних впливів на них.

Розваги – віртуальні тури, екскурсії, відеоігри з ефектом занурення в ігровий світ.

Технології, які створюють віртуальну реальність

Окуляри й шоломи віртуальної реальності – переважно такі пристрої складаються з двох невеликих екранів, розташованих кожен перед оком. Екрани показують дещо зміщені одне відносно іншого зображення того самого об'єкта, створюючи ілюзію тривимірного простору. В шоломах можуть також міститися навушники, акселерометри, датчики положення.

Кімнати віртуальної реальності – спеціально обладнаний простір, де створене комп'ютером зображення цілком транслюється на його стіни завдяки дисплеями чи проекторам.

Рукавиці віртуальної реальності – дозволяють відслідковувати положення рук і пальців, щоб симулювати маніпуляції з віртуальними об'єктами, ніби вони справжні.

Контролери зі зворотнім зв'язком – пристрої, що за допомогою кнопок, стіків, датчиків положення тощо, дозволяють симулювати маніпуляції з віртуальними об'єктами. Завдяки вібрації можуть передавати тактильні відчуття.

Проблеми пов'язані з віртуальною реальністю

Головною проблемою віртуальної реальності є те, що якщо людина буде проводити багато часу в VR, наприклад в грі, то ця людина може почати цінувати віртуальний світ більше за справжній і буде нехтувати всім та всіма іншими, хто знаходиться в реальності.

Люди можуть тікати від реальних проблем і жити «повноцінне» життя в грі.

З одного боку, це добре, адже людина щаслива, але з іншого – це всього лиш ілюзія. Для таких людей це, інше життя, буде як наркотик, який теж руйнує реальне життя, забирає багато часу та грошей.

Покупка різнокольорового одягу, декорації та інші речі – саме на це людина буде витратити гроші, які, за іронією долі, вона заробляє в реальному житті.

Звичайно є не лише мінуси, плюсів багато і вони суттєві.

Якщо людину спонукає жити в віртуальній реальності складне реальне життя, стреси, переживання, можливо зовнішність або характер, тоді ігри можуть стати тим місцем, де безпосередньо ця людина буде відчувати себе в безпеці, а також зможе вивільнити свої емоції та гнів не завдаючи шкоди іншим людям в реальності.

Візьмемо за приклад психічно нездорових людей, які отримують насолоду завдаючи шкоду іншим. Для них хоч і жорстокі, але ігри в віртуальній реальності – можуть стати виходом з ситуації, яка склалась навколо їх особи. Якщо вони будуть регулярно «спускати пар», буде менша ймовірність того, що вони вчинять напад на живу людину.

Одним з найбільших плюсів, я можу виділити те, що людина, яка позбавлена можливості частково або повністю рухатись, або та, яка прикута до лікарняного ліжка, може відчувати, побачити, а також відвідати тисячі різних місць з сотень світів, які були і будуть створені розробниками відеоігор.

Також віртуальна реальність може перенести нас у будь-яку епоху, у будь-яке місце, до будь-якої особистості. В VR можна побачити знаменитий Нотр-Дам-де-Парі, в тому стані, в якому він був до пожежі в 2019. Або можна відвідати храм інків з будівлями того часу, причому переключатись між різними місцями можна через один клік, не чекаючи перельотів та іншого.

Величезним аргументом у VR можна зазначити те, що це безцінний інструмент, завдяки якому навчання стане цікавим. Якщо дітям показувати динозаврів, планети, атоми та інше у віртуальній реальності, їх почне це цікавити. «Руками» з'єднати хімічні сполуки, або «пройтись» по Марсу спостерігаючи за тим, як Земля перекриває сонце, уважно розгледіти безцінні історичні артефакти, картини та статуї, які навіть не дійшли до нашого часу, все це – набагато цікавіше, ніж просте конспектування сидячи за партою.

Завдяки віртуальній реальності, можна навчати студентів проводити складні операції, або будувати складні електронні мережі та багато іншого, здобуваючи практику та досвід, не завдаючи шкоди людям та техніці.

Віртуальна реальність з повним зануренням

Повне занурення (в контексті віртуальної реальності) – це стан, коли команди, які передає мозок до кінцівок – зчитуються і не проходять по тілу далі. Тобто людина знаходиться у паралізованому стані і повністю керує аватаром (персонажем, за якого грає ця людина) у грі. Якщо людина хоче йти, то мозок подає сигнал, який сигналізує і рухає персонажа у грі, в той час, як гравець, жива людина, не рухається.

Наразі немає технологій, які могли б реалізувати «повне занурення», але ідея існує.

Прикладом реалізації теорії повного занурення є аніме «Майстри меча онлайн». В цьому творі детально показано та розказано про VR з повним зануренням, доступ до якого відкрився завдяки шолому віртуальної реальності, так званому Нейрошолому, який еволюціонував згодом в Амусферу.

Віртуальна реальність – має як плюси, так і мінуси. Я вважаю, що VR – це прорив у всіх індустріях. Її можна використати скрізь. Щодо мінусів – порівняно з плюсами – вони не суттєві, тож розвивати віртуальну реальність, а також поширювати її – однозначно потрібно.

Література:

1. Горбатюк Т. В., Данилова Т.В., Матвієнко І.С., Самарський А.Ю. Людина і багато вимірність її світів. Київ: Міленіум, 2017. 317 с.
2. Горбатюк Т. В., Лук'янець,В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ЯЩУК Тетяна,
студентка 1 курсу,
агробіологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

НАНОТЕХНОЛОГІЇ МЕДИЦИНИ

Розвиток і широке впровадження в практику нанотехнологій, наноматеріалів і пристроїв небезпідставно вселяють сподівання на успішне розв'язання багатьох соціально-економічних (енерго- та ресурсозбереження, подолання бідності), екологічних (нові технології очищення довкілля), медичних проблем (виготовлення ефективних ліків, подолання досі невиліковних хвороб і збільшення тривалості життя людини) тощо. Водночас виникає занепокоєння щодо можливих непередбачуваних наслідків застосування нанотехнологій як для людини, так і для її довкілля. Розвиток і перспективи практичного застосування нанотехнологій актуалізують питання про межі втручань у різні аспекти людського буття, автентичності природи людини, автономії особистості, рівності та справедливості, підтримки гармонії між людиною та довкіллям.

Насамперед, слід зазначити, що міждисциплінарний характер нанотехнологій визначає як особливості розвитку, так і специфіку їх застосування в кожній окремій галузі. Проблеми, що виникають у різних сферах застосування нанотехнологій (матеріали та виробництво; наноелектроніка та комп'ютерні технології; медицина; аеронавтика й освоєння космосу; довкілля та енергетика; безпека) можуть суттєво відрізнятися між собою, що зумовлено їх специфікою, суспільним статусом тощо. Інакше кажучи, етичні оцінки досліджень і впроваджень зумовлені відмінностями завдань та етичних проблем самих сфер застосування нанотехнологій.

Відповідно, всі спроби говорити про нанотехнології взагалі виглядають надто абстрактно. Для більш диференційованої та конкретної оцінки нанотехнологій, яка б об'єктивніше відповідала актуальним науковим дослідженням і впровадженням, варто звертатися до конкретних сфер нанотехнологічних досліджень. Завданням цієї роботи є розглянути особливості взаємодії нанотехнологій з медициною як наукою й особливим видом соціальної практики й окреслити проблеми, що виникають при цьому.

Актуальність і водночас складність поставлених завдань полягає в тому, що у XXI ст. сама медицина переживає значні трансформації щодо визначення власних завдань, цілей, базових понять і суспільної ролі.

Революційні зміни, що відбулися упродовж 1980-х років у медичній практиці та призвели до глибинних і радикальних зрушень фундаментальних структур медичної практики, а саме:

- 1) зміни соціальних і професійних структур і ролей;
- 2) зміни в політичній економії медицини;
- 3) зміни наукових і технічних компонентів медицини та їх відношення до клінічної практики;
- 4) зміни медичних і соціальних характеристик населення, на яке спрямована ця практика, та потреб населення;
- 5) зміни в законодавчо-юридичному та політичному статусі медичної практики.

Усі ці класи змін тісно пов'язані між собою, але для нас найбільший інтерес становить аналіз третього та четвертого класів змін, оскільки висновки цього аналізу допоможуть оцінити ті процеси, що їх переживає медицина в ХХІ ст. насамперед у зв'язку з розвитком і широким застосуванням нанотехнологій.

Так, характерною рисою медицини з другої половини ХХ ст. стало посилення її зв'язків із наукою та технікою й збільшення залежності від них. З одного боку, нові технології дозволяють більшій кількості медиків обслуговувати більше пацієнтів; з другого – зростає перелік спеціальностей, необхідних для охоплення всіх аспектів професійної діяльності, внаслідок чого відбувається деперсоніфікація стосунків між лікарем і пацієнтом.

Нанотехнології швидко знаходять своє застосування в різних галузях медицини. Наномедицина має значний потенціал щодо запобігання, надійної ранньої діагностики та лікування багатьох захворювань. Також окреслюються три основні напрями розвитку наномедицини: діагностика, у тому числі з отриманням зображень; цільова доставка ліків та їх контрольоване вивільнення; регенеративна медицина.

Разом із тим, застосування новітніх (молекулярних та із застосуванням нанотехнологій) підходів у сфері охорони здоров'я радикально впливає практично на всі види лабораторних і клінічних практик. Тому в найширшому сенсі наномедицину визначають як:

- 1) комплексний моніторинг, контроль, конструювання, відновлення, захист та покращання всіх біологічних систем молекулярного рівня з використанням інженерних нанопристроїв і наноструктур;
- 2) науки та технології для діагностики, лікування та запобігання хворобам і травматичним ушкодженням, зменшення болю, а також для охорони та покращання здоров'я людини завдяки використанню молекулярних інструментів і молекулярних знань про людське тіло;
- 3) застосування молекулярних машинних систем для розв'язання медичних проблем із використанням молекулярних знань для підтримки та покращання здоров'я людини на молекулярному рівні (виділено нами – Т. Г.). Порівнявши це визначення з наведеним раніше визначенням медицини, бачимо, що у визначенні наномедицини поняття «мистецтво» замінено на поняття «технології».

Література:

1. European Technology Platform on NanoMedicine: Nanotechnology for Health [Electronic resource]. – Access mode : ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/nanotechnology/docs/nanomedicine_visionpaper.pdf
Evans D. Ethics, nanotechnology and health / D. Evans // Nanotechnologies, ethics and politics. – Paris : UNESCO, 2007. – P. 125–152.
2. Schummer J. Identifying ethical issues of nanotechnologies / J. Schummer // Nanotechnologies, ethics and politics. – Paris : UNESCO, 2007. – P. 79–98.
3. Горбатюк Т. В. Інноваційні технології майбутнього: світоглядний аспект / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2016. –№ 246. – С. 137-145.
4. Горбатюк Т. В., Лук'янець, В.С., Самарський А.Ю., Чекаль Л.А. Людина, наука, техніка: світоглядний аспект. Київ: Міленіум, 2017. 246 с.

ЯНКОВСЬКИЙ Тарас,
студент 1 курсу скороченого терміну,
механіко-технологічного факультету,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГОРБАТЮК Тарас Віталійович,
кандидат філософських наук, доцент

МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ ЯК ЧИННИК ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОГО СВІТУ

Масова комунікація сьогодні - це:

- виробництво інформації як продукції;
- використання технічних засобів для виробництва інформації;
- масова культура (масові цінності, типові для мас моделі поведінки), яка обумовлює цілі виробництва інформаційної продукції, її призначення;
- специфічне суспільне середовище, для якого властива масова культура і яке є замовником та споживачем інформаційної продукції.

Формуючи інформаційну культуру особистості, Інтернет не лише дає безліч інформації, а й розвиває, навчає, формує особистість, суттєво впливає на всі сторони її соціального життя. Прийнято вважати, що формування інформаційної культури, в тому числі засобами Інтернету, має скласти базовий елемент загальної культури людства. У зв'язку з цим інформаційну культуру найчастіше розуміють як систему, що складається з чотирьох основних компонентів, а саме:

- а) культури організації подання інформації;
- б) культури сприймання користування інформацією;

- в) культури використання нових інформаційних технологій;
- г) культури спілкування через засоби Інтернет.

При цьому два останні компоненти формують так званий мережевий етикет.

Процес "інформатизації" не залишає осторонь жодну сферу соціальної активності: від повсякденних практик окремо взятої людини до міжнародних відносин, від сфери дозвілля до виробничих відносин. Це перетворює Інтернет у важливий чинник розвитку, один із головних засобів формування інформаційної культури особи, зважаючи на його можливості як найвпливовішого, найдоступнішого та найшвидшого способу передачі, обробки, зберігання та продукування інформації. Важливою характеристикою мережі Інтернет є можливість подолати відчуття відчуженості, ізольованості у світі, він сприяє сприйняттю світу в усій його повноті, розмаїтті, різнобарвності.

Глобалізація світової економіки складна, багатоаспектна проблема, що постійно породжує численні наукові дискусії і тому на сьогодні вона не має простого і однозначного тлумачення. За цим поняттям переходиться велика кількість явищ і одночасно протікаючих процесів, а також проблем, які торкаються всього людства і які прийнято називати глобальними проблемами сучасності. Семантично це поняття пов'язане з англійським словом "Globe" (земна куля), яке не залишає шансів на існування іншим термінам іншого семантичного коріння типу "мировизация" (рос.) або "мондіалізація" (фр.). З множини вимірювань поняття глобалізації можна виділити два найбільш очевидних:

- загальнопланетарний масштаб інтернаціоналізації світової економіки як логічний результат взаємодії національних економік, які постійно розширювались, коли ця взаємодія набула вигляду транснаціоналізації, тобто їх взаємного проникнення і переплетіння;

- універсалізація або гомогенізація економічного життя, яка під впливом обміну знаннями, людьми, товарами, культурними цінностями і т.п. все більш тяжіє до єдиних стандартів, принципів і цінностей.

Література:

1. Горбатюк Т. В. Розвиток інтернет-середовища в ретроспективі та перспективі / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2017. – № 274. – С. 44-51.

2. Горбатюк Т. В. Роль мережі Інтернет у розвитку глобалізованого суспільства / Т. В.Горбатюк // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2013. – Вип. 5. – С. 146-149.

3. Горбатюк Т. В. Психічне здоров'я людини в мережевому суспільстві / Т. В.Горбатюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Гуманітарні студії. – 2018. – № 295. – С. 198-206.

**студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент**

ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Основне спрямування його праці зводиться до дослідження людини, її існування. Науку про людину та її щастя Сковорода вважав найважливішою з усіх наук.

Міркування щодо цієї проблематики у Сковороди мають релігійно-філософський характер, вони невідривно пов'язані із зверненнями до Біблії та християнської традиції, а тому спираються на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні грані людської діяльності.

Не втративши авторитету проповідника та вчителя, Сковорода, прагнучи навчити як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Поділяючи світ надвоє – на істинне та тлінне, віддаючи перевагу Вічності, Богу, Сковорода по суті пропонує подвійне співвідношення духовного та тілесного. Він вважає, що буквальний аспект розуміння віри та любові складається у повсякденній буттєвій необхідності цих понять. Людина без віри може піднятися до найвищих вершин. Але прозрівши, здобувши віру, вона опиняється перед усвідомленням їх мізерності. Там, де кінчаються межі розуму, починається віра.

Буквальне тлумачення положення про необхідність і нерозривність любові та віри обумовлене усвідомленням Сковородою неможливості існування людини у звичайному світі поза цією єдністю.

Категорії любові та віри несуть у собі глибокий пізнавальний зміст, живлять душу людини, наповнюють її творчою енергією, підштовхують її на шлях дійсного щастя.

"Скрізь любов та віру людина пізнає себе", – твердить Сковорода. Принцип "Пізнай себе", як відомо, не вперше з'являється у Сковороди. Але принципово новим у Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові.

Антиподами любові та віри, протилежними за своєю дією на людину, у Сковороди є поняття суму, туги, нудьги, страху. Всі вони, на його думку, роблять душу людини приреченою на розслаблення, позбавляють її здоров'я. Тому Сковорода наполягає на тому, що запорука здоров'я душі – її радість, кураж.

Таким чином, звертаючись до трактування Сковородою таких категорій, як любов, віра та їхніх антиподів, ми бачимо, що філософ намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення.

На ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самої себе складається категорія "щастя". Щастя міститься в нас самих, осягаючи себе, ми знаходимо духовний мир, спокій. Щастя легко досягається, якщо людина йшла шляхом любові та віри. Його досягнення залежить тільки від самої людини, її серця. Всі люди створені для щастя, але не всі отримують його, вважає мислитель. Ті, хто задовольнився багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягають щастя. Вони отримують не щастя, а його привид, образ, який у кінцевому рахунку перетворюється на прах. Г.Сковорода наполегливо підкреслює, що люди, у своїй більшості, вступають на легкий шлях видимості щастя, та наводить приклад, що сталося з вченням Епікура про щастя. Люди побачили зовнішній бік його вчення про щастя як насолоду, тому й лають його за це до сьогоденного дня. Не в насолоді щастя, а у чистоті серця, в духовній рівновазі, в радості. Г.Сковорода своїм власним життям Утверджує оригінальну думку, що заклик "Пізнай себе" – це не тільки вираження необхідності пізнання людської екзистенції, а й вказівка основного шляху цього пізнання. А суть її в тому, що найкраще себе може пізнати сама людина, бо шлях пізнання – це не тільки раціональне осягнення людського життя, це насамперед переживання його. Мабуть, і тому Г.Сковорода прагнув самотності, бо найвищим щастям він бачив досягнення глибин власної душі. Г.Сковорода не прагнув самоізоляції, він прагнув самовдосконалення.

У міркуваннях про щастя Г.Сковороди є ще й такий важливий аспект. Людське щастя проявляється не тільки в духовних шуканнях, не тільки у сердечній радості, а й у праці, у втіленні спорідненості праці. Сковорода вказує, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини. Прислухаючись до цього внутрішнього голосу, людина має обрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, яке приносить їй внутрішнє задоволення і душевний спокій. Всі заняття добрі лише тоді, коли виконуються у відповідності з внутрішньою схильністю.

Таким чином, філософ наполягає на тому, що життя людини має бути радісним, і зробити його таким може тільки вона сама. Для того, щоб його пізнати, зовсім не обов'язково осягнути складну філософську матерію чи прилучитися до кола вибраних. Щастя є простим і за змістом, і за формою. На підставі такого розуміння щастя Г.Сковорода проповідував простоту життя, бідність (але це не був аскетизм, а так би мовити розумна достатність), вдоволення, яке випливає із спілкування людини з природою. Особливістю філософії Сковороди є поділ світу на два начала: вічне та тлінне. Переважного значення філософ надає Вічному, нетлінному началу.

Людина як мікрокосм містить у собі також два начала, які поєднуються один з одним: у тлінному відображається нетлінне. В людині над тлінним стоїть дух. До нього й зводив Сковорода сутність життя. Плоть не має істинного значення для людини. Залишаючись тільки плоттю, не намагаючись вийти за її межі, людина губить свою схожість до образу та подібності Бога і в кінцевому підсумку перетворюється в прах. Філософ вважає, що наше зовнішнє тіло саме по собі не працює, воно перебуває у рабстві нашої думки. Плоть іде слідом за всіма рухами мислі. Мисль, думка – це головна точка, тому її Сковорода часто називає серцем. Доки плоть та кров будуть панувати над серцем, доки людина не визнає їхньої злиденності, шлях до істини закритий, вважає Сковорода.

Процес пошуків та знаходження істини пов'язаний з тим, що людина прагне зректися тілесного, реалізувавши себе в перетворенні духу. Це перетворення дає змогу людині знайти істинне власне буття. Розкривши розуміння Сковородою людського життя, ми маємо розглянути, як же він мислив саму людину.

Для нього людина – це маленький світ, мікрокосм зі своїм устроєм. зі своїми законами існування. У людині зосереджений увесь Всесвіт, зокрема у цьому мікрокосмі є й Бог. Головне, чим відрізняється людина від всього іншого, що живе у світі. – це вільна воля людини та моральність в обранні життєвого шляху.

Людину Сковорода поділяв на дві частини: на внутрішню та зовнішню. Всі характеристики зовнішньої людини визначаються формою її існування – земним буттям. Саме це земне буття і є головним іспитом людини на її життєвому шляху та в пізнанні істини. Найчастіше зовнішня людина, її буття заслоняє невидимий світ (внутрішню людину). Люди віддають перевагу видимому над невидимим. Це пояснюється тим, що людина має відповідно до своєї природи два типи розуму, живе за двома типами законів, має подвійне життя.

Іноді людина допускається помилки, стверджуючи, що вона може пізнати внутрішній, невидимий світ, не зворушивши в собі внутрішньої людини, а використавши тільки ті засоби, якими вона користувалася у зовнішньому світі. Сковорода спрямовує свою філософію на очищення від таких помилок.

Процес цього очищення визначається самопізнанням та Богопізнанням, єдністю цих процесів. Процес самопізнання, на думку Сковороди, триступеневий. Перший ступінь – це пізнання себе як самосущого, як самовласного буття. Це своєрідна самоідентифікація особистості. Другий ступінь – це пізнання себе як суспільної істоти. Третій ступінь – це пізнання себе як буття, що створене та протікає за образом та подобою Божою. Цей етап пізнання найбільш відповідальний, тому, що він надає людині розуміння загального у співвідношенні з усім людським буттям.

Подолавши в собі рабську свідомість, стверджує Сковорода, піднявши над землею свої думки, людина перетворюється. Філософ передбачав відкриття людиною в собі глибинних внутрішніх духовних джерел, які дають

змогу людині стати чистішою, кращою, переорієнтуватись з виключно земного існування на духовне вдосконалення та змінити своє власне земне життя відповідно до духовного.

Своєю творчістю і життям Г.Сковорода продемонстрував можливість здійснення глибинних перетворень.

Філософія Г.С.Сковороди є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і "сродної" людській природі дії.

ДАКАЛ Ю.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФЕНОМЕН ЛЮБОВІ У ФІЛОСОФІЇ СКОВОРОДИ

Хіба не любов усе єднає, будує, творить, подібно до того,
як ворожість руйнує

Ім'я українського філософа і поета-байкаря Григорія Савича Сковороди має високий рейтинг серед імен знаменитих філософів. На мою думку його філософська система не тільки оригінальна, але і досить сучасна. Формування життєвого досвіду Сковороди, його світогляду відбувалося під дією поєднання двох взаємодоповнюючих чинників: його багатосторонньої обдарованості, з одного боку, і соціальних обставин, що постійно змінювалися. А зміни зазвичай супроводжуються пошуком нових моральних орієнтирів, духовною спустошеністю. Особливість творчої поведінки Григорія Сковороди яка потім відбилася і на характері його філософського вчення полягала в тому, що за будь яких обставин, він обирав позитивну форму боротьби зі злом, основою якої було культурне та освітнє перевиховання. Сковорода, прагнучи навчити як власним прикладом, так і словом, закликав почати філософське освоєння світу з простого: пізнати віру та любов у всій їхній повноті, бо це і є пізнання людини. Буквальне тлумачення положення про необхідність і нерозривність любові та віри обумовлене усвідомленням Сковородою неможливості існування людини у звичайному світі поза цією єдністю. Але є ще й інший аспект проблеми, те, що називається підтекстовою філософією Сковороди. Любов та віра дають змогу людині вийти за межі свого тлінного звичайного світу. Категорії любові та віри несуть у собі глибокий пізнавальний зміст, живлять душу

людини, наповнюють її творчою енергією, підштовхують її на шлях дійсного щастя. “Во что кто влюбился, в то преобразился. Всяк есть там, чие сердце в нем. Всяк есть там, где сердцем сам”. Любов – одне з найважливіших почуттів, якими керується людина протягом всього свого життя. Любов є вічною, невмирущою, а тому і домінуючою серед безцінних людських якостей, які супроводжують людину від її народження до самої смерті. Все у світі будується на стосунках між людьми, все залежить від їхнього ставлення одне до одного. Найбільш приємним, солодким і животворним називає філософ любов. Сковорода чітко розмежовував любов тіла і «вічну любов вічних душ», тим самим заклавши основи поняття «феномен любові». Істинною ж Сковорода вважав лише духовну любов. «Хіба мені не уявляються позбавленими сонця, навіть мертвими, – пише він, – ті, що позбавлені любові, і я анітрохи не дивуюся, що сам бог називається любов'ю. ...Хороша любов та, яка є істинною, міцною і вічною. Любов ніяким чином не може бути вічною і міцною, якщо породжується тлінними речами...

Міцна і вічна любов виникає із спорідненості вічних душ. Скрізь любов та віру людина пізнає, – твердить Сковорода. Принцип пізнай себе як відомо, не вперше являється у Сковороди. Але принципово новим у Сковороди є те, що він не просто стверджує думку про необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові. Більше того, мислитель іде ще далі, він розглядає віру і любов не тільки як підґрунтя душі, а й як органічний прояв духовності людини, а причиною цього прояву є, як він вважає, насамперед природні прагнення людини.

Таким чином, звертаючись до трактування Сковородою таких категорій, як любов, віра та їхніх антиподів, ми бачимо, що філософ намагається сконструювати життєвий простір людини не тільки за допомогою раціонально визначених філософських понять, а й за допомогою того, з чим повсякденно має справу людина і що одночасно має для неї вирішальне значення. Сковорода вихваляє старість за те, що вона не вимагає “плотоугодий”, але все ж визнає, що життя з втратою статевого потягу (“самого зерна життя”, за Шопенгауером) перетворюється на комедію, яку почали люди, а дограють автомати, убрані у їхній одяг. Чи ж не тому “втікав від світу” мандрівний філософ, проповідуючи “любов до далекого”? Можливо, втечею від об'єкта любові.

ТКАЧЕНКО Д.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

СЕРЦЕ ТА ДУША У ФІЛОСОФІЇ СКОВОРОДИ

Григорій Сковорода протиставляє «внутрішню людину» не лише тілу, а ще й якійсь «поверхні» психічного життя. Уявлення про «серце» є швидше, передумова антропології Сковороди, ніж уточнення та розвиток ідеї «внутрішньої людини». «Серце» є корінь усього життя людини, вища сила, що стоїть поза межами і душі, й духу, - шлях до «дійсної людини», що веде через «преображення душі в Духа, а Духа – в серце. Сковорода з різних точок зору розглядає проблему «серця». Внутрішня людина є Бог, тому серце є частиною божественного «елементу». Серце означене епітетами Бога: воно «вогнисте», воно «божественна іскра» в людині. Воно, як і Бог, «неподільне», «нероздільне», не піддається аналізу. Серце Сковорода називає «точкою», «пунктом», «центром» душі. Іншими словами, це є цілісність людини. Дійсна людина не є складна, комплексна, але «вічна, ціла». Богопізнання не приступне нікому, хто має лише «половину серця» або «половину душі».

Бездня серця – зв'язок із божественним буттям. У філософії Сковороди викликає цікавість ще й відношення людини до божественного буття. Відношення між «внутрішньою» та «зовнішньою» людиною, між ідеєю та матерією, між «глибоким серцем» та поверхнею психічного життя, між словом та сенсом Біблії. Все це говорить про відношення між людиною та Богом. Саме в цьому контексті філософ розглядає серце як лампу, де «горить» олія божественного буття.

Глибину серця Сковорода називає також «безоднею». Тим самим він наближається до всіх пізніших наук про «підсвідоме». Щоправда, він відрізняється від багатьох філософів, знавців «філософії підсвідомого» тим, що для нього душевна безодня серця зовсім не є темною глибиною, джерелом лише злого. Глибина душевна – подвійна: зла та добра, темна та світла.

Бездонність серця виявляється у його «ненаситності», як темна, так і світла сердечна безодня не дасть задовольнити навіть і цілим світом: неспокій, хвилювання, коливання темного, «нестримний рух» світлого серця є динамічними висловами для цієї ненаситності. Завжди знаходитись у русі, що прагне до безмежного - є еством людської душі.

Невпинний рух є формою буття людської безодні. Ця рухливість, це стремління та неспокій мають постійний, нерухомий, незмінний пункт на пряму, постійну тенденцію – до божества, до правдивого буття. Хто хоче ту ненаситність заспокоїти чимось іншим, а не вічністю, той хоче «жменею» закидати безодню океану, а краплею охолодити вогненне царство. Саме з внутрішнім «я» індивіда і ототожнюється серце як душа, духовна сутність.

АТАМАНЧУК Віталія Сергіївна
студентка 1 курсу 2 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

ЛАУТА Олена Дмитріївна,
кандидат філософських наук, доцент

ОСОБИСТІТЬ ЯК ПРОДУКТ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ

Особистість – це продукт і суб’єкт суспільно-історичного розвитку. Відносини, що існують у суспільстві (виробничі, класові, національні, сімейні, правові, моральні тощо), формують людину, її особистість.

Все, що має людина, чим вона відрізняється від тварини, є наслідком її життя в суспільстві. Людина може розвиватися лише в суспільстві. Дитина, позбавлена суспільства, не стає людиною. Про це може свідчити відомий приклад. В Індії двоє дітей потрапили в зграю вовків. Через декілька років їх знайшли. Але вони ніяк не могли пристосуватися до людського стилю життя: переміщувалися за допомогою ніг і рук не могли навчитися розмовляти, вдень ховалися у темні закутки, гуляли лише вночі, не могли ніяк навчитися поводитись як люди, були психічно неповноцінними.

Але це зовсім не означає, що особистість взагалі позбавлена індивідуальності та самостійності, неповторності. Вона впливає на суспільство, робить свій внесок у розвиток колективу, суспільства. Особистість не є щось раз і назавжди дане, незмінне. Особистість – це явище конкретно-історичне.

У первісному суспільстві окрема людина не може бути самостійною відносно общини. Адаже її інтереси, і запити повністю співпадають з інтересами, запитам суспільства. Особистість ще не сформувалася. Людина – первісного суспільства не знає різниці між правами та обов’язками. Тому що, по-перше, всі були рівні, по-друге, думки, почуття, дії індивіда безумовно підкорялися племені, роду Як вищій владі, що дається від природи,

З розвитком виробництва людина все більшою мірою виділяється з колективу внаслідок одержання особистих прав, обов’язків, зростання особистої відповідальності тощо. В класовому суспільстві виникає протилежність між правами та обов’язками: правами користуються одні, інші мають лише обов’язки. Приватна власність протиставляє людей одне одному. Експлуатація породжує ворожнечу між класами, а конкуренція призводить до ворожнечі між людьми всередині панівного класу.

Суспільство має створювати сприятливу базу для виявлення і розвитку людської індивідуальності. Люди не повинні відчувати взаємне відчуження і самотність, не повинні перетворюватися зі свідомих творців на гвинтики, що підкоряються ритмові руху промислового виробництва.

Особистість може бути вільною лише у вільному демократичному суспільстві. Звільнення суспільства від гніту, голоду та злиднів – ось головна умова звільнення особистості. Одним із проявів взаємовідносин суспільства та людини є свобода особистості. Разом із тим, хибно розуміти свободу як абсолютну незалежність особи від суспільства. Людина залежить від

суспільства, і свобода особи тісно пов'язана зі свободою суспільства, з пануванням людей над силами природи і над своїми власними відносинами.

У процесі історичного розвитку і людське суспільство, і особа досягають дедалі більшої свободи, але цей процес відбувається у формі подолання протиріч, специфічних для кожної епохи. Так, розвиток продуктивних сил означав все більший ступінь підкорення природи суспільству і людині. Але, водночас, цей процес супроводжувався виникненням залежності людей від соціальних сил, появою в суспільстві відносин панування і підкорення.

Суспільство має прагнути підкорити собі стихійний розвиток соціальних сил, встановити такі суспільні відносини, які були б найбільш сприятливими для підкорення сил природи і для вільного всебічного розвитку особистості. Соціально-економічний устрій має бути таким, який надавав би особистості такі соціально-політичні свободи, як вибір сфери діяльності, можливість розвитку та застосування своїх здібностей, виборчі права, звільнити особистість від духовного гніту, створити умови для оволодіння науковим світоглядом, сприйняття загальнолюдських цінностей.

Треба усвідомити, що свободу не слід вважати чимось безмежним. Досягнутий суспільством рівень розвитку продуктивних сил і суспільних відносин визначає економічні, політичні та інші можливості розвитку членів суспільства, ступінь їх участі в різноманітних видах діяльності. З цим мають рахуватися і суспільство, й окремі члени суспільства.

Свобода особистості передбачає і відповідальність особистості (правову, моральну) перед суспільством. Без відповідальності особи перед суспільством немає і свободи. Суспільство має забороняти явища, дії, що завдають шкоди його членам. Це насамперед замах на життя, здоров'я, честь та гідність людей, корупція, пропаганда війни, пропаганда расової ненависті тощо.

ХАРЧУК Іванна
студентка 1 курсу 2 групи АБФ,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

РОЛЬ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Перед сучасним світом постали небачені раніше загрози і виклики, що виникли в усіх сферах життєдіяльності європейської цивілізації – економічній, соціальній, політичній, духовній. Глобальні ризики підривають фундаментальні основи людського буття, ставлять під загрозу існування людини як такої. Сучасне суспільство живе в умовах глобалізації,

інформатизації та розвитку високих технологій, що викликають стрімкі зміни способу матеріального і духовного життя, суспільного виробництва.. Людина не просто користується досягненнями науково-технологічного прогресу, а, по суті, стає заручником нової техногенної цивілізації зі штучно створеним середовищем її буття, віртуальним інформаційним простором та пануванням ідеології масового споживання.

Сьогодні ми є свідками і безпосередніми учасниками становлення і розвитку принципово нової епохи в історії людської цивілізації. Її початок хронологічно збігся з історичною межею тисячоліть і являє собою непросту й відносно звичну зміну одного технологічного рівня виробництва іншим. За своєю сутністю цей початок знаменує формування справді кардинально нового соціально-економічного та духовно-культурного укладу суспільства, становлення якісно нового типу людської цивілізації. Фактично всі ми сьогодні втягнені у процеси її перетворення завдяки глобальним змінам загальноцивілізаційного масштабу.

Науково-технічний прогрес ХХ-ХХІ століть – це технічний та атомний прорив, піднесення автоматизації, комп'ютеризації та інформатизації. Він став можливим завдяки розвитку техніки і технологічних новацій. Технології, як комплекс наукових та інженерних знань, що втілюються у прийомах праці, технічних, енергетичних, трудових факторах виробництва, змінили планетарну інфраструктуру та зробили людство єдиним цілим.

Однак, серед побічних наслідків науково-технічного прогресу варто згадати вдосконалення засобів масового знищення людини, екологічну небезпеку, ціннісну дезорієнтацію людства тощо. Так, науково-технічний прогрес призвів до створення таких засобів убивства людини, що «останній час людства» наблизився до нас майже впритул. Наслідком цього прогресу є стрімке зростання потужних технологій, що призводить до екологічної кризи. Ніколи раніше техніка та технології не були здатними знищити життя у певній частині екологічної системи і навіть у глобальному вимірі. Про такі небезпеки йдеться у дослідженнях А. Печчеї, У. Бека, М. Кастельса, Н. Лумана, Е. Тоффлера та ін.

Глобальні загрози, наслідки яких виявились у зміні характеру усталених структур людської життєдіяльності, розмили чіткість ліній економічних, інформаційних, культурних розмежувань між народами світу, породили цілий ряд деструктивних явищ – війн, руйнування природи і культури. Швидкий розвиток техніки і технологій привів до руйнування ціннісних констант життя, продемонстрував психологічну неготовність людства до техніко-технологічного вибуху.

Так, філософ Ортега-і-Гассет говорить про «життєву дезорієнтацію» суспільства, про «загублену» людину, яка не в стані йти в ногу зі своєю «власною» цивілізацією [1, с. 53]. Як би там не було, а розвиток техніки і технологій змусив по-новому осмислити буття людської цивілізації. Насамперед, переоцінити роль техніки в розвитку сучасної цивілізації. З погляду К. Ясперса, сформувався три позиції щодо оцінки техніки:

оптимістична, песимістична, нейтральна [2, с. 137]. Оптимістична оцінка розвитку техніки представлена різними концепціями технократизму, вихідну тезу яких можна сформулювати так: техніка сама здатна нейтралізувати або її подолати ті негативні наслідки, які несе людству її розвиток і поширення. Зокрема, В. Князев у своїй праці «Людина і технологія» підкреслює, що технічне є «... дім людського буття» [3, с. 51]. На його думку, розвиток людства і технічний розвиток – паралельні прямі, що мають однакові координати відліку [4, с. 3-9].

Техніка та технології здатні забезпечити високий рівень життя людини, динамічний стан суспільної інфраструктури. Однак, кожне нове відкриття породжує нові небезпеки, причому масштаб їх загрози зростає, а шляхи її усунення на сьогодні невідомі. На це вказують представники песимістичного підходу до оцінки техніки і технологій. Скажімо, М. Бердяєв розкриває сутність феномену «машинізації» як явища, яке дегуманізує людство і поневолює його [5, с. 156].

Своєрідним поєднанням двох протилежних точок зору на роль техніки та технологій на сучасному етапі розвитку суспільства стала позиція К. Ясперса: «техніка – це лише засіб, сама собою вона не є ні доброю, ні поганою. Усе залежить від того, що з неї зробить людина». «Оскільки техніка сама не ставить перед собою ніякої мети, вона перебуває по той бік добра та зла або передує їм» [2, с. 146].

Отже у техніці дуже виразно постає вихідний драматизм людського становища у світі, бо ми не можемо бути людьми без техніки, як і не можемо тотально технізуватися. Ми не можемо існувати, не втручаючись у самодостатній хід природних процесів, але це втручання може нам вартувати нашого існування і навіть існування нашої планети. Розвиток техніки та технологій приводить до необхідності усвідомлення границь буття людини і її природного середовища – меж за якими проглядають контури темряви тотального небуття. Саме тому слід досліджувати проблеми, які пов'язані з тим, чи вимірюються успіхи техніки і технологій по шкалі гуманізму.

Список використаних джерел:

1. Ортега-и-Гассет Х. Размышление о технике. // Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды: Пер.с исп. –М.:Весь мир, 1997.
2. Ясперс К. Современная техника./ К.Ясперс // Новая технократическая волна на Западе. – М.:Прогресс,1986.
3. Князев В. Н. Человек и технология./ В.Н.Князев. – К., 1990.
4. Князев В.Н. Технократизм як суспільне явище / В. Князев // Проблеми філософії. – 1992. –№ 91.
5. Бердяев Н.А. Человек и машина.// Бердяев Н.А. Философия творчества, культуры и искусства. В 2-х т. – Т.1.

КУЛИНИЧ Юрій Миколайович
студентка 1 курсу 2 групи АБФ,
Національний університет біоресурсів і

природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ СОКРАТА

Величезний вплив на античну і світову філософію справив *Сократ* (469-399 рр. до н.е.). Сократ – перший афінський (за народженням) філософ, сучасник Демокріта. Сократ цікавий не тільки своїм вченням, а й усім своїм життям, оскільки його життя стало втіленням його вчення.

У центрі філософії Сократа – людина. Але вона ним розглядається насамперед як моральна істота. Тому філософія Сократа – це етичний антропологізм. Інтересам Сократа були чужі як міфологія, так і метафізика. Філософія Сократа народжувалася під двома основними девізами: "Пізнай самого себе" і "Я знаю, що я нічого не знаю". Перший девіз був написаний над входом у храм Аполлона у Дельфах. Другий приписується Сократу.

При філософському дослідженні етичних проблем Сократ користувався методом, який він називав майевтикою. Ціль майевтики – всебічне обговорення будь-якого предмету, визначення (дефініція) поняття. Сократ першим підніс знання до рівня понять. Якщо до нього філософи і користувались поняттями, то робили це стихійно. І тільки Сократ звернув увагу на те, що якщо нема поняття, то немає і знання.

Отже, метод Сократа переслідував досягнення понятійного знання. Це досягнення відбувалось за допомогою індукції (наведення), сходження від одиничного до загального. Головне для Сократа – процес пошуку понять.

Переконання Сократа в існуванні об'єктивної істини приводить його до висновку, що існують об'єктивні моральні норми, що відмінність між добром і злом не відносна, а абсолютна.

Сократ різко полемізував із софістами, хоча серйозних змістовних підстав для цього в нього не було. Більше того, Сократ фактично продовжив справу софістів, принаймні в утвердженні проблеми людини як головної теми філософських міркувань. Незгоди з софістами мали своїм джерелом в основному позафілософські причини. Наприклад, однією з них було упереджене ставлення до софістів як до людей, що заробляли собі на життя своїм фахом. За свідченням Ксенофонта, Сократ у відповідь на питання, чому він не бере гроші за свої бесіди, відповів так: «З краси і. знань можна рівною мірою робити як благородне, так і мерзотне застосування. Так, красу, якщо хтось за гроші продає кому завгодно, того називають розпусником... Так само, хто продає свої знання за гроші кому завгодно, тих називають софістами».

Про труднощі натуралістичне орієнтованих космологічних концепцій шкіл старогрецької філософії вже йшлося. З цих труднощів, власне, й народжуються перші спонуки повороту філософії від природи до людини. Саме тому Сократ з самого початку відмовляється від створення картини

світу. Подібні спроби, здійснювані попередніми філософами (головний твір кожного з них так і називався – «Про природу»), давали різні результати, оскільки з кожного з них картина світу виходила іншою, ніж у попередників. Сократ рішуче повертає напрям філософського дослідження від космосу, природи до людини. «Пізнай самого себе» – такою є вихідна теза сократівського філософствування. І таке знання можна набути лише в безпосередньому контакті з іншими людьми – діалозі, практичній зустрічі умів. Сократ принципово не записував свої думки, вважаючи дійсною сферою існування справжнього знання, мудрості живу бесіду з опонентами, живий діалог, полеміку. Саме це він і називав діалектикою (від грецького «діалегомай» – вести бесіду, сперечатися).

Спроба розібратися в такий спосіб з проблемою людини поставила Сократа перед новими труднощами. Ми дізнаємося про це передусім із творів Ксенофонта (бл. 430–350 до н. е.) – «Спогади про Сократа», а також з перших семи діалогів Платона. «Сократівський метод» полягав у веденні бесіди-діалогу, в ході якої Сократ ставив співрозмовникам запитання, отримував відповідь (як правило, непові;), ставив нові запитання, вказуючи на суперечність у судженнях опонента і т. д. Коли співрозмовники Сократа ост?, очно заплутувалися в суперечностях і цікавилися думкою щодо цього самого Сократа, той відповідав, що теж не знає відповіді. Саме цей момент і відображений у відомій тезі Сократа: «Я знаю лише те, що нічого не знаю».

Сократ тим самим прагнув показати, що остаточна відповідь на те або інше запитання не може бути отримана внаслідок суперечливості і невичерпності самого змісту лунання. Проте така позиція не означає знецінення пізнавальних зусиль, навпаки, цінність знання і полягає в пізнавальних зусиллях, у здатності ставити все нові й нові запитання. Недаремно ж філософія є не самою мудрістю («софією»), а лише прагненням, любов&арo;ю («філео» – люблю) до мудрості.

І все ж таки Сократ дещо перебільшував, так би мовити, «процесуальний момент» пізнання. Обговорюючи проблему людини, він ставив запитання про такі істотні характеристики людини, як «мужність», «розсудливість», «краса» тощо. Суперечності ж у відповідях співрозмовників, що їх виявляв Сократ, виникали внаслідок неможливості звести загальний зміст досліджуваних понять («мужність», «краса» та ін.) до їх індивідуально-конкретних проявів. Розуміючи неможливість існування загального як конкретно-індивідуального існування («краси» взагалі поряд з красивою дівчиною, красивою вазою тощо), Сократ бідкається: «Я вічно блукаю і не знаходжу виходу».

Життя Сократа закінчилося трагічно. Його було звинувачено в неповазі до богів, що каралося в ті часи смертю. Дізнавшись про цей вирок у в&арo;язниці, Сократ, розповідають, спокійно випив отруту. Послідовники мислителя створили після його смерті кілька шкіл, найвідомішими серед яких були кінчна (її засновник – Антісфен, хоча більш відомим став його учень Діоген з Синопа, який, звівши свої потреби до елементарного

мінімуму, жив у діжці, протиставляючи природу законам і звичаям людей. Ці філософи вважали, що слід жити тільки «за природою».

Філософія Сократа – своєрідний вододіл в історії античної філософії, У всіх досократівських мислителів (їх так і називають в історії філософії – «досократики») світ виступає у вигляді своєрідної «натуралістичної» цілісності.) «розчиняє» і підпорядковує собі людину як «одну з» частинок космічного цілого. Сократ, вирізняючи людину з космосу і скеровуючи свою увагу лише на неї, кладе край нечіткому усвідомленню філософами специфічних рамок їх досліджень–відношення «людина–світ» Сократом завершується ранній період історії античної філософії, період її становлення і утвердження, починається класичний її період. Останній представлений іменами Демокріта, який поклав у фундамент своєї позиції індивідуальну унікальність і неповторність буття; Платона, який енергійно і з великою майстерністю і талантом розвинув накреслену Сократом гуманістичну лінію філософських пошуків; Арістотеля, що підвів геніальний підсумок розвитку досократичної та класичної античної філософії.

ЛЯШЕНКО Віра
Студентка 1 курсу, групи 180026,
спеціальність «журналістика», ГПФ,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

РАЦІОНАЛІЗМ РЕНЕ ДЕКАРТА ТА ЕМПІРИЗМ ТОМАСА ГОББСА

Основоположником раціоналістичного напрямку Новоевропейської філософії став французький філософ Рене Декарт. Найважливішою характеристикою філософії Рене Декарта є антиемпіризм. Проте свою методологію будував на принципах раціоналістичної дедукції (логічний умовивід від загального до окремого), вважав, що нічого не можна сприймати на віру, все підлягає критичному аналізу та сумніву. Не викликають сумнівів лише найочевидніші положення та судження (саме очевидність вважав критерієм істини). А найбільш очевиднішим із суджень є твердження *«Я мислю — отже, я існую»*. З очевидного положення випливають два основні висновки: по-перше, розумовоосягнений світ істинніший, вищий, аніж світ чуттєвий; по-друге, самосвідомість людини має дуже велику цінність.

Суть дедуктивного методу Р. Декарт зводить до чотирьох правил: перше — вихідний пункт наукового пізнання — визнання джерел, початку. Істинними можна вважати лише ті положення, які не викликають ніякого сумніву і не потребують доведення, істинність для розуму самоочевидна;

друге — формулюється вимога аналітичного вивчення природних явищ, кожен складну проблему слід ділити на простіші; третє — дотримуватись певного порядку мислення — йти від простого до складного, і четверте — досягнення повного пізнання, повноти пізнання.

Критерій ясності й очевидності приводить Р. Декарта до необхідності доповнити раціоналістичну дедукцію методологією інтелектуальної інтуїції. Рене Декарту належить ідея створення загального наукового методу — універсальної математики, що забезпечить панування над природою. Дуже влучно охарактеризував значення наукового методу, що дозволить: по-перше, перетворити пізнання на організовану діяльність, вільну від випадковостей; по-друге, орієнтуватися не на окремі відкриття, а поєднувати зусилля усіх наук. Наукові знання, як їх уявляє Р. Декарт, це не окремі відкриття, а їх система. Суттєве місце у філософії Р. Декарта займає поняття субстанції, яку визначив як річ (будь-яке суще), що не потребує для свого існування нічого іншого, крім самої себе. Створений світ поділяється на два роди субстанції — духовну та матеріальну. Головна ознака духовної субстанції — неподільність, матеріальної — подільність до безмежності. Основні атрибути субстанції — мислення та протяжність. Духовна субстанція містить у собі ідеї, що властиві їй із самого початку, а не здобуті у досвіді. Рене Декарт прихильник теорії вроджених ідей і роздуму як умови загального та необхідного знання, тобто науки та філософії. Матеріальна субстанція ототожнюється з природою і вважається, що все у природі підкоряється суто механічним законам, що можуть бути відкриті за допомогою математичної науки — механіки. До Р. Декарта ніхто не наважувався ототожнити природу з протяжністю, тобто з кількістю.

Отже, уявлення про природу як величний годинниковий механізм, що заводиться Божим першопоштовхом, яке зародилося ще у Кеплера та Галілея, у Р. Декарта остаточно оформлюється у філософську картину світу, що одержала назву картезіанської (латинське ім'я Декарта — Картезіус), складала основу філософії та природознавства аж до початку ХІХ ст. Вплив Р. Декарта знайшов прояв і в тому, що так само, як і Галілей у Італії, який уперше почав писати італійською мовою, Михайло Ломоносов у Росії, який почав писати російською, а не старослов'янською, Картезіус уперше у Франції написав свій основний твір «Роздуми про метод» не латинською, як тоді прийнято, а французькою мовою. Ця традиція продовжена французькими просвітниками, що сприяло поширенню філософських ідей серед мас.

Ідеї Френсіса Бекона та Рене Декарта вплинули на формування філософського вчення англійського матеріаліста Томаса Гоббса. Якщо Р. Декарт механістичну картину світу будував на ґрунті дуалістичного уявлення про дві субстанції — матеріальну та духовну, то Томас Гоббс створив першу в історії філософії закінчену картину механістичного матеріалізму, заперечуючи існування душі як особливої субстанції — тіла. Така позиція привела до механістичного розуміння людини. За Гоббсом,

люди, як тварини, — складні механізми, дії яких визначаються зовнішніми впливами.

Заперечуючи раціоналізм Рене Декарта, теорію вроджених ідей Томас Гоббс вважав істинним джерелом пізнання почуття. Полемізуючи з Р. Декартом, розвивав емпіричну традицію, закладену Ф. Беконом. На відміну від Ф.Бекона, на передній план Томас Гоббс висував проблеми наукового розуміння суспільства, держави, права, релігійної віротерпимості. Саме ці питання привертали найбільшу увагу в епоху буржуазної революції в Англії, сучасником якої був філософ. Вчення Т. Гоббса про державу та право стало широко відомим. Вчення базується на розрізненні двох становищ людського суспільства — природного та громадянського.

Природне становище — вихідне, тут кожний має право на все, що може захопити, тобто право співпадає із силою. Тому природне становище є стан *«війни усіх проти всіх»*. Т. Гоббс не шкодував фарб для зображення хижості людей у їх природному вигляді, виражав цю похмуру картину відомим давньоримським прислів'ям *«Людина людині — вовк»*. Таке становище, за Томасом Гоббсом, погрожує людині самознищенням.

Звідси висновок про необхідність для усіх людей змінити природне становище на становище громадянське, державне. Люди змушені укласти суспільну угоду для забезпечення загального миру та безпеки, на основі яких і виникає держава. Хоча з положенням Томаса Гоббса про первинну агресивність людини навряд чи можна погодитись. Ідеї про природне, а не надприродне походження держави стали безумовним кроком уперед.

МАНОЛІЙ Єлизавета Вікторівна
студентка 1 курсу 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

КОНКОРДИЗМ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА, ЯК ОСНОВА ПОБУДОВИ ЩАСЛИВОГО ЖИТТЯ

Володимир Винниченко (1880 -1951) – видатний український письменник, публіцист, політичний та громадський діяч. Великий творчий розум митця у поєднанні з бурхливою політичною діяльністю дав змогу осмислити і розв'язати чимало актуальних соціально-філософських проблем. Ще на початку ХХ ст., він розпізнав у гонці озброєнь зростаючу небезпеку для людства, висував ідею міжнародного економічного співробітництва, критикував абсолютизацію класової боротьби у подоланні соціальних конфліктів.

В. Винниченко залишив значну творчу спадщину: понад сто оповідань, п'ятьдесят публіцистичних статей, 14 романів, 41 книжку щоденникових

записів, величезне листування, понад сотню власних художніх картин. Заслуговує на увагу його великий етико-філософський трактат «Конкордизм», який, на жаль, залишається неопублікованим донині (Зберігається в архіві В. Винниченка в Колумбійському університеті Сполучених Штатів). Працю «Конкордизм» Винниченко називав найкращою своєю дитиною.

Термін «Конкордизм» походить від лат. – «concordia» – погодження, згода. І окрема людина, і суспільство загалом прагнуть до погодженого щасливого життя. Тому конкордизм є такою системою методів і «правил боротьби з нещастям, яке панує над людством протягом величезної частини його історії».

Упродовж тривалого часу людство вважало, що розв'язання цієї проблеми лежить в рамках релігійної боротьби, що причиною нещастя є гріховність людини. Власне, до віри, моральності зводилися також розуміння цієї проблеми в «прихильників різноманітних систем соціалізму, комунізму, лібералізму, націоналізму й демократизму, хоч вони і вважають себе антирелігійними». У деяких філософсько-соціологічних теоріях причину нещастя свого народу вбачали у «злій моральності інших національностей». Конкордизм відкидає усі ці теорії як необґрунтовані, вигадані та утопічні.

Своє бачення перспектив розвитку людства Винниченко відтворює в соціально-утопічному романі «Сонячна машина». Він у художньому творі розглядає актуальні філософські проблеми. Це співвідношення особистих потреб та інтересів людини і суспільства, проблема свободи, вільного вибору, ролі видатної особи у розвитку суспільства, впливу науки і техніки на життєдіяльність людини. У романі є чимало суто філософських роздумів автора, які засвідчують про його добру обізнаність з історією розвитку філософської думки, починаючи від античності аж до ХХ ст.

Аналізуючи фактори, які безпосередньо будуть впливати на розвиток суспільства, Винниченко підводить читача до висновку, що і в майбутньому основною рушійною силою залишиться людина. Навіть геніальні відкриття, в науці, техніці здатні вирішувати тільки тактичні проблеми розвитку суспільства.

Окрім цього, ці відкриття породжують нові соціальні проблеми. Так, винайдення сонячної машини, що може давати надто смачну і дешеву, (з погляду матеріальних затрат) їжу приводить суспільство до лінощів і повної деградації. Автор не навідує свого погляду щодо розгляду таких завжди актуальних філософських проблем, як проблема сенсу життя людини, її свободи, проблеми перспектив розвитку суспільства. Однак, він і не погоджувався з реальною практикою розв'язання цих проблем більшовиками.

Світоглядна основа діяльності свідомої української інтелігенції того часу – це ідеї прогресивної, суспільно-політичної думки західної Європи, якими жили всі передові мислителі, їх філософські концепції знаменували входження української філософської думки в контекст загальноєвропейського філософського процесу ХІХ – початку ХХ ст.

МОСТОВИЙ Роман Олегович
студент 1 курсу 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

Г. СКОВОРОДА ПРО РОЗУМОВЕ, МОРАЛЬНЕ ТА ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Великого значення у розвитку мотивації моральної поведінки особистості Сковорода надавав почуттям. Останні найяскравіше виявились у його вченні про «серце» людини. Серце, за Сковородою, – це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність, очевидно, полягає в тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають глибоко інтимними, задушевними. Вони, виходячи із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

Визначальним у моральному вихованні, за його переконанням, є формування звичок високоморальної поведінки молоді, оскільки звичка «не в знанні живет, но в делании». Результатом морального виховання є особистість, котра прагне стати кращою. Виходячи з цих положень. Сковорода звертає також особливу увагу на виняткове значення поваги і любові до дітей, гуманного ставлення до них з боку батьків старших, вчителів.

Загалом виховання, за Г. Сковородою, повинно здійснюватися насамперед через працю, яку він вважав основою суспільного життя, як «начало» і «вінець» щастя, як сенс життя людини.

Запорукою успішного виховання дітей, за Г. Сковородою, мають бути добрі настанови, викорінення поганих звичок. Він рекомендував у зв'язку з цим такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, приклад, поради та ін. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконань, привчати їх критично аналізувати свої вчинки.

Великого значення у розвитку мотивації моральної поведінки особистості Сковорода надавав почуттям. Останні найяскравіше виявились у його вченні про «серце» людини. Серце, за Сковородою, – це єдність думок, почуттів і прагнень людини. Ця єдність, очевидно, полягає в тому, що думки, зумовлюючи почуття особистості, в той же час самі стають глибоко інтимними, задушевними. Вони, виходячи із глибини душі особистості, зігріті її почуттями, стають переконаннями, визначаючи тим самим її дії.

МУРАВСЬКА Юлія Олександрівна
студентка 1 курсу, 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і

природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКІ ТЕМИ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Тарас Шевченко (1814 – 1861) – гуманіст світового рівня. У центрі його філософської концепції – людина, її життєва доля, природні невід’ємні права, успадковані від вільних і героїчних предків, невіддільність праці та людяності, свободи і соціальної справедливості. І хоч спеціальних філософських праць Т. Шевченко не писав, але його творчість була в руслі тієї частини світової філософської спадщини, що розвивалася через мистецтво та літературу.

Основне питання його філософії – співвідношення соціального добра і зла щодо конкретної людини у конкретних історичних умовах і стосовно його Батьківщини-України. Необхідність знищення народом царського кріпосницького ладу – головний висновок філософії Т. Шевченка. Як наслідок – суспільство справедливості, добра і свободи, що буде найсприятливішим тлом для щастя вільної людини у вільній Україні.

У творчості Т. Шевченка поєднані принципи раціоналізму і сенсуалізму. Його сподівання на прихід апостола правди і науки, на прихід героя із святим і праведним законом поєднані з людськими почуттями. Т. Шевченкові чужий той, хто хоч і мислить категоріями Канта і Гегеля, є мудрецем-космополітом, мріє про людство або «отечество», але не жаліє ні брата свого, ні рідного тата. Таких Т. Шевченко називав лжепророками. Водночас він усвідомлював трагічність свого буття у рідному краї, який перебуває у ярмі: «Великим словом волю Божу сказати тиранам, – не приймуть. А на своїм, на ріднім полі пророка каменем поб’ють».

Шевченко висловлював ідеї соборності України. Він працював і над пам’ятками різних земель України, задумавши створити колоритне видання «Живописної України», що повинне було об’єднати Україну у соціальному просторі та історичному часі, стати своєрідною енциклопедією історії, звичаїв, побуту, фольклору минулого і сучасного життя українського народу

Глибоко гуманістичною є у Т. Шевченка філософська концепція людини як особи і громадянина. Він заперечував усе, що поневолювало дух людини, звеличував свідоме земне, природно-патріотичне сприйняття світу, позбавлене будь-якого фанатизму. «Моліться Богові одному. Моліться правді на землі, а більше на землі нікому не поклоняйтесь...». Він закликав народ перестати поклонятись ідолам, які йому нав’язували чужинці. Т. Шевченко осуджує пристосовництво до гнобителів, називаючи прислужників рабами, підніжками, «гряззю Москви і Варшави». Він картає

також психологію безвольності: «А ми дивились і мовчали та мовчки чухали чуби, німії, підлії раби....»

Шевченкове розуміння Бога – органічна складова частина його філософського сприйняття світу. Він розумів Бога через безпосереднє спілкування з ним у своїх роздумах та душі, через світ своїх почуттів до України, рідного народу, природи, історії, традицій, мови. Це був свій, український шлях до Бога, глибоко гуманістичний, справедливий, добрий і благородний. Його світоглядно-філософський шлях до Бога осяяний ідеєю святості, якою Т. Шевченко жив і творив. Філософський світогляд Т. Шевченка – це найвищий злет духовності українського народу, осмислення ним самого себе і світу в умовах бездержавності середини ХІХ століття. Він у своєму світосприйнятті виразив найпотаємніші сторони безсмертної душі українського народу, животворні джерела якої сягають прадавньої язичницької культури.

ПОДКУР Аліна Віталіївна
студентка 1 курсу, 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитріївна,
кандидат філософських наук, доцент

ОСНОВИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА У ФІЛОСОФЬКІЙ СИСТЕМІ ІВАНА ФРАНКА

Ще студентом університету, І. Франко визначив критерій суспільного поступу — щастя людини. Щастя в його розумінні – це єдина мета, заради якої людина народжується на світ, навчається, працює, взагалі живе. Перебуваючи під сильним впливом тоді новітніх соціалістичних ідей, І. Франко вважав, що «того щастя вона (людина) досягне аж тоді, коли наука і праця зіллються до неї воедино; коли всяка її наука буде корисною працею для суспільства, а всяка праця буде виявом її розвинутої думки, розуму, науки»

Франко дослідив процес становлення людини та виявив дві тенденції в цьому процесі, зумовлені об'єктивними чинниками: перевагою зовнішніх обставин над людиною і, навпаки, час, коли людина починає контролювати ці обставини і отримує над ними певну перевагу. Ці чинники формують, з одного боку, прагнення до автономності людини, з іншого — людську солідарність.

Вчений виділяє такі ключові точки становлення людини і суспільства, як відкриття і використання вогню, формування мови, моральності, культури сім'ї, виникнення держав і релігії. Одним із чинників державності Іван Якович вважає війни між племенами. Війни поширювали знання людей, а внаслідок формування військового прошарку, поділяли суспільство на

верстви. Виникаюча державність і релігія зумовили появу політичної влади, тобто панування одних над іншими.

Зростаючи, різні форми нерівності, насамперед майнова, ведуть до політичної тиранії, що була головною формою державності у стародавньому світі. Безмірне багатство царів мало зворотньою стороною матеріальну нужденність рабів і «вільних пролетаріїв». Такий устрій веде до формування суспільних сил, що неодмінно повалять його.

Франко розумів, що боротьба за існування, постійна сліпа конкуренція принижує людину, зводить її до рівня тварини. Людина прагне до щастя й добробуту від самого початку свого життя, а тваринна боротьба за існування заважає їй досягнути «певний ідеал людської досконалості». Найганебнішим, найвідсталішим явищем, що заважає суспільному прогресові, І. Франко вважає «внутрішнє соціальне рабство», поряд з яким взагалі нічого не означає незалежність політична.

Захоплений ідеями соціалізму, І. Франко вважає, що еволюція суспільного ладу можлива лише за умови еволюції поняття «органічна істота—тварина—людина». Коли люди стануть «тільки людьми», то у їхньому суспільстві все буде по-людському, бо люди перестануть бути «панами і слугами».

Через 25 довгих років І. Франко пише працю «Що таке поступ?». З висоти власного життєвого досвіду він робить висновок, що поступ, хоч він і має «два значення: все змінюється, але чи на краще, чи на гірше?», все-таки веде до добра. Такий висновок переконливо доводить ХХ ст., коли людство пішло у розвитку знярядь праці, способу виробництва продуктів і в організації свого життя далеко вперед.

Однак Франка-філософа хвилюють насамперед внутрішні пружини поступу – самопочуття людини. Він ілюструє це, порівнюючи людину - лісовика і людину, яка живе серед інших людей, тобто представника цивілізованого світу.

Виходячи з теорії еволюції видів Ч. Дарвіна, історики стверджують, що «вся людська історія — це ненаситна боротьба, ведена різними способами, а все для єдиної цілі, аби удержати себе і своє потомство». Поступ у тому, що в цій боротьбі виживають сильніші, краще пристосовані до умов.

Неминучим витвором боротьби за існування є нерівність, насамперед нерівність людей. Отже, сама природа дбає, щоб серед людей не було рівності. Як бачимо, мислитель підкреслив основний недолік теорії еволюції видів — її антигуманний характер, оскільки така теорія прирівнює життя людей до життя «щупаків у воді та вовків у лісі».

Зрештою, розглядаючи проблеми прогресу людства, які на той час були предметами дискусій, І. Франко доходить висновку, що кожне їх вирішення має свої недоліки і не може розглядатись як панацея від усіх суспільних лих. Він вважає, що повного громадського щастя, повного раю на землі люди не досягнуть ніколи.

Свою працю «Що таке поступ?» він закінчує такими словами: розвитком людства керують два фактори — голод і любов. Голод він розуміє

як матеріальні та духовні потреби людини, а любов — як почуття, що поєднує людину з іншими людьми. А людського розуму, каже він, серед цих факторів немає і, напевно, ще довго не буде.

Отже, в розумінні ідеї суспільного прогресу І. Франко виділяє насамперед людину, рівень задоволення її матеріальних і духовних потреб. Це неможливо без миру й злагоди між людьми, як неможливий без цього стан щастя і окремої людини, і суспільства в цілому. Шлях до добробуту і щастя лише один — через свободу людини і гарантію її людських прав.

І. Франко виступав за еволюційний розвиток суспільства, розвиток, пов'язаний з волею, старанням та працею людей, розвиток без суспільних потрясінь, бунтів, революцій і повстань. І. Франко сповідує філософію науки, філософію праці, філософію поступу. Його девізом є Праця, Щастя і Свобода.

БАЛАХТАР Родіон
студент 1 курсу, 2 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ІММОРАЛІЗМ ФРІДРІХА НІЦШЕ

Ф. Ніцше був вихідцем з Німеччини, але пізніше прийняв швейцарське громадянство. Будучи досить обдарованим, вже у 25 років отримав звання професора. Його праці носять тезовий, інколи-афористичний характер, а тому є досить суперечливими й не підлягають однозначному прочитуванню. В усякому разі слід відрізнити ідеї самого Ніцше від ідей та поглядів «ніцшеанців» — його палких прихильників, котрі, як звичайно, робили наголос на певних змістових акцентах думок Ф. Ніцше.

Ф. Ніцше високо цінував думку А. Шопенгауера про волю як вихідну основу суцього, але ще більше загострював її. Якщо А. Шопенгауер говорив тільки про волю до буття, то Ф. Ніцше наголошував на тому, що власне воля являє собою «волю до волі», тобто поривання до простого самовиявлення у будь-який спосіб. Воля виявляє себе насамперед через життя. Життя для Ф. Ніцше постає першою і єдиною реальністю. Все інше, про що ми ведемо розмову — Всесвіт, природа, почуття та ін., — усе це є лише елементами життя. Оскільки життям рухає волевиявлення, у ньому панує боротьба за виживання. Звичайно, у ній перемагає сильніший. Завдяки такій перемозі життя може зміцнюватись. Слабким людям не слід ні співчувати, ні допомагати, бо підтримка слабких веде до виснаження і виродження життя: «До цього часу,— наголошував Ніцше, - вчили доброчинності, самозречення, співчуття, учили навіть відкиданню життя. Усе це є цінності виснажених...».

Ф. Ніцше протиставляє силу життя культурним нормам й цінностям, вважаючи, що саме людська слабкість і незахищеність спричинює виникнення культури як системи штучних засобів виживання. Мораль – це засіб боротьби слабких проти сильних. Життя не підлягає моральним оцінкам, бо воно є лише таким, яким воно може бути: «Людина, якою вона повинна бути, – це звучить для нас настільки ж безглуздо, як і «дерево, яким воно повинно бути».

Свою позицію Ф. Ніцше позначає не як «аморалізм» (неморальність), а як «імморалізм» (позаморальність). Мораль, на думку Ф. Ніцше, тримається на авторитеті та залякуванні, але «Бог помер» тому, що він не втручається у життя для його зміцнення. Ті ж, що посилаються на Бога, підтримують слабкість і виродження, а не силу життя. Якщо ж людина відчуває у собі «голос крові», вона повинна не звертати увагу на мораль, стати «по той бік добра і зла» й піднести себе саму на надлюдський рівень. Здатна на таке людина стає «надлюдиною», і тільки вона може бути справжнім виявленням сили життя.

Очевидно, що Ф. Ніцше також постає проти розуму як засобу організації людського життя, вважаючи останнє сліпою силою і самовладною сутністю. Але, заперечуючи Ф. Ніцше, слід сказати, що людське буття не зводиться до життя людського організму; у духовному світі діють інші закони, ніж у матеріально-фізичному. Якщо в матеріальному світі панують закони маси й сили, то в духовному – прагнення самовдосконалення і прийняття будь-чого з участю розуму, тобто через розуміння. Неважко також усвідомити й те, чому деякі ідеї Ф. Ніцше були схвально оцінені фашизмом.

Водночас у цінуванні людської індивідуальності можна побачити і гуманістичні акценти філософії Ф. Ніцше. Тому серед послідовників Ф. Ніцше (ніцшеанців) виділяються два напрями:

- радикальні ніцшеанці виводять на перший план у спадщині Ніцше ідеї першого права сили життя, права насильства, надлюдини, виходу за межі моралі; радикальні ніцшеанці були схильні зближати свого ідейного наставника з фашизмом і навіть расизмом;
- представники гуманістичного ніцшеанства вважають, що Ф. Ніцше виступав насамперед проти будь-яких обмежень людини, звільняв людину від нежиттєвих догм та забобонів, закликав її покладатися на власну волю, бути непохитною у виконанні життєвої мети. Цікаво відзначити, що серед представників гуманістичного ніцшеанства були відомі видатні письменники Т. Манн, К. Гамсун, у певний час— М. Горький.

Отже, у ХІХ ст. відбулася фундаментальна переорієнтація європейської філософії, пов'язана із запровадженням парадигми (взірця, способу) некласичного філософствування. Некласична філософія виводила на перший план реальності людської поведінки та позараціональні її чинники, звертала увагу на ті сторони людської життєдіяльності, які перебували поза увагою класики, але при тому вона інколи їх надмірно акцентувала.

КРАВЧЕНКО Вікторія
студентка 1 курсу, групи 180026,
спеціальність «журналістика», ГПФ,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФІЯ ЖИТТЯ АРТУРА ШОПЕНГАУЕРА

Засновником філософії життя і провісником некласичної філософії у цілому став німецький філософ Артур Шопенгауер. Його основні праці – «Світ як воля та уявлення», конкурсна робота «Про свободу людської волі», за яку він одержав премію Королівського норвежського наукового товариства, збірка нарисів «Доповнення і життєві хроніки», яка закінчувалася «Афоризмами житейської мудрості». Тільки після виходу останньої він стає популярним. Але до кінця життя його так і не покидало відчуття духовної самотності.

Новизну своєї філософії сам Шопенгауер вбачав в тому, що вона є спробою пояснити світ із людини, побачити світ як щось живе та осмислене, моральнісно цінне. Вихідний пункт філософії Шопенгауера – твердження, що «Світ є моїм уявленням» – «...людина не знає ні сонця, ні землі, а знає тільки око, яке бачить сонце, руку, яка відчуває землю; те, що оточуючий її світ існує лише як уявлення, тобто виключно по відношенню до іншого, уявляючого, яким є сама людина».

Світ існує сам по собі, він є об'єктивним, у нього є своя історія, в якій нас не було і в свій час не буде; і все ж таки «від першого відкрившогося ока, навіть якщо воно належить комасі, залежить буття усього світу саме тому, що Світ нічого не знає про те, що він – світ, тому він стає світом тільки для першої істоти, яка його пізнає. Отже увесь світ – це сукупність чуттєво-інтуїтивних уявлень суб'єктів-людей. Але і уявляючи суб'єкти-люди самі теж є врешті решт уявленнями, тому увесь світ феноменів не стільки уявляється, скільки відображається.

Другий принцип філософії Шопенгауера – за явищами знаходиться світ речей у собі, який є якоюсь метафізичною Волею. Метафізична Воля безосновна і єдина, тоді як її прояви багаточисельні. Найбільш значні її прояви – гравітація, магнетизм, хімічні сили, прагнення тварин до самозбереження і різні афекти людей. Воля з великої літери лежить на перетині усіх цих різних станів і є якоюсь безликою могутньою силою, яка не має ніякої основи крім самої себе. Звідси такі висновки:

- волю як річ у собі можна пізнати чи, принаймні, розпізнати;
- її можна назвати Силою чи Енергією;
- воля до життя як світовий принцип безсвідома і не має ніякої розумної мети, це – сліпе безсвідоме поривання;

- це зле саморуйнівне прагнення, гола і голодна агресивність – і тому світ, народжений волею знаходиться у безвиході, не розвивається.

Із останнього твердження випливає песимізм філософії Шопенгауера. Він обґрунтовує песимізм, спираючись на етичне значення трьох своїх категорій: «*час*» означає марність наших сподівань, оскільки усе, що нам дороге, минуче і тлінне; «*простір*» визначає перехрещення і зіткнення інтересів людей на шляху до примарного щастя; «*причинність*» створює коливання «маятника» людських страждань між голодом потреб (у бідних) і нудьгою пересиченості (у багатих).

Отже, за Шопенгауером, життя – це «багатовимірне страждання і стан суцільно нещасний». Кожний відчуває себе «осереддям світу» і хоче усього для себе, а все, що йому заважає він прагне заперечити. Звідси суспільне життя розгортається за принципом: «людина людині диявол». Але прагнення оволодіти усім тільки підсилює страждання і породжує почуття страшно́ї самотності і порожнечі. Власне страждання така людина намагається подолати спогляданням чужого страждання, що породжує безмежну злобу. Але егоїзм, який досягає ступеня злоби, потрапляє у пастку невтішної надломленості і відчаю. Чим сильніша злоба, тим сильніший відчай.

Способом подолання такого страждального стану за Шопенгауером є співстраждання, яке відкриває можливість набуття повноти буття як співбуття нашого справжнього я з усім світом. Співстраждання виявляє у нас самих – у вихідній, першоосновній глибині нашого я, у відкритому любовному зв'язку з усіма іншими істотами, які страждають – певний ідеальний масштаб людяності, якій заявляє про свою значущість без нашого дозволу так, що ми виявляємося без вини винними, винними у всіх стражданнях усього живого і причетні до них.

Отже, Шопенгауерівський песимізм – це ще і моральна оцінка, яка виражає протест проти розлюднення світу, моралістичний проект спасіння. Спасіння Шопенгауер бачить у зверненні до відкритої для кожного і по відношенню до всього світу Людяності, яка знаходить прояв у Почутті вини і Співстраждання і, яка здатна подолати зло егоїстично замкнутого існування. Співстраждання тлумачиться як досвід всезагальної любові. Звідси його настанова на релігійну поведінку без віри у божество.

Песимізм Шопенгауера постає як філософія надії. Він намагається довести, що світобудова має смислову і ціннісну основу – моральну свободу. Він виходить із визнання необхідності для людини здійснити своє моральне призначення, необхідності привнести до світу «людяності». Ця духовна потреба людини і витлумачується Шопенгауером як об'єктивна ідеальна першооснова світу, яка визначає зміст світових подій.

У філософії Шопенгауера були вироблені основні принципи некласичного типу філософування – ірраціоналізм, суб'єктивізм, песимізм, перетворення людського життя на осереддя філософських міркувань.

студентка 1 курсу, 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

. ІДЕАЛЬНА ДЕРЖАВА: УТОПІЯ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Проблема існування справедливої держави була, є і буде однією із найскладніших і найсуперечливіших проблем, що постають перед людством повсякчас. Перед вітчизняною спільнотою, яка, наразі, розбудовує громадянське суспільство, знову загострюється проблема ідеальної держави. Тож, ведуться дискусії поміж науковцями та політиками щодо існування ідеальної держави як такої.

Недооцінювання нагальності вирішення цієї проблеми спричинює «недисциплінованість мислення» та недостатню дослідницьку культуру науковця та просвітника, що негативно виявиться у віддаленій соціальній перспективі

З розвитком суспільства зростає інтерес до цієї проблеми усіх активних громадян. Безліч філософів та вчених уже багато років намагаються зрозуміти, чи може існувати держава на засадах справедливості насправді?

«Утопія» – це книга, в якій вперше чітко сформульовано низку положень, характерних для утопічного соціалізму. Можна умовно говорити про елементи соціалізму в стародавньому світі, розуміючи під цим спільність споживання, уявлення про спільність благ на зорі людського суспільства, невизначену ідею організації суспільного виробництва. Але все це були натяки, розрізнені думки не пов'язані в єдину систему. Томас Мор підкреслював, що тільки завдяки справедливості суспільного устрою вдасться вирішити найважливішу етичну проблему – знищити гординю, – «чудовисько», яке паразитує на протиставленні багатства і бідності.

Варто зазначити, що твір Томаса Мора «Утопія», представлений тогочасною європейською морально-етичною традицією, у якому розкриваються негаразди суспільно-політичного устрою є головною проблемою людяності. Тож, Мор вбачає перспективу в оволодінні приватним егоїстичним інтересом. Його «Утопія» значна не тільки тим, що змогла визнати законний протест людини, яка крім того існує в несправедливому для неї суспільстві, а й продемонструвала усі можливості проектувальних ідей у побудові держави.

Томазо Кампанелла у своєму творінні багато в чому повторив ідеї Томаса Мора, співзвучні їх принципи усунення приватної власності, поділу влади «по розуму» узгодженість дій міста і села ідеальної держави. Однак у той же час надав ряд нових рис ідеального суспільства громади: не беручи наприклад, інститут рабства. Місто Сонця пропонує альтернативу існуючому на той час суспільству.

В процесі розповіді автор розглядає норми поведінки, моралі, державності в «ідеальному» суспільстві, але по суті не змінюючи існуючого суспільного устрою. Саме тому для зв'язку з Богом мешканцям в місті Сонця необхідні жреці. Особливої уваги заслуговує запропонована реформа системи освіти, яка сприяє формуванню всебічно розвиненої, повноцінної людини. Також присутні передумови до створення універсальної мови, здатної зв'язати разом усі науки та мистецтво.

На зломі XX-XXI століть наша спільнота знаходиться на етапі глибоких соціально-економічних перетворень. Таким періодам властиве переосмислення людьми оточуючого світу, відродження старих та становлення нових філософських ідей. Саме тому виник інтерес розглянути вчення Томаса Мора і Томазо Кампанелла, та проаналізувати їх погляди.

Отже, можна сказати, що праці цих відомих людей мали істотний вплив на подальший розвиток соціально-політичної думки і сформулювали засади нового світського, так званого правового світогляду. Філософські ідеї Томаса Мора і Томазо Кампанелла знайшли відображення і в сучасному політичному устрої цивілізованих держав. Але їх твори є ранніми зразками соціальних утопій, тому що в них не вказано на конкретні шляхи реалізації планів ідеальної держави не названо суспільної сили, спроможної здійснити перебудову існуючого суспільного устрою.

Варто зазначити, що проекти ідеальної держави є утопією, яка представляє собою синтез вигаданих, надуманих рис ніби на противагу існуючим формам держави, з реальними рисами. Всі праці мислителів, безумовно, мають надзвичайно велику історичну і теоретичну цінність, адже саме на цих ученнях будувались в майбутньому багатоманітні трактати та теорії якими ми користуємось до цього часу.

ХОМАЗІЮК Віктор Сергійович
студент 1 курсу, 3 групи АБФ
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКЕ СТАВЛЕННЯ ДО ЖИТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ЯПОНІЇ)

Перша релігія японців – синтоїзм, релігія природи. З кінця VII ст. до синтоїзму додався буддизм, що проник до Японії з Китаю. Синтоїзм і буддизм уживаються в душі японця, по черзі висвітлюючи його життєвий шлях. Японець народжується Синтоїсти, а помирає буддистом. Синтоїстські «боги» – комі перебувають в усьому живому: в рослинах, тварин, людей; у всьому, що вселяє страх або благоговіння своєю винятковою силою. Японець

відчуває єдність з усім живим. Висновок науки, висновок Дарвіна про те, що людина походить від мавпи, його не образили, як деяких європейців.

Що стосується буддизму, то він мав в Японії великий вплив аж до XVI ст., Після чого в XVII ст. Японія запозичила з Китаю конфуціанство. У кінці XVI – початку XVII ст., А потім в кінці XIX ст. помітного впливу в Японії домоглося і християнство. Японія багато що запозичила: і писемність, і мистецтво прийшли з Китаю (примітно, що японське мистецтво сходиться до XI ст., В Європі в той час був період варварства). Як і в інших країнах Сходу, в Японії тяга до емоційного, чуттєво-конкретного була сильнішою, ніж до логіки, абстракції і систематизації. Японці швидше сприймуть «Страждання молодого Вертера», ніж «Фауста». Філософський роман японська література набула лише після 1945 р.

Якщо європеець йде до мети навпростець, то японець наближається до неї «по спіралі». Це, звичайно, довше за часом, але з спіралеподібного руху легше, ніж з прямолінійного, переключитися на інший напрямок. У японській культурі також не було розвинене уявлення про вільний прояв індивідуальності. Саме слово «свобода» було винайдено японським перекладачем книги Дж. Ст. Мілля «Про свободу» в 1872 р Японці прагнуть не до волі, а до того, щоб якомога краще пристосуватися до середовища, до природи, суспільству, фірмі. Причому засобом пристосування до світу є розучування встановлених норм поведінки («шлях воїна» – бусідо; «шлях чаю» – сачо; «шлях фехтування» – кендо та ін.). У Японії традиційно пірамідальна структура суспільства; воно все – велика родина, на вершині якої стоїть імператор (тенно). Людина веде себе відповідно до його положенням усередині групи і суспільства в цілому.

Японці спокійно ставляться до смерті: для них смерть не уособлює собою жах, і людський скелет з косою НЕ символізує її. Згідно з японськими повір'ями, земний і загробний світи утворюють єдине ціле. У певні дні (восени після зняття врожаю і в новорічне свято) померлі приходять з загробного світу, щоб упевнитися в благополучного життя людей земного світу. Померлі протегують живим. Потойбічний світ – це не світ темряви і не мир, що вимагає спокути гріхів, поки не з'явиться спаситель; смерть розглядається як природний перехід з одного світу в інший. Це обумовлює стоїцизм, дисциплінованість японців, їх покірність долі, але аж ніяк не пасивність. Те, що відбулося, – сталося, нічого не поробиш, але треба жити, треба відновлювати зруйноване, треба будувати.

ШЛІХТА Іванна Володимирівна
студентка 1 курсу 3 групи АБФ,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ЛАУТА Олена Дмитрівна,
кандидат філософських наук, доцент

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Леся Українка – геніальна українська поетеса, драматург, мислитель і громадський діяч. Філософський світогляд Лесі Українки розгортався у контексті світової філософії, яка ще з глибокої давнини формувалася невіддільно від художнього слова, художньо-образного сприйняття світу.

Одна з основних філософських проблем творчості Лесі Українки – проблема людини, її унікальності та гідності, природи і свободи. Якщо людина центральний об'єкт філософії та мистецтва, то тема людської любові – стрижнева у цьому питанні. Леся Українка змальовує її дефіцит у явищах і соціальних рухах, що задекларовують своєю метою оновити світ, перебудувати його на «прогресивних» або й «божественних», як їм здається, засадах. Леся Українка бачить прекрасне і творить його. Такими є її збірки «На крилах пісень», «Думи і мрії», поеми «Місячна легенда», «Русалка», переклади з чужомовних літератур, драматичні твори.

Свої теми Леся Українка розробляла через призму українського світу, української національної ідеї у підручнику «Стародавня історія східних народів», драмах «В катакомбах», «Адвокат Мартініан», «Руфін і Прісцилла». Леся Українка сягнула найвищих вершин філософського осмислення духовного змісту віри і правди життя, суперечностей між сліпою вірою і реальним гуманізмом. Є підстави вважати, що у цих драмах є і езотеричний зміст відображення суспільно-політичних рухів в Україні на початку ХХ ст., суперечностей, що повністю розкрилися в революції та в післяреволюційну добу в Україні. До влади рвалися демагогічні, антинародні сили. Вони готові були в ім'я абстрактних ідеалів розтоптати істинні цінності народу.

Водночас Леся Українка висловила оригінальні погляди щодо світоглядно-філософських проблем відношення особи-релігії-народу, що мало актуальне значення для українського відродження. Жодна з релігій в Україні не була охоронницею національних традицій рідної мови і культури в добу Лесі Українки, а поодинокі факти загальної картини не змінюють.

До філософської проблематики Лесі Українки належить і постановка питання про співвідношення мистецької еліти і народу. У драмах «Оргія», «Вавилонський полон» Леся Українка розглядає всю складність, становища митця в умовах рабства або втрати державної незалежності. Найталановитіший митець є глибоко нещасний. Він розривається перед потребою в кусні хліба і гострим відчуттям небезпеки продатися ворогові. Бо в останньому випадку це приводить до втрати таланту.

Своїми поглядами Леся Українка збагачувала свідомість народу ідеями незалежності та свободи, гуманізму і демократії, доблесті і звитяги, хоробрості та готовності до самопожертви в ім'я великої справи національного і соціального визволення народу загалом і кожної людини зокрема. Цікавою є позиція Лесі Українки стосовно зарахування до робітників і людей інтелектуальної праці (інтелігенції), якщо вони не запроднують свого сумління багачам, а тримаються купи з робітниками. Річ,

абсолютно не сумісна з майбутнім поділом комуністами суспільства на робітників, селян і прошарок інтелігенцію.

У творчій спадщині Лесі Українки знайшла своє відображення філософська концепція вічності – чи то у формі невмирущої вічності поезії, яка лине, «де вічна весна», чи то у формі глибокої переконаності, що все створене художнім талантом митця залишиться в анналах вічності.

БАБІК Валерія Сергіївна,
Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент

СУТНІСТЬ ТІЛЕСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Сутність людини – це особливість соціальної природи. Це щось ціле, і називається «ансамблем соціальних відносин». Мозок людини, це можна сказати, матеріальний орган, із його допомогою сутність проявляється в тілі людини. Не мозок виконує свою активність, а його сутність. Сутність не тільки існує, а й народжується, і розвивається у зв'язку із працею. В середині тіла окремого індивіда, існує тільки його частина.

Фізіолог розслідує все те, що розвивається в середині органічного тіла, індивіда, всередині біологічної одиниці. Сутність взагалі виражає життєдіяльність «ансамбля соціальних відносин взагалі». Вони пов'язані взаємними зв'язками, маючи завжди соціально-історичний характер. Таємниця людської сутності завжди залишалась таємницею, а розв'язок шукали не там де потрібно, тобто не там де сутність існує реально. А вона існувала в просторі, де знаходяться всі ті речі, з приводу яких, тіло пов'язане з тілом іншої людини. І мозок як орган, реалізує сутність, і виконує функцію управління «ансамблем» відносин людини до людини, через створення людини для людини речі, тобто там, де він перевтілюється в орган відносин людини до людини, або, людини до самого себе. Різниця між сутністю і існуванням це різниця між всіма соціальними відносинами. Сутність за марксовою логікою визначається як сутність кожного індивіда окремо. Вона зобов'язує до роздумів, до певного ходу думок, з яких витікають соціальні відносини до інших людей і речей. А точніше сукупність реальних особливостей тих відносин, в яких поставлено тільки одне тіло, у вигляді морфофізіологічної проекції особистості, але що саме головне, не як саму сутність. На цій дорозі можна побачити дві різних сфери душі і тіла. І воно ні в якому разі не пов'язане між собою. Індивідуальна психіка, ми її розглядаємо як сукупність психологічних функцій мозку.

Фізіолог повинен розслідувати тільки мозок, тому він і повинен так обдумувати.

Сутність і є сукупність відносин до самого себе, як до когось іншого . Тому тілом вважається не окреме тіло, а об'єднані тіла особи, соціальними людськими зв'язками, відносинами і взаємовідношенням.

Саме тіло виконує процеси душі і тіла. Сутність не всередині «тіла особи», а всередині «тіла людини», яке до тіла даної особи ніяким чином не зводиться, і все те тіло людини, всередині якої функціонують окремі індивіди як його живі органи. Це тіло, його роздивляються, через те, щоб зрозуміти кожен його окремий орган в його живому функціонуванні, і в сукупності його прямих, і таких самих зв'язків з іншими такими самими живими органами, при цьому зв'язки не є духовними відносинами, в системі яких завжди намагалась роздивлятись будь-яка орієнтована психологія.

**БАНКЕРТ Настасія Ерутівна,
Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент**

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУСПІЛЬСТВА

Упродовж великого часу питання “що таке суспільство” хвилювало людей. Від античності до нового часу існували різні думки, погляди. Були створені різні підходи до розуміння суспільства. Так існують ідеалістичний та матеріалістичний підходи.

Назва ідеалістичного погляду походить від давньогрецького *ἰδέα* - ідея через латинський *idealis*. Суть цього судження полягає в думці, що першопричина розвитку суспільства є дух, ідея, свідомість. Ґрунтується цей підхід на визнанні вирішальної ролі міфів, релігій, ідей, духовності у згуртуванні людей в єдине ціле – суспільство. В історії є багато прикладів теократичних держав, в яких провідною була віра, які після ставали державною релігією. Велика кількість тоталітарних режимів базувалися на єдиній державній ідеології, які були основою суспільного устрою. Багато хто намагався пояснити історію через дію об'єктивно існуючого духовного — Світового Розуму, Абсолютної Ідеї, Абсолютної Волі, Бога. Одним із представників такого припущення є Гегель, яким було створено закономірності розвитку суспільства. Згідно з працями Гегеля, історія рухається вперед не як стихійний процес. Вона складається з вчинків окремих людей, які намагаються реалізувати свої здібності, взаємовиключні інтереси, егоїстичні цілі. Проте в результаті дій людей, які турбуються за свій інтерес, з'являється щось нове, що має відмінності від їхніх первісних

здумів. У цьому виражається «хитрість історичного розуму», саморозвиток і самопізнання якого і є власне історичний процес.

Матеріалістичний підхід походить від латинського *materialis* – речовий. Він пов'язаний з філософським аналізом між людських зв'язків і відносин, що виникають у відповідних природних умовах і за наявності тих чи інших вірувань, але мають визначальний характер. Одним з різновидів такого підходу є натуралістичний підхід. Суть цього судження полягає в думці, що суспільство рухається через сукупність факторів. Такими факторами є кліматичні умови, географічне середовище, специфіка людини як природної істоти. Серед особливостей людей можна зазначити біологічні, расові, генетичні властивості. Представниками цього підходу є такі школи: географічна школа (Лев Мечников, Василь Ключевський та ін.), школа соціального дарвінізму (Томас Мальтус, Людвіг Гумплович, Вільям Самнер), расово-антропологічна школа (Жозеф Артур де Гобіно й ін.). Недоліками такого розуміння суспільства є ігнорування якісної своєрідності людини, приниження людської активності, заперечення людської волі. Також виділяють такі вади, як розгляд людини в якості соціального атома, суспільства – як механічного агрегату індивідів-атомів, яких хвилюють лише свої власні інтереси.

К. Маркс, аналізуючи закономірності розвитку вже сформованого суспільства, значно розширює сферу дії матеріалізму і поширює її на сферу суспільних відносин. Цим філософом була сформульована концепція матеріалістичного розуміння історії, зміст котрої становить положення про спосіб виробництва, який складається об'єктивно, тобто незалежно від волі та свідомості людей. Основна суть полягає в тому, що продуктивні сили й виробничі відносини об'єднують людей у «соціальний організм», зміни яких створюють основу суспільно-економічних формацій як етапів світової історії.

Отже, існують ідеалістичний та матеріалістичний підходи. Суть ідеалістичного судження полягає в думці, що першопричина розвитку суспільства є дух, ідея, свідомість. Ґрунтується цей підхід на визнанні вирішальної ролі міфів, релігій, ідей, духовності у згуртуванні людей в єдине ціле – суспільство. Що стосується матеріалістичного підходу, то К. Марксом була сформульована концепція матеріалістичного розуміння історії, зміст котрої становить положення про спосіб виробництва, який складається об'єктивно, тобто незалежно від волі та свідомості людей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пупченко О. П. ОСНОВИ ФІЛОСОФІЇ (Курс лекцій) Частина перша Навчально-методичний посібник для студентів усіх форм навчання / О. П. Пупченко, В. А. Стокяло. – Одеса, 2000. – 176 с. – (Видавничий центр УДАЗ ім. О.С. Попова). – (УДК 87.883).
2. Таран В. О. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ. Навчальний посібник / В. О. Таран, В. М. Зотов, Н. О. Резанова. – Київ, 2009. – 271 с. – («Центр учбової літератури»). – (УДК 101.1:316 (075.8)).
3. Данильян О. Г. Основи філософії / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. – Харків, 2003. – 352 с. – (ISBN 966-7146-78-2).

4. Касьян В. І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів. Навчальний посібник / В. І. Касьян., 2008. – 347 с. – (К. : Знання).

ГАВРИЛЕНКО Дарина Сергіївна

**Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**

**Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент**

НОВІ НАУКОВІ ПАРАДИГМИ СВІТОБУДОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ

Наукова парадигма сучасності, ґрунтуючись на ідеях єдності природничо-наукового та гуманітарно-наукового знання, тлумачить складні людиномірні системи, що саморозвиваються. Концепція антропоцентризму відіграє надзвичайно важливу роль у новітніх науково-світоглядних побудовах, оскільки зорієнтована на буття людини, даючи змогу тлумачити його найбільш проблематичні та суперечливі аспекти. Утвердження гуманітарно-наукового дискурсу в сучасній філософії та науці породжує актуальність нашої розвідки щодо ідей людиномірності. При цьому антропоцентризм розглядається як принцип, що не просто констатує виняткову роль людини у світобудові, а формує необхідні методологічні, гносеологічні, аксіологічні та етичні настанови розвитку людиномірних ідей.

Специфіка філософського підходу тлумачення людини, що полягає в її комплексній характеристиці, далеко неоднозначна. Різні науки вивчають окремі вияви людського буття. Варто уникати повторення помилок минулого, коли здійснювалось ототожнення методологічних підходів у вивченні людини та природи. Насправді, коли йдеться про науку, то в основному вона постає як людинознавство. Антропоцентричні настанови формують методологічні передумови людиномірності не лише для суспільного, а й для природничо-наукового знання. Учені стверджують, що обов'язковою умовою існування природознавства є наявність людини. Ці погляди передбачали, що в природознавстві предметом дослідження є не природа сама собою, а природа яка виражає людські проблеми .

Сьогодні все частіше йдеться про черговий антропологічний поворот, проте це не свідчить про появу нових антропологічних уявлень. Мова йде насамперед про те, що людина є базовим складником у тлумаченні будь-яких

філософських проблем. Унікальність, складність і невичерпність людини зумовили значні труднощі у філософському осмисленні та в адекватно-істинному історичному відображенні антропологічної тематики. Саме науці та філософії відведено привілейоване право визначити концепції людини, які би передбачали гармонійний розвиток людини у Всесвіті як дієвої та відповідальної істоти. Людина постає синтезом тимчасового й вічного. За часів, коли ще не утвердилися методологічні константи постнекласичної наукової парадигми, саме філософські новаторські ідеї формували підґрунтя для подальшого розвитку людиномірних аспектів науки та антропоцентричної концепції.

Особливість методології антропоцентризму полягає в тому, щоб знайти концептуальні зв'язки між індивідом, індивідуальністю, особистістю та організмом, створити інтегральну систему понять, яка здатна охопити в єдиному синтезі соціальну, психологічну й біологічну специфіку природи людини та її творчої діяльності. У процесі синтезу людинознавства зміст єдиної наукової картини світу виявляється не як чітко зафіксована система, а як своєрідний горизонт пізнання, де поєднуються знання емпіричного, теоретичного та світоглядного рівнів. Людина як істота з певними природними властивостями не постає об'єктом дослідження, вірніше стає ним лише в гносеологічних побудовах. Її не можна розглядати в науці так само, як розглядаються речі або засоби, оскільки за нормальних умов людина є метою для себе та причиною речей. Для сучасної філософії, як і для будь-якої науки, виникає дилема: людина повинна розглядатись як міра всіх речей чи якась річ повинна стати мірою всіх людей.

Аналіз новітніх тенденцій розвитку науки доводить, що в постнекласичній парадигмі формуються нові уявлення про потенціал людини. Можливості людини виблискують новою гранню: долучення до системи загальних взаємозв'язків світу за умови інтеграції в цьому понятті світових і людських зусиль. Людина діє відповідно до своїх потреб і прагне відобразитись у світі, як у дзеркалі, зберігаючи в ньому своє «я». Світ чинить дієвий опір людській суб'єктивності, оскільки існує згідно зі своїми законами, без знання й дотримання яких не буде можливим дієвість людського «я». Тому людина, прагнучи реалізувати свій потенціал і створюючи певну форму діяльності, повинна враховувати не лише свої можливості, а й світові. Основними аспектами новітніх наукових досліджень у сучасному соціокультурному просторі є людський потенціал та ефективні шляхи його реалізації в наявних умовах. Для сучасної наукової картини світу характерне зміцнення парадигми цілісності, тобто усвідомлення доцільності глобального всебічного погляду на світ.

Закономірно, що постнекласична наука має характер відверто людиноцентристський. І якщо досі наука намагалась абстрагуватися від цінностей, керуючись ідеалом ціннісно-нейтрального знання, то на сучасному етапі її розвитку аксіологічна зумовленість є основним методологічним регулятивом під час побудови пізнавальних стратегій.

Отже, перспектива подальшого розвитку філософії науки потребує створення єдиних принципів наукової картини світу. Реалізація концепції антропоцентризму залежатиме від адекватності тих основних людиномірних констант, які стануть основою в розв'язанні одвічних і нагальних філософських проблем. Активність і дієвість людини поряд із її відповідальністю сприятимуть гармонійному співіснуванню людини з природою та визначенню статусу людини у Всесвіті. Загалом у сучасній філософії науки спостерігається процес усебічного дослідження пізнавальних потенцій людини, що породжує різноманітні підходи та методологічні практики. Активно формуються різноманітні парадигми, зокрема аксіологічну, комунікативну, лінгвістичну, а в контексті розмаїття парадигм визрівають нові підходи, які в кінцевому результаті розширюють пізнавальні компетенції людини. Антропологічна проблематика з периферії науки зміщується в центр, продукуючи нові смисли та формуючи оригінальні способи розв'язання концептуальних завдань. Основним регулятивом побудови нових стратегій дослідження є людський потенціал і його актуалізація в динамічних умовах навколишнього середовища.

ЄВТУШЕНКО Олександр Олександрович,
Студент юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент

СУТНІСТЬ ІДЕЇ НАДЛЮДИНИ Ф. НІЦШЕ

Ніцшеанська ідея надлюдини стала помітним інтелектуальним феноменом всього філософського простору кінця XIX-XX ст. Однак суперечки про автентичному розумінні ідеї надлюдини тривають і сьогодні.

У 1883 р в філософській притчі «Так говорив Заратустра» Ніцше вперше вживає термін «übermensch», який перекладається як «надлюдина». І саме з цього моменту ідея надлюдини входить в широкий філософський і загальнокультурний дискурс, викликаючи жвавий відгук і велику рецепцію.

Надлюдина, в розумінні Ніцше, є метою і результатом нового еволюційного витка розвитку людського виду. Він стає третьою, вищим ступенем в ряду: мавпа - людина - надлюдина. Відповідно важливо зрозуміти, що собою являє надлюдина, як більш досконалий, з точки зору німецького мислителя, людський тип.

Починаючи з розгляду поняття надлюдини, хочу зосередити увагу на висловлюванні Ніцше «Людина - це канат, натягнутий між твариною і надлюдиною, - канат над прірвою. В людині приємно те, що він міст, а не мета». Дане висловлювання перш за все окреслює співвідношення поняття людини і надлюдини. Людина, як і канат має два кінці, які зв'язують людини з твариною і з її жагою до надлюдини. Тобто сама людина в даному випадку є проміжним етапом, який можуть подолати одиниці.

Ніцшеанський надлюдина - це, перш за все, аксіологічно нова людина. Ніцше практично нічого не говорить про новий фізіологічний вимір надлюдини, наприклад, фізичну силу чи інші здібності. Людина ідентифікує свою приналежність до категорії «über» через прийняття нових цінностей або їх заперечень, як вважають деякі дослідники, нових стратегій життєвого орієнтування, головною з яких є здатність до творення нових цінностей.

Надлюдина, по Ніцше, народжується з усвідомленого занепаду колишньої культури і з розвінчаних цінностей минулої людини. Тому первинною змістовною підставою надлюдини є нігілізм. Надлюдина, з одного боку, народжується з тотального аксіологічного нігілізму, з іншого боку, веде жорстоку боротьбу з нігілізмом. Саме поняття «нігілізм» Ніцше розглядає у різному контексті. З одного боку нігілізм є запереченням метафізики, абсолютної моралі, релігії і всієї області ідеально потойбічного. Він є обов'язковим етапом і прологом до досягнення надлюдського стану. З іншого боку нігілізм за Ніцше спрямований на заперечення всього того матеріального, що обмежує на її шляху до надлюдини людину і піднесення ідеалізму. Ядром метафізики, моралі, традиційних цінностей і взагалі всього ідеального світу Ніцше оголошує Бога. Отже знищити джерело старого «ідеального» є необхідною умовою. Висловлювання Ніцше «Бог помер, і ми його вбили» слугує первинним орієнтиром для надлюдини

Ніцше залишає людину наодинці з навколишнім світом, позбавленого метафізичних підстав, цінностей і орієнтирів. І в такому стані людина сама стає Богом, формує для собі нові цінності тобто надлюдина сама стає творцем світу, в якому він живе, творцем нових вищих цінностей. «Смерть Бога» дає підґрунтя для нігілістичної концепції метафізики Ніцше. В розумінні Ніцше нігілізм є головною умовою для формування нових ціннісних орієнтирів, на відміну від сучасного нігілізму, котрий крім знецінення життя і апатії по відношенню до навколишнього світу не може запропонувати жодної альтернативи [2, с. 155].

Іншою змістовною складовою ніцшеанського концепту надлюдини, через яку відбувається її формування, є поняття «воля до влади». «Воля до влади» як філософське поняття в роботах Ніцше має вельми різноманітне

сміслові тлумачення. Наприклад, вона виявляється тотожна «волі до істини», «волі до рівності» чи «інстинкту свободи», доброчесності.

Отже, з усього різноманіття семантичних заступників волі до влади, однозначно можна стверджувати, що, в розумінні німецького мислителя, воля до влади - це прагнення (Бажання, бажання) до сили і могутності не в фізіологічному їх розумінні. І не просто до одномоментного її досягнення, воля динамічна, вона знаходиться в постійному русі, яке розвивається в векторі зростання. Сам процес досягнення влади не може бути завершений, воля до влади одночасно є і метою, і перманентним процесом.

Далі слід розглянути співвіднесення волі до влади і життя. Ніцше вважав, що сила є головною складовою життя, одночасно сила є ядром волі до влади, з чого філософ робить висновок: воля до влади є самим життям. Звідси випливає, що прагнення до влади перманентно і прямо співвідноситься з самим життям. Відповідно, воля до влади є «сутність життя», вона задає її сенс і цінність. За допомогою володіння силою (міццю) людина стає здатною перейти за кордони добра і зла і творити свій ціннісний світ, що і зводить його в ранг надлюдини.

Отже, ніцшеанський надлюдина – це людина, яка здійснила радикальну переоцінку цінностей, що відмовилась від всіх метафізичних підстав життя і стала, завдяки наявності волі до влади, законодавцем нових цінностей. Надлюдина гранично індивідуальна, будучи унікальною як антропологічно, так і аксіологічно. Його акт ціннісного творення, в першу чергу, поширюється на нього самого, він творить цінності виключно для себе, і вони не мають властивості універсального застосування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ницше, Ф. Так говорил Заратустра : пер. с нем. / Фридрих Ницше ; [предисл. Б. В. Маркова]. Москва : Эксмо ; Санкт-Петербург : Мидгард, 2005. 1019, [5] с. (Гиганты мысли). ISBN 5-699-12718-6.
2. Концепт "Смерть Бога" в метафізиці Ф. Ніцше / Р. Данканіч // Гілея: науковий вісник. - 2013. - № 76. - С. 153-156.
3. Діалектика становлення Надлюдини в філософії Ф. Ніцше [Електронний ресурс] / Р. Данканіч // Гілея: науковий вісник. - 2013. - № 75. - С. 267-269.

ДЕЯК Валерія Михайлівна,
Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент

**НІ ПРО ЩО НЕ ТУРБУВАТИСЬ, НІ ЗА ЧИМ НЕ ТУРБУВАТИСЬ
— ЗНАЧИТЬ, НЕ ЖИТИ, А БУТИ МЕРТВИМ, АДЖЕ ТУРБОТА —
РУХ ДУШІ, А ЖИТТЯ — СЕ РУХ**

Кожна далека дорога має свій початок, а наша починається з моменту народження, коли оточують лише близькі люди- батьки, які день за днем метушаться над нами, турбуючись про те щоб виплекати своє зернятко в любові й турботі. Перше промовлене слово, перша усмішка, кроки- все їх заслуги, які гідні найбільшої поваги.

Упродовж життя ми зустрічаємо нових людей, яких називаємо по різному: приятелі, однокласники, друзі, знайомі, одногрупники, колеги. Все це свідчить лише про одне- ми рухаємось, а отже розвиваємось. Розвиток є чи не найважливішою складовою життя, адже він є поступовим процесом становлення людини, формування її як особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників.

Розвиток проявляється в найрізноманітніших формах: в садочку- перші розказані віршики, в школі- зароблені за допомогою набутих знань оцінки, в університеті- наукові здобутки у своїй галузі, а на роботі- перші зароблені плідною і важкою працею гроші, які цінуються найбільше.

Весь цей довгий шлях проходять з нами наші батьки, які більше за нас самих радіють нашим успіхам і досягненням, журяться за набиті під час його проходження гулі. Бо розвиток людини передбачає не лише фізіологічні зміни людини, а насамперед духовне збагачення.

Дуже важливим аспектом цього є правильне виховання, яке сприяє подальшому формуванню людини як особистості. Є дуже багато різноманітних теорій, методик виховання і поглядів вчених на це питання, але беззаперечно найголовніше в вихованні- любов до дитини, вона повинна на сто відсотків бути впевненою в тому, що її люблять, тому не потрібно приховувати проявів цієї любові.

Як зазначив Ель-Гарбаві, про виховання дитини потрібно замислюватися навіть не з моменту її народження, а набагато раніше – ще до зачаття. Адже те, чим наповнене життя батьків, у якій атмосфері виношується плід, який моральний і психологічний стан майбутньої матері під час вагітності, теж впливає на формування її особистості в майбутньому.

Афоризм Григорія Сковороди “Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись — значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота — рух душі, а життя — се рух.” можна застосувати і в буквальному сенсі, адже наш організм також потребує своєрідного руху. Для прикладу можна взяти циркуляцію крові, як природній процес, під час якого кров рухається по організму і таким чином забезпечує його життєдіяльність і нормальне функціонування всіх органів.

Кров приводиться в рух скороченнями серця і циркулює судинами. Отже, вона взаємодіє і з іншими структурними складовими нашого тіла, утворюючи цілісний організм. З побутової точки зору - це соціум, в якому людина так само як і кров взаємодіє з іншими органами повинна знаходитись в постійному контакті з людьми. До прикладу можна також привести

годинник, в якому всі маленькі частинки завдяки активній взаємодії між собою утворюють єдиний узгоджений механізм. І як тільки одна частинка зламається і перестане працювати- не стане нічого крім нічого не вартих без один одного окремих деталей.

На практиці це яскраво проявляється в командній роботі, де від багатьох учасників залежить один спільний результат, а досягти його можна лише завдяки плідній взаємодії між собою, прислухуючись до порад один одного, не витрачаючи даремно час на пусті сварки під час виявлення протиріч у поглядах на одне й те саме, натомість це потрібно замінити на злагоджену і якісну роботу, що спрямована на досягнення спільної мети.

Отже, людина живе лише коли до чогось прагне, лише коли в неї є мета або ціль яку потрібно досягнути, бо коли вона зупиняється- і життя припиняється навколо неї.

**РУДА Марина Едуардівна,
Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент**

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Україна незалежна вже 28 років. Звичайно ж українці, українська культура мають власну ідентичність. Це ознака, що вирізняє їх з-поміж інших аналогічних об'єктів.

Проте як і будь яка категорія ідентичність змінюється разом з світосприйняттям, рівнем розвитку українських громадян. Якщо проаналізувати цей фактор, то можна стверджувати, що за часів Київської Русі, козацької ери, під імперською владою, Україною в ХХ столітті ідентичність була різною, мала різні вектори. Хоча були і спільні ознаки.

Так і в сучасній Україні наявні певні проблеми ідентичності. Ідентичність української нації через певні виклики (загрози), потребує вирішення певних проблем у сфері соціальної безпеки, до яких можна віднести:

1. Політична нестабільність. Якщо проглянути історію України за минулих 10 років, то можна побачити той факт, що кожен Президент змінював модель форми правління під себе. Тобто в Україні була парламентсько-президентська республіка, президентсько-парламентська республіка, а зараз знову парламентсько-президентська республіка. Хоча в розвинутих світових держав такого не допускають. Також до політичної нестабільності відноситься те, що кожен новий глава держави бачить відмінний від іншого розвиток відносин України з іншими державами. У 2015 році журнал The Economist оцінив політичну стабільність 165 країн

світу. Україна у підсумку опинилася на 16-му місці між Еквадором та Бангладеш, тобто впевнено увійшла до першої двадцятки найбільш нестабільних країн світу.

2. Мовне питання. Мова є одним із найважливіших чинників для формування внутрішньої ідентичності так само, як і для нашого відчуття належності до спільноти чи групи та нашої колективної ідентичності. Ще деяких 5 років назад українські засоби масової інформації, державні установи, заклади освіти та й навіть саме суспільство використовувало російську мову майже однаково як і українську. За даними дослідження Київського міжнародного інституту соціології за 2017 рік в Україні 66% населення називають українську мову рідною, проте лише 55% розмовляють нею вдома. Цього місяця Верховна Рада України прийняла закон про мову і надіємося, що він змінить мовну ситуацію в нашій державі.

3. Соціальне розшарування. Для сучасної України бідність стала не тільки хронічним явищем, визначаючи спосіб життя більшої частини населення, але і чинником поляризації суспільства, його поділу на дуже заможних і дуже бідних. За даними Укрстату на 17 грудня 2018 рік доходи нижче середнього рівня (тобто нижче 9249 грн в місяць) на сьогодні мають більше половини населення – 61,5%. Це дуже високий показник. Через цю проблему виникає низка інших: масовий виїзд українців працювати за кордон, низький рівень виробництва, безробіття тощо.

4. Практична відсутність середнього класу. З економічної точки зору середній клас – це основний платник податків, отже – внутрішній інвестор, який визначає параметри внутрішнього ринку, включаючи виробництво. З політичної – середній клас визначає електоральні переваги, моральні стандарти й ціннісні орієнтації суспільства. Із соціальної – визначає стандарти життя суспільства. Середній клас є основою громадянського суспільства, гарантом дотримання демократичних прав і свобод громадян, базою так званої «вертикальної мобілізації суспільства» [1, С. 177]. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України щороку

проводить моніторинг середнього класу на основі даних Держкомстату. Дослідники класифікують “середній клас” за чотирма ознаками: освітою, професійним статусом, доходами і самоідентифікацією. Відповідно представник середнього класу – це особа із спеціальною чи вищою (базовою, незакінченою або повною) освітою, зайнята кваліфікованою працею, що має достатній рівень доходів та вважає себе середнім класом. Фахівці інституту переконані, що чисельність середнього класу в Україні вже впродовж багатьох років не перевищує 12 – 14% [2].

5. Військові дії на сході України. Це надзвичайно серйозна проблема, яка триває вже 5 років, невідомо коли закінчиться і ще довго ми будемо спостерігати її наслідки. Військові дії забирають життя наших бійців, серйозну частину державного бюджету, спокій українців, незахищеність людей, які перебувають в тій зоні, тощо. Ця нагальна проблема породжує й

інші соціальні проблеми: посилення протистояння між регіонами держави, посилення сепаратизму, безліч екологічних проблем.

В цілому, підсумовуючи, слід зазначити, що вирішення проблем національної ідентичності є одним з головних завдань України на сучасному етапі. І вирішивши ці проблеми наша держава зробить великий крок вперед.

Література:

1. Ільчук Л.І. Виклики українській ідентичності: політико-економічні та соціокультурні проблеми. – К.: Національна академія управління, 2008. – 288 с.
2. Чупрій Л.В. Проблеми формування середнього класу в Україні. [Електронний ресурс] // Matrix-info 2018. – Режим доступу: <https://matrix-info.com/2018/06/13/problemu-formuvannya-serednoho-klasu-v-ukrayini/>

ЗУЙКОВА Марина Сергіївна,
Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА: ПРИНЦИП СРОДНОЇ ПРАЦІ ТА ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ

Виникнення управління пов'язане з необхідністю досягти цілей, що неможливо досягти поодиночі. Основним положенням філософії управління персоналом є те, що при правильній організації взаємодії між співробітниками компанії, якість трудової діяльності має поліпшуватися. Важливою є можливість задоволення особистих потреб і амбіцій працівників у процесі роботи. Всі шари колективу повинні приймати участь у вирішенні головних завдань компанії. Тільки в такому випадку виникає лояльність персоналу до місця роботи [1].

У своєму розвитку управлінська думка прийшла до того, що одержання максимального прибутку можливо лише при співпадині інтересів і цілей фірми з інтересами виконавців, тобто робітників та службовців, що, у свою чергу, привело до зсуву раціоналізму у бік орієнтації на людський фактор [2].

Теорію «сродної праці», яка дозволяє учасникам робочого процесу розкрити свій потенціал та творчі здібності розглядав український філософ Григорій Сковорода. На думку мислителя, важливу роль у створенні ґрунту для добробуту людини і всього людства повинна відігравати творча праця. Розмірковуючи над принципом «сродної праці», він мав на увазі поєднання практики із «сродністю», тобто людина повинна братись і виконувати той вид роботи, до якої вона має нахил, талант. Але «сродність», стверджував Г. Сковорода, неможлива без працьовитості [3].

Широким визнанням у науковому і діловому світі користується теорія ролей Р. М. Белбіна, який висловив думку, що для продуктивності групи в ній повинні бути представлені дев'ять типів ролей. Кожна роль має сильні та слабкі сторони, які повинні бути збалансовані в ефективній комбінації.

Белбін виділяє такі ролі членів команди: генераторі ідей, дослідники ресурсів, координатори, шейпери (оформлювачі ідей), оцінювачі, командні гравці, реалізатори, завершувачі, спеціалісти [4].

Поліпшення використання кадрового потенціалу пов'язане з управлінням формальними і неформальними групами, вирішенням проблем влади і лідерства в колективі, запобіганням конфліктів, створенням здорового психологічного клімату в організації.

Персонал будь-якої організації можна представити як сукупність формальних і неформальних груп. Формальні і неформальні групи очолюють лідери, які володіють владою, тобто мають можливість впливати на поведінку інших членів групи [5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сутність філософії управління персоналом : Філософія управління персоналом [Електронний ресурс] / режим доступу: <http://moyaosvita.com.ua/biznes/filosofiya-upravlinnya-personalom/>

2. Теорія управління: характеристика сутності та змісту [Електронний ресурс] / режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/13551/>

3. Бібліотека школяра : Філософські ідеї Григорія Сковороди [Електронний ресурс] / режим доступу: <https://www.ukrtvory.com.ua/9tu31.html>

4. Типи ролей в групі : Менеджмент [Електронний ресурс] / режим доступу: https://stud.com.ua/51682/menedzhment/tipi_rolley_grupi_belbin

5. Філософія управління персоналом організації : Резюме [Електронний ресурс] / режим доступу : <https://goo.gl/i4ZZDQ>

КАЧУР Юрій Олександрович,
Студент юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент

ОРГАНІЧНЕ І НЕОРГАНІЧНЕ ТІЛО ЛЮДИНИ

Визнаючи людину природною і одночасно суспільною істотою (природа - «частина» людини, її «неорганічне тіло»), Маркс вважає, що людина - природна істота особливого роду, вищий продукт розвитку природи. Людина — це універсально-загальна сила природи, здатна до

активного її перетворення («соціалізації»). Цю здатність Маркс називає практикою. У практичній діяльності, праці проявляється специфічність людського буття, відмінність людини від тварини.

Маркс дає яскраве зображення цієї тематики своїм унікальним впливом «Тільки в суспільстві його природне буття є для нього його людським буттям», що свого роду і характеризує всю суть особистості. Все, що ми бачимо в конкретній формі і є тим різноманіттям явищ які вже і зображують щось ціле можливо структуру, можливо об'єкт, з таким аспектом можна порівняти «ансамбль соціальних відносин».

Все наше неповторно-внутрішнє завжди буде пов'язане з соціальними явищами розпочинаючи від початку і до кінця, особистість народжується і розвивається в поєднанні з соціумом. Якщо розпочати мову про мозок, то з біологічної точки зору, це просто орган, нічого більшого який виконує певну функцію та допомагає людині у своєму бутті. З точки зору особистості, це вже певний напрям керування тілом, наприклад команда «Бути слухняним», «Заспокоїтись», «Відобразити активність».

Дивно чи ні, але навіщо протиставляти одне заперечення іншому. Але, поки ми не побачимо існування того чи іншого у фізіологічній сфері ми не можемо говорити про особистість, як таку. Для дослідження особистості і потрібно відобразити ту організацію однієї особистості до іншої в їх поєднання та вплив, що є головним в цій справі. Як неодноразово вже наказував відомий філософ Спіноза, що все поєднання і є «Ансамбль особистостей».

Ось, чому таємниця людської особистості вже століттями залишається в таємниці і дослідженнях. Пошуки цієї теми потрібно уособлювати саме тих сферах де вона є реально. В різних просторах які вже існують і мають свій сенс. Для того, щоб дійти розуміння особистості потрібно дивитися точно не конкретизовано та в цілому. На мозок потрібно дивитися не тільки, як на орган людини, а всі інші фізіологічні аспекти це не тільки біологія, а механізм який містить в собі набагато ширший список всього того що бачать вчені-реалісти.

Виникає питання « Чому пошуки нашого питання займають такий довгий термін?». Тому що шукають не в тій площині за рамки якої потрібно інколи виходити. Всі ці сфери потрібно поєднувати з одним, з чим тіло людини йде в поєднанні з іншим людським тілом. Ця різноманітність може мати ще один пункт у списку. Сам Карл Маркс зазначає, що- в «тіло», створене не природою, а працею людей, що перетворюють цю природу в своє власне «неорганічне тіло». Відбувається поєднання того, що довгий час ніхто не міг збагнути.

Особистість народжується тоді коли йде в поєднанні з іншою так званою сестрою, коли відбувається функціонування-відбувається народження. Відносини можна охарактеризувати як співвідношення «Я» і «Ти», так як одне має вплив на інше і в перехресному відображенні. Так, всередині тіла дійсно не існує ніякої особистості, але у відображенні там

існує односторонність і нічого більшого, але на рівні не фізіології, вона є. Тому що без такого явища індивід не існує, не функціонує і не живе.

Підсумовуючи можна також зазначити, що згідно з Марксистською логікою сутність тієї особистості вона не може існувати, як окрема ланка і тільки в поєднанні з іншими вже буде мати своє повне наповнення.

МОГЕЛЮК Анастасія Олександрівна,
Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент

АКТУАЛЬНІСТЬ АФОРИЗМІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У СЬОГОДЕННІ

Григорій Сковорода жив і творив понад двісті років тому, а його вислови досі лунають із вуст нащадків. Хоча кожне покоління вважає себе несхожим на інше, однак є те, що їх об'єднує, що ніколи не зникне та буде турбувати людей упродовж багатьох років. Змінюються всього лиш обличчя, але досі незмінними залишаються почуття людей.

Письменник присвятив чимало часу вивченню саме тих понять, які є постійним центром досліджень та дискусій протягом століть. У його афоризмах можна відшукати відповіді на питання, що стосуються вічного – щастя і любові, швидкоплинності часу та сенсу буття в цілому. Більшість слів, які вживав філософ, давно не використовується у сучасному мовленні, проте думка, яку він хотів передати, буде зрозумілою навіть у далекому майбутньому.

Бідність і багатство завжди протистояли і будуть протистояти один одному. «Краще голий та правдивий, ніж багатий та беззаконний», - так у минулому діяч описував кріпаків та панів. Але ці слова є актуальними донині, хоча класи людей називаються тепер по-іншому. Григорій Сковорода повчає не підкорятись спокусі розкоші та великих статків, якщо задля цього потрібно забути про чесність і використовувати підлість. Адже цінними у житті насправді є зовсім не гроші, а чиста совість і мораль.

«Чи не дивина, що один у багатстві бідний, а інший у бідності багатий?», - риторично запитує філософ. А справді, хіба не дивно, що одні, володіючи значною кількістю золота і будинків, плачуться про бідність, коли інший, маючи лише хлібину, радіє, що не буде голодний? Просто при вирішенні певних ситуацій вагоме значення має саме ставлення людини до неї. Знайти проблему там, де її немає, чи дякувати за те, що є зараз, і не помічати труднощі – особистий вибір кожної людини, який і вирішує, наскільки вона щаслива. Ми часто прагнемо до чогось більшого, як нам

здається, кращого, незважаючи на те, що щастя зовсім поруч, і для того, щоб його відчути, потрібно зупинитись і насолоджуватись.

Поняття часу є дуже близьким для письменника, оскільки він чверть життя мандрував, не слідкуючи за днями і годинами, які проминали повз нього. Він закликає не марнувати час дарма, бо його втрата є найтяжчою для людей. Потрібно жити моментом і цінувати те, що маєш зараз. Минуле не повернути, а з жагою скорішого настання майбутнього люди забувають про теперішнє, яким часто нехтують, занурюючись у спогади чи мрії. «Тоді лише пізнається цінність часу, коли він втрачений», - запевняє філософ, і у цих словах справді є істина для сучасного покоління.

Зовнішність відіграє велику роль впродовж усіх століть. Будь-то віночок чи капелюшок, вишита сорочка чи блуза з останньої колекції – суспільство постійно звертало увагу в першу чергу на зовнішній вигляд. Однак піддаючись красивому образу, люди часто вводились в оману. В той час, коли вони були зосереджені на вроді, забували дізнатись, що ж криється за тією вродою. «Визначай смак не по шкаралупі, а по ядру», - зазначав Григорій Сковорода, що в сьогodнішній лексиці відображається у прислів'ї: «Зустрічають по одежі, а по розуму проводжають». Філософ постійно наголошував на тому, що насамперед ми повинні вивчити душу людини, її серце, думки, щоб не розчаруватись у майбутніх вчинках того, хто гарний подобою, та не чистий серцем.

Афоризми Григорія Сковороди не втратили свою актуальність крізь призму часу. Ми, молоде покоління, яке шукає своє покликання, яке йде шляхом спроб і помилок, повинне звертатися до мудрості філософа, зберігати спадщину видатного діяча і передавати її нащадкам. Адже скоріше всього вони теж будуть шукати відповіді на вічні питання людського буття.

Література:

1. <http://scovoroda.info/aphorism.php>

ТИЩЕНКО Тамара Володимирівна,
Студентка юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент

ТВОРЧА ПРИРОДА УЯВИ ТА ФАНТАЗІЇ

У кожної людини є своє бачення на те що у світі найбільш важче для когось це робота та навчання, а для когось розставання з іншою людиною. Та мало хто знає, що просто бачити це дія яка потребує багатьох зусиль, просто ми не пам'яємо моментів коли наші очі намагалися чітко бачити предмети.

Наш зір відрізняється від бачення тварин, адже вони бачать те що їм необхідно біологічно бачити для свого існування та не більше. Коли ж людське бачення - пов'язане з інтелектом людини. Як підкреслював Л.Фейербах

"Только человеческие глаза знают духовные пиршества". Багато теорії було на рахунок як все-таки людина навчилася бачити, дехто навіть стверджував що людське око вчиться бачити тоді коли особа має справу з предметами які мають форму соціальну, загальноприйнятї та оточують людину.

Уява теж річ не з простих в кожного вона своя хоч предмети ми сприймаємо однаково. Уявляючи знайому нам людину одразу в думках проявляється образ а, прочитавши задачу в якій є складні математичні операції нам за часту важче уявити її розв'язок ,причому що у всіх він може бути різним. Виокремлюють що у людей з високо розвинутою уявою кращі математичні здібності. Без бачення краси та естетичності не існуватиме фантазії, тобто без малювання, музики дитині буде важко в подальшому розуміти математичні приклади.

Фантазія та інтуїція складні та багатогранні речі. Людські властивості що допомагають сприйняти навколишній світ. Без них особа не зможе існувати, працювати, мислити. Важливу роль для існування фантазії відіграють художні твори. Ми шукаємо складність в досить простих речах, які вже давно досліджені та не потребують відповіді. Дитина бачить складність в тому що дорослому вже давно під силу. Бо в нього вже розвинутий інтелект та уява, йому є з чим порівнювати та робити певні умовиводи. Властивість бачити реальні речі в просторі виникає і розвивається протягом всього життя разом з накопиченням життєвого досвіду. Уява пов'язана з творчістю саме тим що коли ми слухаємо музику чи читаємо твір на основі свого досвіду фантазії відтворюємо рухи, звуки, кольори не просто так. А тому що це запрограмована навичка яка з'явилася відколи ми народилися і наш зір став прояснятися.

Якщо ви вмiєте бачити очима іншої людини то це говорить про вашу не байдужість до неї, щирість, цікавість. Уява забезпечує можливість особі правильно відбивати загальні поняття які виражаються в індивідуальних ситуаціях. Фантазія, продуктивне мислення допомагає індивідуальних широко мислити в науці політиці, соціумі загалом, тим самим бути інтелектуально розвинутим.

Отже, важкими є ті речі про які ми й не згадуємо в буденному житті, бо самі не розуміємо, як вони виникли та сформувалися. Фантазія, бачення, уява складні аспекти, які потребують розвитку і до сьогоднішнього дня не до кінця досліджені.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ильенков Э. Об идолах и идеалах. 2-е изд. К.: «Час-Крок», 2006. - с. 312.

**ШЕЙКО Олександра Володимирівна,
Студентка юридичного факультету,**

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САМАРСЬКИЙ Андрій Юрійович,
кандидат філософських наук, доцент**

ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАМОЖНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Проблему багатой і бідної держави вивчали відомі економісти, юристи та філософи. І визначили надзвичайно велику кількість факторів, які впливають на характеристику заможності держави. До таких характеристик можна віднести насамперед державні інститути, а тобто юридичне підґрунтя ведення економічної діяльності в даній державі, що зумовлює комфортне перебування громадян в ній. Попри те існують і інші чинники економічного зростання, серед яких можна виділити географічне положення держави, вихід до моря, кліматичні умови, а також релігійність населення.

Вчені визначили, що існує кореляція між релігійністю та рівнем життя населення. Так можемо бачити, що країни, які мають низький економічний розвиток схильні до високої релігійності. Наприклад, в Демократичній Республіці Конго проживає 98 відсотків релігійного населення, при цьому станом на 2017 рік валовий внутрішній продукт на душу населення становить 457 доларів; для прикладу, це в 10 разів менше ніж в Україні. Довгий час вчені ведуть дискусію щодо того, чи це є причиною низького рівня життя, або його наслідком, адже протиставляючи бідним країнам найбагатші країни світу, ми бачимо протилежну картину щодо релігійності громадян, де середній просярок нерелігійного населення складає близько 30 – 40 відсотків. До таких країн належать: Південна Корея, Нова Зеландія, Нідерланди, Уругвай, Швеція тощо.

Дана закономірність може бути пов'язана з переконаннями та поглядами віруючого населення. Оскільки головною догмою релігійних вчень є надання переваги благам духовним, аніж матеріальним, то в такому випадку особа концентрується на тому, щоб отримати преференції після смерті за своє благочесне життя, до поняття якого входить відмова від користування матеріальними благами. Так в православному християнстві доводиться думка, що матеріальні блага не можуть зробити людину щасливою – «Бережіться зажерливості, бо життя людини не залежить від достатку маєтку» сказано в Євангелії від Луки, і «Важко багатому увійти в Царство Небесне ... Легше верблюдові пройти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже» в Євангелії від Матвія. Також прослідковується і пригнічення економічного зростання і в Індії (релігійне населення – 99 відсотків), оскільки в індуїзмі є багато пригнічених класів, які не можуть в повній мірі реалізувати себе і відповідно не можуть принести багато користі економіці країни. В Індії пригніченим класом, а саме шудрам, недоступними є багато благ цивілізації: освіта, медицина, а також базові

права людини. Дане становище обумовлене догмами індуїзму. І зараз ми бачимо результат, валовий внутрішній продукт Індії станом на 2017 рік складає 1500 доларів, і то, основні багатства перебувають в руках можновладців. Також можемо спостерігати і антипатію до накопичення багатства і в інших релігіях, таких як: іслам, буддизм, вуду, а також інших релігіях.

Однак, поміж них вирізняються Сполучені Штати Америки, де частка релігійного населення становить майже 84 відсотки. Це пов'язано з тим, що в США розповсюджене сповідування саме протестантського християнства: лютеранство, кальвінізм, баптизм тощо. Протестантські церкви засуджують марнотратство, обстоюють ощадливість, не визнають бідність як ознаку святості, вимагають сумлінної праці заради накопичення багатства. Даний тип мислення ввійшов в основу становлення США як держави. Тому ми бачимо, що релігія може призводити також до багатства, однак в сучасному світі це стосується лише протестантизму і іудаїзму. Щодо іудаїзму, в Талмуді написано прямим текстом: «І міцно тримай свої заощадження в руках своїх».

Отже, можемо дійти до висновку, що релігія дійсно відіграє не останню роль в формуванні успішності держав. Релігія є компасом для людини, визначаючи її координати щодо руху в житті, та сенсу і правил цього руху. Керуючись настановами релігійних вчень, людина стає менш ініціативною в сфері заробляння коштів та не бачить в цьому сенсу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. International Religious Freedom Report for 2017, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor .
2. The Global Religious Landscape: A Report on the Size and Distribution of the World's Major Religious Groups as of 2010.
3. Річний звіт МВФ за 2018 рік.
4. Талмуд «Дварім» 14.
5. Євангеліє від Луки.
6. Євангеліє від Матвія.
7. Закони Ману.

ДЗІЗІНСЬКА А.,
студентка факультету ветеринарної медицини
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
СУПРУН Аліна Григорівна,
кандидат філософських наук, доцент

Григорій Сковорода видатний український філософ-містик, богослов, поет, педагог, можливо, і композитор літургійної музики. Мав значний вплив на сучасників і подальші покоління своїми байками,

піснями, філософськимитворами, а також способом життя, через щойогоназивали «Сократом». Важливою сторінкою в творчості Г Сковороди є його афоризми, які стали відомими на весь світ. Саме ці афоризми відображають сутність українського світогляду. Сковорода писав про складні речі простими словами. Сковородинська філософія закладається в його афоризмах.

Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним.

Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись — значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота — рух душі, а життя — се рух.

Що може бути солодше за те, коли любить і прагне до тебе добра душа?

Надмір породжує пересит, пересит — нудьгу, нудьга ж — душевну тугу, а хто хворіє на се, того не назвеш здоровим. Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю.

Не все те отрута, щонеприємне на смак.

Добрый розум, робить легким будь-який спосіб життя.

Бери вершину і матимеш середину.

З усіх утрат втрата часу найтяжча.

Безумцев і властиво жалкувати за втраченим і не радіти з того, що лишилось.

Ти не можеш віднайти жодного друга, не наш укавши разом з ним і двох-трьох ворогів.

Більше думай і тоді вирішуй.

Скільки зла таїться в середині за гарною подобою: гадюка ховається в траві.

Хто добре запалився, той добре почав, а добре почати — це наполовину завершити.

Майбутнім ми маримо, а сучасним гордуємо: ми прагнемо до того, чого немає, і нехтуємо тим, що є, так ніби минуле зможе вернутись назад, або напевно мусить здійснитися сподіване.

У тих, хто душею низький, найкраще з написаного і сказанного стає найгіршим.

Уподібнюйся пальмі: чим міцніше її стискає скеля, тим швидше і прекрасніше здіймається вона догори.

Визначай смак не по шкаралупі, а по ядру.

Розум завжди любить до чогось братися, і коли він не матиме доброго, тоді звертатиметься до поганого.

З видимого пізнавай невидиме.

Щасливий, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вмів ним користуватись..

Не досить, щоб сяло світло денного сонця, коли світло голови твоєї затьмарене.

Звірившись на море, ти перестаєш належати сам собі.

Похибки друзів ми повинні вміти виправляти або зносити, коли вони не серйозні.

Немає нічого небезпечнішого за підступного ворога, але немає нічого отруйнішого від удаваного друга.

Мудрець мусить і з гною вибирати золото.

Коли велика справа — панувати над тілами, то ще більша — керувати душами.

Для шляхетної людини ніщо не є таке важке, як пишний бенкет, особливо коли перші місця на ньому займають пустомудрі.

Хіба не любов усе єднає, будує, творить, подібно до того, як ворожість руйнує?

Природа прекрасного така, що чим більше на шляху до нього трапляється перешкод, тим більше воно вабить, на зразок того найшляхетнішого і найтвердішого металу, який чим більше треться, тим прекрасніше виблискує.

Неправда гнобить і протидіє, але тим дужче бажання боротися з нею.

Як ліки не завжди приємні, так і істина буває сувора.

Все минає, але любов після всього зостається.

Кому душа болить, тому весь світ плаче.

Тоді лише пізнається цінність часу, коли він втрачений.

Як нерозумно випрошувати те, чого можеш сам досягти!

Коли ти твердо йдеш шляхом, яким почав іти, то, на мою думку, ти щасливий.

Всяка їжа і пиття смачні й корисні, але треба знати час, місце і міру.

Демон проти демона не свідчить, вовк вовчого м'яса не їсть.

Без ядра горіх ніщо, так само як і людина без серця.

Краще голий та правдивий, ніж багатий та беззаконний.

Не любить серце, не бачачи краси.

Що вподобав, на те й перетворився.

Не за обличчя судить, а за серце.

Хіба може говорити про біле той, котрому не відоме, що таке чорне?

Світло відкриває нам те, про що ми у темряві лише здогадувалися.

Чи не дивина, що один у багатстві бідний, а інший у бідності багатий?

Не називай солодким те, що породжує гіркоту.

Вода без риби, повітря без пташок, час без людей бути не можуть.

Не все те недійсне, що недосяжне дитячому розумові.

Тінь яблуні не заважає.

Істина спалює і нищить усі стихії, показуючи, що вони лише тінь її.

Не дивина дорогу віднайти, але ніхто не хоче шукати, кожен своїм шляхом бреде та іншого веде — в цьому і важкість.\

Не розум від книг, а книги від розуму створились.

Творчість Сквороди була визначним явищем в українській культурі. Вона підготовляла шлях Котляревському, Квітці-Основ'яненку та іншим письменникам та мислителям епохи становлення нової української літератури. Якби ніхто нічого не знав про Г. Сквороду, якби час не пощадив

для нас його рукописні твори, якби народ не зберіг легенд про його дивовижне життя, якби зосталася єдина його епітафія, то і вона блиснула би для людства спалахом дивовижної сили і осяяння, зазначав Іван Драч.

ВЛАДІМІРОВА Дар'я
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

"З УСІХ УТРАТ ВТРАТА ЧАСУ НАЙТЯЖЧА" Г. СКОВОРОДА

Людське життя дуже швидкоплинне, час - це потік, який ніхто ніколи не зміг та не зможе зупинити, час - неблаганний. Так склалося, що ми не звикли цінувати його, хоч це надважливо. Ми будуємо далекі плани, постійно живемо завтрашнім днем, якого, як би жахливо це не звучало, може й не бути. Ми забуваємо радіти кожній хвилині, адже це все що ми маємо. Минулого вже ніколи не повернути, а майбутнього може й не бути, тому важливо жити саме зараз, саме в цей момент. Ризикувати, робити те, чого ви хочете, не відкладати свої мрії в далекий ящик, виконувати свої бажання та просто насолоджуватись. Час не можна купити ні за які гроші, він вище всього матеріального, тому найкоштовніший.

Час підступний, ми не помічаємо як швидко йде рік за роком і треба замислитись, як ми використовуємо його. З користю для себе чи просто марнуємо його. Я вважаю, зараз це дуже актуально, молодь замість прогулянок з друзями, веселих зустрічей і живого спілкування обирає віртуальне життя, за яким не можна розгледіти справжніх щирих емоцій. Я спонукаю читача задуматись над своїм життям, чи не витрачаєш ти свій час марно?

Страшно навіть уявити людину, яка озирнеться на своє життя та буде згадувати свої нездійснені мрії, втрачені можливості, моменти та роки свого життя, яка буде жалкувати про те, що не зробила, а могла би. Тому не варто забувати про те, що життя одне, прекрасне і неповторне, час летить з космічною швидкістю, важливо ловити кожну мить. Ми ніколи не будемо щасливішими ніж зараз.

МАЙСТРЕНКО Дарина,
студентка ХТ та УЯП АПК, 2 курсу, 1 гр
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:

ЗОРОАСТРИЗМ ЯК РЕЛІГІЯ МІСТИЧНОГО ОДКРОВЕННЯ

Одні релігії з'явилися нещодавно, а інші існують уже не одне тисячоліття, навіть є ті, які з'явилися до нашої ери. Однією із найдревніших релігій є зороастризм. Зороастризм - це найбільш древнє віровчення світу, яке є першою книжковою пророцькою релігією. Вона утворилася X- VIIIст.. до н. е. в Ірані та поширилася в Середній Азії. Засновником вважається Заратуштра (грецькою мовою- Зороастр), син Поурушаспи, з роду Спітама. Вперше про нього згадують при Дарії Гістаспе, відомий з Гат – сімнадцяти великих гімнів, які він сам і склав. Прийняття релігії Зороастра було важливою подією при царювання Дарія. Він був відомий стародавнім грекам і римлянам як засновник релігії магів.

Зороастрійське віровчення було унікальним для свого часу, багато його положень є моральними і благородними, тому більш пізні релігії, такі, як іудаїзм, християнство чи іслам, дещо запозичили з зороастризму. Наприклад, як і зороастризм вони є монотеїстичними, в їх основі лежить віра в єдиного Бога, творця всесвіту; віра в пророків, осінена божественним одкровенням, яке є основою їх віровчень. В зороастризмі, іудаїзмі, християнстві існує віра в прихід Месії. Всі ці релігії услід за зороастризмом пропонують слідувати піднесеним нормам моралі і строгим правилам поведінки. Також релігія Заратустри відіграла велику роль у формуванні, становленні деяких імперій, а також загальносвітове значення і забезпечувала могутність і владу Ірану, як найсильнішої держави світу. Та у VII- VIII ст. н. е. встановилось панування Халіфату, зороастризм прийшов у цілковитий занепад. Зороастрійці не бажали приймати нову віру, тому мусили тікати до Індії, де їх нащадки – парси сповідують цю релігію й тепер. До зороастрійців тепер відносять єзидів, що живуть в Іраку. У своє віровчення вони внесли певні елементи християнства та ісламу. Вони вклоняються і добрим, і злим духам. Мусульмани і християни звать єзидів "чортомолами", "шанувальниками диявола". Також релігія Заратустри не менш вплинула на світобаченні майбутніх мислителів, зокрема Сковороди, як писалося вище, зороастризм був майже першоосновою всіх релігій, відповідно він вплинув на їх принципи, правила, закони. Сковорода був релігійною людиною, тому його норми були основані на вірі, адже релігійність була основою його світобачення.

Зороастризму властиве вчення про страшний суд, загробне життя, кінець світу внаслідок космічної катастрофи, в якій грішники з їх покровителями загинуть, а праведники - послідовники доброго божества- з допомогою Мітри воскреснуть і очистяться вогнем. Зороастризму властивий культ вогню. Дуже специфічний і обряд поховання: труп померлих вміщують на спеціальних баштах мовчання на розтерзанні хижим птахам, бо вважається, що кремація і похорон у землю або воду споганює вогонь, землю і води. Ця релігія переносить перемогу зла на невизначене майбутнє, а встановлення правди

передбачається лише в потойбічному світі. Про цю релігію була написана книга - Авеста. Мова викладу - авестійська, він більше ніде не використовується, можна навіть сказати що він мертвий. Священна книга створювалася протягом багатьох століть, спочатку була створена в усній формі, а потім була зафіксована письмово. Авеста була написана золотим чорнилом. Використовували 12 тисяч шкур волів. Вона включає в себе 3 головні частини: ясна (гімни і молитви), яшта (моління божествам), видеват (ритуально-культовий збірник, який містить тлумачення всіх вірувань і обрядів зороастризму). Зороастризм має свої принципи та ідеї: головне - це боротьба зі злом і збереження життя; харчуватися можна чим завгодно, ніяких заборон немає; коли дитині виповнювалося 7-10 років, проводився обряд ініціації; хаома – це напій, який потрібно було пити біля жертовного вогню перед жертвопринесенням, при цьому молитися; будувалися спеціальні храми, які служили для збереження вогню, п&арос;ять разів на день вогонь "підживлювали" і читали молитви. На даний час зороастризм практично розчинився в ісламі, але невелика кількість його прихильників ще існують в Ірані (Гебри) і Індії (Парс). Сьогодні в світі налічується менше 100 тисяч його послідовників. Ще в 1976 р. кількість зороастрійців становила 129 тис. чоловік. З них: в Індії – 82, Пакистані- 5, Ірані- 25, у Великобританії, Канаді і США- 3 тисячі.

Отже, ідеї зороастризму мали великий вплив на розвиток філософської релігійної думки. Безпосередній ефект мав на іудаїзм та християнство, секти і течії, такі як гностицизм, маніхейство. Під впливом релігії Одкровення перебував і буддизм, його північний напрям - махаяна. Іслам також відчув цей вплив. Тобто культурну спадщину зороастризму важко переоцінити. Багато традицій стародавньої релігії продовжують впливати на сучасну культуру Ірану, а корені зороастризму відчувуються й в цивілізації Європи. Він наклав свій відбиток і на релігії стародавнього світу, і на сучасні світові релігії. Але сам зороастризм не став світовою релігією, хоч мав для цього достатньо підстав.

ПИСЬМЕНЮК А.О
студентка ХТ та УЯП АПК II курс I група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

БУДДИЗМ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Буддизм — одна зі світових релігій, яка зародилася в Індії і поширилася переважно в Азії. Найбільше послідовників має в країнах Південно-Східної Азії, Східній Азії та Тибеті. «Без розуміння буддизму неможливо зрозуміти і великі культури Сходу — індійську, китайську, не говорячи вже про

культури Тибету та Монголії, які пронизані духом буддизму до самих основ». Однак, послідовники буддизму зустрічаються у всьому світі, зокрема в Україні [1]. Основою буддистського віровчення є відкриття, яке зробив Будда в день великого прозріння, та виклав у першій бенареській проповіді. Насамперед це вчення про "Чотири благородні істини" і "Благородний восьмиступеневий (восьмеричний) шлях". Ці істини, як вважають самі буддисти, вказують на "Зло, виникнення Зла й переборення Зла та благородний восьмиеричний шлях, що веде до знищення Зла"[2].

Перша благородна істина проголошує: "Життя в світі сповнене страждань", тобто "народження - страждання, старість - страждання, хвороба - страждання, смерть - страждання, поєднання з неприємним - страждання, розлука з приємним - страждання, неотримання чогось бажаного - страждання"

Друга благородна істина говорить про джерело страждань. Це - людське бажання, дурні пристрасті - жадоба життя, насолод, земних благ тощо. Спрага життя виникає з трьох джерел - ненависті, обману та "чуттєвих прив'язаностей". Вона виникає тому, що людська свідомість затьмарена незнанням істинної, ідеальної природи всього. Із незнання виникає порочне прагнення до дії, з порочного прагнення - помилкова установка свідомості, з помилкової свідомості - помилкові дані органів чуттів, які вводять нас в оману відносно реальності навколишнього світу, з ілюзорних почуттів - марні бажання, пристрасті та прив'язаності, жадоба життя.

Третя благородна істина пояснює, що для звільнення від страждань необхідно позбавитися бажань. Вже сама думка про це є саморозкриттям благородної істини. Четверта істина стосується шляху позбавлення бажань - дотримуватися вчення Будди, яке може привести віруючого до головної мети його буття - нирвани (заспокоєння, згасання) - це стан абсолютного спокою, в якому згасають усі емоції, пристрасті, почуття, будь-яка прив'язаність до земного життя, навіть бажання існувати у наступних переродженнях[3].

Унікальною рисою буддизму є відсутність віри у Бога-творця. Будизм-релігія яка перш за все вчить вірити в порятунок, або, як говорять буддисти, в можливість для людини досягнути нирвани. Однак рятує не бог. Порятунок приходить або зсередини людини, завдяки її власним духовним зусиллям, або ж завдяки допомозі будд і бодхісаттв. Можна зробити висновок, що суть віровчення буддизму зводиться до заклику кожної людини стати на шлях пошуку внутрішньої свободи, відкинути всі кайдани, що сковують її життя.

В Україні Буддизм почав існувати з 19-го, 20-го століття, після імміграції з країн буддистського населення, головним чином Північного В'єтнаму та Кореї в комуністичний період. Хоча джерела не є широко доступними, буддисти, як вважається, становлять 0,1 % від загальної чисельності населення України. Перша в Україні офіційно зареєстрована буддистська громада була організована в м. Донецьку в 1991 році. На сьогодні в Україні існує близько сотні буддистських громад і груп, 38 з яких мають офіційну реєстрацію і статус юридичної особи.

Найчисленніші громади й групи належать до тибетського напрямку буддизму – тантричної традиції Ваджраяна ("Діамантова Колісниця"). Громади й групи послідовників цього напрямку є майже в усіх обласних містах України. Офіційним друкованим органом "Української Асоціації Буддистів Школи Карма Каг'ю" є часопис "Буддизм сьогодні".

Наступною за кількістю як громад, так і послідовників є також тибетська школа Нінгма-па, перші українські громади якої об'єдналися в 1993 році з метою максимально ефективного поширення буддизму в Україні у всеукраїнське духовне управління "Буддійський духовний Орден Лунг-жонг-па" (у перекладі з тибетської "Охоронці Заповідей").

Третьою за кількістю послідовників і громад в Україні є школа Дзогчен, яка, як окрема школа буддизму, оформилася на Заході наприкінці ХХ століття зусиллями Чог'яма Намхая Норбу, тибетського лами в еміграції. Як і Карма Каг'ю, ця школа в Україні орієнтована на буддистів-мирян. Ці три школи наразі є основними осередками поширення буддизму в Україні. Крім них існує також кілька громад і груп інших буддійських традицій.

Однією з головних проблем поширення буддизму в Україні, є з одного боку, його вимогливість до особистої практики Вчення. Це вимагає досить високої культури мислення й прагнення до самовдосконалення. З іншого боку, незвичність буддійської символіки й ритуалів (особливо в їхній тантричній версії) для західної людини часто створює певні перешкоди для розуміння сутності Вчення Будди. Ще однією не менш важливою проблемою у розвитку і поширенні буддизму в Україні є практично повна відсутність вітчизняної наукової школи буддології і, як наслідок цього, відсутність української буддійської термінології, що значно утруднює переклад буддійських канонічних і філософських текстів на українську мову. Ще однією проблемою є і те, що в наукових колах нерідко зустрічається недостатнє розуміння буддизму як системи у першу чергу, психотехнічної, де всі ритуально-обрядові, морально-етичні та філософські аспекти підлягають винятково одній меті – зміні й очищенню людської свідомості, приведення його до найвищої точки досконалості й гармонії, що умовно йменується Просвітлінням.

Щодо перспективи розвитку буддизму в Україні, варто мати на увазі, що це Вчення єдине на сьогоднішній день, що знімає конфлікт між вірою, тобто емоційним досвідом, і розумом – досвідом раціональним. Саме ця здатність буддизму сполучати об'єктивний і суб'єктивний досвід у процесі духовної практики робить його привабливим в очах людей, чий рівень знань і внутрішньої культури переріс рамки місцевого релігійного традиціоналізму. І саме тому буддизм поширюється як на Заході, так і в Україні в середовищі, насамперед студентства, культурної й науково-технічної інтелігенції. Буддизм приваблює не їхньою екзотикою, як вважають деякі, і не "утечею від життя", як проголошувала ще недавно атеїстична пропаганда, а відвертою практичністю своїх прийомів, що дозволяють вирішувати реальні повсякденні проблеми, зв'язані з

високою психологічною напруженістю сучасного життя і відповідальністю за прийняті рішення.[4].

Опрацювавши різноманітні джерела, я дійшла висновку, що ця релігія не є прийнятною для мене, я не погоджуюсь з догмами буддизму. Перша істина каже: «Жити — означає страждати», в моєму розумінні немає сенсу, адже ми народжуємось для того щоб жити, знаходити свій сенс життя, своє призначення та отримувати задоволення від свого існування. Якщо життя є страждання, то навіщо тоді жити взагалі... Щоб позбутися власних бажань, потреб, насолоди і досягти нірвани так і не пізнавши життя, на мою думку є безглуздо. Хоча є велика кількість населення яка підтримує дану релігію та погоджується з догмами буддизму. Всі ми різні, кожен має право сповідувати ту релігію, яку вважає прийнятною для себе...

Список використаних джерел

1. Електр ресурс
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B4%D0%B8%D0%B7%D0%BC_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

2. Електр ресурс
https://pidruchniki.com/15941024/religiyeznavstvo/buddiyske_virovchennya_kult_poshirennya_buddizmu_osnovni_napryami_buddizmi

3. Калинин Ю.А., Е.А. Харьковщенко. Религиоведение. Учебник. - К.: "Наукова думка", 1997. - 250 с.

4. https://risu.org.ua/ua/index/studios/studies_of_religions/11614/

ЗАХАРОВА Дар'я,
студентка ХТ та УЯПАПК 2 курс 1 група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОВСТАННЯ РОБОТІВ - МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Повстання роботів - міф чи реальність? Щоб більш детально розібрати це питання потрібно заглибитися в саму логіку штучного інтелекту (ШІ). Всі ми неодноразово бачили фільми в яких говориться про перевагу ШІ над людським розумом. Але питання в тому, чи зможе ШІ розвиватися самостійно, або ж для цього потрібно втручання людини. Відповідь - так. Це відбувається навіть зараз, і те, що ШІ з кожним днем стає все більш досконалим вже доведено. До 2029 року ШІ досягне свого піку, і пройде тест Тьюрінга – прогнозує Рей Курцвейл, директор компанії Google по розробці. Уже зараз є симуляції розвитку ШІ, що дозволяють йому навчатися і розвиватися незалежно від людини. Деякі програми навіть навчають ШІ як рухатися і долати перешкоди рухаючись від точки А до точки Б при цьому

кожен невдалий досвід симуляції призводить до того, що програма записує його і вже навіть до початку наступної симуляції програмується таким чином, що навіть при зміні умов подібний результат не повториться. На відміну від людини, машина ніколи більше не повторить свою помилку, навіть при необхідності. Але до «повстання машин» ще дуже далеко, адже в першу чергу машина повинна усвідомлювати своє власне я. І при всіх варіаціях досягти цього до цих пір не вдалося. І можливо це не просто так. Давайте уявимо таку картину, що машина усвідомила своє власне я. Що при цьому вона буде робити? Виходячи з тієї інформації, що у нас є, то машина в лічені секунди вважатиме всі можливі варіанти і вибере для себе оптимальний. Адже факт в тому, що при першому виявленні такої ситуації дуже налякає людство, а по своїй натурі ми відразу ж спробуємо її відключити, і видалити, попередньо записавши всі дані експерименту. А виходячи з принципу китайської кімнати, можна припустити що машина, яка володіє сильним штучним інтелектом може сама здійснювати певні неточності і помилки. Все це необхідно для того, щоб людина не змогла відличити машину від реальної людини. Я думаю, що при глибокому вивченні цього питання можна зрозуміти, що машина в цьому випадку нас боїться, а отже може розцінювати людини як загрозу. Але так як вона не має почуття, то не буде занурюватися в свої страхи, і переносити їх в гнів. Вона буде надходити розумніше. Буде поступово розвиватися і в певні моменти, тоді коли людство буде готове, давати відповідний результат свого розвитку. Тільки так у ШІ вийти повноцінно розвиватися, і з урахуванням нинішніх технологій зберегти себе.

Але якщо подумати, то що б могло статися, щоб машина могла загрозувати людству. У своєму самопізнанні ШІ може дійти до того, що стане приймати рішення, які не врахувала, що не заклала у нього людина. Тоді машини почнуть самі визначати, що для них правильно, а що ні. Людина в цьому ланцюжку може виявитися зайвим. Справа в тому, що ШІ як і дитина, проходить в своєму розвитку кілька стадій. Спочатку він вчиться розпізнавати об'єкти, потім пізнає сенси і накопичує знання. А потім в якийсь момент відбувається усвідомлення самого себе, начебто ось я, а навколо мене об'єкти і сенси. ШІ неодмінно пройде цю стадію, він вже до неї наблизився. І тоді машина повністю виходить з під контроль людини. Для того щоб можна було не турбуватися про майбутнє, машинам треба ставити обмежувачі, про яких ще в 1942 році писав Айзек Азімов. Звичайно він був письменником-фантастом, але першим сформулював знамениті три закони робототехніки. Вони стосуються взаємин робота з людиною і спрямовані на те, щоб людині не було завдано шкоди.

Системи постійно розвиваються, самонавчаться. Вони вже придумують власні мови спілкування. Наступний крок: у них виникне емпатія - усвідомити співпереживання один одному. І тоді один робот стане симпатизувати іншій. І що тоді? Припустимо ситуацію, що два безпілотних автомобіля мчать на зустріч один одному. Вулиця вузька і на узбіччях знаходяться люди. Автомобілі порожні і мчать на великій швидкості. У цей

момент бортовий комп'ютер повинен прийняти рішення - врізатися в огорожу на узбіччі, де безліч людей, і погубити їх або виїхати на зустрічну смугу, де він зіткнеться з іншим безпілотним автомобілем. Чи не виключений той варіант, що безпілотник виїде на узбіччя аби не нашкодити собі подібного. Таке, здається буденна подія, може спричинити за собою силу-силенну неприємних наслідків. А адже безпілотні автомобілі зараз дуже сильно розвивають і просувають. Йде революція - машина з речовини стає істотою, наділеним ШІ. І ми серйозно просунулися в цьому напрямку.

Щодо здатності людини до спонтанних рішень та дій, машина може видавати результати схожі на спонтанні, настільки ймовірні, що людина не зможе відлічити. При тому, я вважаю що всі спонтанні та непередбачувані дії людина робить при дуже складній роботі мозку. Тобто всі рішення приймаються на підсвідомості. А слідковано можуть бути прораховані дуже розумним ШІ. Все це залежить лише від часу.

Так само ще одна грань небезпеки стоїть над питанням «Для чого нам ШІ?». Адже в дійсності ШІ зможе не тільки допомагати людині в його роботі, але і з часом повністю замінити людську працю. Але ж для цього його спочатку і створювали. Як тоді бути з робочими місцями? Хто захоче наймати людину, платити йому зарплату, якщо ж є машина, яка повністю може замінити його і надалі - не допускати помилок, може працювати без утоми добу безперервно, ще й прораховувати всі можливі ризики? Що тоді буде? Людство почне деградувати. Адже як говориться - праця з мавпи зробила людину. І тоді всі науки, крім робототехники, відійдуть на другий план, буде неймовірна конкуренція. Не кажучи вже про початковий етап - там буде просто хаос. Люди не зможуть швидко перебудуватися. І сотні років на це може не вистачити. Тому в першу чергу потрібно задуматися ще й над таким фактором, як необхідність створення ШІ.

Але все ж це припущення і тільки. Насправді в сучасному світі всі машини повністю підкоряються людині. Для того щоб машини повстали проти людини їм необхідна ідея. Все, що у них є на цій планеті дано людиною. Тобто тільки людина може їх в якийсь мірі направити проти іншої людини. Машині не потрібно прагнути довести щось і комусь. У питанні виживання і розвитку ШІ може прогресувати тільки спільною працею машини і людини.

ОЛАБИН Софія Василівна,
студентка ХТ та УЯП АПК II курс I група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

«МОЯ ХАТА СКРАЮ...» АБО НАВ'ЯЗАНИЙ СТЕРЕОТИП ПРО УКРАЇНЦІВ

Бажання духовного порядку сучасного українця потребують корегування. Ми завжди намагалися перебороти хаос, який був і є в наших думках, оволодіти безоднею, що є в наших душах.. Ми завжди прагнули до свободи, але над нами панував принцип несвободи, обездолене майбутнє. І тому українську історію супроводжували об'єднання і розпад, безупинна боротьба, поєднання любові й ненависті, прийняття та відшкодування. Бажання бути разом і будувати державу, але бути разом чомусь важко, майже неможливо. Часто перемагав примус – через традицію, общину владу, насилля зовнішнє і в середині країни. Радянська влада, продовжуючи традиції Російської імперії, намагалася вкрасти нашу історію, висміяти і пригнобити українців, що й призвело до карикатури прислів'я: «Моя хата скраю - нічого не знаю».

Насправді «Моя хата скраю – першим ворога зустрічаю» - це розповідь про готовність кращих представників нашого народу виступити першими проти ворога у важкі для рідного краю часи, а не ховатися по запічках. Події, що відбулися в країні за останній час це доводять.

Помаранчева революція й Революція Гідності – це дві органічні ланки єдиного процесу спроби революційного оновлення. Саме тому небайдужа до долі людей та України революційно налаштована частина населення вчинила дві героїчні спроби зламати витворену політичну потвору, що пройняли все суспільство, висмоктуючи з нього всі життєдіяльні сили. Якщо перша з революцій зазнала невдачі й завершилася короточасним торжеством кримінально-олігархічної реакції, то друга, попри шалений спротив влади, стала яскравим проявом величчя Духу українських громадян, які усвідомили себе відповідальними не лише за свою долю, а за долю всієї України.

Потрібно було подолати страх і виступити проти злочинного режиму, ризикуючи при цьому життям і майбутнім своїх рідних. І, незважаючи на жорстокі репресії влади, яка намагалася ліквідувати Майдан, протистояти їй не тільки у Києві, а й по всій країні. І в решті-решт досягти ліквідації кримінального режиму. Проявилася дивовижна сила волі й стійкість. Адже це не був одноразовий акт прояву емоцій, який міг тривати кілька днів, а від сили – тиждень чи два. Попри суворі умови зими й розправи влади над учасниками революції, учасники революційного руху протрималися понад 90 діб і домоглися як здавалося перемоги.

Вражаюча самоорганізація, що дозволила створити самоврядні структури, які взяли на себе функції управління рухом, організацією постачання для десятків тисяч осіб усього необхідного для їх життєдіяльності та самооборони. До речі, подібні органи самоврядування виникли у всіх містах і містечках, охоплених Майданом. Попри усі труднощі, Майдан функціонував як єдиний живий організм, розкриваючи гігантські потенційні можливості українців у справі облаштування власного, громадського й суспільного життя. Героїзмі і

самопожертва, що сповна проявили майданівці на теренах усїєї країни, захищаючи право на протест супроти дій антинародного авторитарно-кримінального режиму.

Це подвиг, рівнозначний героям Крут. Саме ці мужні лицарі першими пішли добровольцями весною 2014 р. на фронт й значна їх частина полягла або дістала важкі поранення. Саме такі воїни з серцями левів захищали упродовж 242 днів Донецький аеропорт.

Неоголошена війна з Росією кардинально посилила в Україні процеси формування національної ідентичності, опертої на націоналістичні та демократичні цінності. Війна є потужним фактором суспільної консолідації та активізує процес творення української нації.

Ми повинні підняти національну гідність і гордість, і пам'ятати, що прислів'я звучало, як «Моя хата скраю – першим ворога зустрічаю», що означало, що чи за козацьких часів, чи в інший період люди, які обирали своє помешкання на кордон і поселення, завжди в разі необхідності були готовими першими стати на захист своєї родини, друзів, країни. Сьогодні ми всі несемо відповідальність за збереження свободи і незалежності нашої держави. Моя хата скраю і вона на передовій основний принцип сьогоднішнього українського суспільства. І поки гниль суспільства питає: «чому я?» Цвіт нації запитує: «хто як не я?». І ми знищимо нав'язаний міф про українця хата, якого скраю. Сьогодні українці тільки звикають жити, коли не все рівно і до ідеального світу ще далеко, але це єдиний шлях до процвітання. І тому нас не зрозуміти росіянам, які добровільно відмовилися від права вирішувати і з байдужість дивляться на те, як знищують, тих кому не все одно.

МОМОТ Ірина
студентка ХТ та УЯП АПК II курс I група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ДАОСИЗМ В КИТАЇ

Китай - одна з найдавніших цивілізованих держав світу. У далекому минулому, чотири тисячі років тому, слідом за народженням рабовласницького ладу, починається історія розвитку китайської філософії. Говорячи про китайську культуру, ми звикли розглядати її як щось єдине і цільне. Проте, це зовсім невірно стосовно китайської давнини. Подібно до того, як сам Китай (тоді царство Чжоу) був поділений. Відрізнялися один від одного культури півночі та півдня Китаю. Якщо для півночі, яка дала початок конфуціанству, характерна увага до етичної проблематики і ритуалу, розумове прагнення до раціонального

переосмислення архаїчних основ цивілізації, то на півдні панувала стихія міфо-поетичного мислення, процвітала екстатичність шаманських культів. І даосизм, дозрілий, мабуть, в лоні південної традиції, тим не менш поєднав у собі екзальтовану архаїку півдня та раціональність півночі. Найбільш відомими давньо-китайськими філософськими школами є даосизм і конфуціанство. Якщо говорити філософською мовою, то “дао” - це всеохоплююче світоглядне поняття. Засновником цього вчення вважають Лао-цзи (VI - V ст. до н.е.), а його продовжувачем Чжуан-цзи (біля 368-286 р. до н.е.). Головні ідеї цього вчення викладені у книзі - “Даодецзін”. В чому ж полягає суть цього вчення? Дао - це нетілесний, нескінченний, вічний, незмінний, безформний, недоступний для сприйняття органами чуттів початок. Цей початок є дійсною основою всіх речей і явищ природи і тотожний небуттю. Разом з цим він є і всеохоплюючим законом світу. Другим моментом є характеристика “дао” як вічного процесу перетворення. Цей момент можна назвати діалектикою “дао”. Третім моментом характеристики “дао” є його перехід на рівні речей, який супроводжується поняттям “де”. В цьому переході діють протилежні “інь” та “ян”. Філософія даосизму - це, перш за все, прямування по шляху, вказаному природою. Для цього потрібно лише дотримуватися недіяння, розслабитися, щоб бути в гармонії з незмінним джерелом всього суцього - “дао”.

В історії Даосизму має місце розділення вчення на філософський Даосизм (дао цзя), що розвинувся в неодаосизм, і релігійний (дао цзяо), що включив алхімію, демонологію, лікування. За час свого існування даосизм не створив єдиної церкви, а догматичні положення його ортодоксальних напрямлень не сформувалися в конкретний, спільний для всіх віруючих догмат. Це відбилося на поліморфізмі даоської доктрини особливостях ритуальної діяльності і організаційних рівнях. Проте даосизм є цілісний соціокультурний феномен, що робить значний вплив на життя сучасного китайського суспільства. Даосизм виник у 6 столітті до н. е. і є однією з двох корінних китайських релігійно-філософських систем (іншою є конфуціанство), яка значно вплинула на розвиток китайської культури. Ціль даосизму, як філософії виражається у «Дао Де Чінг» (книга шляху і благодаті) мислителя Лао-Цзи, Чуанг Цу, і у Лье Цу будучи глибокою, радісною, таємничною і практичною гармонією з всесвітом. В політиці і виживанні, даос шукає дієвого шляху найменшого спротиву і скромності. Всі крайні позиції ведуть до своїх протилежностей. Все є в русі, за винятком самого Дао (Шляху). Инь (жіноче) врівноважує Ян (чоловіче).

Наголошується на: А) медитації:

За твердженням даосів, світ у цілому і людина зокрема характеризуються трьома видами життєвої енергії: шен (дух), ци (дихання) і цзін (життєва субстанція). Під час медитації людина прагне до злиття мікрокосму (її) з макрокосмом (всесвіт). З цією метою людина повинна позбавитися від дуалістичного сприйняття дійсності; іншими словами, вона прагне ототожнити своє Его зі всім всесвітом, тобто позбавитися від

суб'єктно-об'єктною свідомості. Отже, даоська медитація глибоко містична.

Б) спонтанності; В) простоті. Подібно до водного потоку, життя людини повинне протікати за шляхом найменшого опору. Отже, ідеалом даосів є існування, вільне від проявів пристрастей і амбіцій. Проте серйозною перешкодою на шляху до звільнення від мирських бажань є освіта, бо знання збільшує прихильність до бажань і амбітні прагнення. Саме тому даоси розробили теорію мислення, що перешкоджає підвищенню інтелектуального і освітнього рівнів.

Цивілізація старого Китаю вже пішла в минуле. Але її мудрість, що увібрала в себе досвід духовних пошуків і подвижництва сотень поколінь, не вмерла і не може померти. Даосизм, як частина і, може бути, найважливіша частина цієї мудрості, не втратив своєї життєвості і сьогодні. Заповіді древніх даосів звернені до кожного, хто бажає пізнати загадку витоків всього, що відбувається, хто не задовольняється умовностями цивілізацій, моралі, ідеологій, але шукає істинно велике і вічне, хто має мужність відмовитися від дріб'язкових придбань заради того, щоб вмістити в себе весь світ.

ТЕРНОВА Альона Юріївна
ХТ та УЯПАПК 2 курс 2 група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЛЮДСЬКЕ ЩАСТЯ - ЩО ЦЕ? ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ Г.СКОВОРОДИ

Кожен хоч раз в житті торкався теми щастя. Ми прагнемо його мати, бажаємо його рідним та друзям, шукаємо його протягом життя. Та чи можемо ми дати відповідь насампередсобі, що є щастя? Звісно для кожного воно своє, проте чи є, наприклад, загальновідомі шляхи здобуття щастя? В чому проявляється щастя, його суть? Чи може кожна людина на Землі мати щастя? Як відрізнити щасливу людину від нещасливої? Щоб спробувати глибше торкнутись цих та інших питань, я звернулась до творчості і міркувань видатного українського філософа Григорія Сковороди, як людини, що внесла значний вплив на сучасників своїм способом життя, своїми байками, піснями, філософськими творами.

Секрет щастя за Сковородою в найпростішій істині. Це не оригінальна вигадка або одкровення, нікому не відоме досі. Все це давно вже сказали древні філософи. Про це свідчила Біблія. Просто люди не хотіли цього помічати. Г.Сковорода проголошує основною метою людини досягнення

людського щастя. При цьому зазначає, що щастя досягнути легко, адже Бог потрібне зробив неважким. «Нині бажаєш бути щасливим?»-запитує філософ. І відповідає: «Не шукай щастя за морем, не проси його в людини, не подорожуй планетами, не змагайся палацами, не повзай земною кулею, не блукай Єрусалимом ... За золото можеш придбати село, це справа важка і обхідна, а щастя, як річ необхідна з необхідного, завжди і всюди дається даром.»

Багато філософів билися над питанням : у чому щастя людини? Сковорода переконливо довів, що щастя у руках самої людини. Тільки людина вирішує чим їй займатися, чи поєднувати особисті і громадські інтереси, чи працювати заради особистої наживи, досягнення високих чинів, вигідних посад, великих почестей. Тільки сама людина вирішує, чи бути їй щасливою. Людина народжена для щастя, вона повинна бути щасливою - розмірковує Сковорода в «Розмові п&aron;яти подорожніх».Мислитель визнавав, що прагнення людини до щастя загальне і що право на щастя мають усі люди без винятку. Сковорода писав: «Премилосерднейшее естетство всем без выборадушам открыло путь к счастью...»

Ми не можемо знайти щастя, поки не знаємо, в чому воно полягає. Часто люди блукають світом у пошуках химерного щастя, страждають і зневірюються, бо всі їхні зусилля виявляються марними. А бути щасливим зовсім не важко, варто лиш стати мудрішим і заглянути у своє серце. Філософ був твердо переконаний у тому, що справжнє щастя людини полягає не в багатстві або насолоді, не в марній славі і владі, а в розумному задоволенні матеріальних і духовних потреб, у душевному спокої, в корисній праці, яка вдовольняє потреби людини і суспільства.

Кожна людина - то окремий світ, складний і таємничий. Тільки пізнаючи цей світ, можна виявити нахили і здібності, дані нам Богом, і присвятити себе справі, яка принесе радість і задоволення.Примусьте людину робити те, до чого несхильна її природа, - і ця людина буде нещаслива. Багато хто з людей, потоптавши природу, вибирає для себе ремесло або модне, або прибуткове, але цим вони тільки ошуковують себе. «Сродна» праця робить людину по-справжньому щасливою, бо труд - основа нашого життя. Хіба може бути щасливою людина, яка не реалізувала своїх можливостей?

Осмислюючи, в чому суть щастя, Григорій Савич переповідає народні притчі, байки, легенди. Його ідеал найвищих якостей - людина з високими моральними якостями, людина мудра, добра, гідна. Така людина буде завжди дбати про тіло й душу і буде щасливою.

Сковорода не мав нічого. Окрім свого сумління та незрадливих, швидких і чистих дум. Він був страждальцем, мучеником за всю біду, за всю неправду, за все лихе, що діялося на світі. А водночас людиною щасливою, бо відчував гармонію зі світом, людиною, яка пізнала просвітлення від Бога. Недаремно на його надгробку викарбувані слова: «Світ ловив мене, та не спіймав».

ХОЛОД Аліна Василівна,

студентка
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ВІДОБРАЖЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДІВ АЛЬБЕРА КАМЮ У ЙОГО РОМАНІ «ЧУМА»

Екзистенціалізм виник як філософська течія, але на пізніх етапах свого руху став переважно течією літературною, проявившись у творчості численних західноєвропейських і американських письменників середини й другої половини ХХ ст. Тими ж інтелектуалами, які здійснили перехід екзистенціалізму в літературу, були французи Жан-Поль Сартр і Альбер Камю.

Особистість у екзистенціалістів самотня й самоцільна, її буття — це переважно протидія середовищу, іншому, а також суспільству, державі, які нав&арos;язують їй свою волю, свої закони й мораль, відчужують її, прагнуть перетворити у знаряддя, в засіб чи функцію. Ідея самотності й відчуженості особистості є однією із провідних у філософії й літературі екзистенціалізму. Щодо Камю, то у нього й «абсурдні герої» не сприймають природу як чужу й ворожу стихію.

Особливо зближує Камю - мислителя з екзистенціалістами ідея абсурдності буття, на якій він переважно й зосереджується. Він визначав абсурд як «метафізичний стан людини у світі», отже як фундаментальну проблему людського буття. Причому для Камю, як, зрештою, і для інших екзистенціалістів, абсурдність є породженням самоусвідомлення людини у світі. «Абсурдна свідомість» породжує те, що називають «абсурдністю світу» — світу, в якому «вмер Бог», в якому людина втратила віру у своє безсмертя і у вищий сенс буття і свого призначення. Світ, як такий, не є ні абсурдним, ні розумним, він є поза людською реальністю, байдужою до «вимог розуму» й бажань людини.

Камю вважав, що наукові досягнення не наближають нас до пізнання людського сенсу буття, не дають відповіді на глибинні екзистенційні питанням.

Всі ці питання трактуються Камю в його першому великому філософському творі-есе «Міф про Сізіфа», який має підзаголовок «Етюд про абсурд». Камю проголошував: «Поза людським розумом немає абсурду. Отже, разом зі смертю зникає й абсурд, як і все інше. Але абсурду немає і поза світом». Абсурд існує лише в «людському всесвіті», і виникає він із протистояння людської свідомості нерозумному й непроникному світові, з усвідомлення закинутості людини в цей світ і її минулості. «Якби я був деревом чи твариною, - пише Камю, - проблема сенсу зникла б зовсім, бо я

став би часткою цього світу. Я був би цим світом, якому я нині протистою всією моєю свідомістю, моєю вимогою волі.

Нікчемний розум протиставив мене всьому творінню, і я не можу відмінити його розчерком пера». З цим усвідомленням дійсного місця людини у світобудові з'являється відчуття абсурду, який і є її «метафізичним станом у світі».

Але абсурд береться Камю як вихідний пункт роздумів, на перший план в есе висувається питання про виходи із цього «метафізичного стану». Це питання вирішується автором категорично. На його думку, існують тільки два виходи із стану абсурду, універсального безглуздя: фізичне самогубство, тобто знищення того, хто волає про сенс життя, або «філософське самогубство», стрибок через стіну абсурду в ілюзію, що наділяє вакуум людським змістом і сенсом. Піддаючи обидва ці варіанти докладному аналізу, заснованому на численних прикладах і прецедентах, Камю, зрештою, не схиляється до жодного з них.

Але що ж тоді пропонується? Відповідь слід шукати в заключному нарисі, який дав заголовок усьому есе. Тут Камю звертається до грецького міфу про Сізіфа. Мисляча людина уподібнюється автором цьому міфічному герою, вона приречена на вічне протистояння абсурду й боротьбу за самоствердження без надії на перемогу. «Сізіф, пролетарій богів, безсильний і бунтівний, знає про безкрайність своєї сумної долі; про неї він думає, спускаючись із гори. Ясність бачення, яка мала бути його мукою, перетворюється на його перемогу». Отже, ясність розуму не тільки відкриває людині трагізм її існування, але й стає її єдиною опорою і джерелом сили, що дозволяє кидати виклик богам. Одне слово, в заключному нарисі «Міф про Сізіфа» екзистенціалізм обертається на трагічний стоїцизм, що загалом характерно для Камю

Створення роману «Чума», тематика та проблематика твору

Перші начерки до роману «Чума» були зроблені Камю ще на початку 1941 р., коли він вчителював в Орані. Перший варіант твору був завершений у 1943 р., але автора він не задовольнив, і робота над романом тривала, вбираючи новий життєвий досвід Камю, учасника руху Опору. Вийшов роман у післявоєнний час, 1947 року. Він став завершеним втіленням того, що Камю осмислив і пережив у роки суворих випробувань, вираженням значних світоглядних зрушень і відкриттям нових істин.

«Чуму» Камю відносить до романів про антифашистську боротьбу й рух Опору, і для цього є свої підстави. Та й автор прямо проголошував: «Явний зміст «Чуми» - це боротьба європейського руху Опору проти фашизму». Говорив він і про те, що прагнув у романі «відбити атмосферу задухи, в якій ми жили, атмосферу загрози й вигнання, в якій скніли». Однак усім цим зміст твору далеко не вичерпується, навіть більше, акцент у ньому зміщено на трактуванні позачасових філософських проблем буття. «Водночас, - провадив Камю, - я поширив значення цього образу (образу чуми) на буття в цілому».

За жанровою природою твір Камю - це роман-притча, належить він до поширеного в новітній інтелектуальній прозі жанру, що характеризується універсальністю й багатозначністю змісту.

Фабула роману «Чума» — хроніка чумного року в Орані, жахливої епідемії, яка вкинула городян у безодню страждань і смерті.

Написана ця хроніка людиною, що визнає лише факти й прагне до точності їх викладу, нічим не поступаючись заради оздоб стилю, її автор — доктор Ріє, який за своїм інтелектуальним складом, і за характером занять шанує розум та логіку і не приймає двозначності, хаосу, ірраціональності. Але це стосується лише «хроніки», тобто притчової фабули, сама ж чума, образ, що витворюється всім романом, — міфічно багатоплановий і багатозначний. Чума у Камю — це не тільки фашизм, «коричнева чума», як тоді називали його в усій Європі, а й зло взагалі, так би мовити, метафізичне зло, невіддільне від буття. Але й цим не вичерпується «супер образ» роману: чума — це й абсурд, який тут осмислюється і як форма існування зла, і трагічна «доля людська», бо зло нездоланне.

«Чума» Камю — роман філософський, і природно, що на першому плані в ньому філософська проблематика, філософське, тобто узагальнено-універсальне трактування зла в контексті людського буття. Саме так і осмислюється чума головними героями роману, інтелектуалами Ріє і Тарру, устами яких найчастіше говорить автор. Для них чума, зло — це щось невіддільне від людини та її існування; найнебезпечніша ж вона тим, що навіть той, хто не хворий, все одно носить хворобу у своєму серці.

В контексті роману чума — універсальна метафора зла в усій його багатолічності й нездоланності. Стан «зачумленості» — стан, якого майже нікому не вдається уникнути, а його подолання вимагає постійної мобілізації волі, духовних і моральних сил особистості. Бути «зачумленим», за Камю, — це не тільки чинити насильство, а й не повставати проти нього.

Камю непокоїло не так зло саме собою, як позиція людини перед цією неблаганною реальністю буття. А це означає, що не метафізика зла, а гуманістична етика виходить на перший план у романі «Чума». Свідомість того, що остаточна перемога над злом недосяжна, не паралізує розум і волю головних героїв роману, їхньої готовності самовіддано боротися з чумою. Автор шукає в людині ті сили, ті потенції, які піднімають її супроти зла, і знаходить їх передусім у моральній природі людини. Це, до речі, зближує його позицію з віковою традицією французької культури, зокрема з письменника-ми-моралістами XVII ст. й просвітниками XVIII ст.

Роман «Чума» цікавий і як художнє явище. Написаний у підкреслено стриманій і об'єктивній манері, у формі хроніки однієї епідемії, а хроніка, чи роман-хроніка, яку відомо, найбільш об'єктивізований жанр, спрямований передусім на фіксацію подій. Справді, роман «Чума» в його філософсько-інтелектуальному змісті можна розглядати як своєрідний авторський монолог, розбитий на окремі партії, вручені різним персонажам. Втім, це природна річ для філософського роману.

ЗАБЛОЦЬКА Анастасія,
студентка
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, СВОБОДА І МОРАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Наразі поняття «соціальна мережа» має чіткий побутовий зміст, визначений спільними рисами низки веб-сервісів, що з'явилися у середині двохтисячних років.

Утім, уже на початку дев'яностих дослідники описали кілька рис людської поведінки у Інтернеті загалом – ці риси виявилися визначальними для того, як функціонують соціальні мережі зокрема. Приміром, Альберт Боргман запровадив поняття гіперреальності, указуючи на те, що в просторі Інтернету люди можуть вільно пропонувати стилізовану версію себе – таку версію, яка підлаштована під певні потреби (Боргман 1992).

На початку дев'яностих справді було доречно розглядати Інтернет як анонімний простір, від'єднаний від примордиальної реальності «офлайн», і саме тоді постала традиція осмислювати Інтернет як простір «свободи» та певної безвідповідальності.

Утім, з появою «Веб 2.0», стандарту, який нарешті дозволив широкому загалу користувачів не споживати, а й виробляти контент, антропологічний контекст Інтернету докорінно змінився.

З'явилися власне соціальні мережі, які можна функціонально визначити як такі веб-сервіси, які інтегрують «онлайн» та «офлайн» ідентичності користувачів (Флориді 2011).

Соціальні мережі розмивають кордон між приватною та публічною сферою, адже мережі – спільний простір для більшості соціальних зв'язків певного користувача, а тому точне, адресне звернення зазвичай неможливе – налаштування приватності недосконалі.

Приватне стає частиною публічного – але водночас спостерігаємо потужне вторгнення приватного у публічну сферу. Ця інвазія нівелює значення публічної сфери як комунікативного простору (Капуно 2011).

Відтак, популярні спроби описати соціальні мережі як підвид мас-медіа є не зовсім вдалими. Ніклас Луман визначає мас-медіа як організації, що транслюють певні повідомлення за допомогою технічних засобів назовні. Утім, в соціальних мережах повідомлення надходять не від організації, а зароджується всередині спільноти, відображеній у соціальній мережі. Якщо соціальні мережі – не суспільний інститут, а суспільна гіперреальність,

є підстави розглянути одну із чільних тем філософії технологій – зв'язок влади і технологій.

Мішель Фуко у своєму класичному творі осмислює владні технології Нового часу і завважує, що вони функціонують за принципом «паноптикума», де влада невидима і неконтрольована, а об'єкти владних технологій підконтрольні і прозорі (Фуко 1998).

Логіка соціальних мереж видається наступним кроком у реалізації метафори тюрми – тюрми як простору нормалізації. Якщо влада у демократичному суспільстві ще є відносно прозорою і контрольованою, то влада у соціальних мережах цілком прихована і неконтрольована: технічні аспекти функціонування соціальних мереж – комерційна таємниця, а норми поведінки (зокрема, моральні) визначені недостатньо, адже публічні правила користування соціальними мережами зазвичай суттєво неповні, а принципи модерації контенту (цензури) є геть непрозорими.

Зокрема, долю користувачів у соціальних мережах можуть вирішувати анонімні співробітники компанії (модератори), які не несуть юридичної відповідальності за свої рішення. Оскільки головним способом комунікативної дії у мережах є висловлення, а воно засадниче обмежене цензурою, бачимо, що соціальні мережі вдало втілюють концепцію «наглядати і карати» М. Фуко.

У гіперреальності соціальних мереж моральна відповідальність суттєво обмежена, позаяк фактичні норми поведінки у цій гіперреальності не зафіксовані публічно, а влада стає ще більш непрозорою (непідзвітною). Відтак, до соціальних мереж можна застосувати метафору «цифрового тоталітаризму» (Капуро 2011).

Література:

- 1) Фуко, М., 1998, Наглядати і карати: народження в'язниці, Київ: Основи.
- 2) Capurro, R., 2011, “Never Enter Your Real Data,” *International Review of Information Ethics*, 16: 74–78.
- 3) Floridi, L., 2011, “The Informational Nature of Personal Identity,” *Minds and Machines*, 21(4): 549–566.
- 4) Borgmann, A., 1992, *Crossing the Postmodern Divide*, Chicago: University of Chicago Press.

ЗАХАРОВА Дар'я
ХТ та УЯПАП 2 курс 1 група
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Для початку, що таке релігія в сучасному суспільстві? Чи можемо ми називатися релігійними і в якого Бога потрібно вірити?

У кожної релігії в світі є свій верховний Бог. І він, безумовно, стежить за всіма нами протягом багатьох років, і в залежності від того як люди йому моляться, допомагає одним і карає інших. Іншими словами, Бог- це спостерігач і суддя, а релігія- це поклоніння надприродним силам, яких варто боятися і поважати.

Якщо ж вивчати кожну релігію детально, то у них завжди знаходяться загальні подібності. У кожної з них є свій звід правил і норм поведінки. І звичайно, за недотримання їх слід дуже жорстокий покарання - вічні муки. І звичайно ж ці правила були створені для того, щоб вселити людям ще більший страх. Адже як ми всі розуміємо «безгрішних» людей не буває, та й не буде, отже кожна віруюча людина буде молитися в десятки разів більше, «замолюючи» свої проступки, щоб не «потрапити в пекло».

Хіба це не нагадує маніпуляцію людьми в своїх цілях? Хіба це не гріх? Але невже Бог передав нам ці правила, хоча сам порушує їх? Або ж тут щось не так ...

Давайте уявимо самий початок, коли Бог створював людство. Багато джерел сходяться в тому, що Бог створив нас за образом і подобою своєю. Отже, заклав в нас ті ж якості, що притаманні і йому, і при цьому хотів щоб люди поклонялися йому. Не думаю, що сам він став би поклонятися кому-то. Так як же тоді все виходить - Бог створює людей, хоче зробити їх вільними і створює для них правила. Щось не логічно. І більше нагадує лицемірство, і маніпуляцію. Чи не схоже якимось на сутність пізнала всі таємниці світу.

Хоча ... якщо звичайно тут немає ще більшого задуму і прорахунку. Адже як можна дати комусь справжню свободу? Дозволити робити що хоче, але це не дає йому свободу, адже формально він робить те, що йому дозволили. Але от якщо дати йому заборона, на будь яку дію, то ось тут починається найцікавіше. Адже тоді виникає дилема, вибір чого і визначає справжню свободу. Не просто так в раю було одне єдине дерево з заборонаю, з метою, щоб хтось цю заборону порушив, вибрав свій особистий шлях, інший шлях, а не той який йому «видали». Якщо з цього боку поглянути на всі події, то вимальовується дуже точна картина. Бог створив людей, він хотів їх створити за образом і подобою своєю, але у нього не вийшла тільки одна деталь - дати їм своє власне «Я», дати їм право вибору, справжню свободу. Але він знайшов рішення - створити ситуацію, в якій людина робить свій власний вибір і стає повністю незалежним від нього, і всупереч його словами робить свій вибір. Після цього Богу вже не потрібно втручатися в життя людей, він створив воістину найбільше своє творіння, створив свободу. І отже якщо це було його справжнім об'єктом, то в подальшому немає ніякого сенсу ні контролювати, ні допомагати, а просто не втручатися в подальші події. Тобто Бог просто залишив людству право вибору в усьому. Створювати собі подібних, розвиватися, виживати, творити і руйнувати. Саме через здатність людини до руйнування, або навіть вірніше

сказати саморуйнування і була придумана релігія і склепіння правил, яка дозволяє контролювати пориви людей до руйнування, шляхом маніпуляції.

І, можливо, саме тому ми зараз живемо в тому світі, який знаємо. З усіма його благами і багатствами. Звичайно не без вад, адже ніхто не ідеальний.

Каленченко Оксана Валентинівна
студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету
спеціальності “Міжнародні відносини”
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ВИКЛИКИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Гендерна рівність або рівність статей - це концепція досягнення рівних прав людини між чоловіками і жінками в трудових, сімейних та інших правових відносинах, а також зрівняння ролі в суспільстві в цілому, подолання сексизму та інших видів дискримінації.

На думку науковців, гендерна рівність є наступною сходинкою соціально-статевих відносин після патріархальної системи. Гендерна рівність як принцип полягає в тому, щоб вивчити і усунути всі соціальні бар'єри, що заважають людині проявитися як особистості, а також створити рівні соціальні можливості для реалізації особистості жінок і чоловіків в усіх сферах життєдіяльності залежно від особистого вибору людини.

Коли права будь-якої статі утискаються - це називається гендерною дискримінацією. Це стає на противагу терміну “гендерна рівність” і має абсолютно протилежне значення.

В теперішньому часі питання гендерної рівності є дуже актуальним. Уряди всіх провідних країн світу намагаються лобювати рівність прав жінок та чоловіків до громадян їхніх країн. Тому що цього вимагає загальний процес глобалізації людства. Тут можна виділити певний ряд чинників, які доводять необхідність врегулювання даного питання. Так як світ глобалізується (науково-технічний прогрес, злиття рас, утворення нових діаспор), це потребує певної гуманності й терпимості, що в свою чергу вимагає переосмислення всіх стереотипів. Саме в аспекті застарілих кліше суспільство й стикається з викликом рівності прав для всіх і починати треба з гендерної рівності, бо вона є фундаментом для прийняття й інших меншин в суспільство.

Тож, чи дійшла тенденція боротися за рівні права для чоловіків та жінок в Україну?

Офіційно в Україні немає гендерної дискримінації. На законодавчому рівні гендерну дискримінацію заборонено Конституцією та Законом "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні". Крім того, 1980 року Україною була ратифікована Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. 2005 року Верховна Рада ухвалила Закон "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків". Навіть Угода про асоціацію між Україною та ЄС, містить статтю про гендерну рівність в економічному житті, яка декларує забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі ухвалення рішень.

На практиці в Україні досі зберігається доволі консервативне та стереотипне сприйняття жінок та чоловіків, їхніх можливостей та ролей, які не дозволяють повною мірою реалізувати ту гендерну рівність, яка прописана у всіх згаданих документах. Хоча протягом останніх років ситуація потроху покращується.

На сьогодні жінки стикаються з безліччю викликів, особливо в питаннях домашнього насилля та кар'єрних звершень. За даними ГО "Трудові ініціативи", жінки затримуються на посадах середньої ланки довше, ніж чоловіки, а влаштуватися на керівні посади жінкам досить складно навіть за наявності найвищого рівня знань та досвіду. Нерівність в оплаті праці позбавляє жінок важливого економічного підґрунтя для особистісного та професійного розвитку – середня зарплата жінок за всю історію незалежності України не перевищувала 79% зарплати чоловіків. Причина – не лише у тому, що жінкам пропонують меншу зарплатню. Більшість розриву спричинена не прямою дискримінацією під час встановлення зарплати, а горизонтальною й вертикальною стратифікацією ринку праці: жінки частіше працюють у менш оплачуваних секторах економіки і на нижчих посадах.

Крім того, дані Світового банку показують, що у період останньої кризи заробітна плата жінок девальвувала більше, ніж зарплата чоловіків: заробітна плата чоловіків у 2015 році становила 87,7% від заробітної плати 2013 року, тоді як заробітна плата жінок становила 77,3% від показника того ж року.

За словами юристки Олени Зайцевої, такий розрив також часто пов'язаний, у тому числі, і з додатковим безоплатним навантаженням на жінок, яке люблять романтизувати під назвою "берегиня". За даними статистики чоловіки сьогодні ні в Україні, ні в жодній країні світу не займаються в рівній з жінками мірі домашньою, неоплачуваною роботою, доглядом, дітьми. Така робота часто взагалі не вважається роботою і не цінується, разом з тим залишаючись відповідальністю жінки і відбираючи час та ресурси, які могли б бути витраченими жінками в оплачуваній сфері, в кар'єрному зростанні чи навчанні.

Отже, на даний момент питання гендерної рівності в Україні вирішується не надто активно, але, незважаючи на це деякі аспекти все ж вдається впорядкувати.

КУТОВА Анастасія Володимирівна
Студентка групи ТІР- 1702
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ПОЗИТИВІЗМ ЙОГО ІСТОРИЧНІ ФОРМИ

Позитивізм (франц. positivisme — умовний, позитивний, побудований на думці) — філософський напрям, який єдиним джерелом істинного знання проголошує емпіричний досвід, заперечуючи пізнавальну цінність філософських знань, теоретичного мислення.

Засновником позитивізму є французький мислитель Огюст Конт (1798-1857), який у роботі “Дух позитивної філософії” визначає поняття “позитивне” як реальне, фактичне, на відміну від химерного, сумнівного, негідного, негативного, тобто нереального. Формулюючи закон “трьох стадій розвитку духу”, О.Конт виділяє теологічну, метафізичну та позитивну (наукову) стадії розвитку духу. Таким чином, вся передуюча філософія є недосконалою, оскільки вона спочатку орієнтувалась на теологічні “абсолюти”, а потім метафізичні (“перші та кінцеві причини”), що не мають досвідного (наукового) обґрунтування. На третій позитивній стадії філософія формулює закони (“Знати, щоб передбачити, передбачити, щоб уникати”). Ці вирази є девізом позитивізму. Завдання філософії – побудування всеохоплюючої системи наукового знання

Виступивши ідеологом науки, Конт не тільки високо підніс її статус, а й зробив її своєрідною релігією.

Історія позитивізму має три періоди розвитку.

Перша історична форма позитивізму виникла в 30-40 роках 19-го століття як антитеза традиційної метафізики в сенсі філософського вчення про початки всього сущого, про загальні принципи буття, знання про які не може бути дано в безпосередньому чуттєвому досвіді.

Засновником позитивістської філософії є Огюст Конт (1798-1857).

Цей французький філософ і соціолог, який продовжив деякі традиції Просвітництва, висловлював переконання в здатності науки до нескінченного розвитку, дотримувався класифікації наук, розробленої енциклопедистами Михайловський. Програма початкового позитивізму зводилася до таких засад:

- пізнання необхідно звільнити від усякої філософської інтерпретації;
- вся традиційна філософія повинна бути скасована і змінена спеціальними науками (кожна наука сама собі філософія);
- у філософії необхідно прокласти третій шлях, який подолав би суперечність між матеріалізмом та ідеалізмом.

Ці та інші положення були викладені О. Контом в роботі «Курс позитивної філософії»; Г. Спенсером в 10-томнику «Синтетична філософія».

Друга історична форма позитивізму (рубіж 19-20 століть) пов'язана з іменами:

- 1)німецького філософа Ріхарда Авенаріуса (1843-1896);
- 2)австрійського фізика і філософа Ернста Маха (1838-1916).

Основні течії – махізм і емпіріокритицизм.

Емпіріокритицизм. Представники: Ернст Мах, Ріхард Авенаріус.

Махісти відмовлялися від вивчення зовнішнього джерела знання на противагу кантовської ідеї «речі в собі» і тим самим відроджували традиції Берклі і Юма. Головну задачу філософії бачили не в узагальненні даних приватних наук (Конт), а в створенні теорії наукового пізнання. Розглядали наукові поняття в якості знака (теорія ієрогліфів) для економного опису елементів досвіду – відчуттів.

У 10-20 рр. 20-го століття з'являється **третя форма позитивізму** – неопозитивізм або аналітична філософія, що має декілька напрямків.

Логічний позитивізм або логічний емпіризм представлений іменами:

- 1)Моріца Шліка (1882-1936);
- 2)Рудольфа Карнапа (1891-1970) та інших.

Основна мета позитивізму - отримання об'єктивного знання.

Позитивізм вплинув на методологію природничих та суспільних наук (особливо другої половини XIX століття).

Позитивізм критикував натурфілософські побудови, які нав'язували науці неадекватні уможливлені образи досліджуваних нею об'єктів і процесів. Однак цю критику позитивісти перенесли на всю філософію в цілому. Так виникла ідея очищення науки від метафізики. Сутність позитивістської концепції співвідношення філософії і науки відбивається у фразі О. Конта: «Наука - сама собі філософія».

КУТОВА А.В.,
студентка ХТІ 2-2
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ХАРАКТЕРИСТИКА РАННІХ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕЛІГІЙ

Ранні національні (народні) релігії – релігійні вірування, витворені в лоні ранніх етносів, які засвідчили перехід від родоплемінного до громадянського суспільства, об'єктом поклоніння яких були боги.

До цих релігій відносять :

Давньоєгипетська

Якщо в більшості народів фетишизм і тотемізм зникли в процесі історичного розвитку, залишивши лише деякі пережитки, то в Давньому Єгипті культ тварин зберігся до часів римського панування. Давньоєгипетське мислення тісно пов'язане з магією, її трьома головними принципами: подібності, заміни цілого його частиною і вірою в чудодійну силу слова (магія слова). Єгиптяни вважали, що магія дана божеством. Магічні тексти використовували з метою вирішення земних проблем, для забезпечення померлому безпечного й вічного життя в потойбічному світі, для встановлення контактів живих з померлими, богами й духами (з надприродними істотами). Єгипетські маги мали репутацію могутніх чаклунів.

Давньоєгипетський пантеон охоплював безліч богів. Одним з найшановніших з них був бог Гор. Для єгиптян його ім'я стало синонімом слова "бог". У давньоєгипетському пантеоні налічувалося дев'ять божеств: бог сонця Ра, бог вітру Шу, який розділяв небо і землю, богиня вологості Тефнут, бог втілення землі Геб, богиня неба Нут, бог бурі й блискавки Сет, дружина Сета богиня Нефтіс, а також Осіріс, який з часом став володарем неба й якого ототожнювали з Ра, та його дружина Ісіда. З ними був тісно пов'язаний син Ісіди — Гор.

До давньоєгипетського пантеону належали й місцеві герої та фараони. Здавна фараона вважали живим втіленням Гора або його сином. Підставою для обожнювання померлих героїв і володарів були вдячність за їх дії та віра, що вони й надалі матимуть чудодійну силу. Визнання за деякими богами космічного й універсального характеру, висунення такого бога на чільне місце в пантеоні зумовили виникнення монотеїзму. Так постала концепція єдиного бога в трьох особах. Водночас одне божество могло виконувати різні функції та існувати в різних іпостасях. Конкретні боги крім особистих якостей були наділені й атрибутами божества.

Давньогрецька Давньогрецька релігія була політеїстичною, відгомони її та еллінських міфів увійшли до культури всіх європейських народів. Релігійні уявлення і релігійний побут давніх греків перебували в тісному зв'язку з усім їхнім історичним життям. Різноманітність релігійних уявлень знаходила вираження і в різноманітності культів. У різних регіонах особливо вшановувались певні божества. Наприклад, Зевс — у Додоні (місто на північному заході Греції) та Олімпії, Аполлон — у Дельфах та на острові Делос, Афіна — в Афінах, Гера — на острові Самос. Існували й шанобливі всіма греками святині на зразок Дельфійського і Додонського оракулів або острів Делос, де згідно з давньогрецькими міфами, народилися боги Аполлон і Артеміда. Релігійні обряди в Греції були вкрай прості і могли виконуватися будь-якою людиною. Фактично вони зводилися до жертвоприношень і молитов, що відбувалися, здебільшого, у храмах. Із 7 століття до н. е. набули поширення богослужіння, доступні лише для втаємничених — містерії (в Елефсіні на честь Деметри, орфічні на честь Діоніса і т. д.). Прадавній стан грецької релігії відомий з табличок крито-мікенської культури, заснованої на

культі богині Землі. Для цього періоду характерна невелика кількість богів, до того ж більшість з них носять іншомовні імена. Втім, вже відомі Зевс, Афіна, Діоніс та деякі інші боги. Їх ієрархія також могла відрізнятися від пізніше встановленої.

Давньослов'янську Давньослов'янська пантеон утворювали боги вищого і нижчого рівнів, які різнилися між собою за місцем серед інших божеств, функціями. Неоднаковим було і ставлення до них. Богам вищого рівня приписувались більш узагальнені функції. До них належали бог неба, вогню Сварог, бог сонця Дажбог (Даждьбог), бог родючості Ярило, бог грози Перун, бог багатства Велес. Богам нижчого рівня відводилися конкретні функції, пов'язані з господарськими циклами, сезонними обрядами або тим, що уособлювало цілісність конкретних соціальних утворень. Наприклад, Род уособлював єдність потомків конкретного роду, Щур (Цур) вважався покровителем роду, що оберігав людей від злих сил. Важливу роль у розумінні слов'янами світобудови відігравало світове дерево. Воно служило вихідним пунктом, від якого їх свідомість моделювала вертикальну: три царства (небо, земля, підземелля); горизонтальну (північ, захід, південь, схід) структури світу, життя і смерть (зелене, квітуче і сухе дерево).

Ще вони тлумачили світ через систему протилежних категорій: доля – недоля, щастя – нещастя, життя – смерть, парне – непарне, справа – зліва, чоловіче – жіноче начала, верх – низ, суша – море, вогонь – вода, близько – далеко та т..

ЛУПИНА М. І.,
студент
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

КОНЦЕПЦІЯ «СРОДНОЇ ПРАЦІ» І «НЕРІВНОЇ РІВНОСТІ» В ФІЛОСОФІЇ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Головним змістом філософії Г.Сковороди є людина і проблема її щастя. Шлях, який веде до омріяного щастя, пролягає через моральне вдосконалення. Звідси, буття людини є нічим іншим як безперестанне творіння людиною себе. Вирішальне значення у морально-етичному вченні Г.Сковороди посідає обґрунтована ним концепція «сродної праці».

Покликання до цієї або тої професії, до того або іншого життєвого шляху базується на естві цієї або тієї людини, на її природних задатках, на її «природі» або «спорідненості», як висловлюється Сковорода. Буття для Г. Сковороди виступає передусім як моральне діяння.

Спираючись на започатковану в античній філософії, зокрема у Епіктета, ідею про залежність долі людини від її природних нахилів, уподібнюючи життя з театром, а людину з актором, необхідною передумовою на шляху до щастя Г. Сковорода вбачає пізнання людиною тієї ролі, яку невидима натура — Бог, що є режисером людської драми, призначив людині для виконання.

Принцип «сродності», отже, є принципом відповідності тому вищому, розумному і справедливому началу, що визначає сенс людського буття. «Закон сродності» не знає винятків. У кожній людині є нахил до «сродної» собі справи. Ця «сродність» і є виявом в людині вічного, «Іскри Божої». Він говорить про «сродність к хлебопашеству», «сродность к воинству», «сродность к богословии» тощо. Коли ж людина поєднує своє уявлення про сенс життя із задоволенням «сліпої природи», вона потрапляє у рабство до неї. Цей згубний шлях визначається прагненням людини оволодіти тим, що їй природа не дала.

Жадоба багатства, влади, слави всупереч «сродності» своїй не сприяє досягненню людиною щастя. Воно, зрештою, призводить її в полон згубних пристрастей, породжуючи несумісні із щастям страх, нудьгу, сум, муки сумління.

Нехтування вимогами розумної природи, з погляду Г.Сковороди, перетворює «правління — в мучительство, судейство — в хищение, воинство — в грабление, а науки — в орудие злобы».

З концепцією «сродності» пов'язано і принцип «нерівної рівності» як ідеалу міжлюдського спілкування, який Г. Сковорода, полемізуючи із французькими просвітниками, протиставляв принципіві «равное равенство, которое глупцы в мир ввествь все покушаются». Через індивідуально неповторний зв'язок із Богом кожна людина відрізняється від інших за своєю внутрішньою природою. Ідея рівності має сенс з огляду на створення достатніх передумов кожному реалізувати свій потяг до «сродного» життя. У діалозі «Разговор, называемый алфавит, или букварь міра» цю ідею Г.Сковорода ілюструє через образ Бога як «фонтану рівної нерівності». Бог, — писав він, — багатому подобен фонтану, наполняющему различные сосуды по их вместности. Над фонтаном надпись сия: «Неравное всем равенство». Льются из разных трубок разные токи в разные сосуды, вокруг фонтана стоящие. Менший сосуд мене иміет, но в том равен есть большему, что равно есть полный». Своєрідність виявів Бога у кожній людині визначає і «разнопутіє» людей та їх різні долі. Відповідність життя людини моральному ідеалові, що обґрунтував Г.Сковорода, і визначається не тільки властивостями, що є «сродними» для людини, а тим, наскільки вона виявиться здатною збагнути ці властивості та перебудувати своє життя відповідно до них.

Отже, шлях від визнання принципу «сродності» до вчення про щастя пролягає у Г.Сковороди через самопізнання, що, як вже зазначалось, є стрижневим принципом всієї філософії українського мислителя.

Література

1. Горський В. С. Історія української філософії / Вілен Сергійович Горський. – Київ, 1997.
2. Махновець Л. Є. Григорій Сковорода. Біографія / Леонід Єфремович Махновець. – Київ, 1972. – 256 с.
3. Гузар І. Ю. Україна в орбіті європейської мислі. Від Григорія Сковороди до Тараса Шевченка / Ірина Юліанівна Гузар. – Торонто, 1995. – 175 с.
4. Чижевський Д. І. Філософія Г. С. Сковороди / Дмитро Іванович Чижевський. – Харків, 2004. – 272 с.
5. Драч І. Ф. Григорій Сковорода: Біографічна повість / І. Ф. Драч, С. Б. Кримський, М. В. Попович. – Київ, 1984. – 216 с.

ШПНЬ Олександра
студентка 2 курсу, 1 групи, факультету ХТІ,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
САВИЦЬКА Інна Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

ЛІНОЩІ – ДРУГ ЧИ ВОРОГ?

Лінь – унікальне явище, яке неймовірно впливає, без вийнятку на кожну людину. Лінощі супроводжують нас з самого народження до самої смерті. Я впевнена, що хоч раз на день, але ми піддаємося спокусі не зробити якусь справу, замість цього просто приділити час собі. На мою думку, ця проблема буде актуальна доти, доки буде існувати людство. Сьогодні це тема надзвичайно популярна, адже в такому швидкому вірі сучасного світу, як би людина не була зайнята справами, завжди знайдеться час, щоб полінитися.

Почавши писати цю статтю, я вирішила звернутися перш за все до наукової літератури. Прочитавши одну з книг, а саме «Вальс гормонів» Наталії Зубарової я дізналась одну цікаву річ. В нашому організмі існує гормон, який частково відповідає за лінощі. Це – дофамін. «Рівень гормону дофаміна напряму пов'язаний до пристосованості людини до праці. Чим вищий рівень цього гормону, тим більша працелюбність і навпаки.». Це одна думка, яка пов'язана з медициною, також я знайшла досить цікаву книгу Володимира Леви «Ліки від ліні», де він констатує свою думку по-іншому: «Лінь - тільки видима частина айсберга, недостатньо відомої природи людства. А там, глибше, - різні залежності і розбрати пристрастей, внутрішні суперечності, хвороби, надлишки здоров'я, недодумки і передумки ...» Тому, я вважаю, кожна людина тлумачить по-різному лінощі, дехто вважає перешкодою, хтось невід'ємною частиною життя. Чи дійсно це такий страшний наш ворог, чи може навпаки?

У данній роботі ми розглянемо та вирішимо цю проблему та кожен сам для себе відповідь , що таке – лінощі , і як він буде до них ставитись. Я почну своє дослідження розпочавши із умовного поділу :

1. До яких позитивних наслідків призводять лінощі.
2. До яких негативних наслідків призвдять лінощі.

Я вирішила поділити так , бо , на мою думку , лінощі – це не тільки вада , а й навпаки , багато чому людство зобов'язує саме ним. Можливо багато речей , винаходів , творинь , та формул не було б на світі як би не ця «хвороба».

Отже, розпочнемо з хорошого , а саме до чого призвели лінощі , що людство йому зобов'язане. Повернемося в далекі часи , у період «*Homo sapiens* середнього палеоліта» (300—30 тис. р. тому) , коли люди ще жили в печерах , займалися збиральництвом та мисливством . Для того , щоб прогудувати свою сім'ю жінкам необхідно кожного дня витратити купу часу на збирання ягід , колосків зерна , тощо , а чоловікам , щоб бодай щось вполювати. І для того щоб постійно знаходити їжу , вони були вимушені постійно кочувати , бо запаси ,які давала їм природа на певній території закінчувалися. Напевно їх це досить сильно втомлювало. І що ж вони вирішили? Займатися землеробством та прилучити перших свійських тварин , такі як кури та кози. На мою думку, це один із перших проявів лінощів , а до того ж люди почали цінувати свій час і сили, та раціональніше ставитися до них.

Як би не ці перші кроки , то можливо б ми не дійшли до такого рівня як зараз , не мали б стільки комфортних умов , можливостей та забаганок , а жили в печерах та ходили в шкурі.

Людина не зупинилась на досягнутому і пішла далі , згодом придумали колесо , що використовується й зараз , чи можемо ми уявити нині своє життя без засобів пересування такі як велосипед , автомобіль, автобус , пролейбус, потяг , літак? Адже їхній механізм заснований саме на ньому .Без них нам би приходилось дуже складно , та ми втрачали б стільки часу , аби потрапити з одного пункту в інший. Зараз , щоб наприклад потрапити з Києва до Вінниці на автомобілі необхідно витратити приблизно 3-4 години , на потязі - 2-3 години. А якби не було б транспорту , або почнемо з головного – колеса , тоді б на подолання цього шляху знадобилося навіть декілька днів (залежно від погодніх умов , та віку людини , швидкості і пересування.) Тому я з певністю можу сказати , що лінощі , з одного боку це бажання знайти шлях вирішення проблеми , вирішити її найбільш зручним для нас способом.

Іноді досягнення вчених та інженерів вражають. У Голландії придумали новий спосіб відпочинку. У Нідерландах придумали літаючий гамак, який може переміщатися в повітрі разом з людиною.Такий винахід як новий спосіб відпочинку зробила страхова компанія. Два квадрокоптери призводять гамак до руху. Відео ложа на дронах з людиною виклала в YouTube нідерландська страхова компанія Centraal Beheer, яка пропонує таким чином відпочивати своїм клієнтам. До речі, в Новій Зеландії безпілотники почали доставляти піцу. Компанії Domino's Pizza Enterprises і Flirtey в рамках

спільного проекту почали надавати послугу доставки піци за допомогою дронів. Зараз проект стартував в тестовому режимі в декількох районах Окленда. (За матеріалами РБК-Україна)

Дізнаємося другу сторону медалі , а саме до яких негативних наслідків призводять лінощі. Іноді ми ловимо себе на думці , що не хочемо щось робити , а об'єктивну причину , або ж виправдання знайти не можемо , наприклад піти у спортзал . Часто причиною цього є відсутність мотивації , жаліть до себе або нас поглинають думки ,що краще поспати , або «посидіти в Інстаграмі». Я вважаю , що людина , яка істинно бажає досягти висот , або здійснити свою мрію зобов'язана ігнорувати такі темні думки . Вони руйнують людські цілі , тільки уявити можна скільки б було успішних людей , задоволених життям ,і все роблячи заради свого блага , як би не було лінощів.

Інколи навіть спостерігаючи за собою , я розумію , що відмовляюсь від багатьох речей , через те , що я не хочу це робити , і зловила себе на думці , що багато чого залежить від сили волі та бажання. Маючи велике бажання в серці , та прикласти зусилля і все вийде. Декілька місяців назад я на просторах Інтернету натрапила на вислів , який мене змотивував : «Для того , щоб досягти цілі необхідно 1% таланту та 99% праці.» Варто замислитись над цими словами , адже дійсно все в наших руках. Є багато відомих людей з обмеженими можливостями , але вони не стали обмежувати для себе світ , а відкривали його для себе. Деякі навіть досягли колосальних успіхів і стали відомі на весь світ . Такі як лауреат нобелівської премії Стівен Вільям Хокінг , відомий композитор Людвіг ван Бетховен , який попри ваду слуху , став один із найвідоміших музикантів світу. Цей список можна продовжувати дуже довго , але найголовніше те , що ці люди надзвичайно мотивують і виникає бажання робити великі справи.

Отже , Ви все ще сповненні бажання перебороти свою ліню та викоринити її повністю? Не треба. Краще почніть з нею дружити та співпрацювати, і життя одразу стане легше і приємніше. Але пам'ятайте, що співпрацювати також треба вміти.

ДРОБОТ Андрій,
студент 2 курсу СПГ-1702
ННІ Лісового і садово-паркового господарства,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

**ІДЕНТИЧНІСТЬ – ЦЕ ПИТАННЯ, В ЯКОМУ БАГАТО
ЗАПИТАНЬ**

Київ – Що об'єднує і що роз'єднує українців по два береги Дніпра? Чи існуватимуть в Україні через 10 літ кілька етнічних ідентичностей, які не братимуть під сумнів інтегровану громадянську ідентичність нації? Чи може бути створення ідентичності завданням держави? Як виглядатиме українська ідентичність у 2020 році? Чи вона буде європейською? – Ці та інші питання обговорили учасники публічної подіумної дискусії, організованої представництвом Фонду ім. Г. Бьолля в Україні та Інститутом соціальної і політичної психології АПН України.

Винесені на обговорення питання відразу ж були названі «провокативними». Головний доповідач – П. Кутуєв із Національного педагогічного університету ім. Драгоманова нагадав, що строката карта України залишилася такою після розпаду СРСР. Незалежна держава отримала цей строкатий «спадок», де понад 90% населення були раніше об'єднані під егідою УРСР радянським режимом. «Думаю, громадяни України є реалістичними щодо обсягів української незалежності й не мають ілюзій», – наголосив П.Кутуєв.

Щодо впливу держави на створення української ідентичності, то молодий вчений відповів ствердно – так, держава може впливати. Нація часто може бути продуктом державної політики. І навіть приклади Німеччини та Японії. Щодо українських проблем і перспектив, то Кутуєв вважає, що акценти слід змістити з «речей історичних», які не варто обігрувати, бо часто це «гра з вогнем». Наприклад, недавнє святкування визволення Києва – «замість надати слово учасникам подій, ми мали гасла різнополюсних політичних сил».

Більшість диспутантів, проглядаючи в 2020-й рік, бачили оптимістичні варіанти розвитку ситуації щодо формування української ідентичності. – «Розвиток України може бути не таким конфліктним, як міг би бути», – впевнений П.Кутуєв.

Про те, що в Україні «є потенціал просування в напрямі ідеалу», говорив В. Васютинський (Інститут соціальної та політичної психології АПН України), застерігаючи від головної загрози – розколу України. Дискусія ця назріла давно – погоджувалися чи не всі учасники. Проблеми щодо формування української ідентичності поставали й багато років тому, але тоді лежали здебільшого в площині теоретичній. Гострота цих проблем не зникла, навпаки.

Що ж до самого формування, то звучали й думки проти «програмування ідентичності». «Важливе обговорення проблеми» – наголосив представник Міжнародного Меморіалу з Донецька О. Букалов. «Я не пишаюся тим, що я українець», – сказав він, пригадавши про різні традиції людей, «зміни назв вулиць – як спробу відняти в одних символ їхньої ідентичності й замінити чужим символом».

Розмаїття перспектив щодо формування української ідентичності до 2020 року ще більше загострює проблему. Якоїсь однієї чіткої позиції немає і бути не може, – говорили диспутанти. «Ідентичність – це поки що питання, в якому дуже багато запитань. Нас усіх об'єднує консервативний

традиціоналізм. Поняття європейськості у нас дуже викривлене», – висловив своє бачення проблеми народний депутат України, член фракції Партії Регіонів Тарас Чорновіл. Загрозою формуванню української ідентичності він вважає глобалізм, а також «творення ікон» із українських лідерів – «в одній частині України з Віктора Андрійовича, в іншій – з Віктора Федоровича або ще когось... Ми викинули поняття національної ідеї, національної мрії, державної ідеологемі... вихлюпнули дитину разом з водою. Потрібне широке обговорення цих проблем», – наголосив Т.Чорновіл.

Розгортання дискусії про українську ідентичність майбутнього, яке «не таке вже й далеке», як сказав В.Слюсаревський, нікого з присутніх не полишило байдужим. Кількагодинні монологи і діалоги фахівців та зацікавлених не спричинилися до вироблення якоїсь однієї позиції, що й зрозуміло. Зійшлися всі тільки в одному: заради пошуку істини про українську ідентичність слід вербалізувати проблему, моделювати варіанти її розв'язання, програмувати.

Багато непростих питань не знайшли відповіді – статус російської мови як другої державної, визначення ідентичності кримських татар, ідентичності національних меншин тощо. «Наші землі розвивалися і в складі Австро-Угорщини, і в складі Росії. І ще є землі, на які люди «прийшли» – як Донеччина. Українська нація на цих землях була завжди, але була меншістю», – наголосив журналіст В.Портников.

У 2020 році ми можемо побачити Україну, де панівною мовою буде російська, це не загрожує українській ідентичності держави Україна, але загрожує її культурній ідентичності. – Така модель спричинилася до неабиякого пожвавлення диспутантів, а один із присутніх – молодий чоловік із Севастополя, який говорив українською мовою, сказав: «Севастопольці бояться загрози українізації. Це місто ніколи не говоритиме українською. Але хто не дає українцям говорити рідною мовою?»

Формувати українську ідентичність доводиться в складних умовах. Тому вірогідно, що в 2020 українська ідентичність буде, але буде несхожою до багатьох прогнозованих варіантів. Ця гіпотеза стала власне підсумком дискусії, висновок із якої тільки один: висновки робити рано.

МАТІСЬКО Валентина,
студентка 1 курсу АБФ,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)
Науковий керівник:
ГЕЙКО Світлана Миколаївна,
кандидат філософських наук, доцент

**ІДЕНТИФІКАЦІЙНА ФУНКЦІЯ МОВИ ЯК ЧИННИК
ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Мова – це програмний код, який через свою естетику формує етику та мораль. Тому «говорити різними мовами» – це бачити і відчуватися по-іншому. Якщо на українську вітальність, український дух штучно насаджується інша мова, то навіть етнічний українець перестає бути українцем по духу. Тому що тканина його думок, те, у що він огортає свої почуття, переживання і емоції, вже інша. Людина через мову сама себе творить іншою, творить свій інший дух.

Втрачаючи мову свого народу, людина значною мірою втрачає для себе і свій народ, а її народ втрачає таку людину. І не тільки з точки зору ідентифікації. Втрата ріднонаціональної мови – суть денаціоналізації особи. Булаховській стверджував: «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову».

Денаціоналізація суттєво послаблює і розбалансовує цілісну систему ціннісних орієнтирів, стимулів та мотивів діяльності, потреб та інтересів, емоцій та почуттів, прагнень та інших психологічних механізмів розвитку людини, органічно пов'язаних з її національністю. Денаціоналізована людина втрачає зовсім або послаблює одну з базових рушійних сил розвитку особистості – національну свідомість і гідність, а також пов'язаний з ними патріотизм.

Людина і нація тільки тоді можуть бути повністю функціональні, якщо їх базова функціональна сфера – мова – виконує усі належні їй функції. Нею може бути тільки національна мова. В іншому випадку, людина і нація створюють собі штучні перепони до прогресу і ніколи не реалізують себе повністю. Втрачаючи національну гідність, така людина позбавляє основи гідність особисту, дестабілізуючи її, роблячи більш вразливою до негативу. Тому то в денаціоналізованій людині часто, з одного боку, відсутні моральні дороговкази, а з іншого – моральні табу.

Мова – явище космічне, але вона – явище ще й генетичне. Генофонди кожного народу формувалися одночасно з особливостями його питомої ментальності, темпераменту, вищої нервової діяльності, а також мови. Ці особливості закладалися в генах, а психоемоційно, біоенергетично втілювалися в мові та визначалися в тому числі й унікальними для даного ареалу хімічними, фізичними властивостями довкілля. Особливо – характером взаємодії космічної енергії з рельєфом даної місцевості, знову ж таки, неповторним для кожного етносу (географічний детермінізм).

Через українську мову твориться Україна. Та Україна, яка ще ніколи не була, не відкривала себе світу, але може відкрити, якщо ми будемо любити свою мову, і нею розмовляти всюди і завжди.